Digitized by the Internet Archive
in 2025

https://archive.org/details/hadstenbogen19230000vari

HADSTEN BOGEN

1923

HADSTEN BOGEN

· 1923 ·

ET MINDESKRIFT

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI
KOLDING - 1924

FRU MATHILDE VEDDES DØD OG BEGRAVELSE

DET VIL forstaas af alle gamle Elever, at det svundne Aars største Begivenhed i Højskolens Liv var Fru Mathilde Veddes Bortgang. — Hadsten-Bogen vil derfor i Aar fortælle lidt om disse alvorlige Dage samt gengive nogle af de Mindeord, der fra forskellig Side har lydt, og derigennem flette en lille Mindekrans om vor bortgangne Højskolemor.

Det var Torsdag den 17. Maj lige før Morgensangen, at vi hjemme paa Højskolen modtog Meddelelsen om Fru Veddes Død. Skønt vi i de sidste Par Dage havde ventet Budskabet, gjorde det dog stærkt Indtryk paa alle — ogsaa Eleverne, som aldrig havde kendt hende — da det nu lød til os som den uundgaaelige Virkelighed.

Ved Morgensangen sang vi de to Salmer, som Fru Vedde havde ønsket at faa sunget den Dag, hun førtes til den farlige Operation. Det var „O, Kristelighed" og „Du Herre Krist". — Dagens Arbejde gik tungt, og alt var præget af det skete. — Allerede om Formiddagen rygtedes det ud over Byen, og Dannebrog vajede paa halv Stang fra alle Huse i Højskolens Omegn.

Ved Middagstid kom Forstander Vedde hjem fra Aarhus, og vi hørte nu, at Fru Veddes Lig allerede samme Aften vilde blive ført til Hadsten.

Ved 6 Tiden gik saa hele Skolens Husstand og med alle Eleverne ud ad Kollerup Vejen — den Vej vi saa ofte gik i glade og gode Stunder — nu var det for at møde Vognen med Fru Veddes Kiste og følge hende det sidste Stykke Vej hjem til Skolen. Midtvejs mellem Kollerup Mølle og Selling mødte vi Ligvognen. Og efterhaanden som det stille Tog nu vandrer hjemad, blev det større og større. — Mange af Byens og Egnens Folk sluttede sig til, og da vi naaede Højskolen, var der nok 2—300. Det var det dejligste Sommervejr. Om Dagen var der faldet Byger, men nu skinnede Aftensolen saa mildt og venligt paa de nysudsprungne Træer i Skolens Have, og Sommeraftenens Fred hvilede over Landskabet. Da Kisten bares op i Haven, sang vi „Altid frejdig", og derefter samledes vi om Kisten, som var dækket med Dannebrog. — Vedde traadte frem og holdt en kort Tale, hvori han bl. a. sagde: „I kan nok tænke, det er svært for mig at tale her, men hvor tungt det end er, er jeg dog glad ved at kunne sige Jer, at da min Hustru lukkede sine Øjne — i Morges Kl. 6½ derude paa Sygehuset — da var det, som et lille Barn der roligt og trygt lægger sig til Hvile i sin Moders Favn. Jeg havde lige bekendt Troen og bedt Fadervor over hende, da alt blev stille, og hun gik ind til Hvilen efter Vaanden.

Vedde fortalte om hendes Glæde ved at ligge og se ud over Havet og hen paa Domkirkens Spir og Kors (bygget af hendes Far).

„Lad os slutte med at bekende den Tro, som hun trygt hvilede i alle sit Livs Dage".

Derefter sang vi „Kirkeklokke ej til Hovedstæder", og samtidig faldt St. Pauls Kirkens Klokker ind med og ringede Solen til Hvile. Der var Fred i Klokkernes Klang som i Salmens Tone, og det blev for os alle — trods Sorgen — en skøn og rig Aften.

Efter at Lærer Christensen havde sagt et Par Ord, førtes Kisten ind i Fru Veddes Havestue, hvor den blev stillet

hen under de grønne Palmer, som hun havde elsket og fredet om. Mange tog en Forglemmigej med fra Fru Veddes Have, da de gik hjem. —

JORDEFÆRDEN.

Tirsdag d. 22. Maj Kl. 3 samledes omtrent 500 Mennesker i Hadsten Højskoles Gymnastiksal, tilstødende Skolestue og Gang, mange gamle Elever og Venner. Salen var pyntet med nyudsprungne Bøg og Flag, samt smukke Blomsterkranse i Ribberne. Et nyt Dannebrogsflag, skænket af Vennekredsen, dækkede Kisten sammen med smukke Kranse og Kors, Forglemmigej, Gyldenlak, Pinseliljer og hvide Arabis samt lyse Bøgegrene.

Højskoleforstander Vedde

og de fire Børn kom sidst ind, dybt bevæget og hilste. Vi sang „O, Kristelighed", hvorefter Vedde, som Indledning til sin Tale, citerede de to sidste Vers af „Nu rinder Solen op":

Min Sjæl vær frisk og glad
lad Sorgen fare!
Dit Legems Blomsterblad
vil Gud bevare,
han vil i Dag mig give Kraft og Styrke,
jeg i mit Kald og Stand,
min Gud og Fader kan
tilbørlig dyrke.

Du bedst min Tarv og Trang,
o, Herre, kender,
tilmed er Lykkens Gang
i dine Hænder,
og hvad mig tjener bedst i hver en Maade,
du det tilforn jo ser;
min Sjæl, hvad vil du mer?
lad Gud kun raade!

Jeg vil aflægge det Vidnesbyrd, at vi to har levet saa rigt, som Gud sjældent har givet to Mennesker at leve

sammen. Hun gjorde mig til en Mand og stod her i min Gerning med sin Kraft. Det skal Du have Tak for lille Mathilde! Hvad Du har levet ind her, vil leve videre.

„En skal gaa foran", sagde Abraham Lincoln. (Han var en af dem, der kunde). Saa kom Du til at gaa foran for os ind over den store Flod til „Landet bag Hav". Vi fejrede nylig 25-Aars Mindet for Skolens Opførelse, og det næste Aar indlededes saa med, at vor Moder Mathilde gik over Floden, og der staar hun nu og vinker og siger: Kom kun! Her maa vi samles, Slægt og Venner!

Min gamle Mor fortalte mig forleden, at hun drømte, at M. kom glad og frisk og hilste: God Morgen! Saadan som hun saa tit var kommet. Det stod halvt som et Syn, halvt som en Drøm, at hun saa M. komme glad og frimodig til Himlens Port. — Den anden Bedstemoder, som ogsaa sidder her (M.s egen Mor) fik en kærlig Hilsen fra sin Datter en Morgen, da hun inde i Aarhus havde drømt saa godt om sin Mor. Gud give Lykke til at vor Slægt maa mødes i Himlen!

Vi vidste jo begge, bedre end vi vilde være ved det, at der ikke var meget Haab. Jeg saa vel nok lysere end hun, som var inde i Sygdommens Magt. Hendes Lys her var ved at slukkes, men der tændtes et andet Lys. — Det ved I unge, at hun elskede at leve rigt. Men I skal alligevel ikke beklage os. Var Livet end tit strængt for hende, mere end almindeligt, saa var det ogsaa til andre Tider mere end almindelig herligt. Ikke mindst ved Elevmøderne.

Hun havde den gode, glade Tro. Med et eneste Blik saa hun det i Mennesket, som er fra Gud, og efter det handlede hun. Hun havde det lyse Mod, og hun havde det behov, thi hun maatte gennem mange Lidelser. Det bør os gennem Trængsler at indgaa til Herligheden.

Det er den lyse Vaartid nu. Jeg mindes vor første skønne Pinse for 26 Aar siden ved Sorø Sø og Skove. Hvor var den rig og fin. Tak, lille Mathilde, at du turde møde mig. Og aldrig et Øjeblik har jeg tvivlet paa din Tro og Kær-

lighed. Det gør ikke noget, at Taaren rinder nu, det er Vemod. Saa mange skønne Minder smelter mit Sind i Tak.

Da jeg i Mandags for 8 Dage siden kom ind til hende, sagde Sygeplejersken spøgende: „Nu kommer Deres Mand alligevel, ja De er som to Forlovede". — Denne menneskelige Lykke hører sammen med Evighedslivet. Den er som Foraaret, saa kommer Blomstringstiden og Frugttiden i det evige Liv.

Vi bad og bekendte Troen sammen saa mange Gange. En Morgen sagde hun: Vi to Hans, har alligevel det bedste tilbage — vi har det evige Liv. Naar vor lille Gudrun sang „At sige Verden ret Farvel" og „Den store hvide Flok", mens jeg holdt Mathilde i Haanden, saa mærkede jeg (da hun ikke mere kunde tale) et lille Tryk, som sagde mig, at det var naaet ind til hendes Sjæl. — Men da jeg for sidste Gang havde bekendt den kristne Tro, som har dannet Grundlaget for det inderste og bedste i vort Samliv, bedt Fadervor og lyst den gamle Velsignelse, det var ved 6 Tiden Torsdag Morgen den 17. Maj, — saa drog hun med mer end almindelig langt Mellemrum tre lange Aandedrag og sov stille ind som et lille Barn i Moders Favn. —

Vedde sluttede med Bøn, og man sang „Saa rejse vi til vort Fædreland".

Højskolelærer J. L. Christensen:

Det faldt jo tit i Fru Veddes Lod at samle mange Mennesker i sit Hjem. Og det var hendes Glæde, naar hun kunde det. Men naar hun smykkede sine Stuer, enten det saa var for at modtage et nyt Hold af Ungdom, der rykkede ind paa Skolen, eller det var for at modtage de mange andre, der kom ved større Møder o. l., saa var der altid to Ting, der skulde være med, det var Flaget, det lyse Dannebrog, og saa Blomsterne eller det lyse Løv fra Træerne i hendes Have.

Derfor passer det saa godt, at det er Dannebrog, der

smykker hendes Kiste i Dag. Dette Flag har hun elsket, fra hun var Barn. Det lærte hun i sit Hjem og hos den gamle, nylig afdøde, Pastor Bruun i Levring — baade at elske Flaget og at forstaa, hvad det er Udtryk for, at det ligesom samler alt det, vi holder af som Danske, vort Land, vort Folk og vore Minder.

For nogle faa Uger siden var hun med til sin gl. Ven Pastor Bruuns Begravelse i Levring. Da vi kørte derop om Formiddagen, sad hun i Bilen og fortalte mange Træk om gl. Bruun, hvad han havde sagt, da hun var ung og hjemme i Levring. Hvad hun især aldrig kunde glemme var, naar gl. Bruun fortalte de unge om den Vinternat i 1864, da den danske Hær gik tilbage fra Dannevirke. — „Da græd vi", sagde hun, „skønt det var mange Aar siden, det skete". I saadanne Stunder blev det hende kært, hvad Dannebrog er Udtryk for. Og da hun stod som Højskolemor, vilde hun saa gerne, at de unge ogsaa skulde lære at holde af Flaget, og forstaa hvad det betød som Folkets Fællesmærke gennem Tiderne, og hvad Korset betyder for de Kristne, at de med Korsbanneret for Øje skulde føle sig i en højere, renere Luft.

Det andet hun smykkede sit Hjem med var Blomsterne. Hun elskede Naturen med al dens Rigdom, især netop i denne Tid da Løvet folder sig ud i vore Skove, og den ene Blomst efter den anden kommer frem. Derfor vilde hun føre lidt af Naturen ind i sit Hjem — det var ogsaa et Stykke Danmark — og det var et Stykke af et Skaberværk, et Vidnesbyrd om hans Rigdom.

Hun forstod saa godt det Brorsonske Vers:

»Hvad skal jeg sige, naar jeg gaar
blandt Blomsterne i Enge«. —

Ved disse to Ting, Dannebrog og Blomsterne, bar hun i Stilhed Vidnesbyrd om sit eget Hjerte.

Hun kunde, siger de, der stod hende nærmere, end jeg har gjort, have Tider, hvor Sindet blev tungt, men det var

ikke hendes Natur, hendes Natur var den lyse, at se lyst paa Livet og Mennesker og at takke Gud for alle gode Gaver. Og det lyse vilde hun gerne bringe de unge, især naar de mest trængte til det, naar de var syge eller forknytte, saa kunde hun bringe Opmuntring og Oplivelse til den enkelte.

Hun holdt ikke Foredrag, men hun virkede ved hele sin Færd iblandt dem, saa længe hendes Kræfter tillod det. Det blev sagt af hendes Mand den Dag, hun blev ført hjem, at hun al Tid troede paa, at det gode er det stærkeste trods alt her i Verden. Og vi kan føje til, at hendes lyse milde Færd iblandt os var et Vidnesbyrd i Handling om denne Tro. Nu vilde jeg gerne fra Lærerne og alle dem, som har staaet nærmest, bringe hende et Farvel og Tak ved hendes Baare. Tak fordi du løftede Korstegnet højt! Tak fordi du smykkede dit Hjem med Dannebrog og med Blomsterfloret! Men Tak først og sidst for det Sind og det Hjertelag, der gerne vilde bringe andre Glæde.

Pastor Jessen, Hjørring:

„Leve kort Tid eller længe, blot vi lyser op i Taagen", saadan har vi saa ofte sunget her paa Højskolen. Det blev jo ikke noget langt Liv, der blev tildelt Fru Vedde — i hvert Fald er vi jo mange, der vilde ønske, at det var blevet meget længere. Men det er da det, Hostrup siger i sin Sang, at det er ikke det, det kommer an paa, om vi lever kort eller længe; men om vi lyser op i Taagen. Og det kan med Sandhed siges om Fru Vedde, at hun var en af dem, der lyste op. Ja, hvor *har* hun lyst her i Hjemmet for jer, der stod hende allernærmest, og for hele den Kreds, der samledes i eders Hjem. Og hvor *har* hun lyst for de mange unge, der Hold efter Hold drog ind her paa Hadsten Højskole. —

— I den Meddelelse om Fru Veddes Død, som jeg læste i vore Blade i Vendsyssel, stod der kun det om hende: Hun var meget afholdt ikke mindst af gamle Elever. —

Ja, det er sandt, hun *var* meget afholdt — og *ikke mindst* af gamle Elever. Og det er som en af de gamle Elever, der *holdt af* Fru Vedde, at jeg staar her for ved denne Lejlighed at bringe en Tak fra gamle Elever for al den Kærlighed og al den moderlige Omhu, som Fru Vedde altid mødte Eleverne med. Der er Sorg i Dag ikke blot her i Hjemmet og ikke blot i den nærmeste Kreds her; men jeg ved, at der ud over Landet sidder mange gamle Elever, som med Vemod og Sorg tænker paa, at Fru Vedde nu ikke mere er blandt de levendes Tal. Og der sidder mange, som er fyldte med Taknemlighed for, hvad godt de fik lært at kende gennem Fru Vedde. Hun havde en særlig Evne til at forstaa os unge og til at dele alt det gode med os — til at give os Del i alle sine Oplevelser. Og den Maade, hvorpaa hun aabnede sit Hjem for Eleverne, saadan at de fik Lov til ikke blot at se ind i, men at leve med i et godt Hjem, det ved jeg har betydet saa meget for mange unge. Ja, for mange unge kom Fru Vedde til at staa som Idealet af en Hustru og Mor. Og hun har været med til at sætte Præg — og det et *godt* Præg — paa mange unges Hjem. Naar de unge, der har været paa Skolen her, selv skulde stifte Hjem, saa tror jeg, at Hjemmet her i Hadsten har staaet for dem som et lysende Forbillede. Og jeg *ved*, at jeg taler paa manges Vegne, naar jeg her bringer en Tak for alt det gode, som er bleven Hadstenelever til Del igennem Fru Vedde. — —

— En særlig Tak vil jeg gerne have Lov til at bringe for al den Kærlighed, som min Kone og jeg har mødt hos Fru Vedde og hos jer alle her i Hjemmet. Vi synes, vi hører til dem, der især fik at mærke, hvordan Fru Vedde kunde sætte sit eget til Side og ofre sig for andre. Vi har paa saa mange Maader mærket hendes Kærlighed og Hjælpsomhed — ikke mindst da vi for to Aar siden fejrede vort Bryllup her paa Hadsten Højskole. At den Dag blev saa festlig for os, som den blev det, det skyldtes især Fru Vedde. — Hun var ikke af dem, der sparede sig selv,

naar det gjaldt om at gøre det godt og festligt for andre. — Og derfor er vi mange, der føler, at vi har mistet meget i Fru Vedde — ja, mest har jo I mistet, for hvem hun var Hustru og Mor — og saa inderlig gerne vilde jeg trøste jer i eders Sorg, og det er jeg vis paa, at det vilde vi gerne, alle vi, der er kommen til Stede her i Dag; det mærker I sikkert ogsaa paa de Ord, der lyder til eder, paa de Blik og paa de Haandtryk, I modtager i Dag, at vi vilde saa gerne være jer til lidt Trøst; men her forslaar Mennesketrøst saa lidt; alt hvad vi kan, det er, at vi kan sige til jer: vi forstaar eders Sorg, og vi deler den med eder. Og saa vil vi bede Gud, at han vil velsigne jer i eders Sorg og trøste jer med sin Trøst; han er jo den eneste, som *kan* trøste jer. —

Og saa vil jeg sige til jer, alle I gamle Elever, og hvem, der ellers føler Taknemlighed mod Fru Vedde: Lad os takke Gud for, hvad han har givet os igennem hende. Og lad os saa vise vor Taknemlighed derved, at vi er tro imod det, som hun gerne vilde have frem i os, og derved, at vi hver især af al vor Evne støtter det Arbejde, som hun gav alle sine Kræfter, derved vil vi ære hendes Minde bedst. —

Højskoleforstander Nielsen-Svinninge:

En Hilsen og Tak fra min Kone og mig til Mathilde Vedde. Jeg gik nylig ude i Haven og tænkte paa for 16 Aar siden, da vi første Gang mødtes her, Veddes og vi. Sygdom havde tvungen os til at se efter en Afløser, og vi vidste, at en Højskole ikke blot behøver en Mand, men ogsaa en Kvinde. Vi forstod, at ogsaa M. V. vilde egne sig til Gerningen.

I Efteraaret ved Jubilæet talte hun om vor Plantning i Haven. Ja, hun plejede kærligt, hvad vi plantede, og derfor var det altid godt at komme tilbage hertil. Saadan gik hun ogsaa ind i Vennekredsen, og den vil vidne om, at hun plejede det nyplantede.

„Fromme stærke Kvinder, det er Danmarks Maal". De

kan skabe Hjem, og de kan ogsaa skabe Hjemmet paa en Højskole. Hun var from, og hun var stærk.

Men Timelighedens Kaar er saadanne, at selv det stærkeste maa knække, og Graven lukke sig derover. Vi skal ikke lukke vore Øjne for, at vi her i Timeligheden altid vandrer mod de aabne Grave. Det var ogsaa hendes Saga, lidt efter lidt at blive svækket — ikke knækket — men saadan, at hun tilsidst ikke kunde det, som hun gerne vilde. I korte Stunder kunde hun vel endnu, naar vi mødtes, faa det til at blusse op. Der var i hende det, som var en Protest mod Forkrænkeligheden. Hver Gang vi ser Mennesker kæmpe mod Forkrænkeligheden — ikke for at bevare Livet, men for at bringe Livet frem til Sejr — saa skal det lære os, at vi skal altid være i Kamp mod Livets Fjende. Men i vor Kamp mod disse Fjender er vi dog født til Nederlag, født til at synke ned i den aabne Grav.

Var det dermed forbi, var det fortvivlet. Men vi, som er døbte, er jo fødte til at faa Del i det, som rækker ud over Graven. (For 23 Aar siden mødte jeg her med lille Sine for første Gang den aabne Grav). Skal vi ikke sluges af Fortvivlelse over de aabne Grave, saa er der kun en Ting, som kan hjælpe os: en anden aaben Grav, nemlig Hans, som gik ned i Gravens Mørke for at tænde Lys. Han lever endnu den Dag i Dag iblandt os. Som Pastor Bojsen sagde i en Paasketale: Jeg turde ikke dø end sige leve, hvis jeg ikke turde tro paa *den* aabne Grav. Nej, vi turde ikke vandre mellem alle de aabne Grave, hvis vi ikke turde fortrøste os med, at vor Herre og Frelser er staaet frem af den aabne Grav. Jeg kan ikke gøre mig Tanker om en Sjæls Eksistens, men jeg kender, hvad det er at have en levende Sjæl og mærke, at jeg fyldes med Kraft, og jeg kan ikke undlade at tro, at det som engang har været i Forkrænkeligheden, det skal faa Lov at udfolde sig rigt hjemme. Det rigeste, vi har levet her, giver Forventning om, hvad der skal udfolde sig hisset. Hun var saa rig

og from, men vi nøjes ikke med at dvæle ved Mindet. Vel overvandt den stærke hende, men vi ved at den stærke er overvundet af den stærkere, og derfor er det ikke længere de lukkede Grave, men de maa aabne sig alle de Grave, som gemmer over Mennesker, der gik derned sammen med den stærkeste. Ja, Gud ske Tak og Lov til Livets Herre og Frelser!

Valgmenighedspræst Asger Højmark, Aarhus:

Det traf sig saadan, at Mathilde Vedde to Gange kom paa Sygehus i Aarhus, og jeg der fik med hende at gøre; nu sidste Gang, da vi holdt Nadver sammen med hendes Mand, da Døden stod os for Øje, fik jeg det stærkeste Indtryk af noget, som gør, at jeg i Dag her gerne vil sige Tak.

Tidligere var vi kommet til at tale sammen om Mennesker. Hun havde et aandeligt Klarsyn, der gjorde, at hun baade kunde tale forstaaende og kærligt om dem. Hun havde den Barmhjertighed, der tog mildt paa Mennesker. Sidste Gang vi talte, var det mest om Liv og Død. Det jeg vil takke hende for. Vi, som vil tro, trænger til at bekræftes paa det aandelige Livs Virkelighed. Det sker hver Gang, vi møder Mennesker, som rigtig lever i det, bygger paa det, som Jesus Kristus har sagt. Under Dødens Alvor blev hun for mig en ny Bekræftelse paa det aandelige Livs Virkelighed.

En Mand herude fra sagde til mig en Dag: M. V. bliver ikke rask, for hun kan ikke spænde fra. Men netop saadan en Virketrang har Gud Brug for.

Vedde og Børnene vil jeg gerne minde om den lille Pige, som skulde gennemgaa en stor Smerte, hun bad: Mor, maa jeg se paa dit Ansigt, saa kan jeg nok. Vi vil bede for dem, hvis Hjerteblad er blevet saa stærkt berørt: at Kristendommen maa komme til dem som denne Mors Ansigt, saa de kan taale det, de skal taale.

Lærer Storck, Haarby

vilde bringe en Tak fra en anden Kreds end Eleverne — en heller ikke ganske lille Kreds: alle de som ved Slægtsbaand var knyttet til hende og er kommet i hendes Hjem. Tak til Herren, som lod hende udfolde sig saa rigt. Jeg ved ikke, om M. V. var mere begavet end vi andre, men naar hun i vore Samtaler udtalte sig, kom Ordene med saadan Varme, at de af den Grund virkede; thi hvad hun gjorde, gjorde hun altid omhyggeligt og trofast.

Fuldkommenhedens Baand skal knytte sig til vor Gerning og binde os sammen med vore kære. Men foruden det er der saa mange snærende Baand hernede. Dog engang skal alle disse forsvinde, og Fuldkommenhedens Baand blive det eneste. Tak fra hendes Slægt.

„Du Herre Krist — min Frelser est".

Kisten med Flag og Blomster blev ført ud af Salen, baaret af 8 gamle Elever. Hvidklædte Højskolepiger strøede Blomster og Grønt. Ogsaa Børneskolens Smaapiger havde strøet Blomster hele Vejen til Kirken. Solen skinnede, og Vejret var friskt og smukt. (De andre Dage havde bragt megen Regn og Kulde).

Ved Graven,

hvor 5—600 Mennesker var forsamlede og to Afholdsfaner til Stede, talte

Valgmenighedspræst Noe Nygaard, Bering:

Naade og Fred være med Eder fra Gud vor Fader!

Den sidste Aften vor Herre Jesus var sammen med sine Venner, fortalte han dem i meget faa Ord hele sit Levnedsløb og dets Hensigt i Ordene: „Jeg er udgaaet fra Faderen, og jeg gaar til min Fader. Jeg har gjort hans Vilje, som sendte mig". Mærkeligt at det største Liv, som er levet her paa Jorden, har kunnet skrives saa kort. Og vi kunde

ikke ønske os noget bedre, end at der ved vort Livs Ende kunde siges det samme om os, at vi er udgaaet fra Faderen og gaar til ham igen.

Det, som for Alvor skiller mellem Mennesker, er, at der er nogle, som ved, at de er fra Gud, og andre, som ikke ved det. Men det er jeg vis paa kan siges om M. V., at hun var *udgaaet fra Gud og er gaaet hjem til ham igen.* Hun kunde synge med Brorson:

„Jeg er i min Faders Haand, har i Himlen hjemme".

Naar jeg skal kaste Jord paa hende, som hviler her, er der noget, jeg maa føje til. Jeg lærte hende at kende i Ungdomsaarene, lærte hendes lyse og kærlige Væsen at kende. Jeg ved, at hun fik megen Smerte at gennemgaa, men at hendes Livsmod var næsten ukueligt. Hun forstod Ordet: „Vær ydmyg og tjen, saa skal Gud give dig Kraften, mere end du ved".

Saa er der det store Spørgsmaal, hvorfor hun skulde tages bort. Det kan vi ikke faa Svar paa. Vi lever i Gaader. Det var vel for hendes egen Skyld — hendes Liv og Gerning skal vel fortsættes hinsides. Og saa er det vel for hendes Mands og Børns Skyld. Thi under saadanne Forhold kommer man til at skønne paa Forjættelsen om Kødets Opstandelse og det evige Liv. Vi er som Trækfuglene, der kommer Uro over os, naar vi ser de andre drage af Sted. Som Hauch siger: „Døden er det underlige . . . . Vi frygter og længes paa en Gang efter at se Livets Land — saadan som Israels Børn efter det forjættede Land. Men vi tror, at det Baand, som Kærligheden har knyttet, det kan Døden ikke rive i Stykker". Gamle Kloppenborg udtalte, da han havde mistet en af sine kære, at Samlivet mellem dem snarere blev inderligere, end da de var sammen her. Kun et lille Bælt skiller os, og de paa den anden Side vinker os, og ogsaa vi skal engang faa Vinger, saa vi kan flyve over.

M. V. vandt sig en Verden, og den voksede for hende; thi den vokser for os i samme Forhold, som vor Kærlighed

vokser. Og hun vandt sig en Ven. Jeg husker Vedde som nybagt Kandidat staaende paa Frue Plads — han straalede af Glæde og Jubel, da han sagde: „Nu har jeg hende, og hun har mig." Men det største er dog at vinde sig selv og kunne gaa herfra med Jesu Ord: „Jeg er udgaaet fra Faderen, og jeg gaar til min Fader". Gud give os alle at leve saadan, at det med Sandhed kan siges om os. — Amen!

Forstander Vedde takkede til Slut Vennerne for deres kærlige Deltagelse, og udtalte, at denne Dag trods alt havde været en af de rigeste i hans Liv.

VED KAFFEBORDET HJEMME I SPISESTUEN.

Lærer Schou, Galting fortalte en Historie om en lille Dreng, som var lidende, men bad sin Moder: „Le til mig, saa hjælper det".

Vi skal gøre den barmhjertige Samaritans Gerning. Det gjorde M. V. Jeg mærkede det særlig en Gang, da jeg havde det svært. Da kom der en Nytaarsmorgen Brev fra Fru Vedde. Vedde havde det med til Galten Kirke og gav mig det der. Det var skrevet ved Midnat, da hun laa vaagen, og trods egne Smerter tænkte hun dog paa mig og trøstede mig. Den Slags glemmer man ikke. Tak!

Lærer Lilbæk, Gærum: Det er en af vore allerbedste Venner, vi i Dag har fulgt til Graven. Hun havde en egen Evne til at bevare det barnlige. Jeg husker hende fra den første Gang, jeg mødte hende. Hendes Udbrud til en ung Pige: „Ikke sandt, Magda!" lød saa frisk. Hvad hun sagde til unge virkede ogsaa ved sin Friskhed.

Pastor Andersen, Højbjerg: Jesu Ord til Peter: „Hvad jeg gør, forstaar du ikke nu, men du skal siden forstaa". Vi forstaar heller ikke her Guds Plan, naar Døden kommer og tager vore kære. Jeg har selv erfaret den Følelse, da jeg nylig stod ved min ældste Søsters Baare, hun blev

taget bort fra 9 Børn. (Citerede Christian Richards Digt om Pigen, som har Strubehoste og maa opereres, Faderen selv holder sin lille Pige, mens Lægen skærer, og hun ser forskræmt og uforstaaende paa sin Fader, at han kan gøre dette mod hende. Da hun blev voksen og sund, forstod hun sin Faders Smerte og Kærlighed, da han var med til Operationen).

Fru Lauridsen, Ankerhus, Sorø, bragte en Tak for Ungdomsaarene. (Hun havde lagt en selvbunden Krans af Violer fra Sorø Skove paa Mathilde Veddes Grav).

Pastor Skjoldborg, Broager: Det er en lang Rejse fra Broager hertil, jeg rejser hjem, et rigt Minde rigere. — Jeg faar Længsel efter noget af det, Vedde staar i her, det, som vi drømte om sammen, da vi som Studenter gik i Ordrup Krat sammen med Noe Nygaard. Vi vilde tage et Tag sammen i Livet. Mindedes den Følelse han stod med den Dag paa Banegaarden, da Noe Nygaard drog udenlands, mens han selv stod tilbage som den grimme Ælling. Saadan er nu Længslen og Ungdomsdrømmene.

Talte derefter om Forholdene i Sønderjylland. Vi kan holde nationale Fester. Det med Flaget over Kisten, som vi har Vidne til her, det vilde Sønderjyderne forstaa, men religiøse Møder bryder de sig mindre om. S. talte nylig ved 3 nationale Møder ved Flensborg, hvor 25 % havde stemt Dansk. — I Søndags, da jeg prædikede i Egesund, vidste jeg, at Døden var kommet til mine Venner, og jeg tænkte paa det gamle Ord: elsket og savnet. — Mindedes Bryllupsfesten i Levring, da Vedde talte om Jakob, som havde tjent 7 Aar for Rakel. Saadan han, men paa den Dag syntes de 7 Aar som 7 Dage. Da Vedde blev danset ud af de unges Lag og ind i de gamles, da stod Korset skjult mellem Løv i det fjerne. Talte om, hvorledes man her i Gerningen havde forenet Hensynet til Hjemmet og Skolen.

Højskoleforstander Broder Nissen: Min Kone sagde til mig paa Vejen: „Der er dog en forunderlig Højtid over en Kristens Begravelse". Det Indtryk fik jeg netop i Dag, da jeg hilste paa Vedde og Børnene. Ja, saadan en Dag kan blive til Opbyggelse, og det er denne blevet for mig. Der staar i Salmen, at „Liv udsletter Dødens Spor". det kan dog kun siges ved en Kristens Grav. Ja, det er forunderligt, hvor hun selv allerede har præget denne Dag, og saaledes været med til at udslette Dødens Spor, det, hun har levet, begynder allerede at bære Frugt. Hun havde en Evne til at give sig hen i Gerningen — stærkere end nogen, jeg kender. Hun var som skabt til Gerningen. — Det var enestaaende den Højtid ved Graven, da Vedde kunde sige, at det var en af de rigeste Dage, han havde levet.

Kummunelærerinde Frk. Witt-Hansen, København, læste et smukt Brev fra Frk. Begtrup og takkede for den Kærlighed, som hun havde fundet her hos Veddes, da hendes Broder laa syg og døde her. Havde aldrig mødt noget lignende hos fremmede. Og hun bad Børnene til at bevare deres Moders gode Raad og Ord.

Lærer Petersen, Hadsten: Kærligheden søger ikke sit eget. Saadan hos M. V., og det Sind fik Udslag i hendes Omsorg paa det sidste for Armenierne. Lærer Petersen opfordrede Vennerne til at give en Gave til Karen Jeppes Skole.

Frk. Anna Vedde: „Saa mange Minder der myldrer frem paa dette Sted om Mathilde, og hvor de lyser! jeg vil mindes det første og sidste Møde med hende. Det i Sorø for 27 Aar siden og nu i Slutningen af Januar, da vi sammen gik ude i den nyfaldne Sne, som forvandlede Landskabet til et Paradis, og talte om den Sang, som M. holdt saa meget af: „Saa rejse vi til vort Fædreland". Hun var forberedt paa Rejsen. Talte saa om Ordet fra

Johs. Aab.: „Salige er de, som dø i Herren, de skal hvile fra deres Møje, og deres Gerninger skal følge dem". Gerningen her havde paa det sidste især været forbundet med megen Møje, den er nu forbi. Men Gerningen fortsættes paa den anden Side. Selv Englene bliver sendt ud for at tjene dem, der skal arve Saligheden. — Sagde Mathilde Tak for den Glæde, hun havde bragt ind i Veddes Slægt, fra Feriedagene paa Vedde Mølle, hvor Sangen kom til Huse, og hendes aabne Favn for Slægten her paa Hadsten Højskole.

VENNERS SIDSTE HILSEN

TIL

MATHILDE VEDDE

TIL Hvile ind nu sagte gik
Saa arbejdstravl en Kvinde,
Og aldrig mer det stærke Blik
Vi faar fra vor Veninde.
Vi mindes dig, da du kom hid
Med Sjæl og Tanke fuld af Id,
Din lyse Aand, dit klare Vid,
Saa gæstfri, vennesæl og blid,
Da skabte du en Lykketid
For Skole, Hjem og Venner.
Saa trygt vi under Skolens Tag
Hos dig nød mangen Glædesdag
Og drøfted mangen Alvorssag,
Med Tak vi det erkender.
Og grant vi kommer og i Hu,
At ingen gavmild var som du,
Nu rundt i vore Haver gror
Der af dit rige Blomsterflor —
Du gav med begge Hænder.
Ja, Tak for godt du os har gjort,
Dit Hjerte var saa varmt, saa stort,
Men tit saa ømt af Smerte.
Hvert nok saa lille Naalestik
Igennem Marv og Ben dig gik
Og saarede dit Hjerte.

Tit led du mer end nogen ved,
For Liv og Sjælefred du stred
Og drog saa tungt din Aande.
Naar syg paa Legem og paa Sjæl,
Naar Slangen bed dig i din Hæl,
Da vred du dig i Vaande.
Men han, som evig Sejr vandt
I Daaben dig med sig forbandt,
Han hjalp dig frem til Freden.
Dit Navn stod skrevet i hans Bog,
Og op han dig fra Mørket drog
Og ledte hjem til Eden.
Her ved din brudte Vandringsstav
Vi takker Gud, for hvad han gav,
Og Tak vi gi'er dig i din Grav.
Vort Flag skal tolke Hjertets Sprog,
Vi dækker dig med Dannebrog.
Farvel, du Danekvinde!
Fred lyser i dit Minde.

M. BISGAARD.

NOGLE
MINDEORD OM FRU MATHILDE VEDDE

I Foraaret 1907 drog det unge Ægtepar Hans og Mathilde Vedde efter fire Aars Lærergerning først paa Levring, derefter paa Hindholm Højskole — ind som Forstanderfolk paa Hadsten Højskole. Her har de sammen i 16 Aar udført et rigt og lykkeligt Ungdomsarbejde.

Fru Mathilde Vedde var i Ordets bedste Forstand et udpræget Højskolemenneske, en ægte Højskolehusmoder, der paavirkede Skolens mange unge, dels gennem Hjemmets Skønhed, dels gennem sine Samtaler med dem. Rige Betingelser dertil havde hun modtaget ikke alene fra sit Hjem — hun var Datter af den kendte og højt agtede Bygmester Thommesen i Levring — men ogsaa ved sin daglige Færd

i det Bruunske Præstegaardshjem der, og senere ved Ophold hos Frimenighedspræst Rønne og Hustru og som Elev paa Sorø og Askov Højskoler. Som Lærerinde virkede hun paa Stevns og Sorø Højskoler, Sorø Husholdningsskole og Levring Højskole. Ved sin friske Sang og hele sin frie og livfulde Færd blev hun en forstaaende og sjælfuld Medarbejder, hvor hun kom blandt Højskoleungdom. — Hun havde fra sine aandeligt vaagne og virksomme Forældre arvet en sjælden praktisk Skønhedssans og en stor Arbejdsglæde. Hadsten Højskoles smukke Have, Salene og Stuerne bar baade i det daglige og i Festdragt Vidnesbyrd derom. Med en sjælden Omhu og Kærlighed plejede hun alt levende der, ude og inde. Og hun passede med sin harmoniske Smag selv saa godt ind i disse Omgivelser. Hun har derigennem givet mange unge Lyst og Evne til at gøre deres eget Hjem smukt med smaa Midler. Men Mathilde Vedde paavirkede ogsaa de unge ved sin Færd og sine Samtaler med dem. Hun kunde lægge sin Sjæl i et Ord, en Velkomst- eller Afskedshilsen, saa det siden aldrig glemtes. Og hun havde, hvad ikke alle har, Evne til at opfatte et Menneskes Særpræg hurtigt og sikkert, ofte med Lune eller med ægte Medfølelse. Hun huskede godt og slap vanskeligt dem igen, hun havde viet sin hjertelige Omtanke og Omsorg. „Hun blev mig som en anden Moder," har ikke saa faa Elever sagt om Fru Mathilde. „Frisk Mod," var hendes Valgsprog fra de unge Dage. Bjørnsons Ungdomssange og Bondefortællinger satte hun især højt som Hjælp for Ungdommen. Og hun aabnede Sansen derfor hos mange paa Højskolen. Et sjældent *levende* Menneske i Ord og Handling; naar hun i en Venne- eller Familiekreds *fortalte*, hvad hun havde læst eller oplevet, fik det Virkelighedens Farve og Liv.

Der kan hos virkelystne Mennesker undertiden komme noget herskesygt frem. Det bliver deres *eget*, det de vil have frem. Det var Mathilde Vedde saa forunderligt fri for. Hun var saa lidt optaget af sig selv, det gjorde det

saa let at arbejde sammen med hende. Kr. Kold skal have sagt om et ungt Menneske: han har saa bred en Hale, at den fylder hele Stuen (altsaa som en Art Paafuglehale), man kan ikke undgaa at træde paa den. Lidt af det har vel mange af os; vi bliver let fornærmede paa egne Vegne, naar den Sag, den Ordning angribes, som vi har gjort til vor. Men jeg har aldrig truffet et Glimt af det hos Mathilde Vedde i de 2—3 Aar, vi paa Levring Højskole arbejdede Haand i Haand. Dette selvforglemmende satte hende saa godt i Stand til at anerkende Fortrin hos andre. Hun kunde med sit klarøjede Lune paa een Gang more sig over et Menneskes Pudsigheder og samtidig beundre det, og hvor det stod i hendes Magt — faa taget dets Evner i Brug. Derved kaldte hun paa meget godt og dygtigt hos sine Omgivelser; og hjalp dem til at skelne mellem det væsentlige og det uvæsentlige.

Hun tog inderlig Del i flere af vore Livsspørgsmaal, følte sig f. Eks. stærkt knyttet til Sønderjyderne, (det var kendeligt, at deres Trængsler under Krigen ligefrem sled paa hende), var tidlig optaget af Ædruelighedsarbejdet blandt Ungdommen og gav sig i de senere Aar stærkt hen i enkelte af Menighedens Opgaver. Faa fandt saa let som hun Vej til andre, der led ondt til Legem og Sjæl; hun mødte dem med den erfarnes dybe Forstaaelse og lod det ikke mangle paa de praktiske Beviser. Fru Mathilde Vedde var de syges trofaste Ven i Hadsten, og hendes Deltagelse gik videre ud. Da Frk. Karen Jeppe sidst var hjemme, boede hun en Tid paa Hadsten Højskole, og fra den Tid var Mathilde Vedde hendes og Armeniernes tro og hjælpsomme Ven. Ja, lige til det sidste tænkte hun paa dem. „Vi maa ikke glemme at hjælpe Karen Jeppe" sagde hun til sin Mand. Ethvert Forhold, som hun gav sit Hjerte, gav hun ogsaa sit Arbejde i Kraft af sin praktiske Sans. Dog faldt hendes Virke ikke udadtil, men udpræget kvindelig som hun var, samlede hun sig med en sjælden Opofrelse og Kærlighed om Hjem og Skole.

Hendes sidste Aar blev en heltemodig Kamp med tærende Sygdommes nedbrydende Værk. Men naar hun bar Sygdommens Byrde saa tappert, („Sygdom er dog ikke det værste", sagde hun tit), skyldtes det, at hun saa Livet under Evighedens Lys. Et af de Billeder, der blev hende kærest, var Joakim Skovgaards Opstandelsesbillede i Viborg Domkirke.

Under hendes sidste Sygeleje paa Kommunehospitalet i Aarhus havde hun fra sin Seng den smukkeste Udsigt over Træerne i Løvspring med Aarhusbugten i Baggrunden, bag hvilken man atter øjnede Land. Der var noget symbolsk og forjættende i dette Syn. En smærtefyldt Nat, da hun som saa tit ikke kunde sove, bad hun Sygeplejersken trække Gardinet fra Vinduet, saa hun kunde se Maanen og Havet, som laa i dens Lys. Med sin aabne Natursans kunde hun trods alt glæde sig derover.

Under de sidste Aars Lidelser og sjælelige Kampe, oplevede hendes kristne Venner den Herlighed, som det er, at se Aanden i Guds Kraft sejre over det skrøbelige Kød — mest af alt paa Dødslejet, hvor hun trods Smerterne til det sidste kunde hilse dem med et lyst Smil og et klart, stærkt Blik i den Sejrsvished, at Jesus Kristus er Dødens Overvinder. Med Glæde sang hun til det sidste, hun som havde sunget saa meget fint og kønt ind i Ungdommen. Dog laa der Vemod deri, naar hun saa tit i den senere Tid bad sin ældste Datter om at faa sunget „Gyldenlak" og „Den store hvide Flok". Skønt hun jo slet ikke var gammel, kun 46 Aar, saa kom Grundtvigs Ord til at passe saa godt paa hende, hun „sov hen som Sol i Høst gaar ned"; just som hendes Husbond havde bedt Troen og Fadervor og lyst Velsignelsen over hende, drog hun tre lette Suk — Jordelivets sidste Bedeslag — og sov ind.

ELINE BEGTRUP.

LIDT OM
FRU MATHILDE VEDDE

September! Stærke, varme Farver under en høj og rolig Himmel. Mennesker, der ligner dig, kalder man Septembersjæle. De lever rigt og under stærke og mange Indtryk, men ejer den højeste Ligevægt —; de er indstillet til at møde alt i dette Liv, fordi de allerede hviler i det evige.

Det var paa Septemberdage, vi oftest saa Fru Vedde, vi Gymnaster. Vi husker hendes Have: Skraaninger mod Syd fra den røde Skolebygning og ned til Vejen. Der var altid friskt og levende. Et Mylder af Blomsterbørn voksede op om hende, hvor hun gik. Saadan var det, fordi hun holdt af dem, som en Moder kan holde af sine Børn, som et Menneske kan holde af alt levende. — Vi sad ofte paa Græsset og talte med hende, mens hun gik og puslede de smaa og smaasnakkede med dem. Og Blomsterne fulgte hende ind i Stuerne, de elskede hende igen og hjalp hende at skabe Fest derinde, saa vore Hjerter varmedes. Eller Blomsterne fulgte hende paa Vandringer til gode Venner. En Buket Blomster kan være en sjælden Gave, en Buket Blomster kan eje Personlighedsværdi. Det er med dem som med et Maleri: Kunstneren giver det noget af sig selv. Fru V.s Buket havde sin egen Stemning. I denne Evne laa noget af hendes fine Kvindelighed.

— Den, der lever med Naturen, faar en følsom Sjæl, modtager ofte lettere end andre fine Indtryk. Fru V. skriver et Sted en af de sidste Dage, hun levede: „Staar man stille en Stund og ser op gennem en Allé, da er der mange, der

forsvinder fra ens Blik, men mange kommer igen, og de, som kommer igen, med dem lever man. Et Billede fra Naturen bliver Symbol paa et Menneskes Livsvandring — nogle forsvinder, „men mange kommer igen", og „med dem lever man". Ens Tanker standser med „Den store, hvide Flok", som vi sang saa ofte i Viborg Domkirke ved Joachim Skovgaard: „Opstandelsen".

De, der kendte Fru V. som ung, og vi, der saa hende i den bedste Kraft, ved, hvor levende og aandfuld, hvor frisk og umiddelbar hun var. Ingen gjorde sit Højskolemoderarbejde saa glad, som hun. Det maa have været svært for hende at føle Kraften svinde ved Sygdommen, hun led af. — Aarene gik, og hun blev svagere og svagere; men Livsvillien var stærk — lidt raskere blot, saa var hun i Haven. Den friske, skønne Stemme havde ikke mistet sin Klang gennem Sygdommene, og den genlyder endnu paa de minderige Steder. De, der er tilbage, kan intet Sted gaa uden at høre den, og den Gyldenlak, hun plantede, har endnu ikke tabt sin Glans. — Var det sidste Gang, vi besøgte Veddes i „Hytten", at Fru V. bad os synge:

„Gyldenlak, før du din Glans har tabt,
da er jeg det, hvoraf alt er skabt.
Ja, før du mister din Krones Guld,
da er jeg Muld!"

Og saa kom Budet den 18. Maj, at hun var død.

Vi vidste, at den Begravelse maatte faa sin egen Højhed, maatte blive noget for sig selv; men vi havde ikke tænkt, at det blev saa udpræget. Det var den første Solskinsdag efter de lange, kolde Foraarsdage. Alle husker den. Den hvide Kiste var dækket af Dannebrog, som hun havde holdt saa meget af, og Blomsterne i alle Forsommerens Farver kransede Kisten. Man havde en Følelse af, at alle var besjælede af een Aand, Fru Veddes. Døden havde sin Bitterhed og sin Sorg, men der var noget, der var stærkere, noget, der *bar over*. — „Opstandelsen" hang over Kisten.

To Præster talte og gode Venner. Forstander Vedde gik frem og tilbage ved Kisten og talte endnu med hende.

Bevæget og højtidsfuld, som baaret af hvide, brede Vinger, løftede Tonen sig:

»Den store, hvide Flok vi se
som tusind Bjerge fuld af Sne —.«

Fru Vedde! Vi ved, at nogle af dine bedste Maaneder var, naar du husede Gymnasterne (Delingsførerne) under dit Tag. Og vi er taknemlige, at vi traf dig i vor Ungdom.

JØRGINE ABILDGAARD.

UDDRAG AF ET BREV FRA KAREN JEPPE.

Kære Hr. Vedde!

Ja, her ligger nu Deres Brev af 11. Novbr. foran mig, det har jeg tidt villet besvare, og saa kom der noget andet, der hastede mere, saa det blev ikke til noget.

Og nu, ak, hvor forandret! Jeg tør næsten ikke sætte mig hen og skrive til Dem, for jeg tør ikke se paa Livet saadan, som det nu maa se ud for Dem. Hele Deres Brev aander jo den Kærlighed til Deres Hustru, som jeg jo ved har saa dybe Rødder i Dem, hvad jeg iøvrigt saa godt kan forstaa, efter at jeg havde lært hende at kende. Og saa hørte jeg, kort inden jeg forlod Aleppa, at hun var død. Den Gang, midt i Opbruddets Travlhed, kunde jeg slet ikke samle mig til at skrive, og nu er det ogsaa daarligt nok; for hvad skal man sige? Der er jo ikke noget at sige. Hvordan gennemlever et Menneske den dybeste Nat?

Jeg er jo ogsaa gaaet igennem Afgrunde. Hvad ellers var det, der lod det komme saa vidt med mig, at ikke blot mit Legeme blev kraftesløst og maatte lægge op i Maaneder, men at ogsaa min Forstand omtaagedes; men jeg har det nu paa en anden Maade. Jeg føler ikke Smerten, den dræber mig blot saa meget desto sikrere. Saadan er det ikke med Dem, det ved jeg. Besad De maaske altid Deres Hustru i Frygt og Bæven, siden De altid var Dem saa bevidst, hvor meget hun betød for dem. De behøvede ikke at miste hende for at komme til Klarhed over det,

saadan som det jo ellers gaar saa mange. De har besiddet en stor Lykke, og De har vidst det, mens De havde den, det vejer op imod meget, og De lever i Haabet om en Gang igen at komme i Besiddelse af den, og i Ventetiden har De Deres Børn, hendes Børn, der maa jo være noget af hende i dem alle, noget, der aabenbarer sig hver Dag, og De har Deres Gerning, den, der ogsaa var hendes, og De har en Rigdom af Minder, og det er Minder, der sikkert ingen Anklage rummer. Naar alt kommer til alt, saa finder jeg, at De dog maa være en lykkelig Mand.

Det synes De nu sikkert ikke, men prøv at veje op og maale Menneskets sædvanlige Kaar og se, om det ikke stemmer. Jeg ved det, det er den sugende Længsel, der ikke er til at holde ud. Hvad kan man stille op mod den? Jeg ved det ikke. Men Tiden læger, Tiden ikke, men maaske andre Kræfter, der virker i Tiden. Arbejdet læger, det ved jeg, det er det bedste, der er til, det er Hjærteslaget, der daglig sender en Strøm af friskt Blod ud igennem vor Organisme.

Ja, nu vil jeg ikke skrive mere om det. Hvad kan det nytte? Vi kan dog ikke læge hinandens Saar, vi kan blot se paa hinanden med Sympati og Forstaaelse, og det kan undertiden gøre en godt.

Saadan et Blik har jeg at takke for. Deres Hustru har set paa mig paa sin Dødsseng, set paa alle de Fangne i Haremerne, og jeg tror for vist, at det Blik skal naa til mange af dem og skal drage dem og styrke dem til at komme hjem.

„Agnete hun sad ved Vuggen og sang,
da hørte hun, Jorderigs Klokker de klang". —

Det er Klokkeklangen, der skal drage dem, og der ringer mange Slags Klokker. Det var en af dem, den Røst, der lød fra hendes Dødsleje. Den har sikkert ikke lydt forgæves.

Om mig er der ikke stort at fortælle. Jeg er kørt godt

træt, skal have lidt Hvile og skal have megen Propaganda gjort. Vi har nu samlet over 300 Kvinder og har faaet mange anbragt igen, der kommer fra Maaned til Maaned flere, og vi bliver dygtigere til at anbringe dem og sørge for dem i det hele. Men det koster jo, og vi har mange Jærn i Ilden. Jeg skal have meget bestilt ogsaa herhjemme.

Ja, saa blot de hjerteligste Hilsener til Deres Børn, til Vennekredsen i Hadsten og mest til Dem selv fra

Deres trofaste

KAREN JEPPE.

MINDER
OM MATHILDE VEDDE

Kærligheden begynder hjemme, men den skal ud at „tjene", var et Ord, som Mathilde Vedde tidlig havde faaet indprentet af sin faderlige Ven Pastor Bruun i Levring.

Kærligheden mødte hende varmt og rigt i Hjemmet og den lille fredelige Landsby fra hendes første Dage; og tidlig oplevede hun Guds Kærlighed som en Virkelighed, ja som „en Kilde for Kræfternes Elv". Kilden var lønlig, meget talte hun ikke om den, men den viste sig i Tjenesten for andre fra hendes Ungdomsdage til hendes sidste Stund.

Ja, hvor bragte hun Glæde og Fest, Sang og Liv med sig, da hun for 26 Aar siden som ung Højskolelærerinde (fra Sorø Højskole) drog ind i mit Hjem paa Vedde Mølle. Men bag Sangen og Spøgen mærkedes tit en Undertone af Alvor fra en sitrende Streng, sat i Bevægelse i hendes dybe Sind under tidlig Sygdom og Sorg. Men netop den Beskæring af Gartnerens Haand gjorde Frugten rigere — Medfølelsen ømmere. Kærligheden kom ud at tjene.

Som Livet udfoldede sig, slyngedes de to Traade, Glæden og Alvoren, bestandig tæt sammen: Glæden over et lykkeligt Hjem, en inderlig Forstaaelse hos en, som delte hendes Livssyn og kunde tage hende ved Haand under Vandringen hjemad; ja og Glæden over Gerningen blandt dansk Ungdom, den hun elskede og forstod. Men Alvorens mørke Traad snoede sig om Glædens lyse. Der var Smerten inde-

fra, saadan som hver den, der i Alvor tager Kampen op med Synden, vil erfare det; et rigt Maal af legemlig Smerte tiltagende gennem mange Aar og øvende sin Indflydelse over Sindet, og ikke mindst Medfølelsens Smerte — lettest at bære, naar den kunde omsættes i en kærlig Handling, mest knugende i en Krigstid, da Alverden vaandede sig i navnløse Kvaler, da det afsløredes som aldrig før, at Verden ligger i det onde, og da den enkelte blot kunde staa som Tilskuer. Ogsaa for det armeniske Folk følte hun varmt og tænkte paa Afhjælpning af dets Nød, selv da hendes egne Smerter var store paa det sidste.

Ja, saadan var Mathilde Veddes Sind, et Sind hvor det brændte varmt og stærkt, saa det tærede paa Legemskraften og til sidst havde opbrændt den. Det var svært for hende at give Slip paa alt det, som endnu knyttede hende med saa stærke Baand til Livet; men en Dag kunde hun ogsaa lægge det store Spørgsmaal om Liv og Død i Guds Haand forvisset om Hans Kærlighed og paany hvile ud i Salmen:

Du Herre Krist
min Frelser est,
til dig jeg haaber ene.

ANNA VEDDE.

HVAD VI VANDT.

DET menneskelige, borgerlige, folkelige og kristelige Liv forudsætter Oplysning. Derfor drog vi paa Højskole. Vi vidste, at det var en Skole, hvor vi kunde hente os Kundskaber, ja mere end det, det var en Skole for Livet; det havde andre fortalt os.

Da vi kom paa Skolen, følte vi vel alle, at vi fik noget mere end netop Kundskaber. De fleste af os lærte at tænke over Livets alvorlige Spørgsmaal; vi fik Sans for, hvad der højner og løfter og forædler et Menneskeliv, og Danskhed og Pligtfølelse vaktes hos os.

Og da vi kom paa Højskolen, følte vi, at vi vandt et Hjem, et godt Hjem, hvor Ungdom oplærtes i alt, hvad der er rent og sandt, et Hjem, hvor vi voksede ved den indbyrdes Opdragelse til det gode, som det kammeratlige Liv, der levedes paa dette Sted, førte til, og et Hjem, hvor vi unge lærte at finde ind til og at værne om den Helligdom, der findes i ethvert Menneske, selv under den ru Skal. Derved blev dette Højskolehjem selv en Helligdom for den Ungdom, som havde den Lykke at samles der. Hvem mindes ikke de lyse, smukke Stuer, hvor der altid fandtes et friskt og levende Mylder af Blomster. Helst mindes jeg dem, naar vi samledes derinde til Andagt Søndag Morgen. Der var en egen Inderlighed over disse korte Stunder, hvor der taltes, saa vore Hjerter varmedes. Det var Feststunder.

Den, der i første Række kommer til at bære Prisen for

denne Hygge og Skønhed, er vel nok Fru Vedde. Nu er hun borte. I de sidste Aar svandt hendes Livskraft. Vi, der hører til de senere Aars Elevhold, kom maaske derfor ikke saa meget under hendes direkte Paavirkning. Men saa meget desto mere mærkede vi, hvilken Kraft og Styrke hun var for sin Mand, saa han kunde gøre sit Arbejde iblandt os. Da vi kom til Hadsten for at leve en Vinter under Højskoletag, maatte vi til at begynde med undvære Fru Vedde paa Grund af et Ophold paa Rigshospitalet. Men kom der Brev med Bud om Bedring, bragte det Oplivelse. Og da hun endelig kom hjem, ja, da var der Glæde; vi følte, hvad det vil sige at have en Højskolemor. Hver paa sin Maade bearbejdede hun og hendes Mand den gode, dybe Hjertemuld, og de saaede den bedste Sæd, en Sæd, der kan næres gennem et stærkt, rigt og sandt Menneske- og Kristenliv.

Den store Kærlighed Fru Vedde havde til de Mennesker, der omgav hende, satte hende i Stand til at øve sit velsignelsesrige Arbejde blandt den Ungdomsskare, som Aar efter Aar samledes i hendes Hjem. Under Sygdom blandt Eleverne var hun altid ved Sygesengen, hvor hun taalmodig og stille søgte at mildne den syges Lidelser. Hun, der i sine sidste Leveaar maatte lide saa meget selv, havde Betingelser som faa andre til at kunne yde en Hjælper-Gerning. For at kunne give sig hen i en Gerning i Højskolens Tjeneste maa der Kærlighed til, og der maa en levende Tro til, at Højskolen formaar at bringe Lys og Glæde til Mennesker. Denne Kærlighed og denne Tro ved jeg, at Fru Vedde havde i Eje. Men hvad vi vandt ved hendes Liv, kan ikke siges paa en lille Plads som denne, kun vil vi med stille Tak mindes Samværet med hende. Vi, der var under hendes Paavirkning, vil være med til at pleje den Sæd, hun saaede blandt os; vi *maa* være med til at bære det frem, for at det kan bevares i Fremtiden. Vi glemmer ikke vor Højskole, men tænker kærligt paa det Sted, hvor vi hentede os den Kraft og det Livsmod,

som alle unge Mennesker mere eller mindre bevidst gaar og længes efter.

Derfor Tak! Vi, som har faaet Hadsten Højskole kær og den Gerning, der udføres der, vi vil savne Fru Veddes lyse Stemme, naar vi kommer til Elevmøderne og ved andre Lejligheder, naar vi kommer paa Højskolen. Men det er dette Haab, som vi gamle Elever nærer, at det Arbejde, som Du og Din gode Hustru, Vedde, i en Aarrække har indlevet paa Hadsten Højskole, frimodigt maa blive fortsat af Jer, der er tilbage, og som er grebet af dette Liv. Vi ønsker Jer al mulig Lykke og Velsignelse i Troskab at fortsætte, hvad der er godt begyndt, saa rig Fremtid kan gro af lykkelig Fortid.

CHR. DAUGBJERG.
(ELEV VINTEREN 1920—21).

ET LITET MINNE

FRÅN MIN SOMMER I HADSTEN

När jag tänker på fru Vedde, ser jag henne alltid som modern. Bland blommorna, bland barnen, bland de unga.

Aldrig skall jag glömma, när jag kom till Hadsten och såg trädgården[1]) första gången. Den dignade av luktärter, rosor, kampanuler och nejlikor. „Det är min hustrus verk", sade Vedde. Jag såg henne inte själv den kvällen, men fick det första intrycket av henne genom allt detta, som hon hade älskat fram.

Aldrig skall jag heller glömmar henne och lilla Ruth under morgonbönerna den sommaren. Ruth hade ett litet rött förkläde på sig och röda smultronkinder,[2]), och mor, som höll henne tätt i famn, hade den blå sommerklänningen på. De liknade själva två blommor — en stor, fullt utslagen med en liten knopp intill.

Inte tror jag heller mina kamrater och jag någonsin kunna glömma, när hon satt bland oss och läste i skolrummet eller uppe i „rundningen" och sydde. Sommar efter sommar har så den ena flocken efter den andra samlats om henne och i henne lärt känna sin „højskolemor". „Undertiden kan jeg blive saa vemodig," skrev hon på hösten till mig, „naar jeg tænker paa alle dem, som nu har været i vort hjem, og som vi har maattet slippe afsted igen. Det er som en glidende strøm, der kommer og forsvinder. Men de aller fleste har bragt noget godt med, som de gav os til arv og eje."

Själv öste hon ut av sitt goda till demm.

GRETA LUNDSTEDT,
GØTEBORG.

[1]) Haven. [2]) Smilehulskinder. [3]) Blomster.

DEN SIDSTE HILSEN OG EN TAK

Kære Venner!

„*HILS DEM allesammen og sig dem Tak*"! — Saaledes lød den sidste Hilsen fra min Hustru, som hun bad mig bringe Jer.

Her er et aabent og ærligt Hjertes varme Hilsen ud til hele den store Kreds af Slægt og Venner og til alle, som har staaet med Sympati og følt sig venligt stemt overfor hende. (Selv dem, der maaske aldrig her har faaet givet dette Udtryk). Adskillige har ved hendes Død gjort det overfor mig. Det er jo ufortjent, men har alligevel gjort mig inderlig godt. Og paa den Maade bliver det alligevel som mod hende selv. Det er en Solstraale, der gaar mod hendes Sjæl, men paa Vejen lyser ind til mig, som saa ofte før, naar vi har delt Livets rige Lykke med hinanden. Og for mig er det ligesom al Kærlighed mod hende er dobbelt Rigdom for mig, fordi det er hendes Sjæl, der faar dette til at lyse frem. Kan *Mindet* om hende, som kun følte, at hun levede, naar hun kaldte paa det gode i Mennesker, faa Lov at leve en Stund her i hendes Virkekreds og ud efter blandt den Ungdomsskare, som er gaaet ud herfra, saaledes at vore Sjæle faar Trang til at vende sig mod Lyset, naar vi tænker paa hende, saa er Forbindelsen ikke brudt. Saa er det som Roser blomstrer paa hendes Grav, Kærlighedens Symbol.

Hun havde en fintmærkende Sjæl. Og mange, som maaske aldrig har vekslet et Ord med hende, har ved en venlig Hilsen, et lille Smil, eller blot ved en venlig Tanke været

med at skabe den Velvilje her i Egnen, som hun altid var saa taknemmelig for, hvor hun mødte et Glimt af den, fordi hun ikke kunde leve uden Menneskers Tillid og ved den udfoldede sin Sjæls bedste Egenskaber som en Knop, der springer ud i Solen.

I et Brev til en gammel Elev skrev hun i Februar 1913: „Vi blev saa glade for, at du kunde betro din Sorg til os. Det gjorde os saa godt nu i denne Tid, hvor det var saa svært for os — — —".

I et Brev tre Aar senere (Febr. 1916) skriver hun: „Ja, for en Gangs Skyld skal du ogsaa have en Hilsen fra mig. Du skal rigtig have Tak for dit kærlige brev og for dit trofaste sindelag mod os. Det gør saa godt, naar nogen af I unge, som vi er kommen til at holde af, sender os en god hilsen, der har saa ægte en klang, som den, du sender til os.

Vi trænger til at høre, at der hist og her spirer frem et korn, som blev saaet i en god stund".

Hvad der i dette Brev er skrevet til en enkelt, gælder, det ved jeg, som et sandt Udtryk for, hvad der var det væsentlige overfor alle dem, som selv følte sig i personligt Forhold til os to, som stod i Gerningen her i samme Tro og med samme Haab. Modtag da denne Hilsen og denne Tak, som *hun* gav mig at overbringe til Jer — med en Tak ogsaa fra *mig*, som stod hende nærmest i de tunge Timer, da vi stod sammen, som vi før har gjort, overfor Livets og Dødens store Alvor, men dog begge rige paa Tak til Gud for alt, hvad han i lyse og mørke Dage har givet os.

— — —

Der er noget, som et Menneske ikke *kan*. Det er strengt, hvis det er noget, man gerne *vil*. Saadan er jeg stillet overfor det, der her skal forsøges: at give et kort, samlet Udtryk for, hvad der gennem de sidste alvorlige Tider har bevæget og bølget gennem min Sjæl.

Gang paa Gang har jeg i den sidste Tid begyndt at

skrive, men maatte holde op. (Her ligger foran mig ikke mindre end seks ufuldendte Forsøg, hver paa nogle Sider). Under min lange Amerikarejse i Efteraaret gennemlevede og nedskrev jeg et og andet, der kom af sig selv og paatvang sig Form, alt sammen om Mathilde og vort rige Samliv. Men dette maa jeg lade ligge til et andet Aarsskrift. Blot vil jeg sige Jer, at det blev mig en Sjælehvile at sejle henved tre Uger ude paa det store Hav, og en Bestyrkelse i Kærlighed til mit Folk og den danske Menighed at leve blandt mine Landsmænd i Nordamerika i tre Maaneder, tilmed de tre skønneste Maaneder af Aaret der.

En god og minderig Tid at tænke paa! — Naar det mægtige, ja overmægtige, fylder ens Følelse og Tanke, kan Sjælen trænge til den store Stilhed. Fjærnheden fra alle Hverdagslivets Pligter og Bekymringer kan undertiden hjælpe Sindet til Samling og Enhed — uden at det bliver til selvsyg Jammer. Der kan være Hvile i at være ene med sin Sorg. En tung Sorg behøver ikke at knuse vor Sjæl, selv om den dybt nedbøjer os. Gud vil møde sin Ven i Sorgen, og saa hjælper han at bære den. En tung Sorg knuser ikke et kristent Menneskes Hjerte.

Jeg oplevede noget paa denne Rejse af den Sjælens Fordybelse, som styrker et Menneske til at vandre videre paa Livsvejen. Det var som en Bekræftelse i dette, at Gud følger sine, baade naar vi staar paa Livets yderste Skær, hvor Dødsmørket skygger, og naar vi rejser „til det yderste Hav". Hans Sol og Morgenrøde skal lyse over det store Hav, der synes at skille mellem os her og dem paa den anden Side.

For vor Fader, som skabte Himmel og Hav, vaager med Kærlighed over os alle. Hans Rige er uendeligt. „Mit Land", siger Herren, „er Himmel og Jord, hvor Kærlighed bor".

Følelsen af Verdens Storhed, som Guds Skaberværk, har altid gjort mig mere fortrolig med det uendelige og uoverskuelige i Guds Førelser med mig, saa jeg ligesom førtes ud under de evige Stjerners Lys. —

Paa Afstand ses ofte klarere det, som er virkelig stort, og saaledes synes jeg ogsaa, det klarere kom til at staa for mig, at saafremt jeg kan, maa jeg prøve at styrke Sammenholdet om Hadsten Højskole og hjælpe til, at I, der føler Jer hjemme her, saa længe som muligt kan vedblive dermed.

Her har jeg levet det rigeste Afsnit af mit Manddomsliv, her har jeg dybere Rødder, end jeg kan vente at fæste noget andet Sted.

Vi, som har oplevet saa rige Stunder og følt Guds Velsignelse hvile over Livet her, vil bede, at dette maa vedblive, og at Fremtiden maa vokse ud af det bedste i Fortiden. —

Her fandt Livskilder et Opvæld, som ikke er udtørrede i

Eders hengivne

H. J. VEDDE.

PLUK AF SKOLENS DAGBOG

Hvad selve Skolearbejdet angaar, forløb det svundne Aar omtr. som sine Forgængere.

Ved Vinterskolens Begyndelse flyttede Lærer Christensens, der før boede paa Kollerupvej, op paa selve Højskolen og overtog Økonomien, medens Forst. Veddes — paa Grund af Fru V.s Sygdom maatte flytte op i „Hytten".

Forstander V. foretog lige efter Franskmændenes Besættelse af Ruhr Distriktet en Rejse derned i nogle Dage for at faa et Førstehaandsindtryk af disse store Begivenheder. Efter Hjemkomsten fortalte han i et offentlig Foredrag om sin Rejse.

I Fastelavnen havde vi en stor Bazar til Fordel for et *Bibliothek* i Hadsten. Dette gav meget Arbejde, men fik ogsaa stor Tilslutning, og Resultatet blev et stort Bidrag 2000 Kr. til det nye Foretagende, der nu i kommende Sommer skal sættes i Værk — forhaabentlig til Gavn for Byen og Egnen.

En Del *Møder* holdtes som sædvanlig i Vinterens Løb. Af fremmede Ordførere kan nævnes: Valgmenighedspræst Noe Nygaard, Pastor Lundby, Hammel, Pastor Jensen, Borum, Biskop Schiøler, Aarhus samt Højskoleforstanderne Stevns og Himmelstrup.

Fru Vedde deltog trods sin Sygdom hele Vinteren i Skolens Liv, overværede alle Møder og Sammenkomster og havde selv adskillige Oplæsningstimer med Eleverne. Da Vinterskolen sluttede den 27. Marts umiddelbart før Paaske, var vi som sædvanlig samlet til en Afskedssammenkomst i Skolens Stuer, og det blev da sidste Gang Fru Vedde deltog i et saadant Samvær med Elever og Lærere. Da Sommerskolen aabnedes den 3. Maj var hun paa Sygehuset. Og Sommerens Skoleliv blev selvfølgelig stærkt præget af de Begivenheder, som nu fulgte.

Elevmødet afholdtes den 23. og 24. Juni og havde den sædvanlige gode Tilslutning. Lørdag Aften, da Mødet begyndte, var det en forrygende Storm og Kulde. Men vi var dog en ret anselig Flok samlet først om St. Hansblusset paa Boldpladsen og siden til Musik og Sang i Gymnastiksalen. Søndag Formiddag samledes alle Mødets Deltagere ved Fru Veddes Grav paa Kirkegaarden. Der blev sunget et Par Salmer og talt af Lærer Christensen og Forstander Vedde. Derefter holdt vi Morgenandagt i Kirken. Ved Eftermiddagsmødet talte først P. Lauridsen om „Forskellen imellem danske og norske Folkestævner", derefter Lærer Christensen om „Sollyset og dets Indflydelse paa Folkets Livssyn og

ELEVMØDET 1923

Tro", og endelig talte Forstander Vedde om sin gamle Ven nys afdøde Pastor Bruun, Levring. Ved Aftensbordet fremdrog Frk. Anna Vedde nogle Minder om sin afdøde Svigerinde og talte smukt til de unge om Kristentroen som det bærende i Livet. Selvfølgelig hvilede der et mere alvorligt og vemodigt Præg over dette Elevmøde end over de tidligere. Men iøvrigt var det et godt Møde, der sikkert virkede til Sammenholdets Styrkelse.

I den følgende Tid gik Skolearbejdet saa sin vante Gang. Vi havde de sædvanlige Udflugter med Eleverne til Viborg og Aarhus, samt flere smaa Lokaludflugter i Egnen. Skolen var saaledes indbudt af Gaardejer *Ullerup* og Frue i Hadbjerg til at bese deres smukke Have — en dejlig Tur. En Dag var vi paa en Biltur til Ry for at høre den kendte finske Kvinde, *Mathilde Wrede*, hvis store uegennyttige Arbejde blandt Fangerne vil være kendt af adskillige — i hvert Fald af Omtale i Bladene eller maaske gennem Bogen „Fangernes Ven". Henimod Afslutningen fik vi ligesom i de foregaaende Aar Besøg af vor norske Ven Skolebestyrer *Jon Sørensen*, som baade ved sine fortrinlige Foredrag og ved Samlivet bragte en frisk Luftning fra Fjældlandet — et Vidnesbyrd om „at Hjertet har Brodersind mod Danmark" — trods Striden om Grønland. Og vi har Løfte om hans Besøg igen til Sommer.

Den sidste Søndag Eleverne var her, holdt Jon Sørensen et offentligt Foredrag om sin berømte Landsmand Fridtjof Nansen.

I August Maaned rejste Forstander Vedde til Amerika paa et 3 Maaneders Besøg i danske Menighedskredse. — Om hans Oplevelser paa denne Tur vil der blive fortalt i næste Aarsskrift.

Efteraarsmødet afholdtes som sædvanlig, og som det ogsaa vil blive næste Aar, paa Fru Veddes Fødselsdag den 23 September. Der blev talt af Seminarieforstander Hasselbalch, Jelling (om Jonas Lie) og af Biskop Schiøler, Aarhus (et kristeligt Foredrag). Under Mødet modtog vi fra Amerika en telegrafisk Hilsen fra Vedde, som den Gang opholdt sig i Minnesota. I Oktober havde vi Besøg af Frk. Karen Jeppe, som smukt mindedes Fru Veddes varme Interesse for hendes Arbejde blandt Armenierne og takkede for de 900 Kr., som var indkomne til Støtte af dette fra Højskolens Venner og Elever ved Fru Veddes Begravelse, fortalte derefter om sine Oplevelser og sit Arbejde siden sidst.

Næste Sommer vil Gudrun Vedde, som da er 20 Aar, komme hjem fra Silkeborg Seminarium, hvor hun har været de sidste tre Aar, og bestyre Huset for sin Far.

Elevmødet i Aar afholdes *Søndag den 29. Juni.* — Mød talrigt!

Efteraarsmødet den *23. September.* Gamle Elever, som vil besøge os til disse Møder, er velkomne allerede Aftenen forud, men bedes indtrængende selv medbringe Tæpper.

Elevforeningens Regnskab 1922—23.

INDTÆGT:		
Beholdning fra forrige Aar	Kr.	568.37
Indk. ved Elevmødet	-	25.00
Ved Opkrævning (792 Opkrævn. à 2.50)	-	1980.00
Senere indkommet	-	60.00
Ialt...	Kr.	2633.37

UDGIFT:		
Understøttelse til Sommerskolen.....	Kr.	135.00
Annoncer samt Udg. v. Koncerten 1922	-	71.45
Aarsskriftet 1922.....	-	1321.50
Forsendelse af Aarsskriftet	-	497.95
Billeder, Korrespondance m. m.....	-	37.25
Understøttelse til Vinterskolen.....	-	150.00
Kranse til Begravelser m. m.....	-	35.00
	Kr.	2248.15
Kassebeholdning at overføre.....	-	285.22
Kassererens Løn..	-	100.00
Ialt...	Kr.	2633.37

Revideret og fundet rigtig.

P. Lauridsen. *Margrethe Dyhr.*

HADSTEN BOGEN

· 1924 ·

AARSSKRIFT

FOR

HADSTEN HØJSKOLES ELEVFORENING

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI
KOLDING - 1925

Ved Sommerskolens Begyndelse 1924.

„LANGT MERE VÆRD END DET RØDE GULD"

VI HAR SUNGET saa mange Gange: „Langt mere værd end det røde Guld, det er: sin Gud og sig selv at kende!" Det har lydt saa selvfølgeligt, saa vi ikke har skænket det en Tanke, om det nu ogsaa forholdt sig saaledes som Ordene lød, at den største Rigdom og Visdom et Menneske kan komme til at eje, er den dybeste Kundskab om Livets Ophav og Væsen, om Mennesket selv, knyttet til Gud og formet af Gud til det Kar, hvori hans Kræfter synligt skal bære Bud om hans Værk, medens Livet leves. Det har været saa selvfølgeligt, at vi uvilkaarlig maatte studse, da Tanken standsede ved dette: Har Digteren Ret, naar han synger, som han gør? Er det netop ikke saadan, at Guldet har en større Værdi end det noget fjerne Kendskab til Gud og ens eget Væsen. —

Uden at komme nærmere ind i Spørgsmaalet, saa det tilsyneladende ud til, at Udtrykket om Kendskabet til Gud og ens eget Jeg beroede paa en Fejltagelse. — Hvorhen Blikket end gled, var Menneskene optaget af Kampen for at vinde „det røde Guld". Ja, saadan saa det ud, naar Tankerne kom til at standse ved Spørgsmaalet, og Tingene blev betragtet med den Mangel paa Grundighed, der i mange Tilfælde følger med en urolig Tid.

Men det ikke blot saa ud paa den Maade, det ser saadan ud den Dag i Dag. Kampen for Guldet præger Menneskenes Færd og sætter Spor paa vore Veje. Der er ikke

en Handling saa ussel og elendig, uden der er Mennesker, der har kunnet gøre den, naar blot de fik Guld, og hvad Guld er Udtryk for, som Betaling. Kiv og Strid har raset og hærget. — Had og Opløsning har som Brødre fulgt Menneskene paa deres Veje efter Guldet. — Brodermord og Landsforræderi har været de blodige Rammer om „det røde Guld". Hvem kan og tør nægte, at det forholder sig saaledes?

Den italienske Forfatter Giovanni Papini skriver et Sted saaledes: „I hele fire Aar har Verden oversprøjtet sig med Blod, for at faa afgjort, hvem der skulde have det største Stykke Land og den fedeste Pengepung. Fattigere end før og mere forsultne end før har alle Folk atter kastet sig for Forretningsgudens skidne Fødder for at ofre deres egen Fred og andres Liv til ham. De hellige Forretninger og de guddommelige Penge besætter endnu mere end tidligere. „Den, der har lidt, vil have meget, den, der har meget, vil have mere, og den, der har faaet mere, vil have alt".

Denne Skildring er ikke overdrevet, kun et lille Udtryk for det Afsnit af Kampen for det røde Guld, der finder Sted i disse Tider. Guldet, og hvad det er Udtryk for, er en Magt saa uhyre stor, at det har kunnet slette det menneskelige Præg ud og gjort Mennesket uslere end det Dyr, der møjsommeligt kravler over Jorden.

Saadant set kunde det se ud, som om Digteren havde taget fuldstændig fejl, at det blot var en Tanke, et Syn, en Drøm, han havde skildret, men Livet selv var anderledes.

Men maaske er der noget hos os, der ikke helt kan blive fortrolig med den Opfattelse, noget, der rejser sig imod den, fordi det ikke kan slippe det ud af Sindet, der ligesom nynner: „Hos dig, min Gud, er Livets det evige Væld!"

Kommer Tanken til at beskæftige sig med Spørgsmaalet, fra den Side, saa dukker der maaske et og andet op om, at der dog ogsaa i Tidernes Løb har været dem, der havde Styrke nok til at kaste Vrag paa Guldet, der aldrig bøjede sig for Guldets Magt og Styrke.

Jesus blev fra et Bjerg præsenteret for alle Herlighederne og fik Tilbud om, at det altsammen kunde blive hans, om han blot vilde bøje sig for Udbyderen. Men Jesus vilde ikke. Han sagde endogsaa nogle stærke Ord til den velvillige Person —: „Vig fra mig, Satan!" Saa stærkt dømte Jesus den Magt, der er i Alverdens Rigdom og Herlighed. Nu kan der siges: Jesus var da ikke et Menneske som os andre, saa fordi han kunde sige nej, følger ikke, at vi andre kan sige nej.

Lad mig her gøre opmærksom paa, hvad der fortælles om Sundhar Shing, — Thibets berømte Apostel, der lever den Dag i Dag. Da Sundhar Shing som 14-aarig er inde paa at blive en Kristen, sender hans Fader ham bort til en barnløs Slægtning, der ejer uhyre Rigdomme. Den gamle Mand, der gerne vil have en Søn, naar blot denne Søn vil holde sig til det fra Fædrene nedarvede, fører Sundhar Shing med sig ned i Husets Kældere og viser alle sine Rigdomme frem. Og de er mange: Perler og Guld, Diamanter og Ædelstene, alt dette maa Sundhar Shing faa til Ejendom, blot han vil opgive Tanken om Kristendommen. — Men han sagde Nej. Hans Selvhævdelse gjorde sig saa stærkt gældende, saa Rigdommen ingenting betød for ham. Her er et Menneske, der sejrer over Guldet, — netop fordi Sjælen har fundet sin Rigdom hos Gud, som den er kommen til at kende.

I den gamle Fortælling om den græske Vismand Zolon og Lydiens rige Konge, Krøsus, møder vi den Tanke, at Guldet er svigagtig. Krøsus stolede paa sine Rigdomme, her var Lykken for ham, og han forstod ikke Zolons Tale: „Pris ingen lykkelig før han ligger i sin Grav." Først da Krøsus som Perserkongens Fange paa Baalet ser sin bristende Lykke og Rigdommens Afmagt, gaar det op for ham, hvor svigagtig og ringe det er, han har bygget sit Liv paa. Hans Raab: „Zolon, Zolon" lyder gennem Tiderne som et Nødskrig fra et Menneske, der paa Livets yderste Pynt opdager en Værdi større end „det røde Guld".

Maleren Kr. Zarthmann, der har malet saa mange Billeder af Leonora Kirstine Ulfeld, har ogsaa malet et af hende i det Øjeblik, da Fængselsdøren aabnes, saa hun kan gaa ud i Friheden. Naar man ser paa den Skikkelse, Kunstneren der har skabt, forstaar man, at der er noget bestemt, han har villet give Udtryk, og det er aabenbart dette: Hvor Mennesket kender de rette og ægte Værdier, er der intet i den ydre Verden, der kan udslette eller tilintetgøre dets ædle Væsen. Trods alle Livets Omskiftelser og den ilde Medfart, der er overgaaet dette Menneske, Kunstneren skildrer, saa er hun i sin Ringhed et Kongebarn, der bærer et gribende og stærkt Vidnesbyrd om de Værdier, der aldrig gaar til Grunde. — Hvori bestaar de: I Leonora Kirstine Ulfelds Fængsels-Optegnelser, hendes „Jammersminde", hedder der: „Aldrig lagde Gud mig saa snart en Byrde paa, at han jo med det samme mig efter Byrdens Tyngde Styrke gav, saa at Byrden mig vel krumt nederbøjede, mig hart knuede og trykte, men dog ej slet nederslog, knusede og undertrykte, for hvilket den ubegribelige Guds Almægtighed ske Lov og Pris i Evighed." Der er Hemmeligheden, hun ejer, — en Skat, mere værd end „det røde Guld", hun har fundet den, som hun lærte sin Gud og sig selv at kende.

I en af Johan Skjoldborgs sidste Bøger fortæller han om, hvorledes en lille Wienerdreng kommer til et Par Værtshusfolk, der lever travlt optaget af deres Forretning og har Overflod af Sundhed, Penge og alt det, som Mennesker kan synes er saa meget værd, men som kun giver en stor Tomhed. Da kommer den lille Dreng fra et fremmed, forsultet Land, og han er som et Bud fra en hel anden Verden. En Aften, Konen har puttet ham i Seng, slaar Drengen sine Arme om hendes Hals og kysser hende. Det bliver den store Oplevelse: „Aldrig havde hendes egen Dreng saa hjertelig hengivet sig. Men saaledes kan det altsaa være. I dette Øjeblik følte hun sig henflyttet til den dejligste Have, hvor Freden sank ned gennem Luften, Fred, dyb

Fred, hvor Skønheden blomstrede, hvor Livets Kilder sprang. Ja, det var sandt. Det var en Oplevelse, en Opdagelse. Og alt dette kunde ligge indesluttet i et Barns Hengivelse, et Øjeblik, saa tilsyneladende lidt.“ „Det var altsaa derfor, at fattige Mennesker kunde være lykkelige. Dette Barn havde Gud sendt hende — hvorfor? Vel fordi, at Barnet skulde bringe hende et Bud om en Verden, der var blevet borte for hende i Livets travle Færd, om en Rigdom, der var større, end den, hun ejede, om Værdier anderledes ægte, end dem, hun samlede sammen, — bringe Bud om dette, — at som et Menneske kender Gud, saa lever det. Her er altsaa noget, der vidner, — Livet selv, — at det er mere værd at kende sin Gud og sig selv end at vinde „det røde Guld“. Og hvor et Menneske nemmer det, bliver det egentlige i Tilværelsen ens Ejendom paa en ny og forunderlig Maade.

Men der, hvor „det røde Guld“ bliver den Guddom, Menneskene tilbeder, hersker der Ufred og Had; der vækkes alle onde Lidenskaber og raser, om de en Dag slipper løs. Den Slægt, der lever i Evropa nu, har troet paa det røde Guld. Vi rejste det Altre og Templer, vi sang dets Pris og jublede over det. Det blev vor Attraa at eje det, og vi gav det vor Kraft og vort Liv. Naar vi skrev denne Devise over vor Færd „Kundskab er Magt, Uvidenhed Trældom“, var det Guldets Hemmelighed, vi tænkte paa. Og den Guddom, vi dyrkede, syntes at lønne os godt. — Vi naaede vidt i Erkendelsen og fik en uhyre Magt over alt, ja, vi vandt den ganske Verden, men tabte vi ogsaa vore Sjæle?

I alle Tilfælde: det, mange Mennesker har byggget deres Liv paa, kan ikke bære. Et aandeligt Sammenbrud er fulgt med de mange forskellige Slags Sammenbrud, vi har oplevet. Og den Opløsning, der karakteriserer en saadan Tilstand, spores rundt om. Hvori bestaar denne Tilstand? Den tyske Digter Herman Hesse skriver i sin Bog „Demian“, der udkom i Fjor:

„Det nuværende Evropa er naaet til en dyb og skrigende Aandstomhed." „Evropas Sjæl er som et Dyr, der uendelig længe laa i Lænker." „Mange Aar igennem har Evropas Folk kun studeret paa at bygge Fabriker. Nøje ved de hvor mange Gram Pulver, der behøves for at dræbe et Menneske, men de ved ikke, hvorledes man beder til Gud". —

Er det Sandhed? En Ting er Sandhed, at rundt om søger Menneskene efter noget andet end det, de har. De søger i gamle Religioner og i nye Filosofier. De søger det uendelige, men tror Vejen til det gaar ad Tankens snirklede og besværlige Former. Og denne Tro vil bevares netop saa længe som den enkle og derfor simple Erkendelse om Mennesket, der ikke kan være uden Gud, er skjult. Afdækkes den, saa Mennesket forstaar, at her er Udgangspunktet for det, der kan bygge Livet op og bevare det, da vindes den største Sejr, der kan vindes, men da er det ogsaa forbi med Lovsangen til Guldet og dets Guder.

Naar baner Mennesket sig Vej ind til denne simple Livsform? I samme Øjeblik et Menneske begynder at ane noget om dets eget Væsen, er det paa Vejen, da forstaas det, at Mennesket maa komme til sig selv. Som hin Mand i Evangeliet, der var langt ude i det fremmede og havde mistet alt der, maatte begynde med sig selv, gaa i sig selv, komme til sig selv, eller hvad man nu vil kalde det, saadan maa vi hver paa vor Vis komme ind til dette det inderste i vort Væsen. Det kan være svært nok, men ogsaa uhyre rigt at opleve. „Det er Erkendelsen om sin Svaghed og alt det døende og forgængelige, men det er ogsaa Oplevelsen af, at den Stræben mod det evige, der er den dybeste Tone i vort Væsens Indre giver os en Stilling som Nabo til Evigheden." —

Ja, det er at opleve en Hjemkomst usigelig inderlig og dog saa fuld af Smerte, men netop det „er langt mere værd end det røde Guld."

Hvem kender ikke det at komme hjem fra farefulde, mørke Veje. — Derhjemme har de længtes og ventet, og saa

kommer man ind til Lyset, der brændende har været som Bud til ham derude! vi venter, paa dig, vi længes efter dig. Og saa er man der, mødig og træt, tynget og pint, og det er altsammen glemt, da det lyder: „Godt, at Du kom, vi har saadan længtes efter dig.“ –

Hvor stærkt en saadan aandelig Hjemkomst virker, har vi faaet et vældigt Vidnesbyrd om af Italieneren Giovanni Papini. I hans Bog „Kristi Livs Historie“ har han skildret denne Hjemkomst til Guds Menighed. For saadan vil det gaa, er man først paa Vejen hjemad i aandelig Forstand, da fører den dertil, hvor det lyder os i Møde: „Kom, Hjerte, med hvad dødt du har, hvad du med Sorg til Graven bar.“ Og Hjertet skal erfare, at Salmisten har Ret, naar han synger sin Oplevelse ud: „Mellem alle Verdens Røster, din er ene den, som trøster.“ — Kun i Guds Menighed lyder denne Røst, der ejer en saadan Myndighed og Inderlighed.

For Giovanni Papini er Hjemkomsten tillige et Opgør med vor beundrede Kultur og med sig selv. „En Mand, der gaar ud af den Verden, hvori hans Videbegærlighed har holdt ham indestængt i alle hans Ungdoms bedste Aar, og hvor han næsten har læst sine Øjne blinde.“ —

Den danske Digter Johannes Jørgensen skildrer denne Hjemgang saaledes: „Giovanni Papini, Ungdommens forgudede Fører, vandrer ad den stejle Sti til Klostret La-Verna og bekendte for en af Frants af Assisis Sønner, hvor taabeligt han havde levet, hvor led han var ved det altsammen og bedrøvet over at have gjort Gud imod. Og det var Giovanni Papinis Vej til Damaskus, der ikke var nogen anden end Vejen hjem.“

Hvad finder han da ved sin Hjemkomst? Netop dette, at det er mere værd end alt andet at komme ind til Gud, at kende ham og sit eget Væsen. Den Glæde, hans Sjæl oplever, giver han Udtryk, inderlige og smukke, undertiden af en gribende Storhed. „Menneskenes Søn er endnu iblandt os, han er nærværende i den Verden, han vil befri, han hører paa vore Ord, hvis de virkelig kommer fra Sjælens

Dyb, og han tørrer vore Taarer, naar de virkelig var Taarer af Blod i vort Hjerte, før de blev salte Taarer i vore Øjne." Papini kan ikke blive træt i sin Glæde. — Han finder varme og rige Ord, for det, han har oplevet. — Han har opdaget, at Gud elsker Menneskene, og der, hvor han bader sig i den Kærlighed, genopstaar han frisk, forynget og sund, for han har været ved selve Livets Kilde. Hans Tale med Jesus Kristus vidner derom. „Har Du ikke sagt, at Du kom for de Syge og ikke for de Karske, for de Forvildede og ikke for dem der var blevet i Hjemmet. Og nu ser Du, at Menneskene alle er forpestede og febersyge, og at vi alle ved at søge os selv har forvildet os ind paa Fortabelsens Veje. Aldrig har der været saa stærk Trang til dit Budskab som nu „og aldrig har det været saa glemt og saa foragtet."

Saadan taler den, der af Erfaringen kender Tomheden og Hvileløsheden, der møder Sjælen, om den vinder den ganske Verden, men kommer bort fra Hjertets dybe Trang at kende Gud og være hos ham.

Hvad der møder os, hvorhen vort Øje og vor Tanke gaar, hvad Menneske efter Menneske gennem Livets Oplevelser bærer Vidnesbyrd om, er dette, at det er ikke alene et digterisk Udtryk, dette „langt mere værd end det røde Guld, det er sin Gud og sig selv at kende," men det er ogsaa Realiteten i al Tilværelse. Det var ikke et Bedrag, der tog Grundtvigs Sind fanget, da han skrev den kendte Sang „Hvad Solskin er for det sorte Muld." Forøvrigt var den Mand i en alt for høj Grad Kendsgerningernes Mand til, at han skulde lade sig nøje med Syner og forvirret Tale, han holdt sig til det, der kunde staa sin Prøve under alle Forhold. „Det er en daarlig Livsanskuelse at leve paa den, man ikke kan dø paa," og det er rigtigt. Hvad der kun kan bestaa i Medgangens Dage, har ikke den Fylde, der mætter en hungrende Sjæl. Og vi er alle hungrende. Saa gælder det da om at finde det, der ejer Livets Fylde. — Hvad det er kan ikke afgøres udefra ved en flygtig Betragtning af Menneskenes Færd. Det kan kun afgøres gennem

selve det Vidnesbyrd Livet møder os med. Historien, eller hvad man nu vil kalde det, kommer og fører sin Tale: „Hver skimlet Skrift, hver skjoldet Alterbog har gemt et Gran af Slægtens Ve og Vaade, nu skal de røbe mig den Vej, de drog og løfte mig en Flig af Livets Gaade.“ Netop fortælle mig, hvorledes jeg af og gennem de Erfaringer, andre har gjort, kan faa en Hjælp til at leve mit Liv ogsaa i Retningen af, hvad jeg trygt kan forlade mig paa.

De Erfaringer andre har gjort, og som jeg kan gaa til, har den Fordel, at dem er jeg fri for at betale for. De Erfaringer jeg selv skal gøre, maa jeg betale for og undertiden en stor Pris, men saa bliver de ogsaa saa meget stærkere i deres Virkning. Men enten jeg gaar til de Erfaringer, andre har gjort, eller jeg holder mig til dem, jeg selv har oplevet, saa møder jeg det samme. — Det er Sandhed, at det er mere værd end alt andet at kende Gud og mit eget Jeg, hvori Gud aabenbarer sig. Derfor kan vi ogsaa skrive det over vor Skole som et Udtryk for det, vi vil hjælpe den Ungdom til at forstaa, der samles her. Men vi kan ogsaa skrive det over vor Skole som et Udtryk for, hvad Livet har lært os, enten det skete gennem personlige Oplevelser, eller det mødte os som Summen af Slægternes Liv. Men vi ikke blot vil sætte det som Overskrift over vor Gerning, vi vil bære det ud som et Vidnesbyrd; med den Styrke, som Aand og Liv kan give, vil vi vidne om denne, dybe og uforanderlige Sandhed. — Det lyder til os med Kingos Ord: „Hvad er dog alt, som Verden opsminker med fagert Gestalt! Det er jo kun Skygger og skinnende Glar, det er jo kun Bobler og skrattende Kar.“ — „Der er ingen Lykke i det, — ingen Livskraft og ingen Evighed. Men hvor et Menneske finder ind til Gud og sig selv, der udfolder dets Væsen sig, der strømmer det ud i sit Ophav og bliver et med det, som Aaen, der naar ud til sin Moder, Havet. Saa er vor Gerning her da givet, om Aanden vil hjælpe os til at øve den, — og vi gaar i Gang med den ud fra en stærk Trang til at hjælpe Mennesker, men ogsaa

ud fra den Oplevelse, Livet har givet os, at vi fandt Livets Rigdom og Lykke, som vi lærte Gud og vort eget Jeg at kende! Derfor tør vi dristig vidne, at det er: „Langt mere værd end det røde Guld.“ —

Det er det Budskab, vi er kommen her til Hadsten Højskole med. Ikke noget nyt, ikke noget omvæltende, men kun et stilfærdigt Udtryk for, hvad Mennesker kan opleve og faa bekræftet i deres Livsførelse. Og dog er vi i Hjertet taknemlige for at kunne staa i de unges Kreds og faa Lov at bære dette Bud frem. — Vi sender vor bedste Hilsen til alle I, vi allerede har mødt her og har faaet Lov at leve sammen med. — Vore Tanker gaar tit til den første Sommer i Hadsten. — Og vi beder baade Jer, som vi kender, og I mange andre, der holder af Skolen her om at modtage de bedste Hilsner.

INGEBORG OG AAGE JENSEN.

SOLOPGANG PAA HAVET

Oplevelser fra min Amerikarejse i August 1923.

SKØNNERE kunde jeg ikke ønske denne Morgenstund, den sidste under min Rejse til Amerika. Da jeg kom op paa Dækket for en halv Time siden, laa det store underlige Hav udstrakt for mit Øje, glat og blankt som et Spejl, blødt og blaaligt mørktviolet ud mod Synsranden.

Jeg staar nu paa dette store Skibs Agterdæk ganske ene aller yderst ude, hvor Flagstangen løfter sig over den hvide Skumstribe. Af den mægtige Skorsten vælter en tyk, kulsort Røgsky ud i den fine Morgendæmring. Forude staar Fuldmaanen klar og rund paa Himmelhvælvingens endnu natdunkle Grund. Men det er Solopgangens hellige Øjeblik.

„Se nu stiger Solen af Havets Skød", et Ord af Davids Salme (139) rinder mig i Hu her langt borte fra mit Hjem og mine Kære.

„Tog jeg Morgenrødens Vinger, og vil jeg bo ved det yderste Hav, skal din Haand ogsaa der føre mig og din Højre holde mig fast."

„Vaagner jeg, er jeg endnu hos dig — bagfra og foran slutter du mig og holder din Haand over mig."

— — Nu begynder Havfladen at kruses ganske fint, ser jeg tilbage, er der bare en bred Strøm af flydende Guld fra Solens Opgang, hvor den stiger over Havfladen i Øst, her til Skibsstavnen, hvor jeg staar og lader mit Øje og min Sjæl fyldes af denne underfulde Herlighed! Der er ikke saa meget som Antydning af en Sky paa Himlen, der hvælver sig høj og blaa over mit Hoved.

Under dette forjættende Syn blev det givet mig at sejle ind mod den „nye Verden"s Kyster. Længe blev jeg staaende uforstyrret, dybt grebet i Tanker og Syner, indtil et ungt Ægtepar stilfærdigt nærmer sig. Vi hilser med et Nik, men nænner ikke at forstyrre hinandens Glæde ved, hvad vi ser. Jeg forstaar dem, de maaske ogsaa mig. Jeg tænker Tanker om svundne Tider, da jeg første Gang var paa en Rejse, underfuldt og uforglemmelig paa Havet oplevede en lignende Solopgang (det var paa Kristiania Fjord en August Maaned 1900) — Men da var vi to!

*

Kl. er 11. Næsten alle Skibets Passagerer, især 3. Klasses, er samlede paa Dækket, hvor der for sidste Gang under Overfarten holdes Morgenandagt. Der blev talt af en norsk og en svensk Præst og af mig, som ved Henvendelse af Kaptajnen havde givet Anledning til denne Afslutning. Vi talte hver paa sit Sprog og hver paa sin Maade om at bevare Forbindelsen med det gamle Hjem, det gamle Land og den gamle Gud i den ny Verden.

Nordmanden, Pastor Johnsen, var, trods sine 60 Aar, en stout Karl, der tog sig kækt ud, tidligere Sømand, som han var, men stærkt præget af moderne Vækkelsesretninger. (Han kender end ikke „Den signede Dag", men kun „Disse Sangene fra vor egen Sangbog", som han udtrykte sig.)

Det slog mig, hvor opmærksomt mange af de unge Udvandrere lyttede, ogsaa mange af dem, som ellers ikke syntes anlagt for den Slags Tale, de er bleven saa mærkeligt tamme siden den Nat midt ude paa Atlanten, da et stort sort Skilt med hvide Bogstaver forkyndte: Livsfarligt at færdes paa Dækket. Mange følte sig paa lignende Maade ængstelig smaa overfor det Begivenhedernes store Hav, som de om faa Timer vilde staa Ansigt til Ansigt med ved første Betrædelse af Amerikas Jordbund.

Land i Sigte! — Lad Ankeret falde! Kl. er 3. Luften er lun og mild, som den har været siden vi naaede ind i Golfstrømmen for et Par Døgn siden.

Solen staar endnu klar paa den skyfri Himmel. Den daglige Eftermiddagskoncert af et fint Orkester er lige sluttet, mange af os ligger paa Dækket i Skjorteærmer med en Bog i Haanden eller sidder passiarende i Smaagrupper og gennembages af den stærke Solvarme. — Dette er jo næsten som at ligge ved Vesterhavet og holde Ferie.

Pludselig spores Liv og Spænding i alle Ansigter, selv i Polakkolonien — Kaptajnen og hele hans Stab staar i skinnende hvide Uniformer paa Kommandobroen. Land i Sigte — Land i Sigte! genlyder det mellem de 12 Hundrede Passagerer over hele Skibet. De ivrigste maser helt hen til Rælingen med en Kraftanspændelse, som gjaldt det at komme først og gribe Lykken. Andre, som i Tide har fundet sig et godt Udsigtspunkt, staar underligt drømmende og ser gennem Kikkert ind mod Kystskrænterne, der glimter i Solskinnet, men efterhaanden lader sig klarere til Syne som grønne Øer bag ved Syvmillionsbyen New York. Landkending mærkes ogsaa ved Synet af Skibe, der glider frem imod os. Vi har ikke set et Skib en hel Uge.

Hvilken Glæde — hvilken Forventning i alles Ansigter! For et Par Dage siden syntes Tiden at snegle sig frem, som om denne Rejse aldrig skulde faa Ende. Nu lutter Smil og Livlighed over alle Ansigter. Saadan skifter Stemningerne. — Snart myldrer det ligefrem med Fartøjer om os, utallige Fragt- og Transportskibe, Passagerbaade, Udvandrerskibe og Færger, i en broget Masse, selv en Undervandsbaad viser sig nu og da i Vandskorpen. Øerne Long Island og Ellis Island med Huse og Trævækst er nu ganske tydelige, og Frihedsgudinden la Liberté hæver sig i Dis og Taage i Baggrunden. Kaptajnen staar i Forstavnen, manges Blikke hviler paa ham. Lad Ankeret falde! lyder det.

Saadan naaede jeg ind til Amerika. Denne Solopgangs Morgen paa Atlanterhavet hører til det skønneste, jeg har oplevet.

Voldum, den 4. Januar 1925.

H. J. VEDDE.

ET MINDEORD

DET er snart en halv snes år siden, jeg blev en stadig gæst på Hadsten højskole. Jeg kom der ugentlig en tid, og siden har jeg gæstet hjemmet og skolen der så ofte. Forstander Vedde havde jeg af og til truffet sammen med i nogle år, mens jeg selv havde højskole.

Fru Mathilde Vedde havde jeg kun set en enkelt gang, hvad selvfølgelig ikke havde givet mig nøjere kendskab. Da jeg så kom der så ofte, blev jeg snart hjemmevant, og det skal ikke mindst fru Vedde have min tak for. Hun kunde gøre det saa hjemligt for den fremmede, man var slet ikke i tvivl om, at man var velkommen. Der var det hos hende, som gjorde en så tryg. Mange af de unge, som kom der på højskolen har erfaret det samme, ti de søgte ofte til hende med både deres sorg og glæde, velsagtens mest sommerskolens elever, og de gik ikke fejl, hvad hun blev betroet, blev ikke strøet ud igen. Ofte var jeg gennem samtalerne klar over, at den inderlige forståelse, hun havde af de unge, den stammede ikke blot fra iagttagelse, men fra personlig samtale, dog tror jeg, at hun aldrig genfortalte, hvad der var hende betroet; nej det skete næppe nogensinde.

I den vennekreds, der ved hendes jordefærd var samlet faldt der mange gode ord om hendes liv og færd. Ofte er det jo tilfældet ved sådan lejlighed, at ordene bliver vel stærke. Jeg sad og hørte derpå. Atter og atter sagde jeg til mig selv, at ordene var slet ikke for stærke efter den opfattelse, jeg havde fået af hende.

Hvis jeg var kommen til at føje mine ord til de andres, vilde jeg om eftermiddagen, da vi var samlede på højskolen, have mindet om Sunamiter-kvinden, som vor bibelbog fortæller for os om. I hendes hjem havde profeten Elisa fundet et trygt opholdssted, når han færdedes i disse egne. Det var urolige tider der i landet. Ofte kom militæret ad vejene gennem byen, og adskillige indkvarteringer var måske hårde nok. Da siger Elisa til sin værtinde, at han var så glad for al den venlighed, der var vist ham der i hjemmet, derfor havde han i sinde at bruge sin indflydelse overfor krigshøvdingen for at fri dette hjem for nogle af de byrder, som byen var udsat for. Da svarer hun: Jeg bor midt blandt mit folk! Det kunde synes et sært svar, ti hvor hun boede og havde hjemme, behøvede hun jo ikke at fortælle Elisa, da det var netop der i hjemmet, at samtalen fandt sted. Det var dog næppe et svar der, som man siger, slap hende ud af munden, ti i så fald havde vor bibelbog næppe gemt svaret til os. Hendes svar siger os, at hun er en trofast israelitisk kvinde. Hun vil dele alt med sit folk, de mørke tider så vel som de lyse, hendes folks vilkår skal være hendes, nogen begunstiget stilling i trange dage vil hun ikke have.

Jeg tror, at de mange, som lærte fru Mathilde Vedde at kende, fik gennem hendes ord og handling bestemt indtryk af, at hun inderlig levede med i vort folks sorger og glæder, og aldrig fik man indtryk af, at hun vilde skåne sig selv, eller at hun stræbte efter at få en begunstiget og lettere stilling end den, hun havde. Hun elskede den gærning, hun med sin mand levede i. Denne gærning krævede meget, hun gav den meget, ja mere end hendes legemskræfter magtede, derfor faldt hun på valpladsen. Et af hendes friske og ofte brugte udtryk var: hellere slides op end ruste op!

I højskolens tjeneste og på den arbejdsmark er mangen en husmoder segnet. Mange flere af kvinderne end af mændene har ikke haft kræfter nok til at udholde den uro

og det store arbejde med husholdningen for ungdomsflokken, som havde bolig og ophold på højskolen, når de samtidig har haft eget hjem, hvor børnene ikke forgæves tyede ind under moders omhu. Hjemmet måtte ikke lide under varetagelsen af gærningen overfor de unge og overfor de mange fremmede, som så ofte kom for at besøge deres børn eller slægtninge på skolen, og det velkommen, som mødte de fremmede, følte de, var virkelig velment. Dette liv tager på kræfterne, mangen husmoder segner derunder.

For Mathilde Vedde var gærningen og hjemmet blevet hendes „nærmeste krav." Om hendes legemlige kræfter kunde strække til, var ikke det bestemmende for hende. Hun *maatte* bruge dem til det yderste. Er det nu rigtigt at lade gærningen tage flere kræfter, end der synes at være til raadighed? Dertil kan vel kun svares, at ingen ved, hvormange kræfter der skal anvendes, heller ikke, hvormange kræfter, man selv kan yde. Kan jeg bruges i livsgærningens tjeneste, da får jeg sikkert evne til at sige: Gør din gærning, og lad så Gud Fader sørge for resten! Og et er sikkert, det er ikke det store åremål, det gælder for os at nå frem til, men til at kunne sige:

Under dine vingers skygge,
Herre, lad mig bo og bygge
til du vil hjemkalde mig;
til mit øje træt sig lukker,
til i dødens stund jeg sukker:
Herre, tag min ånd til dig!

Denne salme var en af dem, vi sang hos hende kort før hendes livslys her blev udslukt. Hun kunde ikke synge med, men et *ja* lød der til os.

Da sol næste morgen steg frem, var Mathilde Vedde „slumret ind i fred."

GEORG HIMMELSTRUP.

EN VENNEHILSEN OG TAK

TIL

GEORG HIMMELSTRUP

NU jeg en sildig Aftentime her i min hyggelige Stue i den stille Præstegaard har siddet og læst Dit „Mindeord" over min kære Hustru og trofaste Medarbejder, mindes jeg, hvor tit Du vor gamle, trofaste Ven især ved Sommertid har vandret sammen med Mathilde og mig ad Højskolehavens Gange mellem Blomster og Ungdom. Og saa førte Du Ordet i Skolestuen saa det lød med de gamle Højskoletoners Klang. Du kaldte paa det ægte og ædle „Mandigt og kækt og med aabent Visir". Naar Du talte til vore unge Elever, førte Du dem frem mod Din Ungdoms lyse Ideer, som Du trofast har kæmpet for, som en uforfærdet Høvding op under de graa Haar. Din *Sang* har altid lydt af Sejr og Tro, og den toner med Mindets Magt i mange unge Hjerter den Dag i Dag. — Det var en ren Glæde for hver Gang, Du kom ud til os. Du rakte os tit Vennehaand. Og Du svigtede aldrig, hvor Du stod! — *Tak* faar Du og Din Hustru for al Eders varme Vennesind under min kære Mathildes sidste smertefulde Sygeleje paa Aarhus Kommunehospital. Tak for de gode Besøg, som var til stor Opmuntring, især ved de Salmer vi sang sammen, jeg mindes især at vi paa Kristi Himmelfartsdag sang:

„En Vej eller anden
Vorherre ved Raad;
maaske ikke min Vej,
maaske ikke din Vej,
men dog vel sin egen,
Vorherre ved Raad".

Voldum, den 4. Januar 1925.

H. J. VEDDE.

BLOMSTER OG BØRN

EN FORÅRSSTEMNING

skrevet af *Mathilde Vedde* på Rigshospitalet 1920.

DA JEG læste Grethe Lundstedts artikel om Carl Larsen, steg der frem i min sjæl en længsel efter den klare blå himmel, — efter at sidde stille ved kanten af den danske gule kornmark og lytte til stråenes sang, medens marken som et bølgende hav er i evig bevægelse.

Eller at vandre ud en forårsdag når rugen står grøn og frodig, medens lærken stiger mod himlen og sender sine forjættende triller både opad — og ned mod den jord og den græstue, hvor også den har et bo og en mage.

Ude på marken på den sorte muldjord går en enlig bondemand og sår sin byg på den gammeldags måde. Uvilkårlig nynner jeg: „En sædemand gik ud at så." Hist ovre går en ung mand og pløjer sin dybe fure, mens sangen toner frisk og frejdig fra hans bryst. Men hist ovre i skovbrynet begynder de store bøge at få svulmende knopper og enkelte steder imellem dem begynder det at grønnes lyst og fagert. Og det hvide der henne i skovbunden? Er det ikke anemoner?

Hvad er herligere end en forårsdag at tage sine små ved hånden og vandre ud og ind i dette forjættede land. — Deres øjne, deres sind er som selve foråret. — Legetøj og forlystelser gør dem ofte fordringsfulde og trætte; men foråret, naturen, skoven og alt det anelsesfulde, vækker de reneste og sundeste tanker hos dem. Når så de står der, med hånden fuld af de første anemoner, så føler både de og vi, at nu begynder en ny dag.

Hvert år oplever vi det samme, men altid er det nyt for os, altid lige forventningsfuldt for alt det, som nu er grøde.

TAK TIL FRU VEDDE

— — thi den Sjæl, som her paa Jorden lever et tjenende Liv, er allerede „rodfæstet“ i Evigheden. —

Naar man ved Nytaarstid ser tilbage paa Aaret, som svandt, er det tit med Vemod; thi maaske er en enkelt af dem, man holdt meget af, gaaet bort, — og maaske føler man en stikkende Smerte, fordi man ikke fik sagt en Tak dybt nok for det, man egentlig følte. —

Naar jeg mindes Fru Vedde søger Tankerne næsten altid Højskolens Have; thi af alt levende der var hun — for mig da — det „virkelige Liv“. — Dog gælder det især en tidlig Morgen, da Solen kastede sine første Straaler paa Blomst og Blad, saa Dugdraaberne funklede i Glans. — Da gik hun der i sin Have og plantede Grene — ja, kun nogle unge Kviste, som hun havde aftaget paa en Spaseretur i Skoven Dagen før. — — — Fra mit Vindue i Taarnet saa jeg hende gaa saa stille der, og jeg *maatte* gaa ud til hende, thi for mig var det en Morgen, hvor jeg med Mismod saa Dagen i Møde. — Fru Vedde smilte mig i Møde, et Smil med „Morgenrødens Glans“. „Jeg planter — saa gro'r det“, sagde hun og det var med en Betoning paa hvert Ord, som lod mig forstaa hendes Forvisning i det, at det var Gud, som gav Væksten — hun var kun Tjeneren. — Da blev det Morgen for mig!

Saadan kunde Fru Vedde hjælpe andre, fordi alt hendes eget havde saa dybe Rødder, og det er dejligt at vide, at alt det Liv, vi mister, ikke dør bort, men kun plantes om for at vokse sig større og herligere og naa Maalet for al Fuldendelse: Liv i Evighed.

„Thi den Sjæl der her paa Jorden lever et tjenende Liv, er allerede rodfæstet i Evigheden“.

MARTHA CHRISTIANSEN.

HØJSKOLEN OG NUTIDEN

ENHVER aandelig Rørelse i et Folk vil, naar en Tid er gaaet, stagnere og vise en nedadgaaende Tendens, hvis ikke de Former, hvorunder Bevægelsen først aabenbarede sig, men som Tiden har forældet, ændres og imødekommer Tidens ændrede Krav. Sker det ikke, vil Menneskene bane sig nye Stier og vrage de udtraadte gamle. De vil opdyrke nyt Land for at finde ny Næring. Men bevarer Bevægelsen Kraften i sig, vil den ogsaa bane sig nye Veje, uddybe og udvide den oprindelige Ide og dens Ytringsformer; for alt hvad der er af Livets Art, maa være i Vækst, maa være i fremadskridende Bevægelse.

Kan man nu kende, at dette har gjort og gør sig gældende for Højskolebevægelsen?

Grundtvigs Tanke var, at der skulde rejses en Folkehøjskole. Der skulde Betingelserne være til Stede for, at alle skulde kunne mødes og søge Oplysning om det fællesmenneskelige og fælleskristelige. Paa folkelig Grund uden Spor af akademisk Tilsnit skulde denne Skole bygges.

Ytringsformen for denne Tanke blev begrænset. Saa at sige tog kun den jævne besiddende Landbefolkning imod Tanken. Arbejderne og Bourgeoisiet vendte sig fra den.

Den Ungdom, der i Højskolens første Dage satte sig dens Bænke, kom med en levende Trang i Sjælen til at tage imod. Dybe stærke Ord om Livet og Døden og alt godt og skønt i Menneskelivet iklædt denne Tids Billeder, Ord og Former fandt Vej til disse unges Hjerter og slog Rod der. Og de unge kom til at præge Tiden. De voksede op og blev til Mænd, vaagne og interesserede for Tidens

Spørgsmaal, for alt hvad der kunde befordre Udviklingen baade aandeligt og materielt. De blev Foregangsmænd inden for Landbruget. De greb Andelstanken og førte den ud i det praktiske Liv. Nogle havde Sans for den fra anden Side kommende svagt spirende sociale Bevægelse specielt Ædruelighedsbevægelsen. De støttede kirkelige Interesser og gav deres Kræfter hen i Menighedens Tjeneste og Arbejde.

Det var Aandens Kraft, der drev disse unge ud i det praktiske Livs Arbejde for Rejsning af vort Folk, men de søgte stadigt tilbage til Aandens Kilde for at hente ny Kraft, derom vidner de forskellige Valg- og Frimenigheder, der dannedes. Disse Menigheder stod altid i Forbindelse med Højskolen.

Og de Kvinder og Mænd, der levede i disse Kredse, var dem, der virkede for at vinde indad, hvad udad var tabt.

Alt dette nye og stærke var Højskolens Indsats i vort Folks Liv i Aarhundredets sidste Halvdel, og det Arbejde, som da blev gjort, er tydelig at kende den Dag i Dag.

Tør man nu profetere og sige, at inden vort Aarhundrede er udløben, vil det være muligt at pege paa det og det og sige, at det var Højskolens Indsats fra omkring Aarhundredskiftet og de nærmest følgende Aar!

Der kan ikke siges, at man i paatrængede Grad føler sig opfordret dertil; maaske, fordi man savner det klare Overblik over den Gerning, Højskolen øver i Nutiden.

Er det nu Højskolens Skyld eller Ungdommens Skyld, som gaar til Højskolen for at søge Oplysning, Dygtiggørelse og Belæring, eller er det, fordi Tiden er fattig paa Spørgsmaal, der trænger til Løsning, og paa hvis Løsning man kunde kende, om Højskolen havde virket med og sat sit Præg.

Den Ungdom, der lever nu, er af en hel anden Støbning end Ungdommen i Højskolens første Dage. Vor Tids Ungdom er ikke i saa høj Grad som Datidens Ungdom,

hvad man kan kalde ubeskrevne Blade. De var ikke optaget af de tusinde Ting, der var ligesom mere Rum i dem til at modtage. Ordet faldt dybere i deres Hjerter derfor den større Virkning. Men Ordet talt med samme Kraft til vor Tids Ungdom vil ikke bunde saa dybt og derfor ikke faa saa stor Virkning.

Er vi da bleven ringere mere flygtige end dengang. Nej! Aarsagen er den rivende Tingenes Udvikling, der har fundet Sted de sidste tyve—tredive Aar. Denne mægtige Forandring, der uden Overdrivelse svarer til Aarhundreders Ændring af Forholdene, skal vor Tids Ungdom optage i sig og søge at fordøje. Vi ved meget mere, har hørt meget mere end Ungdommen for halvtreds Aar siden; men hvad har vi vundet derved.

Vi er simpelthen bleven borte mellem Maskinerne; Tekniken har ganske taget Magten fra os; vi tror paa alt det, der kan laves af Staal og Jern og lyttes ud af Luften. Mange har næsten glemt, at de har en levende Sjæl, der ikke kan leve af alt dette, men som kræver Ordet, den kan leve af, Ordet, der kan frelse. Resultatet af det hele er, at vi midt i den jagende Travlhed ikke har en Stund til overs, saa vi fik Tid til at lytte til Digterens: „Vær stille".

Denne stille Stund skal Nutidens Ungdom finde under Højskolens Tag. Og der skal der til de unge tales et nyt og stærkere Aandens Ord, som skal kunne overdøve Maskinernes Brusen. De gamle, dybe Sandheder om Liv og Død og alt godt og skønt i Menneskelivet skal forkyndes paa en ny og friskere Maade. Og da vil de unge lytte og glædes og finde sig selv. Da først vil de kunne leve Livet og gøre en Gerning og være tjenlige til at tjene.

Er Højskolen sig nu bevidst, at den Ungdom, der sidder paa dens Bænke i Dag, er meget forskelligartet fra den Ungdom, der sad der i de første Dage, og indretter den sig efter at give til den nye Tids Ungdoms Tarv og Trang? —

Paa to Maader søger Nutidens Højskole at vinde frem ved at uddybe det gamle og ved at tage nyt Land ind.

Højskolen søger i sin Forkyndelse til de unge at gaa mere i Dybden samtidig med at fremlægge denne Forkyndelse i en aktuel, for unge forstaaelig Form. Grundigere og mere alsidigt søger Højskolen at gribe sit Oplysningsarbejde an, hvad enten det angaar aandelige Spørgsmaal eller rent haandgribelige. Som Følge af dette vindes der i Styrke, det, som tiltrænges. Dermed er ikke sagt, at der er vundet nok.

Højskolen søger at arbejde sig ind i andre Befolkningslag, saa at den mere og mere nærmer sig Idealet en Skole for alle. Man vil i Forbindelse med Arbejderne, der hidtil har holdt sig tilbage, vel meget ofte af Mangel paa økonomisk Evne, men ogsaa fordi de følte, at Højskolen laa nær ved Kirken, og Kirken var en Rigmandskirke, hvor kun de gik, der havde Raad til det. Tusinder staar endnu imod. Men det kan være, at Højskolen kunde trænge sig ind og blive Midler i Striden mellem Arbejderstand og Kirke.

De vanskeligste at komme i Forbindelse med, bliver de højere Kredse. Fra den Kant har der altid været Modstand mod at blande sig med de Folk, der lever Livet paa det jævne. Dog er der dem, der bryder ud af Kredsen og sætter sig ved Siden af Arbejderen, Bondekarlen og Haandværkeren paa Højskolebænken. Og der oplever de i lykkelige Stunder sammen, at der er langt mere, der kan samle Mennesker end sætte Skel mellem dem.

Og de undres. Og et Glimt af den store Broderskabets Ide aabenbarer sig for dem og sætter Glød i deres Sind. —

Der gaar en lige Linie fra den Højskole, som var, til den Skole, som er. Det oprindelige Præg af at være en Skole for Livet, en Skole, hvor Jævnhed og Folkelighed sidder til Højbords, er ikke udslettet. Det maa ikke være nogen Fagskole. Der maa ikke i den lyde Agitation for det og det. Ingen Videnskabelighed kan der blive Plads til inden

for dens Mure. Kun hvad der gaar til Grænsen af, hvad jævne, sundt begavede arbejdsvillige Mennesker, der ikke vil studere, men som gerne vil høre et jævnt og godt Ord om alt det høje og om Menneskelivet, kan fatte i dette korte Spand af Tid, et Højskoleophold varer, maa lyde der. At Højskolen maa være i Pagt med Livet, tør man tro, at det, at den store Verden mere og mere fatter Interesse for den, vidner om. Fra vore Nabolande og fra endnu fjernere Egne kommer der Mænd for at lære af den danske Højskole, og saa grunder de paa dens Ide under deres egne Former og Forhold i deres Hjemland ny Læresteder for Ungdommen for at dygtiggøre den til at leve Livet.

Den Tid, vi lever i, skal nok lære de unge at tage fat hver paa det Sted, de er stillet paa, og Højskolen bestyrker dem deri. Der er mange Opgaver, der trænger til at blive løst ved friskere og stærkere Kræfters Hjælp. Al den sociale Nød og Uretfærdighed, der raader trindt omkring, kalder paa alle gode Kræfter for at afhjælpes og ændres til det bedre; Alkoholspørgsmaalet, Skolespørgsmaalet, Jordspørgsmaalet, kirkelige Spørgsmaal og andre paatvinger sig og aftvinger tænkende Mennesker Interesse. Og den Ungdom, der gaar ud fra Højskolen i disse Aar, er vaagen for slige alvorlige Spørgsmaal, som Tiden kræver løst. Og der gøres saavist af mange fra Højskolens Kreds et Arbejde paa disse Felter. Om Højskolebevægelsens Indsats i Nutiden paa de antydede Omraader skal der ikke utidigt dømmes nu. Tiden vil aabenbare Resultaterne.

Til den Ungdom, der vedkender sig Slægtskabet med Højskolens Aand, skal der siges: „Af dem, der meget er givet, skal der kræves igen."

Højskolen paalægger hvert nyt Hold af unge, der gaar ud fra dens Høresale, et Ansvar. Det skal kunne kendes, at de har været der. De skal være det Salt, der holder det jævne Folkeliv friskt.

Ud fra mit ringe Kendskab til Tingene tør jeg skønne, at der trods alt er nyskabende Kræfter i Bevægelse inden

for Højskolen, og disse Kræfter meddeler sig til Ungdommen, der gaar ud fra den ud i Livet.

Der er endnu Kraft i den danske Højskole. Nye stærke Skud vil skyde sig i Vejret fra den gamle Stamme.

Højskolens Mission er ikke sluttet, men dens første Stadium er endt. Den er i en Bølgedal. Men der arbejdes for at sætte den gamle Ide i Trit med Tiden.

Livsloven vil virke, saa alt, hvad der var af det godes Sjæl i den svundne Tids Højskolebevægelse, ikke vil dø, men vil omforme sig i den levende ny Bevægelse.

Strømpilen ligger ret med den gamle Linie. Forbindelsen er ikke brudt.

Det, der finder Sted, kan ikke betegnes med det stærke Ord Renæssance, men er en gradvis Udvikling, der vækker Forhaabning.

„For alle gode Tanker de kan slet ikke dø,
før endnu bedre Tanker er spiret af deres Frø."

S. A. LUNDGAARD
(Elev 1920—21)

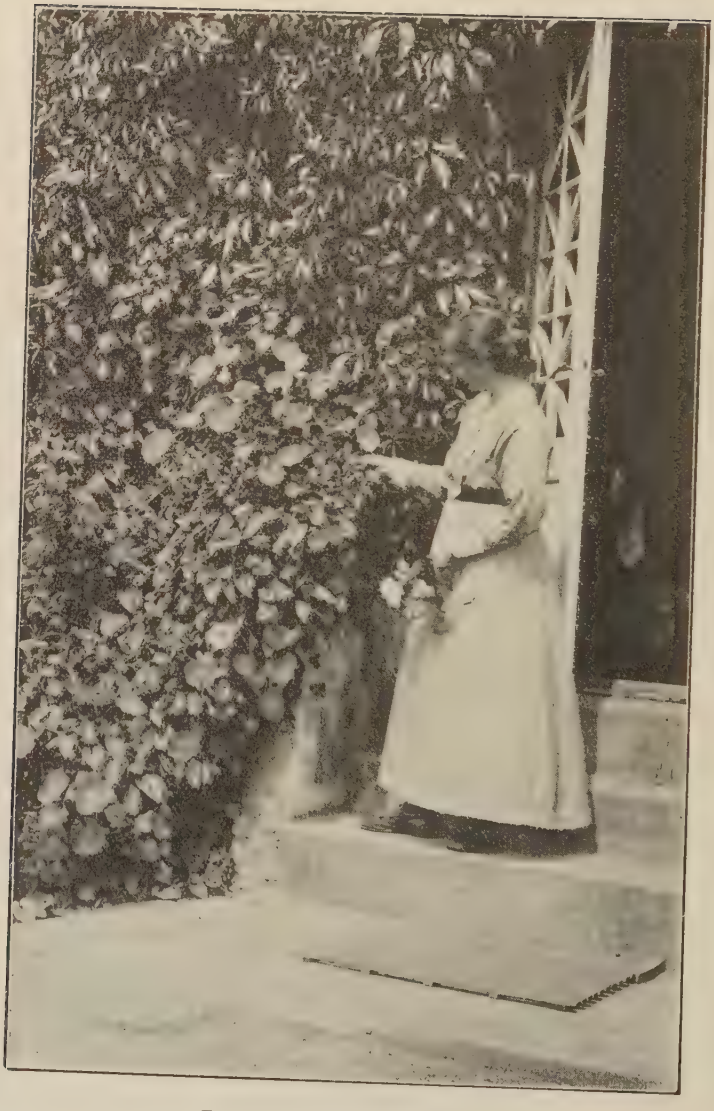

FRU VEDDE I HAVEDØREN

FRU VEDDES HAVE

„HVAD ER egentlig Fru Veddes Have?“ spurgte en af mine haveinteresserede Venner mig en Dag.

„Et Paradis paa Jorden“, maatte jeg svare.

„Det var kønt sagt. Men sig mig: Er det Blomsterhaven foran Højskolen, eller den bag Skolegaarden oppe ved Hytten, I kalder Fru Veddes Have?“

„Det hele er Fru Veddes Have. Du kender da vel Haven?“

„Kun flygtigt, vil du ikke vise mig den og fortælle mig lidt om Fru Veddes Blomster?“

„Kom, følg med! Det vil være mig en sand Fornøjelse.“

Vi gaar op ad Terrassetrappen, hvor Slyngroserne snor sig op ad Granstængerne og danner en Rosenport til Højskolen og Haven.

„Du skal se. — Der til venstre ved Gavlen af Gymnastiksalen ligger Chlematislysthuset. Og ser du de to sjældne Slyngplanter, der vokser ved selve Indgangen til Salen? — Det er et Par Svende til at gro — et Kvarter i Døgnet. — Ja, i den rigtige Foraarstid er „et Kvarter i Døgnet“ endda intet at regne for dem. Men de fik ikke Lov at løbe løbsk. Jeg ser endnu Fru V.s travle, smaa Hænder, naar hun viklede Rankerne ind og ud gennem Staaltraadsnettet eller bandt med Baand. Hendes Ansigt var saa lykkeligt, hun havde den gode Vane alt imedens at gaa og fortælle alt det kønne og morsomme, hun havde oplevet. Hun var god til at fortælle, men bedst naar hun virkede med sine Hænder samtidig.

Hun holdt af den lille Lavendelhæk, og de lyserøde

Maanedsroser i Rabatterne foran Vinduerne var hendes Yndlingsroser.

Fru Vedde sagde en Gang til mig: „Du skal ikke have en Blomst af den Slags og en af den og den, nej! mange af hver, et helt Flor“ — og hendes Haand lod hun glide blødt kærtegnende ud over Haven, hendes Øjne straalede, og hele hendes Væsen ligesom favnede den morgenfriske Have, der blaanede af Forglemmigejer og duftede af Gyldenlakker. Hvor jeg elskede hende, naar hun var saadan. Hendes Smag var saa fin. Skønt og harmonisk skulde de mange Enkeltblomster virke som en afstemt Helhed. Se, hvor Snerler og Pralbønner kappes med Lathyrus og Nasturtier om at komme højest op i Vildvin og Efeu, nogle Ranker er klatret helt op til Altanrækværket over Havestuedøren, og andre har opgivet Kampen og bøjer sig kærligt og ydmygt ned over Naturstenene og foran forener sig med de duftende Reseda, de vilde Kornblomster og det luerøde Hør. Der er Overflod, helt ud paa Gangen gror Stenbræk, Liden Fredløs og Valmuer.

Fru Vedde og Ruth.

Fru Vedde havde Evne til at arrangere. Er det ikke smukt med de to hvide beplantede Søjler der midt i Gangen mellem Havestuen og Springvandet! Her ved Bassinet gror altid kæmpestore Stedmoderblomster, Latyrus og Margueriter. Det sidste Foraar plantede hun og hendes Mand ogsaa Æbleroser der. Kan du mærke den friske Duft af dem? De lysegrønne pyramideformede Planter, vi har kantet snart alle Grupperne med, er Sommercypresser. De er især

ualmindelig smukke om Efteraaret. Naar Frosten har taget al det andet, pynter de hele Haven med deres lette røde Løv.

De blaa Viola kornuta og det hvide Sommer-Brudeslør staar ogsaa kønt sammen. Du ser nok, vi bruger dem som Krans og Slør omkring Champanulagruppen og som Baand omkring den lange Rosengruppe, der slynger sig fra den

Fru Vedde og Johanne Juul.

øverste Gang helt ned til Græsbænken dernede under den store Birk. „Du dejlige Birk, du kære . .", sang Fru V. tit. Lad os sætte os ved Granen her paa Plænen og hvile os og nyde Vandets Plasken og Fuglenes Sang. Det er dejligt at sidde her og glæde sig over alt det kønne omkring os . . . I Haven er der Blomster fra det tidligste Foraar til det seneste Efteraar, og Fru V. holdt lige meget af dem alle. Se op og nyd Synet af det brogede Flor, som Syren, Jasminer og Rødtjørn frembyder, kønnest er vel nok Guldregnen, som den vugger sine Klaser ud over Egehæk og Hybenroser. Det lille bitte Prunustræ er et helt Eventyr, naar det staar og drømmer i Sollyset med alle sine lyserøde Blomster.

Ofte illuminerede Fru V. Haven med kulørte Lamper, mangefarvede Lys straalede ud fra Træer og Buske, fra Altanen, Roser, Væggens Efeu og Vin. Lys sejlede i smaa Blikbaade rundt i Vandbassinet. Himlens Stjernebillede blev

lagt ned i Græsplænerne, og alle Havens Linier blev afteg-net med Lys. Lys straalede ud fra hvert Vindue i Højskolen. Fru Vedde forstod, og det var hendes Lyst, at arrangere Fester. Ogsaa Tableauer, hvori symboliseredes en eller anden historisk Begivenhed eller fremstilledes en Situation fra en Folkevise.

Naar Fru Vedde saadan havde klædt Haven til Fest, fyldtes alle Gange, Trapper og frie Pladser med glade og interesserede Mennesker, og saa var Fru V. rigtig glad. Hun bød velkommen, lo og talte med hver enkelt, hun var saa lykkelig, naar Haven og Stuerne genlød af Ungdom. Men hver Dag, hver Time i Nærheden af Fru Vedde, var for os, hendes unge Venner, en Fest; hver Sky vejrede bort, naar hun kom, som Normanden sagde: „Den hele Dag var som et gyldent Vingeslag."

Lad os nu gaa gennem Stuerne ud i Gaarden op i den anden Del af Haven. Du synes, Havestuen er en hel Vinter-have. Ja, den har mange ogsaa glædet sig over baade Vinter og Sommer.

Er du forbavset over at se Blomster her i Gaarden ogsaa?

Paa en Højskole kan der gro Blomster ved hver Væg, i hver Krog ogsaa imod Nord. Et sandt Væld af Blomster strømmer ud fra Halvtaget og helt ned til Fliserne, selv Kurvene, som hænger helt i Skygge, fremhæver yndige Blomster. Disse Kurve og Kasser elskede Fru Vedde og ofrede overmaade meget Arbejde paa, du ser, de bringer deres Tak.

Alleen var hun meget glad over, hvor ofte har hun ikke samlet de unge Piger til Oplæsning og Haandarbejde oppe i „Rundingen"; det var lykkelige Timer for begge Parter. Alleen ender med nogle store Stentrapper, som fører op til den store Sten, hvorfra vi har en køn Udsigt. Vi løber derop, denne Vej til højre op gennem „den krumme Gang", Nøddealleen til Grusgraven. Her er kønt altid. Kom her om Vinteren og se! Da kommer Mahognie, Fyr, Graner Tuja og Vintergrønt rigtig til deres Ret; da ligger det tykke,

friske graa Løv som en blød Pels om de knitrende Kampsten. Eller kom en Foraarsdag, Vintergækken staar og ringler med sine Klokker og Chrocus aabner sine farverige Kalke og lader sig kysse og varme af Solen. Den lille hvide Gaaseøje dækker hele Skraaningen som med et Rimtæppe. Spindelvæv glitrer som Diamantslør i Tjørnehækken og Stæren fløjter i de nøgne Træer.

Det allersmukkeste, Haven byder paa, er netop her, naar alt det graa Mos blomstrer, hvide, hvide Blomster, et helt Tæppe, kun afbrudt af slanke, duftende Pinseliljer og smaa bitte Roser, fra Foden af Stensætningen titter Marguariter og Gyvel. Du maa komme og se, det er som en Hilsen og et kaldende Smil fra en Verden, vi kun aner eller glimtvis ser.

Hele Skraaningen ned til Rundingen er en Tid paa Forsomren en hel Eventyrskov af hvide Kirsebærblomster.

Endelig faar du Øje paa „Hytten", som Adam (Vedde) byggede til sin Eva deroppe i Stilheden og med den vide, frie Udsigt. Jeg vilde, du skulde selv opdage den, for den skal opdages, et lille hvidt Hus med rødt Tag, malerisk omrammet af Solsikke, Stokroser, gammeldags Roser, Petunia og mange mange forskellige Slags Blomster, der klynger sig til hinanden, klatrer og bugter sig for at naa Taget og Vinduerne for om de kunde faa Lov at kigge ind gennem Ruderne. Det ser pudsigt ud med Skabiosa, Løvemund, Nelliker, Valmuer og Morgenfruer, de ligesom hopper i Siksak op og ned ad Trapper og Skraaninger helt ned til Nissegrotten.

Majsene staar som Soldater barikaderet bag Hække af Gran og Bøg. Nu hopper Blomsterne op ad den Trappe ogsaa, løber i Rækker og Klynger lige ind ad Døren til Fru Veddes Vaser og blander sig med hendes Potteplanter og Markens vilde Flora, som ogsaa indtager en stor Plads, hvor Fru Vedde er.

Nu er hun ikke mere; men hendes Aand vil altid dvæle over de for hende saa kære Steder.

Fru Veddes Have er nu den lille kønne Plet, som altid lyser os i Møde ude ved St. Pauls Kirke. Hendes Have paa Kirkegaarden ligger meget smukt og frit.

Det passer saa godt til hende, hun, som levede sit Liv saa aabent for alle i Kærlighed til sine Medmennesker. Hun forstod andres Glæder og Sorger, hendes Hjertes Have var saa rig paa kønne duftende Blomster, grønne Plæner og friske Kilder; og der, saavel som i hendes Have her, stod Laagen altid aaben, og vi maatte frit færdes ind og ud. Nu har vi været rundt ved det hele. Du og jeg og mange med os vil bevare Mindet om Fru V., som det bedste vi fandt i hendes Have.

Det skal hun have Tak for.

JOHANNE JUUL
Gartner.

JULEMINDER FRA HADSTEN

af

Maren Tommesen, Levring.

„Guds kære børn vi blev pâny,
skal holde Jul i himmelby.
Halleluja — Halleluja.

Ja, tak for Julen med al dens fred og velsignelse. Og tak for de gode mennesker, som har været med til at synge Julefred og glæde ind i vore hjærter. Tak til Gud for dem, han gav, og for dem, han tog hjem til sig igen for at holde Jul og favne den nye Jul, som min kære søster engang som lille 3-årig pige favnede præstens Juletræ, men som vi alligevel føler er også os nær i denne Jul og deler vor Juleglæde. „Usynligt iblandt os de går".

Ja, hvor har hun sunget lys og varme og fred ind i vore hjærter. Først jo i det gamle barndomshjem og senere da hun selv fik hjem, og da børnene kom, hver gang som en ny lille solstråle til det hjem, hvor mo'r og fa'r tog imod dem med åbne arme og hjerter, ja bar dem frem for Gud i bøn og tak.

Men der var også plads for andre i det hjem, jeg og flere af mine yngre søskende, blev det jo næsten som et andet hjem for, da vort eget hjem mistede en af sine grundpiller, og for en del alligevel opløstes som det gamle barndomshjem. Da samledes vi ofte i Hadstenhjemmet, særlig om Julen, og der har vi mange gode minder fra. Undertiden faldt der barnedåb sammen med Julen, engang var det stamherren Sigurd, og en anden gang lille Ruth, og det gjorde det ikke mindre højtideligt. Der var altid fest og glæde, når Juletræet tændtes, Juleevangeliet læstes, og man istemte de kære gamle Julesalmer. Ved

bordet var det altid: „Det kimer nu til Julefest, det kimer for den høje gæst, der steg til lave hytter ned, med nytårsgave, fryd og fred". Og da følte vi, at den „høje gæst" var tilstede midt iblandt os. Ja Gud ske tak for alle de lyse og gode minder, der kom jo også alvorligere tider, da hendes helbred svækkedes, og hun ligesom ikke kunde holde til det store arbejde, hun stod i, for hun gik jo altid op i det med liv og sjæl, og det slider på folk. Det var næsten, som vi to søstre også skulde følges ad i det. Den første vinter jeg blev syg, var hun den stærkeste, og det slog aldrig fejl, at så snart de hørte, jeg var syg, kom der én, enten min svoger eller hende, sommetider dem begge, og hvor var vi glade, når de kom og satte sig ved siden af sengen og talte kærligt og venligt om småt og stort. Det blev altid gode stunder og rige oplevelser, når I gæstede os derhjemme i Enghus, og ligeledes når vi var sammen i Hadsten. Det var vist ikke altid det vægtige, der blev talt om, men det kærlige hjertelag og forståelsen indbyrdes, det, som vi kalder samfundsfølelse, hvor vi virkelig føler, vi samles om det store, evige mål: Guds rige og kan med hverandre synge: „Hil dig *Frelser* og *Forsoner*".

Vor sygdom krævede jo også, at vi måtte bort fra hjemmet i længere tid flere gange, og da blev det jo ikke meget, praktisk seet, vi kunde være for hinanden, men så gik vi til Gud og bad for hinanden, og det tror jeg nok vi begge har følt, var ikke det mindste vi kunde gøre for hinanden. Der var jo også brevene, som vi kunde følge hinanden i trods de lange afstande.

Så kom da også den sidste Jul, vi var sammen i Hadsten (1921—22). Matilde havde været meget syg lige før Jul, og meget nedtrykt, kunde vi mærke på et brev fra hende. Vi besluttede at tage derhen for at se, hvordan det stod til.

Hun mødte os naturligvis livlig og glad som sædvanlig, så snart hun havde det nogenlunde, men hun var alligevel træt og medtaget, lå meget af tiden på sofaen og læste

for os. Julen slap vi heldig over, men så havde vi også „den spanske“ på halsen lige efter, 60 elever lå samtidig, Mo'r blev meget syg, og jeg da forresten også, så besøget blev på et par måneder, men jeg tror til glæde og velsignelse for begge parter. Matilde havde det så forbavsende godt; vi fik også talt så meget sammen den vinter. Midt i al den sygdom var det også, vi en dag kom til at tale om modgang, man kan møde her i livet, og vi to, som jo begge har prøvet en hel del af det, blev enige om, det var ikke det værste, der kan komme ulykker, der er meget værre. Og navnlig er det jo ikke sygdommen i sig selv, der er sværest, men det den fører med sig, det at man jo ikke med sin allerbedste villie kan undgå at drage andre ind under det, og derved føle sig som byrde for dem. Men der kommer jo så det igen, at det gælder om at bære hverandres byrder og at få øje på Gud i alle forhold, og ligesom han virker opdragende på os gennem sygdom, vil han opdrage på dem, vi drager ind under den. Ja det er det største, om vi må lære lidt af det, og jeg kan sige, det har været den største glæde, jeg har følt her i livet, hvis man virkelig en enkelt gang har følt at være til hjælp for andre, enten på den ene eller den anden måde. Det kan man ikke uden at føle vennesind og kærlighed til de mennesker. Derfor trænger vi daglig til at bede Gud: Lær os at elske livet og holde af mennesker. Gør vi det, har vi meget lettere ved at være gode og overbærende og opofrende over for dem. Apostlen Johannes ord, det han blev ved at gentage, da det andet glippede, var jo også: „Børnlille, elsker hverandre“. Og deri ligger vist hele vor Guds og evighedsliv gemt. Det bliver nok det lille sædekorn, der skal vokse sig stærk og rank ved omplantning og beskæring, så det tilsidst rækker op til Gud, hvorfra det kom.

Søster Matilde forstod at synge, og bede med sine børn, så det blev virkelig for dem, ja, lærte dem også at bede for andre under sygdom og sorg, og derigennem drog hun dem ind i fællesskabet, menighedens og folkets.

GÆSTFRIHED

Higer efter Gæstevenlighed. (Rom. 12.)

Ved at tænke paa, hvorledes mange af jer, som var mine Elever, nu som Mand og Hustru i egne Hjem, stilles overfor mange nye Opgaver, som tit kan ængste (som det ukendte jo let gør,) har jeg faaet Lyst til at nævne en lille Ungdomsoplevelse, som maaske kan forklare en af de Ting vi kunde glæde os ved i vort Hjem, fra det første vi satte Fod under eget Bord.

* * *

Det er ikke *saa* meget de ydre Kaar som *Sindelaget*, der ligger bag ved, der er det afgørende for hvad vi møder hos Mennesker.

Trist er det, at især mange unge Ægtefolk tror sig saa fattige i Evnen til at være noget for andre, som trænger dertil. *Prøv blot.* Det skete mere end en Gang, naar vi paa Hadsten Højskole kom til at tale om dette Spørgsmaal, at min lille Matilde, som jo oftest havde saa mange Smaatræk fra Livet at fortælle — og hvor glædede det hende selv at give andre Del i dem! — kom til at fortælle følgende: Grundtvig havde (som Student) besøgt en Kammerat i hans Hjem ude paa Landet. Kort efter faar Grundtvig Brev fra ham, hvori han spørger: „Hvad var der i Vejen, da Du var her? Var vi ikke gæstfri nok, var Maden og Anretningen ikke fin nok, eller hvad var det, der gjorde, at Du tydelig ikke følte Dig rigtig glad og tilpas her?“ Grundtvig svarede tilbage: Hvor kan Du spørge saaledes, jeg som er vant til at leve saa fattigt og tarveligt, skulde jeg ikke føle mig tilfreds med Retterne? Jo, det være langt fra! *Men*

siden Du selv følte, at der var noget i Vejen, saa skal jeg ogsaa ærligt sige Dig det. —

„Du *undte* mig det ikke rigtig, havde ikke fuld Glæde ved at give mig det, — *Du er nærig!* — Det gør mig ondt for Dig!"

Disse to unge Venner kunde altsaa tale saa frit til hinanden — og endda blive ved at være Venner. Det er godt. For ens Fejl skal man have at vide af dem, der holder mest af en. — (Det sagde Matilde ogsaa tit.) —

Men den Oplevelse, jeg nu vil fortælle er i Korthed denne:

Da Matilde og jeg som ganske unge i Sommeren 1900 var i Norge, fik vi en Aften paa et Hotel i Telemarken en Modtagelse, som vi aldrig siden glemte; og under vort Ophold nød vi en Behandling, der var Udtryk for en saadan Gæstfrihed, at vi aldrig har oplevet Mage dertil paa noget Hotel.

(Det skulde da være paa det skandinaviske Hotel „Bettinoro" ved Gardasøen under vor Bryllupsrejse, men der havde en god Ven beredt Plads for os.)

Vi havde gaaet cirka 5 Mil, op og op ad Fjældet hele Dagen, og var meget trætte, da vi kom. Matilde ikke mindst, uvant med slige Ture og jo ikke særlig fysisk stærk, som hun var. Men *herligt* havde det jo alligevel været, og vi var trods Træthed usigelig lykkelige ved hinanden, og ved hele Verden. Det kunde *hun* nok se, tænker jeg, den unge Jente i Nationaldragt, der stod ude paa Trappen og tog imod os og bød os et venligt Velkommen.

I den Rejseskildring, som jeg siden fik som en herlig Gave fra Matilde, min gode Rejsekammerat, har denne unge Pige faaet et kønt Skudsmaal. Jeg vilde ønske, hun kunde faa den at læse.

„Denne Jente paa Hotel Boten nær Hankels Sæter ser jeg sikkert aldrig mere, men hun er en af dem, der har været med til at give disse to unge Rejsefæller, som hun var saa god imod en Oplevelse, saa de siden følte sig forpligtede til at vise Gæstfrihed mod den Ungdom, som kom

til at gæste deres Hjem. Thi da vi gik derfra, var vi ikke blot taknemmelige for den unge Piges Venlighed, som det tydelig var hende en Glæde at vise os, men min tilkommende Hustru sagde den Morgen til sin tilkommende Mand: *Naar vi to engang faar et Hjem, saa skal Folk føle, at de er velkommen;* og vi vil gøre det godt for dem, som der her er gjort vel mod os!" —

Tak, skal den gæstfri Jente have, som vakte denne gode Beslutning. Men mest Tak skal hun have, som modtog denne gode Tilskyndelse saaledes, at den omsattes til Virkelighed.

Det er en Lykke baade at give og at modtage Gæstevenlighed. Det hører med til et kønt og godt ungt Hjem. Og faar den først Indpas i et Hjem, er den en af de gode Gæster, som bliver til Huse og bliver hjemme.

Med Gæstfrihed følger meget andet godt.

Derfor lad os som har faaet den Gave, som det er at have eget Hjem, mindes og efterfølge Pauli Ord (Rom 12,14): *„Higer efter Gæstevenlighed!"*

H. J. V.

PASTOR P. E. BENZON OG HUSTRU

PASTOR P. E. BENZON OG HUSTRU

I Efteraaret 1922 tog Forfatteren Pastor P. E. Benzon sin Afsked som Sognepræst for Galten-Vissing-Hadsten — et Embede, som han havde beklædt i over 20 Aar. Mange gamle Elever vil mindes Pastor Benzon saa vel fra hans Besøg paa Skolen (hvis lokale Tilsynsmand han var) som fra Gudstjenesterne i Kirken. — Pastor Benzon var ingen almindelig Præst. Hans Forkyndelse var ualmindelig dyb og lødig, og var der end noget tungt over hans Livssyn og Tankegang, som til Tider kunde gøre det vanskeligt for Ungdommen at forstaa ham, saa var det dog saaledes, at de, der først blev fortrolig med hans Forkyndelse, altid fandt en stadig større Rigdom deri.

Pastor B. havde en udmærket og forstaaende Medhjælp i sin trofaste Hustru Vilhelmine Benzon. Men allerede Aaret efter, at Præstefolkene havde forladt Hadsten og var flyttet til Roskilde, blev hun kaldt bort. Dette var selvfølgelig et tungt Tab for den aldrende Præst. Fru B. blev efter eget Ønske begravet paa den ny St. Pauls Kirkegaard i Hadsten,

og hendes Ægtefælle aflagde ved Jordefærden et smukt Vidnesbyrd om, hvad hun havde været for ham i de mange Aars Samliv.

Siden den Tid har Pastor Benzons Helbred af og til været vaklende, men han er, saa vidt vi ved, nu atter i god Bedring og kan arbejde.

I en af de Julebøger, der udkom nu til Jul („Jul," en Julebog for Hjemmene redigeret af Gunner Engberg) — findes en køn lille Fortælling: „*Bryllupshuset*" af P. E. Benzon. — Forfattervirksomheden har han altsaa ikke lagt paa Hylden endnu. —

Iøvrigt lever han nu i Stilhed i sit Alderdomshjem i Roskilde. — Mange Besøg holder han ikke af. — Men der er ikke Tvivl om, at mange venlige Tanker og Ønsker sendes over til ham fra de Egne, hvor han øvede sin Manddomsgerning.

†

KIRSTINE JENSEN VEDDE

I November 1924 døde Veddes Moer, Fru Kirstine Jensen Vedde eller „gamle Fru Vedde", som vi kaldte hende, naar hun undertiden færdedes iblandt os paa Hadsten Højskole. Sidste Sommer var hun her i nogen Tid — men da var hun svag og følte selv, at Afslutningen næppe var langt borte. Hun rejste saa ned til sin Datter i Brørup, hvor hun har boet de sidste 20 Aar, og her døde hun først i November.

Men hendes Støv blev ført til den Egn paa Sjælland, hvor hun for mange Aar siden, sammen med sin Mand byggede det Hjem, som Vedde saa ofte har talt om for sine Elever — det Hjem, hvor hun i Stilhed og i Troskab havde gjort sin Livsgerning, som Hustru og Moder.

Paa Munkebjergby Kirkegaard, nær ved Vedde By og Vedde Mølle, blev hun stedt til Hvile en solklar Dag i November.

Sognepræsten, Pastor Friis, talte om hende som en af „de stille i Landet", een af dem der som Simeon og Anna havde levet i stille Forventning og som — stille og dæmpet — om end ikke uden Kamp, førtes fra Forventning til Besiddelse. — Hendes Søn, Pastor Vedde, aflagde derefter et smukt Vidnesbyrd om, hvad hun som Mor havde været for ham og Søskendeflokken.

Vedde forrettede selv Jordpaakastelsen, og det var den første efter hans Udnævnelse til Præst.

J. L. Ct.

H. J. VEDDES ORDINATION

IGENNEM længere Tid har Forstander Vedde af og til tænkt sig Muligheden af en Præstegerning, og i Vinteren 1924 modnedes Tanken, saa han kunde sige ja til en Opfordring om Præstestilling, som han modtog fra Voldum-Rud Menighedsraad.

Voldum, hvor Præstegaarden er, ligger ca. 1½ Mil fra Hadsten og ca. 2 Mil fra Randers. Tæt ved Voldum ligger Herregaarden Klausholm, og blot dette Navn nævnes, har man med det samme Forestillingen om en smuk Egn, — store Skove, — brede Enge, — og et frodigt østjydsk Landskab. Det er Egnen ved Voldum, og der bor Vedde nu, og derfra kommer han her ned til Skolen en Gang om Ugen for at deltage i Skolens Arbejde. Han har ikke sluppet Forbindelsen med os, og vi ikke den med ham, og vi kan med hverandre dele det bedste i Menigheden og Skolen.

Inden Sommerskolen sluttede, blev Vedde ordineret til Præst. Selve Ordinationen foregik i Aarhus d. 23. Juli og overværedes af en Del Præster, Veddes Børn og enkelte Slægtninge og gode Venner, men det, der vel nok gav Dagen sin Højtid og gjorde den til en rig Festdag, foregik herhjemme i „Sct. Pauls" Kirke og paa Højskolen.

Ved fire Tiden om Eftermiddagen samledes i „Sct. Pauls" Kirken en meget talrig Forsamling. Der var Mennesker ude fra Voldum-Rud, der her ligesom kunde være med ved Indvielsen af deres ny Præst, der var alle Veddes Venner her fra Hadsten og Omegn, der var hans Børn og Slægtninge, og der var Sommerskolens Elever, saa den med Sommerens Blomsterflor smykkede Kirke var helt overfyldt. Den kirkelige Handling indledes af Provst Gad, Hornslet,

der paa sin jævne, inderlige og opbyggende Maade bar et hjertevarmt Vidnesbyrd frem om Livet hos Gud og i hans Menighed, et Vidnesbyrd, der saa umiddelbart faldt sammen med de Tanker, mange af os havde den Dag.

Men ogsaa Vedde talte, det vil sige, det var mere hans Væsen, hans Færd, hans Stemme, end det han egentlig fik sagt, der talte. Sommetider er den Tale, der føres uden Ord, den mest gribende, det var den i alle Tilfælde den Dag. For Vedde var det et Skel, der blev sat.

Selv om der i en Højskolemands Virksomhed er noget af Præstens, saa er det dog noget andet, naar Præstens skal være den første. Saa var det jo ogsaa et Punktum, der nu blev sat for mange Aars Liv i Hadsten, lykkelige og gode Aar, selv om de ogsaa havde haft deres Skygger og Sorger, det var et Afsnit af Livet, der nu blev sat et Punktum for, — og derfor forstod vi alle, hvor dybt grebet Vedde maatte være. Og der steg sikkert mange redelige Bønner op fra menneskelige Hjerter gældende ham, der nu skulde begynde sin Præstegerning, Bønner, der samlede sig i dette: Lad det nu lykkes, Herre! Se han har begæret denne Dag af dig! — Lad ham blive til Velsignelse, som han selv maa blive velsignet, naar han kommer i dit Navn!

Da Højtiden i Kirken var til Ende, samledes en Kreds af de nærmeste Venner paa Højskolen, og mange gode Ønsker for Veddes Præstegerning blev her udtalt. Lærer Skov, Galten, der har levet sin Barndom i Voldum, fremdrog nogle Minder fra Barnedagene derude og nævnte enkelte Træk, der særlig havde knyttet ham til Voldum Præstegaard. Den gamle Præst, der boede der i Skovs Barndom, havde den Skik at lade Skolebørnene komme ind til sig den sidste Skoledag før Jul, saa opvartede Præsten med Æbler, og disse Æbler ved Midvinterstide havde en egen liflig Smag. Paa den Maade var Lærer Skov blevet knyttet til Voldum Præstegaard, men nu vidste han, at han blev knyttet til den paa en ny Maade gennem Vedde. Skov fortalte nu gribende om den Betydning, det havde

haft i hans Liv at erfare, hvorledes Vedde vilde hjælpe ham, saadan skulde netop det præstelige vise sig som det tjenende. „Men“, sluttede Skov, „det, jeg siden den Tid har følt over for Vedde, er af den Art, at det vil holde sig, og naar Vedde nu flytter til Voldum, saa vil jeg paany være knyttet til Præstegaarden derude.“

Kl. 8 om Aftenen mødtes vi i Gymnastiksalen. Pigerne havde smykket den med Blomster og Flag, og en talrig Forsamling var mødt, saa der var Feststemning over det hele, da jeg bød Forsamlingen velkommen.

Jeg kunde ikke aabne dette Møde uden at henvende et Par Ord til Vedde —, og de følger her:

„Men af Guds Naade er jeg det, jeg er, og hans Naade mod mig har ikke været forgæves.“

Apostelen Paulus, som jeg her citerer, mener vel dermed, at vi bogstavelig talt er alt af Guds Naade. „Ingen kan lægge en Alen til sin Vækst“, hedder det. De Kræfter og Evner, vi ejer, er Guds Gaver til os, — faar vi derfor en Gerning at øve, beroer den ikke paa noget ydre, men paa den Indvielse, Helligaanden giver vore Evner og Kræfter. Hvad vi paa den Maade kommer til at eje, kan ikke erstattes eller opvejes af noget andet. Naar Talen bliver om en Præst, saa kan Staten kræve og stille sine Betingelser, og den kan anvise Præsten et Omraade, hvor han skal varetage Embedets Interesser, men den kan ikke gøre ham til Præst. Præst, det betyder Tjener, — Guds Tjener —, men det kan Staten ikke give nogen at være, det kan kun Helligaanden gennem de Oplevelser, Livet bringer, og hvor vi fra Dag til Dag føler vor egen aandelige Fattigdom og vort Hjertes Trang til at fyldes af Guds Væsen. Kun som et Menneske kender det, kan det blive som et Instrument, hvorpaa Aanden kan spille.

„Vi kan slet intet give, som nogenting er værd,
men tag vort stakkels Hjerte saa ringe som det er.“

Det er vor Bøn til Gud, at han vil fylde vore Hjerter, saa Angst og Frygt maa fly, og vi mærke hans Nærhed

og leve i den. Et Menneske er saa ensomt et Væsen, og mer eller mindre ved vi om Angsten, der hører Ensomheden til, men netop derfor kan der komme en stærk Længsel op i os efter at være i det kristne Fællesskab, men frem for alt efter at være hos Gud: „Vær mig nær, ti uden dig Ensomhed mig truer, vær mig nær, ti uden dig jeg for Mørket gruer."

„Det er derfor vor Bøn for dig, der nu skal være Præst, at Aanden maa hjælpe dig til at blive et Instrument, hvorpaa „der leges lifligt for Herren", at du, om Angst og Frygt og Ensomhed og Mørke vil stige i din Sjæl, maa være saa nær ved Gud, at disse onde Magter maa fly, og dit Hjerte fyldes med Frimodighed og Glæde." I Samlivet med Gud vil det vokse, der er af hans Aand og Væsen, det andet dø. Som det sker, bliver du Præst, — en Tjener til Velsignelse for Mennesker og Guds Navn til Ophøjelse."

Efter denne Indledning talte Valgmenighedspræst No-Nygaard, Bering, om: „Det evige Liv." Men her skal ikke gives noget Referat af denne Tale, det er ikke alt, der kan refereres, og det bedste kan aldrig. Vi sluttede Mødet i Salen med at tilønske hverandre den apostoliske Velsignelse. Da vi derefter kom ud i Haven, var mange kulørte Lamper hængt op mellem Træerne, og skønt det hverken var varmt eller stille, var der en hyggelig Stemning tilstede, da vi samledes oppe i „Rundingen", hvor 60 Lærerinder, der var paa Kursus paa Gymnastikskolen, sang flere smukke Sange. Vi havde saa ofte glædet os ved disse Lærerinders Sang, og det var blevet noget, der hørte med til Dagen at høre dem synge, men i denne Aftenstund lød Sangen allersmukkest, og det var, som den bragte os et Bud fra den Verden, hvorimod vor dybeste Længsel stiler.

Ved denne Sammenkomst i „Rundingen" blev der holdt nogle mere personlige Taler af No-Nygaard, Provst Gad og Vedde. De Smaataler kom som et Udtryk for Trangen til at dele Glæden med hverandre. Saa brændte Lysene ud.

Juliaftenens Mørke tog Træerne og Menneskene i sin Favn; det blev ved de Tider, hver skulde til sit, og vi kunde skilles med Tak for en god og rig Dag.

Vedde var nu Præst, og snart skulde han flytte til Voldum. Paa en Maade tog vi Afsked med ham den sidste Aften, Eleverne var her —, og vi føjede til vore gode Ønsker et Lykke paa Rejsen.

Fra Skole til Kirke er Vejen ej lang,
saa lyder en ældgammel Tale,
i Skolen og løftes de Sjæle i Sang,
der bærer til Himmerigs Sale,
saa Synet opfanger den vingede Hær,
og føles i Hjertet, hvor Gud dog er nær.

Fra Kirke til Skole er Vejen ej trang,
den fører saa let paa det jævne,
og Vandringen lettes af Ungdommens Sang,
der kalder til jublende Stævne:
Ved Livsstrømmens rislende Væld vil vi bo,
Gud signe vort Virke og øge vor Tro.

Saa ønsker vi Dig, der skal vandre den Vej,
at Tonen fra Himlen Du hører,
at ofte dit Sind blive frit, blive glad,
og Aanden da liflig maa røre
den Streng i din Sjæl om det naadige Skjul,
Gud bygged ved Taget for ving'skudte Fugl.

Vi ønsker Dig Lykke paa Vejen, Du gaar,
ej blot mellem Kirke og Skole,
men ogsaa hvor Badet og Bordet de staar,
Gud lade sin Naade udstraale
og hjælpe Dig til at bevare hver Dag
en Længsel mod Ungdommens livsglade Lag.

Saa flyttede Vedde ud til Voldum, og der lever han nu, maaske ensom nok, men optaget af sin Gerning, levende sig ind i de nye Forhold, og der vil han vinde Venner, som han vandt sig Venner her, for han har et godt Budskab at bringe fra den Gud og Fader, han tjener, — og om den, der kommer i Guds Navn for at tjene, gælder det den Dag i Dag: „Velsignet være den, der kommer i Herrens Navn!“

AAGE JENSEN.

FRISK MOD I JYLLAND

Gammel jydsk er vor Natur,
Støtte staa vi som en Mur,
Vi vil ej rend' vor Vej,
Selv om Kampen den er sej.

Savnes Ungdoms Kraft og Flid?
Vi er vaagne i vor Tid.
„Sløj og mat?" „Pøjt og Pjat!"
Her er Næver, som ta'r fat.

Hadsten-Karle er vi jo,
Det skal kendes, hvor vi bo.
Sæd vi saa, Skaar vi slaa,
Hus vi bygger, som skal staa.

Fast og tro, det er vort *Mod*,
Fælles er vor *Vilje* god.
Til et Skridt fremad, frit,
Mødes vi i Jylland tit. *V.*

PAA CYKLE
GENNEM TYSKLAND OG HOLLAND

AF

EDV. KNUDSEN

(ELEV 1919—20)

Den 30. Maj tog jeg fra den hjemlige Arne — ud for at se og prøve, hvad Verden havde at byde paa. Jeg cyklede over Hobro—Randers til Hadbjerg-Hadsten, hvor jeg besøgte mine gamle Husbondsfolk samt Forstander Vedde i Hadsten. Vedde var mig behjælpelig med gode Raad og med at lægge en god Rejseplan. Saa gik Turen videre Syd paa gennem Østjyllands skønne Egne og gennem det tabte og genvundne Sønderjylland, hvor jeg dvælede ved de mange minderige Steder. Videre over den ny Grænse ned i 2. og 3. Zone, hvor de gamle, kendte Steder, Flensborg, Oversø, Isted Hede, Slesvig og Dannevirke talte deres stærke Sprog til os.

Da vi naaede Hamborg, fik vi rigtig Indtryk af, hvad Færdsel i en moderne Storby var. Sporvogne, Droscher og Biler susede afsted overalt mellem Menneskemyldret. Vi fik Logi paa Hotel Schiller, nær den store Banegaard. Om Aftenen gik vi ud at se paa Byen baade gennem de smaa, mørke Gader ved Havnen, hvor jeg ikke skulde have noget af at gaa alene, og gennem de oplyste, brede Gader, hvor Storbyens myldrende Liv pulserede. Vi standser paa en af de store Broer, som Hamborg har saa mange af. Togene bruser neden under os og Sporvognen bag os. Ikke mindre end 10 Tog og 15 - 16 Sporvogne i 5 Min. foruden mange flere Biler og Droscher.

Den følgende Dag skulde vi have vort Pas viseret af den hollandske Konsul — af Hensyn til vor videre Rejse. Det var meget besværligt — vi spildte en halv Dag dermed — og fik derefter at vide — at det slet ikke var nødvendigt. Det var vort mangelfulde Tysk, vi her led under — men det var dog baade første og sidste Gang.

Vi satte ud af Byen over den store Jernbro, der fører over Elben. Videre gennem Vilhelmsborg og Harburg, der begge er forbundet med Hamborg som en By, indfiltret i samme Sporvognsnæt. — Ved Aftenstid

var vi et godt Stykke ude efter Bremen — inde i Hannover. Det var god Jord de første Par Mil — derefter magre Egne med Skovstrækninger.

Efter at have logeret paa et „Gasthaus" i Cassel drog vi den følgende Dag videre efter Bremen. Mit Pas gjaldt kun i Tyskland til 4. Juli, saa vi maatte jo skynde os. Og der var en Del Besætninger, vi skulde se i Oldenborg. Derfor kun kort Ophold i Bremen og afsted igen ud til Landmændene i Oldenborg og Øst-Friisland. Vi blev godt modtaget og fik god Forklaring, ligesom de opgivne Besætninger var fortrinlige — baade Heste og Kvægbesætninger.

Den 4. Juli tog vi saa over Grænsen ned i Holland. Landskabet var straks forandret. Det første, vi saa, var en stor Valmuemark paa 4—5 Tdr. Land, og paa Vejen et Hundekøretøj.

Nu begyndte vort rigtige Turistliv. Vi var i det fri baade Nat og Dag. Men det voldte os ikke store Vanskeligheder: vi havde Lykken med os og gode Papirer i Lommen samt et godt, dansk Humør at staa imod med. Snart var det i et Stakhus, snart i en Høstak, vi tilbragte Natten. Enkelte Gange dog ogsaa i en Seng.

Hollænderne er i alle Maader gæstfrie.

En Regnvejrsdag kom vi til Byen Groningen i Provinsen af samme Navn. Her fik vi Logi hos en Murer, Enners hed han. — Vi skulde været ud at se på Landbrug — men da det stadig øsregnede foretrak vi at se Byens Mærkværdigheder i Stedet. Og det fortrød vi ikke. Der var prægtige Kirker og Musæer med herlig hollandsk Malerkunst.

I botanisk Have saa vi de dejligste 5 Meter høje Palmetræer og meget sjældne Gummitræer paa 6 Meters Højde. . . . . Da det var blevet Tørvejr og vi atter tog Afsked med den gæstfri Murer gik Turen ned i Vest-Friisland. Her besøgte vi en Del Landbrug. Gaarden var i Regelen paa ca. 50 Tdr. Land, hvoraf 20—25 Tdr. L. Agerland. Resten ligger hen i Græs. Vi havde faaet Adresse paa et Elektricitetsværk, som laa i Nærheden. Det pumpede alt Vandet fra det meste af Groningen og Vest-Friisland. Det var en storslaaet Virksomhed.

Hoved-Vejene var overalt belagt med helbrændte Sten, der laa paa Kant, men ud imod Elektricitetsværket maatte vi passere Biveje, og her fik vi rigtig mærket, hvad hollandsk „Klæg" er. At cykle var en Umulighed. Det hængte i Gummiet, og alt var tilklistret lige fra Fælg til Nav. Vore Støvler lignede et Par store Lerklumper, der ikke var til at faa omkring hinanden. Vi maatte bære Cyklen, der nu havde den tredobbelte Vægt. — Endelig naaede vi Elektricitetsværket, og Inspektøren viste os omkring. Det pumpede Vandet af 94,000 *ha* Land. Til at gøre dette er der en Dynamo med 2200 HK. Hver Maskine er i Stand til at pumpe 1000 m^3 Vand i Minuttet. — Herfra gik Turen videre i det frygtelige Pløre. Flere Gange sad Hjulene fast i Gaflerne, saa vi maatte slæbe Cyklen igennem.

Efter at have set en Del gode Landbrug i det nordlige Friisland kørte vi ind til Byen Leuvorden, den største By i Vest Friisland — hvor vi besaa et prægtigt Musæum, med bl. a. en enestaaende Porcellænssamling. — Herfra ud paa Landet igen, hvor Folk overalt havde travlt med Høbjergningen. Vi fik Nattelogi i en lille By — Ondega, hvor vi boede hos private Folk. — I de følgende Dage atter Regn og Sjask. — Det øsregnede, saa vi maatte holde os inden Døre. Paa Hotellet, hvor vi opholdt os, gik to Mænd og spillede Billard. Vi talte om, at den Slags kendte vi ogsaa i Danmark. Og tænk, saa kom de hen og tiltalte os paa Dansk! Den ene var Kaptajn og havde ført Skibe til Aalborg Havn!

Hvor er det dog dejligt at høre sit Modersmaal derude i det fremmede. Hvilken Glæde igen at tale Dansk og faa det hele forklaret paa Dansk.

Endelig kom Tiden, da vi skulde om Bord. — Det var taaget og graa Luft, saa Udsigt var der ikke meget af. Vi naaede Byen Enkyren, netop som Taarnurene slog 8. Det var begyndt at mørkne, og et Uvejr trak op. Stormen rasede, Tordenen buldrede, og Regnen plaskede ned. Vi gik gennem Byen sydpaa ud ad Haverne til. Vi kunde kun se hinanden, naar Lynene kom, og det hvide Skum fra Zeudersøen stod op over Hjulene, da vi fulgte langs Ryggen af et Dige. Ingen Steder kunde vi komme i Læ. Først 6 *km* ude kom vi ind hos en Vognmand. Men nu var vi ogsaa kommet ud i det typiske Holland, hvor der er Veje langs Kanaldæmningerne. Det lavtliggende Marskland var mange Steder i Højde med Vandfladen. Vi havde Adresse paa en Mand i Horn, som havde været i Danmark og talte godt Dansk. Til ham vilde vi ind og søge gode Raad for Resten af vor Rejse. Han var imidlertid fraværende, da vi kom. Vi blev der hele Dagen, modtog en Del Breve, der laa til os fra Danmark og rejste saa sydpaa, men lovede at komme igen om en Uges Tid. Saa fik vi et hollandsk Marked at se — et ejendommeligt Skue, hvor hver Slags Dyr eller Varer havde sin Plads i Byen: et Sted var Fjerkræet, et andet Sted Kreaturerne osv. En Masse Svin gik i Folde langs Gaderne, de var lige fra 20 Punds Vægt og op til 600. Ved Middagstid fortsatte vi ad Zaandam til. Vejen gik som saa ofte i Holland langs Ryggen af et Dige. Der var milevid Udsigt over det flade Land med de Hundrede af smaa og store Møller, der ofte stod med kun 10 Meters Afstand.

I Byen Zaandam saa vi Czar Peter den Stores Hus, hvor han havde boet, da han som ung Skibsbyggerlærling tumlede om i Holland. — Videre gik Turen til Haarlem, hvor vi lige kom tidsnok til at høre Orgelspillet ved en Koncert i den store Kirke, og dette mægtige Orgelspil var noget af det, der gjorde stærkest Indtryk paa mig. Der var den dybeste Stilhed blandt Tilhørerne, ens Tanker gik bort til andre Egne, og man glemte sig selv og sine Omgivelser. Da det mægtige Orgel brusede op, var det som Hvælvingerne rystede, som Pillerne bævede, og

den store Kirke var for lille til at rumme det mægtige Brus. Det var et Øjeblik som Havets Torden for saa pludselig at gaa over til rolige, klare Toner, blide som Havets stille, rullende Bølger op mod Strandbredden. De to Timer Koncerten varede gik for os som Minutter.

Efter at have set lidt nærmere paa den mægtige Kirke tog vi ud for at se Byen og Omegnen med al dens Skønhed. Og her var en vidunderlig Rigdom af skønne Blomsterhaver, de skønneste jeg nogensinde har set. — —

Den følgende Dag var vi til Hesteskue i Haag . . . Vi saa her ca. 400 belgiske Heste fremstillet paa Skuet. Og hvad der særlig interesserede os var den udmærkede Mønstring af Hestene. Her forstod Hollænderne deres Ting til Fuldkommenhed. Kunde vi blot mønstre den jydske Hest saa godt. — Ellers synes jeg ikke de Heste, vi saa, var bedre end vore egne. —

Kl. 1 ankom Hendes Majestæt Dronningen til Dyrskuepladsen, og alle Hingstene blev een for en præsenteret for hende. Efter Hestene kom et Optog af Mænd i en Slags national Bluse; det var formodentlig Ejerne, og tilsidst kom en stor pyntet Høstvogn med Karle og Piger i Nationaldragt. — De unge Mænd som havde mønstret Hestene var ogsaa i en Slags Nationaldragter, nemlig hvidt Tøj, sort Bælte og Sko samt et Skraabælte, hvorpaa der stod, hvor de var fra. — —

I en lille Landsby et Stykke udenfor Haag saa vi et Par Besætninger. Her var en af Hollands bedste Tyre, som vejede godt 1500 kg. Og Køerne gav gennemsnitlig 30 kg Mælk pr. Dag (3,50 % Fedt). Hestene var dels belgiske og dels engelske Væddeløbsheste. Der var nogle Hingste og Hopper, som skulde sendes til Danmark til den hollandske Udstilling i København. — Turen gik herfra videre over Delfa til Rotterdam, hvor vi bl. a. beundrede en Mængde Modeller til Skibe, Kraner, Muddermaskiner, Undervandsbaade m. m. Og i Byens Omegn havde vi en Del Landbrug at bese. Vi blev færget over Maas og kom nu ind igennem et udpræget Flod- og Kanalland, hvor Kanalerne rigtig blev benyttet til Transport af alt muligt. Hvor der var grundet Vand groede udmærkede Tækkerør, og Husene var for en stor Del tækket med Rør og Straa. Hvor Kanalerne var for smaa til Sejladsen, var de fulde af dejlige, hvide og gule Aakander. — Vi kom i Nærheden af Gouda i Snak med et Par unge Folk, der tog Kartofler op. Og da vi havde Arbejdslyst gav vi os til at hjælpe dem med at bære de fyldte Kasser ind. Det gik rask fra Haanden og efter en halv Times Arbejde havde vi alle Kasser baaret ind og stablet op. Kartoflerne skulde til Torvet i Amsterdam. — Vi blev budt ind paa Aftensmad, hvad vi ikke sagde nej til, og efter en Samtale, saa god, som vi kunde føre den med vore daarlige Sprogkundskaber, fik vi ved 11—12 Tiden anvist en *rigtig Seng*. Og det var herligt, thi det var længe siden, vi var i en saadan. — Vi vaagnede først Kl. 8 den følgende Morgen, særdeles vel til pas, og efter en god Morgenmad

besaa vi Mandens Besætning, der væsentlig bestod af Høns. Han havde 2 Rugemaskiner, hver med 200 Æg, og han havde store Rum — opvarmede ved Elektricitet — hvor der gik ca 200 smaa Kyllinger, og ude i en stor Indhegning gik en sand Vrimmel af Fjerkræ. Desuden havde han 31 Svin til Fedning. Som de fleste Steder i Holland kunde Svinene gaa frit ud og ind. — Igennem Gouda By med de mange Kanaler og Broer kørte vi videre ud — ad smalle Fodstier langs Kanaler — gennem et rigtigt Frugt- og Gartneriland.

Et Besøg i den for sine Oste saa bekendte By, Edam, var meget interessant. Denne By var noget for sig selv. Dens Hovedgade var et Dige langs Havet. Over de andre Smaagader var der spændt Snore, hvorpaa der hængte Tøj til Tørring. Vi maatte trække med Cyklerne helt inde ved Husene for ikke at køre deres Vask ned. Langs Husene saas Mændene sidde i deres Nationaldragt, rygende paa Piben og med Benene ud over Gaden. — Kvinder og Børn var ogsaa i Nationaldragt. I det hele taget var Byen som en Verden for sig selv. Vejene dertil var kun lidet befærdet. Til de tre Sider strakte sig store Enge og til den fjerde Zuiderzee. — Befolkningen levede mest af Fjerkræ — særlig Ænder — der gik omkring i Tusindvis.

Saa til Amsterdam — selve Hovedstaden. Her besaa vi mange prægtige Museer og Samlinger og studerede Gadelivet, hvor det vrimlede af Folk af alle Racer, og hvor den ene Gadesælger raaber højere end den anden. . . . Men alt dette maa forbigaas. Vi suser videre imod Syd ad Utrecht til. — Her ud ad faar vi i en mindre By Logi hos en gammel Mand, Evers, der boede sammen med et Par unge Folk, vistnok hans Søn og Svigerdatter. — Det forbavsede os, at den gamle havde læst Bøger af Søren Kierkegaard, N. F. S. Grundtvig og flere danske Forfattere. Han var meget interesseret i at høre om dansk Landbrug og Kvægbrug m. m. Da vi havde passiaret til langt ud paa Aftenen, blev vi vist ud i den fine rene Kostald, hvor der til vor store Overraskelse var redt to gode Lejer med Lagener og Tæpper. Og her sov vi glimrende.

Næste Dag fik vi — efter at have set den gode hollandske Besætning — Lejlighed til at køre en Tur i en hollandsk Høstvogn, med kun een Hest for og uden Stang. — Kusken kunde naa Hesten med Foden og styrede paa den Maade. . . Vi tog hjertelig Afsked med den gæstfri Vært, blev færget over Kanalen, cyklede til Utrecht, og videre.

Nu gik det atter hjemad — atter ind i Tyskland, men noget sydligere end før. — Vi dvæler i Kølner-Domkirken, ser de gamle Borgruiner langs Rhinen, gæster Mainz, Frankfurt, Leipzig og Lutherstuen paa Wartburg. — Rige Oplevelser alle Steder. — Men vi længes dog nu hjemad igen. — Og det er med Glæde vi atter hører vort jydske Modersmaal i Sønderjylland. — Da vi naaede hjem havde vi tilbagelagt 4500 km paa Cykle foruden de Strækninger, vi havde rejst med Tog og Skib. — Rejsen havde varet fra 30. Maj til 25. August.

AF SKOLENS DAGBOG

Vinterskolen 1923—24.

Da Skolen aabnedes den 4. November, var Forst. Vedde i Amerika og kunde altsaa ikke være tilstede. Ved Aabningsmødet talte foruden Lærer Christensen Skolens gl. Ven Forst. *Himmelstrup*, Aarhus, der havde lovet at medvirke i den første Tid indtil Veddes Hjemkomst. Himmelstrup talte om de stærke materialistiske Strømninger i vor Tid og fremhævede, at vi netop nu trængte til de aandelige Værdier, som det var Højskolens Opgave at pege paa for den unge Slægt

I den følgende Maaned talte Himmelstrup 2 Gange ugentlig — om de sociale Brydninger i England først i forrige Aarhundrede og skildrede særlig Lord Shaftesbury.

Den 5. Decbr. vendte Forstander Vedde atter tilbage til Hadsten efter godt 3 Maaneders Fraværelse.

Skolens gamle Vennekreds i Hadsten var samlet paa Skolen for at byde Forstanderen velkommen hjem, og Vedde udtalte sin Glæde over atter at være hjemme selv om Rejsen til det fjerne Land havde været ham en stor Oplevelse og Berigelse.

Kort Tid efter sin Hjemkomst skildrede Vedde i et offentligt Foredrag sin Rejse og fremviste en Række Lysbilleder derfra. — Iøvrigt gik nu Skolearbejdet sin vante Gang, og Vedde genoptog atter sine Timer.

En Række *kirkelige Foredrag* over 2. Trosartikel, som afholdtes i Vinterens Løb, havde god Tilslutning fra Egnens Befolkning og var for mange en berigende Oplevelse. Talerne var Mænd som Morten Larsen, Holstebro, Biskop Fonnesbech Wulff, Roskilde, Provst Henry Larsen, Skamstrup, Pastor Højmark, Aarhus, og Frimenighedspræst S. Anker Møller, Klim. Foredragene var — paa det ene nær — en sammenhængende Række — der omfattede de enkelte Led i den anden Troesartikel.

I Fastelavnen deltog Skolens Elever i et Foredrags- og Forhandlingsmøde, som Aarhus-Egnens Ungdomsforeninger afholdt paa Gymnastikskolen.

Forstander Vedde talte her om Præsident Wilson, og Lærer Christensen indledede en Forhandling om „Ungdommen og det offentlige Liv". — Endvidere talte Pastor Christensen, Harlev, om „det grundtvigske Ungdomsarbejde" og Pastor Ring, Ørsted, holdt et psykologisk Foredrag.

Skolearbejdet var i denne Vinter slet ikke forstyrret af Sygdom o. l., som undertiden i de foregaaende Aar. — Den vedvarende Frost med klar Luft havde sikkert en gavnlig Indflydelse paa Sundhedstilstanden.

Aage Jensen og Hustru.

Sommerskolen 1924.

Ved Sommerskolens Begyndelse tiltraadte Forstander Aage Jensen, tidligere Voldby Højskole, sin Stilling her ved Skolen.

Forstander Vedde bød ved Aabningsmødet Aage Jensen og Hustru velkommen og udtalte sin Glæde over, at de var kommen hertil, samt sin Forvisning om, at de vilde yde en god og dygtig Indsats i Skolens Arbejde.

Aage Jensen takkede for god Modtagelse og sagde, at baade han og hans Hustru følte sig lykkelige over atter at være vendt tilbage til den Gerning, som de begge elskede. — Derefter holdt Aage Jensen det Foredrag, der er gengivet først i Bogen.

— — —

Af Sommerens Begivenheder maa vi nævne en særdeles vellykket Tur til Mols, Kristi Himmelfartsdag. Vi har aldrig før i samlet Flok gæstet det herlige Mols Land. Og da vi nu fik en venlig Indbydelse — ovenikøbet til at overnatte paa Femmøller Badehotel — saa tog vi selvfølgelig imod den.

I dejligt Sommervejr sejlede vi Dagen før Kristi Himmelfartsdag over Aarhus-Bugten til Knebel. Herfra vandrede de unge Piger under Førerskab af Boghandler *Elle*, Ebeltoft, den 9 km lange Vej op igennem Mols Bjerge til Femmøller. Her tilbragte vi Natten paa Femmøller Bade-

hotel, og den følgende Dag (Kristi Himmelfartsdag) var vi tidlig paa Benene for at nyde den herlige Udsigt fra Bankerne deromkring. Formiddagen gik med Spadsereture dels til Havet og dels til forskellige Udsigtspunkter i det herlige Landskab.

Om Eftermiddagen var der offentligt Møde i Skoven ved Hotellet. Vedde talte om sin Amerikarejse og J. L. Christensen om Aaret 1824 og det aandelige Gennembrud i dette Aar.

Om Aftenen gik Turen pr. Bil mod Hadsten. — Da Sol gik ned, dvælede vi paa Kalø Slotsruiner, og Lærer Christensen fremdrog de historiske Minder, der knytter sig til Stedet.

Længere hen paa Sommeren var vi paa den sædvanlige Viborg-Tur — med Vandring ved Hald Sø og Bækkelund.

Elevmødet afholdtes sidste Lørdag og Søndag i Juni. — Der var navnlig om Søndagen stor Tilslutning — temmelig sikkert ca. 500 gl. Elever.

Lørdag Aften talte J. L. Christensen om Latter, og om Søndagen var der først en kort Gudstjeneste i St. Pouls Kirke, hvor Vedde prædikede. — Senere paa Dagen talte Vedde og Aage Jensen hjemme paa Højskolen. — Aage Jensen talte om Situationen i Europa efter Verdenskrigen.

Af de forskellige Elevhold var Sommerholdet 1923 talrigst repræsenteret paa Mødet nemlig med 90 %. Ellers højest 30—40 %.

I Juli Maaned blev Vedde beskikket til Sognepræst for Voldum og Rud Menigheder, og d. 23. Juli blev han ordineret i Aarhus Domkirke. (Om denne Begivenhed, se foran).

Ved Sommerskolens Slutning tog altsaa Vedde Afsked med sin egentlige Forstandervirksomhed ved Hadsten Højskole. Elevforeningens Bestyrelse overrakte ham i den Anledning en lille Gave, bestaaende af det Billede, vi saa ofte har dvælet ved i Viborg Domkirke, nemlig Billedet af Skarerne, der kommer fra Dødsriget og vandrer fremad mod den aabne Port til Livets Land. — Dette var Fru Veddes kæreste Billede.

Efteraarsmødet afholdtes som sædvanlig den 23. Septbr. Talerne var i Aar Skolens gamle Ven Pastor K. Bjerre, Skydebjerg, og desuden Folketingsmand, fhv. Statsminister Klaus Berntsen. — Mødet havde samlet en Mængde Mennesker, og det var som sædvanlig en Oplevelse navnlig at høre gamle Klaus Berntsen. Han talte om Folkeskolen, og ingen kunde mærke at han var en Olding paa over 80 Aar Med sædvanlig Kraft og Begejstring talte Klaus Berntsen *Hjemmets* og *Frihedens Sag*, og han manede Forældrene til at være paa Vagt overfor alle moderne Forsøg paa at indføre mere Skoletvang — og mindre Ret for Forældrene over deres egne Børn.

Det var første Gang, Klaus Berntsen talte i Hadsten, men for de fleste af Tilhørerne var han selvfølgelig en gammel Bekendt — fra mange andre Talerstole omkring i Landet.

Vinterskolen 1924—25

begyndte til sædvanlig Tid og med ca. 80 Elever. — Efter Nytaar er der ca. 100 — altsaa fuldt Hus.

Elevforeningens Generalforsamling afholdtes samtidig med Elevmødet den 29. Juni 1924.

Formanden, Kbmd. J. P. Rasmussen, aabnede Generalforsamlingen, hvorefter Sekretæren aflagde det reviderede Regnskab, der godkendtes.

Af Bestyrelsen afgik efter Tur Formanden, samt Gaardejer Jens Braad, Vissing, og Fru Ingeborg Jensen, Hadsten. — Formanden og Fru Ingeborg Jensen genvalgtes. I Stedet for Jens Braad valgtes *Ejnar Nielsen*, Haldum, (Elev 1913—14). Til Revisorer genvalgtes Gymnastiklærer P. Lauridsen og Fotograf Frk. Margrethe Dyhr. *J. L. C.*

Næste Elevmøde

afholdes *Søndag den 28. Juni 1925.* Liggende Gæster bedes medbringe Tæpper.

Efteraarsmødet 1925

afholdes *Onsdag den 23. og Torsdag den 24. September.*

Seminarieforstander *Winther*, Silkeborg, Ingeniør *Arnfred*, Askov, m. fl. har lovet at tale.

INDMELDELSER I ELEVFORENINGEN 1923—24.

Af Vinterskolen:

Niels Andersen, Mejlby, Hjortshøj.
P. Pinstrup Andersen, Ø. Hornum, Støvring.
Hans Dusch, Lille Thorup, Ulstrup.
Lars Hansen Bonde, Sdr. Homaa, Trustrup.
Søren Dam, Knebel, Knebel.
Søren Foghsgaard, Lyngby, Brabrand.
Halvor Glavind, N. Ebbesensgade 20, Randers.
Møller Gertsen, Mellerup, Randers.
Gunnar Hegaard, Lauerbjerg.
Augustinus Jensen, Stjær, Skanderborg.
Jens Jensen, Fløjstrup, Beder.
Chr. Jensen, Hurup, Thy.
J. A. Jensen, Hadsten.
M. Johansen, Nr. Onsild, Onsild.
Jørgen Jørgensen, Taanum, Randers.
S. Krogh, Ø. Jølby, Erslev, Mors.
Michal Justesen, Taarupgaard, Ulstrup.
K. Johs. Lundsgaard, Vejgaard, Aalborg.
Møller Lund, Vægger St.
Johs. Lauersen, Hjermind, Bjerringbro.
Marinus Larsen, Vebbestrup Central, Doense.
Anker Mikkelsen, Haar, Hinnerup.
Kristen Markvorsen, Vestergade, Nykøbing Mors.
Kristian Myrup, Sigsgaard, Vindblæs.
Kristian Tange Maagaard, Vindum, Bjerringbro.
Chr. Nedergaard, Lauerbjerg St.
Niels Kield Nielsen, Thorsø.
Hans Ingemann Nielsen, Hedehusene.
Hans Petersen, Skovkær, Vivild.
Jens Petersen, Ellerup Overgaard, Gjern.
Kristian Petersen, Bjerre, Havndal.
Magnus Petersen, Gl. Stilling
Harry Petersen, Fannerup, Grenaa.
Harald Rasmussen, Selling, Hadsten.

Laurits Sørensen, Vejerslev, Vils Mors.
Johs. Skov, Ø. Velling Skole, Langaa.
Christian Timm, Assentoft, Volk Mølle.
Anker Thomsen, Udbynedre, Havndal.
Peter Thougaard, Engholm, Løvel, Viborg.
Anker Tjerrild, Mejlby, Hjortshøj.
Elias Østergaard, Durup St.

Af Sommerskolen:

Rosa Andersen, Haarby, Fyen.
Kirstine Dahl, Haverslev, Arden.
Mia Føjting, Hellum.
Karen Frandsen, Aaby Højgrd., Aabyhøj.
Kristine Flou, Mou, Gudumholm.
Agnes Henriksen, Hedegaard, Tvis St.
Margrethe Jensen, Stenild, Hobro.
Ingrid Jensen, Hyllested, Dalmose.
Marie Jensen, Uggelbølle, Mørke.
Marie Jensen, Ravnkilde, Arden.
Alma Jensen, Oplev Hedegaard, Støvring.
Louise Jensen, Aabo, Frederiksværksvej, Hillerød.
Magda Jensen, Dalbyneder Præstegaard, Havndal.
Sevrine Salling Jensen, Ringsø, Pindstrup.
Astrid Kærsgaard, Furreby, Løkken.
Anna Knudsen Andersen, Herskind, Skovby.
Kirstine Mortensen, Torsted, Støvring.
Oda Mortensen, Hyllested, Dalmose.
Thora Mortensen, Mou, Gudumholm.
Karla Nielsen, Øls, Hobro.
Karen Nielsen, Præsteskov, Skellebjerg St.
Valborg Nielsen, Amtoft, Vesløs.
Kathrine Nielsen, Idestrup, Sdr. Ørslev.
Otla Petersen, Arup, Vesløs.
Hedvig Pedersen, Vinde Helsinge, Gørlev.
Marie Refsgaard, Volling, Skive.
Margrethe Roed, Ingstrup, Løkken.
Bodil Sørensen, Hesselballe, Hjortshøj.
Johanne Thomsen, Udbynedre Havndal.

Elevforeningens Regnskab 1923—24.

INDTÆGT:			UDGIFT:		
Beholdning fra forrige Aar	Kr.	285.22	Annoncer	Kr.	23.05
Indkommet Kontingent	-	2000.00	Understøttelser	-	250.00
Lokale Bidrag	-	8.00	Aarsskriftets Udsendelse	-	503.40
			Sekretærens Løn	-	100.00
			Gaver m. m.	-	13.00
			Ialt Udgift	Kr.	889.45
			Saldo at overføre	-	1403.77
Ialt	Kr.	2293.22	Ialt	Kr.	2293.22

Revideret og fundet rigtig.

P. Lauridsen. *Margrethe Dyhr.*

NB. Da Regning for Aarsskriftets Trykning ikke var indgaaet, da Regnskabet sluttede, kommer dette Beløb (Kr. 820) først paa næste Regnskab.

INDHOLD

Side

Ingeborg og *Aage Jensen:* Langt mere værd end det røde Guld 3
H. J. Vedde: Solopgang over Havet 13
Georg Himmelstrup: Et Mindeord 16
H. J. Vedde: En Vennehilsen og Tak..... 19
Mathilde Vedde: Blomster og Børn..... 20
Martha Christensen: Tak til Fru Vedde..... 21
S. A. Lundgaard: Højskolen og Nutiden 22
Johanne Juul: Fru Veddes Have..... 29
Maren Tommesen: Juleminder fra Hadsten 35
H. J. V.: Gæstfrihed..... 38
Pastor P. E. Benzon og Hustru 41
J. L. Ct.: Kirstine Jensen Vedde 43
Aage Jensen: H. J. Veddes Ordination..... 44
V.: Frisk Mod 49
Edv. Knudsen: Paa Cykle gennem Tyskland og Holland 50
Af Skolens Dagbog 55
Indmeldelser i Elevforeningen 59
Elevforeningens Regnskab..... 61

HADSTEN BOGEN

· 1925 ·

AARSSKRIFT
FOR
HADSTEN HØJSKOLES ELEVFORENING

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI
KOLDING - 1925

VED VINTERTID I HAVEN

»VELKOMMEN IGEN GUDS ENGLE SMAA.«

Imellem vore Julesange er der ingen, der har en mere festlig Indledning end Grundtvigs: „Velkommen igen Guds Engle smaa“. Den er en Velkomsthilsen til Julen og til dem, der skal hjælpe os til at holde Jul, Englene, der skal og vil tage vore Sorger og Byrder og bære alt det tunge ind til Gud Fader og faa os til at glemme Nød og Savn og give os den rette Juleglæde, inden vore Øjne lukkes. Tilmed er Salmens Billeder præget af det jævne danske Land, som vi kan se det i December: Dagens Barfrost med Is paa Vandpytter og Rim paa Træer og lidt Sne over Markerne, hvor Vintersæden gemmer sig hen i Forventning om Aaret, der skal komme med Vaar og Grøde.

Salmen har nu været kendt og brugt i 100 Aar, og dog er vi mange, der ikke kan holde Jul, om vi ikke faar Lov at nynne paa disse Toner, jublende og festlige og dog saa præget af en Menneskesjæl, der sidder og er bedrøvet, der længes efter at holde Jul og trygler for at komme til at opleve Julen.

Bag Sangen ligger der et Afsnit af et Menneskelivs Kamp og Strid, Suk og Bøn, og hvert Vers har sin egen Historie, der gør Hjertet glad, hver Gang man standser og lytter efter, hvad der fortælles, — ja, fylder ens Sind med Tak og Bøn til Gud, om han dog ogsaa i denne Stund vil ihukomme os og hjælpe os, saa vi kan holde en velsignet Jul.

Da Grundtvig i Julenatten 1825 digtede og skrev „Velkommen igen Guds Engle smaa“, stod han ved et Spor-

skifte i sit Liv. Han havde i sin Ungdom taget sin Stilling i den første Troens Artikel og hævdet Troen paa en personlig, levende Gud, Himlens og Jordens Skaber. — Det var blevet ham en Nødvendighed tidlig og sildig at bekæmpe den Naturfilosofi, der fra Tyskland kom herind og virkede saa stærkt ved den skønne Poesi, den rummede. — Men idet han tog Kampen op mod den herskende Aandsretning, maatte han bryde med Vennerne fra de unge Dage. Han blev en ensom Mand, som ingen kendte, der vilde ham godt — „en fremmed blandt Frænder, selv Drenge til Spot". Men han holdt ud som Biblens ensomme Kæmpe og vidnede kraftigt om den Gud, der havde givet ham Livet, og hos hvem han erfarede, „at godt ikke fattes den, som Gud haver kær, lavt er ej bænket, hvem han sidder nær".

Da denne Kamp var til Ende, da Stormen fra de kristelige Opvækkelsesaar havde lagt sig, da saa han, at hans Herre og Frelser var forraadt af dem, der skulde bære Bud om hans Liv, Kraft og Fred. Hvor var Jesus Kristus henne, naar selv det, Apostlene havde givet Udtryk for, af Mennesker blev forvansket, fortolket, saa den levende Frelser forsvandt og kun en bleg Skygge blev tilbage. Da maatte han spørge, hvor er det klare usvigelige Vidnesbyrd om Frelseren. Han spurgte, han bad og sukked, „og kun han der kender Stjernernes Tal, ved hvormange Taarer, der Nat efter Nat randt ned ad disse blege Kinder". Saadan mindes Grundtvig selv denne Tid. I Gravhøjens Mulm, hvor Fædrenes Skatte laa gemt, stirrede han efter Guldet, den aandelige Rigdom, der kunde fylde hans Hjerte med „Kraften fra det høje". Det syntes dog, som det var Døden, der skulde sejre, da Grundtvig sad der „og sukked for Liv i Folkets Hu, selv knuget af Hjertesorgen".

Saa skete Underet. Hans Øjne blev seende, og i Synet saa han den hellige almindelige Menighed, der har levet sit Liv trods alle Angreb udefra og gennem Tiderne baaret sit Vidnesbyrd om det Fredens Ord, der giver Mod i Dag og gør den bange Sjæl barneglad.

Forunderligt virkede denne Oplevelse paa Grundtvigs Sind. Nu tog han sit Stade i Menighedens gamle Bekendelse og kunde med Frimodighed vidne om Kristus Jesus — Guds enbaarne — Menneskeslægtens Frelser. Og da han i sin Prædiken 31. Juli 1825 kommer til at tale udfra denne Oplevelse kan han sige: „Saa svarer jeg da dem, der siger, det er baade afgudisk og ukristeligt at kalde Jesus Kristus Gud med Faderen og at tilbede ham: I tager mærkelig fejl, i det mindste, naar I siger, det er ukristeligt, thi det er eder saa vel som mig, det er os alle vitterligt, at saa længe der var Kristne til, saa længe var der ogsaa Folk, som døbtes i Navnet Faderens, Sønnens og den Helligaands; saa længe var der ogsaa Folk, som bekendte, at Jesus Kristus var den Guds enbaarne Søn, Gud med Faderen, paa hvis Ord de lod dem døbe, i hvis Navn de knælede, i hvis Navn de med Daaben annammede Guds Aand med Syndernes Forladelse, i hvis Legems og Blods Samfund de fandt det evige Liv som Guds Naadegave i Kristus Jesus, vor Herre".

Ja, her var for ham Guds Hus og Himlens Port. Paa den apostolske Bekendelses Grund kan han staa fast og føre Kampen mod Rationalismen. Nu kan hans Fjender ikke slaa Grunden bort under hans Fødder.

Grundtvig følte sig underlig styrket, og i August 1825, da Professor H. N. Clausen udsendte sit Skrift „Katholicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, Lære og Ritus" kom Lejligheden til at føre Hovedslaget mod den herskende Aandsretning. Grundtvig udsendte sit Skrift: „Kirkens Genmæle" og ventede nu den aandelige Kamp, udkæmpet med aandelige Vaaben. Men Professor Clausen vilde det anderledes og søgte til de verdslige Domstole med en Anklage mod Grundtvig, og der fulgte nu en Retssag om Spørgsmaalet, hvorvidt Grundtvig havde brugt Injurier eller ikke.

Under disse Forhold blev Grundtvig grebet af Vemod. Sangens Kilde udtørredes i hans Hjerte, og han følte det som en stor Sorg, at Kristenmenigheden havde saa ringe

Dage. Vel foragtede han ikke de ringe Dage, men Længslen efter en ny og rigere Tid fremkaldte dog hos ham en knugende og trykkende Tilstand — en Sorg over Zions Døtre smaa og sin egen aandelige Fattigdom. Og han siger da ogsaa i en Prædiken: „Ja, det er vist, vi slide Tiden i en Advents Nat, saa kold og skummel og saa fuld af Spøgelser, at, var det muligt, da maatte vi alle mistvivle og forgaa, før den Jule-Morgen oprinder, som vi have længe forventet, men ikke oplevet, og som med hver Time synes at trække sig længere tilbage i Fremtidens mørke Dyb! . . . Sandelig, jeg vil ikke lægge Dølgsmaal paa Tidens Pinagtighed, kan og vil ikke have den mindste Del i *deres* Kunstværk, som ved at glatte her og gnide hist, ved her at sætte Farve paa og hist at drage Sløret over stræbe at give den tyrkiske Verden et kristeligt Skin og at neddysse Sorgen og dæmpe Forfærdelsen i de troendes Bryst med den kærlige Forsikring, at det nu ikke er værre, end det altid har været, men i mange Henseender langt bedre, saa vor Tid fortjener ingenlunde det mørke Navn af en Advents-Nat, men er tværtimod en Nytaars-Dag, kun lidt tyk og taaget. — — — Sandelig, Natten er da forfærdelig og Nøden stor nok, var kun Hjælpen og Morgenen saa nær".

Det var tunge Tanker ind under Jul. Og dog skulde det ske at disse Natteskygger veg, og Grundtvig kom til at opleve en velsignet Jul. Hvorledes det skete ved ingen. Maaske har det været kære gamle Toner, der kom og rørte hans Hjerte, kommen til ham i Minderne fra den Tid, da han paa Landet var hjemme og oplevede Himmerig, naar Juleklokkerne kimede. Han havde givet det saa mange Udtryk, hvad disse Minder betød".

„Vi kommer i Hu, med hvilken Glæde vi var opfyldte paa de hellige Højtider og fornemmelige paa Julens Barnefest, *hvor inderlig vi elskede de søde Toner om det lidet Barn saa lysteligt, som kommen var til Jorden, hvor inderlig glade vi nynnede med Morten Luther: „O, vær velkommen, du ædle Gæst"*.

— — — — „Jeg mindes det grant", siger han i sin Prædiken „Julesalmen", hvor liflig disse Toner om Julen klang i mit Barneøre, som havde det Held i Uheld at høre Svanesangen af den gamle Menighed, hvor den nu er forstummet, og det *kan vi alle forstaa, at saadanne Toner er skikkede til i Barnesjælen at føde en levende Forestilling om ham, der var i Guds Skikkelse, men fornedrede sig selv* til Støvet og tog en Tjeners Skikkelse paa sig, ham, som blev fattig, da han var rig, for ved sin Fattigdom at gøre mange rige; *de* er skikkede dertil, mens vore affilede, farveløse og livløse Sange om Jesu Fødsel dertil er aldeles uskikkede".

Saa sidder Grundtvig da i Julenatten 1825 og har foran sig den Prædiken, han vil holde ved den tidlige Morgengudstjeneste i Vor Frelsers Kirke; da hvisker disse Barnedagenes Engle, og de hvisker ikke forgæves. I Nattens Stilhed under Bønnen ser han disse Engle komme nær, og han føler Trang til at fæstne Synet, der tager ham fangen. Han maa synge derom, og Ordene føjer sig for Synet saa det lyder:

„Velkommen igen, Guds Engle smaa,
fra høje Himmelsale,
med dejlige Solskinsklæder paa,
i Jordens Skyggedale!
Trods klingrende Frost godt Aar I spaa
for Fugl og Sæd i Dvale!"

I de lysende Klæder kommer Englene vandrende fra det Land, hvor Solen altid lyser mod ham, der er i Skyggedalen. Her hvor Frost og Mørke raader, har de et Bud til de længselsfyldte Hjerter. De vil forkynde, at bag Frost og Kulde er Vaaren, der en Dag skal sejre og bringe Frodighed og Grøde. Disse Engle, der vandrer ud i den korte Decemberdag, leger ikke Skjul, men bringer Solskin ind i Julemørket, som ligger over det danske Land. Grundtvig glæder sig og hilser dem:

„Vel mødt under Sky paa Kirkesti,
paa Sne ved Midnatstide!
Udbære vor Jul ej nænne I,
derpaa tør nok vi lide.
O, ganger dog ej vor Dør forbi,
os volder ej den Kvide"!

Digteren ønsker et Møde med Englene. Han haaber det skal ske paa den snedækkede Kirkevej, selv om det er ved Nattetid. Og han ønsker, at Englene vil vandre med ham ind under Hyttetaget, dvæle der og hjælpe til at holde Jul. Han kendte saavel Ensomheden, saa han frygtede den, og derfor sukker han over den Mulighed, at Englene skal gaa hans Dør forbi. Blot de vil komme, være hans Gæster, trøste ham og dele hans Kaar. Bære Julen ud gør jo den, der ikke vil nyde noget i Huset, hvor han er Gæst, men det kan Grundtvig ikke tænke sig, Englene vil, og derfor beder han dem tage til Takke med de fattige Kaar, han kan byde dem.

»Vor Hytte er lav og saa vor Dør,
kun Armod er her inde,
men gæstet I har en Hytte før,
det drages vi til Minde:
er Kruset af Ler og Kagen tør
deri sig Engle finde".

Grundtvig ved fra sit eget fattige Hjem at trods tarvelig grov Føde, saa kan der dog være Fest, og vil Englene slaa sig ned her i Hytten, da faar Fattigdommen sin Glans, skønnere og rigere end den Herlighed, der kan findes i Borgen, naar ikke Englene dvæler der. Englene skal beværtes som kære Gæster. „Kom og vær med", siger han til dem. „Giv jeres Glæde til det fattige Hjem". Naar Grundtvig bænker Englene ved Bordet, er det hans historiske Forstillinger, der melder sig. I Norden har man altid dækket Bord for Julenattens Gæster, og de var mangen Slags, baade døde og levende, baade gode og onde, men de skulde alle finde Bordet dækket med Julens Føde. — Hos

Jøderne havde de den Skik, naar de holdt Paaskemaaltid, at der blev dækket til en mere, end der var Personer, en ukendt Gæst, som man ventede vilde komme. Goldschmidt fortæller, at han erindrer fra sin Barndom denne Skik, „at der blev sat Brød og Vin frem for den, de ventede, — Elias, — ham der skal komme og bebude Messias". En Ting er ligetil, Grundtvig vil have Englene til Bords, saa de ikke skal bære Julen ud. Udgiverne af Salmebogen er aldrig blevet fortrolige med denne Grundtvigs Tanke, og de har derfor udeladt Verset af Salmebogen.

Nu da han har Englene hos sig, gaar hans Tanker til Børnene. Og han minder Gæsterne om disse Puslinger smaa, de maa ikke blive glemte.

„Med venlige Øjne himmelblaa
i Vugger og i Senge,
vi Puslinger har i hver en Vraa,
som Blomster gro i Enge!
O, synger for dem som Lærker slaa,
som hørt de har ej længe"!

Børnene kender bedst den Side af Julen, der hører det lille Jesus-Barn til. Endnu aner de ikke, hvad det knuste Hjerte kan eje i Julen. Men godt for Børnene, at de ikke har det saa. Lad dem faa Englesangen at høre. For som Lærkesangen bringer Barnet til at fatte Sommerens Nærhed, saaledes kan Englesangen, selv om Barnet hører den i Drømme, bringe det Julen nær og skabe Fryd i dets Hjerte. Tidlig nok kan Børnene gøre Erfaringer om det bedrøvede Hjerte, der trænger saa haardt til at holde Jul. Lad dem da i Drømme se Bethlehems-Stjernen over Krybberummet.

„Saa drømmer de sødt om Bethlehem,
og er det end forblommet,
de drømme dog sandt om Barnets Hjem,
der laa i Krybberummet:
de drømme de holde Jul med dem,
hvis Sang de har fornummet".

Fra den rige Glæde, Grundtvig ved Juletid havde oplevet i sit eget Hjem, ved han, hvor Julenatten er fuld af Fryd. Han kendte ikke Juletræet og al det Væsen, der nu ofte gør Børnene færdig med Julen, inden den rigtig faar begyndt. Gaverne, Børnene fik, var faa og smaa, og de kom endda først Julemorgen.

Naar Lysene tændtes i den aarle Morgen, og Klokkerne kimede til Foprædiken, da holdt Julen sit Indtog, da var han i sit Himmerig, hvor Juledrømmen blev Virkelighed.

Hans Barndoms Juleforventninger gik i Opfyldelse, naar Øjet i Julemorgenens Gry søgte til Loftsbjælken, hvor Moder for en Tid siden havde afsat lige saa mange Kridtstreger, som der da var Dage til Jul, — nu saa han de var borte alle. Nu da Øjet af Sædvane søgte Stregerne for at tælle Dagene, saa sagde de forsvundne Kridtstreger, at Timen var inde, da Julen drog i Gaarde. — Nu var der i hans eget Sind en barnlig Længsel efter en Julemorgen for Kirke og Folk, og derfor talte han Dage og Timer til Julen, ganske som da han var Barn. „Jeg venter paa Kirkemarkens Jul", hvor Lovsangen skal fornyes og jublende Glæde udsynge de forunderlige Toner om Guds Kærlighed, der har skabt vort Hjerte til et Tempel i Bryst, hvor han selv vil bo, saa vi kan faa hans milde Aasyn at se.

„Da vaagne de mildt i Morgengry,
og tælle mer ej Timer!
Da hører vi Julesang paa ny,
som sig med Hjertet rimer;
da klinger det sødt i højen Sky,
naar Juleklokken kimer".

Kommer denne Stund, skal vi som Jakob se Englene vandre op og ned ad Salmens Tonestige og bringe til os de kostelige Gaver: Guds Fred til hvert Hjerte, som længes derefter, og da skal vort Øje blive salvet, saa det midt i Forkrænkeligheden, skal se de levendes Land, hvor den straaler „hin Borg saa prud og grand med Gammen i

gyldne Sale". Borgen over Sky og Stjerne, hvis Led Englene svinger paa Hængslerne, saa Vejen bliver banet frem til Porten, den høje, der en Dag skal aabnes for ham, der sejrrig kommer fra Kampen mod Døden, ham, som er Verdens Frelser og Dommer, ham, hvis Navn er større end alle andre Navne. — Gud selv staar i den aabne Port, byder Guds Fred og velkommen til „alle de købte, i Jesu Navn døbte, som Striden har stridt, som Døden har lidt" og nu vandrer ind, hvor de skal synge saa lifligt, saa Englene tie og smile. — „Guds kære Børn vi blev paa ny, skal holde Jul i Himmelby".

„Da vandre Guds Engle op og ned
paa Salmens Tonestige:
Da byder Vorherre selv: „Guds Fred!"
til dem, den efterhige. —
Da aabner sig Himlens Borgeled,
da kommer ret Guds Rige".

Nu er Synet forbi, det har løftet sig over Sky og Stjerner. Englene er paa deres Vandring vendt tilbage til Hjemmet, hvor de kom fra. Men Grundtvig kan ikke glemme dem og deres Glæde. Er det sandt, de har været hos ham. Stille folder han sine Hænder og hvisker til sin Gud en Bøn saa inderlig, saa gribende.

„O, maatte vi kun den Glæde se,
før vore Øjne lukkes!
Da skal som en Barnemoders Ve
vor Smerte sødt bortvugges!
Vor Fader i Himlen, lad det ske!
Lad Jule-Sorgen slukkes"!

„Vor Herre Jesus har jo selv forjættet, at saadan skal det gaa med kristne Hjerters Sorg". — „Eders Bedrøvelse skal blive til Glæde. Kvinden, naar hun føder, har hun Bedrøvelse, fordi hendes Time er kommen, men naar hun har født Barnet, kommer hun ikke mere den Trængsel i Hu for Glæden over, at et Menneske er født til Verden". (Joh. 16, 20—21.)

„Som Barnemoderens Ve svinder bort, naar hun hører den nyfødtes Vugge-Gænger gaa, saadan skal Julesorgen svinde, naar Juleglæden er blevet Virkelighed for Hjertet".

Det har været en forunderlig Nat, denne Julenat 1825. Nu er det Morgen. Klokkerne bærer Bud ind til den Mand, der sidder hensunken i Bøn. Lysene tændes rundt om i Hjemmene, og der er Folk, der allerede nu er paa Vej mod Vor Frelsers Kirke.

Inde fra Gothersgade kommer den gamle Guldsmed Clausen. Affældig og skrøbelig er han, og hans Datter maa støtte ham, medens de gaar, men han maa ud og høre Grundtvig, i hvem han havde erkendt „Jesu Kristi Læres sande Forkynder". Morgenen er skøn. Rim paa Træerne, lidt Sne paa Tagene, og som Fader og Datter nu naar ud paa Christianshavn, ligger Kirken lysende, festlig og indbydende. Der er mange Mennesker der inde, men den gamle Mand finder dog sin vante Plads. Man sang Evangelisk-kristelig Salmebogs sørgelige Julesalmer. Saa kom Grundtvig paa Prædikestolen. Der var „en forklaret Glans over hans Aasyn". „Han saa lys og glad ud. Men størst var Glansen over ham, da han sluttede med at sige, at han i denne Nat havde faaet en ny Sang, som han nu vilde meddele". Og Grundtvig siger saa: „Kan vi ikke endnu højrøstet istemme en værdig Julesalme, for Barnet os født og Sønnen os givet, hvis Navn skal kaldes underfuld, hvis Arv er den genløste Jord, hvis Tid er Evighed, hvis Smil er alle Engles Fryd, saa lad os da barnlig nynne i den gamle Tone ved Glimt af Julenattens Stjerne: Velkommen igen Guds Engle smaa". Og han fremsagde den Sang, der var vældet frem i Julenattens stille Timer.

For Grundtvig kom den Dag, da Julesorgen blev slukket, saa han paa barnlig Vis kunde nynne Julesangen med den kristne Menighed. Hans Sjæl skulde løfte sig, og han se Guds Hus og Himlens Port, medens han slog Harpen, „hvis Strenge er af Guld og legede lifligt for Herren".

Vi maa i 100 Aaret efter denne for Kristenmenigheden i Danmark saa vigtige Begivenhed af hele vort Hjerte takke for, hvad Gud gav af Rigdom og Glæde gennem Grundtvig. Det er gaaet mange af os saaledes, at vi slet ikke kan holde Jul uden at istemme Tonerne om de himmelske Gæster, Grundtvig sang om i 1825, det er gaaet mange af os saadan, det rigeste og bedste blev os givet, da vi med Grundtvig fandt Vejen til den hellige almindelige Menighed. — Vi siger af vort Hjerte:

Fader, Tak for Julesange,
Aandens Tale barneglad,
aldrig i de danske Vange
glemmes „Julesorgens Kvad".

Naar dens Engle-Toner søde
klinger under Hyttetag,
Hjertet i et lifligt Møde
jubler for „den Herrens Dag",

da din Tjener stred med Sorgen,
vaandet sig i Natten lang,
men fandt Trøst en Julemorgen,
hørte Engles Julesang.

AAGE JENSEN.

TRÆK AF LILLEAADALENS HISTORIE

Nedenstaaende er i alt væsentligt Gengivelse af et Foredrag, jeg holdt ved et Ungdomsstævne paa Højskolen i Sommeren 1925.

J. L. Christensen.

Den Egn, De her gæster, hører jo ikke til Jyllands mest berømte Egne. Den har ikke en saadan Glans over sig, som f. Eks. Himmelbjergegnen, eller som Egnene omkring Limfjorden nu har faaet — efter at en Række Digtere har bosat sig der og aabnet vore Øjne for Landskabets Skønhed. — Men dog ser De her et ejendommeligt og smukt jydsk Landskab, der ogsaa har sin Historie og sine Minder, selv om de store Begivenheder just ikke fandt Sted her. Og nu vil jeg prøve at meddele lidt — først om Landskabet og dernæst om, hvad der knytter sig hertil af Historie og Overleveringer fra Fortiden.

DALEN

Det, der giver Landskabet her sit særlige Præg, er jo den Dal, der strækker sig hernede, hvor Banen gaar langs Aaen.

For at forstaa denne Dals Oprindelse maa vi tænke os tilbage til Slutningen af Istiden, den Tid, da vi her i Danmark havde haft en lang, kold Vinter paa mange Aartusinder — og da saa endeligt det mægtige Tøbrud er kommet og uhyre Masser af Smeltevand har bidraget til at forme det Landskab af Ler og Sandmasser, Isen havde efterladt.

I den Periode er ogsaa Lilleaadalen blevet til. — Man maa tænke sig, at Isen paa sin sidste Fremskriden fra Øst, er standset omtrent ved Midten af Jylland. Og her har den foran sig opskruet og aflejret de store Bakkepartier der-

inde. Under Isen har mægtige Smeltevandselve banet sig Vej. Og Vandet i disse har som Følge af det stærke Tryk maattet løbe op ad Bakke — har vældet sig opover Bakkepartierne og udover Heden, hvis Sandsletter, det har aflejret.

Disse gamle Smeltevandselve har efterladt de saakaldte Fjorddale, som f. Eks. Dalen der fører fra Aarhus over Brabrand Sø til Silkeborgegnen. — Men da Vandet ikke længere kunde bane sig Vej op over Midtjyllands store Bakkepartier, bøjede det af og dannede Afløb til Siderne — parallelt med Isranden (Dele af Gudenaadalen). Og da nu Ismasserne trækker sig tilbage østpaa, har Isranden sikkert flere Gange staaet stille i længere Tid — medens store Bakkepartier er aflejret langs med den.

Et saadant Bakkeparti har vi f. Eks. i Egnen ved Todbjerg, Mundelstrup—Qvotrup og længere syd paa.

Herfra har nu — under Isens langsomme Smeltning — nye Smeltevandsfloder dannet sig og banet sig Vej vestpaa efter Gudenaadalen. En af disse har saa fulgt Lilleaadalen hernede fra Banken ved Mundelstrup til Gudenaadalen ved Langaa.

Vi maa altsaa tænke os uhyre Vandmasser bane sig Vej gennem denne Dal forbi Hadsten. Bunden og de paa flere Steder terrasseformede Sider bærer Mærker deraf. Nogle Steder dannede Floden Bredninger ligesom Limfjorden. Saadanne har vi vest for Hadsten mod Lyngaa og Vithen og ved Faurskov Sø.

Paa begge Sider af Dalen laa de nøgne Ler- og Sandbanker, som Isen havde efterladt. — Men Tiderne gik, og „Fjældet blev klædt". Og som en Slags Levning af hin mægtige Flod, har vi nu kun Lilleaaen, der risler frem imellem grønne Enge og er med til at give Egnen Skønhed og Landskabet Form.

Særlig godt egnet til Opdyrkning og Bebyggelse har Bakkerne langs Lilleaadalen næppe været. — Af Oldtidsminder har vi forholdsvis faa i Sammenligning med andre Egne. Men Landsbyer blev da omsider grundlagt. Ødum,

Haldum og i det hele taget dem, der ender paa *um* skal jo være de ældste, men de ligger lidt fra Dalen. Vejen, der gaar over Lilleaaen ved Hadsten Kro og videre gennem Galten, er sikkert anlagt i Slutningen af Oldtiden, og langs den Vej ligger en Del af de Byer, der ender paa *lev*, saaledes Harlev, Framlev, Skjoldelev og Vinterlev. — Betegnelsen betyder „det af Enkeltmand overleverede" — eller rettere *Arv*, og det forreste Del af Ordet angiver saa denne Enkeltmands Navn.

Navnet Hadsten har intet med *Had* at gøre. Navnet blev i gammel Tid stavet: Halsteen. Hal kunde maaske tænkes at betyde „Hald" eller Hæld, da den gamle Landsby laa paa en Hældning.

KIRKERNE

I Middelalderen rejses saa de gamle Kampestenskirker, som den Dag i Dag præger Egnen. Men der var i den katholske Tid langt flere end nu. Og det ser ud til, at Præsterne helst vilde have saa mange Kirker som muligt under deres Embede.

Paa Christian IIs Tid — altsaa henimod Reformationen — havde Præsten i Galten 6 Kirker at betjene, og han gjorde sig Anstrengelser for at faa den 7., hvilket ogsaa tilsidst lykkedes. — Nu var der ogsaa den Gang en Præst i Vissing. Han hed Poul Smidt. Og han klager til Kongen over, at Provst Jens Christensen i Galten vil fortrænge ham fra hans Embede, ja endogsaa øver Vold imod ham for at faa Vissing Kirke lagt ind under Galten. Kongen resolverer, at Poul Smidt maa blive i Vissing saa længe, til Kgl. Majestæt selv kommer til Egnen og kan se, om han passer sine Sager og navnlig om han ikke lader Kirken og Præstegaarden forfalde. „Og skal han udi midlertid gøre sine Sognefolk tilbørlig Tjeneste i Kirken og udenfor som sig hør og bør og skikke sig selv som en ærlig og kristelig Præstemand, som han vil ansvare for Gud og være bekendt for kgl. Majestæt." Han har imidlertid maattet kapi-

tulere for Provst Jens Christensen, thi faa Aar efter forlyder det, at Vissing Kirke blev lagt ind som Annex under Galten.

I de to smaa Byer Hinge og Erslev i Galten Sogn har begge Steder været Kirke, og disse, der blev nedbrudt paa Reformationstiden, er jo nok ogsaa blevet betjent af Præsten i Galten. Derimod har Præsten i Ødum næppe haft flere Kirker. I hvert Fald søger han i 1580erne Kongen om at faa Hadbjerg Kirke, der ligeledes hørte under Galten, lagt sammen med Ødum. Men der blev svaret, at man skulde overveje Sagen. Den overvejedes saa i 300 Aar, i hvilken Tid der vistnok flere Gange indsendtes Ansøgning om det samme. Endelig omkring 1800 blev det allernaadigst bevilget, og siden den Tid har Hadbjerg været Annex til Ødum.

Galten Kirke, Herredets Hovedkirke, er den største og anseligste i Egnen, i hvert Fald nord for Aaen. Den er bygget af Fraadsten og Limsten. Taarnet er opført af den bekendte Storkansler Konrad Reventlov til Clausholm i 1698.

Paa den anden Side Aaen er Haldum Kirke med dets høje Spir sikkert den, der ses videst ud i Landskabet, medens Lyngaa nok er den smukkeste.

Disse gamle Kirker staar nu som skønne og værdifulde Monumenter over svundne Tiders dygtige og solide Arbejde. Og de staar som Bindeled mellem alle de mange Slægter, som her gik ind og ud — fra Svend Estridsens Dage til Christian d. X.s. Deres Klokker har lydt over Egnen i Sorg og i Glæde — altid med hellig Alvor i Klangen. Hver Slægt har hørt dem. Og hver ny Slægt skal vide, hvad de har haft at betyde i Folkets Liv gennem de skiftende Tider.

HERREGAARDE

Flere af de gamle Herregaarde, der ligger langs Dalen, kan føres næsten lige saa langt tilbage i Tiden som Kirkerne. Disse Herregaarde har præget Egnens Liv gennem mange Aarhundreder. Først har de været en Slags Fæstninger i Middelalderens urolige Tider, da Herremændene

ofte laa i Strid med hinanden. Siden blev Herremanden Jorddrot, og Herregaarden blev det Sted, hvorom næsten alt drejede sig, hvortil Egnens Bønder var knyttede, og hvor de maatte lægge deres Slid.

De 3 Herregaarde her nærmest ved Dalen — Bidstrup, Faurskov og Kollerup — er saa gamle som fra Erik Menveds Dage. Faurskov nævnes endogsaa i Erik Glippings Tid. I 5—600 Aar har de præget Dalens Liv. De har i Tidens Løb været Sæde for ansete Adelsslægter — ogsaa adskillige Mænd hvis Navne er kendt i Danmarks Historie. Til Bidstrup har saaledes Slægter som Podebusk, Gyldenstjerne og Rantzau været knyttet, og ligeledes har den bekendte Eventyrer Kaj Lykke ejet Gaarden. Paa Faurskov har Slægten Friis, der senere blev knyttet til Grevskabet Frijsenborg, først haft sit Sæde. Den første Friis, der blev Lehnsgreve paa Frijsenborg, var en betydelig og ejendommelig Mand og skal omtales lidt nærmere. Han hed Mogens og levede paa Christian 4.s, Frederik 3.s og Christian 5.s Tid. Han var født paa Skumstrup i Ning Herred 1623, arvede senere fra sine Forældre denne Gaard sammen med Faurskov. Han fik som den Tids Adelsmænd en god Uddannelse med mange Aars Skolegang og Rejser til Udlandet. Man opdagede snart hans gode Evner, og han fik Ansættelse ved Regeringskontorerne, blev Sekretær i det danske Kancelli, og var endogsaa med som dansk Gesandt ved Brømsebrofreden i 1645. Blev senere kgl. Rentemester og var i det hele en meget betroet Mand.

Men han var ogsaa selv „om sig", som man siger. Navnlig var en han en vældig Godssamler. Og da Regeringen efter 1660 skulde afstaa en Del Jordegods i Skaane til Svenskerne som Erstatning for Bornholm, stillede Mogens Friis sine skaanske Godser til Raadighed. Kongen hjalp ham til Erstatning herovre i Jylland. Han fik en Mængde Gods samlet, særlig i disse Egne. Og da han havde erhvervet hen ved 4000 Tdr. Hartkorn, skrev han til Griffenfeld, at ingen havde nogensinde gjort noget tilsvarende, og heller ingen vilde i Fremtiden gøre ham det efter.

Omtrent lige saa stor en Godssamler var dog maaske Rigshofmesteren Mogens Gjø til Clausholm, der levede ca. 100 Aar før, og som ejede 1600 Bøndergaarde foruden en Mængde Herregaarde rundt om i Landet. Naa, men Mogens Friis fik i 1671 sine store Besiddelser ophøjet til et Grevskab og blev saaledes den første Greve af Frijsenborg. Desuden blev han Stiftsbefalingsmand over Aarhus Stift samt Amtmand over Havreballegaard og Kalø Amter.

Hans Herrevælde strakte sig fra Lilleaadalen — helt ned imod Vejle Fjord.

Som Herremand havde han Ord for at høre til de humane. Men Hoveriet var jo allerede begyndt at blive en trykkende Byrde for Bønderne. Der er opbevaret en Instruks, han gav sin Forpagter paa Gaarden Løgstrup ved Laurbjerg angaaende Bøndernes Hovarbejde. Det hedder heri, at Bønderne skal udkøre Gødningen samt pløje, saa og høste, dog saaledes, at deres eget ikke forsømmes. Desuden skal de køre Gaardens Korn til Aarhus og Randers samt gøre 2 Ekstrarejser til Aarhus eller Randers (dog ikke i Høst eller Højtid). De skal hjemkøre Træ fra Skoven og Tørv fra Moserne, og desuden maa Forpagteren hver Søndag tilsige en Bonde til at „age ham til Laurbjerg Kirke", hvis han ønskede at komme der.

Vi ser, at det allerede paa dette Tidspunkt, var et betydeligt Hovarbejde, der paahvilede Bønderne, selv om vi stadig møder Bemærkningen, at deres eget ikke maa forsømmes.

Selve Hovedgaarden Faurskov blev ikke straks lagt ind under det nye Grevskab. En Datter af Mogens Friis blev gift med en Rosenkrantz — af den bekendte Slægt — og de fik Gaarden. Men en Søn af dem afstod i 1736 Gaarden til Grevskabet. Omtrent samtidig opførtes den nuværende Hovedbygning af gule Mursten, der blev ført hertil fra det nedbrudte Silkeborg Slot.

Nu er denne Hovedbygning det eneste, der er tilbage af den gamle Herreborg. 40 Statshusmænd har nu taget de gamle Hovmarker i Besiddelse, 40 nye Hjem er oprettet i Stedet for eet. Den ny Tid har holdt sit Indtog ved Lille-

aadalen. Og nu haaber vi, at selv om disse Hjem kan faa trange Tider i de første Aar, de dog maa gaa en god Fremtid i Møde, saa den kommende Slægt maa opvokse her under sunde og gode Forhold.

Den 3. Herregaard Kollerup, der ligger tæt herved — 5—10 Minutters Gang fra Hadsten lige ved Lilleaaens Bred, i Ly af de gamle Skove — vil være kendt af alle, som har opholdt sig her i Byen.

Den har i Tidernes Løb været i mange forskellige Slægters Eje.

En Gang har den nok tilhørt den berømte Manderup Parsberg, Adelsmanden der var saa uheldig at komme til at afhugge Tyge Brahes Næse under Duellen dernede i Rostock. Den samme Manderup Parsberg var jo Medlem af Danmarks Rigsraad og spillede en Rolle i vor Politik under Christian 4.s Mindreaarighed. Han blev gift med en Datter af Hartvig Juel til Kollerup og fik med hende denne Gaard. Men han ejede desuden en Del flere Godser omkring i Landet.

Senere kom Kollerup ind under Klausholm Gods, idet den solgtes til Storkansler Konrad Reventlov i 1692. Atter senere kom den ind under Frijsenborg, indtil den i 1802 igen blev Selvejendoms-Gaard og har været det siden.

Om Bøndernes Kaar og Driften paa Kollerup Gods ved Tiden omkring 1700 fortælles, at Gaardene den Gang var meget forfaldne, og Husene var gravet lidt i Jorden, opsat i Murhøjde med Græstørv, hvilket var bedre end de klinede Vægge, som Køerne stødte ud.

Fællesskabet var paa Kollerup Gods drevet til det yderste, saaledes, at næsten hver Bakke og hver Lavning var delt imellem alle Fæstebønderne i den paagældende By. En Gaard havde 19 Rugmarker og 38 Bygmarker. I Slutningen af 1600-Tallet indtraf flere Misvækstaar, saaledes 1681 og 1693. Og Høsten blev i disse Aar meget ringe. Der klages desuden over, at Oldenborrerne bogstaveligtalt aad den Sæd, der var; de dræbte Planterne ved at bortæde Rodnettet.

Omkring 1700 foretoges en Vurdering af Fæstegaardene heromkring og efter den at dømme var de meget simple. Der gaves 3 Karakterer for Gaardene, nemlig 1) „vel ved Magt", 2) „ved Magt" og 3) „brøstfældig". I Vissing fik 1 1., 2 2. og 12 3. Karakter. I Galten 1—2 5 og noget lignende i de andre Byer.

Saaledes har der været trange Tider, men om Bønderne her i Egnen har været under særlig haardt Tryk er dog vist tvivlsomt. De var jo Kronjyder, og de havde nok selv givet sig Navnet, der klinger af en vis Stolthedsfølelse. Og de kunde i hvert Fald møde i Randers med sølvknappet Stok og fine Skindbukser — selv i Hoveritiden. De var heller ikke tabt bag af en Vogn, men turde godt anlægge Proces mod Herskabet, hvis de syntes, der blev gjort dem Uret.

Men ganske vist led de som oftest Nederlag, og saa blev deres Kaar forværret. Og det er en Selvfølge, at Hoveritiden tilsidst virkede ødelæggende, hæmmede Bondens Udvikling og Selvstændighed og gjorde alt Fremskridt umuligt.

Derfor var det en stor Forandring, da Bønderne efter Stavnsbaandets Løsning og Udskiftningen skulde til at staa paa egne Ben.

DEN NYERE TID

Jeg vil fremdrage nogle Træk fra Tiden i 1820erne, da den Forandring især mærkes, og da vi ovenikøbet er inde i den store økonomiske Nedgangstid efter de store Krige.

Hvorledes staar det da til her i Egnen? Ja, Udskiftningen var skredet forholdsvis langsomt frem her. Mange Byer havde endnu Fællesdrift i 1820. Men i denne fattige Tid toges der for Alvor fat. Og denne Egn er saa heldig at have sine Foregangsmænd, der tør gaa i Spidsen, selv om det koster noget. Og der var ikke saa lidt Modstand at overvinde. Navnlig var Bønderne imod at flytte ud af Landsbyen. Her havde man nu boet saa trygt sammen

igennem Aarhundreder, og saa skulde man nu ud at bo i den enlige Udflyttergaard derude paa Marken. En Gaardmand i Thorsager bød en anden 200 Rdl. for at flytte ud i hans Sted. Men selve Jordens Udskiftning blev dog lidt efter lidt gennemført. Men saa var der Redskaberne. De trængte i høj Grad til Fornyelse. Endnu gik den gamle tunge Hjulplov hen over Egnens Agre trukket af 4—6 Heste — akkurat som for 5—600 Aar siden. Svingploven havde alt i mange Aar været kendt, men Bonden holdt haardt ved sin gamle Hjulplov — Fædrenes Plov gennem de mange Aarhundreder. Men i disse Aar sejrer Svingploven her i Egnen takket være særlig 3 Foregangsmænd nemlig Præsten Hyphoff i Lyngaa og Gaadmændene P. Nielsen, Knudstrup i Lerberg og Søren Rasmussen Mikkelsen i Haar. Disse 3 Mænd arbejdede ivrigt for Svingplovens Indførelse. Karlene nægtede at arbejde med det nye Redskab, og ældre Mænd gjorde Nar ad disse Folk, der vovede at eksperimentere med det nye.

Men det nye Redskab vandt frem og ny Jord lægges under Plov. Fattigdommen faar Folk til at anspænde alle Kræfter for at holde den gaaende. Afsætningsforholdene var jo meget daarlige. Bønderne maatte køre den lange Vej til Aarhus eller Randers med deres Korn, og maatte næsten tigge Købmændene til at tage det. Den lave Pris, 2—3—4 Kr. for en Td. Sæd, blev endda ikke udbetalt kontant. Halvdelen blev „skrevet“ i Købmandens Bøger. Og gik Købmanden saa Fallit, hvilket ikke saa sjældent skete i de Aar, saa fik Bonden ikke mere for Kornet.

Mærkelig nok klages der i 1820erne over, at Arbejdslønnen er for høj, og at Pigerne ikke vil malke. „Allermindst skjøtter de om at tjene som Malkepiger, hvilket de anser for en Fornedrelse“, hedder det i Amtsbeskrivelsen fra den Tid. Og Lønnen — hvor stor var den? Ja, den opgives for denne Egns Vedkommende til 14—20 Rdl. aarlig for en Karl, 8—12 for en Pige + Kosten, samt noget Vadmel og eventuelt Græsning til et Faar. Daglønnen

var om Sommeren 12—16 Skilling + Kosten, om Vinteren 6—8 Skilling. Og dog klager man over, at Arbejdslønnen er for høj. Hvad der yderligere anføres, som Aarsag til Fattigdommen, er „den fra Krigsaarene saa almindelige Kaffedrikning, som desværre saa rent har taget Overhaand". Selvfølgelig laa Aarsagen helt andre Steder. Men sikkert er det, at i disse Aar spirede meget godt frem af det, som siden er kommet til Udfoldelse og har baaret rig Frugt, baade i det praktisk-økonomiske Liv, i Folkelivet og Menighedslivet. Her paa Egnen, mærker vi dog endnu paa det Tidspunkt væsentlig kun Spiren til de *økonomiske* Fremskridt. Dog kan tilføjes, at de før nævnte tre Foregangsmænd ogsaa virkede for almindelig Oplysning i Egnen.

P. Nielsen, Knudstrup, var sine Standsfællers Repræsentant i Viborg Stænderforsamling og arbejdede der sammen med den vestjydske Bonde, Ole Kirk, for at udjævne Skellet mellem „Almuen" og de andre Samfundsklasser.

Søren Rasmussen Mikkelsen arbejdede ligesaavel som Pastor *Hyphoff* baade for landøkonomiske Fremskridt og for Befolkningens Oplysning gennem et bedre Skolevæsen. S. Mikkelsens Grundsætning var: Først det *nødvendige*, dernæst det *nyttige* og saa det *behagelige*. Det var Folk, som selv viste Vejen gennem Arbejde, Nøjsomhed og smaa Krav til Livet. Og derved fik de lidt efter lidt Befolkningen til at følge efter.

Vi gør atter et langt Spring frem i Dalens Historie.

I 1863 aabnes Jernbanen, der følger Dalens Bund fra Mundelstrup til Langaa. Den Begivenhed sætter selvfølgelig Skel, og nu kommer der nyt Liv langs Dalens Bredder. En Aarrække gaar dog hen, inden der bliver Stationsbyer af Betydning. Hinnerup er i mange Aar mere kendt end Hadsten. I Hinnerup rejstes allerede 1868 Kong Frederik d. 7.s Statue. Der holdtes store politiske Møder og Fester. Den Kamp, der rejstes i Aarhusegnen af Bondehøvdingen Lars Bjørnbak naaede herud. Ogsaa i Egnen omkring Hadsten fik denne Mand mange Tilhængere. Først senere

begyndte den grundtvigske Bevægelse at gøre sig gældende. Men alt dette skal jeg ikke komme ind paa i denne Forbindelse.

Først fra Tiden omkring Aarhundredskiftet kom der rigtig Fart i Hadsten Bys Udvikling, nye Virksomheder voksede op, og Byggeriet tog Fart.

Højskolens Vækst falder ogsaa i disse Aar. Og til den ny Tids Billede af Lilleaadalen hører ogsaa den talrige Ungdomsskare, som efterhaanden flokkedes paa Dalens Skrænter. Den bragte Liv og Friskhed hertil og fik vel selv saa meget med tilbage herfra, at den gennem Aarene vil bevare Lilleaadalen og dens Skrænter i sin Erindring. Hvad jeg her har meddelt kunde maaske bidrage til at opfriske Billedet. Iøvrigt er der jo intet mærkværdigt i, hvad jeg har sagt. Lignende Træk kan fortælles fra enhver af Danmarks Egne. Enhver Egn har sin Skønhed, sin Poesi og sine historiske Minder, og jeg vil anbefale de unge at følge med Opmærksomhed det Arbejde, der i vor Tid gøres, for at udforske de enkelte Egnes Historie — den saakaldte Hjemstavnsforskning. Det er en Historie-Forskning, hvori alle kan være med. Enhver kan nemlig gaa paa Spor efter saadanne Smaatræk, Sagn eller Historier, som lever i Folkemunde paa den Egn, hvor man bor, og derigennem kan vi ogsaa være med at samle Stof til vort Hjemlands Saga.

Og kender vi lidt til vor Egns Historie, da knyttes vi stærkere til den. Naar det da en Aftenstund suser i de gamle Skove, eller blot i de gamle Popler paa Diget, og naar den gamle Kirkeklokke ringer Solen ned, som den har gjort det i Aarhundreder – da hører vi mere end før i det Sus og den Klokkeklang. Da bliver det som en Forbindelse, der knyttes imellem os og de Slægter, som levede her, som ryddede den Grund vi bygger paa, og hvis Gerning vi skal fortsætte under Ansvar for kommende Slægter.

J. L. CHRISTENSEN.

MENIGHEDSBESØG BLANDT DANSKE I AMERIKA

(Fra en Rejse der 1923.)

Aldrig vil jeg glemme den venlige Modtagelse og aabne Gæstfrihed, jeg nød rundt om i de ca. 30 danske Menighedskredse udover de forenede Stater fra New York til Klippebjærgene i Efteraaret 1923 — en Indvielse til en Gerning og en Fremtid!

Det var en *Oplevelse*. Dette tre Maaneders Besøg fra September til December med „Indians Sommer" i straalende Farvepragt vil altid lyse i min Erindring i Skønhed og Glæde — men fremfor alt med inderlig Tak til alle Jer, som jeg fik Lov at møde i Hjem og Kirkekredse.

Et af Formaalene med mit Besøg var netop at kunne dvæle nogenlunde i *Ro* nogle Steder, ikke blot som Taler, men som Gæst, saa vi paa en stilfærdig Maade kunde dele noget med hinanden. Og det skete virkelig i mange Præstehjem og de tre Højskolekredse, som der blev givet mig Lejlighed til at besøge (Tyler, Des Moines og Nysted) — saa forskellige Minderne fra disse Steder er.

Paa Vejen mod Vest gjorde jeg første Gang Ophold i Staten *Ohio*, hvor jeg i Byen Akron havde en Slægtning (Peter Vedde, Elev paa Hadsten Højskole Vinteren 1915—16), som bragte mig i Forbindelse med flere af mine Bekendte fra min Hjemegn, og hvor jeg talte under et hyggeligt Samvær som Gæst hos Søster- og Brodersamfundet af Danske der. Dette mit første Foredrag blev en Hilsen fra Danske Nordslesvigeres store Oplevelser i Genforeningsdagene 1920 (Afstemningsdagen den 10. Februar og Dybbøl-

festen 10. Juli). Trods den lune Sommeraftens overvældende Varme i Salen — jeg stod under Foredraget i Skjorteærmer, ligesom de fleste af de mandlige Tilhørere tillod sig samme Frihed — udviste Forsamlingen levende Interesse, som gav sig tilkende gennem mangt et trofast Haandslag og Tak. Desværre kunde jeg ikke modtage deres Opfordring til at gentage Besøget og tale paa Tilbagerejsen.

Det første Indtryk, som jeg her modtog af mine Landsmænds Livsvilkaar i det fremmede Land, vidnede om jævn Velstand og Hygge, men udover hyggelige Familiebesøg og smaa fælles Udflugter til naturskønne Steder i Egnen, som her findes mange af, især ved smilende Smaasøer, hvor der badedes og holdtes Maaltid i det fri, mærkedes ikke meget til Forbindelser paa nationalt Grundlag. Og det var mange Aar siden, der var prædiket paa dansk i Byen (sidst vistnok af *Adam Dan**), saa det maa alligevel kaldes aandeligt fattige Forhold at leve under, og saaledes er sikkert de fleste danske stillede i Amerika, at de ingen Forbindelse har med den danske Moderkirke. Og Savnet deraf, bevidst eller ubevidst, præger nødvendigvis et Menneske stærkt i Aarenes Løb.

Saa meget glædeligere er det da at vide, at der i mange af Staterne virkelig er levende, danske Menighedskredse. Det kan ikke stærkt nok anbefales Amerikaudvandrere før Udrejsen at faa oplyst, om der er en dansk Ungdomsforening og Menighedskreds paa det Sted, hvor de agter sig til. Dette kan enhver faa at vide blandt andet ved at skrive til „Dansk Folkesamfunds" Formand, for Tiden Pastor *Wagner*, Taastrup St., Sjælland.

Rejsen gik herfra over Chikago, hvor jeg besøgte Pastor *Dorph* og *Hustru***), til Des Moines, Hovedstaden i Jowa, hvor den *danske Præsteskole og Højskole* ligger.

---

*) Denne fine, stille Digterpræst besøgte jeg siden i Chicago. Han er Forfatter til Sangen: »Saa langt, saa langt rækker Tanken frem«.

**) *Thyra*, f. Axelsen, Datter af Forstander Axelsen, Jebjerg Højskole. Hos dem mødte jeg stort og uskrømtet Vennesind. Fru Thyra og min Hustru var Kammerater fra Askov Højskole. Og Dorph har jo været Forstander paa Krabbesholm.

Da jeg om Morgenen ankom hertil, fandt jeg Forstanderen og en af Lærerne hver med sin Malerpensel ivrig beskæftiget med at male Træværket paa Frontspidsen over Skolens Indgangsdør.

Dette var ægte amerikansk og huede mig vel; snart var ogsaa jeg med i Arbejdet, saa Sveden, i den stærke Sommervarme, randt i stride Strømme.

Da der ikke er ordentlig Skel imellem Haverne (Grønningen gaar ofte i et fra Hus til Hus), kom jeg i min Iver til at arbejde ovre i Pastor Gravengaards Have Morgenen efter, da jeg var oppe før de andre. Saaledes mødtes vi til stor Overraskelse og Glæde (vi var en Gang for mange Aar siden mødtes i Levring Præstegaard), og saaledes kom jeg som Højskolens Gæst paa en let Maade i Forbindelse med Menighedens Præst og modtog paa staaende Fod Indbydelse til at tale ved et Menighedsmøde i det fri (Pik-nik) samme Dags Eftermiddag ude i Skoven sammen med Præsten og Professor Nielsen. Dette Pik-nik, frit Samvær med Tale og Sang og afsluttende fælles Thedrikning med medbragt Smørrebrød, var meget fornøjelig og hjemlig dansk. Der blev talt paa Dansk og Engelsk.

Skolen i Des Moines er Danskhedens Hovedfæstning i U. S. A. og understøttes af alle „Den danske Kirkes" Menighedskredse. Selve Bygningen, der ligger frit og naturskønt, gør et næsten universitetsagtigt Indtryk. Her uddannes de unge Præster omhyggeligt og dygtigt. De fleste Præsteskoleelever er Sønner af indvandrede danske. Saaledes fordrer Forholdene ogsaa absolut nu, da teologiske Kandidater fra Danmark vanskelig vil passe ind i Forholdene derovre. Desuden uddanner Skolen Lærere og Lærerinder og har om Vinteren en almindelig Højskoleafdeling, hvor der blandt andet gives praktisk Undervisning i Engelsk og i amerikanske Samfundsforhold, meget at anbefale for ny Indvandrere. Et Ophold paa Skolen „Grand Wiew" som den hedder, vil for de fleste blive en Oplevelse af uvurderlig Betydning for deres Fremtid. Her er en Frisk-

hed og Fart over Arbejdet, som impulsivt forplanter sig fra Skolens Ledelse til hver eneste Elev, og en kristelig Alvor, som allerede Morgenandagten, som alle Skolens Elever deltager i, giver et fast Grundlag for med sin stærke, frejdige Sang under den ildfulde, energiske Forstander, Pastor Højbjergs Ledelse.

Under mit videre Ophold omkring i de danske Kredse og Kolonier fandt jeg saa at sige overalt gamle Elever eller Venner af „Grand Wiew"-Skolen.

De unge Mænd eller Kvinder, som en Gang har levet sig ind i Ungdomslivet der, synes at være bundet dertil med lykkeligt ubrydelige Venskabsbaand. Højskoleafdelingen her er ligesom Højskolerne „*Danebod*" i Tyler, Minnesota, *Nysted* i Nebraska og *Danevang* i Kalifornien bestemt præget af grundtvigsk Aands- og Menighedsliv, ligesom de danske Ungdomsforeninger („Dansk sammensluttet Ungdom", D. S. U.), af hvilke der findes en Sammenslutning ved hver Menighed i de danske Kirker.

Til Skovlandet i Nord!

Hos de danske Farmere i det ryddede og afsvedne Skovland *Askov* fik jeg et uforglemmeligt Indtryk af dansk Folke- og Menighedsliv. Askov ligger en Dagsrejse mod Nord for Des Moines.

Biskop Ostenfeld, som jeg havde raadført mig med før min Afrejse (han var da lige kommet derovre fra), havde anbefalet mig Besøg der som et af de allerbedste Steder i hele den danske Kirke. Der fik jeg et gæstfrit Ophold i Præstegaarden hos Pastor *Rodholms**), i 3—4 Dage, talte i deres Samlingshus, underviste Børnene i Sigrid Østergaards Dansk-Klasser (i Skolen „H. C. Andersen") foruden mange herlige Smaabesøg: hos den musikalske Læge Bojsen og i mange oplyste og aandeligt rige og lykkelige Farmerhjem. Uforglemmeligt for mig blandt de sidste er gamle

*) Rodholm, som er Formand for hele det grundtvigske Kirkesamfund i De forenede Stater, er nylig valgt til Forstander for Præsteskolen i Des Moines.

Mosbæks fra Støvringegnen ved Aalborg, som nylig havde mistet en herlig Søn. Vi mødtes i Sorgen.

Men hvor havde vi et hjemligt, festglad Samvær ude paa *Jørgen Poulsens* Farm, hvor en Skare Landsmænd kom bilende til Fødselsdag. Her mødtes — uden Indbydelse tror jeg — 20—30 Mennesker. Stuerne var saa overfyldte, at Værten selv sad nok saa fornøjet paa Gulvet, lænet mod Væggen, medens vi drak Kaffe og holdt Tale for ham, og han til os. Men ellers sang vi med Klem og Kraft og Humør — og samtalede. De forskellige danske Dialekter lød mellem hverandre saa kønt uforfalskede, som tænkes kunde. Blandt de fremmede Gæster var foruden mig den friske Docent Christensen fra Landbohøjskolen i København, der faa Dage i Forvejen havde deltaget i den danske Frilufts-Høstfest i Askov, men ellers var der for at studere Landbrug.

Paa Rejsen fra Askov gjorde jeg Ophold i *Minneapolis — St. Poul* som Gæst hos en Fætter og hos den danske Præst *Ottar Jørgensen*. Han bad mig prædike om Søndagen, det gjorde jeg med Glæde og mødtes her for første Gang med mine Landsmænd i Guds Hus, en af de Danske selv nyopført Kirke, der staar smukt dansk i røde og hvide Farver. Det var en Oplevelse for mig og blev en Indledning til mange følgende Prædikener i danske Menighedskredse. Tilsidst var jeg en hel Maaned i en enkelt Menighed, hvor den gamle Præst og Menighedsraadet endogsaa gentagende bad mig blive deres Præst, hvilket jeg dog naturligvis fra Begyndelsen bestemt maatte nægte at imødekomme.

Forud for Formiddagsgudstjenesten Kl. 10 deltog jeg i Børnegudstjenesten (i Underkirken, en Slags Forsamlingssal, som almindelig findes under enhver Kirke). Om Eftermiddagen var vi til Kaffe hos Pastor Bobjergs, siden til Konfirmandmøde i Præstegaarden. Og endelig om Aftenen talte jeg for sidste og 4. Gang den Dag ved et stærkt besøgt Ungdomsmøde i det danske Ungdomshjem i Minne-

apolis. Da min Fætter hentede mig der om Aftenen, var jeg unægtelig ogsaa træt, men en herlig Dag var det.

Det er vel nok kun en liden Brøkdel af Danskerne, der kommer til disse Møder — desværre. Men saaledes er det jo ogsaa mange Steder herhjemme, hvor der bydes saa sundt og godt Samvær i grundtvigske Kredse. Men Præsten fortalte mig, at mange af disse nationalt og navnlig tilsyneladende kristelig ligegyldige Familier dog sender Bud efter Præsten til at døbe deres Børn, uden ellers at ville høre til Kirkesamfundet. Altsaa ogsaa omtrent som i Danmark!

Fra Minneapolis, i hvis Rigsdagsbygning jeg saa et vidunderligt Billede af Præsident Lincoln over Talerstolen og i den skønneste Belysning, drog jeg saa ud til det nordligste Punkt paa min Rejse: til *West-Denmark*. Der boede jeg atter hos de gæstfri Præstefolk *Kroghs*, nylig gifte, og boende saa at sige inde i Skoven, der her skraaner lige ned til den mest idylliske Skovsø. Jeg hørte paa Konfirmandundervisning (et Hold undervistes paa Dansk, et andet paa Engelsk), deltog i deres Kvindemøde i et Farmerhjem, hvor man syede og drak Kaffe og hørte en lille Tale af mig. Ved disse maanedlige Møder laver man en Del Ting, der en Gang aarlig sælges til Fordel for Kirken.

Man lærer rigtig Mennesker at kende ved disse Besøg i Hjemmene, og møder dem med deres mange Spørgsmaal om Forholdene i „Gamlelandet", som de saa kønt kalder Danmark.

En Aften havde Præsten Gymnastik i Forsamlingshuset for baade Karle og Piger. De kom bilende dertil. (Jeg prøvede at være med.) Jeg talte og viste Skovgaards Billeder fra Viborg Domkirke som Lysbilleder. Men ellers gik jeg ud paa Besøg i Egnen og traf saa mange udmærkede Mennesker, bl. a. Pastor *Aage Møllers* Forældre. Aage Møller er Forstander paa Nysted Højskole i Nebraska, hvor vi var til et 8 Dages Møde.

Ja, saa maa jeg slutte for denne Gang. Min Rejse ud

til Menighederne i Nebraska, og helt ud i de underskønne Klippebjerge, maa jeg lade ligge. Herude er ellers de unge, radikale Præsters forjættede Land eller „det urolige Hjørne", om man vil.

Herude (i Cordova) er bl. a. *Karl Nielsen* Præst, som lige har skrevet en opsigtsvækkende Bog imod den tomme Kirkelighed, „Kirkelighed og Kristendom", som er anmeldt i forrige Nummer af Højskolebladet, — en Mand, vi sikkert vil faa at høre mere om i Danmark, yderliggaaende kirkelig Frihedsmand, som ganske uforfærdet siger sin Mening om Tingene. Han stammer fra Kredsen i Klim og har staaet i nøje Forbindelse med Frederiksborg Højskole. Han er sammen med den aandfulde, fine Personlighed, Forstander Aage Møller, Redaktør af det kirkelige Blad „For Ordets Frihed". —

Hvis nogen sætter Pris paa at faa Besøg af en ung tiltalende dansk-amerikanske Præst, saa prøv at skrive til Præsterne *Holger Strandskov*, eller *Frost*, som i Vinter er hjemme og opholder sig paa Askov Højskole, Vejen St.

Vil nogen vide Besked om de danske Ungdomsforeninger, saa bestil Bladet „Ungdom" hos Foreningens Formand, den energiske og evnerige Arbejder i dette store Arbejde, Pastor *Alfred Jensen*, Danebod, Tyler, Minn.

Før jeg sætter sidste Punktum i denne korte Rejseskildring, som væsentlig har holdt sig til Kirkelivet, vil jeg blot nævne, at et af de mest gribende Øjeblikke paa hele Turen oplevede jeg i Chikago i Pastor Dorphs Kirke, hvor jeg efter Gudstjenesten, da jeg havde talt, mødtes af en gammel Elev, Tømrer Johannes Jensen, der inde i Kirken kom hen og tog mig saa bevæget i Haanden, at vi stod der ganske stille, idet vi lagde Armene om hinandens Skuldre som to gode, gamle Venner. — Jo, sligt glemmer man ikke.

Med inderlig Tak husker jeg Eder, I kære Venner derovre! Ikke mindst I gamle Præster, som jeg mødtes med paa den sidste Del af Rejsen, der ligesom den lige afgaaede

gamle Pastor Andersen i New York har været tro Tjenere for den danske Menighed gennem de mange Aar!

Og saa saadan en Præstefamilie som gamle Jørgensen og hans tre unge Sønner, der alle er Præster blandt vore Landsmænd!

Ja, Tak faar alle I gode Hjem, som jeg besøgte paa min uforglemmelige, skønne Amerikarejse.

Den blev nok egentlig Indledningen til min Præstegerning i Voldum, hvor jeg nu føler mig tryg og glad i min Gerning, og ikke er uden fast Forbindelse med mine Minders faste Borg, Hadsten Højskole, og kan knytte nye Oplevelser til de kære gamle der.

Mød til Sommer til Elevmødet!

Voldum, i December 1925. Eders

H. J. VEDDE.

PRÆDIKEN

HOLDT I VOLDUM OG RUD KIRKER

SØNDAG MELLEM JULEN OG NYTAARET
(Luk. 2, 25—32).

»Herre, aldrig du forglemme
Bønnen fra mine Ungdomsaar:
I dit Hus lad mig have hjemme
nu og under hvide Haar —,
ligner end dit Hus en Hytte,
aldrig lad derfra mig flytte".

Som et Menneske har sit Hjem her paa Jorden, et Sted, hvor det kan aabne hele sit Hjerte i Tillid til, at det maa og vil blive forstaaet, naar det taler helt ud om alt, hvad der lever og rører sig i det, saadan maa et Menneske ogsaa have et aandeligt Hjem, hvor det kan lukke op for det, der piner og smerter, det, der knuger og trykker, det, der er Hjertets dyreste Eje. Et saadant Hjem kan et Menneske faa i Guds Menighed. Der kan være nok, der tilbyder sig og siger til Mennesker: Kom herhen, for her er, hvad du søger! — Og der er trætte Mennesker nok, der lytter til disse Røster. Men den kristne Menighed kan med god Samvittighed vidne om den, der er dens Mester og Herre:

»Mellem alle Verdens Røster,
din er ene den, der trøster.«.

Det er da ogsaa det vort Evangelium i Dag forkynder. Et Par gamle Mennesker, der har haft svært ved at bevare deres Tro og deres Haab, som har haft ondt nok ved at

komme igennem de onde Tider, som kendte til Livets Strid og Kamp og derfor i høj Grad trængte til den Trøst, deres Hjerter kunde faa i Helligdommen, hvor de søgte hen. For det passer om dette Sted, „dette Hus, der ikke var straalende som Salomons Tempel," „der hented' de Bod for de bitreste Savn og Styrke til Vandringens Møje".

Om den gamle Simon hedder det, „at det var ham varslet af den hellig Aand, at han ikke skulde se Døden, før han havde set Herrens Salvede". Bagved dette Udtryk, der ligger hans Historie. Et Liv præget af den aandelige Kamp. For det var svært at holde Haabet og Troen fast om den Salvede. Israels Folk havde onde Tider. Og selv om Profeterne havde varslet i herlige Syner om Tiderne, der skulde komme, hvor „Ørken og det tørre Land skal bære Blomst", saa kneb det at tro derpaa. Et Haab skal næres for at det kan leve, men i det ydre syntes der ingen Næring at være — de sad jo der i „Dødens og Mørkets Skygger". Og selv om det klang dem i Møde: „Ja lad Bjerge flyttes og Høje vakle, min Kærligked flyttes ej fra Dig, og min Fredspagt vakler ej", — saa var det dog Nat. Det var ved Nattetid — d. v. s. dyb Fortvivlelse. Og naar det derfor hedder, at „det var medens nogle Hyrder holdt Nattevagt", at Jesus blev født, saa ligger deri en Karakteristik af Tilstandene — Udtrykket „og det var Nat" bruges jo ogsaa om Judas, da han gik ud for at ombringe sig selv. Ved Nattetid, det er netop en Tilstand, hvor Mørket stiger og stiger, hvor Mishaab og Mismod sænker sig ned over et Menneske, hvor det er svært at være til, og alle de onde Magter samler sig om et Menneskes Sind, ja, hvor det synes, at alle Sunde er lukkede. —

Saadan var denne Tilstand, og Simon har bøjet sig under den og har sukket til sin Gud: „Lad mig ikke gaa til Grunde — hør mig i min Nød, slip mig ikke, mit Hjerte er ved at briste". Det syntes at være en Daarskab at fastholde dette Haab om Davids Sønnen, der skulde hjælpe dem til „at drage Vand med Glæde af Frelsens Kilder". — Skulde der

sluttes fra Tingene udad til, var der hverken Trøst eller Opmuntring. Men Gud er Barmhjertighedens Gud. Han, der hører Ravnens Skrig, hører ogsaa det sukkende, klagende Hjerte. „Paa min Nøds Dag kaldte jeg paa Dig, og Du hørte min Bøn." - „Naar vi bier paa Herren, saa kommer han, før vi det se, og vil os meget godt bete"! — Igennem denne Strid mod Haabløshed og Mismod er det, Simon hører Aandens Tale om at holde ud, saa skal den velsignede Dag komme, da Haabet skal opfyldes.

I Helligdommen, hvor han Gang efter Gang er kommen og har aabnet sit forpinte Hjerte, der oplever han, at „Aanden er mere end Kød og Blod", at dens Vidnesbyrd er Sandhed til Salighed. Som han staar der med dette lille Barn, er han et Billede paa, hvad Menigheden har at give forknytte og bange Sjæle. For det er sandt, „at naar Hjertet med Varme om Ordet slaar Arme, Vorherre vi tager i Favn".

Da oplever han Bekræftelsen paa, at han ikke har levet forgæves. Han har baaret Lys i den mørke Tid, og nu kan han se, det har ikke været omsonst. Han har denne usvigelige Sikkerhed, som det giver at mærke Frelsens Vished, — som den kender det, der har været i Havsnød og nu sætter sine Fødder paa Strandens Bred. — Han er udfriet af sine Fjenders Vrede og Magt. — Barmhjertighedens Olje er udgydt for ham, — han oplever det, „at Livstræet har fæstnet i Graven Rod", — og derfor er hans Hjerte fyldt med Glæde. — Nu lader Du din Tjener fare i Fred, saadan som Du har sagt. — Ja, som Gud ved Aanden havde hvisket ham det i Hjertet, naar han i trange Dage søgte ind til Gud og havde talt ud med ham, saadan kan hans Tunge nu juble det ud. —

„Med Fred kan jeg fare paa dit Ord Herre"!

Simon blev den første, der kom til at give Udtryk for det, som saa mange Kristne siden efter har kunnet give Udtryk for, den inderlige Hengivelse til Gud igennem Jesus Kristus. — Og han kom til at give det et saa rigt og fyldigt Udtryk, saa det favner, hvad Tiderne skal bringe — „et Lys til

Aabenbarelse for Hedninger og til Forherligelse af dit Folk Israel".

Som han har slaaet sine Arme om dette lille Barn, er det, som al hans Sorg er forsvunden. — Han har nu set sin Gud. — Var Gud kommen som den mægtige, der fordum havde talt gennem Profeterne; var han kommen som den vældige med Stormen for sin Vogn af de blaa Skyer, da var Mennesket vel veget bort for ham, flygtet i Angst og Skræk, som saa ofte før, som Kain, og hver der siden i Angst skjulte sig for Gud. — Nu kom han som det hjælpeløseste af alt, som et lille Barn, der trængte til, at der var nogen, der tog sig af det. — Og Gud havde den Tro, at der var saa megen Menneskelighed tilbage, at der var saa meget af hans eget Væsen, Godheden, tilbage i Mennesket, at det vilde tage imod ham, naar han kom som et lille Barn, — og Guds Tro paa Mennesker blev ikke gjort til Skamme. Den gamle Simon og den gamle Anna er et forunderligt Udtryk for, hvor den Trang til at bøje sig ned mod det hjælpeløse er stærk i Mennesket, men ogsaa for dette, at i Barnet ser Mennesket noget af sig selv, dets oprindelige Væsen, og føres af det tilbage mod hine fjerne sollyse Lande, hvor Barndomskilderne sprang. Hvor ofte har ikke et lille Barn været Forsoner paa Menneskenes Veje, udjævnet Trætte og Strid og saa ofte kaldt et Menneske tilbage til sig selv. Og et lille Barn har saa ofte været den, der førte Mennesket til Gud. — Jesusbarnet, — Julebarnet, det Barn, „en fattig Kone sad og vugged paa sit Skød".

Men Simon ser ogsaa, hvad kristne den Dag i Dag vil faa at se, naar de finder Gud gennem dette Barn, — at den Frelse, der er beredt alle Folkeslagene, kun kan vindes gennem Striden og Kampen, „at Julens hvide Roser skal blive til Korsets blodigrøde". — Det er jo ikke nok at synge om „Os er en evig Frelser født", naar vi ikke kender til, at der er noget, vi skal frelses fra. Kun den, der kender Angsten og Døden og alle Livets Fjender, der huggende og stikkende hærger ens Liv, kun den ved, at der er noget,

vi trænger til Frelse fra. — Ja, kun den, der som en fattig, sørgende over sit eget Liv, hvor der er stridt og kæmpet for at holde fast ved Gud, og Haabet om, at han vil give ens Hjerte Fred, ved tilfulde, hvad det er at eje en Frelser.

Naar Grundtvig 1825 skrev:

»O, maatte vi dog den Glæde se,
før vore Øjne lukkes,
da skal som en Barnemoders Ve
vor Smerte sødt bortvugges. —
Vor Fader i Himlen lad det ske,
lad Julesorgen slukkes«. —

Saa mener han netop dermed dette, at et Menneske, der saadan har stridt og lidt — kæmpet som hin gamle Israelit, der ikke vilde slippe Gud, før han har faaet Guds Velsignelse, maa faa Lov at opleve den store Glæde at fyldes af og eje Guds Fred, — at han maatte opleve det at mærke Guds Frelses Værk, at være udfriet af alle Livs Fjendernes Vold. Den gamle Simon fik sin Julesorg slukket. Som han staar der med dette lille Barn, er han et Udtryk for, hvad Guds gode Gaver til en sørgende Menneskesjæl er. Men siden har adskillige sandet det samme, saa vi derfor kan synge:

»Du hellige Nat,
hos dig har jeg fundet min rigeste Skat.
Lad Verden opsøge sin Lykke ved Dag,
dens Løfter er Glimmer, dens Smil er Bedrag.
Du gemmer min Fred, og du synger min Trøst
med Englenes Røst.

Mod Fristerens Ild
du stiller din Skygge saa kølig og mild;
med kvægende Dug du husvaler mit Sind,
naar Angerens Taarer mig brænder paa Kind.
Du lukker mit Øje i Afskedens Stund
til fredeligt Blund".

Ja, ved at give sig hen til Vorherre i og paa hans Ord, da kan et Menneske faa sin Sorg og Angst til at vige og mærke Guds Fred og Fryd som de liflige Gaver, Gud vil bringe.

Kan saa Du og jeg tage dette lille Barn i vore Arme? Har vi vor Gang i Helligdommen, fordi vort Hjerte sukker efter et Bud fra det høje, fordi vi haardt trænger til at blive bekræftede i at være Guds Børn og føle, vi er under hans Varetægt? Ja, det ved vi jo kun, hver især, hvorledes vi har det, men det kan vi sige til hinanden, at vi har det saadan, som vi længes efter at have det. —

„Som Hjertet er, saa har du det,
som Hjertet er, saa faar du det."

Vi førtes engang her ind i Menighedens Hus til et Møde, ikke med et lille Barn, men med den Herre Jesus Kristus, der tog imod os i sin Faders Navn og gav os alle de Naadegaver, som han ved sit Blod og sin Kærlighed har erhvervet til os. — Og han gav os det altsammen som et godt Buskab om, at Gud elsker Mennesker, gav os det som et Udtryk for, at om vi vil, saa skal vi høre ham til og vandre med ham, gav os det rigeste af alt — Syndernes Forladelse — Budskabet om, at vi er friet ud af vore Fjenders Lænker, og at intet kan holde os fast i Dødens Garn. — Og hans Gaver er ikke omskiftelige. — Som det siges om Vorherre Jesus, at han er i Gaar og i Dag, ja til evig Tid den samme, saadan gælder det ogsaa om hans Gaver, at de er uforanderlige. Og derfor: hver Gang vi tyer hen til vor Daabspagt, søger vi ind under vor Barneret og siger det af Hjertet: Fader hjælp mig ved din Aand, at jeg maa vokse mig dybere og dybere ind i det, du har givet mig, at jeg mer og mer maa erfare, at du er al Trøstens Gud, der tager min Sorg og Angst fra mig, da skal jeg ogsaa kunne opleve det, som Simon oplever, at kunne sige: Herre, paa dit Ord. Du har gjort min Sjæl en stor Glæde. — Du har givet mig at se din Frelse, den til mig og dem alle, for jeg har erfaret, „at som Hjertet med Varme om Ordet slaar Arme", saa har jeg mærket din Kærligheds Sødme og følt, at „du slipper ikke den, du har taget ved Haanden". —

Og vi er vandret her ind i dette Guds Hus for i Tillid

til Ordet at nyde den hellige Nadver og har Gang efter Gang erfaret, „at til Støv er dalet ned, Livet i Guds Kærlighed“. Ja, og vi er vandret her ind for under Bøn og Sang at opleve, at Sjælen af By over Stjernerne for. — Og alt dette har vi kunnet opleve i Tro paa dit Ord, som er givet med og i vor Herre Jesus, saa der er kommen og kan komme de Stunder i vort Liv, hvor vi har kunnet eller vil kunne sige det med Simon: — Herre, nu lader du din Tjener fare, som du har sagt det — paa dit Ord. — Og nu er vi kommen herind paa den sidste Søndag i 1924 og vi kan ikke gaa herfra uden vi faar sagt Tak for alt, vi har mødt i dette Aar — stort og smaat, ondt og godt. — Vi ved det, alt tjener til vor Vækst, ikke blot de blide Solskinsdage, men ogsaa de graa og kolde Stormdage. — Men vi er ogsaa kommen her ind for at sige Tak, fordi vi atter har faaet Lov at holde Jul og synge de kære Sange og høre det gamle Bud om Lyset, der tændtes i Mørkets Skød, om Livstræet, der fæstned ved Graven Rod. — Ja, vi er komne i Helligdommen, for om vi maatte se den Frelse, du har beredt for alle Folkeslag, og for os, der sidder i Dødens og Mørkets Skygger. — Vi er kommen her ind, fordi vi ikke kan undværre Dig vor Gud i det Aar, der kommer. Vi beder Dig, slaa følge med os og hav Taalmodighed med os. Hjælp os, saa vi kan leve Livet til din Ære og blive en Velsignelse for hverandre. Vi er kommen her ind i dette Hus for at sige det til Dig, vor Herre og Gud: Vi ved, vi lever kun af din Naade. — Lad du den være over os, og vi eje din Fred i vore Hjerter.

„Saa Gud og Frelser, mild og blid,
du holder os i Live,
fra nu og indtil evig Tid
vi i dit Samfund blive.
Her i din Kirkes Lys og Fred
og efter Dødens Bitterhed
i Himmerig med Ære“.

AAGE JENSEN.

MØDET MELLEM LIV OG DØD

Af H. J. Veddes Prædiken i Minneapolis 1923.

I Danmark bygges i de sidste Tider mange Kirker. Og der er en vaagnende Sans for kristelig Kunst.

Den berømte danske Kunstner Professor Joakim Skovgaard, der paa den kirkelige Kunsts Omraade hører til Nordens største Navne, har i Viborg gamle Domkirke to Steder fremstillet Mødet mellem Liv og Død, nemlig i de to Billeder: „Jesus opvækker Lasarus" og „Kristus i de Dødes Rige". Bedre end mangen Prædikant viser den kristne Kunstner her, at i Kampen mellem Liv og Død er Sejren der, hvor Jesus staar. Derfor kan den Skare af Disciple, som følger ham, gaa frimodigt frem trods det Møde med Døden, som venter enhver. Stol paa det! Dette er ogsaa Evangeliet, det glade Budskab, i den korte gribende Fortælling hos Lukas (7. Kap.), der hedder „Enkens Søn af Nain" og som rummer Trøsten i de Ord: *Græd ikke!* Husker du dit Farvel til Far eller Mor, da du første Gang drog hjemme fra? Eller da Far eller Mor sagde deres sidste Farvel og drog bort fra dig? Du har maaske endnu aldrig sagt et sidste Farvel til et Menneske. Vel, det vil komme saa sikkert som dit sidste Aandedrag. Om saadanne Tanker et Øjeblik i Livets Travlhed jager gennem din Sjæl ved Mødet ved en Ligbaare, eller naar du besøger din Slægts eller din Vens Grav, føler du dig maaske forstyrret i din frie, lyse Tro paa Livet, og derfor fristes du til at gaa udenom. Man kan tidsnok tænke paa Døden, siger du maaske. Du er ung og glad og har et godt Helbred

og skyder det længer fra dig, og du drister dig ikke til at prøve noget, der er Fare ved. Ja, du kan have Ret i, at man skal ikke gøre Livet mørkere, end det er. Men det *er* somme Tider mørkt og farligt. Mange kommer aldrig i Kast med Livets store Opgaver, kommer ikke ud paa det store Hav af Frygt for Fare, der holder tilbage; af Angst for, hvad der mulig kunde møde af mørke Vanskeligheder. Den Slags Folk gaar tabt af Livet. Af Frygt for at komme *galt* afsted, kommer de *slet ikke afsted.*

Lad os nu for en Gangs Skyld standse et Øjeblik ved den Ligbaare ved Nains Port! Døden gør stille. I Stilheden møder vi Gud. Hans Mor, som i Forvejen var Enke, gik saa ene efter Kisten, thi hun havde kun ham, han var hendes eneste Barn. Og nu døde han trods sin Ungdom. Sligt kan jo hænde. „Den gamle skal dø, den unge kan dø". Jeg vil sige dig min Mening. Saa kan du selv gøre dig din. Hver maa jo gøre dette op for sig selv: Intet Sted staar et Menneske saa ene som i Døden. Og intet er mere sikkert, end at du skal dø, staa Ansigt til Ansigt med Døden! Mødet mellem Liv og Død er altsaa ikke — et „tænkt Tilfælde". Men alligevel vil jeg ikke, du skal lade dig lamme i din lyse Tro og din Glæde ved Livet, jeg ønsker ikke, at du skal gaa med bøjet Hoved og bare betragte Livet som en Vandring mellem Grave. Jeg vil tværtimod sige: Stol paa Gud, og gaa din Gang — med Øjet løftet mod Stjernerne. Til Lyset er du skabt, og i Lyset skal du vandre. Jesus har lovet os Livets Lys, naar vi følger ham. Gaa du kun frimodigt frem.

Jeg vil blot, at du ikke skal lukke Øjnene, og ikke gaa udenom Livets alvorlige Krav. Thi Livets Alvor gaar ikke uden om dig. Nej, se Liv og Død i Øjnene, saa vil du faa Brug for Frelseren. Ligesom Jesus sagde til Enken: Græd ikke! siger han til dig, du unge, tab ikke Modet! Gaa din Gang og gør din Gerning. — „Er Gud med dig, hvem kan da være imod dig"? Og han siger til dig, du gamle, som føler, at hver Dag bringer dig et Skridt nær-

mere til Graven: Kan du tro, skal du se Guds Herlighed! At tro er at vandre med Gud i Tillid. — Husk, Jesus standsede, han gik ikke udenom, han var frimodig og stærk nok til at møde Døden. Netop derfor kom kan til Jord, for at standse de sørgendes Klage. Han sagde til den unge Mand: „Staa op"! — Dette „græd ikke"! og „Staa op"! er Sejren, hvor Liv og Død mødes. Derfor frygt ikke, tro kun!

En Tilføjelse:

I Unge, som har Slægt eller Kendinge i Amerika, eller som selv rejser derover, hør et Ord: Det er min Erfaring, og manges, at der intet Sted for os i det fremmede Land er saa inderlig og dyb Samfølelse og Følelse af det fælles *danske* blandt Landsmænd som i den danske Menighed. Derfor: søg og raad andre til at opsøge danske Kirkesamfund, hvor de kommer!

H. J. V.

TO AF DE STILLE I LANDET

I det sidste Aar har Døden bortkaldt to Kvinder, som ofte var Gæster paa Hadsten Højskole, og som vil mindes af mange gamle Elever, nemlig Fru Veddes Moder, Stine Thommesen, og Fru Veddes Søster, Maren Thommesen. — Om disse to har Pastor Vedde skrevet nedenstaaende Mindeord. *J. L. C.*

Gamle *Stine Thommesen* i Levring, som d. 18. August blev begravet paa Levring Kirkegaard, og hendes Datter, Sygeplejerske *Maren Thommesen*, der blev begravet samme Sted den 26. April, hørte begge til de *stille*, stærke Kvinder, der fortjener at mindes med Tak i deres Kreds for, hvad de har været i den Menighed, de tilhørte, og den store Kreds af Mennesker, de paavirkede. — I Foraaret 1902 blev Fru Thommesen Enke; hendes Mand havde da i 27 Aar været afgjort „mærket" af en uhelbredelig Tuberkulose. Det var den i Midtjylland for sine store Bygningsarbejder vidt kendte Landsbyhaandværker Peter Thom-

mesen, en af de stærkeste Støtter for den grundtvigske Kreds, der samlede sig om Pastor Frederik Bruun i Levring og Hørup Sogne, hvor Levring Højskole grundlagdes, og Kjellerup-Levring Valgmenighed dannedes kort efter hans Afsked som Præst. Til denne Menighed hørte hele den Thommesenske Familie der. Hos den ene af Sønnerne, Bygmester Jacob Thommesen, boede de sidste Aar de to ovennævnte, „Gamle Stine og Maren", som de i daglig Tale oftest kaldtes. Her er ikke Stedet til at skildre dette ejendommelig fine og værdifulde lille Hjem, hvor der for mange var Hvile og Frimodighed at hente i Jesu Navn. Syge, som de begge var de sidste Aar, og begge prøvede haardt i Lidelsernes Skole, var de forunderlig stærke og støtte i deres Kristentro. Maren havde en Del Aar været Sygeplejerske, først i Viborg, senere i Hjemsognet, men maatte tidlig „lægge op". En Vinter var hun Sygeplejerske paa Hadsten Højskole. Og ofte var hun og hendes Moder Gæster hos os. En Sommer var hun paa Rekreation her paa Skolen. Saa hun hørte næsten Højskolekredsen til. Under Ophold paa Sorø og Stevns Højskoler og Sorø Husholdningsskole samt ved Plads i Digteren Kristofer Jansons Hjem i Norge, ved rig Læsning og selvstændig Tænkning og megen Livserfaring havde hun fundet Klarsyn og Kraft til at staa selv og støtte andre. Der var noget mandigt og myndigt og samtidig ømt, kvindelig fint ved denne ejendommelige Kvinde, hvis Ord altid havde Indhold og Vægt, naar de hørtes i Vennekredsen. Et enkelt Ord af hende: *Sygdom er ikke det værste!* vidner derom. — Men svært var det for hende ikke at kunne virke mere, længe før hun endnu var 40 Aar. Og endnu tilsidst ind under Dødsskyggerne fæstede hendes Øje sig med straalende Glans paa de i Solen skinnende Paaskeliljer ved hendes Leje, idet hun sagde: *Vi maa da faa Lov til at arbejde ovre paa den anden Side!* — Hendes Mor, som nu var noget over 80 Aar, plejede hende rørende omsorgsfuldt til det sidste. — Dødssyge havde de tilsyne-

ladende begge været under et Besøg paa Hadsten Højskole i den værste Spansksygeperiode, hvor Fru Vedde, Maren T.'s Søster, selv syg, i et Par Dage navnlig ventede sin Moders Bortgang naar som helst.

Nu er de alle tre gaaet bort, og der lyser Fred og Tak over deres Minde. — „De allermest skal glædes, som allermest har lidt". — Gamle Stine havde lært sine Børn dette.

Stine Thommesens Begravelse formede sig som et Vennemøde. Der taltes af afdødes to Svigersønner, Førstelærer Storch, Haarby, ud fra Ordet: „Gud give dig efter dit Hjerte", Pastor Vedde, Voldum, der talte ud fra Ordet: „Lader i alle Ting eders Begæringer komme frem for Gud" om Kristendom som Glæde (et Citat fra afdøde Pastor Bruun) og Valgmenighedspræst Kæstel: Et Kristenmenneskes Maal er det at tjene. Sjældent synes dette naaet saa skønt som i det Liv, vi her har set. — Levring er et af de Steder i Midtjylland, hvor det kendes, at der har været levet et grundtvigsk Menighedsliv gennem mange Aar.

H. J. VEDDE.

P. S. Vi er sikkert mange, som ser, at der meget savnes et Arbejde, som kunde samle og ordne, hvad der endnu kendes af Menighedsliv omkring i Kredsene fra de første grundtvigske Tider. — Før det er for_sent!

HØJSKOLEELEVERS MISSION

Ordet »Mission« anvendes som oftest som Betegnelse for Udsendelse med et særligt Hverv, specielt for Udsendelse med den Opgave at prædike Evangeliet for de Mennesker, der aldrig har hørt det før. De Mennesker, som udsendes, kaldes da Missionærer. Men taget i en videre Betydning har alle vaagne, interesserede Mennesker en missionerende Gerning at tage op, hver paa sit Sted, og hver paa sin Maade.

Dette gælder ikke mindst den Del af vort Folk, der regner sig som Lærlinge af den danske Folkehøjskole, fordi man maa gaa ud fra, at de, som har villet lade sig paavirke af det Liv, der føres der, har faaet deres Personlighedsliv udviklet, saa at de i deres Færden kan drage andre med til alt, hvad der er sundt og godt. Desværre kendes det saa lidt paa mange af vore unge, at de har været paa Højskole. Men de, som kom paa Skolen med Følelsen af, at der vilde de vist møde noget, som kunde blive dem til Glæde og Udvikling og maaske faa Tankerne klaret om mangt og meget, saa de kunde finde sig et mere grundfæstet Stade i Livets Mangfoldighed, har dog sikkert Følelsen af, at paa dette Sted mødte de noget, som det er dem en Glæde at leve paa og handle efter, noget, der vokser i Værdi, som Aarene gaar.

For de Mennesker, der ikke selv vil, kan den gode Sæd, der saas i deres Sind, ikke dø; den maa før eller senere spire og vokse. De indhøstede Værdier skal være som et Fond, der kan tæres paa, et Fond, der aldrig kan tømmes, fordi der altid gror noget nyt ud deraf hos vedkommende selv. Der er mange, som har følt sig berigede et helt Liv igennem.

Vi maa huske paa, at der under et Højskoleophold ikke frembringes noget afsluttet og færdigt, men kun en Begyndelse til videre Udvikling. Hver Elev skulde gerne forlade Skolen med Følelsen af, at han eller hun havde alt for meget til sig selv. At være andre til Gavn og være det med Glæde, skulde være det store Bud. Det er ved at være hinandens smaa Glædebringere, at vor egen sande Lykke formes. Derfor gælder det om, at alt, hvad der bragte os Glæde, førte os fremad og opad, gjorde vort Menneskeliv rigere, kan gøre os til Missionærer, d. v. s. Mennesker, der længes efter at være andre til Gavn, og som brænder af Lyst til at føre disse Aandens og Hjertets Rigdomme ind til saa mange som muligt. En god Højskoleelev maa fra det Øjeblik, han forlader Skolen, blive en Missionær; paa en eller anden Maade; Livet er saa mangfoldigt. —

Hvis vi har faaet fat i nogle Livsværdier, som fylder vort Sind, og som vi mærker, andre Mennesker ikke har, kan vi maaske delagtiggøre dem deri. Ligeledes, hvis vi tror at have fundet noget, der kan gavne Landet, Folket, Efterslægten, ja — saa kæmper vi for det saa godt og saa tappert, vi kan, gennem Sammenslutninger, Partier, Aviser, Møder og — det er det allervigtigste — ved at passe vor daglige Dont. De fleste Mennesker faar ingen anden Missionsmark anvist end den daglige Gerning, men her kan ogsaa selv den daarligst begavede Elev være med at leve et Liv, der kan blive til Eksempel for andre. Og et Menneskes Væsen rækker langt. De mangfoldige Traade, hvormed vort Væsen og Virke er knyttet til andre Mennesker, rækker langt videre, end vi maaske nogensinde betænker eller aner.

Naar Sæden fra Marken skal bjærges ind, saa afhænger Folden af, om de enkelte Straa har gode Aks. Der vil nogle faa Kærner fra eller til hos de mange komme til at give mærkbart Udslag i Høstudbyttet. Det er værd at tænke paa i vort daglige Liv. Vi kan ganske vist hver for sig ikke virke saa meget i Helheden, og mange fristes til at sige: Enten jeg gør det ene eller det andet, det betyder saa uendelig lidt.

Men naar de mange er af den Mening, saa kan Udslaget mærkes i det samlede Udbytte. Og alle de, som kalder sig Elever af den danske Folkehøjskole, maa tillige huske paa, at de Mennesker, som aldrig kommer paa Højskolen eller faar Føling med det Liv, der leves der, faar ingen anden Forklaring paa, hvad disse Skoler egentlig er, end den, de faar gennem Elevernes Færden. I al god Opdragelse gælder det, at vi Smaafolk udretter langt mere ved, hvad vi er, end ved det, vi siger og skriver.

Maa jeg i denne Forbindelse pege paa et Omraade, hvor der ganske naturligt stilles Krav til gamle Højskoleelever. Det er med Hensyn til Selskabeligheden. Den Maade, hvorpaa denne Selskabelighed drives, kan nemlig faa den allerstørste Indflydelse paa vort Liv. Det er ud af et dybt Instinkt, vi søger sammen, og det er naturligt at følge denne Trang for at komme til at dele med andre.

Men Udbyttet af at mødes skulde jo gerne være Styrkelse til at leve et sandt Menneskeliv. Der ligger en betydelig Opgave for jævne Mennesker i dette at stille Krav om Berigelse, naar de kommer sammen med hverandre. Ikke saaledes, at man skal presse sig selv eller andre op, saa der bliver noget kunstigt ved det; men man skal tale jævnt om jævne Ting; i dette kan der være en Styrkelse, som man i Virkeligheden slet ikke kan undvære. Leveregelen: »Tal nu sandt om smaat og stort og jævnt om alt det høje«, gælder ikke bare Foredragsholdere, men Mennesker i Almindelighed.

I Nutiden er der noget uroligt søgende over Mennesker. Man søger efter noget fast, og der er i Tiden en stærk religiøs Trang, som faar Mæle gennem Bøger, Aviser, Tidsskrifter o. a. Der kan komme noget værdifuldt ud af denne Trang, bliver den bare ledet ind i det rette Strømleje. Det vil da mere og mere klare sig, hvad det er, vi trænger til. Tænker vi f. Eks. paa de gudelige Forsamlinger eller paa Friskolebevægelsens Begyndelse i forrige Aarhundrede, saa ved vi, at det ikke var *stærkt afklarede*, men *søgende* Mennesker, der bar Bevægelsen, og saadan maa det vel være endnu. Vil

vi være med til at højne vort Menneskeliv paa alle dets forskellige Omraader, maa vi søge Hjælp dertil, ogsaa naar vi samles med hverandre. Tag Sangbogen frem, »Sangen har Lysning« o. s. v.; syng vore gode Sange; det er en god Indledning til at veksle Tanker med hinanden. Eller læs eet eller flere af vore udmærkede Ugeblade, der har Stof nok til Drøftelse: »Dansk Ungdom«, »Højskolebladet«, »Menighedsbladet« o. fl. a. Paa denne Maade kommer vort dybere Personlighedsliv til at give sig til Kende, og den almindelige Selskabelighed bliver et Led for de bedste Kræfter, der rører sig i vort Folk.

Paa denne eller lignende Vis kan enhver tage sin Opgave op. Vi Mennesker kan nu engang ikke være hinanden uvedkommende. Vi maa se os selv som et Led i en Kæde af kæmpende og arbejdende Mennesker, der kommer fra Fortid og rækker ind i Fremtid. Det giver ligesom større Glæde over ens Virke, det vækker Ansvarsfølelsen og giver Sammenhæng. Og er vi da saa lykkelige, at vi bag det hele kan skimte en styrende Haand, da har enhver af os Betingelse for paa den ene eller den anden Maade at blive en Missionær i Hjem og Folk.

LIDT FRA HAANDVÆRKERSKOLEN

Skolen har i den forløbne Vinter gaaet godt; der har været arbejdet flinkt og med Liv og Lyst. Der var ialt 45 Elever, deraf var de 10 gamle Elever.

Man hører ofte, at vi Haandværkere skal følge med Tiden; dersom det dermed er Meningen, at vi skal uddanne os i aandelig saavel som i praktisk Dygtighed, kan det være godt, ellers er ikke al Følgen med Tiden til det bedste. Jeg tror, at Størstedelen af de unge, der søger Haandværkerskolerne, har Forstaaelsen af, hvad det gælder: at det ikke alene er den praktiske Dygtighed, der saa godt kan behøves, men at enhver ogsaa er klar over det, der kan forekomme i den Livsstilling, han tænker paa at indtage.

Der siges ofte, at Konkurrencen er haard; men den, der har lært noget og vil arbejde sig frem, har altid kunnet klare sig og vil ogsaa vedblivende kunne gøre det; men foruden Haandværkerens Livsgerning maa han ogsaa være med i det offentlige Liv. Efter det Antal Haandværkere, der findes her i Landet, er de alt for lidt repræsenteret saavel i Kommunerne som i Rigsdag; af den Grund maa vi Haandværkere ikke sige: »Det har vi ikke Tid eller Raad til«, begge Dele skal der nok blive Udvej for, og nogen *skal* gøre et Arbejde for Haandværkerstanden.

For at skaffe bedre Kaar hører der Kundskab og Sammenhold til, ellers er der Fare for Udbytning.

Den næstsidste Søndag i Marts var der Udstilling paa Haandværkerskolen; den var godt besøgt af Folk fra Byen samt Omegnens Mestre, og det var ikke faa anerkendende

Ord, der lød om de smukke Tegninger, der var udførte. Modellerne af de forskellige Trapper og Tagværker blev gennemgaaet af Mestrene, som udtalte deres Tilfredshed med det udførte.

Ved Skolens Slutning aflagde 17 af Eleverne Svendeprøve. Som Repræsentant fra Fællesrepræsentationen og Formand for Svendeprøvekommissionen var Hr. Tømrermester J. Lassen, Linde, tilstede; desuden en Del af Elevernes Forældre og paarørende. Ved en lille Festlighed efter Bedømmelsen talte Hr. Tømrermester Lassen til de unge om det, de nu havde udført og lagde dem paa Sinde at blive gode Borgere og Haandværkere.

Tilsidst oplyste han, at alle Prøver var bestaaet, deraf 4 med Ros og 2 med Broncemedalje; de 2 Medaljer tilfaldt Murer Aage Mogensen, Bramstrup, for et Gavlparti, og Tømrer Anker Tjerrild, Mejlby, for en Tagværksmodel.

Haandværkerskolen er fra i Sommer bleven mere selvstændig, men Samarbejdet med Højskolen fortsættes som hidtil. Karl Olsen er ikke ved Skolen i Vinter, han har begyndt Forretning i Hørby i Vendsyssel, hvor det gaar ham godt. I Stedet for Karl Olsen er antaget Konstruktør P. Rasmussen, medens P. Thommesen fortsætter.

Skolen har faaet godt begyndt og med Udsigt til at blive fuldt optaget.

Med Hilsen til alle gamle Elever.

INGEBORG og A. J. JENSEN.

UNGDOMSSTÆVNET
PAA HADSTEN FOLKEHØJSKOLE
14. JUNI 1925

Vor Ungdom er vor Fremtids Haab
og Lys paa den dunkle Vej,
den skabe skal i Danmark Daad
med Viljen stærk og sejg
og bryde nye Baner
og fælde gamle Vaner,
saa fri og glad den lægger
sin Sten i vort danske Hus.

Det Hus, der rummer Folket vort
i Vaartid og Sommerglans,
i Vinterslud og Stormvejr haardt,
ved Jul og ved Sankte Hans,
det Hus, hvor Moder leved',
hvor Faders Daad blev skrevet,
hvor Slægter gav det bedste
til Værn for vort danske Hjem.

Se, over Huset vajer frit
med Kors i den røde Dug
vort Flag, der taler dit og mit,
vor Fortid — og hvad der er nu;
saa stærk er denne Stemme,
vi kan den aldrig glemme,
den hvisker dybt i Hjertet
med Bud fra det danske Hjem!

Fra Bakketoppens Høje snor
sig Spor fra vor Oldtids Vej,
i Mosefundets Sølv „vor Mor“
end hilser paa dig og mig, —
og Kirkeklokken ringer,
saa mildt et Bud den bringer
om Liv i Savn og Møje,
men tro mod det danske Hjem.

Saa gaa da Ungdom til din Daad
i „ædle Fædres Spor“. —
„Hos Gud for alt er gode Raad“,
han hjælper den, der tror,
og ved hans Kraft kan sejres,
naar onde Magter lejres,
som øde vil og skænde
vort ældgamle danske Hjem.

Vor Ungdom er vort Fremtids Haab
velsignet den være skal.
Modtag af Livets Renheds Daab
og find saa det rette Kald,
saa skal du Sejren vinde,
du unge Mand og Kvinde,
og binde Som'rens Kranse
paany om vort danske Hjem!

AAGE JENSEN.

AF SKOLENS DAGBOG

Vinterskolen begyndte 4. November, og der havde meldt sig 80 Elever, der lidt efter lidt blev forøget med flere, saa Skolen fik et Besøg af 110 Elever.

Ved Aabningsmødet talte Aage Jensen om, at det var Højskolens Maal at føre Mennesker til Livets Kilder, og Pastor Vedde talte ud fra Ordene i Ingemanns Aftensang: »Her er trygt at dvæle«. Skolearbejdet kom snart i god Gænge og kunde uden Afbrydelse fortsættes Vinteren igennem. Vi fik i det hele levet et rigt og godt Skoleliv med hverandre. Eleverne var ofte Gæster rundt om i de forskellige Lærerhjem, og hver Søndag var alle samlede paa Skolen, hvor der var Underholdning af forskellig Art, Oplæsning, Lysbilleder og enkelte Gange Leg. Paa den Maade blev hele Flokken knyttet nær til Lærerne og til Skolen i det hele. At vi havde de sædvanlige Udflugter til Aarhus med Teaterbesøg, til Viborg i Domkirken, skal blot nævnes — dertil kom en ny Udflugt til Voldum Præstegaard for at besøge Vedde, — og det blev helt igennem en god Tur, til Opmuntring baade for Vedde og Eleverne. Fastelavns Mandag havde vi Elevbal, en Fest, der forløb smuk og harmonisk, selv om det naturligvis undertiden kan tage sig pudsig ud med den megen Spadseren paa Gulvet, der nuomstunder kaldes Dans.

I Vinterens Løb blev der paa Skolen holdt en Række Møder, dels af Skolens Lærere og dels af fremmede Talere. Skolen havde saaledes Besøg af Frk. Henni Forchhammer, en af de danske Udsendinge i Folkenes Forbund. Frøkenen fortalte os meget interessant om Folkeforbundets Arbejde og viste os en Række Billeder fra Forbundets Arbejdsmark. — Statens Tilsyn med de tekniske Skoler, Professor Lütken, besøgte os og holdt et Foredrag om »Spildevand«, et noget prosaisk Emne, men Professoren forstod at behandle Spørgsmaalet, saa vi nok skal blive ved at huske hans Tale. En Aften havde vi Seminarielærer L. Jensen, Silkeborg, til at læse: »En dansk Students Eventyr«, og en anden Aften fortalte Realskolelærer Harald Malling os muntre Hi-

Fra Vinterskolen.

storier. Forstander Larsen, Malling Landbrugsskole, kom en Aften og viste os en Række Lysbilleder af Udviklingen indenfor Landbruget. De Møder, hvorved Skolens Lærere talte, falder i to Afdelinger, dels var det Søndagsmøder, hvor der blev talt i Tilslutning til Dagens Tekst, og dels var det social-historiske Foredrag. Ved den sidste Række Møder var det altid Aage Jensen, der talte, og Emnet var »den industrielle Udvikling i det 19. Aarh.«. Det var ikke store Skarer, der kom til Møderne, men de, der kom, var trofaste, og Møderækken fortsættes derfor ogsaa i Aar.

Vi havde ogsaa: »Den kirkelige Foredragsrække« ligesom i Aarhus og Randers, hvor Kirkeligt Samfund af 1898 ordner Møderne. Her er det Højskolen. Emnet var: »Forsagelsen og det første Led af vor Daabspagt«. Talerne var her: Pastor Geert Jørgensen, Vejlby, Biskop Ludwigs, Aalborg, Frimenighedspræst Clausen-Bagge, Ringkøbing, Valgmenighedspræst Oscar Geismar, Kerteminde, og Domprovst Martensen Larsen, Roskilde.

Ved Vinterskolens Slutning var der som sædvanlig en Del Haandværkere, der aflagde Svendeprøve, ialt 17, og de bestod alle, flere fik endda Udmærkelse. Den sidste Søndag, Eleverne var her, havde vi Gymnastikopvisning og Udstilling af Elevernes Tegnearbejder — en hel Del Mennesker var kommen her for at se de smukke Arbejder. Alt i alt en god Vinter med godt Skolearbejde. Lærerpersonalet havde et godt Samarbejde, og det var os en stor Glæde, at Kaptajn Pedersen blev saa rask, at han kunde tage en Del Timer paa Skolen.

Fra Sommerskolen.

Sommerskolen 1925.

Sommerskolen begyndte 4. Maj med et Aabningsmøde, hvor Aage Jensen talte om Ungdommen og Folkehøjskolen. Han mindede om de gamle Ord: »Det er Folkehøjskolens Opgave at værge om Ungdommens Særpræg, saa der kan leves et rigt Ungdomsliv, og de Unge kan finde den Livsanskuelse, de kan hvile i, og den Gerning, de kan trives ved og tjene Samfundet som Led i Slægtens store Kæde.« Derfor maa Højskolens Tale være Livets Tale, et Vidnesbyrd om Livets Rigdom og Fylde. Pastor Vedde udtalte Ønsket om, at de unge Piger maatte faa Glæde og Rigdom ud af deres Højskoleophold. Sommeren blev paa alle Maader en rigtig Højskolesommer, ikke blot kom der lyse, varme Dage, men der var over hver Dag en Fest og Glæde, saa det blev rigt at leve sammen.

Vi fik i Sommerens Løb en Række Fester og Udflugter, hvoraf nogle skal omtales her: Bededag var vi i Voldum Præstegaard, var i Kirke og derefter sammen med Ungdomsforeningen og havde det hyggeligt og rart den skønne Foraarsdag. Grundlovsdagen var alle Eleverne med Lærer P. Bang i Nielstrup, hvor Bang talte, og Eleverne sang. Beboerne tog overmaade godt imod de unge Piger, og Turen blev til gensidig Glæde.

6. og 7. Juni var vi paa Mols. Under straalende Sol sejlede vi til Knebel og vandrede saa derfra gennem Mols Bjerge til Femmøller Badehotel, hvor vi skulde bo Natten over. Vi fik en god Modtagelse paa Hotellet, og skønt vi var Værten helt fremmed og ikke havde mange Penge at betale med, blev der af alle paa Hotellet gjort alt for, at vi

skulde befinde os godt, hvad vi da ogsaa gjorde. Efter Aftensmaaltidet gik Turen paany op i Bakkerne, og der oppe havde vi en uforglemmelig Stund. Sommeraftenens Stilhed, det blanke Hav, de skinnende Fyr paa Samsø og Tunø, fra Hjelmen, fra Fyrskibene ude i Kattegat og et enkelt Glimt ovre fra Sjællands Kyster, et Syn saa smukt, saa det aldrig glemmes, en Stund i Stilhed og Maaneskin, Danmarks lyse Nat om os og Uendeligheden i os, en stille Stund, hvor Ord døde, og alt i os blev stille og lyttede —

»Gud i din Haand alt stort er smaat,
men kært det mindste tillige.«

Dagen efter gik Turen til Havet, og Vandet var saa varmt, saa vi kunde bade. Hele Formiddagen tilbragte vi ved den skønne Strand. Om Eftermiddagen var der offentligt Møde i Skoven ved Hotellet. J. L. Christensen talte om Folkelivet ud fra H. C. Andersens Fortælling »Det lille Grantræ«, og Aage Jensen om den ejendommelige Bonde Jens Christensen Aal ude fra Voldum. Pigerne sang nogle flerstemmige Sange under Bangs Ledelse, og P. Lauridsen havde et Folkedansehold, der gav Opvisning. For Egnens Folk tolkede Niels Munch, Grønfeldt, den Glæde, vi havde beredt dem, og da vi i nogle store Rutebiler kørte mod Hadsten, lød der til os et Ønske om at komme igen ad Aare. Paa Hjemvejen gjorde vi holdt ved Kalø og var en Tur paa Ruinen. I god Behold naaede vi Højskolen, en forunderlig Oplevelse rigere.

Søndag den 14. Juni havde vi stor Fest, idet vi den Dag havde Besøg af 200 Unge fra Djurslands nordlige Hovedkreds under »De danske Ungdomsforeninger«. Med Toget 9,42 Formiddag kom de mange Gæster, og de unge Piger var paa Stationen for at tage imod dem, og da alle Gæster var samlede, gik Turen mod Højskolen.

Forrest Skolens Elever — en af dem bar Fanen — derefter mange Unge. Da vi kom til Skolens Bakke, dannede Eleverne Spalier, og derigennem gik Ungdomsskaren ind i Højskolens Have.

Da jeg havde budt de Unge et hjerteligt Velkommen, sang vi Morgensang. Vejret gav straalende Sol, og selv om Blæsten var haard, kunde den dog ikke tage Sommerdagen med sig. Om Formiddagen førte vi Gæsterne rundt til Skoven og Skolerne, og ved Middagsbordene i Gymnastiksalen var vi allerede saa meget kendte, at Snakken gik muntert og livligt. Efter Kaffetid samledes vi paa Festpladsen, et hyggeligt Sted og udmærket til en saadan Sammenkomst. Vi havde faaet de nordiske Landes Flag hejst, og her i det smukke Sommerløv bidrog de smukke Flag til at skabe den rette Feststemning.

Først sang Pigerne. Bang dirigerede som ellers.

Efter Sangen, der findes aftrykt andet Sted i »Hadsten-Bogen«, talte J. L. Christensen udmærket om Egnens Historie.

Imidlertid var Vedde kommen fra Voldum, og han holdt en lille

Paa Vej mod Højskolen.

opbyggelig Tale til de Unge, hvorefter Aage Jensen sluttede Mødet med en lille Andagt og Tak for Dagen.

Fra »de Unges Lejr« talte Lærer R. Nielsen, Vivild, og Lærer Søndergaard, Randers. Begge takkede for den Maade, hvorpaa Skolen havde taget mod de Unge, og Lærer Søndergaard rettede en stærk Opfordring til Ungdommen om at tage paa Højskole. At vore Elever bidrog deres til Dagens festlige Præg er en selvsagt Ting, de vartede op,

Der hilses paa Gæsterne.

Pigerne synger

de sang, de hjalp til paa alle Maader, saa det var med god Grund, jeg kunde sige baade dem og Pigerne i Køkkenet Tak for en dejlig Dag.

Elevmødet afholdtes sidste Lørdag og Søndag i Juni, og jeg skal her lade »Randers Dagblad« og »Højskolebladet« tale gennem deres Referater, idet jeg ogsaa selv udtrykker min Tak for dette festlige Stævne. Og det er vort Haab, at gamle Elever i stort Tal vil møde til kommende Elevmøder.

Medens J. L Christensen taler.

Hadsten Højskoles Elevmøde,

der afholdtes Søndag den 28. Juni, havde samlet ca. 600 gamle Elever fra nær og fjern. En Del var allerede mødte Lørdag Aften, og Mødet indlededes da med en Velkomsttale af Forstander Aage Jensen, hvorefter J. L. Christensen i en Tale mindedes Præsten og Forfatteren Carl Koch og hans Betydning for den danske Højskole og Menighed.

Søndag Formiddag var der Opvisning paa Gymnastikskolen — under P. Lauridsens Ledelse. — Om Eftermiddagen holdtes det egentlige Hovedmøde paa Festpladsen i Skolens Have. Her holdt Forst. Aage Jensen først et Foredrag om Grundtvig i 1825, hvorefter Skolens Ejer, Pastor Vedde, Voldum, talte om »Ydmyghed« og dernæst i en stærk personlig præget Tale tog Afsked med sin Forstandergerning paa Hadsten Højskole, idet Skolen nu er solgt til Aage Jensen, som overtager den til 1. August. Vedde udtalte sin Taknemmelighed for de 18 Aar i Hadsten. Han havde været glad og lykkelig i sin Gerning, men var ogsaa sikker paa, han nu havde valgt det rette ved at gaa over i Præstegerningen. Han ønskede den nye Forstander og hans Hustru Lykke til at føre Skolen videre — under Guds Velsignelse. Forstander Aage Jensen udtalte, at det var hans Agt at fortsætte Skolen i det gamle Spor uden noget Brud med Fortiden. Pastor Vedde havde lovet, som hidtil, at medvirke som Lærer, ligesom de øvrige gamle Lærere blev ved Skolen. Forstanderen haabede, at de gamle Elever fremdeles vilde føle sig hjemme paa Hadsten Højskole.

Senere samledes ca. 400 gamle Elever til et Fællesmaaltid i Skolens Gymnastiksal. Her holdtes flere Taler af gamle Elever, der alle takkede Vedde for de svundne Aar og udtalte deres bedste Ønsker for Skolens Fremtid under det ny Forstanderpar. Saaledes talte Lærer Christensen, Petersen, Lee, Lærer Sørensen, Lillering, Købmand Rasmussen, Hadsten, Vedde o. fl., og en i Dagens Anledning af Petersen, Lee, forfattet Sang blev med flere andre sunget.

Om Aftenen afholdtes Fælleslæsning af »Det glade Pensionat«, som ligeledes var skrevet for Dagen (af Aage Jensen), og som gjorde stor Lykke.

I den smukt illuminerede Højskolehave blev sunget flerstemmige Sange af Sommerholdet, som synes at være nogle rene Sangere, og som derfor ogsaa høstede megen Anerkendelse.

Aftenen sluttede med en Aftenandagt, og med »Dejlig er Jorden« skiltes man, efter at man sammen med sin gamle Skole og i Venners Lag havde oplevet en stor og festlig Dag i det herligste Vejr midt i Hjertet af en sjælden god Sommer.

Vi havde ogsaa nogle Gange Besøg af Husmænd, der var paa Rejse, først af Hadsten og Omegns Husmandsforening, senere af et Hold rundt om fra Landets forskellige Egne, og mod Slutningen af Somme-

FRA ELEVMØDET

ren havde vi en Aften Ungdommen fra Kaløvig Landboforening. Hver Gang vi fik Gæster, blev der talt af en af Lærerne, og Pigerne sang nogle Sange. Vi er glade ved, at Mennesker kan finde den Vej, der gaar om ad Højskolen.

Inden Skolen sluttede, var Eleverne i Viborg, og en Aften var Harald Malling her og fortalte Historier. Vi havde ogsaa i Aar Besøg af Jon Sørensen, tidligere Eidsvold.

Da vi tog Afsked med Pigerne, kunde vi gøre det fuld af Glæde, vi havde levet nogle dejlige Dage sammen og faaet Lov at opleve den rigtige danske Sommer.

Med Sommerskolens Slutning foregik der en stor Forandring her paa Hadsten Højskole. Forandringen har været forberedt længe, men nu blev den virkeliggjort. Vedde havde, som det allerede er nævnt, overdraget os Skolen, og den 3. August flyttede vi ind i Skolens Hjem, og J. L. Christensen flyttede samtidig op i »Solhøj«, hvor tidligere Bendix Møller har boet. For os blev der megen Travlhed i den kommende Tid, men vi tog fat paa Arbejdet i Fortrøstning om, at vi har en Gerning at gøre mellem dansk Ungdom. Ud ad til er Forandringerne ved Skolen smaa. Alle de gamle Lærere er her fremdeles og virker i deres Fag. P. Bang er rejst til Ollerup Gymnastikskole, — ikke fordi vi ønskede, han skulde rejse, og heller ikke fordi Bang vilde rejse, men da Bang ikke har øvet Lærergerning andre Steder end her, har det sikkert sin Betydning, at han ser andre Skikke og Forhold. Vi siger ham Tak for godt Arbejde paa Hadsten Højskole. Som yngre Lærer fik vi C. H. Daugbjerg, der var Elev paa Skolen 1920—21, og som nu i Sommer har bestaaet Lærereksamen fra Jelling Seminarium. Han er saaledes godt kendt med Forholdene her.

Efteraarsmødet blev i Aar afholdt i Dagene 21., 22., 23. og 24. Septbr. Vi kaldte det »4 Dage paa Højskole« og indbød Folk til at komme, saa de kunde tage Ophold paa Skolen. En Del fulgte ogsaa vor Indbydelse og var her alle 4 Dage. Disse Højskoleelever blev vi meget glade ved, saa vi bestemte os til at holde »4 Dage paa Højskole« næste Aar. Vi havde ogsaa den Glæde, at mange deltog i vore offentlige Møder, og jeg skal lade »Højskolebladet«s Referat følge her, det giver et Indtryk af, hvorledes Møderne forløb.

Hadsten Højskoles »4 Dage paa Højskole«,

der afholdtes i Forbindelse med Skolens Efteraarsmøde, havde god Tilslutning, og Forsøget vil blive gentaget ad Aare.

Der blev holdt 3—4 Foredrag daglig, — om Formiddagen talte som sædvanlig en af Skolens Lærere, medens fremmede Talere medvirkede om Eftermiddagen. —

Forst. Aage Jensen talte bl. a. om Sangen »Kong Kristian« og frem-

hævede, at det var en stor Misforstaaelse, naar denne Sang fra een Side opfattedes som udelukkende Krigsforherligelse og fra en anden som »Kongesang«. Den maatte opfattes som en Række skønne poetiske Billeder af Danmarks Historie, og saaledes burde den altid leve i vort Folk.

J. L. Christensen fremdrog nogle Træk af Egnens (Lilleaadalens) Historie, dens Herregaarde og Kirker, samt Bondelivet i ældre Tid. Seminarieforstander Vinther optrak Hovedlinjen i den grundtvigske Bevægelses Historie siden Grundtvigs Død og dvælede særlig ved de Urosignaler, der har lydt fra Mænd som Bjørnson, Brücker og Morten Pontoppidan. Denne Uro havde haft sin gavnlige Virkning og bidraget til at hindre Bevægelsen i at stivne i Dogmatik og Læresætninger. Den grundtvigske Forkyndelses Særpræg var fremdeles, 1) at den var særlig dansk præget, 2) at den lagde Hovedvægten paa, hvad Gud havde givet, ikke paa, hvad vi selv præsterer, og 3) at den fremhævede det menneskelige som den naturlige Jordbund for Kristenlivet. — Endvidere talte Vinther om den norske-grundtvigske Bevægelse, særlig om Bjørnsons og Kristoffer Bruns Forhold dertil.

Forstander Vilh. Larsen, Sorø, talte om Polen og om den af Dr. Seefeldt rejste Højskolebevægelse, samt til Slut om Højskolen og dens Opgave herhjemme.

Biskop Schiøler, Aarhus, gav en Fremstilling af Grundtvigs Brevveksling med Nordmanden Stenersen og af Grundtvigs Udvikling i disse Aar.

Endvidere holdt Ingeniør Arnfred, Askov, et meget oplysende Foredrag om den »moderne Psykologi« og fremhævede, at denne havde bidraget til at klare, hvad Betydning Opdragelsen har for den enkeltes Udvikling.

Endelig talte Arnfred om Palæstina og Jødefolkets Forhold til det gamle Land.

Vi fik gennem Efteraarsmødet en Begyndelse paa vort Arbejde, en festlig Indvielse til Livet paa Hadsten Højskole. Det var vi glade og taknemlige for. Vi fik ved Efteraarsmødet Lejlighed til at se en Del af Egnens Folk — lærte at kende lidt til dem, som vi haaber, de ogsaa vil lære os at kende. Vi fik ogsaa Lejlighed til at lære mange gamle Elever at kende og at mærke, at de følte sig hjemme her. Det er vi allermest glade ved, for vi ønsker, at gamle Elever fremdeles maa finde sig hjemme her og føle, at her er godt at komme.

Jeg kan ikke slutte denne Dagbog uden at udtrykke vor Tak til Skolens Lærere og Venner. Vi har mødt megen Kærlighed i den Tid, vi har været her, og megen Forstaaelse hos Skolens gamle Lærere. Ligeledes vil vi gerne bringe vor Tak til Forstanderinde Frk. Margrethe Pedersen, Husholdningsskolen. Vi har haft megen Glæde af Sam-

arbejdet med hendes Skole, ligesom vore Elever har været hendes Gæster. Det siger vi Tak for og ønsker hende god Lykke med den ny Skole, hun bygger. For den Venlighed og Kærlighed, vi har mødt, vil vi gerne gennem vort Arbejde gøre Gengæld. Vi vil ogsaa sige Pastor Vedde Tak, fordi han opfordrede os til at komme her til Hadsten, og for det Samarbejde, vi har haft med ham. Vi haaber, at han ikke alene vil komme her, men at han ogsaa vil føle sig hjemme her. Men først og fremmest siger vi Gud Tak, fordi vi faar Lov at leve og virke mellem dansk Ungdom.

Vi sender de kærligste Hilsner til Skolens gamle Elever og Venner!

Ingeborg og Aage Jensen.

Vinterskolen

er i Aar begyndt med 80 Elever. Da der er indmeldt over 20 til, vil her saaledes blive fuldt Hus.

Næste Elevmøde

afholdes 26. og 27. Juni 1926. Liggende Gæster bedes medbringe Tæpper, og af Hensyn til Spisningen var det jo ikke helt ved Siden af, om vi fik et Brevkort forinden.

Efteraarsmødet 1926

eller »4 Dage paa Højskole« bliver Torsdag 23., Fredag 24., Lørdag 25. og Søndag 26. Septbr. Seminarieforstander Winther, Silkeborg, Højskoleforstander J. Rosenkjær, Roskilde, Pastor Gamborg, Ø. Tørslev, Højskolelærer P. Jakobsen, Ry, og fhv. Kirkeminister Th. Povlsen har lovet at tale. Desuden vil Skolens Lærere medvirke. Kom og vær med!

Elevforeningens Regnskab 1924—25.

INDTÆGT:			Udgift:		
Overført fra forrige Aar	Kr.	1403.77	Trykning af Hadsten Bogen 1923	Kr.	820.60
Indkommet Kontingent 1925:			Annonce om Elevmødet 1924	-	13.30
799 Opkrævn. à Kr. 2.50	-	1997.50	Protokoller og andet Skrivemateriale	-	42.25
Direkte indbetalt	-	14.00	Understøttelser	-	175.00
			Hadsten Bogen 1924:		
			Trykning	-	897.55
			Forsendelse	-	505.75
			Sekretærens Løn	-	100.00
			Gaver m. m.	-	10.00
			Ialt Udgift	Kr.	2564.45
			Saldo at overføre	-	850.82
Ialt	Kr.	3415.27	Ialt	Kr.	3415.27

Revideret og fundet rigtig.

Hadsten, 27. Juni 1925.

P. Lauridsen. *Margrethe Dyhr.*

INDMELDELSER I ELEVFORENINGEN

Af Vinterskolen 1924—25:

Niels Anker Nielsen, Hadbjerg, Hadsten.
Lindhardt Flarup, Sjørring, Onsild.
Niels Herman Andreasen, Spentrup.
Thorvald Molbo, Grensten, Stevnstrup.
Marius Skifter Andersen, Udbyover, Havndal.
Niels Enevoldsen, Hadbjerg, Hadsten.
Søren P. Kristensen, Ebdrup, Kolind.
Alfred Ørum, Hjorthede, Bjerringbro.
Valdemar Sørensen, Kirkebjerg, Terndrup.
Rasmus Eskild Rasmussen, Stjær, Harlev.
Kristian Rask Andersen, Haverslev, Arden.
Carl Gustav Nielsen, Langaa.
Jens Kristian Klemmensen, Fjallerslev, Nykøbing M.
Karl Sørensen, Hvorupgaard St.
Niels Pedersen, Tværhøjgaard, Greve, Taastrup.
Henry Johansen, Greve Maj, Taastrup.
Kristen Sørensen Bach, Bjerringbro.
Kaj Rand, Hatting.
Chr. Nybo Pasgaard, Lydom, Nr. Nebel.
Martin Jacobsen, Kjelstrup, Kolind.
C. Ammitzbøl Marcussen, Strands, Knebel.
Knud Peter Kristiansen, Aarslev, Brabrand.
Peder Møller, Smøl, Skodsbøl.
Marius Hansen, Holmdrup, Skaarup.
Søren Klitgaard, Skivum, Vægger.
Niels Koudal, St. Pedersgade 28, Randers.
Peder Steffensen, Timbæk, Bjerringbro.
Valdemar Frandsen, Ingerslev, Ørsted.
Harald Kjær, Lem, Randers.

Jens Peder Pedersen, Vrinners, Vrinners.
Mejnert Nielsen, Bassegaard, Ryomgaard.
Jens Møller Jensen, Lykkegaard, Ryomgaard.
Ejner Nielsen, Sabro, Mundelstrup.
Christian Bjerre, Thorup, Aggersund.
Marius Kjær Rasmussen, Vestereng, Høver, Galten.
Christian Veng, Høver, Galten.
Aage Møller, Sjørring, Onsild.
Kristen Johansen, Skivum, Vægger.
Aage Henriksen, Hedegaard, Tvis St.
Andreas Madsen Andreasen, Gjesing, Auning.
Niels Moth Nielsen, Øls, Hobro.
Theodor Marinus Albrechtsen, Storvorde, Sejlflod.
Anders Ejner Kristensen, Kallerup, Todbøl.
Anders Søndergaard, Kallerup, Todbøl.
Niels Daniel Madsen, Thorup, Aggersund.
Aage Buus Larsen, Hyllested, Støvring.
Niels Svanholm, Karlby, Hobro.
N. P. Jensen, »Frydenshøj«, Anlæget, Viborg.
Søren Kristensen, Neder Hadsten, Hadsten.
Jens Peter Nielsen, Skanderborg Mark, Skanderborg.
Knud Laursen, Lundgaarden, Arden.
Niels M. Jensen, Hestehaven, Skanderborg.
Johs. Jørgensen, Slagballe St.
Aage Rasmussen, Gl. Ry, Ry St.
Mikael Therkildsen, Spørring, Hinnerup.
Karl Olsen, Hørby St.
Peder Mogensen, Hvorslev, Ulstrup.

Af Sommerskolen 1925:

Anna Pedersen, Haverslev, Arden.
Marie Nielsen, Egense, Gudumholm.
Emma Jensen, »Amager«, Mejlby, Hjortshøj.
Magda Dam, Bogens, Femmøller.
Mette Bjerregaard, Mejlby, Hjortshøj.
Anna Katrine Holst Jensen, Abildgaard, Grenaa.
Dagmar Olesen, Brundby Mark, Samsø.
Anna Greve, Astrup, Ryomgaard.
Elly Skødt, Hadsten.
Valborg Hansen, Nr. Fasanvej 125, København F.
Magda Jørgensen, Lemmer, Mørke.
Meta Sørensen, Kastrup, Pindstrup.
Magda Pedersen, Nysum, Arden.

Jenny Pedersen, Foldby, Hinnerup.
Anna Nygaard, Løvel, Viborg.
Johanne Madsen, Sig, Tim.
Karen Pedersen, Nordby. Samsø.
Anna Rasmussen, Pederstrup, Assedrup.
Anna Andersen, Vejlby, Allingaabro.
Mortha Bank, Vedersø Klit, Ulfborg.
Anna Mortensen, Egense, Gudumholm.
Inger Rasmussen, Vedde, Sjælland.
Jensine Thomsen, Mosegaard, Ørslev.
Inga Nielsen, »Ovenmøllen« pr. Femmøller.

INDHOLD

Side

Aage Jensen: „Velkommen igen, Guds Engle smaa“ 3
J. L. Christensen: Træk af Lilleaadalens Historie.... 14
H. J. Vedde: Menighedsbesøg blandt Danske i Amerika 25
Aage Jensen: Prædiken holdt i Voldum og Rud Kirker 33
H. J. Vedde: Mødet mellem Liv og Død 40
— — To af de stille i Landet. (Med Billede) 43
Højskoleelevers Mission 46
Ingeborg og *A. J. Jensen:* Lidt fra Haandværkerskolen 50
Aage Jensen: Ungdomsstævnet paa Hadsten Folkehøjskole 1925 52
Aage Jensen: Af Skolens Dagbog. (Med 7 Billeder)... 54
Regnskabet 64
Indmeldelser i Elevforeningen 65

HADSTEN BOGEN

· 1926 ·

AARSSKRIFT

FOR

HADSTEN HØJSKOLES ELEVFORENING

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYKKERI
KOLDING - 1926

FRA ELEVMØDET 1926

»DEN SIGNEDE DAG«

Hvor mange Gange har vi ikke sunget med Glæde den gamle Sang eller Salme, der begynder med Ordene: »Den signede Dag«. Vi har følt en egen Glæde og Feststemning, naar den gamle Dagvises Ord, saa enkle og inderlige, gav Udtryk for noget, vi oplevede, nyt og rigt, skønt det var gammelt og kendt. Saadan vil det ogsaa blive mange Gange i kommende Tider. Igennem denne Salme er det i en særlig Grad, som vi møder Slægterne, og i en særlig Grad, som vi higer ud mod det kommende med ny Frimodighed. »Saa rejse vi til vort Fædreland« — Sikkerhed, frydefuld Vished, udenfor al Tvivl og alle urolige Spørgsmaal. — Det er ikke et taaget Begreb dette Fædreland, men alle Kristnes Vished og Haab, — der, hvor med Venner, dem vi vandt, om vi fik den Lykke, og dem vi kan vinde, om vor Sjæl er rig nok dertil — vi i hin gyldne Borg, i Lysets Glans skal færdes og tales ved med hinanden saa frydelig.

Naar vort Sind baaret af disse mægtige og forunderlige Ord har følt, hvorledes vi nærmede os »det levende Land«, da har det maaske fyldt os med en vis Undren at tænke paa, at der har været Tider, hvor kristne Mennesker ikke kunde synge disse vidunderlige Strofer, og der har ogsaa været Tider, hvor de ikke maatte synge denne Salme. De Tider, da man ikke kunde synge Dagvisen, ligger paa den anden Side 1826, og den Tid, da man ikke maatte synge den, var netop 1826. — Det kan synes uforstaaeligt, men ikke destomindre er det en af disse Kendsgerninger, som man ikke kan komme uden om, og en af de Kendsgerninger, der kan være Grund til at gøre opmærksom paa nu, da det er 100 Aar siden. 1926 har

været rig paa kirkelige Fester, baade de mere beskedne og de helt ud straalende, hvor det er mødt frem, »som Verden opsminker med fagert Gestalt« for at tale med Kingo. Ansgar-Fester og Fester for Hans Tavsen, — Silke og Fløjl — Stjerner og gyldne Kors — Bisper og Amtmænd — Ministre og Landets Konge — alle har de været der for at bære Vidnesbyrd om, hvorledes ogsaa vi, som Ansgar og Hans Tavsen, er »Kristi Efterfølgere«. — Hvorledes ogsaa vi i Sorg og Strid i Ventetid bier paa Guds Time. Ak ja, der er ikke saa meget at risikere 1926 som i 826 eller 1526 — Festerne har man faaet, og Ordensregnen er falden, saa Ærgærrigheden og Forfængeligheden har faaet, hvad der tilkom den, men om hans Rige er blevet fremmet, der tog sit Kors og bar det for vore Synders Skyld, er en anden Sag. Det kan ikke afgøres ved en Fest med straalende Optog og en nysgerrig Folkemasse, der trænger paa for at se al denne Verdens Herlighed og Magt. Vi skal jo snart i Julesalmen høre de gamle, enfoldige Salmeord: »Al Verdens Ære, Magt og Guld for dig er ikkun Støv og Muld; i Krybben lagt, i Klude svøbt, et himmelsk Liv du mig har købt.« — Da kan det hænde, at ens Tanker, idet de fastholder Indtrykket fra de store Kirkefester i 1926, mindes de Ord af Chr. Richardt: »Et Kors, det var det haarde, trange Leje, som Jordens Børn gav Frelseren i Eje, kun Had til Bolster og kun Haan til Hynde fik han, der ikke kendte til at synde.«

Men det kan ogsaa hænde, at en og anden uvilkaarlig kommer til at standse ved dette: Imellem alt det, der er holdt Mindefester for, er der dog blevet glemt en Ihukommelse af de kirkelige Myndigheder, der i 1826, da Tusindaarsfesten for Ansgar skulde holdes, forbød Menigheden at synge den gamle Dagvise, som Grundtvig netop ved den Tid havde fremdraget fra Glemsel og givet en saadan Form, saa den mødte Mennesker som et Bud om kristelig Glæde og Frimodighed. Der kan derfor være Grund nok til at gøre opmærksom paa, hvorledes Baggrunden for denne Begivenhed er, og det kan maaske bidrage sit til, at en og anden

kommer til at tænke over Forhold og Tilstande i vor egen Tid. I den almindelige Befolkning er der gennemgaaende en uhyre Beundring og forbavsende Tiltro overfor kirkelige Autoriteter. Om det er Befolkningens Konservatisme, der er Aarsagen dertil, eller det er Angst for selvstændig Tænkning over dette Forhold, skal ikke her undersøges. Her skal kun mindes, hvad der skete. Og der kan være ligesaa vægtige Grunde for at mindes denne Begivenhed som de andre Begivenheder, der er festet for. Men her kommer ikke et straalende Optog til at forskønne Festen, og næppe følger der Kors og Stjerner som Belønning for Anstrengelserne, det er heller ikke det, hvorom det drejer sig. Her er kun et Udtryk for Taknemlighed og Glæde overfor den Digter, der lagde en ny Lovsang paa den danske Tunge.

Bag ved Forbudet mod at synge »Den signede Dag« tegner sig Træk af Kirkekampen, som Grundtvig førte mod Rationalismen. Og som et Bud om den enkeltes Kamp mod de mange er der noget ved den Sag, der maaske kan vække til Eftertanke over vore Dages kirkelige Forhold. Da blev Politistaven brugt mod Grundtvig, fordi han hævdede, hvad Livet havde lært ham, og som just ikke faldt i Traad med den paa Bjerget hos samtlige 9 Bisper raadende Opfattelse. Nu vil de fleste kunne indse, at Datidens Bisper tog fejl, men Bisper er vel ikke blevne fuldkomne, fordi et Stykke Tid er gaaet, saa der vil ikke den Dag i Dag være mere ved deres Garanti for »den rene Lære«, end der var i 1826. Den Kirkekamp, hvis Følge straks blev, at Grundtvig fik en Injurieproces, begynder 20. Aug. 1825. Da har Grundtvig tilendebragt Læsningen af Professor H. N. Clausens Bog Katolicismens og Protestantismens Kirkeforfatning, Lære og Ritus«. Skriftet er agitatorisk for den herskende Aandsretning, Rationalismen, og vendt mod den gamle overleverede Forestilling om Kristendom og Menneskets Hengivelse i Troen paa Underet.

Grundtvig føler sig kaldet til at værne gammeldags Kristenopfattelse og Tro, og den 26. Aug. udsender han sit For-

svar for Menighedens Overleveringer under Navnet »Kirkens Genmæle«. Skriftet indeholder tillige et stærkt Angreb mod Professor Clausen og siger: »Saa meget er da vist, at Professor Clausens Kristendom er aldeles falsk, hans protestantiske Kirke et Afgudstempel, hvor man vitterlig forkynder Løgn som Sandhed og stræber at ophæve den uophævelige Skilsmisse mellem dem som mellem Lys og Mørke«.

»Kirkens Genmæle vakte betydelig Opsigt, saa der i Løbet af en Uge maatte trykkes tre Oplag. I et Brev fra en samtidig Student faar man et stærkt Indtryk af det Røre, »Kirkens Genmæle« fremkaldte.

Studenten skriver: »Jeg greb den (Kirkens Genmæle) med Begærlighed og fandt den saa fortræffelig, saa grundig og overbevisende, at jeg ikke troede, at nogen kunde have noget imod den at indvende, men jeg kom ikke længer end hen paa de theologiske Kollegier, saa hørte jeg alle Stemmer løfte sig mod Grundtvig og udskælde ham, det bedste enhver kunde. Jeg kom hen paa Regensen, der gik det ligesaadan, man kunde vist næppe blandt 20 finde 1, der ikke holdt med Clausen. Der taltes blandt Studenterne kun derom. Paa Børsen blev den Dag ikke handlet stort. Talen var om Grundtvigs Bog. Man gav ham dog der Medhold. Paa et Par Dage var der solgt henimod 300 Eksemplarer af Bogen og efter 5 Dage var den ikke mere at faa, skønt der var trykt 500 Ekspl.«

De saakaldte dannede holdt med Clausen, og 88 Elever af Professor Clausen fremkom med en Tillidserklæring til ham. Grundtvig gav dem 20—9—25 et Svar, hvor det hedder:

»At I rose den, I elske, er naturligt, og det maa ej forundre mig, at eders Kærlighed er blind; men kommer ihu, at om I end var otte og firsindstyve *Millioner,* saa mægtede dog eders sammenlagte Stemmer ej det mindste mod *Sandhedens enlige,* og kunde aldrig gøre det til *Christeligt,* som strider imod *Christendommen,* og *derom,* det maa selv Blinde kunde føle, *derom* er Talen, det er Knuden, som her skulde løses. Eders Lærer er, i eders Øjne, ti Gange bedre, tusind Gange

klogere end jeg; velan! jeg ved omtrent, hvor lidt jeg er, han være det! Men han *skulde være en christelig Lærer,* det er han ikke, det har jeg baade moralsk og juridisk Ret til at sige højt og hvad andet har jeg gjort? Jeg siger: naar eders Lærer ej vil have den *Christelige Troes-Bekendelse* til *Troes-Regel,* da er han ikke min Broder i Christo, og det er jo unægtelig sandt, men hvorfor vil I da have ham kaldt, hvad han ikke vil være, og er det smukt at vise mig til Helvede, fordi jeg siger Sandhed?«

Mange Røster lyder i denne Strid. Kun faa gav Grundtvig Medhold, selv Jacob Peter Mynster vender sig i en Prædiken 20. Søndag efter Trinitatis mod Grundtvig og kalder ham den, der farer frem i Blinde, følger sit svage, saa tit bedragne Hjertes Tilskyndelse, uden at bruge sin Forstand, og som derfor med Heftighed den ene Dag antager, hvad han den anden forkaster, den ene Dag foretager, hvad han den anden fortryder, gør alt til ubelejlig Tid og paa ubelejlig Maade og derved gør ikke blot sig selv, men det hellige, han vil forsvare, til Spot for Daarer og ildesindede. »Thi sandelig ligesom saadanne Mennesker i ethvert Forhold afstedkommer Forstyrrelser, saa bliver de tit, uden at ville det, Kristi Korses Fjender; de giver en Forargelse, de ikke kan læge, vækker en Tvedragt, de ikke kan stille.«

Grundtvig blev meget skuffet over Mynsters Optræden, og i sit Svar til Mynster siger han: »Lad da kun Verdens Præster og Profeter raabe: Brødre! vi vil have Fred, Verdens Fred, hvad det saa end skal koste! Lad dem kun høste Verdens Pris for Mildhed og Sagtmodighed, for Visdom og Kærlighed! Lad dem kun hellige Verdens Had og Forbitrelse mod os, fordi vi som Frelseren vidner om den, at dens Gerninger er onde. Lad det ej undre, end sige da forfærde os, at man taler allehaande ondt om os for Jesu Navn Bekendelses Skyld, thi Tjeneren er jo dog ikke bedre end Herren — — «

Ogsaa Danmarks Bisper følte sig kaldede til at give et Ord med i Laget, skønt der var ingen, der spurgte dem. De kom dog alle ni, syv fra Kongeriget, Adler i Sønderjylland og

Tetens paa Als. Bispernes Mening fremkommer i et »Hyrdebrev«, forfattet af Fr. Münter og underskrevne af alle de øvrige Bisper. Brevet indeholder Betragtninger over de henrundne tusind Aar, en Skildring af Tusindaarsfestens Aarsager, dvæler ved Klager over Kirkens Tilstand og udtaler følgende Dom over Kirkekampen:

»Under de teologiske Meningers Trætte høres tit Stemmer, der helst skulde tie stille. De, som i Dogmernes Udvikling og Skrifternes Fortolkning gaar fra de vante Veje, skønt de holde Kristi Navn i Ære, bliver angrebne med Haansord og Injurier, som om de var den hellige Religions Fjender, og stemplede som vantro og ugudelige, ja de samme udtaler ikke sjældent en almindelig Fordømmelsesdom over det 18. Aarhundredes Teologer, som om de alle nedbrød Kristi Lærdom, som om der ikke mellem dem kunde nævnes udmærkede Lærere og Bekendere. — —Gid dog de Mennesker vilde betænke det, som paa et Par Sider eller Blade, som Folk kan løbe igennem, der ikke plejer at læse større Bøger, angriber deres Modstandere og søger at vinde Folk for deres Meninger. Det er nemlig Mennesker, *som jager efter Folkegunst, og som søger en smudsig Vinding og derfor vil føre sig Mængdens Uvidenhed til Nytte.*«

I Sandhed, det er oprørende at læse den uretfærdige og meningsløse Dom, Biskopperne her har fældet over den Mand, der med Rette kunde sige om sig selv: »Hvor ingen mig kender, som under mig godt, en fremmed blandt Frænder selv Drenge til Spot.«

Bispernes Skrift kom Professor Clausen belejligt, her havde han en nidobbelt Bispeattest for sin Lærdoms Kristelighed, og med den i Haanden bekendtgjorde han den 10. Septbr., at han vilde have Grundtvig for Domstolene. Det blev ikke Kampen paa Aandens Vis, men Magtprincippet, der skulde være det afgørende. Domstolene fæstnede sig ikke ved Livssynet, der stod Strid om; forøvrigt havde Dommerne jo Bispernes Erklæring om, at Clausen var i Overensstemmelse med Kirken, og behøvede til Held for dem ikke at beskæftige

sig med den Side af Sagen. Dommerne holdt sig til den Opfattelse, at det var en Injuriesag, og paa det Grundlag dømtes Grundtvig til en Bøde paa 100 Rigsdaler, og, hvad der var endnu værre, til at være underkastet Censur for den øvrige Del af sin Levetid. Dommerne var dog ikke helt enige, og en af dem, Etatsraad Spandet, erklærer, at »Grundtvigs Ord efter hans Mening var brugt med fuld Føje«. Ogsaa Jacob Kr. Lindberg lod høre fra sig, og han erklærede paa Prent, at »da Landets ni Biskopper delte Mening med Clausen, saa var de falske Lærere til Hobe«. Imod disse to Mænd blev der dog ikke foretaget noget, saa det kunde jo se ud, som man stolede ikke paa den Dom, der var afsagt.

Under denne Retssag virker det ikke opbyggende at møde den store Jurist A. S. Ørsted, der i en Afhandling tager Clausen i Forsvar. En saadan tydelig Tilkendegivelse af Ørsted kunde i allerhøjeste Grad paavirke Domstolene, og Grundtvig tager da til Genmæle i et lille Skrift: »Vigtige Spørgsmaal til Danmarks lovkyndige«. Grundtvig kalder det en Utilbørlighed, at Ørsted, — der sad inde med to af Landets vigtigste Embeder og tilligemed beklædte et Højsæde i den juridiske Litteratur, »der let kunde gøre hans Stemme til et Orakelsprog«, — ikke tog i Betænkning saa tidligt og saa lydeligt at ytre sin afgjorte Partiskhed for Grundtvigs Modpart. Frederik den Sjette blev ved at erfare Stillingen meget vred paa Ørsted, saa der maatte særlige Anstrengelser til for at formilde Kongen. Ørsted maatte igen til at skrive, men det blev i en hel anden Tone. Derved og ved Mynsters Mellemkomst blev Kongen formildet, saa Ørsted beholdt sit Embede.

Under denne Tilstand er det, Grundtvig nedlægger sit Embede. Hans Sind var oprørt, og han var mismodig. En aandelig Kamp syntes ikke at kunne føres uden Domstolenes Indblanding. Der er i den Henseende ikke saa overvældende stor Forskel paa Datidens og Nutidens Danmark. Forøvrigt var Grundtvig slet ikke tilfreds med Stillingen som Statskirkepræst, hvad han udtrykte saaledes: »Hvem kan dog i Længden holde ud at tage aabenbare Spottere og aabenbare last-

fulde til Alters, at tage Trosløftet, hvor man véd, der er ingen Tro, og at give Vielsen selv det mindste kirkelige Skin, hvor Ægteskabet er aabenbar ukristeligt, og hvorledes skulde under disse Omstændigheder Begrebet om Menigheden som et helligt, d. v. s. moralsk, Samfund i det hele blive mere end en tom Skygge«.

I Lønkamret gav han i Sang Udtryk for sin forpinte Tilstand, hvad der ses af et Par Vers, der fandtes i hans Papirer efter hans Død. »Mørke Udsigter« kalder han det, han skriver om:

Fjender fnyse, Farer true,
snart maaske jeg har ej mer
Mæle under Kirkebue,
Fugl i Haand med Vingefjer;
dog mens Pen jeg har og Tunge,
frit jeg mæle vil og sjunge,
Guds og Kongens Love tro.

Skal nu Munden som forvoven
dømmes til at tie kvær,
saa for Gud og Kongeloven
lyne maa ej Ordets Sværd,
da, Farvel, I danske Bøge!
Andet Hjem maa Skjalden søge,
Guds og Kongens Love tro.

Det har altsaa ikke været ham fremmed at forlade Præstestillingen, han har endog tænkt at forlade Landet, da han for Domstolenes Afgørelse ikke kunde faa Lov at følge sin Embedsed, den at forkynde Guds Ord paa ret kristelig Maade.

Grundtvig havde glædet sig til den kommende Pinse, der tillige skulde være Tusindaarsfesten for Ansgar. — Digtertrangen rørte sig hos ham, og med Glæde vilde han synge Lovsangen til Guds Ære med Tak for den Stund, da Jesus Kristus af »Danmarks Barnesjæle skabte sig et udvalgt Folk.«

Kancelliet havde udstedt en Befaling om, at man første Pinsedag 1826 skulde mindes Ansgar og hans Gerning, og det overlodes til »enhver Præst selv efter Stedets Lejlighed at gøre Dagen til en Højtidsdag«, ligesom ogsaa Valget af Sal-

mer overlodes til Præsterne. Grundtvig forstod det saaledes, at han ogsaa maatte digte Salmer til Lejligheden, og udgiver derfor et Hefte: »Danske Højtidssalmer til Tusindaarsfesten«. I dette Hefte findes »Den signede Dag«, »Tusind Aar stod Kristi Kirke«, »Klar op i Sky«. Da Salmeheftet udkom, fik Grundtvig Brev fra Stiftsprovst Clausen med den Meddelelse, »at ingen Præst ved Gudstjenesten maatte lade afsynge andre Salmer end dem, der stod i Salmebogen«. Herimod protesterede Grundtvig og sendte i Maj 1826 en Skrivelse til Stiftsprovst H. C. Clausen: »At jeg under Gaars Dato har fra Deres Højærværdighed, som Stifts-Provst, modtaget en Skrivelse, hvori mig indskærpes Ritual-Forskriften om Salme-Sang af Bogen, det har jeg, efter Deres Forlangende, den Skyldighed at tilstaa, men maa nødvendig tage mig den ærbødige Frihed at tilføje: dels, at Ritualet vist ikke følges nøjagtigere i Deres Højærværdigheds egen Kirke, end i den, hvis ringe Tjener jeg er, og dels, at jeg umulig kan have læst fejl i den kongelige Resolution af 10. Marts d. A., som, paa den mageløse Højtid, løser os fra Baandet til Bogen, naar vi kun ikke glemme: O store Gud! vi love dig, hvad aldrig har været min Hensigt. Kan jeg derfor ikke udgrunde Deres Højærværdigheds Hensigt med fornævnte Skrivelse, maa jeg dog ikke anse den for stilet mod Friheden, Majestæten allernaadigst har forundt os, og H. H. Biskoppen, ved Udgivelsen af nye Jubel-Salmer, opmuntret os til at benytte. Ærbødigst, N. F. S. Grundtvig.

Efter Modtagelsen af Grundtvigs Skrivelse gik Stiftsprovsten til Biskoppen. Biskoppen skrev til Kancelliet, og under 6. Maj resolverede dette: »at naar den kgl. Res., af 10. Marts d. A. overlader vedkommende Præster, hver for sin Menighed at vælge de Salmer, som blive at afsynge ved Jubelfesten, er det Præsten herved tilstaaede Valg ej at forstaa anderledes, end at vedkommende dog ere bundne til de Salmer, som findes i den kongelige avtoriserede Salmebog, men ikke berettigede til Brugen af Salmer, som de enten selv have forfattet eller hentet andetstedsfra.«

Grundtvig gik den 8. Maj til Kongen, for første Gang i et Aar, for at overrække ham sit Digt »Kong Harald og Ansgar«, men egentlig for ved denne gode Lejlighed at vise ham, hvorledes en kristelig Præsts Stilling nu til Dags var, og høre, hvad han dertil vilde svare. Om sin Samtale med Kongen skriver han til Vennen Ingemann i Sorø: »Jeg følte Mod og Besindighed til at sige, hvad jeg kunde, og han optog det meget, ja vidunderlig venligt, men vedkendte sig paa det bestemteste Fjendernes Synsmaade for mit Kirkeforsvar og Injuriesagen, og nu var jeg intet Øjeblik tvivlsom om, hvad jeg skulde gøre, kunde saa meget mindre være det, som Bandsættelsen i Bispernes Hyrdebrev, *den i al sin Smaalighed* gruelige Salmehistorie, og en ny Injurieproces, hvormed jeg trues, fordi jeg paa Embeds Vegne har lastet Religionsundervisningen i et Institut, hvor den dreves galt, — som alle disse Ting, uden ene tagne kunde mer end drille mig, *dog samlede minder mig om intet Øjeblik at opsætte, hvad jeg nu klarlig saa skulde ske i Dag eller i Morgen*«.

Saa skrev da Grundtvig sin Ansøgning om Afsked. For at give et Indtryk af, hvad det betød, vil jeg lade denne Ansøgning virke med sine egne Ord.

»Allernaadigste Konge!

Da jeg i Efteraaret 1825 saa mig angrebet ved en Injurie-Proces af Hr. Prof. Theol. Clausen, der saaledes vilde kalde mig til Regnskab for Maaden, hvorpaa jeg havde ført den Strid mod falsk Lærdom, hvortil jeg ved min Embeds Ed er forpligtet, da ansøgte jeg allerunderdanigst om, at denne Injurie-Proces maatte ved et allernaadigst Kongebud hæves, da jeg ej kunde være andre end Majestæten, og hvem Allerhøistsamme dertil maatte forordne, Regnskab skyldig for Udførelsen af en Embeds-Pligt; men det Kongelige danske Cancellie svarede mig, at derved var Intet at gøre.

Siden har jeg da stræbt at overbevise den Kongelige Lands-Overret om, at fornævnte Injurie-Sag burde afvises, men heller ikke dette lykkedes, og jeg maa da ansee det for en

juridisk Fejltagelse, hvad der stedse har været min trøstende Overbevisning, at naar jeg, efter bedste Indsigt, iagttog mit Embeds Pligter, skyldte jeg ingenlunde Fjenderne ad Statens Religion, men kun Majestæten Regnskab. Jeg ser mig, efter min Overbevisning om Embeds-Eed og præstelig Nidkærhed, som jeg maa blive tro, nu daglig udsat for, baade med Mund og Pen at give dem der bestride Statens Religion Lejlighed til at paaføre mig, der skal forsvare den, Injurie-Processer, og denne Embeds-Byrde Allernaadigste Konge! er mig for svær, jeg kan ikke bære den.

Saa beder jeg da, med barnlig Frimodighed, Landets Fader i Naade at tage fra mig, hvad i uforglemmelig Naade er skænket mig af Ham, beder om at løses fra det Embede, der, som residerende Capellan ved Vor Frelsers Kirke allernaadigst har været mig betroet, og at løses fra min præstelige Embeds-Eed med alle de Forpligtelser, jeg ved den frivillig har paataget mig!

Vis paa at Lands-Faderen ej vil se Utaknemmelighed eller noget Ondt i dette Skridt, jeg kun med Taarer gjør for at bevare en uskadt Samvittighed, og for ej til Slutning mod min Vilje, at beskæmme et Navn og en Dragt, der kun med Æren maa bæres, aflægger jeg min uskrømtede Taksigelse til Majestæten for de mange Naades-Bevisninger jeg, under min tunge Strid med Tidens Strøm, af Majestæten i 16 Aar har oppebaaret, og tager den Trøst med mig ud af den danske Kirke, at kan den end lettelig finde klogere og lykkeligere Tjenere, troere efter deres Overbevisning, skal den dog ej lettelig finde dem!«

Inden denne Ansøgning blev sendt afsted, lod Grundtvig sin Ven, Højesteretsadvokat Treschow, se den.

Treschow fraraader dette Skridt og tilskriver Grundtvig saaledes:

»Aldrig har det kostet mig saa megen Overvindelse at levere et Stykke Papir fra mig, som det nærværende. Betænk dog, kæreste Ven, om dette Skridt ikke kan undgaaes, husk, at Deres Beslutning dog egentlig først er fra i Gaar, og

tænk endelig paa Deres stakkels Kone, som mindre kan taale dette Skridt end Tabet af sin Moder, der blot lød Naturens Orden.«

Treschows Brev fik dog ingen Indflydelse. Grundtvigs Hustru havde en Aften, da hun saa, hvor han pintes, ydmygt og fromt paa sin stille, men højhjertede Maade sagt til ham: »Jeg ser godt, hvad der piner dig, og at du ængstes for Kone og Børn. Glem os og gør trøstig, hvad Vorherre byder dig, han vil nok vide, hvorledes han skal gives os Brødet.«

Grundtvigs Handling blev meget forskelligt bedømt. Mynster gav sin Opfattelse Udtryk i følgende Ord: »Efter mange Aars ufortrødne Anstrengelser er det endelig lykkedes Grundtvig at blive fuldstændig forrykt«. Sibbern var helt misfornøjet med den Stilling, Grundtvig havde indtaget under Processen og skriver i et Brev: »Især undrer jeg mig over, at han har villet undslaa sig for personligen at fægte en Sag som denne til Ende; ligesom jeg undrer mig over, at han allerede synes halvvejs at give sin Sag tabt, før endelig Dom er falden!« Præsten Jørgen Thisted, der paa sin Maade kæmpede mod Rationalismen, skrev om Begivenheden: »Grundtvig forekom os aldrig større, end da han traadte i Skranken mod Clausen, men heller aldrig mindre, end da han nedlagde sit præstelige Embede, fordi han skulde udholde en Injurieproces!«

Der var dog ogsaa dem, der blev bedrøvede og gav Udtryk for ægte og virkelig Sorg. Saaledes skrev Assessor Aagaard paa Iselinge: »Jeg ved, at De har indgivet Ansøgning om Deres Afsked. Inderlig Sorg, ja Taarer, har Budskabet herom voldt mig, og det ikke alene af Hensyn til Deres personlige Vel, skønt Gud ved, at jeg af Hjertet elsker Dem, men endnu mere, fordi jeg dybt følte det store Tab, som herved den gode Sag lider!« Aagaard opfordrer ham til at tage Ansøgningen tilbage: »O, glæd mig og alle dem, der oprigtig elske Dem, ved at blive i Præsteembedet i Danmark og her at arbejde med Tale og Skrift, til Deres Landsmænds Opbyggelse og Glæde. Tag Ansøgningen tilbage! Jeg besværger Dem i vor Herres Jesu Navn!«

Ingemann søgte at trøste Grundtvig: »Gud styrke og velsigne dig, hvad der saa er hændet. Hvad Du som Præst har virket, skal den danske Kirke aldrig glemme, og forlader Du nu Alteret, saa maa det vel saa være, og saa sker det med Guds Hjælp ikke forgæves — —« Ogsaa fra Norge kom der deltagende Breve. Wexels skriver 3. Juli: »Ej tilkommer det mig at spørge, hvorfor maatte det være saa? ej tilkommer det mig at dømme om dette Skridt; men De maatte ikke være for mit Hjerte, hvad De er, dersom jeg uden Uro og Bekymring kunde have fornummet, hvad der er sket, dersom jeg ikke følte mig hjertelig bevæget til at ønske og bede, at ogsaa dette deres Foretagende maa være velsignet af Herren, maa bære Frugt til hans Ære og Deres Vel, at De, skønt udtraadt af Deres borgerlige Stilling, dog maa vedblive, som Herrens Præst, at vinde Sjæle for hans Rige, hvilken Plads De saa end i Borgersamfundet skal komme til at indtage.«

Grundtvig takkede hjertelig for Brevene og gav Udtryk for sin Stilling ved at skrive: »fristes jeg ikke noget Øjeblik at ønske mig den Stilling tilbage, jeg vel kun, drevet af Omstændighederne, kunde udtræde af, men som dog slet ikke passede for mig — —!«

30. Oktober 1826 faldt der Dom i den Clausenske Injuriesag. Grundtvig blev idømt en Bøde paa 100 Rdl. og Udredelsen af Processens Omkostninger, som Treschow klarede for ham. Med Dommen fulgte en stor Hindring for hans Skribentvirksomhed. Han blev underkastet Censur — ethvert Skrift fra hans Haand skulde forsynes med en Paategning: »Maa trykkes«. — Allerede i 1827 fik han Censuren at føle, idet et Skrift blev undertrykt. Paa hans fribaarne Natur virkede det pinligt og fremkaldte tunge Tanker:

„For tung, o Konge! er Pressetvang
for spinkle Vinger, hvorpaa jeg svang
mig fordum over Fjælde;
thi maa jeg hoppe fra Sten til Sten,
som Viben hopper i Ager-Ren,
og kvidre lavt i Kvælde.“

„Dog, før jeg sukker til Himlen blaa
om anden Rede til mine smaa,
end Bøgen overskygger,
min Tak og Tanke i Tonefald
udkvidre maa jeg for lukket Hal,
hvor Danekongen bygger."

„Og skal jeg pløje det vilde Hav,
for Brød at finde med Sagastav,
med graanende Haar om Tinding,
da skilte Fjender dig ved en Skjald,
som, er han fattig, er dog ej fal
for Verden og dens Vinding."

Grundtvig kom dog ikke bort fra Danmark, men tog Vintersæde i Studerekammeret til en rigere Tid brød frem. Ved Tusindaarsfesten var han ikke med som Præst. En anden stod paa Prædikestolen i Vor Frelsers Kirke. — Der var dog et Sted i Danmark, hvor Grundtvigs Salmer blev sunget Pinsedagen 1826. Ude i Lynge ved Sorø var Grundtvigs gode Ven Chr. Olsen Sognepræst. Salmeheftet var naaet her ud, og Melodien til Dagvisen indøvet, saa her sang en Menighed trods Forbudet, enten det har været kendt eller ikke:

„Saa længe vi see den gyldne Sol,
og Skoven er Daners Have,
da plante vi Maj i Kirke-Stol,
og Blomster paa Fædres Grave,
til glædelig Fest, med Liv og Lyst
til mindelig Pinse-Gave.

Naar vi tager den gamle Dagvise for os og ser paa den i den Skikkelse, den havde før 1826, har vi med et Digt af ældgammel Oprindelse at gøre. Den ældste Opskrift, vi kender, er fra Sverige og er fra Tiden omkring 1450. Den blev optrykt i Hans Thomissøns Salmebog 1569 og benævnes da som en gammel papistisk Sang. Sagnene tillægger Apostlen Johannes Forfatterskabet, og det turde være et Vidnesbyrd om, at man har betragtet denne Vise som et kristeligt Klenodie. Her skal ikke nærmere redegøres for den Omskiftelse,

Visen har været Genstand for, det er vel gaaet med den paa hin Maade, som det er gaaet med saa meget andet, den mundtlige Overlevering har ændret ved dens Indhold, og maaske er helt nye Tilføjelser kommen til. Fra det Øjeblik, Visen kom i Salmebogen 1569, er der imidlertid Klarhed nok over den. Dagvisen har der 9 Vers i det gamle kønne Versemaal, og den har Morgensangens lyse Feststemning over sig. — Den vil fortælle os, at Dagen kommer fra Gud, dalende fra Himlen som en Gave, og igennem Dagens Lys beder vi Gud beskærme os. »Gud lade os ikke ske i Dag hverken Skam, Last eller Vaande.«

Men Dagens Lys leder Tanken hen paa Vor Herres Fødselstime, da Lyset kom til os, der sad i Synden og Dødens Skygger, og det Lys varer ved, for Jesus er i Dag og i Gaar den samme. I dette Lys kan Livet leves, — der fries vi ud af al det onde, fra Djævelens List og Snare for:

„det Kors, vor Herre han bar for os,
for vore Synder, ikke for sine,
det sætter jeg idag mellem Djævelen og mig,
jeg mener: Guds værdige Pine.
Det Blod, der ned paa Korset randt,
det slukker ud Synder mine."

Vi kan ikke takke nok for den Naade, der er os givet, selv om alt det levende fik Stemme, vilde den Mangfoldighed dog ikke evne at give det fuldkomne Udtryk for Takken. Alligevel maa vi prøve derpaa, som den lille Fugl prøver at flyve højt, fordi Vejret bær ham under Vinge, saadan vil Aanden hjælpe vor Tak og Lovsang frem og opad. Ved vor egen Kraft vil det ikke lykkes, for »det er fuld ondt med liden Magt mod høje Bjerg at springe«, men i Jesu Navn skal det lykkes, og Vejen bliver banet paa det jævne, saa Livet kan naa sit Maal »som de Strømme, de runde saa frydelig op under de grønne Linde«.

Vi skal tage Tingene som de er, for det er kun en liden Stund, saa er Dagen til Ende, og »Natten kommer, da ingen kan arbejde«. — Døden kommer vi ikke uden om, da gælder

det, om vi har levet vort Liv saaledes i Tro paa Guds Naade, at vi tør befale vor Sjæl i Guds Haand. —

„Gud Fader, Søn og den Helligaand —
han give vort Maal god Ende!"

»Det er en ægte kristelig Morgensang; Dagens Løb fra Morgen til Kvæld bliver Billedet paa vort Livsløb fra Vuggen til Graven, og Solens Frembrud af Nattens Mulm bliver Billedet paa Guds Naades Lys, der med Evangeliet om Jesu Fødsel og Død bryder frem i vor Syndesorgs Nattemørke og gør Dag i vore Hjerter.« Kort Tid efter Reformations-Perioden forsvinder Dagvisen, skønt den vel nok er blevet sunget en Del. I Kingos Salmebog findes den ikke, hvad saa Aarsagen er. — Støvet dækkede den, og den var ganske glemt, da Grundtvig drog den frem og gav den en ny Skikkelse.

„Den signede Dag med Fryd vi ser,
af Havet til os opkomme;
den lyse paa Himlen, meer og meer
os alle til Lyst og Fromme!
Det kendes paa os, som Lysets Børn,
at Natten hun er nu omme."

Hos Grundtvig er Naturindtrykket stærkt — Dagen kommer af Havet, den har Guld i Mund. Hvor mange har ikke set det som noget frydefuldt, Solopgangen ved det blide danske Hav, den Stund, mens Morgenstjernen lyser og lover Dag paa ny. Saa skete det! Bliv Lys! Grundtvig havde oplevet det og følt det som Virkeligheden selv, »at Natten er forgangen, og Dagen kommet nær«. Oplevelsen ved Havet smelter sammen med hans egen Adventsoplevelse 1824. »Hvad er Kendetegnet paa Dagens Komme? Lys i Lys, hvor Kristne mødes, Lys med Liv og Fred og Glæde, naar de taler sammen om Guds Rige, Lys med Kraft og Ydmyghed og Kærlighed, naar de forsvarer Guds Ord og Herrens Ære, Lys i en lysende Vandel, i Flittighed til gode Gerninger, som den, man finder hos hans Ejendomsfolk, som gik omkring og gjorde vel og ærede med hver sin Gerning den himmelske Fader, som er god, og hvis Miskundhed varer evindelig«.

„Den signede Stund, den Midnats-Tid,
vor Herre han lod sig føde,
da klared det op i Øster-Lid
til dejligste Morgenrøde:
Da Lyset oprandt, som Jordens Bold
skal lysne udi og gløde!"

Fra Herren skal den ny Dag komme paa underfuld Maade, »saa Verden ej skal sige: ja det vidste vi; saa vi skal ikke sige: se, det gjorde vi, men ydmygelig, taknemmelige bekende: det er Herrens Haand, hvis Raad er uransagelige, og hvis Veje er usporlige, saa Herrens Menighed skal altid, naar Morgenen frembryder, synge med Salmisten: se denne er Dagen som Herren gjorde, lader os frydes og glædes i den; det er sket af Herren, og det er underlig for vore Øjne.«

Vi er paa Marken hos Hyrderne, hvis Øjne blændes af Lyset, der bringer Bud om Solopgangen fra det høje, og Jordens rullende Bold med dens lidende og stridende Menneskehed skal erfare, hvad Pen ikke kan beskrive, og Tunge ej udtale, at han var kommen, Kongers og Profeters Haab — han, »der tog vor Kvide og gav os Fryd igen«. — Paa underfuld Maade skal den komme, Herrens Dag, »som den kom først, som den skal komme sidst, som en Tyv om Natten, som Lynet, der skinner fra Østen til Vesten, ventet, haabet, forudset af de sukkende i Israel, men som den kommer, ej formodet, saa den kommer, naar og som den ventes mindst!« — Naar Helligaanden faar gjort sin oplysende Gerning som vor Herre Jesu Kristi Statholder paa Jorden, da skal det føres frem i Lyset, som er skjult i Mørket. »Da toner det fra Himlen, før vi tænker det: Natten er forgangen og Dagen kommen nær«, og maaske, naar vi vender os mod Østen, den kommer fra Vesten, i os og om os, saa vi staar i Morgenrøden, mens vi endnu venter paa, at det skal dages« —

„Om levende blev hvert Træ i Skov,
og var saa hvert Blad en Tunge,
de kunde dog ej Guds Naades Lov
med værdelig Røst udsjunge;
thi evig nu skinner Livets Lys
for Gamle og saa for Unge."

Hvor Helligaanden faar oplyst Hjerte og Sind, vil Lovsangen fødes, en fattig Lovsang, men dog en ærlig, glad Sang, der skal være Vidnesbyrd om Underet, »at til Støvet er Guds Herlighed dalet ned, saa selv i Hytterne skal hans Pris lyde, der bygger lavt paa Jord og giver sin himmelske Herlighed til Mennesket i Synd og Død, og gør Støvvæsenets Tunge til Redskabet, der udtrykker Ordet, det Ord, »der blev Kød og tog Bolig iblandt os«. Lovsangen vil netop være et Vidnesbyrd om Dagen, om den ny Tid, om den Aandens Sommer, der skal komme.

„O, nu faar vi Sommer!
O, nu har vi Dag!
Nu vokser der Blommer
paa Fjeld og paa Tag!
Nu vokser der Palmer,
som Rosmer*) paa Straa!
Nu klinger der Salmer,
hvor Leerne gaa!
Nu blomstrer det øde!
Nu Bjergene springe med Fryd!"

Profeternes Lovsange er i Digterens Sind og minder ham om Forventningerne, hans eget Hjerte bar paa, og da glider hans Tanker mod det, Kristendommen har givet hans Folk, og som nu, med Udsigten til Tusindaarsfesten for Ansgar, bliver som nærværende:

„Ja havde end Maal hvert Straa i Vang,
hver Urt udi Mark og Lunde,
slet ikke for os den Takke-Sang
opstemme tilgavns de kunde,
som Dagen hør til, for Lys og Liv
mens Tusinde Aar henrunde!

Vi kan ikke takke nok for alt, der blev os givet fra den Stund, da Ansgar grunded sin Kirke lav, selv om det er grumme smaat, saa kan det ikke lovprises nok, ja om end alle Urter og hvert Straa sang med, vilde det alligevel blive for lidt og for smaat. Men vi faar prøve det alligevel. Sen har Marken været at besaa, og det saa ud til, at Udsæden var

*) Gl. sjællandsk Ord = Havreaks.

forfejlet, men den Velsignelse er knyttet til Taaresæden, at hvor den er saaet, skal der høstes med Frydesang.

„Forgæves det er, med liden Magt
at ville mod Bjærg opspringe,
men Ørnen er snild, den naar sin Agt,
naar Vejret ham bær paa Vinge;
og Lærken, hun er en lille Fugl,
kan lystig i Sky sig svinge!"

Grundtvig stod jo selv overfor Bjærget, Vantroen, Fornægtelsen, Bortfortolkningen af den kristne Tro. Hvad kunde det nytte med liden Magt, med Pen og Vidnesbyrd at ville springe mod dette Bjærg. Men endnu synes Herrens Time ikke at komme. Bjærget truede Kristenfolkets Hytter med Undergang. Fra Profeterne lyder det: »Du, som bærer Sions Budskab, stig du op paa et højt Bjærg; du som bærer Jerusalems Budskab, løft Røsten med Vælde, løft den, frygt ikke, sig til Judæ Stæder: se eders Gud! Røsten raaber i Ørken: rydder Herrens Vej, baner vor Guds slagne Vej paa den jævne Mark; hver Dal skal ophøjes, hvert Bjerg og hver Høj skal fornedres, og det krumme blive lige, det knudrede glat, og Herrens Herlighed skal aabenbares«.

Paa Haabets Vinge skal han stige som Ørnen, der løfter sig over Fjelde, og Aandens Kraft skal løfte Kristne, saa højt, saa de er over Sorg og Savn. — I de gamle Salmer, som Rationalismen endnu ikke havde faaet kvalt, skal Sjæle stige paa Lærkevis og hilse Herrens klare Dag, der staar op af døde. Ja under Sang med det vingede Ord skal Sjælene fare over Stjernerne og trøstes og opmuntres. Saa er det da om at holde ud og ikke helt foragte de ringe Dage.

„Med Sus og med Brus, den stride Aa
nedfuser fra Klippe-Tinde,
ej mæle saa lydt de Bække smaa,
dog risle de fort og rinde,
saa frydelig sno de sig fra Eng,
op under de grønne Linde."

Lad dem da larme de Kirkefjender, lad dem lave Gæste-

bud for Ulv og Ørn, de kan dog ikke overdøve »Sions Frydesang«, en Dag skal den blive til Basunklang. Hærger Fjenden den lave Slette, og skulde det ske, at Kirken faldt, saa der ikke blev levnet Sten paa Sten, Hovedhjørnestenen »er urokket og urevnet, mod den alle Vaaben brast«.

Det skal være en Trøst for alle Herrens Smaafolk, at den største vil holde Nadver med dem i den usle Hytte. Men da det er Livets Vidnesbyrd, saa kan der, hvor Kristenlivet leves, selv om det er i det stille, og selv om det er ringe Dage, dog være Liv og Fremgang. Den ægte og stille Klang i Vidnesbyrdet skal nok høres, hvor der er Øren til at høre med, og Hjerter med Trang til at tage imod. Saa ser Grundtvig dette Kristenliv i Bækkens Billede, den muntre danske Bæk mellem grønne Enge. Den spejler Himlens Dyb og Jordens Herlighed, medens den risler afsted mod sit Maal, den store Moder Havet. — Mennesket skal i sit Kristenliv frem mod sit Maal, det, der ligger hjemme hos Gud Fader, og det skal være synligt, at det stræber mod dette Maal »lysvaagent for alt skønt og stort herneden«, men bekendende det dybeste og rigeste og levende som Guds kære Børn. Deri er der Højtid, og frydefuldt er det, hver Gang det virkeliggøres.

„Saa takke vi dig, vor Fader god,
som Lærken i Morgen-Røde,
for Dagen, han os oprinde lod,
for Livet, han gav af Døde,
for alt, hvad paa Mark, i tusind Aar,
der groed til Sjæle-Føde!"

Ja, da skylder vi Gud med vor Lovsang at takke for alt det, der er kommen til os, og som har givet vor Sjæl sin Næring i de lange Tider. Det har hjulpet os i smaat og stort. »Alt hvad Fædrene har kæmpet, Mødrene har grædt, har den Herre stille læmpet« — ja gjort det muligt for os at leve Livet og sejre over Død og Grav. Skulde vi ikke synge, glade som Lærken, vi har dog hver især, der har villet det, i vor Daab oplevet det forunderlige, Genfødelsen — Syndernes Forladelse og Guds Naadegave, et evigt Liv i Kristus Je-

sus Vorherre. Det er gaaet med os, som Grundtvig siger om sig selv:

„Se, da kom du mig i Møde,
Herre, som den lyse Dag,
loved Klæder mig og Føde,
over Hoved Hus og Tag,
gav min Sjæl et Hjem herneden,
skabt og bygt for Evigheden."

Det er, hvad Gud har givet gennem de tusind Aar og fremdeles giver, om vi med taalmodige Hjerter kan haabe og vente paa hans Tid og Time.

„Saa længe vi see den gyldne Soel,
og Skoven er Daners Have,
da plante vi Maj i Kirke-Stoel
og Blomster paa Fædres Grave,
til glædelig Fest, med Liv og Lyst
til mindelig Pinse-Gave."

Saa længe Jesus Kristus lyser for os som »den gyldne Sol« og saa længe, der er en levende Menighed i Danmark, vil vi fejre Takkefest med »May i Kirkestol« som gammel Skik har været. Kirken blev pyntet med Liljer og udsprungen Bøg, naar Pinsen stundede til. Med de gamle Salmer paa Modersmaalet vil vi ved Fædres Grave give Udtryk for disse Slægter af kristne Mødre og Fædre, der trofast holdt ved Guds Ordet, og hvis Ære det er, at Kærligheden aldrig blev kold, saa de gav op, men trofast holdt ved det Arvegods, Menigheden havde givet dem.

Om vi ogsaa i vor Grav kunde faa den Ros, at vi havde holdt Guds Ordet ved Badet og Bordet saadan i Ære i vort Liv, saa der var dem, der vilde sige om os, som der fortælles om Høvidsmanden i Kapernaum: »Manden troede det Ord, Jesu havde talt, og gik bort.

„Da rinde vel og, som Bække smaa,
fra Øjne os Taarer milde,
og Bække i Flok de gjør en Aa,
den higer mod Lysets Kilde,
den stiger i Løn, som Hjerte-Suk
alt aarle, og dog end silde!"

Saa mange Gange, naar Mindet taler paa sin Maade, maa Taarerne rinde, Sorgens, maaske ogsaa Glædens Taarer. Nu i 1826 lød det: »Stille, Sions Døtre smaa, græder ej saa stride bitre Taarer«. — Men der kan ogsaa være Velsignelse i disse Taarer. Et kristent Menneskes Livsmaal er her i Verden det at eje og samle sig kristne Venner. Det sker mange Gange gennem Taarer, og hvor Taaren er grædt over Synd og Nød og aandelig Fattigdom, er den blevet det Suk, der paa Bønnens Vinger tidlig og sildig, er steget fra Lønkammeret med sit Haab, at Gud dog ved sin Aand vilde hjælpe.

„Som aldrig saa lang er nogen Dag,
at Aften er jo i Vente,
saa haver det Lys og Solbjergs-Lag
som Gud udi Kirken tændte;
men immer det dages dog paa Ny,
hvor Hjerterne Morgen vente!"

Som Dagen skifter og Solen daler, saadan gaar det ogsaa i Menigheden. Lyse og mørke Tider har altid vekslet. Allerede hos Israels Folk kendes denne Tilstand overfor det, der var givet dem, Forjættelserne. I Israels Folk var der dem, der trods Nedgangstiderne blev ved at længes efter den Dag, der skulde komme. Den gamle Simon var en af dem, han forventede Israels Trøst, og Helligaanden var over ham. Og da han stod med det lille Jesu Barn i sine Arme, kunde han prise Gud: »Herre, nu lader du din Tjener fare i Fred efter dit Ord!« — Ja, da var Dagen kommen. Længes vi, sukker vi, beder vi efter Aandens Oplevelser, da skal vi ikke blive skuffede, men se »Sions Herlighed«, og i Guds Vingers Skygge under Sang bygge paa den gamle Klippegrund.

„Nu sagtelig skrid, du Pinse Dag
med Straaler i Krans om Tinde!
Hver Time, til Herrens Velbehag,
som Bækken i Eng henrinde,
saa frydelig sig den sidste snoer
op under de grønne Linde."

I Visheden om Guds Trofasthed skal Festdagen fejres. »Selv om Du kan glemme mig, glemmer jeg ikke Dig! Se, jeg har tegnet dig i mine Hænder!« Saadan lyder de gamle Ord om Guds Trofasthed. Og Livet levet sammen med Gud har Evigheden i sig, der kan det virkeliggøres at »gaa som under grønne Lind til vor Herres Glæde ind«. Grundtvig maa give dette Syn et nyt Udtryk, og han vender tilbage til Dagen, der kommer som Guld af Havet, men nu skal Billedet omfatte et helt Menneskeliv.

„Som Guld er den aarle Morgen-Stund,
naar Dagen opstaar af Døde,
dog kysser os og, med Guld i Mund
den liflige Aftenrøde,
saa tindre end maa det matte Blik,
de blegnende Kinder gløde."

Det var ikke Grundtvigs Sag at blive fortrolig med Døden. — For ham var den Fjenden. Tanken om, at os alle gæster brat, Dødens lange Vinternat, vender han ofte tilbage til og bruger Udtryk om, der slet ikke minder om dette blide Billede, her er benyttet. Jeg kunde da tænke mig, at i den Stund, han former dette Billede, da ser han for sig sin Fader Johan Grundtvig. En af de sidste Dage, Johan Grundtvig levede, var han sorrigfuld, bleg og mat: »Men der, den gamle spurgte om Evangeliet i Gaar, om det ej talte om Johannes' Sendebud til Frelseren, og blev saa ved: Jeg hedder og Johannes, og Fængsler er mange Slags, og jeg er og i Fængsel; da rørtes Hjertet i den unge Klerk og Rimet (Digtet Roskilde-Rim) laa der just for Haanden at beredes til sin Vandring, og det havde føjet sig saa underligt, at mod Sædvane havde Præstegubben intet hørt deraf. Nu faldt det Sønnen ind, at dog kanske de Rim om Kirken, som var den gamle kær og velbekendt fra Ungdomsaar, og om hans Fader gamle Otto, hvem han i Graven elskede og ærede saa overmaade, og om den Stjerne over Kristnes Grave, som ledte og som lyste Brødrene til Hvilen, at disse Rim kanske dog kunde kvæge Ol-

dingen. Den unge læste, den gamle lyttede, og Ungdoms kære Minder blev levende, og Hjertet lod sig op for Ordets Trøst, som var dets velbekendte Engel, og Gravens Nat forsvandt for Stjernen, og milde Taarer randt paa Kind, og barneglad og højt begejstret bøjede den gamle sig hen over Sønnen, gav ham sin Velsignelse og sagde: saa skal dig Herren trøste i din sidste Time, som du har trøstet mig; thi du sang Israels Gud Salmer.« Jeg maa tænke paa denne Oplevelse mellem Fader og Søn i Udby Præstegaard, naar jeg synger om de matte Blik, der tindre, og de blege Kinder, der gløder. »Ved Aftenstid skal der tændes et stort Lys«, siger Profeten, og i Glansen fra dette Lys kommer den sidste Rejse, — hjem til Fædrelandet; der er ingen Omskiftelse, Dagen ligger ikke i Dvale, men i dette Fædreland løfter sig Borgen over Sky og Stjerner, og han, der har været saa ensom paa denne Jord, skal der frydelig mødes med Venner og opleve Sødmen ved at blive forstaaet og forstaa, hvad andre Tunger udtrykker. Her se vi kun som i et Spejl, men der, hvor Mørket og Kulden ikke har hjemme, skal alt ses i det rette Lys.

„Saa rejse vi til vort Fædre-Land,
der ligger ej Dag i Dvale,
der stander en Borg. saa prud og grand
med Gammen i gyldne Sale,
saa frydelig der, til evig Tid,
med Venner i Lys vi Tale!"

Saadan var Dagvisen blevet levende igen, og dog lød den kun et Sted i den danske Menighed 1826. Nu lyder den ofte, og der er en egen Fryd i dens Ord og Toner — Slægterne møder os i denne Sang. Vore fælles Kaar, vor fælles Strid og Haab møder os saa forunderlig, saa det rører Hjertets Strenge. — Bag ved denne Salme ligger dog ikke alene Slægternes Oplevelser, men ogsaa hans Oplevelser, der gav Dagvisen ny Skikkelse og fyldte den med Liv og Aand, saadan som han gennem sin Strid og Møje selv havde følt Kampens

Byrde og mærket Trangen til Trøst fra det høje. Vi som lever nu, har faaet store Gaver og Rigdomme. Der er noget til Sjæleføde, og ikke mindst gælder det om den rige Salmeskat, der i en aandelig Vintertid blev lagt den danske Menighed paa Tunge, og da Dagen kom, da disse Salmer kunde synges, følte det, og oplevedes det:

„Herren han har besøgt sit Folk,
Natten hun blev til Morgen;
Menneskens Søn, Gud Faders Tolk
slukket nu har al Sorgen."

AAGE JENSEN.

TRÆK AF HADSTEN EGNENS HISTORIE
II

LANDBOFORHOLD 1830—48

I det Foredrag, jeg holdt i Fjor om Lilleaadalens Historie, og som var gengivet i Hadsten-Bogen, fremdrog jeg kun nogle spredte Træk af Egnens Udvikling gennem Tiderne. Og jeg sluttede i det væsentlige ved Tiden for 100 Aar siden, idet jeg dvælede ved den store Krise, som ramte særlig Landmændene paa den Tid. Jeg omtalte, hvorledes enkelte Mænd her i Egnen, som var forud for deres Tid, fik indført en Række Fremskridt, ofte under Kamp med deres Standsfæller — saaledes P. Nielsen Knudstrup i Lerberg og S. Mikkelsen Haar i Sandby.

Jeg vil nu først omtale Landboforholdene i Egnen i den følg. Tid, 1830—48, og dernæst enkelte større Begivenheder — og deres Indflydelse i Tiden fra 48 til midt i 70'erne. — Se, hvad nu Landboforholdene angaar, saa kom vi jo for hele Landets Vedkommende ind i en jævn og rolig Opgangstid, hvor der ikke sker store Omvæltninger, men hvor de Fremskridt, der var begyndt i 20'erne, jævnt og meget langsomt fortsættes.

Her i Egnen gik det paa samme Maade. — Det kneb Bønderne meget at give Slip paa alt det gamle fra Fællesdriftens Tid. Endnu i 30'erne og 40'erne brugte man flere Steder at lade alle Byens Kreaturer gaa i Fællesgræsgang paa Byens Mark om Efteraaret; man opgav Ævret, naar Høsten var til Ende. Man havde endnu visse fælles Arealer, Enge, Lergrave o. s. v. Ovre i Væth var en fælles Eng, som hvert Aar var forbeholdt den Mand, som havde Bytyren det Aar. Man havde altsaa Bytyr endnu i 30'erne. Ligeledes var der en Del andre Forhold fra den gamle Landsbys Fællesliv, som endnu var

bevarede: man holdt f. Eks. i Væth endnu den Gang en Bysmed, der blev lønnet af hele Byen, og Søndagen efter Kyndelmisse holdt man Smedegilde. Det aarlige Mikkelsgilde holdtes hvert Aar for hele Byen hos den afgaaede Oldermand. Denne Embedsmand betød endnu paa det Tidspunkt noget i Landsbyen.

Men ellers trængte jo de Fremskridt, som var begyndt i 20'erne, mere og mere frem.

Dog fortælles det, at den gamle Hjulplov endnu i 40'erne blev anvendt enkelte Steder, og Svenskharvèn trængte først igennem i 40'erne. Hvad der faar særlig stor Betydning, er Mergling og Dræning, som blev gennemført ikke saa faa Steder, men først paa Herregaardene, som jo i det hele taget var i Spidsen.

Brakken trænger ogsaa igennem, men regnes dog i 40'erne for noget nyt.

Man kommer ved den bedre Behandling af Jorden til at høste mere, og da Kravene til Livet i det hele var smaa, idet Folk i den fattige Tid havde lært Nøjsomhed, saa bedredes Velstanden lidt efter lidt. Gælden svandt ind og var ved Slutningen af den Periode saa langt nede, som den ikke har været i det sidste Aarhundrede. Udgifterne var ikke steget saa stærkt som Indtægterne. En Karl fik 30—40 Kr. om Aaret i Løn + 6 Al. Vadmel og 12 Al. Lærred, 1 Pd. Uld, 3 Par Træsko og Tøj til en Vest. En Pige fik 16 Kr. + 7 Al. Hvergarn, 1 Pd, Uld, 8 Pd. Hør og 2 Par Træsko.

Ny Maskiner kom der ikke mange af til Egnen. En enkelt Tærskemaskine og nogle Kornrensemaskiner. I 1843 bortloddede Aarh. A. Landbof. 2 Kornrensemaskiner, hvoraf den ene kom her til Egnen til Jens Mikkelsen i Taastrup. — Men iøvrigt lød Plejlens taktfaste Slag fremdeles fra Gaarde og Huse om Vinterdagen ligesom forhen. Den Lyd hørte for de gamle med til det daglige Liv, og de savnede den, da den endelig forsvandt. Lidt blev der dog gjort fra Befolkningens Side for Oplysning og Fremskridt. Der blev saaledes her i Galten og i Ødum Sogne allerede 1840 stiftet Sogne-

foreninger, Foreninger, der virkede for Udbredelse af Læsning, især om Landbrug, og for praktiske Fremskridt. Disse Foreninger uddelte Præmier til dem, der læste noget, og viste Interesse for Læsning, samt for velbehandlede Brakmarker, for veldyrkede Haver og for Pløjning med Køer. Det fortjener ogsaa at nævnes, at i den Periode oprettedes i denne Egn Danmarks første egentlige Landbrugsskole — uden at det dog var Befolkningen selv, der fik den oprettet. Det var en Mand udefra, men en Mand, der fik ikke saa lidt Betydning for Egnen. —

Naar vi kører med Toget fra Hadsten til Hinnerup, ser vi paa venstre Side — i Skovkanten— helt nede i Lilleaadalen, Gaarden Haraldslund. Denne Gaard er ikke saa gammel som de andre Herregaarde langs Dalen. Godset grundlagdes i Begyndelsen af 1700-Tallet af en Hans Hansen Rosborg, der havde faaet tilskødet en Del Jord, baade i Grundfør og Ødum Sogne. En Del af dette Areal, Haraldsmark, havde tidligere tilhørt Præsten i Ødum, idet Kong Chr. 4 i 1633 ved Gavebrev tilskødede Kaldet en Mark, »et enligt Sted«, der den Gang kaldtes Kjeld Hofmans Tofte — det var som en Erstatning for, at Embedet var saa fattigt. Præsten fik denne Mark imod en aarlig Afgift. Senere kom den dog atter bort fra Kaldet (solgt til Baron Marselis), og kom nu til at høre ind under det ny oprettede Gods Haraldslund. I nyere Tider er Haraldsmark atter fraskilt som selvstændig Gaard. Men altsaa — Herregaarden Haraldslund og Anneksgaarden Haraldsmark, som den Gang havde et Areal af 5—600 Tdr. Ld., hvoraf en Del uopdyrket, blev i 1840 købt af en bekendt Landøkonom, Kammerraad *Niels Bygum Krarup.* Denne Mand var en Præstesøn fra Aale (ved Horsens), havde ogsaa selv studeret Teologi og havde en Tid været Lærer paa Lyngby Seminarium ved Grenaa. Men det praktiske Landbrug interesserede ham mere. Han forpagtede i 1835 en af Frijsenborgs Gaarde, Frijsendal, og begyndte her en Skole for unge Landmænd. Men faa Aar efter, i 1840, købte han

Haraldslund. Og her skulde saa Skolearbejdet rigtig komme i Gang. Skolen var indrettet til 25 Elever, som skulde blive der i 12 Aar og have praktisk saa vel som teoretisk Uddannelse. Der skulde undervises først i Naturfag, Kemi, Fysik o. s. v., og i det andet Aar i Agerdyrkningslære, Gødningslære, Husdyrbrug o. s. v. Altsammen udmærket, men Skolen fik dog kun ringe Tilslutning fra selve Egnen, og navnlig ikke af Bøndersønner. Der kom en Del Godsejersønner og desuden nogle Embedsmandssønner, som skulde være Landmænd. Undervisningen laa for højt for den Tids Bønderkarle. Men alligevel fik Skolen Betydning for Egnen, idet Forstanderen, N. B. Krarup, virkede for Fremgang i Egnens Landbrug, for Mergling, Dræning o. s. v. Hele den store Gaards Jorder blev grundforbedrede, og det virkede selvfølgelig i Omegnen.

Der holdtes Skole paa Haraldslund i 15 Aar, til 1855, da flyttedes den til Skaarupgaard, men Krarup overgav nu Forstanderskabet til sin Fætter, J. B. Krarup, en Mand, der ogsaa fik et kendt Navn i Landbruget og senere udgav det store Værk om Landbrugets Udvikling 1835 til Nutiden, et af de bedste Kildeskrifter, vi har til Oplysning om den Tid. N. B. Krarup, Haraldslund, var en Tid Landstingsmand (50'erne) og tilhørte Højre. Men paa det praktiske økonomiske Livs Omraade var han en Foregangsmand. Han fik Ideen til de danske Landmandsforsamlinger og var selv Præsident ved den første 1845 i Randers. Men om han ellers havde megen Forbindelse med Egnens Folk, er maaske tvivlsomt nok. Dog siges det, at han havde ikke saa lidt Forbindelse med Søren Mikkelsen Haar i Sandby, den kendte Foregangsmand fra 1820. I hvert Fald var det især paa det praktisk-økonomiske Omraade, at den Tid havde sine Foregangsmænd her i Egnen. De aandelige Spørgsmaal overlod man til Præsterne, som endnu mange Steder var rationalistiske, ligesom Tiden helt igennem var rationalistisk præget. Og det bliver den forresten ved at være her meget længere frem.

De politiske Spørgsmaal interesserer ikke nær saa meget som paa Sjælland, hvor jo Bonde- og Husmandsbevægelsen vakte Røre først i 40'erne. — Man levede sit stille Liv her i Egnen og passede sit, og lader Verden uden for gaa sin Gang.

SLAVEKRIGEN

Saa kommer 1848 og rører lidt op. En skønne Dag i Marts kommer Rygtet om de rendsborgske Slaver, der var brudt ud. Dette mærkelige Rygte, der gik som en Løbeild over det ganske Jylland og satte Sindene i Bevægelse og pludselig bragte 2 Ting frem — *Samfølelse* og *Interesse for det, der laa uden for.*

Der blev travlt i Landsbyerne, da det lød, at Slaverne hærgede og brændte et Par Mil Syd paa, at de slog Kvinder og Børn ihjel og tog alt, hvad de kunde faa fat i. Man havde set Røgen fra de brændende Landsbyer, altid et Par Mil mod Syd. Det sagde man i Vejle, og det sagde man i Aalborg, og man sagde det ogsaa her i denne Egn. Smedene fik travlt med at lave Vaaben. Og de, der havde været Underkorporaler eller maaske lidt mere i deres Soldatertid, blev udset til Ledere og holdt Skydeøvelser med Mandskabet. — Hvis jeg maa gaa lidt uden for Hadsten-Egnen, vil jeg nævne, at i Kristrup havde de en gevaldig Smed, som kaldtes Flyvsmeden,* han kunde lave saa udmærkede Lanser af gamle Høleer og Forke. I Kristrup fik de da dannet et særligt fortrinligt Korps, der holdt Øvelser under Ledelse af en Gonder Raarup, der i sin Tid havde været Korporal. Smeden selv anbragtes paa højre Fløj, for han var bedst bevæbnet, han var nemlig den eneste, der havde Bøsse, og desuden havde han selv lavet en lang spidssleben Bajonet dertil, saa han kunde baade stikke og skyde. De Kristrup Mænd stormede et Havedige, der var et gammelt Stengærde, Kommandanten raabte: Fæld Lansen, fremad i Storm! De skulde saa forestille sig, at Diget var Fjenderne, og stikke Lanserne i Livet paa dem. Det skete. De stormede frem med en saadan Kraft, at mange faldt bag over og tabte Træskoene under det vilde Løb. Lanserne blev

*) Historisk Aarb. f. Randers Amt 1909.

boret ind i Stendiget med saadan Kraft, at flere knækkede, saa Spyddet blev siddende i Diget. I hvert Fald raabte Kommandanten med stor Jubel: Kan I se, vi stod os!

Det var imidlertid ikke alle Steder, de var saa modige. Ude i Skader gik det Rygte, at en tysk Spion* var kravlet ind paa Kirkeloftet. Man saa, at Stigen stod rejst til Glamhullet i Gavlen. Nu samledes Byens Folk om Kirken, og Sognefogden havde en solid tyk Stok med. Man besluttede først at holde Vagt, til Spionen kom ud. Men det kunde jo vare længe. Saa befalede Sognefogden en af de unge Mænd at gaa derop. Men han sagde: Du kan jo selv gaa derop, Sognefoged. Det var Sognefogeden imidlertid ikke saa dristig ved. Men i det samme kom en ny Mand til, en Husmand, de kaldte Niels Beet, han var saadan en lystig Fyr. Og han sagde: »Hvad kigger I efter, er Jeres Høns fløjet op paa Loftet?« »Nej, sagde de, »der er en tysk Spion derinde.« »Saa hent ham ud!« »Ja, vi ventede lige paa dig Niels«, raabte Folk. Saa dristede Niels sig op ad Stigen og raabte ned ad Glamhullet: »Er der nogen, saa kom herud!« — Intet Svar. Nu stod Niels' Anseelse paa Spil, men han maatte gøre sig haard og kravle derind. Lidt efter hørte man et farligt Rumsteren og Skænden derinde fra, og Niels kom slæbende ud med en ung Fyr, som hele Forsamlingen godt kendte. De kaldte ham Mog Tammes, fordi han altid var snavset. Han var i de Dage rendt af sin Plads herude i Halling, og nu havde han skjult sig her paa Skader Kirkeloft. — Men saaledes endte den Spionhistorie.

Af lignende Træk er der mange fra de Dage. Det viste sig jo som bekendt, at der ingen Slaver kom. Hele Historien var blind Allarm. Der var nok 88 Slaver i Rendsborg Tugthus, og de var 100,000 Mand under Vaaben herop ad Jylland til at tage imod dem. Saa i den Krig var vi da de overlegne. Men Samfølelsen steg i de Dage her som andre Steder, og skabte tillige, da det rygtedes, hvad der virkelig var paa Færde — en Følelse af Fællesskab — om hele Danmark.

*) Historisk Aarb. f. Randers Amt 1907.

Ellers kom Treaarskrigen jo ikke i særlig Grad til at berøre Egnen her. Kun under Olav Ryes Tilbagetog imod Helgenæs i Sommeren 1849 nærmede Tyskerne sig disse Egne, men ellers kom de jo ikke saa højt op.

NY FREMGANG — DE FØRSTE RIGSDAGSVALG

Men i de følgende Aar — i 50'erne — er det som Fremskridtet — stadig det økonomiske — kommer ind i et raskere Tempo, og lidt mere almen Interesse viser sig.

Allerede i Efteraaret 48 skulde man jo første Gang til Rigsdagsvalg. — Valgene til den grundlovgivende Rigsforsamling fandt Sted den 5. Oktbr. 1848. Alle 30-aarige Mænd havde Stemmeret, men man skulde melde sig selv for at komme paa Valglisten. — Her paa denne Side Aaen skulde man til Voldum at stemme. Her var Valgsted for det meste af den nuværende Hornsletkreds og en Del af Randers Landkreds (Borup-Kredsen). I denne Kreds var kun 617 Vælgere paa Listen — omtrent hvad der nu er i en Kommune. I Skjoldelevkredsen paa den anden Side Aaen var nogen flere, nemlig 861 — men der blev Valget afgjort ved Kaaring, og Overretssagfører Dahl, Moesgaard, blev valgt. I Voldum var mere Kamp. Der valgtes en Venstremand, Redaktør Bernhard Ree, Aalborg, med 338 St., men han havde hele 3 Modkandidater, hvoraf den ene var Forstander paa Haraldslund, Kammerraad Krarup, der kun fik 63 St., Sognefoged Anders Fischer, Hinge, der fik 20 St., og Jægermester Lichtenberg, Løjstrup, som fik 16 St.

Ved det næste ordinære Valg blev Valgstedet flyttet til Hørning, og her blev den bekendte Jens Christensen Voldum valgt 1849; men han traadte tilbage efter 3 Aars Forløb.

I Skjoldelev valgtes i 49 Grd. Jørgen Blach, Tostrup, ogsaa en kendt Mand her i Egnen.

Imidlertid blev den politiske Interesse ved at være lille, indtil Lars Bjørnbak fik vakt den til Live i 60'erne og 70'erne.

JYLLANDS FØRSTE JERNBANE

En af de største Begivenheder for Egnen i Kong Frederik den 7.s Tid var Aabningen af Jyllands første Jernbane her gennem Lillaadalen i 1862.

Allerede i 1857 var der givet Koncession paa en Jernbane fra Aarhus over Langaa til Struer med Sidebane til Randers; men ved en Lov af 1861 overtog Staten selv Anlæget af disse Jernbaner, og samtidig blev der lagt Plan til et helt jydsk Jernbanenet. — Det gik imidlertid langsomt med Byggeriet, og Banen kom Stykke for Stykke. Det første Stykke, der var færdigt, var Strækningen Aarhus—Langaa—Randers. Den var anlagt af engelske Ingeniører, og Broen over Gudenaaen ved Langaa var anset for et Mesterværk af Brobygningskunst.

Med stor Spænding imødesaa man her i Egnen den store Dag, den 3. Septbr. 62, da Banen skulde aabnes, og store Forberedelser var gjort. Aftenen før kom selve Kong Frederik den 7. med sin Gemalinde med Skib til Aarhus. Og den 3. Kl. 9½ kørte Toget, hvori der var Plads til 200 indbudte Gæster, under stor Jubel ud fra Aarhus Banegaard.

Toget maatte holde flere Gange, ogsaa uden for Stationerne, fordi Egnens Præster var mødt i Spidsen for en Skare Mennesker, der vilde hilse paa Kongen, og der staar i Bladene, at Kongen var saa naadig at høre paa alle de Velkomsttaler, der blev holdt til ham. Ved Stationerne var selvsagt rejst Æreporte og blev holdt Taler. Men det ser ud til, at Hadsten kom for sent. For først ved Kongens Tilbagerejse den 5. fik Sognepræsten i Galten, Pastor Vadum, holdt sin Velkomsttale til Hans Majestæt ved den flagsmykkede Æreport i Hadsten.

Det varede 2 Timer med Turen fra Aarhus til Randers. Men det var dog ikke saa længe i Betragtning af de mange Standsninger. Desuden var det stærkt Stormvejr den Dag, saa Blæsten generede Kørslen noget.

I Langaa vilde Englænderne lave Fest for Kongen. Der var rejst et mægtigt Telt, — men det var desværre væltet om Natten af Stormen. Imidlertid fik man det med Besvær stillet paa Benene igen — og Festen fandt Sted. Den engelske In-

geniør, Sir Morton Peto, holdt sin Tale for Kongen paa Engelsk, men Frederik svarede paa *Dansk*, saa fik Englænderne forstaa det, om de kunde. — Da Toget kom til Randers, blev det paa Banegaarden modtaget af Indenrigsminister Orla Lehmann, der holdt den egentlige Aabningstale. Som sædvanlig talte Lehmann smukt og poetisk. Han sagde bl. a.: »Fra i Dag af har en af Nutidens stærkeste Magter fæstet Bo og plantet sit Banner paa Jyllands Grund — og denne Dag vil slutte sig til den lange Række af Mærkedage, som Kong Frederik den 7.s Regeringstid er saa rig paa.« — Henvendt til Kongen sagde han: »Deres Majestæts Regeringstid blev født under Smerte og opfostret under Trængsler — og hvordan dens Udgang bliver, er skjult for vore Øjne. Men det er vor Trøst, at den er rig paa Indhold som ingen anden. Vi har betalt vor Gæld fra Treaarskrigen — endogsaa formindsket vor Gæld. Vi har anlagt 61 Mile ny Landevej og planlagt 55 Mile Jernbane.« — Dog er der i Lehmanns Tale ligesom en Anelse om den mørke Tid, som stod for. Det gærede jo dernede mod Syd. — Og hvor hurtigt kom det ikke. Allerede næste Efteraar ringede alle Danmarks Klokker for Kong Frederik den 7. Ulykken kom over Landet, og det følgende Foraar blev Banen, som man her aabnede, standset af de fjendtlige Tropper. — Men lad mig om Banens Aabning tilføje, at der selvfølgelig om Aftenen var stor Stads i Randers. Et Fakkeltog hyldede Kong Frederik, der boede paa Amtmandsboligen. Kongen udbragte selv et Leve for Louise. Næste Dag var Herskaberne paa Gl. Estrup — og den følgende Dag gik Turen tilbage til Aarhus.

Dette var saaledes Begyndelsen til hele den Udvidelse af Transportforholdene og Befordringsvæsenet i Jylland, som de følgende to Slægtled har været Vidne til. Denne Egn blev altsaa den første, som fik Jernbane. Men i Sommeren 63 aabnedes Strækningen Langaa—Viborg, i 64 Viborg—Skive, i 65 Skive—Struer, i 66 Struer—Holstebro, i 68 Fredericia—Aarhus.

Naa, i det følgende Aar kom Krigsbegivenhederne til

at berøre Egnen — denne Gang mer end i 48. — I April fik Egnen Indkvartering af fremmede, ubudne Gæster. Og noget af det første, de gjorde, var at standse Jernbanen — og sprænge Broen ved Langaa. I Randers fik den kommanderende General von Falkenstein sit Hovedkvarter — og Randers Avis, der straks blev forbudt, nød siden hen paa Sommeren den Ære at blive ophøjet til »Prøjsens Hovedorgan for Nørre Jylland«. — Skønt Prøjserne vist gennemgaaende opførte sig ret skikkeligt, var det alligevel en streng Tid for Egnen disse Maaneder med fjendtlig Indkvartering.

STIGENDE OPLYSNINGSTRANG OG POLITISK INTERESSE

I Aarene efter 64 mærker vi her i Egnen en større Trang til Oplysning og en stigende politisk Interesse. Lars Bjørnbak var kommet til Viby og Nørregaard til Testrup. Vi ved, at det kom til Kamp imellem de to. Men Kampen vakte Røre. Her i Egnen blev det L. Bjørnbak og hans Syn paa Oplysningen: Praktiske og nyttige Kundskaber og energisk Kamp for at hævde Bøndernes Ligestiling med de andre Samfundsklasser, der blev raadende.

Trangen til Oplysning gav sig nu Udslag i faglige Sammenslutninger, hvoraf jeg kan nævne Hadsten og Omegns Landboforening og desuden Oprettelsen af Hadsten Højskole eller i hvert Fald den Skole, som siden blev til Hadsten Højskole.

Den oprettedes i 1876 paa Hadsten Haandværkerforenings Initiativ, men med Støtte fra Egnen. — Det skulde være en privat Børneskole — bl. a. fordi man havde saa lang Skolevej. Men tillige en Slags Ungdomsskole med Undervisning for voksne.

Om Indvielsen 15. Novbr. fortæller Randers Dagblad, at der var flere Mennesker, end der var Plads til, og Skolestuen var pyntet smukt med Grønt og Flag samt to store Navnetræk af Christian d. 9. og Frederik d. 7. — Stifterne vilde, at Skolen skulde bygge paa kristeligt Grundlag. Provst Sølling,

Haslund, holdt Indvielsestalen — efter at Maskinmester S. Christensen, Hadsten, havde budt velkommen. Provsten talte om Samvirke mellem Hjem og Skole som Betingelse for Skolens Trivsel og sluttede med at sige, at en god Gerning, som begyndtes i Guds Navn og med Haab til ham, blev aldrig beskæmmet.

Skolens første Lærer, J. Jensen, talte ud fra Davids 127. Salme om, at Herren skulde være Bygmester, ellers arbejdede Bygningsmændene forgæves, og til Slut talte en Haandværksmester her fra Byen, Skomagerm. H. Jensen.

Saaledes begyndte for 50 Aar siden den Skole, som siden blev til Hadsten Folkehøjskole. — Men da Skolens Historie blev udførlig omtalt i Hadsten-Bogen for et Par Aar siden, skal jeg ikke komme nærmere ind herpaa. Jeg vil blot minde om, at det i Aar er 50-Aaret siden den første Begyndelse. Og var det end under andre Forudsætninger og ud fra et andet Syn paa Oplysningsarbejdet end det, hvori der er fortsat i de sidste ca. 30 Aar, saa var det dog ud fra en Trang til mere Lys over Livet og dets Opgaver. Og i det fælles kristelige Grundsyn var Skolens Stiftere enige med dem, der fortsatte Gerningen gennem de følgende Tider.

J. L. Christensen.

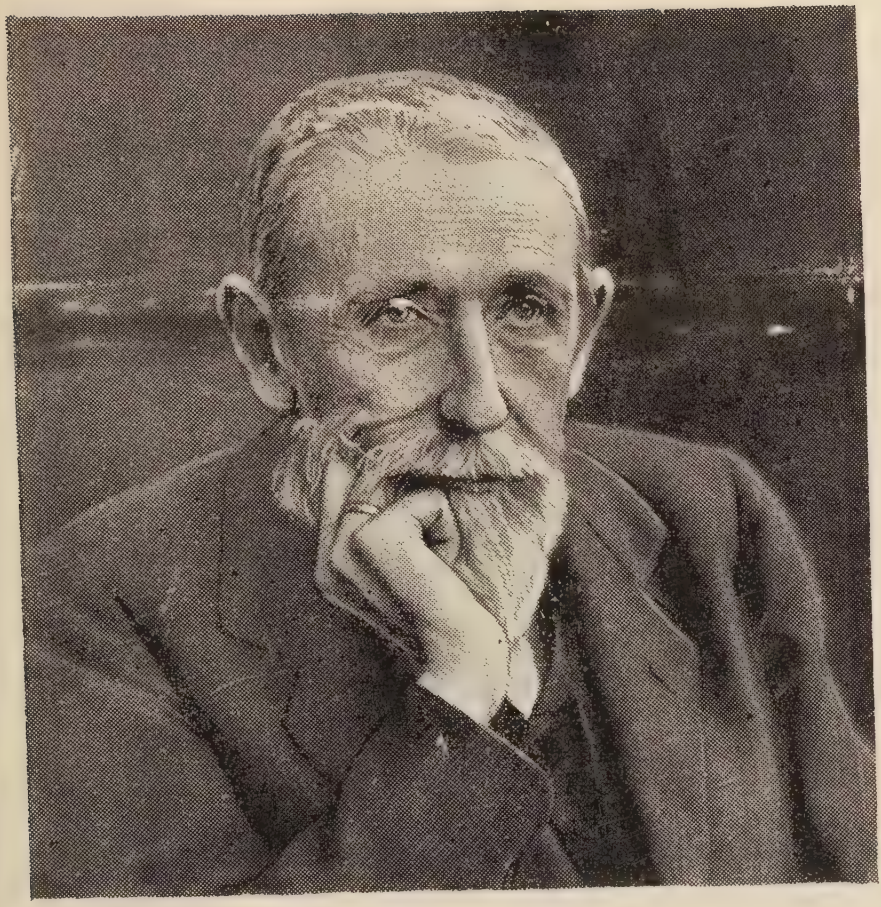

Joachim Skovgaard.

1856 — 18. Novbr. — 1926.

Paa den store Kunstner *Joakim Skovgaards* 70 Aars Fødselsdag sidder jeg paa min gamle Plads i min tidligere Arbejdsstue — kommanderet dertil af Skolens høje Myndigheder, med det Paalæg at skrive om denne store Mester, hvis Navn ogsaa er indgaaet med takfyldt Glæde i vor Skoles og Bys Historie. — Jeg tænker paa vore Viborgture i Skoletiden.

— »Vi skal til Viborg — til Viborg!« lød det en Dag rundt i Skolestuen, fra Spisestuen, opad Trapperne, ind paa Værelserne. Man tegnede sig paa »Listerne«, og et Par Dage efter myldrede hele Elevflokken en Morgen til Nitoget (et Par af de stilfærdig solide med en mægtig Madkurv imellem sig) til Stationen i godt Humør, fulde af Forventning. — Nogle af Lærerne, ofte dem alle, var med, og »Forstanderen« manglede vist aldrig. Men oftest stod man og ventede i sidste Øjeblik med Spænding, om jeg nu ogsaa naaede at komme med. Det var en af de Oplevelser, som vi glædede os allermest til i hele Skoletiden; denne Dag delte vi med hinanden og levede os altid nærmere sammen, derfor lyser den frem i sin egen Glans — om end med et stille Vemods Skær, som ens bedste Minder jo netop tit ejer, det giver dem ogsaa en egen Værdi.

Der titter to høje Taarne frem til højre. Fra Toget gaar vi til Søndersogns Kirkes gamle græsgrønne Høj med Udsigt ned over Søen, hvor Christensen i en kort Tale lader Blikket glide tilbage til de Tider, da den jydske Adel havde deres Gaarde her nede, og Viborg var Jyllands Hovedstad; standser ved Valdemarernes Tid og peger hen mod Domkirken, det store Vidne fra denne Kirkebygningens Stortid i Danmark. Efter Morgenandagt under Sortebrødrekirkens kølige, hvide Hvælvinger med de hendøende Toner af »Til Himlene rækker din Miskundhed, Gud« forlader vi stille »Guds Hus« og mærker, at Dagen har faaet sin Indvielse.

Men den store Oplevelse begynder først, da vi fra det snævre Stræde træder ind foran den ærværdig gamle *Domkirke* af ægte jydsk graa Granit fra Grunden til de to firkantede Taarnspidser, som ses vidt ud over Egnen her, ja i klart Vejr helt ud til Grathe Hede.

Man træder ikke ind i dette gamle Hus uden en vis stille Andagt.

I Viborg Domkirke!

Til mig taler Viborg Domkirkes Ydre om Valdemarernes Stortid som en Kirketid uden Lige i vort Folks Historie.

Men dens Indre taler til mig i en ophøjet Stil simpelt og enfoldigt om hele Menneskeslægtens Levnedsløb fra de første til de sidste Tider. Og dette er jeg nok ikke ene om.

Sansen for det Ophøjede slumrer let hos Sletteboen, det ensformige flade Landskab har en døsende Virkning paa Sindet. Havets Uendelighed og Omskiften, og de høje, himmelstræbende Bjerges Tinder løfter Sjælen.

Mens Domkirkens Tvillingtaarne ses milevidt ud over Søen og det jævne, jydske Landskab, der i Middelalderen vel mest var Hede (som Grathe Hede, Graa Hede o. s. v. minder om), gemmer dens høje Granitmure over en af Danmarks skønneste og mandigste Kunstværker i Nutiden, som netop i Stil og Storhed er Valdemarernes Tid værdig:

Jeg elsker *Joakim Skovgaards* Bibelbilleder, der gudbeaandet fylder Gudshuset med Herlighed. Skovgaard har paa Opfordring selv udtalt sig om sit Arbejde og sagt bl. a. flg.:

Dekorationerne er udført med Farver, som er opløst i Kalkvand og paaføres Væggens Kalkpuds (der samme Dags Morgen er opsat af Mureren) ganske fugtig og frisk (al fresco). Farverne suges da ind i og bindes til ét med Væggens Puds. (Loftsbillederne i Domkirken er *ikke* udførte i Fresco).

Denne vaade Fremgangsmaade er gammel i Italien og meget hurtig og har gjort det muligt at blive færdig paa 6 Somre, idet Penselen glider med mageløs Lethed over den vaade Flade, og Farverne som Regel villigt modtages af Kalkpudsen paa en let og skøn Maade. — — — Men en Domkirke er mere fordringsfuld end et Stykke Lærred i Ramme, der skal tænkes paa Rummet, det skal pryde, der skal være Stil. Stil fordrer alt paa sin rette Plads. Stil er Baand eller Tøjler, hvorved der styres. Vi har det samme i Sproget paa anden Maade i »bunden Stil«, ɔ: Poesi. Denne kan netop give en Frihed, en Flugt, en Knaphed, saa Tanken bliver klarere og vægtigere og skønnere udtrykt, støtter ogsaa Hukommelsen, hvor meget lettere huskes ikke et Vers fremfor Prosa? Ordet »prosaisk« betyder jo netop Mangel paa Flugt.

Den bundne Stil er jo Formen for vore Salmer, som synges i vore Kirker. Er det da ikke lige til, at Kirkevæggene bør males i bunden Stil? Den bundne Stil lægger jo Baand, men den løser andre. Man skal under dens Baand styre lige mod det væsentlige, men noget uvæsentlig løses man fra.

Jeg er gaaet ud fra den gamle Folke- og Tidsstil og har derudfra søgt min egen, hvori østerlandske Optrin skulde iklædes et halvt middelalderligt, nordisk Klædebon, halvt holde sig til Traditionen i den kirkelige Kunst. —

Skovgaard understreger her noget, som andre end Malere har Brug for, naar han *styrer lige mod det væsentlige,* Indholdet. Fortællingen er det vigtigste for ham, men Formen skal tjene dette. — Billederne kan, som S. har ønsket det, forstaas uden nærmere Forklaring (især naar man følger den historiske Gang i Fremstillingen). Det er lykkedes ham at gøre sine Billeder saa jævne, at enhver dansk Kristen bør kunne se, hvad de forestiller.

Om, hvorledes S. »hittede paa« sine Billeder, siger han paa sin ydmygt beskedne Maade: »Se dertil maa jeg i aller alvorligste Forstand svare: Ja, det maa Vorherre vide! For det er i de allerfleste Tilfælde noget, der kom dumpende ned til mig, saa færdigt, at jeg kun behøvede i ringe Grad at file paa det.

Om Eva siger han dog, at Maleren Zartmanns Fortælling om Marstrands Billede af Adam og Eva har inspireret ham, men S. har givet noget nyt og saare værdifuldt, idet han selv fuld af Betagethed ved »alle Vaarens Blomster smaa« — lader Eva skyde op som en Foraarsplante, der undres over alt. Og Adam undres over hende. Et skønt Møde mellem Mand og Kvinde!

Om Syndflods- og Korsfæstelsesbillederne siger han: Jeg tror, at Fortællingerne i Bibelen er saa vel kendte og let gentagne, at de sløver Opfattelsen, udvisker og bryder Braadden, saa her er der Brug for at understrege Realiteten. Dette gælder ogsaa Billedet af Jesus i Getsemane, hvor Sjælevaanden skulde fremhæves. Et Billede af Dalsgaard har hjulpet

ham til dette. Læg godt Mærke til Kristus i Nadverbilledet!

Saa er der Billedet »Kristus i de Dødes Rige«, som jo er et af de Billeder, der for mange (ogsaa for mig) har faaet større Betydning end de fleste kristelige Vidnesbyrd i Ord, og som Elever og Lærere paa Hadsten Højskole gennem vore Besøg — under en særdeles personlig præget Forklaring — vil huske, som P. Lauridsen 3. Pinsedag 1923 saa kønt mindede om.

Naar jeg efter Gennemgangen af alle de gammeltestamentlige Billeder, hvor jeg især dvælede ved Paradisbillederne og Isaks Ofring og af de nytestamentlige ved Kongesønnens Bryllup, endelig var naaet i Koret til Opstandelsesbilledet, hændte det Gang paa Gang, især i de senere Aar, at der stod et enligt Menneske ligesom hensunken i sine egne stille, alvorlige Tanker, skuende ind i denne Verden af Gru og Herlighed, Dødsmørkets Gab og Paradis-Portenes Lys, hvor Midtpunktet i alt dog er Jesus som Frelser og Befrier, der holder Eva og Adam (med hvem Historien begyndte i Paradiset) fast i Haanden. Og saa bad jeg da denne stille Betragter give os andre Del i det, som hun saa og glædede sig ved. — I Hadstenbogen af 1919 har vedkommende givet et stilfærdigt, sandt og kønt Udtryk derfor, der i alt væsentligt stemmer med Skovgaards egen, som hun da ikke kendte, men dog dybt har forstaaet, tilmed under visse Forudsætninger, som Kunstneren maaske ikke selv har haft saa nær inde paa Livet.

— Med Hensyn til Hovedlinjen i Skovgaards Bibelbilleder i Domkirken ved jeg, at jeg i mange Aar har haft en umiddelbar Følelse — og det har nok mange, som blev stille betaget af dem — af, hvad Maleren til Slut betoner i sin egen Forklaring, naar han siger:

Levnedsløbet i Billeder fra Menneskets Begyndelse i Uskyld, dets Fald og siden: Jordens Møje, Livets Kamp gennem Tiderne, men med Forjættelsens Ord, som begynder at opfyldes, hvor Kristus kommer til Verden og bliver Midtpunktet, indtil han *samler sin Høst i Lade!*

Herrens Høstfolk. Tegning til Højskolebladet 1916.

Livs-Linjen!

Naar Joakim Skovgaard, hvis Billede jeg her i Elevskriftet har fremdraget for at sige ham Tak, ved sit Jubilæum i sin Beskedenhed har sagt, at netop naar han stod overfor den største Opgave i sin Kunst, følte han tit, at det blev kun til Streger og Farver, saa ser han dog sikkert selv, hvad mange andre ogsaa gør, at der — trods Famlen og Fejl dog var en Linje baade i hans *Liv* og i hans *Kunst* — lad mig kalde den *Livs-Linjen!* — En saadan maa der søges i hvert Menneskeliv, som i nogen Maade lykkedes. For der er lagt en saadan af »den store Mester« for det Kunstværk, som hedder: et Menneskeliv!

H. J. Vedde.

UNGDOMMEN OG VOR TID

Ungdommen og vor Tid! Et forslidt Emne, vil nogle maaske sige. Dog kan det aldrig blive gammelt, saavist som der er ingen Fremtid uden den, der har Ungdommen med sig, og ingen rigtig Ungdom uden den, der tror godt om Livet, har Ungdomsdrømme og Ungdomsidealer, og som vover at se Fremtiden i Møde med Forventning. Og som maaske aldrig før kan det være paa sin Plads at faa klaret, hvad der i en Tid som denne ventes af Danmarks bedste Ungdom.

Tiden siden Verdenskrigens Udbrud har ikke vendt sit blideste Ansigt til. Det er falden i vor Lod at opleve, hvordan Nationerne søgte at ødelægge sig selv og den Kultur, der gennem mange Aarhundreders møjsommeligt Arbejde var blevet stillet paa Benene. Mange Kræfter lagdes øde. Gammelt faldt, og nyt stod op. Troner væltedes over Ende, nye Regeringsformer opstod. Dansen gik omkring Guldkalven, Materialismen bredte sig, og Dagen i Dag er fuld af økonomiske og sociale Vanskeligheder.

Derfor er Genrejsningens Tid nu inde, ogsaa inden for vort lille Lands Grænser. Vi har ikke direkte haft Del i Krigens Gru og dens Ødelæggelse af Mennesker og Menneskeværk. Men i fuldt Maal har vi faaet Del i Gullaschtidens Farsot og Efterkrigstidens Uro. De mange Vanskeligheder er Følgen deraf, og det, der maa optage nu, er Spørgsmaalet om, hvorledes vi kan bøde paa det, Krigen nedbrød, og frembringe Værdier, som kan erstatte dem, der blev lagt øde.

I en Tid som denne spejdes der efter de unge, fordi der

i ethvert Folk, som har en Fremtid for sig, ligger et Stykke af denne gemt i Ungdommen. Ved at betragte de unges Færden og Sysler søger man at drage Slutninger med Hensyn til, hvordan Fremtiden vil forme sig for Land og Folk. De Mennesker, der har noget godt at leve for, maa spørge sig selv: Hvordan tegner den Slægt til at blive, som skal fortsætte den Gerning, vi engang maa slippe, bøde, hvad vi har fejlet, og erstatte, hvad der mangler os? Den kommende Slægt skulde jo ikke gerne blive ringere end vi, men helst lidt bedre.

Det Indtryk, man saa faar ved at betragte Tidens unge, hører saavist ikke altid til det lyseste. Der er de unge — ældre for Resten ogsaa —, der hænger over Kortene, saa snart Lejlighed gives. Det hænder ogsaa, hvis man kommer igennem en Landsby en Sommeraften, at man hører, hvordan Aftenens Skønhed og Stilhed gennemflænges af Hyl af Ungdomsflokke, der driver rundt. Blandt Byens Ungdom er der ogsaa dem, hvis aandelige Hunger kan tilfredsstilles i et Biografteater, eller hvis Ærgerrighed er at faa lært de sidste moderne Danse. Det er ikke underligt, at saadanne unge er slappe og mangler Ansvarsbevidsthed. Det virker forstemmende at møde mange af den Slags, som kun interesserer sig for det døgnagtige, det sensationelle. Disse Menneskers Tanke savner Flugt, og deres Liv tager Retning mod alt for ringe Maal. Heldigvis er det da ikke hele Ungdommen. Det er en Del — desværre en stor Del — af den, men den anden Del ser anderledes ud, og Billedet af denne maa vi have med, for at det kan svare til Virkeligheden. Det er dem, der har aabent Sind for sande og ægte Livsværdier, og som i det mindste i deres bedste Øjeblikke vil det gode. Saadanne unge findes. Man opdager dem ved Samtaler paa to Mands Haand eller i mindre Kredse. De gør deres Arbejde, deres Pligt paa den Plads, hvor de er sat. Paa Steder, hvor Ordflommen flyder, ved Diskussioner o. l., mærker man derimod kun lidt til dem. Dog skulde jeg mene, det er den Del af den danske Ungdom, der maa bære i Tiden, der kommer, ikke ved at

have nok i sig selv og sit eget, men ved at *leve med* i Livet, der rører sig omkring den.

Der er nok at tage fat paa. »Det er en Lykke at være ung i en Tid som denne, hvor saa mange Opgaver ligger og venter paa at blive løst«, udtalte en kendt Højskolemand i Efteraaret. Ja, hvis vi har Ansvarsfølelse overfor det Liv, vi er sat til at leve, er der Opgaver nok, som kalder og venter paa en Slægt, der for Alvor vil sætte Kræfterne ind paa at løse dem, Opgaver, som ikke blot er lagt hen til Menneskeslægtens store, men hvor vi alle kan være Medarbejdere.

De vældige sociale Kampe har rejst store Klasseskel. Her kan Ungdommen være med til at bygge Bro ved at blande sig med Ungdom af andre Klasser, ved at skabe et Møde mellem Ungdom i By og paa Land, ved at søge Forstaaelse af, hvad det egentlig er, der ligger bagved og betinger Klassehadet.

Vi lægger Mærke til, at det er en Krisetid, vi lever i; alt er usikkert og glidende. Mange unge maa gaa en stor Del af Aaret uden Arbejde. Bolignøden er stor. Forlystelseslivet trænger til at reformeres. Der er Alkoholspørgsmaal, Skolespørgsmaal, kirkelige Spørgsmaal og mange, mange andre Omraader, hvor der finder Nydannelser og Ændringer Sted. Saadanne Spørgsmaal paatvinger sig alle tænkende Menneskers Interesse, de løses ikke af den enkelte, men kræver Samfundets Medvirken. De skal afgøres paa, om Samfundet skal indrettes for nogle enkelte eller for os alle. Her kan de unge være med, fordi der hos dem er en stærk Fællesskabsfølelse, en ubevidst Følelse af Samhørighed, og de skal tænke, at de ikke lever og arbejder for deres egen Skyld alene, men for alles Skyld, for Danmarks Lykkes Skyld.

En Opgave fremfor alle Opgaver har vor Tid faaet at øve: Sikring af Verdensfreden. Ikke nogen let Opgave, ikke en af dem, der føres til Ende i en Haandevending, og den har mødt megen Mistvivl og Kritik. Her er Brug for Begejstring, for al den djærve Tillidsfuldhed, som er Ungdommen egen. Uden Haab og Tro paa Opgavens Mulighed løses den ikke. Dan-

marks Ungdom maa ikke holde sig tilbage her. Ja, vi er ligefrem kaldede til at gaa i Spidsen. Vi har jo faaet vort Grænsespørgsmaal ordnet paa et retsindigt Grundlag. Vi maa gøre os fortrolige med, at der er et Folkenes Forbund, der skal bringe os Retstilstand og Fred. Det er en Folkesag. At være med her er at være med i noget af det største og bedste i vor Tid. Lad os da alle hver paa sin Plads være med efter Evne.

Ingen kan sige, at hans Liv er saa fattigt, hans Gerning saa ringe, at det ingen Betydning har. Vi er her inde paa Omraader, hvor det ikke saadan kan maales, og det gode kan fra en ringe og uanselig Begyndelse vokse til det store og betydningsfulde, fordi det er i Pagt med Livet. Vi har et Ansvar overfor de Mennesker, vi lever iblandt, og det er i denne Forbindelse ret ligegyldigt, om vi er Tjenestekarl eller Minister. Enten er vi med til at forøge det gode i Verden, eller ogsaa formindsker vi det. Det er Livet og dets Love.

Først og fremmest maa vi have Omsorg for de Mennesker, der lever os nærmest til daglig, men vort Ansvar rækker længere ud, til vort Land, til vort Folk.

Saadan stilles da Kravene til den Slægt, der skal bygge med paa den ny Tid. Ulykken er, at vi ikke altid betragter vore Opgaver som Gaver. Derfor bliver det mange Gange til saa lidt med os, derfor er der saa meget, som vi kun faar gjort halvt. Men

„I alt sit Værk en Mand er dømt,
hvis halvt det øves og kun paa Skrømt;
den Lære maa til Lovbud hæves,
ej gennem Ord, men ved at leves."

Vort Arbejde, vore Gerninger er den Maalestok, hvorefter vi dømmes. En og anden husker maaske, at Per Gynt en Dag mod Slutningen af sit Liv gik alene i en halvt nedbrændt Fyrreskov. Han standsede, gav sig til at lytte og sagde:

„Hvad for Graad af Barnerøster,
Graad, men halvt paa Vej til Sang,
og for Foden triller Nøster,
(sparker) væk, I gør mig Vejen trang."

Nøstene, der triller foran ham paa Jorden, svarer:

„Vi er Tanker, du skulde tænkt os,
Pusselanker du skulde skænkt os."

Han kommer længere frem, visne Blade flyver rundt omkring ham; det lyder:

„Vi er Løsen, du skulde stillet os,
se, hvor Døsen ynkelig har pillet os,
Ormen har ædt os i alle Bugter,
vi fik aldrig spredt os som Krans og Frugter."

Han gaar videre, han vil bort fra alt dette; men det suser i Luften om ham og lyder:

„Vi er Sange, du skulde sunget os,
tusinde Gange har du knuget og tvunget os.
I din Hjertegrube
har vi ligget og ventet,
vi blev aldrig hentet,
Gift i din Strube."

Længere fremme drysser der Draaber ned paa ham fra Træernes Blade; det lyder:

„Vi er Taarer, som ej blev fældte,
Isbrod, som saarer, kunde vi smelte,
nu sidder Brodden
i Bringen lodden,
Saaret er lukket, vor Magt er slukket."

Tilsidst gaar han mellem brækkede Straa, og det lyder:

„Vi er Værker, du skulde øvet os,
Tvivl, som kværker, har kneblet og kløvet os,
paa yderste Dagen vi kommer i Flok
og melder Sagen, saa nu har du nok."

Bagved det hele hører han sin Mor Aases Røst langt borte fra. Hun bebrejder ham, at han har været en daarlig Kusk, der har væltet sin gamle Mor i Sneen og ladet sig forføre af Fanden. Saa løber han sin Vej, men sin Dom løber han ikke fra. Her er den Dom udtalt, som vil komme over enhver i den Slægt, der viger, hvor der kræves Tag, og »skulker fra Livets Alvor«.

Det enkelte Menneske saavel som Tidens Ungdom ejer rige slumrende Muligheder, bestemte til at udfoldes i Livets Virkelighed og blive til ædelt og dygtigt Menneskeliv og frugtbart Folkeliv og Menighedsliv. Vigtigt er det da, at vi faar lært at se og faar Kraft til at udnytte alle de Tilbud, Livet er saa rigt paa. Men Kraften til Udfoldelse ejer vi ikke i os selv; der maa ske et Møde med Livskræfterne, som ligger udenfor. Disse Kræfter lader sig ikke forklare, de hører til Livets inderste Væsen, som ikke lader sig afdække; men vi er mange, der kan vidne om, at de kan opleves, og det er netop denne Oplevelse, der vækker Livstrangen hos et Menneske og stiller ham i det rette Forhold til Livets Virkelighed.

Gid mange af Danmarks unge maatte faa Livsmulighederne vakt i sig og faa Lykke til at finde et Staasted ved de Livskilder, hvorfra Menneskelivet henter sin Styrke. Har de paa den Maade faaet Kraften ind i deres Liv, maa det ogsaa faa Følger udadtil. De har faaet Mod til at være noget, til at give sig hen for Livets store Opgaver. Det er til saadan en Ungdom, Tiden vender sig med de store Krav. Til Danmarks bedste Ungdom retter den sit alvorstunge Spørgsmaal: Hvad duer du til?

Ikke ved at gemme sig bort, saasnart et Arbejde skal gøres, ikke ved at skulke fra sine Opgaver, skal Ungdommen give Svaret, men ved i Lydighed, Tro og Villighed at gaa de Veje, der fører til Maalet: Lykke, Fremtid for det enkelte Menneske som det hele Samfund.

Vil den danske Ungdom det?

Chr. H. Daugbjerg.

I HVILKEN STIL BYGGER VI VORE HUSE?

Det Spørgsmaal: i hvilken Stil bygges vore Huse? har i Tiden fra omkring ved Aaret 1890 og næsten til vore Dage ikke været let at svare paa. Tidens materialistiske Aand havde nemlig tilkæmpet sig alle Rettigheder, saa at der ikke toges det mindste Hensyn til Husenes ydre Udseende. Ja, det gik endda saa vidt, at man mente, jo mere forstyrret og fantastisk, jo bedre. Vinduer, Døre, Kviste, Karnapper og Altaner anbragtes saa meningsløst som muligt, og selv om det konstruktivt set ikke engang kunde staa for Vejr og Vind,

Som et Hus ikke bør se ud.

kaldtes det for ideelt, bare der saa vidt muligt ikke fandtes noget lignende.

Dette kaldte man for moderne Byggemaade. Man kan til Tider sige, at Moden slaar omkring sig med en haard og ubarmhjertig Haand. Det havde i hvert Fald til Følge, at unge Haandværkere, som aldrig havde set anden Byggemaade, og som derfor troede, at det var ret og rigtigt, nu da en renere Byggemaade er ved at komme frem, maa se tilbage paa sit tidligere Arbejde med et sørgmodigt Skær over sit Ansigt, og som, naar han foretager en Spadseretur igennem forholdsvis nybyggede Bydele og Egne, mekanisk maa sænke sit Hoved, fordi der ligger et Hus eller en Gaard, som virker stødende paa hans livsfriske Blik.

Hvordan er det da, vi skal bygge? Man behøver bare at se paa, hvad vi har af Bygninger, som er opført i Tiden fra omkring ved Aaret 1800 og indtil Stilforvirringens Tid, og man faar uvilkaarlig en vis Ærbødighed for disse Bygninger eller rettere sagt: for Tiden og Menneskene, under hvilke de er opførte. Det er netop den Byggemaade, man igen er inde paa. Det er Empiren, som har ligget i Dvale i en Aarrække, som nu skal vaagne til nyt Liv, med nyt Blod i sine Aarer og med en Klædning ny og ren.

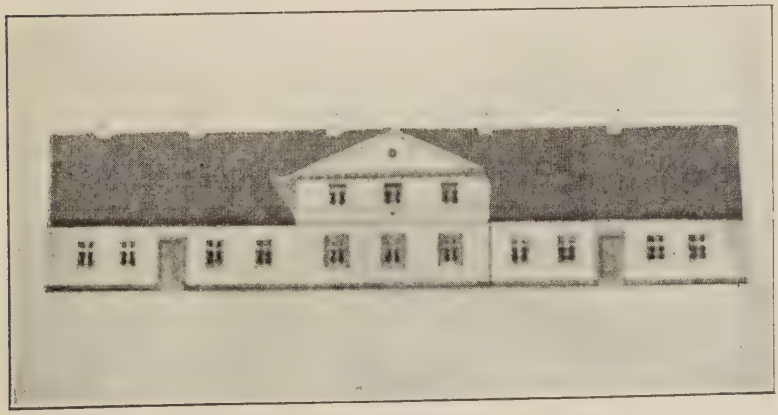

Opmaaling af Hus, opført 1846.

Det, man nu søger, er ved Hjælp af forholdsvis smaa Midler at skabe en harmonisk Ro og Ligevægt, og ved at Døre og Vinduer anbringes paa rette Maade. Ikke ved at overhænge alt med Baand og lignende, men lade det hele komme til at virke som et samlet Hele, saa at man saa vidt

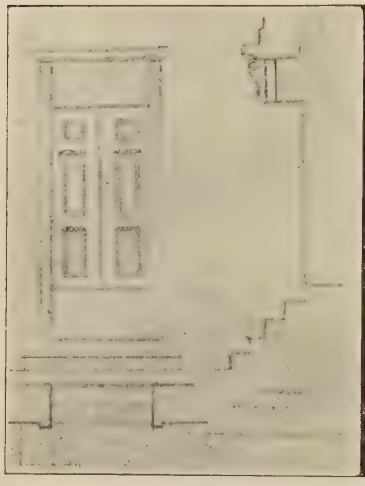

Opmaaling af en gammel Dør.

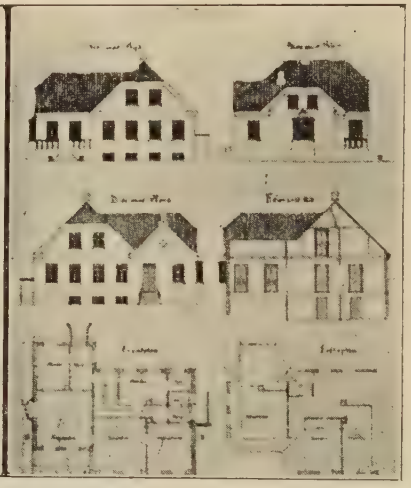

Tegning til et Hus.

muligt faar Indtryk af, at hver Del, hvert Led i Bygningen gør sin Nytte.

Det gælder nu bare om at være vaagen og følge med i Udviklingen, om at udruste sig fagligt og teoretisk for at være i Stand til at udføre sit Arbejde saaledes at Nutid og Fremtid kan have Glæde deraf, og at man selv kan være det bekendt for Tid og Evighed.

A. Mortensen.

FRA HAANDVÆRKERSKOLEN 1925—26

Haandværkerskolen begyndte Undervisningen 4. Novbr. med 28 Elever — efter Nytaar naaede vi op paa 49.

Der har været arbejdet godt i den forløbne Vinter, saa vi fik det Indtryk, at Eleverne havde et Maal for deres Arbejde. For de fleste er Maalet at aflægge Svendeprøve. Hvor godt det kan være, er det alligevel ikke at stile højt nok. En Haandværker bør have en omfattende Undervisning, og den bør strække sig over flere Vintres Skoleophold, da mindst 3 Vintre.

Første Vinter: En grundig Forberedelse saavel i almene som tekniske Forhold, der vedrører Haandværkeren. Anden Vinter: En videregaaende Undervisning i Elevens eget Fag, men samtidig dermed stifte Bekendtskab med andre Bygningsfag. Tredie Vinter: Undervisningen særlig omfattende Projektering, Beregning, Overslag til mindre Bygninger, Landbrugsbygninger og Huse i Stationsbyer.

Som Tiderne er, kan det ikke være Haandværkeren ligegyldig, om han har fast Grund under sig i sit Arbejde. Alt for mange mister Udbyttet af deres Arbejde, fordi de er ude af Stand til at planlægge det og beregne det. Desuden vil det i Almindelighed have stor Betydning for Bygherren og afhjælpe mange Vanskeligheder og megen Vrøvl, naar Haandværkeren er i Stand til ikke blot at give grundig Besked om Arbejdet, men tillige igennem sikre Overslag og grundig Oplysning kan gøre klart for Bygherrerne, hvad det er, der fremkalder Overskridelser og Ændringer i Overslaget. Megen Utilfredshed vil kunne undgaaes ved Haand-

værkerens Evne til at mestre sit Arbejde. — Derfor ligger der i disse Forhold en stærk Opfordring til unge Haandværkere om at dygtiggøre sig, saa ikke blot Arbejdet, der udføres, er godt, men at Mennesker virkelig i Haandværkeren kan se en Raadgiver og Hjælper. Da ikke blot tjener Haandværkeren sig selv og Samfundet, da højner og løfter han Haandværkerstanden i Danmark.

Som I vil læse i Skolens Dagbog, var her Kursus i »Bedre Byggeskik«, dels Foredrag og Billeder, dels Tegning. Arkitekt Harald Nielsen og hans Medhjælper, Arkitekt N. P. Nielsen, ledede Kursus'et med stor Dygtighed, og de af Egnens Haandværkere, der sammen med Skolens Elever deltog i Kursus'et, havde et udmærket Udbytte deraf.

Da Vinterskolen sluttede, var her 23 af Eleverne, der aflagde Svendeprøve — otte af dem blev nævnt med Ros. Tømrermester Jens Lassen var ogsaa i Aar Fællesrepræsentationens Repræsentant.

Nu har vi saa begyndt igen, foreløbig er der 33 Elever, og efter Nytaar kommer flere. Vi har i Aar to nye Medhjælpere: A. Mortensen, der har været Lærer paa Hørby Haandværkerskole i 5 Aar, og Konstruktør Chr. Holm, der tidligere har arbejdet her.

Vinteren tegner i alle Henseender godt, og vi sender gamle Elever og Venner vore bedste Hilsener.

Ingeborg og Jørgen Jensen.

Glimt fra Grønland.

Hvem skulde tro, at der kan være Solskin og Sommer paa Grønlands Østkyst. Der er jo Kulde og evig Sne og Is. Ikke desto mindre var det som en Sommermorgen hjemme, da »Gertrud Rask« ved Solopgang den 21. August stævnede ind i Lindenovs Fjorden. En let hvid Taage laa om Fjeldtoppene, men den spredtes, som Solen steg, og det vældige Landskab laa da for os i straalende Lys. Det glimtede og glitrede i mange Farver i den spredte Is, der laa udenfor Kysten, og i de enkelte sælsomt formede store Isfjelde, vi gled forbi. Nu og da skød en Sælhund Hovedet op af Vandet og vi kiggede forundret paa det store, mærkelige Dyr, men vips var Sælen væk med et Spjæt. Det var for meget af det gode. Og en Flok Hvaler svømmede dovent rundt mellem Isskodserne. Aabent Vand var der helt ind i den ca. 10 Mil dybe Fjord. Uden større Vanskelighed gik »G. R.« ca. 3 Mil ind og kastede Anker ved Narssak, Sletten. Dermed er en Gang for alle slaaet fast, at Lindenovs Fjorden kan besejles med stort Skib trods kloge Mænds Protester derhjemme.

Bendixens Ekspedition skulde sættes af, syv Mand i alt. Faa Timer efter stod vi paa den øde Strandbred med al vor Udrustning, Motorbaaden »Leif«, Bygningsmaterialier, Proviant o. s. v. og vinkede Farvel til Skibet, der snart var ude af Syne. Hundreder af Kilometer havde vi nu til nærmeste Naboer, men vi havde ogsaa Grejer til at klare os selv. Der skulde opføres et Hus i Lindenovs Fjorden, dels Fangststation og dels Station til meteorologiske Maalinger. Og vi tog fat straks. Paa godt en Uge stod Huset færdig, bygget af Træ,

og til Taget var rejst om Huset en meget tyk Græstørvsmur, den luner godt og staar for stærk Storm. Og det er nødvendigt i disse Egne.

Først nu fik vi Tid at puste lidt og tørre Sveden af. Varmt var det, 12—16°, men ÷ 1—2° om Natten. Nu kunde vi nyde og betragte Landskabet. Der var en vældig storslaaet Natur. Vilde, øde, snedækte Fjelde grænsede Fjorden til begge Sider, og mellem Fjeldene i Kløfterne skød mægtige Bræer fra Indlandsisen ud i Fjorden, og de kalvede ustandseligt. Det lød som Kanonskud. Og to Elve, der styrtede ned ad Klippesiderne paa hver Side af Sletten, hvor vi byggede Huset, larmede og fossede, saa der var altid Musik. I den ene Elv var der dejlige fede Laks. Sletten var en meget ujævn Stenslette, der laa mellem Højfjeldet og Fjorden. Vegetationen var meget ringe, kun faa og tyndt spredte Græsser var der, men meget Krækkebærlyng, lidt Blaabær, Enebær og Pil. Kun et ganske tyndt Jordlag, mest Grus og Sand og maaske lidt Ler dækker Undergrunden. Der var mange Sæler i Fjorden, og om Vinteren kommer Bjørnene med Isen nordfra. Og i Træktiden skal der være mange Edderfugle og Alke.

Grønlænderne fra Vestkysten rejser om Efteraaret den meget lange Vej, ca. 200 km, til Lindenovs Fjorden paa Fangst, og de siger, at Fangstbetingelserne altid er gode der. Kun faa Fremmede har været der. Holm og Garde var der i 1883. Nu faar det nogen Betydning i Fremtiden for Grønlænderne, at der er anlagt Station, og at den er anlagt af Danske. Stationen er anlagt nærmest af politiske Grunde for at hindre Norge i at sætte sig fast paa denne Del af Kysten, som i Følge Traktaten mellem Danmark og Norge er gjort til ingen Mands Land, hvor den, der kommer først, har først Ret.

To Mand af Ekspeditionen skulde overvintre; vi andre fem sejlede fra Lindenov 2. Sept. til Nanortalik. Undervejs stiftede vi i det lange Prins Christians Sund vort første Bekendtskab med den mærkelige grønlandske Fønvind. Den kommer fra Indlandsisen, og idet den presses ned i de ret snævre Fjorde og Sunde, tørres og opvarmes den, saa Tem-

peraturen pludselig kan stige 10—12°. Og i Fjordene faar Vinden vældig Kraft, den kan ikke udvide sig til Siderne, men støder mod de tusindfod høje Fjeldvægge. Stormen kan stige til saadan Styrke, at Vandet fyger, som naar Sneen fyger. Det er et vældigt Skuespil. Men da er det klogt at søge Læ hurtigst muligt.

Fra Nanortalik Distriktet slæbte vi samme lange Vej tilbage to Konebaade med to grønlandske Fangerfamilier, som skulde bosætte sig i Lindenovs Fjorden. Dermed var første Del af Ekspeditionens Arbejde afsluttet, og vi kunde begynde paa det næste, at undersøge Mulighederne for Faareavl i de sydgrønlandske Fjorde, særlig i Egnene, hvor der ligger gamle Nordboruiner.

Nanortalik, som ligger ca. 150 km fra Julianehaab og lige saa langt fra Kap Farvel, var vort Udgangspunkt. Derfra foretog vi 2—3 Dages Ture ind i de dybe Fjorde. Man maa sige, at Vegetationen er fattig i Forhold til Danmarks Vegetation. Til Gengæld er der saa at sige ubegrænsede Arealer at tære paa. Sommergræsning er her til Tusinder af Faar, men det vanskelige Spørgsmaal bliver, hvor man faar Vinterforraad fra, for kun yderst faa og smaa Arealer egner sig til Kultivering. Og i Hovedsagen kan der kun være Tale om at avle Græs til Hø og bruge det til Forraad med Tilskud af Lyng og Pil. Det vil kun være yderst minimalt, hvad man kan frembringe af andre Fodersorter.

Et af de bedste Steder, vi har undersøgt, er Ikigait, det gamle Herjolfsnæs, hvor man har gjort de berømte Fund fra Nordbotiden af Dragter og Kister, Trækors og forskellige andre Ting, som nu opbevares i Nationalmusæet. Det halve af Kirkegaarden var skyllet væk af Havet, men rundt omkring var der mange sammensunkne Ruiner af Huse og Stalde. Men al den Jord, som der kunde udnyttes til Hjemmemark, var højt regnet 12 ha, altsaa som en større Husmandslod. Tyndt spredt Græs er der jo nok af paa de milevide Fjeldskraaninger, og man kan godt regne med at have Faarene til at gaa ude hele Aaret. De Faar, som allerede forefindes heroppe,

behandles paa denne Maade, og det gaar ret godt. Men Stalde, Læskure og Vinterforraad maa der dog til. Ofte henter Grønlænderne Hø til Forraad i Konebaade flere Mil borte. Man vil forstaa, at det er vanskeligt, hvis det skulde ske i stor Stil.

Alt i alt maa man sige, at Mulighederne er ikke særlig gunstige, men at der kunde iværksættes noget, tvivler jeg ikke om. Men det Snak, som Aviserne har raabt op om, at 50,000 unge Landmænd, Overskudet af Danmarks Ungdom, kunde finde Plads og Beskæftigelse i Grønland, er aldeles vildt. Det har overhovedet ogsaa kun været Meningen, at der skulde oparbejdes et nyt Erhverv for Grønlændere, ikke for Danske. Derfor kan der kun blive Tale om yderst faa Danske, som skulde herop for at lære Grønlænderne. Og de Danske skulde arbejde paa at gøre sig selv overflødige. Det var Meningen med det hele. Og noget maa der ogsaa blive gjort nu, for det er ganske nødvendigt. Grønlænderne er fattige. Sælfangsten er ringe. Norges Storfangst paa Østkysten har forringet Sælbestanden i meget høj Grad. Vi har sejlet med Motorbaad flere Hundrede Kilometer uden at se en Sæl. Grønlænderne har kun Fiskeriet at slaa sig paa. Men det giver kun Sulteføde, for Styrelsen betaler med Monopolpriser, 6 Øre pr. kg Torsk, og hvad kan en Grønlænder med en Kajak og en Krog pilke paa en Dag? Mange andre forskelligartede uheldige Forhold gør det endnu mere paakrævet, at der maa ske noget nyt og noget godt heroppe, før det hele kommer i den rigtige Gænge. Forhaabentlig begynder man at blive klar over det derhjemme.

S. A. Lundgaard.
(1920—21.)

FRA EN SKAGENSTUR 1926

af »*De seks*«.

Sidste Sommer var der seks af Eleverne, som havde stiftet særligt nært Venskabsforhold. De gik sædvanlig under Navnet »De seks«. En af de unge Piger blev syg og maatte rejse hjem før Tiden, men havde forinden aftalt med de øvrige, at de skulde besøge hende, naar Skolen sluttede. Lærer Daugbjerg skulde til Norge og ledsagede dem. Deltagerne har sendt os efterfølgende Pluk af deres Dagbog fra Turen, der foregik pr. Cykle. Skildringen begynder i Løvel ved Viborg, hvor den ene af de unge Piger havde sit Hjem.

Det er tidlig Augustmorgen. Luften er endnu kølig, skønt Solen skinner og blinker i talløse Dugdraaber paa Græsset og »den flyvende Sommer«, der som fine Perlebroderier breder sig over Buske og Straa. Selv de nøgne Rugstubmarker synes klædte i festlig Dragt. Vi har taget Afsked med vore rare Værtsfolk i Løvel og fulgt af mange gode Ønsker begivet os ud paa en Tur, der er bestemt til at vare 8—10 Dage. Maalet er »Engen« ved Frederikshavn. Glade cykler vi fremad, glade over den friske Morgen, glade over vore Cykler, glade over at være unge og over at være sammen, og vi har alle Mod paa at komme til at opleve noget. Det ligesom jubler i alle Sanser:

»Jeg vil aande Luften i fulde Drag,
synge Gud en Sang for den lyse Dag,
takke ham, at Morg'nen mig end er sød,
at mig Dagen fryder trods Synd og Død«.

Dæmpet lyder Sangen, men alligevel med en Undertone af Jubel. Rundt om har Folk allerede begyndt paa deres Dagsgerning. De ser ud til at være lige saa glade som vi.

Smilende gengælder de vort »God Morgen« med en Hilsen, der virkelig lyder som Ønsket om en *god* Morgen, ikke blot som en Talemaade.

Paa Vejen erindrer vi, at det er »Jakob«s Fødselsdag; det havde vi rent glemt i Rejsetravlheden. Der bliver en Ønsken »Til Lykke«, og hun faar mange Forsikringer om, at hun nok skal komme til at »give ud«. — — —

— Vi har cyklet nogle Mil, og Sulten minder os om, at det er paa Tide at lette paa Spisekamret, som en af os maa slæbe rundt med. Ved Højslev Vandmølle dækkes Frokostbordet — Grøftekanten — i Skyggen af nogle høje Træer og med Udsigt til den store Mølledam. For gode Ord faar vi hos Møllerkonen en svingende Spandfuld Vand (»Køerne skal vandes«) og et Par Kopper. »Klemmerne« fortæres med god Appetit, og vi befinder os i Grunden udmærket, hvor vi er; men vi har sat os som Maal at naa Rebild ved Middagstid og maa videre, skønt Solen bager, og det koster Strømme af Sved at naa frem.

— — Efter en kort Middagshvil i Rold Kro sættes Kursen Nordpaa gennem de store Rold Skove. Skoven stod endnu sommergrøn, men havde faaet en dybere, mørkere Tone, og gennem det tætte, dunkle Løvhang skinnede hist og her gulnede Blade frem som spredte Efteraarsbebudere. Vejen var god, saa det gik rask fremad. Umiddelbart efter, at den milelange Skov var passeret, kunde vi tilhøjre for Vejen se Rebild Bakker, Danmarks første »Nationalpark«. Ved Foden af Bakkerne overlod vi Cyklerne til deres Skæbne og begav os paa »Bjærgvandring«. I den stærke Solhede asede vi os op ad de høje Lyngbakker, stadig spejdende efter den meget omtalte Top Karen, som vi vilde besøge. Lyngen blomstrede, og der var Mængder af modne Bær. Vores lille Fynbo havde aldrig set blomstrende Lyng eller smagt Blaabær, saa vi Jyder følte os derfor ikke saa lidt stolte over at kunne fremvise saadanne Herligheder. Fra en Bakketop nød vi Udsigten over det storladne Landskab, hvor Lyngen uhindret faar Lov til at brede sig, kun i Dale og Slugter gør noget grønt, sam-

menfiltret Pur den Rangen stridig. Et smilende Engdrag strækker sig langs Foden af Bakkerne, men paa den anden Side, ved Gravlev Kirke, hæver Jordsmonnet sig igen som en mægtig Bølgeryg, bag hvilken man ser langt ind over Vesthimmerlands Højdedrag med dens Mylder af Gravhøje. Sollyset kaster sit pragtfulde Straalespil over Landskabet og lader os se Naturen i al sin Skønhed og Ynde. I en Tid, da Hede og Mose kultiveres og opdyrkes næsten overalt, er man glad for at træffe paa et Stykke uberørt Natur som her.

Paa en Bakketop ikke langt borte faar vi Øje paa Top Karens Hus, over hvilket Danebrog vajer. Det ser venligt og indbydende ud, og snart sidder vi hyggeligt bænkede omkring Eftermiddagskaffen, muntert samtalende og ivrigt drøftende de mange Oplevelser og Iagttagelser, man gør paa en Tur som denne.

Ved Solnedgang kom vi over Limfjorden og slog ind paa Vejen efter Sæby. Skumringen begyndte imidlertid at brede sig, Augustnattens Mørke blev tættere og tættere, saa vi maatte se os om efter et Sovested. Vi havde besluttet os til at sove paa Hotel Høstak, det var der mest Spænding ved, og nogle af os havde sovet ude flere Gange i Løbet af Sommeren. Vi fandt imidlertid ingen, hvorfor vi slog os ned i nogle Rugkærver for at spise. Fra et gammelt Hus i Nærheden fik vi en Spand Vand, og saa »op med Spisekammeret«, som det havde lettet stærkt paa i Løbet af Dagen, saa Kirstine O., der havde maattet slæbe paa det, saa helt befriet ud. Duggen var imidlertid begyndt at falde, og nu vi var kommen til at ligge stille, kunde vi rigtig mærke Køligheden og begyndte at blive betænkelige ved at ligge ude. Beboerne i Huset, en gammel Vejmand og hans Hustru, kom os da til Hjælp, idet de tilbød, at vi maatte ligge i deres Hølo. Tilbudet blev modtaget med Tak, og snart var vi alle i Gang med at rede en stor Familieseng af Hø, Tæpper, Dyner og hvad vi ellers kunde faa fat paa. De to gamle Mennesker var meget omhyggelige for os og forlod os ikke, før de var sikre paa, at vi laa godt. Roen varede imidlertid ikke ret længe; thi

kort Tid efter hørte vi nogen banke paa Vejmandens Sovekammervindue. Det var en »Landevejsbos«, som ogsaa vilde i Høet, men Konen maatte jo melde »alt optaget«, saa han maatte søge andet Steds hen. For en Sikkerheds Skyld stod en af os dog op for at se, om han forføjede sig bort; men da alt var Fred og Ro, sov vi snart ind med Bevidstheden om, at vi havde oplevet en god, men anstrengende Dag sammen. Lig farende Fugle drog vi frem over Landet, for hver ny Bakketop, vi besteg, tog vi et nyt Stykke af dette i Besiddelse, og det er maaske den allerbedste Maade at lære sit Land at kende paa.

Næste Morgen blev vi vækkede af vore Naboer, Hønsene. Vi havde dog ingen Lyst til at staa op, men vendte os om paa den anden Side og sov videre. Dog snart efter begyndte Vejmanden at rumstere, og vi maatte op. Efter et haardt tiltrængt Morgentoilette begyndte vi Rejsen igen. Let og frit gik det efter Hvilen i Vejmandens Hø. Vi cyklede dog kun langsomt, da vi sagtens kunde naa vort Bestemmelsessted i Løbet af Dagen.

Ved Middagstid kom vi igennem Syvsten, hvor der findes et stort Mejeri. Vi købte en halv Spand Kærnemælk for at nyde denne til Frokosten. Medens vi gik rundt og saa efter et Sted, hvor vi kunde spise, kom vi i Snak med en Kone, der sad og plukkede Ænder. Hun bød os ind i sin Have, hvor der var Skygge, og et saadant Tilbud lod vi naturligvis ikke gaa fra os. Konen var meget venlig og snaksom, og tilsidst tilbød hun at lave Kaffe. Efter i passende Tid at have vægret os ved at tage mod Tilbudet, sagde vi »Ja Tak!« Vi vilde jo alligevel gerne have Kaffen. Inden vi tog Afsked, betroede hun os, at hun var Jordemoder. Vi havde altsaa faaet Jordemoderkaffe, uden at vi vidste af det, og godt smagte den. Vi seks Rejsefæller glemmer sikkert ikke i Hast Jordemoderen i Syvsten.

I Sæby gik Kirstine O. og Kirstine H. deres egne Veje, og vi andre maatte fortsætte Rejsen alene, noget ængstelige for, hvad de var blevet til. Et Sted ventede vi en Times Tid, men

de kom stadig ikke. Hen paa Eftermiddagen naaede vi Agnethes Hjem. Gensynsglæden var naturligvis stor paa begge Sider. Samtalen kom dog først rigtig i Gang, da vi havde set lidt paa hinanden. Saa blev der en Spørgen og Fortællen, der, som Tiden gik, antog galopperende Former, dog ogsaa iblandet Øjeblikke, hvor vi i Taushed nød hinandens Selskab. Det er vist sandt, at naar man oplever noget virkeligt godt paa en eller anden Maade, bliver man stille. Naar Mennesker er rigtig glade for hinanden, gaar de stille omkring. Der er saa meget at tale om; men de finder bare ikke Ord derfor; de har nok ved Bevidstheden om at have hinanden, føle hinanden og se paa hinanden. En saadan Tavshed kan sige mere end Ord.

Omsider kom vore Rejsefæller, saa var Bekymringerne slukket i den Retning. Vi skulde dog først have »gjort op« med dem, fordi de havde sat os i unødig Ængstelse. Vi saa at sige skændtes rigtigt regulært, ikke fordi vi var vrede paa hinanden; men dem, man holder af, er man oftest mest haard ved. Hvorfor? Ja, netop fordi man holder af dem og nødig vil, at der skal tilstøde dem noget ondt. Og i den Tid, vi havde været adskilt, havde vi stærkere end nogensinde følt, hvor nær vi var knyttet til hinanden. Kun tre Maaneder havde vi kendt hinanden, og i den Tid var en Dør til en højere og lysere Verden blevet aabnet for os. Nu stod vi inden for Døren og skulde vandre videre paa egen Haand. Derfor kunde vi ikke undvære hinanden, men følte, at vi maatte staa hinanden bi.

— En Dag var vi paa Pikkerbakken ved Frederikshavn. Derfra havde vi den skønneste Udsigt, vi endnu havde haft paa Turen. Ligeledes var vi en Tur ved Skagen. Halvdelen var med Toget, Resten cyklede. Ved Hulsig gik vi over Klitterne for at cykle det sidste Par Mil langs Strandkanten. Det var vidunderligt! Forstranden strakte sig milelang hen under Klitrækken, bred og hvid og jævn som et Stuegulv, kun yderst ved Havstokken skraanede den ned mod Brændingen. Ustandselig glider Bølgen, frem og tilbage og atter frem. En Gang

imellem slog Vandet op om Hjulene, hvilket selvsagt vakte vild Jubel — knap saa stor var Jubelen, da vi næste Dag fandt Cyklerne ræverøde af Rust. Udefter strakte det blaa Hav sig, glitrende i Solen. Det var alt for fristende. Vi maatte ud og plaske i det kølige Vand. Hjemefter fulgte vi Vejen gennem Klitterne. Solen gik just ned og kastede sine sidste Straaler over det graahvide Landskab, og vi vil sikkert sent glemme Cykleturen gennem den milevide Strækning af Klit, Hede og Plantager, hvor vi ikke traf paa en eneste Menneskebolig.

Tre, fire Dage tilbragte vi i glad, feststemt Samvær i »Engen«. Dette hører imidlertid Privatlivet til og skal ikke omtales her. Vi havde saa mange, mange Ting at tale om. Paa Skolen havde vi delt alt med hinanden, baade de glade og de alvorlige Stunder. Aah — hvor er de Mennesker rige, som kan betro sig til hinanden i alt. Vi mindedes ogsaa vore Veninder fra Skolen, som nu var spredte ud over Landet, men her ved Frederikshavn sad vi endnu en lille Flok og holdt fast ved hinanden, saa længe det lod sig gøre. Men ind i Samtalen blandede Vemoden sig stærkere og stærkere, som Afskeden nærmede sig. Søndag Formiddag deltog vi i Gudstjenesten i Frederikshavn Kirke. Det blev en højtidsfuld Stund for os. Næste Dag vilde de første rejse fra, men endnu sad vi samlede i det store, skønne Kirkerum og aabnede vore Hjerter i Tak til ham, der havde givet os Livet og Lyset, og i inderlig Bøn om, at han vilde holde sin skærmende Haand over os paa Vejen frem. — Om Eftermiddagen gik vi stille og tavse omkring. Enhver gik i sine egne Tanker. Til sen Aften sad vi ude i den dejlige Have. Før vi gik til Ro, sang vi nogle af vore kæreste Sange og sluttede med Aftensang, som vi plejede at gøre paa Højskolen.

Søndag Eftermiddag blev Kirstine H. daarlig, hvorfor hun næste Dags Morgen rejste med Toget til Aalborg, medens vi andre drog Nordpaa for over Kandestederne at naa Vestkysten og følge denne til Lønstrup. Pladsen tillader imidlertid ikke nogen Omtale af denne gode og interessante Tur.

Om Natten boede vi hos Gdr. Mikkel Dissing i Rakkeby. Skønt vi saa at sige alle var fremmede for dem, tog de dog imod os med uskrømtet Venlighed og Gæstfrihed. »I skal int føl jer fremmede«, sagde Konen paa sit smukke Vendelbomaal, og det var der sikkert heller ingen af os, der gjorde. I Brønderslev tog vi Afsked med Daugbjerg og fortsatte vor Vej hjemefter uden ham. Den følgende Nat sov vi paa Høloftet i et lille Hus inde midt i Rold Skov. Inden vi kom til Ro, blev vi spaaet af en gammel Kone, som boede i Huset. Næste Morgen bød hun paa The og Smørrebrød, og ved Afskeden bad hun os om ikke at glemme »Gammelen i Rold Skov«.

Midt paa Eftermiddagen naaede vi Højskolen. Vi havde haft straalende Vejr til Turen, men da vi passerede Randers, brød Regnen løs, saa vi var dyngvaade, da vi kom til Vejsende; men glade var vi over igen at se det Sted, hvor vi havde lært hinanden at kende, og nogle af de Mennesker, sammen med hvem vi havde oplevet saa meget godt. Turen var nu Slut. Vi havde begyndt den med festlig Forventning til Livet, der skulde møde os, og med en god Del Oplevelsestrang og Vandrelyst. Den Verden, vi hidtil havde set fra Hjemmets Rude, lukkede sig op for os, og vi glædede os. Lad være, at mange af de skildrede Smaatræk kan synes smaa og ubetydelige; tilsammen danner de dog den store Oplevelse: at vende hjem med Sindet fyldt af gode Minder fra Naturen, vi havde færdedes i, og de mange gode Mennesker, vi kom i Berøring med.

De seks.

AF SKOLENS DAGBOG

I Dag begynder et nyt Elevhold at rykke ind ad Skolens Døre. Det betyder ikke alene, at vi skal tage fat paa Skolearbejdet, det betyder ogsaa, at vi er kommen hen mod Aarets mørke Tid, de korte Dage — Efteraaret og Eftertankens Tid. Det særegne ved Efteraaret er vel nok det, at Tankerne længe dvæler ved, hvad der har været, og ikke som i Foraarstiden stadig gaar fremad til det, der skal komme, Spirerne, Knopperne, Blomsterne. Hver Dag har noget nyt, og altid er der en Længsel efter noget, der endnu ikke er kommen til Syne, noget der skal fuldkommes. Den Tilstand rummer Efteraaret ikke. Her er det blot at konstatere, hvor langt Opløsningen er skredet frem. Her er ingen Længsel efter det, der skal komme, men en vemodig Oplevelse, hver Gang det er sket. Spændingen er udløst, og Sindet lader sig bære af Minder og Oplevelser tilbage, derfor er Efteraaret ogsaa Eftertankens Tid. Men under dette Indtryk er det saa meget lettere at lade de svundne Oplevelser komme tilbage, at lade det, der skete i Aaret fra Novbr. 1925 til Novbr. 1926 fæstne sig og fortælle lidt derom. Naar jeg nu lader dette ske, fyldes mit Sind af dyb og inderlig Tak. Aaret blev et rigt og lykkeligt Aar. Huset fuld af god og glad Ungdom. Gode og paalidelige Medhjælpere baade i det smaa og store. Sundhed og Arbejdsglæde til hver Dag, saa det er en lang Række af lyse og milde Dage, vi kan dvæle ved. Mon vi ikke, hver Gang vi rigtig faar sagt Tak for, hvad Livet bringer os, oplever store og rige Glæder. I alle Tilfælde er det et Tab for os, om det, Livet vil med os, gaar hen og bliver Selvfølgeligheder, for da afstumpes noget i vort Væsen og Evnen til at tage mod Livets Under tabes. Den fulde Livsfølelse er knyttet til det taknemlige Sind. Jeppe Aakjær udtrykker det saare smukt, naar han siger:

»Lad os aldrig klage paa Livet,
før det røves i Dødens Stund.
Lad os tage hver Dag, der blev givet
som et Kys af en elsket Mund.«

Som en lang Række af milde Gaver stiger det svundne Aar frem i mine Tanker, nu jeg i den korte Novemberdag vil fæstne nogle enkelte Træk, der skal bringe Bud til gamle Elever og Venner.

Fra Vinterskolen.

Vi naaede de 100 Elever sidste Vinter. Fra ca. 80, der mødte 4. November, blev Flokken lidt efter lidt forøget til 100. Ved Aabningsmødet talte jeg om den Folkevandring, der ved November finder Sted rundt om i Landet, og som fører Ungdom bort fra Hjem og Arbejde hen til Skoler for at tilbringe Vinteren der. En Vandring, der vækker Forbavselse rundt om i Verden, ja vel ogsaa for mange i vort eget Land, og maaske ogsaa i vor egen By. Vi vil gøre det bedste vi kan, for at hjælpe de Unge saa meget som muligt i de Færdigheder, som Livet rent umiddelbart kræver af os alle, men det største for vor Skole skal dog være den Understrøm af folkeligt og kristeligt Fællesskab, der skal gennemstrømme vort Arbejde. Christensen talte om »Frihed«. Friheden, der kan misbruges, og Friheden under Ansvar. Den danske Folkehøjskole er en Skole, som giver Frihed for alt, hvad som stammer af Aand, og den giver Frihed under Ansvar.

I Løbet af faa Dage var Skolearbejdet i den rolige Gænge, der nu en Gang er Betingelsen for, at Livet kan leves, hvor mange Mennesker er samlede. Vi havde indført den Skik, at vi hver Onsdag Aften samledes til Kaffe, dels kom vi paa den Maade nærmere sammen, dels havde vi gerne et fornøjeligt Samvær med hinanden disse Aftener, saa den Skik fortsætter vi med. Søndag Aften havde vi gerne et Foredrag, Oplæsning, Lysbilleder eller anden Underholdning, ligesom Eleverne ved forskellige Lejligheder var Gæster i Lærerhjemmene. Hvad vi maatte savne, var den fælles Udflugt til Aarhus. Det er nok »de billige Søndagstog«, der kvæler Fællesturene, eller maaske har man ikke samme Trang til Fællesskab som tidligere. Til Viborg kom vi dog og

naaede helt ud til Daugbjerg Daas. Vejret var ikke det bedste, men Humøret var godt, saa den anstrengende Tur gennemførtes paa en god Maade. Vi var ikke alene paa Daasen, hvorfra vi saa over Fjends Herreds kuplede Høje, vi var ogsaa i de gamle Kalkgruber, hvor Mennesker møjsommeligt for Aarhundreder siden har arbejdet sig gennem Kalken dybt inde under Hedebakkerne. En mærkelig Oplevelse, saaledes at støde paa Slægters Spor dybt under Jordens Overflade. Da vi ved Middagstid kom til Viborg, silede Regnen ned, uden at det dog var i Stand til at tage Modet fra de raske Ungersvende. Vi var i Domkirken, og ved Aftenstid kom Selskabet tilbage, og vi var enige om, at det havde været en god Dag.

Fastelavns Mandag var her Bal, og et Par Gange havde Eleverne Fælleslæsning, først ved Juletid og siden ved Skolens Afslutning.

I Lighed med tidligere Aar blev der paa Skolen afholdt en Række Møder, dels med fremmede Talere, dels af Skolens Lærere. Højskolelærer Peder Jakobsen, Ry, var her en Aften og spillede paa Hardangerfele. Det virkede stærkt paa vort Sind, som Felens Toner bar Bud om det Norge, der for de fleste Danske har Eventyrets Glans over sig. En anden Aften gæstede Skuespiller Jacob Texiere Skolen og fortalte H. C. Andersens Eventyr med sjælden fin Forstaaelse og stor Kunst. Forstander Jørgensen, Malling Landbrugsskole, talte en Aften om »Landbrugskriser«. — De Møder, hvor Skolens Lærere talte, var de fleste Tider Søndagsmøder, og Emnerne i Tilslutning til Dagens Tekst. Aage Jensen holdt 5 Foredrag over Tysklands nyere Historie. Endvidere havde vi »Den kirkelige Foredragsrække«, hvor Emnet var: »Daabens Ord, Skriftemaalet og Nadveren«. Talerne var her: Pastor Andersen, Højbjerg, Pastor Rosendal, København, Pastor Ring, Næstved, Provst Schultz-Lorentzen, Christianshavn, og Pastor Jensen, Møgeltønder. Møderne blev holdt i Højskolens Gymnastiksal.

8.—9. Marts var her Kursus i »Bedre Byggeskik«. Arkitekt Harald Nielsen holdt en Række Forelæsninger for alle Skolens Elever og viste os en Række udmærkede Billeder, der gav god Besked om virkelig Bygningskultur og Modsætningerne dertil.

Da Vinterskolen sluttede, aflagde 23 Haandværkere Svendeprøve og bestod alle. Ved en lille festlig Sammenkomst gav Tømrermester Jens Larsen, Linde, Meddelelser om Resultatet af Prøven og talte for de ny Svende. — Jeg holdt en lille Tale om »Ansvarsfølelse over Arbejdet«. 25. Marts havde vi Udstilling af Elevernes Tegnearbejder og Svendeprøver, desuden Gymnastikopvisning. Skolen sluttede 30. Marts. Vi havde haft en udmærket Vinter sammen og har siden mange Gange modtaget Vidnesbyrd for, at her var levet et godt Skoleliv.

Fra Sommerskolen.

Sommerskolen.

Det svage Punkt ved Hadsten Højskole har gennem flere Aar været Sommerskolen. Vi deler her Kaar med de fleste jydske Højskoler, men det er kun en ringe Trøst. Og om gamle Elever og Venner vil gøre os en stor Glæde, da kan de gøre det ved at hjælpe os til et større Besøg paa Sommerskolen.

Vi begyndte 4. Maj, men ikke alle de indmeldte Elever mødte, saa vi maatte nøjes med 23. Med disse unge Piger kom vi til at leve et rigt og godt Skole- og Hjemliv. Ved Aabningsmødet talte jeg om Livets Kilder. Jeg mindede om Kilderne som et Udtryk for det levende og for Minderne, vi har hver især og sammen som Folk. Folkets Minder bringer Klarhed over dets Liv, og det enkelte Menneskes Minder bringer Klarhed over dets Liv. Christensen talte om »Foraaret, det spirende, grønnende og groende i Livet.«

I Sommerens Løb havde vi, som vi plejer, en Række Udflugter og Fester, ligesom vi havde forskellige tilrejsende Gæster, Husmands- og Landboforeninger — Ungdomsforeninger og Skolebørn fra Rud og Mejlby Skoler.

Udflugterne begyndte allerede 13. Maj. Vi var i Randers Valgmenighed og derefter Gæster hos Bestyrer Hansen og Hustru paa Børnehjemmet. Eleverne besaa med Interesse det smukke, velordnede og saa kærligt ledede Hjem for de mange hjemløse Børn. Molsturen foregik 29. og 30. Maj. Sejlturen var smuk, og Turen gennem Bakkerne er altid en Oplevelse. Paa Hotellet tog man godt imod os, men vi kunde ikke rigtig nyde Landskabets Skønhed for Kulde. Vel var vi ved

Fra Sejlturen over Aarhus Bugt.

Stranden Søndag Formiddag, men saa havde Vejrguderne ogsaa tabt Taalmodigheden. Mødet i Skoven endte i Regn, og paa Hjemturen maatte vi opgive det planlagte Besøg ved Kalø Ruiner. Senere paa Sommeren var Eleverne i Viborg og ved Hald, i Clausholm, Frijsenborg og andre Steder i det skønne Østjylland.

Et stort og vellykket Stævne.

Det aarlige Elevmøde paa Hadsten Højskole afholdtes Lørdag og Søndag og indlededes med en Sammenkomst Lørdag Aften, hvor Højskoleforstander *Aage Jensen* bød Velkommen og udtalte Haabet om, at disse to Dage maatte blive rigtige Festdage for Skolen og dens gamle Elever.

Derefter holdt Højskolelærer *Christensen* et Foredrag om Brobygning mellem det danske Folk indbyrdes og skildrede en Række Eksempler paa, hvor dette endnu i høj Grad tiltrænges, og hvor Hovmod og Uvidenhed var nogle af de største Kløfter mellem danske Mennesker indbyrdes.

Taleren sluttede med at betone, at var der mere Sammenhold og Fællesskab om den største Brobygning, den der gaar fra Jord til Himmel, vilde der ikke være saa mange Kløfter mellem Menneskene, og han udtalte Ønsket om, at dette Stævne maatte bidrage til, at der bygges Bro mellem Mennesker.

Efter endnu en Sang af et lille Hefte med flere Sange af stedlige Kræfter og af gamle Elever, begav man sig til Kaffebordene, hvor Tale og Sang vekslede, og Dagen sluttede med en Aftenandagt i den smukt illuminerede Højskolehave.

Runddyssen ved Knebel.

Om Søndagen, den egentlige Festdag, var Skolens store Flag oppe fra Morgenstunden, ligesom Haven var pyntet med de nordiske Flag. Mange Beboere i Nærheden af Højskolen havde ligeledes Flag oppe.

Efter Morgenandagten var der Gymnastikopvisning paa Gymnastikskolen, hvor Højskolens unge Piger fra i Sommer under Ledelse af Lærerinde, Frk. Migga Schmidt gav en Opvisning i Bukh-Gymnastik (Festgymnastik). Smidighed og Kraft og Ynde var det betegnende for den fremviste Gymnastik, der bar Vidne om ihærdigt Arbejde og gjorde saa vel Elever som Lærerinde Ære.

Efter Middagen samledes Deltagerne ved Fru Mathilde Veddes Grav. Paa Graven har Pastor Vedde rejst en smuk Mindesten over sin Hustru. Den bærer foruden hendes Navn følgende Indskrift:

BLOMSTERKÆR
BØRNS OG UNGDOMS MILDE
MODER
MINDET VÆR!
LIVET ER MENNESKENES LYS.

Desuden har Kunstneren Skovgaard udført et smukt Billede i Relief af Fru Vedde, som hun staar mellem Blomsterne i Højskolens Have.

Ved Graven holdt Højskolelærer Christensen en kort, men smuk Mindetale over den stoute og meget afholdte Højskolemoder.

Derefter begav man sig ind i Kirken, hvor der holdtes en kort Andagt, og hvor Pastor Veddes Datter sang sin Moders Yndlingssalme: »Den store, hvide Flok vi se«.

Kl. 2½ holdtes Elevforeningens Generalforsamling. Til Formand for Elevforeningen genvalgtes Købmand Rasmussen, Hadsten, og til Bestyrelsesmedlemmer valgtes Einar Nielsen, Haldum, og Karla Andersen, Hadsten. Til Revisor genvalgtes Forstander Lauridsen og Frk. Dyhr, Hadsten.

Ved Eftermiddagsmødet, som var det egentlige Hovedmøde, talte først Forstander Aage Jensen udfra de Ord: »Alting strømmer«, som er udtalt af en gammel græsk Filosof, og som næppe nogensinde har været mere sande end i vore Dage, da alting er i Udvikling, i Bevægelse, og hvor Masser spørger efter noget fast, noget urokkeligt at holde sig til.

Tænk paa vore Erhverv i Dag og for 50 Aar siden. I vore Dage er det ene Land afhængig af det andet, og Strømningen paa den anden Side af Kloden vil ogsaa kunne mærkes i vort Land. Følgen er, at vi præges af Usikkerhed. Saaledes har vi faaet Erhvervskrisen, som vi kæmper med i denne Tid og maaske ikke saa nær er færdig med; men vi tør tro, at det danske Folk vil have Vilje og Evne til at overvinde den, saaledes at vi, som vore Fædre gjorde det for godt 100 Aar siden, kan gaa styrket og beriget ud af den. Det vil først og fremmest blive en Viljessag for vort Folk.

Usikkerhed kan være af det Gode. Tænk paa Grundtvigs Usikkerhed, som gennem Kamp førte til det rigeste Menneskeliv.

Men nu vore Højskoler. Hvor er det Fremtidsmaal, som vi skal arbejde hen imod i vore rastløse Dage?

Der er ingen Tvivl om, at det vil blive Personlighederne, der ogsaa i de kommende Dage vil komme til at præge Land og Folk.

Kan vi paa Højskolerne faa gjort de Unge til saadanne Personligheder, der tror paa Livet, men ikke paa dets Løgne, Mænd, der kan danne sig en egen Mening og handle derefter, da maa det sikkert være Højskolens Maal.

Ungdommen vil lytte til det, der har Forbindelse med de evige Værdier og de livgivende Magter.

Den historiske Tale vil sikkert vedblive at være Højskolens Grundvold, thi i Historien kan vi læse om, hvad der kan bære et Liv, og hvad det var, der fik Folkeslag til at gaa til Grunde.

Paa denne Grundvold skal Højskolen udrette sit Arbejde: Lære de Unge at se med egne Øjne og give dem saadanne aandelige Værdier, som ikke kan borttages.

Da vil vort Værk leve, naar ikke vi er mere, og bære Danmark frem, det Land, som vi alle staar i Gæld til, en Gæld, som nogle i Letsindighed vil lyve sig fra, men som vi alle, naar vi tænker os om, maa erkende er meget stor.

Man sang Helge Hostrups smukke Sang: »Vort Land med Blomster-

Skt. Hans Dansen.

krans i Haar«, og Pastor Vedde holdt derefter en stærk personlig præget Tale ud fra Valdemar Rørdams Digt: »Helligkilden«.

Om Aftenen opførte Højskolens Elever en lille Komedie: »En Enepige søges«, der blev lønnet med stærkt Bifald. Til Slut samledes man i den smukt illuminerede Have, hvorfra Aftensangen lød stemningsfuldt ud over Dalen.

14 Dage efter Elevmødet fik vi Besøg af 200 Unge fra Djurslands nordlige Hovedkreds under »D. d. U.«, og vi havde en udmærket Dag sammen, hvad der vil fremgaa af nedenstaaende Referat.

Søndag den 11. Juli vajede Højskolens Hovedflag fra Morgenstunden, og Indkørselen til Skolen var smukt flankeret af de fem nordiske Flag. Der ventedes fremmede. Ca. 200 unge fra Djurslands nordlige Hovedkreds under »De danske Ungdomsforeninger« havde meldt deres Ankomst. Sidste Sommer fandt et lignende Besøg Sted, og at der i Aar var 1½ Gange saa mange som sidst, turde være et Bevis for, at de Unge har befundet sig godt ved at være »En Dag paa Højskole«, da det erfaringsmæssigt er vanskeligt at samle mange Deltagere i en Udflugt til samme Sted to Aar i Træk.

Op ad Dagen ankom Gæsterne bilende, cyklende eller med Tog. De samledes i Skolens Forhave, hvor Forstander Aage Jensen bød de mange unge et hjerteligt Velkommen. Umiddelbart efter gik Turen til Lyngaadalen. Her udtalte Lærer Nielsen, Vivild, sin Glæde over den ejendommelige Natur, noget af det skønneste i Danmark. Kl. 1 var

man paa Højskolen igen, og efter en Middagspavse talte Aage Jensen paa Festpladsen i Haven.

Foredraget omhandlede Navnet Mor i de tre Betydninger: Kærlighed til vor kødelige Mor, til Fædrelandet og til Menigheden som vor Mor. Han betonede, at det bør være dansk Ungdoms Opgaver at være med til at værne vort Lands gamle Minder og dets frie Natur mod den hensynsløse Vandalisme, der ofte vises. I Løbet af 30 Aar er 30 pCt. af Oldtidsmindesmærker forsvundet, slaaet til Skærver og malet til Støv paa vore Landeveje. Bliver det saadan ved, vil Danmark inden alt for længe være raseret for Mindesmærker af den Art.

Efter Kaffedrikningen i Haven samledes man i Gymnastiksalen, hvor Højskolepigerne under Lærerinde Frk. Schmidts Ledelse fremviste moderne Gymnastik. Trods den stærke Varme var der Fart og Akkuratesse over Øvelserne. Derefter fremførte Eleverne en lille kvik Komedie. Baade denne og Opvisningen høstede bragende Bifald.

Efter endnu en Times fornøjeligt Samvær samledes man til Afslutning ved Flagstangen. Her talte Lærerne Søndergaard, Randers, Nielsen, Vivild, og Aage Jensen. Hovedtanken i Talerne var denne: Mange Røster lyder i Ungdommens Øre i Nutiden; men gennem det alt sammen er der to Røster, den særlig skal lytte til, Menighedens og Højskolens. Der er megen aandelig Fællesskab mellem dem og »De danske Ungdomsforeninger«, og ved at mødes og dele det bedste, kan en Dag, som Deltagerne lige havde oplevet, kaste Glans over Ungdomslivet. Til Slut gled Flaget ned, og den store Ungdomsskare tog Afsked.

Vejret var det allerbedste, hvilket naturligvis bidrog meget til at kaste Glans over Samværet. Dagen igennem blev der sunget en Del Sange af et lille Sanghefte, der er fremstillet til Brug ved festlige Lejligheder paa Hadsten Højskole.

Den sidste Søndag, Eleverne var her, havde vi indbudt til et offentligt Ungdomsmøde, der skulde være som Afslutning paa Sommerens Arbejde.

Ungdomsmødet paa Højskolen

havde ret god Tilslutning. I Foredragssalen var fremstillet en smuk Samling Haandarbejde, der vakte Beundring og vidnede om et godt Arbejde af Eleverne i de forløbne tre Maaneder, ogsaa udenfor Haandarbejdstimerne.

Kl. 7½ samledes man i Gymnastiksalen, og Forstander Aage Jensen bød velkommen. Han udtalte sin Forundring over, at der i Egnen mellem Randers og Aarhus saa godt som slet ikke fandtes noget Ungdomsarbejde, medens der baade Nord og Syd for dette Omraade fandtes livskraftige Foreninger, baade indre Missions og Grundtvigske. For at afhjælpe dette Savn var det, man dristede sig til at indbyde til Ungdomsmøde paa Højskolen.

De flinke Gymnaster.

Derefter marcherede de unge Piger i smukke, lyseblaa Dragter ind i Salen. Og under Ledelse af Lærerinde Frk. Schmidt vistes der en Række Øvelser, der for de flestes Vedkommende ledsagedes af Sang. Øvelserne blev godt udførte og høstede megen Anerkendelse. Resultatet er saa meget mere bemærkelsesværdigt, fordi Hovedparten af Eleverne ikke havde lavet Gymnastik, før de i Maj kom paa Skolen.

Efter en Pavse talte Aage Jensen. Han begyndte med at mindes »De danske Ungdomsforeninger«s Aarsmøde i Holbæk i disse Dage. Maalet for dette Ungdomsarbejde er: En vaagen, dansk, kristen Ungdom; det er et højt Maal, men ikke *for* højt. Fællesskabet plejes, saa de unge mødes i Arbejdet for at tjene og hjælpe hinanden, saa de faar noget ud af det kostbareste, de ejer, *Tiden,* og ikke nøjes med at »slaa den ihjel«, som mange har for Skik. Der er meget, som har Bud efter Ungdommen i vore Dage; men mange af de Røster, der kalder, gaar kun ud paa at faa de unges Penge og hjælper dem til at øde deres Tid. Det gælder om lige det modsatte. Ungdomstiden maa benyttes saaledes, at vi, ligesom den friske, grønne Sæd, har Modstandskraft, naar Tørkens sviende Brand kommer. Man maa forstaa, at Sjælen har lige saa fuldt som Legemet Krav paa Næring og Dygtiggørelse.

Ved en festlig Sammenkomst tog vi Afsked med Sommerskolens Elever og kunde gøre det med Tak, fordi vi havde faaet Lov til at leve sammen paa saa rig en Maade. Det havde været os en udmærket Støtte for Sommerens Arbejde, at vi foruden de sædvanlige Lærerkræfter havde faaet Frk. Migga Schmidt fra Øster-Lindet knyttet til Skolen. Vi

blev meget glade ved hende, og Eleverne ikke mindre, saa det er os en Glæde at kunne meddele, at hun vender tilbage til den kommende Sommerskole.

I Ferietiden rejste Ingeborg, Frk. Schmidt og jeg til Norge for at deltage i det nordiske Højskolemøde i Hardanger. — Vi lagde Vejen ad Bergensbanen, gennem Flaamsdalen, Sognefjorden, Bergen og derfra til Trengereid St., saa med Bil over Tokagjel til Norheimsund, Ulvik, til Lofthus i Hardanger, hvor Mødet skulde holdes paa Højskolen. Om dette Møde har Dagbladene og Højskolebladet bragt ret udførlige Meddelelser, saa jeg skal ikke prøve at give nogen Skildring derfra. I Lofthus traf vi Lærer Daugbjerg, han var rejst til Norge før os og havde sin Cykle med, saa han kom langt omkring.

Efter Mødet gik Hjemrejsen over Odda-Breiforn, Haukelisæter til Dalen, med Skib ad Bandakkanalen til Skien og videre med Tog til Oslo, for derfra at rejse hjem over Frederikshavn. — Med stærke, skønne og uforglemmelige Indtryk i Sindet kom vi hjem i Midten af September og maatte til at tænke paa Efteraarsmødet.

4 Dage paa Hadsten Højskole.

Som i Fjor havde vi indbudt til et saadant Møde i Forbindelse med Efteraarsmødet. Og vi havde den Glæde at have en Del flere boende Gæster, hvad der i høj Grad bidrog til at berige Samværet.

Forstander, Magister Rosenkjær, Roskilde, talte først om »Hjemmenes Kaar i vore Dage« og fremhævede den sørgelige Kendsgerning, at Hjemlivets Magt og Hjemmenes Autoritet er ringere end tidligere. Af Aarsager dertil omtaltes særlig to, nemlig Industrialismen og Individualismen. Det var nødvendigt, at der skabtes en Vilje til mere Hjemliv og Samling om Hjemmet. — I sit andet Foredrag gav Rosenkjær en Skildring af de danskes Kaar i Argentina. — Seminarieforstander Vinther talte om den moderne nyreligiøse Bevægelse uden for Kirken. Det var af stor Betydning, at man fra Menighedens Side vurderede denne Bevægelse paa rette Maade og hverken overvurderede eller undervurderede den. Det gjaldt ogsaa om, at vi ikke lukkede Kirkedøren for de urolige Hoveder indenfor Kirken, og at man gav Kirkens Læresætninger et saadant Udtryk, at det kunde forstaas, hvad deres inderste Kærne var. — Endvidere holdt Forst. Vinther et Foredrag om Prof. Kromann som Videnskabsmand og Skolemand. — Fhv. Kirkeminister Th. Povlsen talte om Pinseaanden som den tjenende Kærligheds Aand, der eneste magtede at bringe Forstaaelse mellem Mennesker. Om den selvhengivende Kærligheds Magt handlede ogsaa Povlsens andet Foredrag, hvori han skildrede den blinde og døvstumme Kvinde, Hellen Keller.

Desuden blev der talt af Højskolelærer P. Jakobsen, Ry, samt Sko-

lens Forstander og Lærer J. L. Christensen. Forstander Aage Jensen talte om Jeppe Aakjær i Anledning af dennes 60-Aars Fødselsdag og skildrede ham som den Digter, ved hvem Sangen for Alvor fandt Vej til Folkets Liv og Arbejde. J. L. Christensen holdt et lokalhistorisk Foredrag samt et om Sangen: »Det som lysner over Vangen« — i Anledning af denne Sangs 50-Aars Jubilæum i Aar.

Møderne om Eftermiddagen samlede ogsaa flere Deltagere end i Fjor, saa det blev i alle Henseender et godt og rigt Efteraarsmøde, hvor vi ogsaa havde Lejlighed til at se mange Mennesker i vort Hjem og mødes med dem til gensidig Glæde.

Hermed tror jeg at have givet en nogenlunde fyldestgørende Beretning om Aaret, der svandt. Beretningen er mest beregnet for Elever og Venner, deraf er den præget, men den er, haaber jeg, ogsaa et Udtryk for, hvorledes Livet leves paa en dansk Højskole. Og nu jeg slutter, vil jeg gerne bringe min Tak til alle Medhjælpere i Skolestue og Køkken, i alt det Arbejde som vi har, og som vi maa hjælpe hinanden med at udføre, og vi siger Tak til alle gamle Elever, fordi de saa trofast bliver ved at komme her og derved har jævnet og lettet Vejen for os. — Men først og fremmest siger vi Gud Tak, fordi vi igen et Aar har faaet Lov at leve og virke mellem dansk Ungdom.

Vi sender de kærligste Hilsener til Skolens gamle Elever og Venner.

Ingeborg og *Aage Jensen.*

Vinterskolen

er i Aar begyndt med det samme Antal Elever som i Fjor. Vi er nu 82, og da der stadig kommer nogle, og da der er indmeldt ca. 20 til efter Jul, vil vi faa alt optaget. Det har vi Grund til at være taknemlige for.

Næste Elevmøde

afholdes *25. og 26. Juni 1927.* Liggende Gæster maa helst melde deres Ankomst og medbringe Tæpper. Af praktiske Grunde var det rart at vide lidt om, hvor mange vi kan vente til Spisning. Send et Brevkort! Velkommen!

Efteraarsmødet 1927

eller »4 Dage paa Højskole« bliver Torsdag 22., Fredag 23., Lørdag 24. og Søndag 25. September. Af fremmede Talere er der truffet Bestemmelse med Seminarieforstander Winther, Silkeborg, Pastor Th. Povlsen, Højskoleforstander Vilh. Larsen, Sorø, og der vil komme et Par til foruden Skolens Lærere. Kom og vær med!

Hadsten-Bogen.

Klager over Forsendelsen maa sendes til Højskolelærer J. L. Chri-

stensen, Solhøj. Hører I nogle, der klager over, at de ikke har modtaget »Hadsten-Bogen«, faa dem saa til at skrive hertil. Husk at opgive rigtige Adresser. Mangelfulde Adresser er ofte Aarsagen til, at Bogen gaar tilbage.

Elevforeningen.

Meld Jer ind i Elevforeningen, bevar derigennem Forbindelsen med gamle Venner og Kammerater og hjælp til at støtte ubemidlede, der ikke har faaet søgt Amtsunderstøttelse — arbejdsløse — til et Højskoleophold. Der er en stor Gerning at gøre i disse Tider. Mind dem, der vil paa Højskole, om, at Amtsunderstøttelse søges til Sommerskolen inden 1. Januar, til Vinterskolen inden 1. Juli. — Der er alt for mange, der kommer for sent.

Elevforeningens Regnskab 1925—26.

INDTÆGT:			UDGIFT:		
Overført fra forrige Aar	Kr.	850.82	Annoncer og Sange	Kr.	36.75
Kontingent for 1925	-	1972 00	Understøttelser	-	380.00
			Konvolutter og andet Skrivemateriale	-	48.90
			Aarsskriftet 1925:		
			Trykning	-	991.90
			Forsendelse	-	501.50
			Julegave til Postbudet	-	10.00
			Sekretærens Løn	-	100.00
			Ialt Udgift	Kr.	2069.05
			Saldo at overføre	-	753.77
Ialt	Kr.	2822.82	Ialt	Kr.	2822.82

Regnskabet gennemset og fundet rigtigt.

Hadsten, 24. Juni 1926.

Margrethe Dyhr. *P. Lauridsen.*

INDMELDELSER I ELEVFORENINGEN

Af Vinterskolen 1925—26:

Jens Peter Andersen, Rigtrup, Randers.
Holger Jensen, Voldum, Randers.
Peder Pindstrup Andersen, Hornum, Støvring.
Jens Karl Jensen, Astrup, Ryomgaard.
Anders Peder Rasmussen, Halling, Randers.
Jens Therkildsen, Faarup, Nr. Saltum.
Rasmus Bach, Bigum, Onsild.
Jørgen Hansen, Mejlskov, Hals.
Alfred Sommer Thorsen, Hem, Mariager.
Niels Madsen, Vive, Hadsund.
Marius Boelsmand, Munkdrup, Randers.
Kristian Pallesen, Løvskal, Bjerringbro.
Magnus Christiansen, Erslev, Hadsten.
Chr. Christensen, Hovdam Hove, Bonnet.
Anders Boe Christensen, Sdr. Onsild, Onsild St.
Arne Pedersen, Damgaard, Beder.
Peder Nielsen, Munksjørup, Vilsted.
Karl Laursen, Sabro Mark, Mundelstrup.
Petri Rasmussen, Alstrup, Ørum.
Niels Kjeldsen-Jacobsen, Hadsten.
Holger Jensen Meller, Borup Helgenæs, Knebel.
Sigfred Olsen, Udbyneder, Havndal.
Hans P. Nikolajsen, Jersore, Bogense.
Aksel Simonsen, Ris, Grønbæk.
Jens Iversen, Lindum, Onsild.
Alfred Frandsen, Borregaard, Bonderup.
Thorvald Glud, Assentoft, Volk Mark.
Charles Just Faarup, Auning.
Rasmus Jacobsen, Rigtrup, Randers.
Mejerist Peter Chr. Jensen, Elmely, Faarup.
Christian Hedehus, Grynderup, Nørager.
Søren Sørensen, Voldby, Hammel.
Ingvard Søgbord, Vesterled, Hadsten.
Ejnar Hartmann, Hammershøj, Viborg.

MINDESTENEN PAA FRU VEDDES GRAV

Kristian Jensen, Knagstrup, Hornslet.
Karl Møller, Tillerup, Knebel.
Otto Hune, Voldum, Randers.
Mikael Andersen, Jordrup St.
Banearbejder Petersen, Holstebrovej 5, Viborg.
Dagmar Dalgaard, Roslev St.
Sofus Andersen, Hover, Vejle.
Ejnar Vitting, Voldum, Randers.
Christen Hansen, Ulbjerg, Skals.
Immanuel Selde, Hjernstrup, Nørager.
Niels Sørensen, Vægger, Vægger St.
Rasmus Andersen, Herskind, Skovby.
Ole Thyssen, Gaansager, Frifelt.
Peter Knudsen, Houlbjerg, Laurbjerg.
Ejnar Rasmussen, Bramstrup, Randers.
Kristian Jensen, Jebjerg St.
Bernhard Jensen, Voldum, Randers.

Af Sommerskolen 1926:

Kirstine Hougaard Jensen, Handrup, Ebeltoft.
Jenny Holst, Lyngsbæk, Femmøller.
Kirstine Olesen, Løvel, Viborg.
Agnethe Jakobsen, Ulvskov, Odder.
Inga Olsen, Rostrup, Skamby.
Dagmar Hansen, Bjerregrav.
Marie Frederiksen, Sejet Mark, Horsens.
Meta Andersen, Hattensens Allé, 4 [3], København.
Kirstine Therkildsen, Sigensgaard, V. Hjermitslev.
Elisabeth Møller, Gjerrild.
Bertha Bech, Voldby, Voldby St.
Asta Møller, Lyngby, Trustrup.
Anna Hansen, Lisbjerg, Lystrup.
Ellen Hansen, Perstrup, Kolind.
Astrid Pihl, Saunsø, Nakskov.
Helga Rasmussen, Villersø, Grenaa.
Katrine Hammer, Klørup, Randers.
Edith Møller, Haarup, Hjortshøj.
Eva Rasmussen, Selling Skole, Hadsten.

INDHOLD

Side

Aage Jensen: „Den signede Dag“ 3
J. L. Christensen: Træk af Hadstenegnens Historie .. 28
H. J. Vedde: Joachim Skovgaard. (Med 2 Billeder) .. 39
Chr. H. Daugbjerg: Ungdommen og vor Tid 46
A. Mortensen: I hvilken Stil bygger vi vore Huse? (Med 4 Billeder)..... 52
Ingeborg og *Jørgen Jensen:* Fra Haandværkerskolen 1925–26 55
S. A. Lundgaard: Glimt fra Grønland 57
„*De seks*“*:* Fra en Skagenstur 1926. (Med 6 Billeder) 61
Aage Jensen: Af Skolens Dagbog 68
Elevforeningens Regnskab..... 81
Indmeldelser i Elevforeningen 82

HADSTEN BOGEN

· 1927 ·

AARSSKRIFT

FOR

HADSTEN HØJSKOLES ELEVFORENING

KONRAD JØRGENSENS BOGTRYYKKERI
KOLDING - 1927

LANDEVÆRNET

Da den nordslesvigske Befolkning for snart otte Aar siden gik til Valgurnen og stemte sig hjem til Danmark, gav denne Afstemning et klart og utvetydigt Udtryk for, hvor denne Befolkning følte, at den hørte hjemme. Uden Vaklen faldt Svaret til det Folk og det Land, der i over 50 Aar havde holdt den nordslesvigske Befolkning fast med Jernhaand og haard Disciplin og tvunget den ud i den store Skæbnestund.

»Nu kalder Danmark paa sine Børn — farvel for evig du tyske Ørn«, stod der paa en af de Plakater, der blev brugt ved Afstemningen 1920. Herhjemme havde vi vist nok den Opfattelse, at efter Afstemningen var Genforeningen virkeliggjort. Næppe ret mange tænkte i disse Glædens Dage paa, at et stort og vanskeligt Arbejde stod tilbage. I Festens Stund glemtes den graa Hverdag og de tunge Krav, de kommende Dage skulde bringe frem. — For det er uomtvisteligt, at den Dag, Danmark tog imod Sønderjylland, paatog det sig ogsaa den Opgave at værne og bevare det.

Dyrt maatte den nordslesvigske Befolkning købe sin Frihed og Selvstændighed. Krigergravene rundt paa Evropas Slagmarker taler deres gribende Sprog om Savn og Ofre. Derude ligger de Nordslesvigs Sønner, lydige mod det Lands Love, der berøvede dem deres folkelige Uafhængighed. Men da Offerskaalen var tømt til Bunds, fandtes Frihedens skønne Perle. Mens Dødsklokkerne havde ringet over de savnede, og Sorgens Engel gik fra Hus til Gaard, bares et Haab over Lande, Haabet om at vende hjem til Danmark. »Vi vil hjem, hjem til Danmark«, svarede denne haardtprøvede Befolkning,

da den blev spurgt om, hvor den vilde høre til, og da de kom, syntes Glæden uden Ende. —

„Da de kom hjem med deres Land og Byer,
da flaged Bakker, Sletter, Sø og Sunde,
vi sang af Fryd, som Nattergal i Lunde,
og traadte Drømmedans paa Sommerskyer.
Er Glæden svunden, naar i Hverdagsklæder
vi ud i Dagligdagens Arbejd' træder?

Svandt Glæden i det danske Folk, da Festen var til Ende, og Livet mødte med sine haarde Krav? Hos nogle svandt den! Andre blev ligegyldige og glemte Løfterne fra de store Dage. — Ogsaa hos den nordslesvigske Befolkning mærkedes Slappelsen og Sløvheden og manglende Arbejdsmod. Da Vandene sank efter de vældige Storme over Folkehavet, drog de den danske Baad med sig. Tiderne blev trange, og det føltes allerstærkest i den Del af Danmark, hvor Uvejret havde raset haardest. Modløshed og Mishaab blev daglige Gæster, og der var dem, der lod Hænderne synke og gav op i Kampen for Hjem og Jord.

Den Flagstang, der blev rejst paa Glædens Dag, faldt mange Steder, ej for Ild og Øksehug, men for Guldets lysende Styrke. Det tyske Guld blev brugt som Vaaben mod den danske Flagstang. I Graavejr og Mørke, i Aarets trange og korte Dage, blev det tyske Guld et forjættende Metal, hvis bløde Klang dulmede og døvede de tunge Tanker. Bagved stod Tyskeren, klar over sit Maal, rede til at forfølge det og sikre sig indtil den Dag, da en tysk Ungdom kan rykke ind og bosætte sig paa den danske Jord.

Allerede fra ældre Tider har en Del af Jorden i Nordslesvig været i tysk Eje, og hver Gang et Stykke Jord glider fra dansk Eje til tysk, er det en alvorlig Svækkelse i den nationale Kamp for dansk Kultur og Sprog. Enhver Bevægelse i Ejendomsforholdet til Jorden har derfor sin uhyre Betydning for den nationale Udvikling. — Følgerne af de ældre Tiders daarlige Styre i Nordslesvig træder næppe noget Sted tydeligere frem end i Ejendomsforholdet til Jorden. De tysksin-

dede Embedsmænd, der anslog den Tone, der skulde være fin og dannet, drog efterhaanden de store Jordbesiddere med sig, og i Tidens Løb opstod Hjemmetyskeriet — og dermed den Udvikling, at Jorden ejedes af tysksindede. Derfor er den danske Befolkning stærkere, hvad Landejendommenes Antal angaar, end hvad Arealet angaar. H. P. Hanssen skriver i »Højskolebladet« følgende derom:

»I Grænseomraadet er der ialt 4,154 Landejendomme. Deraf ejes 2,317 eller 58 % af Danske, 1318 eller 32 % af Tyske, og 439 eller 10 % af Blakkede. Men af Grænseomraadets 515 Gaarde paa 50 ha og derover, altsaa paa mindst 100 Tdr. Land, ejer Danske kun 253, Tyskerne derimod 262 Gaarde. Denne Fordeling af Jorden har beklagelig nok til Følge, at Tyskerne ejer over Halvdelen af Jorden i 9 Sogne nord for Grænsen.« —

Tager man enkelte Sogne, ses Stillingen endnu tydeligere. I Abild Sogn med 66 % Danske, er 67 % af Jorden i tysk Eje, i Højer med 53 % Tyske, er 97 % af Jorden i tysk Eje, i Løjt med 21 % Tyskere, 48 % af Jorden i tysk Eje. Denne Tilstand maner ikke alene til Eftertanke, den rummer ogsaa i sig en stor Fare. Naar dertil føjes, at under det tyske Styre gik Befolkningen i Sønderjylland meget tilbage, dels ved Udvandring, dels ved Krigen, forstaas det, hvor store Vanskeligheder der i Tidens Løb er opstaaet gennem dette Forhold. I Tidsrummet fra 1864 til 1919 fordobledes Befolkningen i Ribe og Ringkøbing Amt —, medens den i Nordslesvig gik 12,000 tilbage. — Dette Forhold har medført en uhyre Svækkelse. Det er en Svækkelse, naar Ungdommen flytter ud af et Land eller dræbes, — der bliver tomme Pladser. Der var en Tid, hvor der ikke med Sandhed kunde synges om Nordslesvig: »For de gamle der faldt, er der ny overalt«. Nej, der blev tomme Pladser, og det skete, at der paa de tomme Pladser rykkede tysksindede ind. En anden Svækkelse fulgte med Udvandringen, Landets Kapital i Form af Penge gik tabt. — Naar Sønnen skulde rejse med sin Arv, blev der stiftet Gæld, og i Nedgangstider var

Modstandsevnen svagere. Kapitalstærke Tyskere kunde komme til at gøre sig gældende. Det mærkedes særlig i 1890-erne, og vi ser da ogsaa, at der den Gang var en alvorlig Fare for den nordslesvigske Jord i dansk Eje. Tyskerne indrettede sig paa at oprette en Række større Statsejendomme. 14 danske Gaarde og en Del tyske forvandledes til »Domæner«, hvis Opgave var at være som en Kærne i den tyske Jordpolitik. Fortrinsvis søgte Tyskerne dengang at skaffe sig Ejendomme langs den daværende nordlige Grænse. Ved Siden af Domænerne blev der oprettet en Række saakaldte Rentegaarde, saadanne Ejendomme, hvori Tyskerne havde Penge, Tilsynsret og Forkøbsret. 3 à 400 Ejendomme blev med dette Formaal for Øje indkøbt, og en stor Del af disse gled fra dansk Besiddelse over til tysk. — Det tredje Led i Arbejdet var Dannelsen af saakaldte Bosættelsesselskaber — Selskaber, der skulde indkøbe dansk Jord og faa indvandrede Tyskere til at bosætte sig der. Meningen var at danne tyske Bosættelser tværs over Landet fra Vesterhavet til Lillebælt. Dette alvorlige Fremstød mod den danske Jord var farligt, og der lød et Angstraab fra den nordslesvigske Befolkning. Men paa dette Tidspunkt var der mange herhjemme, som var ved at miste eller havde mistet deres Tro paa, at Nordslesvig nogensinde skulde komme tilbage til Danmark, saa der skulde meget til, inden man herhjemme forstod Faren, der truede. Og det skyldes i første Række en enkelt Mand, at den tyske Jordpolitik blev mødt med en alvorlig og handlende Modvilje. Denne Mand var Magister H. V. Clausen. Han var Sønderjyllands Ven og kendte Stillingen ud og ind, vidste paa en Prik, hvorledes Forholdene laa i ethvert Sogn, saa ejede han ogsaa Troen overfor de kommende Dage. »Det faar have en Ende«, sagde han som til sig selv, da han tog fat paa at stifte 5. Oktober-Foreningen. Ved Henvendelse til enkelte Mennesker, om hvem han vidste, at Nordslesvigs Skæbne laa dem alvorligt paa Hjærtet, lykkedes det at rejse en Kapital paa 6 à 700,000 Kr. Foreningen af 5. Oktober 1898 maatte arbejde i dybeste Hemmelighed. Ingen anede noget videre om

dens Tilblivelse eller dens Midler. Tyskerne troede, det var russiske Penge, der blev sat ind i Jordkampen. Naar vi nu gør Oktober-Foreningens Arbejde op, kan Resultatet udtrykkes saaledes: Det lykkedes at redde 239 Ejendomme, saa de blev paa danske Hænder. Der skabtes en Forbindelse mellem Nordslesvig og Mennesker herhjemme, saa Troen paa og Haabet om Sønderjyllands Fremtid blev lysere og stærkere. Det uselviske Arbejde her var sat i Gang af nogle enkelte Mænd, først og fremmest Magister H. V. Clausen, bidrog ogsaa sit til Samling i vort den Gang saa splittede Folk. Naar man i en lille By som Svendborg kunde faa 11,000 Kr. til Jordkampen, er det et stærkt Vidnesbyrd om den Alvor, hvormed man tog paa Sagen. — Det kom Oktober-Foreningen til stor Nytte, at den fik en saa udmærket Medarbejder som den tidligere Lærer Schmidt i Snogbæk. Denne Mand var kendt og besad en forbavsende Evne til at komme Tyskerne paa Sporet i deres Jagt efter dansk Jord. —

Dette store tyske Angreb paa dansk Jord stilnede efterhaanden af, og først ved 1907 sattes der Kraft ind i et nyt Fremstød, men da stod Nordslesvigs Befolkning bedre rustet til at møde Tyskerne. Vel blev der i 1908 købt 30 Ejendomme fra dansk til tysk, og i 1909 77 Ejendomme, men allerede 10. November 1909 blev Nordslesvigs Kreditforening en Virkelighed. Med sine 1406 Medlemmer og med en Kapital paa 830,000 Mark, der kunde forøges med Oktober-Foreningens Midler, betød dette Arbejde fra dansk Side saa meget, saa Tyskerne blev mere stilfærdige. Ret længe varede denne Stilhed dog ikke. I Juni 1912 kommer det tredje Fremstød mod den danske Jord i Form af den saakaldte »Bindelov«. Efter denne Lov kunde der ydes billige Laan imod, at Laantageren gik ind paa visse Betingelser, der gjorde ham afhængig af Laanyderen. Hensigten var naturligvis at øge den tyske Indflydelse. Sønderjydernes Svar paa denne ny tyske »Udfordring« var Dannelsen af et »Landeværn«. Rundt i Sognene oprettedes Sogneværn, og disse samledes i en fælles Sammenslutning med Greve Schack-Schackenborg som Formand. Ialt

blev der oprettet 84 Sogneværn i 93 Sogne med et samlet Medlemstal paa 6713. Saaledes stod man mere klar og mere maalbevidst til Værn for Hjem og Jord end nogensinde før, da Krigen kom 1914.

Tyskerne havde haft Fremgang, og der var vel ca. 4 Kvadratmil Jord hos tyske Ejere i 1914 (hvoraf dog en Del ved Genforeningen blev dansk Ejendom, saa ialt efter Genforeningen 76 % af Jorden i Nordslesvig havde danske Ejere). Men trods dette stod ved 1914 alt i Nordslesvig under Fremgangens Tegn. Ikke alene de gamle prøvede Organisationer viste ny og forøget Kraft, ogsaa Bevægelsen mellem de Unge tog Fart. I Slougs Herred, — en Del af den saakaldte truede Firkant, rejste der sig saaledes en Ungdomsbevægelse, der maatte forbavse saavel Danske som Tyske. Dr. Hahn havde profeteret, at man var færdig med »Firkanten«, nu var den fortysket — Ungdommen gjorde hans Profetier til Skamme.

Krigens onde Aar satte en Stopper for alt nationalt Arbejde, dertil kom det uhyre Folketab, og endelig den indbyrdes Strid, der delte den danske Befolkning i skarp adskilte Lejre. Man stod saaledes svagere efter Genforeningen end før. Selv om Stillingen var ændret gennem Grænseflytningen, betød den Kendsgerning, at der i Nordslesvig levede en tysksindet Befolkning, dog saa meget, at der var god Grund til at tage dette Forhold med den Alvor, som det kræver. Ikke alle dem, der havde stemt for Danmark, kunde regnes for overbeviste Danske. Den Forskel paa danske Stemmer fra Rigsdagsvalget 1912 og til Afstemningen 1920 kunde nok give Anledning til at spørge: Vil disse Vælgere under ændrede ydre Kaar holde fast ved Danmark, eller vil de slutte sig til det tyske Mindretal? Det danske Folketingsvalg 1926 viste os, at en Del af denne Vælgerskare, der lader sig bestemme af de i Øjeblikket værende ydre Kaar, denne Gang stemte Tysk. I enkelte Sogne øgedes de tyske Stemmer op imod ⅓.

I den økonomiske Nedgangstid 1926, mens Splittelsen var over alle danske Rækker, og Modløsheden sænkede sig over de forknytte, satte den tyske Jordpolitik ind med et nyt Frem-

stød, og det var triste Efterretninger, der lød til os fra visse Egne af Sønderjylland, ikke mindst fra det truede Omraade, men det sørgeligste var dog dette, at Mennesker, der var kommen herhjemme fra det gamle Land, havde faaet Hjem og Jord i Grænselandet, nu solgte sig selv for tyske Penge. Kampen mod Flagstængerne er første Afsnit i denne triste Tid. Tyskerne havde rigelig med Penge, og bagved Kreditinstituttet »Vogelgesang«, der er grundlagt som et Aktieselskab med en Kapital af 450,000 Mark, staar et Konsortium af sydslesvigske og holstenske Banker, der efter Forlydende har stillet en stor Kapital til Raadighed. H. P. Hanssen skriver derom: »Disse Banker er i Kreditinstituttets Tilsynsraad repræsenterede af Bankdirektørerne Ludvig Ahlmann, Kiel, og Claus Ohrt, Flensborg. Kreditinstituttets Leder, Landsretssagfører Vogelgesang i Haderslev, en indvandret Brandenborger, optraadte til at begynde med meget overmodigt, krævede Forkøbsret indført paa Ejendomme, hvis Ejere fik Laan, Flagstænger nedtagne m. m. Fra den nyeste Tid kendes flere Tilfælde, hvor man som Betingelse for Laan har krævet, at Laantagerens Børn skal besøge tyske Skoler. Sidste Vinter havde Kreditinstituttet Penge i Overflod. En Tid lang saa det truende ud. Hr. Vogelgesang udtalte aabent, at han vilde opmagasinere Jord, indtil der om 10 Aar var en tysk Ungdom i Landet, som kunde overtage den.«

Saavidt H. P. Hanssen. Paa denne Baggrund var det, at 240 Sønderjyder samledes i Tinglev 24. Januar 1927 for at drøfte, hvad der skulde gøres fra dansk Side for at møde Tyskernes Arbejde. Mødet lededes af H. P. Hanssen. Paa dette Møde blev der vedtaget Vedtægter for en Forening til Værn for den danske Jord. Foreningen fik Navnet »Landeværnet«. Enhver dansk Mand og Kvinde i og udenfor Sønderjylland kan blive Medlemmer ved at indskyde mindst 100 Kr. Der oprettes et Kontor i Tinglev. Saadan lød den korte Meddelelse om den store Begivenhed, som Landeværnets Dannelse var. — Ved selve Mødet blev der tegnet 47,200 Kr., i Dagene forud var alene i Aabenraa tegnet 27,000 Kr. »Fyns Venstreblad« gen-

giver Mødets Slutning saaledes: »Efter Bestyrelsesvalgene fremsattes forskellige Udtalelser om Opgaverne i de særlig truede Egne. De pegede alle paa Udstykningen som et virkningsfuldt Middel i den nationale Kamp. I Tilslutning hertil tog H. P. Hanssen Ordet og udtalte: Ja, skal vi værne Grænsen, kan det ikke ske paa bedre Maade end ved at rejse Tusinder af nye danske Hjem, og vi maa have unge dygtige Folk herned nordfra. Vi kan ikke vente, til vi selv har Ungdom nok. H. P. Hanssen fortsatte: Det er glædeligt, at vi har kunnet samles i Enighed om Tidens Opgaver. Lad os tage det som et godt Varsel for Fremtiden. Lad den nye Forening blive til Lykke, Ære og Gavn for vort Fædreland. Leve »Landeværnet«.

I det Øjeblik de kraftige Hurraraab døde hen, istemte Forsamlingen uopfordret Sangen: »Jeg vil værge mit Land«. Den smukke Sang blev sunget med stor Kraft, medens Forsamlingen blev staaende.«

I den kommende Tid gik der ud over Landet en stærk og stemningsfuld Bevægelse for at skaffe Tilslutning til Landeværnet. Det var som den stærke Trang til Samling, der viste sig hos Sønderjyderne, ogsaa gav sig Udslag i det gamle Land. Ved de store Landeværns-Fester blev Sønderjyllands Sag talt, og ret snart begyndte Pengemidlerne at komme ind. Da Formanden for Landeværnet, Hans Andersen, Kongsbjerg, talte her, oplyste han, at der var tegnet tæt ved 2 Mill. Kr. til Landeværnets Arbejde. Ogsaa her i Hadsten fik vi et Landeværns-Møde Mandag den 14. Februar. Jeg havde forberedt Mødet gennem en Henvendelse til Mennesker, der kunde tænkes at have Trang til at være med, og jeg maa sige, at langt flere end ventet fulgte den Opfordring, der blev udsendt om at komme til Møde paa Hadsten Afholdshotel 14. Februar. Vi fik en uforglemmelig Aften. Skolens Elever deltog i Festen, og Daugbjerg skrev et Referat, som jeg lader aftrykke her, da det kan fæstne Indtrykket af det, vi oplevede. Det er ikke hver Dag, man møder den Slags Oplevelser, saa der er Grund til at fastholde dem, naar de kommer.

»Vi indbyder til Møde i Hadsten den 14. Februar, for at vi med hinanden kan mindes, hvem vi er, hvad vi er og maaske hjælpe hinanden til at forstaa, hvor vi er«, skrev Forstander Aage Jensen i Indbydelsen til Mødet om Landeværnet, der holdtes paa Hadsten Afholdshotel Mandag Aften. Mange Mennesker havde efterkommet denne Opfordring. Allerede ved Mødets Begyndelse var Salen tætpakket, og Folk stod helt ud i de tilstødende Lokaler. En Oplevelse var det ogsaa at være med til dette feststemte Samvær. Byens Damer havde skabt en smuk Ramme ved at smykke Salen med grønne Guirlander, med Flag og med Blomster. Og da »Vort Modersmaal er dejligt« kraftigt blev sunget af de mange Mennesker til Indledning, følte det, at der foregik noget ud over det dagligdags. Fruerne Læge Møller og Førstelærer Hanghøj spillede derpaa Ouverturen til »Elverhøj«, og Aage Jensen holdt Indledningstalen:

— Stærk Storm gaar hen over vort Land, og mange vil maaske nok sige, at de har nok i deres eget; men det, der foregaar nede i vort gamle genvundne Land, angaar os alle — det er en Folkesag. *Det er Danmark, det gælder!*

Taleren gjorde derpaa Rede for den tyske Jordpolitiks Udvikling og for »Landeværnet«s Fremkomst. — I 1920 troede vi, at Tyskernes Stormløb mod den danske Jord skulde være forbi, men ikke desto mindre er der sket det, at man i disse Dage har begyndt at opkøbe Jord inden for vore egne Grænser; man benytter sig af Folketomheden og den store Konjunkturnedgang, og nu sætter de alle Kræfter ind paa at erobre Landet økonomisk. Det Værn, der stiftedes den 24. Januar, er ingen Understøttelsesforening, men dets Opgave er at skaffe Orden i de sønderjyske Pengeforhold og dernæst at tilføre Sønderjylland dansk Ungdom til de folkefattige Sogne op mod vor ny Grænse.

Forstanderen talte nu smukt og varmt om dette Mødes Opgave, som var at minde de mange Tilhørere om, hvad det gjaldt i Dag. Vi har ledige Hænder, de har Jord! Under det tyske Voldsstyre udvandrede ca. 60,000 unge Sønderjyder

dels til os, dels til Amerika. Lad dem blive erstattet med unge her oppe fra; da rejser vi det bedste Grænseværn, der nogensinde er bygget.

Talen var holdt med Kraft og Varme, og da han sluttede med at læse Thøger Larsens smukke Prolog: »Lad Danmarks Flagstang staa i Danmarks Rige«, hilstes han med stærkt Bifald.

Operasanger Lundgren sang nu nogle nationale Sange, som havde Tilknytning til Sønderjylland.

Derefter talte Kaptajn Pedersen djærvt og æggende som sædvanlig. Kaptajnen appellerede til Folks Fornuft og Vilje. Den store, herlige Gave, som skænkedes os i 1920, kan tabes økonomisk og militært, men begge Angreb kan afværges, hvis Viljen dertil er der. Det er let nok at raabe Hurra, men vor Begejstring ved Genforeningen giver os i Dag Pligt til at være med. Vi maa huske paa, at Sønderjyderne har langt vanskeligere Kaar end vi paa denne Side af Kongeaaen. De mangler Driftskapital og tildels teknisk Færdighed, dertil kommer den tyske Toldlov, der særlig er rettet mod dem. Svigtede vi nu, vilde Historien fælde en knusende Dom over os. Skam, Spot og Haan vilde være vor sikre Løn. Nej, »lad Dannebrog, Verdens skønneste Flag, vedblivende vaje over et frit Folk i et frit Land, Sønderjylland leve!« (Hurra, Haandklap). Derefter vistes nogle smukke Lysbilleder fra det genvundne Land og fra Genforeningen. Hr. Lundgren sang nu, hilst med Bifald, en Afdeling danske Sange.

Ind imellem sang Forsamlingen med megen Kraft flere af vore kønne Fædrelandssange. Stævnet var helt igennem præget af en stærk Fællesskabsfølelse. Til Slut rejste den store Forsamling sig og sang »Der er et yndigt Land«, og Stævnet var forbi.

»Det er en af de bedste Oplevelser, jeg har haft i Hadsten«, hørte vi en ældre, kendt Hadstenborger sige ved Udgangen.

Efter dette Møde gik vi i Lag med Tegning af Bidrag til Landeværnet. Jeg har ikke nogensinde været med til en Ind-

samling, hvor Mennesker gav saa glad og villig som her. Her fra selve Stationsbyen kunde fortælles mange Træk om Mennesker, der gav ikke af deres Overflod, men af deres daglige Brød, og det er godt at møde det Sindelag engang imellem. Ialt blev her tegnet ca. 6000 Kr. fra smaa Bidrag og til store. Jeg kan ikke sige andet end en dybtfølt Tak til alle, der her maatte være med. Det var jo Danmarks Sag, det gjaldt.

Hvad Resultat »Landeværnet« naar, er det maaske for tidlig at dømme om. Jeg skal ikke prøve at gøre det op ved denne Lejlighed, men H. P. Hanssen udtrykker sig saaledes: Landeværnet krydsede Tyskernes Planer. Ved vort Efteraarsmøde udtalte Formanden, Hans Andersen, Kongsbjerg, sig saaledes:

I Løbet af 2 Maaneder indgik til Kontoret i Tinglev 3000 Andragender om Laan, men heldigvis fik Landeværnet saa stor Tilslutning, saa vi har kunnet hjælpe alle, som overhovedet kunde hjælpes. Og om Fremtidens Opgaver udtalte Hans Andersen:

Noget af det, jeg venter mig mest af, er vor Ungdom.

Store tyske Grundejere tilbyder os rigeligt med Jord, men den er for dyr endnu, de holder Prisen for høj. Desuden kan der med Fordel udstykkes en Del Jord, som ligger for langt fra Gaardene, og her har vi i flere Tilfælde hjulpet til Oprettelse af nye Brug.

Landeværnets Formaal er nationalt, men vi maa passe paa kunstig Forcering, og søge at anbringe vore unge paa paalidelige Vilkaar.

Vi vil holde ud med Tyskerne. Rejser de flere Penge, tror jeg ogsaa, vi kan rejse flere.

I 56 Aar stod vi fast, da vilde det være trist, om vi gav tabt nu.

»Landeværnet«s Arbejde er ikke endt. Det bliver ved, og der er mange Vanskeligheder tilbage endnu. — Og vi andre maa holde ud med dem dernede, »de har holdt ud som faa i Verden kunde«. Hver Gang, de har Brug for vor Hjælp, da maa vi være villige og glade til at yde den. I den store

Skæbnestund kom de hjem, de skal mærke det altid, de var velkomne. — Og staar vi Last og Brast med dem, kan der vel blive Sandhed i Hostrups Ord til Tyskland: »Du kan vel kro dig af Døgnets Kaar og af Sejren, de har dig skabt, men du fører en Kamp imod Tusind Aar, og i den har du visselig tabt«.

AAGE JENSEN.

LANDEVÆRNET

Prolog, fremsagt ved Politikens sønderjydske Koncert af *Johannes Poulsen*.

Lad Danmarks Flagstang staa i Danmarks Rige!
Hør det i alle Hjørner, alle Kroge!
Fik Armods Aag en Broder til at vige
fra Danskes Vej maa alle Danske sige:
»Vi vil staa Vagt om dig og Dannebroge!
Forskriv ej danske Marker, danske Enge,
din danske Sjæl — for andre Magters Penge!«

Vi praler ej, og ingen vil fortørne
en Nabo, ej i Nord og ej i Sønder.
Men er vi kun en Spurv imellem Ørne,
vi elsker *vort* til hvert et Verdenshjørne,
fra Hav til Hav, fra Skagen og til Tønder.
De andre elsker *deres* — det forstaar vi!
Hvis *vort* vi elsker mindre — da forgaar vi!

Og det skal Sønderjyllands Bønder vide:
Vi nord for Aaen har kendt bedre Dage,
men naar de vil med os mod Nøden stride,
vil vi som de vor Del af Nøden lide,
ét Folk vi er med fælles Fryd og Plage.
Vi hjælpes ad, naar vi af Byrden trykkes!
Vi glædes sammen, naar vor Gerning lykkes!

De har holdt ud, som faa i Verden kunde.
Da de kom hjem med deres Land og Byer,
da flaged Bakker, Sletter, Sø og Sunde,
vi sang af Fryd, som Nattergal i Lunde,
og traadte Drømmedans paa Sommerskyer.
Er Glæden svunden, naar i Hverdagsklæder
vi ud til Dagligdagens Arbejd træder?

Nej, Glæden lever, selv om Graavejrs-Syner
har lagt sig for en Tid langs Himmelranden,
og naar vi nu gaar ud og Vinden tryner,
en Dag det sner, en Nat maaske det lyner,
saa staar vi lidt og tager os til Panden;
men har vor Haand langs Pandefuren strøgen,
paa ny vi venter Solen over Højen.

Fra Arilds Old har vi haft Tro paa Kræfter
med evig Fremtid i vor Folkestamme.
Det blev en Skat, vi vogted siden efter,
om end vi Drager saa med Kløer og Kæfter.
Vi haaber, Troen aldrig staar til Skamme!
Det er som om vort Flag vi hører sige:
»Lad Danmarks Flagstang staa i Danmarks Rige!«

THØGER LARSEN.

MIN ARGENTINA-REJSE 1927

Som en stor Overraskelse kom der sidste Foraar en Opfordring til mig om at paatage mig en Foredragsrejse ud til en af Jordens fjerneste Egne, Sydamerika.

De sidste 4 Aar forud havde der som Repræsentant for Danmark været en Højskolemand eller Præst — L. Bækhøj, Ollerup, J. Rosenkjær og Fr. Schrøder, Askov, samt Pastor Carlsen, Ringe, — udsendt til at besøge vore Landsmænd dernede paa den sydlige Halvkugles sydlige Del: *Argentina.* I Aar bad man saa mig rejse.

Jeg skulde holde Foredrag, Gudstjenester, være Hovedtaleren ved et 8 Dages Stævne paa deres eneste Højskole; og saa aflægge saa mange Privatbesøg som mulig hos de ret spredte danske Nybyggerkolonier. Dette tiltalte mig stærkt.

Efter Aftale med Højskoleforstander *L. Bækhøj,* Ollerup, som er de dansk-argentinske Menigheders betroede Mand herhjemme (B. har i en Aarrække været Lærer i Argentina) rejste jeg da, ledsaget af min ældste Datter, Gudrun, og min Søn Sigurd (som ogsaa havde faaet Lyst at følge) med det tyske Skib »Sierra Morena« fra Bremen den 6. August sidste Sommer. Jeg skal nu fortælle om nogle Indtryk og Oplevelser paa Rejsen til *Buenos-Aires* — mere i næste Aarsskrift.

Stort og majestætisk ser saadan et moderne Udvandrerskib ud, som en Kæmpebygning paa 4 Etager, med Plads til 1—2000 Mennesker. Rejsen gaar jo over Atlanterhavet, der rækker det meste af Vejen fra den nordlige til den sydlige Polarkreds. Rejsen skulde vi tilbagelægge i Løbet af godt 3 Uger.

Langt af Led at fare, og længe at bo paa Havet!

Under et brusende Hornorkesters Musik fra Dækket »ta-

ges« Landgangsbroen. Vinkende Lommetørklæder afløser rørende Afskedsscener. Mange ses jo der for sidste Gang her i Livet! Mange skjuler dog en dyb Smerte under tilsyneladende overlegen Munterhed. — Som saa tit i Livet!

A. *Livet paa et Udvandrerskib.*

Der er i Begyndelsen en ret dæmpet Stemning. Man kigger saa forskende paa hinanden — og gør sig sine Tanker! Ret hurtigt bliver det temmelig broget, ugenert. — Der udskiller sig dog snart visse Grundtyper, og naturligvis her som ellers: »Krage søger Mage«.

De fleste Passagerer er tysktalende, en Del dog Polakker, Lithauer og Russere.

Ved vort Spisebord har vi en ung Tysker, en kraftig og djærv Bondetype, *Otto,* som har en mægtig Appetit. »Den, som smører godt, kører godt« er et af hans mange muntre Ordsprog. Da vi taler om Krigens Gru, som han har oplevet den, og om den løsslupne Tone, mange viser paa Skibet, siger han: »Ja, Mennesket er den sletteste Skabning af alle! — Jeg glæder mig til i Brasilien at blive Hersker over en Hær af de hornede — det er mit Ideal.«

Allerede paa Jernbanen paa Vej til Bremerhafen gjorde en revolutionært udseende *Maxim Gorki-Type* Indtryk paa mig: Uden Hat, som det netop passede til ham, med en vældig Paryk, der svarer godt til hans tætte, kraftfulde Bygning og med et sammenbidt energisk Ansigtsudtryk *studerer* (skriver og læser) han ustandselig; for Øjeblikket, ser jeg, er det en Bog om Buenos-Aires, som jo nok er hans Rejses Maal. Han repræsenterer den unge Mand, der *vil* frem, og kommer *frem.* Et godt Eksempel paa megen tysk Ungdom for Tiden, tror jeg. Det vege, vage, udglidende og usikre, som *har* kendetegnet saa megen Ungdom i Danmark, møder man ikke meget af her ombord. En ung, »øllet« Fyr (ikke dansk) savnes dog ikke. Han ta'r sig Fremtiden ret let: »Man har jo kun én Ungdom — og vel kun én Atlanterhavsrejse! Skaal!« — Lad mig sidst nævne en smuk, tysk Type, min Ven *Hilgen-*

feld, tidligere Officersaspirant, hvis Far mistede sin Formue i Krigstiden, saa Sønnen ikke kan faa Hjælp hjemme fra. Behøves heller ikke, har man Indtryk af. Sundhed og Livsmod lyser ud af hans smukke, unge Ansigt; en kæk Karl, begavet og selvstændig i sin Tanke og Tale. Allerede været 2—3 Aar i Argentina. Der er Stof til Mænd i Nutids Udvandrerungdom.

Damerne kan jeg ikke saa let karakterisere, der er jo ikke saa mange af dem heller; dog synes jeg, at nogle af dem gør et ret tarveligt Indtryk. To yngre, tiltalende Kvinder, der holder sig meget sammen — de skal begge over og holde Bryllup — synes min Datter og jeg at faa et godt Indtryk af. Ellers er det ikke rart for en helt ung Kvinde at indlade sig paa at rejse alene. Set fra et spansk-argentinsk Standpunkt er det knap helt passende. Sydboen er Ridder mod Kvinden!

— Mens de sidste Maager kredser over Skibet, og Bølgerne begynder at vokse, gaar man en Runde paa Dækket eller faar sig anskaffet en Liggestol, der helst anbringes saadan, at Øjet hele Tiden kan hvile paa den friske, grønblaa Havflade. Var der blot ikke alle disse højt snakkende og opsigtsvækkende Halvbarbarer, som med deres Skvalder og Udraab saa tit forstyrrer én, saa kunde man egentlig have det saa idyllisk som ved Bovbjerg Strand! — Og saa har man dog den Fordel at være midt ude paa Havet. Den støjende Uro paa Dækket stilner oftest af ved Solnedgangen, den nyder de fleste stille. De færreste ser jo Solen staa op (som jeg tit gør), hvilket dog oftest er det mest betagende. Man kommer til at holde af *Sol, Hav, Himmel* og saa Aftenens *Stjerner!* De har her stor Magt over én. Især Tropehimlens.

Aftnerne nydes forskelligt. De er vel for den selskabelig anlagte Del den skønneste Del af Døgnet: Musik savnes sjældent hverken i Salonerne eller ude paa Dækket. Nogle Gange om Ugen bekendtgøres det fra Morgenstunden: I Aften *Dans* Kl. 9! Og saa kommer hele Orkesteret, som ogsaa tit spiller en Times Tid om Formiddagen. — Søndag Morgen spilles en Salmemelodi, og det assisterer ved Gudstjenesten, baade den ka-

tolske og den evangeliske (lutherske). Ogsaa naar der ikke danses, spilles der tit om Aftenen, udmærkede Musikstykker af de gamle Mestre og tyske Folkemelodier, som uvilkaarlig faar Folk til at synge med, som de sidder i Smaagrupper omkring ved Bordene i Salonerne eller ude paa Dækket.

Mærkeligt nok saa faa, der optræder aktivt disse Maaneskinsaftener med Dans paa Dækket. Men tæt med Tilskuere er der altid. Til *Kostumeballet* har mange forberedt sig i flere Dage. Forskellige gode Sangnumre (f. Eks. en Svejtserpiges smukke Alpesange — Jodlen) gjorde stor Lykke.

— Saadan »gaar« Tiden for det store Flertal egentlig med ingenting, en Ferietid uden Pligter og Arbejde. De fleste har naturligvis laant en Roman i Skibsbiblioteket, og enkelte tager Timer i Tysk eller Spansk hos den tyske Læge. Det sidste burde absolut *alle* Udvandrere til Sydamerika gøre, selv om det koster lidt, da det ogsaa er af stor økonomisk Værdi saa hurtig som muligt at faa lært Landets Sprog.

Man aner heller ikke paa Forhaand, hvor forfærdeligt det i Grunden er at staa ene ude ved en Landstation, hvor ingen kan et Kvæk andet end Spansk. — Meget kunde læres paa den lange Rejse. En Del gør det ogsaa, mest to og to sammen.

Tiden falder egentlig ikke lang de første Par Uger. Saa nu »gynger« den ellers godt. Vi er kommen gennem Kanalen — har set Calais hvide Kridtklinter —, men herude paa den *spanske Sø* er det, ens Søstyrke skal prøves. — Det gaar dog galt for omtrent alle. Det ses ikke alene paa de blege, filosofisk-spekulative Ansigtsudtryk, men ogsaa ved Spisebordene. Der er saa tomt et Par Dage. Og vi faa, der mødes, godter os ved at være mere hærdede end de andre. For den norske Søulk, Førstemaskinmester Johnsen, Bergen, er det især en ren Svir. »Tænk, jeg var *ene* ved mit Bord i Dag, alle de andre 10—20 Stykker var syge. Og saa spurgte én mig, om jeg da ikke var *lidt syg*. — *Jeg søsyg — jeg!* Og saa lo han overlegent muntert. Han har sejlet Jorden rundt.

B. *Landgang i Lissabon og paa Madeira.*

Aa, hvor det alligevel gør godt at sætte Benene paa Jorden igen! Vi anløb ganske vist, men med kort Ophold, baade Frankrig (Boulogne) og Spanien (Vigo), men først i Portugals Hovedstad *Lissabon* (½Mill. Indbyggere) fik vi saa langt Ophold, at der blev Tid til at nyde Sydens Natur. Byen ligger malerisk op ad stejle Bjergskraaninger, en af Verdens ældste og berømteste Havne- og Handelsbyer (sammenlignes med Konstantinopel i smuk Beliggenhed). De offentlige Parkers Pragt er uden Sidestykke i Europa; bedaarende Udsigter ud over By og Havn. Besøg paa Museum med berømte Mestres Malerier og i Domkirken (saa et spansk Bryllup!) Dens høje Kuppel ses viden om. Vandrede for første Gang paa Rejsen mellem slanke, høje Pinjer og Palmer, Oliven, røde, blomstrende Nerietræer og pragtfulde Blomsteranlæg. Støder pludselig paa et fint og stilfuldt indrettet offentligt Bibliotek, aabent for alle, midt i en skyggefuld Park!

Af det brogede Folkelivsbillede bemærker vi især de mørkklædte Kvinder med majestætisk Holdning; og beundrer det frie ved Mændenes Maade at færdes paa. Gamle, rystende, rynkede Kvinder med tunge Byrder paa Hovedet! En Lazaron har hist og her lagt sig i Skyggen inde ved en Mur. De smaa Pakæsler med en mægtig Stabel af Kurve og Kasser paa Ryggen vækker éns Medynk.

Men nu maa vi skynde os til Skibet. En god Forsyning Druer og Pærer faas hos de ivrigt gestikulerende Frugthandlere ved Kajen — Farvel! nu glider vi igen ud fra den smukke Havn.

Dagbogsnotitser: Vaagnede i straalende Morgensol over det smilende Hav! Bjergene endnu skylagte, men lysende Smil og Morgenfriskhed over venlige Kystbyer. Ja, naar jeg staar her paa Dækket og ser den brede Guldflod fra Skibet ud mod Øst, ser ud over det blødt vuggende Hav, saa stiger med Solen en stille Tak til kendte Toner:

Tak for Dagen,
Tak for Livet,
Tak for alt, hvad Gud har givet!

— — Solfyldte, hvide Sejl, — — hvide Huse med røde Tage! Minder mildt om Danmarks Kyster.

— — Nu letter Taagen over de højere liggende brune Bjergaase, hist og her titter spidse Tinder frem, andre Steder kuppelformede — og der henne rager op af Havet en gammel graanet Fæstning med lodrette Klippevægge ud mod Havet. Med sit firkantede Taarn minder den næsten om Ribe Domkirke.

Skibet styrer nu lige ind mod Portugals Hovedstad, Lissabon, berømt ikke alene for sin skønne sydlandsk prægede Beliggenhed, og som en af Verdens vigtigste Handelspladser, men ogsaa vel kendt fra Korsfarertiden. Uudslettelig indskrevet i Verdenshistorien ved Jordskælvet d. 1. Novbr. 1755, der lagde ⅔ af Byen øde og dræbte hver 10. af dens 300,000 Beboere!*) Vi passerer Gibraltarstrædet .....

Europa — Farvel! Nu gaar Farten mod *Afrika!* Men vi maa her nøjes med et lille Besøg ved dens Kyst: Øen *Madeira* med omliggende Smaaøer (portugis. Besiddelse).

Oppe før Solen! Ser i Morgengryet det skarptindede Klippeland ind mod Afrikasiden (udfor Marokko). Alvorsfuldt betragter man her stærk Oprindelighed, Værdighed og Vælde! Toppene er skjult i Skytinder.

Ned ad Bjergsiderne ses smaa, hvide Klippestykker, nej, Huse er det. Legetøjshuse ligner de, med smaa grønne Pletter omkring, Vinhaver. Ellers brunt, nøgent, fattigt at se. Men vi véd, at Øens Jord er frugtbar, hvor den vandes. Mange Steder ledes Vand gennem Tunneler fra den mere regnrige Nordside herud til Sydsiden, saa Hvede, Vin og Sukker vokser vel. Ingen Regn fra Maj til Septbr. Desuden ernærer man sig ved at lave Kurvemøbler og Broderier, som sælges til Tu-

---

* 1908 skete her en politisk Rystelse: Dobbeltmordet paa Kong Carlos og Kronprinsen, der gav Anledning til Kongerigets Omdannelse til Republik.

rister, der befarer Øen — falbydes energisk i Havnen fra Smaabaade, der omlejrer os.

Landgang Klokken 9—1. En Baad ind til Kajen koster 4 Mark.

Man er ved at blive ædt op af Folk, som paagaaende falbyder Okseslædekøretøjer (5 Mk.) til det højt beliggende Palads-Hotel med den vide Udsigt over By og Havn. Lad gaa! Ind stiger vi tre Følgesvende i denne Himmelseng paa Slædetræer med Jernskinner, Gardiner ved Siden og en hel Tronhimmel over, og sætter os paa bløde Bolstre. De hornede opmuntres med kraftige Hyl af de to Kuske, som løber ved Siden, og Ild gnistrer af de smaa, toppede Brosten! Op ad de smalle, stejle Gader gaar det muntert. — Men pludselig staar det hele stille! »De maa undskylde, men jeg maa ha' 2 Mk. mere — ellers kan jeg ikke køre derop!« siger Snyderen, pustende af Varme og spændt paa, om det gaar. — Men det gik ikke! For ikke at blive myrdet allerede paa Henvejen til vort fjærne Maal fik han dog delvis sin Vilje. (Øjnene lynte uhyggelig skarpt!) Turen var varm, men Udsigten var ogsaa vidunderlig: By, Vand og Bjerges blaa Sommerdis! Ned ad gik det i en Ruf — med Haandslæde — men ikke uden at blive snydt! Det hører med her. »Der gives ikke en ærlig Portugiser«, siger den danske Sygeplejerske Frk. Jacobsen, som lige er kommen ombord her, »men handle kan de alle. Jeg kender en stor Dreng, som lever af at sælge sin Hund for en Sixpence. — Naar Køberen er kommet lidt hen ad Gaden, fløjter han ad sin Ven. Og vips er den tilbage! — Nyt Salg!« En afdanket Hankat falbydes for en Mark. Og er endda skaldet! —

Madeira hører til den portugisiske Republik, altsaa katolsk Religion. De fleste Mænd kan hverken læse eller skrive. Kvinderne lærer det slet ikke. Mændene mørke, mandige Typer.

Matronerne er almindelig noget dovne. Deres Maal er at blive saa tykke som muligt. Skønheden stiger i samme Grad,

mener de: Køn er — tyk! (Altsaa ikke ens Smag alle Vegne!) Tidlig gifte, tidlig gamle og graa.

— — Ja saaledes lever man ude paa en ensomt liggende Øgruppe i Atlanterhavet!

C. *Ækvator—Brasilien.*

Midt imellem nord. Vendekreds og Ækvator passerer vi de klippefulde, skønne *Kapverdiske Øer* den 16. August (Syd for Sahara). — Ækvatordagen (med »Daab«) fejres med en munter og frisk Lystighed. Lysthavende gøres først sorte, snides saa omkuld i et kæmpemæssigt Kar, under en Brandslanges Sprøjten forsvinder de, mens Tilskuerne jubler af Glæde, der dog pludselig forvandles til Hvinen og Skrigen, idet Neptun (Havguden) lader Publikum afsvale ved en mægtig Straale hen over alle Hoveder. — De varmblodige Gemytter under man især en saadan!

En dejlig Overraskelse for alle var det ogsaa paa selve Ækvatordagen at se den solhede Menneskeskare flygte ind, da der pludselig kom en Regnbyge! Lidt Graavejr gør godt.

Den lange, ensformige Tur fra Afrikas Vestkyst til Brasiliens Østkyst nærmer sig Afslutningen: Vi anløber *Pernambuco, Rio* og *Santos* med Ophold de to sidste Steder, der i blændende Sydsol og Naturskønhed hensætter en til et Drømmelands uforlignelige Oplevelser. — Men dette er *Virkelighed!* Derom mulig ved en senere Lejlighed. (Vi fik endnu mere at se der paa Hjemturen).

Her gælder det, om noget Sted, *forud* at have skaffet sig Klarhed over, hvad man vil se; og saa hurtigt faa fat i en Bil og af Sted. Selve *Rejsen* til Argentina er langt det vigtigste af Naturskønhed. Derfor nyd endelig Tiden og Lejligheden, og spar ikke for meget, det »betaler sig«. I Livets sjældne og værdifulde Lejligheder gælder det at være vaagen og leve! Siden er det oftest for sent eller umuligt. Der er ikke saa mange af Livets store Øjeblikke. — At rejse er ikke bare at komme et Sted hen, selve Rejsen er tit en vigtig Del af den store Oplevelse.

D. *Landgang i Argentina.*

Før gik omtrent alle Danskeres Udvandrerlængsler mod *De forenede Stater.* Saa lukkedes der, saa Døren kun staar paa Klem. *Canada*-Agenterne var lykkelige og forsømte ikke at male dette »ideelle Udvandreland«, som de kaldte det, med de mest rosenrøde Farver — bare de kunde sælge en Billet! — I den senere Tid vendes manges Blik mod det store, aabne Sydamerika, især Republikken *Argentina* — Her er *Plads* nok, *Jord* nok, og god Jord at dyrke. *Arbejde* nok — og *Mad* nok! Fire gode Ting. Mon der saa er noget at betænke sig paa? — Ja, meget. Udvandreren betænker i Reglen for sent, hvad han mister, og tænker kun paa, hvad han *mulig* kan *vinde.* — Hvad mon de tænker, de Tusinder, som aarlig gaar i Land ved Kæmpefloden *La Platas* mægtige Millionby *Buenos Aires,* Argentinas Hovedstad? — Man kopsættes, faar sit Pas stemplet, og sætter saa sine Ben for første Gang paa den nye Verdens Jord.

Spændingen udløses: Nu *er* man der! Men et Utal af nye, spændende Spørgsmaal vaagner i Stedet. — Dette er noget andet end danse paa Dækket! — Her kræves en Mands hele Handlekraft, Tanke og Vilje.

Bedst, om man paa Forhaand er to, som ubrødelig kan stole paa hinanden og hjælpes ad. — Men »gaa paa« med Anspændelse af yderste Evne er en mægtig Hjælp!

At vide, man *skal,* giver Kræfter!

Emigrantomraadet hedder den store Plads, som man kommer ind paa ved Landstigningen, og hvor Europas Kæmpeskibe »udlosser« deres Indhold af Emigranter, hvoraf uhyggelig mange er unge Familiefædre, ofte med Kone og Børn i Følge (eller ogsaa ventende hjemme). — Man kan komme derind paa dette Verdensmarked af Mennesker til hvilken Tid det skal være paa Dagen (der fordres dog særlig Legitimation dertil), og altid vil man se vandrende i Hobe staaende i »Kø« og ventende paa Billetter, eller enkeltvis hele denne Skare af fattigt klædte (i Reglen uden Overtøj), underlig forsagte og uroligt søgende Mennesker, som for

nogle Dage har Husly og Føde frit i det uendelig store »*Emigranthotel*«, som Staten underholder (med Millioners Udgift aarlig).

De fleste kan ikke andet end deres Hjemlands Sprog, kan derfor intet spørge om, og ved ikke stort andet end følge de andre som en Flok Faar! Saa hurtig som muligt sendes de afsted med *Fribillet,* fri Rejse til hvilket Sted i Landet de ønsker, hvis de har noget Ønske. Ellers sendes de ned til en Egn, hvor man ved, de kan finde Landsmænd. Danskere bor mest paa Tres-Arroyosegnen, spredt paa et Omraade som Danmark, o. 10,000 i Tal.

At komme ud af, bort fra den store By og de store Forhold virker allerede befriende. — Nu kommer det vel snart, tænker man, »det forjættede Land!«

Skuffelsen er vistnok stor for mange, naar de kører gennem den elendige, uhyggelige Bebyggelse af Buenos Aires, som ses mange Steder i dens Udkanter, forresten ogsaa ved Havnekvarteret. —

Den *sten*løse, *skov-* og *træ*løse Pampasslette med de uendelig udstrakte Flader virker nedstemmende at se paa under en hel Dagsrejse. — Men man maa tage Landet, som det er.

Der *er* alligevel mange gode Muligheder. — —

— — —

Mit Besøg var en stor Glæde for mig, og jeg tror, Glæden var gensidig. Mine Landsmænd gav et solidt og godt Indtryk. Der er gode Hjem og gode Kaar i mange af de danske Egne mellem Tandil og Necochea.

Voldum, den 1/11 1927. H. J. VEDDE.

(Fortsættes.)

Efterskrift.

Til unge, som spekulerer paa at tage til Argentina, vil jeg sige, at Klimaet er godt og Forholdene derovre er gode; men en »Fremtid« er der egentlig kun for Landmænd. Enkelte

Smede og Maskinister kan nok faa Arbejde ved at passe de mange Maskiner, der findes paa de større Ejendomme.

For Haandværkere gaar Vejen i Almindelighed først en Tur paa Landet, og det er en haard Omgang, især i Høstens Tid (December—Januar), men da er Lønnen ogsaa omtrent det dobbelte af den almindelige Karleløn, som er 60 Peso*). I Tandils Omegn er Lønnen knap saa stor som i den sydlige Del af Provinsen Buenos-Aires.

Mærkeligt er det, at mange Emigranter har næsten intet andet med end det, de staar og gaar i.

Man maa betænke, at alting (undtagen Fødevarer) er dyrere der end i Europa. Desuden faar man fri Fragt af Rejsegods baade paa Skibet og paa Banerne i Argentina. Paa Landet (Campen) maa enhver selv sørge for Sengetøj og Sengested, derfor er det praktisk at have to—tre gode Tæpper med og en Pude samt en Hængekøje, som man senere selv kan sætte paa fire Ben og bruge midlertidigt som Seng. Det kan om Vinteren (vor Sommertid) tit være koldt og blæsende, saa lidt varmt Undertøj er ikke af Vejen.

Arbejdstiden er fra Solopgang til Solnedgang; der er ikke noget, som hedder 8 Timers Arbejdsdag, og i Høsten har man end ikke Tid til at holde Søndag. I det hele taget maa unge Udvandrere være forberedt paa, at de fleste Forhold er ganske anderledes end dem, vi kender herhjemme fra Danmark.

---

*) En Peso = 1,50 Kr.; men Købeværdien svarer omtrent til 1 Krone her.

ANTON NIELSEN

I Aar for 100 Aar siden fødtes Forfatteren og Højskolemanden Anton Nielsen. Hans Fortællinger, der i sin Tid læstes i mangfoldige danske Hjem, er nu kun lidet kendt af den yngre Slægt. Derimod er han kendt af de fleste unge gennem den lille Aftensang »Ved Solbjærgslag«, en Sang, der synges overalt i vort Land. Og Kristensen-Randers havde Ret, da han en Gang i et Digt om Anton Nielsen skrev saaledes:

> En Sjællandsfar, kun Spurv af Rang
> og ingen Sangens Drot,
> ved Solbjergslag dog kvad en Sang,
> som Folket huer godt.

Den Sang har vundet Folkets Kærlighed. Og den holder mange danske Mennesker af at synge, naar de slutter deres Dag. — Jeg kommer siden tilbage til den.

Men er Anton Nielsen kun kendt af vor Tids Ungdom gennem denne Sang, saa vil mange ældre med Taknemmelighed mindes hans øvrige Forfatterskab. — For 40—50 Aar siden, da Læsning i Hjemmene var mere sparsom end nu, da man af Bøger ofte kun fik Aarets Almanak og saa maaske holdt Ugebladet »Husvennen« eller et andet af den Tids gode Ugeblade, da stiftede man herigennem Bekendtskab med Anton Nielsen. Den saakaldte Skolelærerlitteratur holdt jo paa den Maade sit Indtog i danske Hjem. En Litteratur, der vel ofte er set paa med en vis Ringeagt, men som dog havde sin store Betydning ved at vække Lysten til god Læsning og ved at højne Idealet for det daglige Liv. Det var en Litteratur, der vel ikke var stor Kunst, men som var skrevet i et for jævne Folk

forstaaeligt Sprog, og som skildrede det jævne Hverdagsliv, som enhver kender, skildrede det som det var, og dog ud fra et ideelt Syn paa Livet og Menneskene.

— Iblandt de Mænd, som skabte denne Litteratur, var Anton Nielsen den første, selv om han ikke blev den største.

Han var som sagt »en Sjællandsfar, kun Spurv af Rang«, — født i et Degnehjem i Sneslev ved Fuglebjerg d. 5. Maj 1827.

Hans Forældre sad der som Degnefolk i et lille magert Kald, hvortil der ganske vist hørte 4 Tdr. Land, men Jorden laa langt borte fra Skolen og blev derfor daarligt passet. — Indtægterne var jo smaa for en Degn i de Tider saa vel som i det hele taget for den jævne Befolkning. — Men der blev heller ikke stillet store Krav til Livet. — I sin Bog »Barndomsliv i 30erne« fortæller A. N. om, hvorledes det daglige Liv formede sig i en sjællandsk Landsby den Gang, altsaa for ca. 100 Aar tilbage.

Det var i de Tider, da ½ Mils Køretur til et Nabosogn var en vældig Begivenhed for et 7—8 Aars Barn. A. N.s første Rejse var en saadan Køretur til Hovedsognets Kirkeby Førslev, hvor Faderen en Søndag skulde være Kirkesanger. Han havde mod Sædvane taget et Køretøj, og Familien skulde med. Men — alt det, der dog var at se! Husene, Herregaarden, de mange Mennesker, Præstens fine Stuer og al den Herlighed, de rummede. — Anton Nielsen glemte aldrig den Tur. Hvor skulde der lidt til i de Tider, for at det blev en Begivenhed, der blev husket længe. — En Herskabsvogn gennem Landsbyens Gade, et Besøg af en Mand fra en fremmed Egn — det var tilstrækkeligt til Samtaleemne i flere Dage. Anton Nielsen fortæller, at hans Far en Dag kom hjem fra Købstaden med en lille Æske, som hverken Børnene eller de voksne havde set Mage til før. »Her skal I bare se!« sagde Faderen, mens de flokkedes om ham. Og saa tog han en Pind op af Æsken, strøg den mod Æskens Side, hvorved der fremkom en hel Eksplosion, et Knald, der efterfulgtes af et

Skrig fra alle de omstaaende. Det var Svovlstikkerne, der for første Gang holdt deres Indtog i Hjemmet. — En saadan Æske kostede 1 Mark. — Men der var ikke Tale om at bruge Tændstikker til Hverdag. Nej, Æsken skulde gemmes, for at man højtidelig kunde fremvise den sjældne Opfindelse, naar der kom fremmede. — En lige saa stor Begivenhed var det, da Skovfogdens Hans en Dag kom i Skole og havde en Staalpen med. — I stor Forundring flokkedes baade Lærere og Børn om ham, men Skæbnen vilde, at Staalpennen endnu samme Dag blev stødt saa haardt imod Bordet, at Spidsen knækkede. Og nu var de alle enige om, at dette ny Skriveredskab ikke havde nogen Fremtid for sig. Man vilde snart vende tilbage til Gaasefjeren igen.

Anton Nielsens Far var en samvittighedsfuld og dygtig Lærer, — men selvfølgelig af den gamle Skole. Opdragelsen i Hjemmet var stræng, men dog kærlig og forstaaende, saa Tillidsforholdet blev bevaret mellem Forældre og Børn. — Moderen havde i sin Ungdom tjent i en Præstegaard, hvor hun havde modtaget nogen Paavirkning; og med dette Hjem vedblev hun altid at staa i Forbindelse. — En Datter derfra forærede Drengen Anton den første Bog, han ejede. — Det var en Sangbog. — Og den Dag, han fik den, blev ogsaa en af de store Dage i hans Barndom.

Som et Træk i hans Væsen, der allerede i Barndommen tyder paa den vordende Digter, kan nævnes hans skarpe Iagttagelsesevne overfor Mennesker. Hans Evne til — ud fra deres Maade at være paa at slutte sig til noget mere, noget om deres Væsen og Karakter. Han siger selv, at han var kun 6 Aar gammel, da han begyndte at frastødes, naar Folk viste alt for overdreven Venlighed imod hans Forældre. Saa havde han en Følelse af, at det ikke var ægte. Han spekulerede meget paa, hvem af deres Omgangsfæller der nu mente, hvad de sagde, og hvem der ikke mente det, og han var selv sikker paa, at hans Bedømmelse var rigtig.

Hans Barndom faldt paa 2 Steder, først i Sneslev, hvor

han var født, og siden i Reerslev, hvortil Faderen blev forflyttet, omtrent ved den Tid, Anton havde naaet den skolepligtige Alder.

Nogle faa Aar efter Konfirmationen træffer vi ham paa Jonstrup Seminarium. Det blev nemlig Bestemmelsen, at han skulde gaa Degnevejen ligesom sin Far. Men det blev ikke noget rigt og skønt Ungdomsliv, der mødte ham paa denne Lærerskole. Jonstrup var den Gang — og et Stykke længere frem i Tiden — bekendt som den mest døde og aandsforladte af de danske Lærerskoler. Og Anton Nielsen bekræfter dette. — I sin Bog »Seminarieliv i 40erne« giver han en interessant, men iøvrigt trist Skildring af det Liv, der her mødte de unge Mennesker. Hvilken Forskel, naar man hermed sammenligner Morten Eskesens Skildring af Livet paa Snedsted Seminarium i Ludvig Kr. Müllers Tid (ogsaa i 40erne).

De unge Mennesker mødte i disse deres Læreaar paa Jonstrup intet som helst, der kunde gøre Sindet friere og gladere, intet, der kunde paavirke deres Følelse og Hjerteliv, eller hjælpe dem til at finde et aandeligt Stade. — Kun Lektieterperi og Ramse gik det hele ud paa. — Forstanderen, som iøvrigt var en lærd Mand, talte i de 3 Aar ikke til Eleverne udover Timerne, undtagen naar han skældte dem ud. Og dog forærede de ham hvert Aar en Gave paa hans Fødselsdag. A. N. fandt ogsaa, at dette var Komediespil og fik siden Mistanke til Elevgaver. Imidlertid maatte jo Forstanderen paa den Dag takke baade for Gaven og for den Tale, hvormed den blev ham overrakt. — Men det gjorde da han ved at sige med Haanden paa Hjertet: »Naar Følelserne bliver mange, bliver Ordene faa«. — Og dermed gik han.

Nogle af Eleverne mumlede: Kunde vi blot hver Dag slippe med saa kort et Foredrag!

Trods den strenge Behandling blev Seminaristerne alligevel hovmodige af deres Smule Lærdom. Naar en Seminarist talte med en »ulærd« Bondemand, var det næsten en Naadessag. Næsten alle Seminaristerne bandede, og gjorde de det

ikke, blev de haanet og kaldt »de hellige«. »Og saa var vi dog«, siger A. N., »nogle dumme, uvidende, uvorne Drenge, der selv i høj Grad trængte til Opdragelse«.

En skøn Oplevelse fra disse Aar anfører han dog som noget, der fik Betydning for hans Liv; men det kom ikke Seminariet ved. — Det var en af disse mærkelige Oplevelser, som kan komme over os, saadan »ganske af sig selv«. A. N. havde aldrig før haft noget egentligt Indtryk af Naturskønhed eller i det hele taget haft Sans for Naturen og dens Rigdom. Da sker det en Aftenstund, just som han gaar sig en Tur ved Furesøen i Nordsjællands herlige Skove, at der pludselig kommer et saadant stærkt Indtryk i hans Sind. Den nedgaaende Sol kaster sit Guld paa Bøgeløvet hinsides Søen, og Aftenfreden sænker sig over Landskabet. Da oplever han for første Gang i sit Liv et bevidst Indtryk af Naturens Skønhed. Han kan ikke forklare, hvordan det kom, men han kunde hele sit Liv aldrig glemme det Øjeblik. — Men siden den Tid kunde han altid finde noget nyt og skønt i Naturen — en stadig Kilde til Berigelse. Det er mærkværdigt med saadanne Øjeblikke i et Menneskes Liv, der ligesom paa een Gang kan løfte et Forhæng og aabne Udsigten ind til en Skønhedsverden, man ikke før har haft Anelse om.

— Efter Seminarietiden er Anton Nielsen i henved en Snes Aar Lærer i Børneskolen, først i Roneshøj ved Slagelse, senere i Munkebjergby ved Sorø. Og i Munkebjergbytiden kommer han for Alvor ind paa at skrive Fortællinger. — Den første: »En Vinteraften i en Bondestue« udkom allerede 1859 i et Ugeblad, og i 1861 udgav han den første Samling Fortællinger »Fra Landet« I. Disse Historier fik snart taknemlige Læsere. De handlede jo mest om sjællandske Bønderfolk som de gik og stod i det daglige Liv, og Skildringen var jævn og virkelighedstro. — Senere kom der flere Samlinger.

Perlen iblandt disse Fortællinger er nok den om Hyrdedrengen, en Skildring, der altid griber Mennesker om Hjertet. Og hvad der fortælles her, er dog en gammel velkendt Hi-

storie, som saa ofte er oplevet her i vort Land. Det er den lille 7—8 Aars Purk, der maa sige Farvel til sit lille Hjem og rejse ud at tjene. Fars og Mors Sorg, som de søger at skjule saa godt som muligt for den lille. — Moderen kan vel ikke holde Taarerne tilbage, men Faderen søger med sit gode sjællandske Humør at oplive dem begge, søger at finde de lyse Sider ved Sagen og taler om det pæne Tøj, lille Hans skal have i Løn. Og saa følger vi den lille Fyr ud til Genvordighederne med de slemme Gæs og Lammene, der vil løbe i Naboens Havre. Vi deler hans Sorg og Smerte over Karlenes kaade Drilleri, da de sender ham efter en Møddingskraber, hans Angst for Husbondens Trusel om Straf, men ogsaa hans Glæde over Moderens Besøg derude paa Brakmarken, da hun bringer ham den lille Mølle, som Faderen har lavet til at oplive hans Tilværelse. Især deler vi dog hans Glæde hin Efteraarsdag, da han vender hjem med sit pæne ny Tøj og med Gaver fra Husbond og Madmor for tro Tjeneste. Nu favner han atter sit lille, fattige Hjem, Far og Mor og Søskende med al sin Kærligheds Varme. Og nu oplever Familien en af de glade, lykkelige Stunder sammen, der kaster Solglans over deres fattige Liv, og som viser, at Lykken ogsaa kan findes under smaa Kaar.

I de andre Fortællinger viser A. N. ogsaa sine Læsere en Række Typer af sjællandske Bønderfolk fra den Tid, Typer som Læseren godt kendte og derfor gerne vilde læse om. — I samme Spor fortsatte han i de følgende Bøger. Men over Forfatterens eget Liv kom der en ny Ungdom, da han først i 60erne lærte at kende Højskolemanden Ernst Trier fra Vallekilde. Igennem denne Mand førtes han ind i et helt nyt Liv og fik en stærk Følelse af Fællesskabet baade med det danske Folk og med den kristne Menighed. Han aflagde ofte Besøg paa Vallekilde og hørte Triers stærke varme Vidnesbyrd. Paa den Tid fik han desuden et Par nye Venner i de 2 Fynboer, Digteren Mads Hansen og Gaardejer Peder R. Møller. Det var Mads Hansen, der fik den Idé, at A. N. skulde være Højskoleforstander. Under et Besøg i Munkebjergby forelagde

M. H. ham sin Plan. Højskolen skulde ligge i Syd-Fyn, i Vester Skjerninge, og A. N. skulde være Forstander.

— Da A. N. betroede dette til Ernst Trier, svarede denne: »Det er noget galt noget, du der er kommen ind paa, du har ingen Forstand paa at holde Højskole«. A. N. svarede, at det jo sikkert kun blev en mindre, lokal Skole, og i hvert Fald kunde det da ikke skade Trier. »Desuden vil jeg ogsaa først i Lære hos dig,« sagde han. — Saa blev Bestemmelsen, at den nu ca. 40-aarige Mand skulde til Vallekilde som Elev. Og det skete. Dog saaledes, at han fik Lov til at holde enkelte Foredrag for Eleverne. A. N. havde med sig en Karl, der havde tjent ham i Munkebjergby. Denne unge Mand blev ogsaa Elev paa Vallekilde. Og det er nok ham, der er kommen ind i en af Anton Nielsens Fortællinger under Navn af »Hans, der kom paa Højskole«. Denne Hans er i Fortællingen blevet noget for sig selv og næppe en Type paa en Højskolekarl fra 60erne. Han bliver jo, som afdøde Forst. H. Rosendal, Lyngby, altid udtrykte sig, naar han omtalte Historien, »et rent Vidunder i Løbet af 5 Maaneder.« — A. N. er, skønt ellers Realist, kommen lovlig højt op her. Men Fortællingen blev meget udbredt og læst ogsaa uden for Danmark. Imidlertid var der mange af Læserne, som kom til at stille større Forventninger til de opdukkende Højskoler, end disse kunde svare til. Ogsaa Bjørnstjerne Bjørnson var nok imellem dem, som med Begejstring læste denne Skildring af, hvorledes den danske Folkehøjskole i en Haandevending kunde faa en ganske almindelig Karl til at blive en helt anden end han var i Forvejen. Bjørnson gæstede selv Vallekilde, mens Anton Nielsen var der. — Men som sagt, Historien var lovlig meget i det blaa. —

Imidlertid rejste A. N. til Vester Skjerninge i 1868 og begyndte — sammen med en ung Medlærer — at holde Højskole under meget smaa Forhold. Der var kun et Værelse til Privatlejlighed baade for Forstander og Lærer, og Skolestuen maatte tillige bruges som Spisestue. Der kom dog 16 Piger den første Sommer. Baade A. N. og hans Medlærer var meget

forlegne med det hele, men det gik dog, og de fik trods alt en god Sommer ud af det.

Der laa i Nærheden af V. Skj. en gammel Vandmølle; den laa idyllisk i en Kløft, skjult af Bakker til alle Sider. Fra de kratbevoksede Bakker var en smuk Udsigt ned imod Mølledammen og mod en Skov, der fandtes ved Siden af. I stille Sommeraftener var her et vidunderligt Fuglekvidder. Mange forskellige Fuglestemmer lød imellem hinanden, og sent paa Natten lød Nattergalens Stemme ganske alene.

Her søgte Højskolens Lærere og Elever ofte ned i Aftenstunden. Som nu Anton Nielsen sad her en Aften ganske alene, fødtes Sangen »Ved Solbjergslag« i hans Sind og Tanke. Han vilde heri først prise den dejlige Sommeraften, men tillige forsvare de smaa og fattige Sangeres Ret til at lade deres Stemme høre. Den fattige Spurv havde ogsaa sine Tilhørere, — Børn og barnlige Sjæle —, der var glade ved den. — Han har jo sikkert tænkt paa sig selv i den Forbindelse. Sangen havde oprindelig 8 Vers. I Sangbøgerne har den kun 4. — Den skal nu anføres her med følgende Vers:

Ved Solbjergslag
naar Vinden aander de køle Drag,
naar Lunden glinser i Fyrstedragt,
naar Himlen straaler i gylden Pragt,
naar Sol tilvinker al Verden brat
et mildt Godnat.

Ved Solbjergslag
da toner Lunden af Fugleslag,
og det er Solens det varme Bryst,
der synger Afsked med Fuglerøst,
dens Vemod tolker i Aften sval
en Nattergal.

Ved Solbjergslag
da glemmer Folket den lange Dag,
de unge, gamle, de store, smaa
nu Fuglesangen de lyde paa,
den synger Freden og Hvilen ind
og løfter Sind.

I Morgengry
i Hyldebusken ved Hyttens Ly,
der sidder Spurven, den Fattigmand,
hans Tale viser hans ringe Stand,
de store, kloge foragte maa
den Spurv saa graa.

I Morgengry
de Smaabørn vaagne som født paany,
i stakket Skjorte, paa bare Ben
de spille om paa den kolde Sten,
de hilser Spurven med Smil igen:
Godmorgen Ven!

I Morgengry
ved fattigst Hytte, i fattigst By,
der priser Spurven sit ringe Kaar,
at Barnehjertet ham godt forstaar,
af Kvidder og Jubel der paa en Gang
bli'r Morgensang.

Saaledes blev altsaa denne Sang til i Aftenskumringen ved den gamle Vandmølle. —

Højskolen fik snart Fremgang, uagtet Befolkningen i selve Vester Skjerninge var meget fjendsk sindet imod den. (En Aften, da Mændene i Byen havde betalt Præstetiende og i den Anledning holdt et lille Gilde, fandt de endogsaa paa at lave Optøjer uden for Højskolen og dundre løs paa Døre og Vinduer). Men Elevantallet gik frem, og hvad der særlig bidrog dertil, var vel nok Anton Nielsens Fortællinger, som efterhaanden blev kendt i vide Kredse. Som Højskolemand havde han vist ikke særlig sin Styrke i at holde Foredrag, men mere i at samtale med den enkelte Elev og forstaa, hvad der optog de unges Sind. Paa den Maade fik han den Lykke at række mange en hjælpende Haand. Her kom ogsaa hans Digterevne og hans Evne til at iagttage Mennesker ham til Hjælp.

I 1882 flyttede han Højskolen til Ollerup, men her virkede han kun som Forstander i 2 Aar, idet han i 1884 solgte Skolen, og Kristensen Randers blev nu hans Eftermand. — Anton Nielsen ofrede sig da for sin Forfattervirksomhed og skrev

i Aarenes Løb mange Fortællinger, næsten alle i samme Stil og om samme Slags Mennesker som i de første fra 60erne. — Der var nok ikke megen Udvikling i hans Forfatterskab, men det var foruden af en sund Virkelighedssans baaret af et ideelt Syn paa Menneskene. Han havde faaet fat i nogle af de Toner, der efter 1864 kaldte vort Folk til Samling og Rejsning, til Kirke og til Skole. Og da han tillige vidste og forstod, hvor meget det gammeldags Hjemliv, den gamle hjemlige Dannelse var værd i vort Folk, saa søgte han ogsaa som Forfatter at vise Folket denne Værdi. Livet kastede mørke Skygger paa hans eget Hjemlivs Lykke, og han fik næppe kendt den i sine Manddoms Aar. Men den Ungdom, han samlede om sig, gav ham i nogen Maade Erstatning derfor. — Tidlig blev han ældet, og han døde, knap 70 Aar gl. i 1897.

Hans gode Ven, den anden sjællandske Bondedigter Zakarias Nielsen, har træffende skrevet om ham: »Megen Kamp og megen Glæde og megen Smerte var hans Liv præget af; meget delte han ud og megen Kærlighed tog han ind, men egentlig Lykke, Hjertets store, varme Fryd lærte han næppe at kende. Men han var en virksom, varmblodig Natur, en Mand, der vilde det bedste for sit Folk og arbejdede for det med Mund og Pen og hele sit Hjerte«. —

Derfor fortjener han ogsaa at mindes paa sin 100 Aars Dag.

J. L. CHR.

FRIMODIGHED OG TUNGE TIDER —

Nogle Tanker i Anledning af Fortællingen om Jairi Datter og den blodsottige Kvinde.

En underlig stærk Stemning kan tage en ved Synet af de golde, øde Marker, som i Aar saa pludselig blev vinterhvide af den tidlige Sne.

Den *sorte* Jord og det *hvide* Liglagen minder begge saa tungt om Død.

Og — dog! Jeg kom i Gaar til at se paa et ungt Træ, nylig plantet sidste Foraar. — Der sad virkelig bitte smaa, spirende Knopskud — som blundende Barneøjne! Knopper — altsaa Liv! Slumrende Vaarbebudere!

Jeg blev glad ved at møde dette Vaarvarsel; saa tidlig og saa opmuntrende — længe før Vaarens Gennembrud, og dog som en lys og forjættende Stemme fra »*Livets Land med Glædens Kilder*«.

* * *

Paa sin Jordevandring maatte Jesus træde tunge Stier, tit mødes Ansigt til Ansigt med den tause Død. Og paa Vejen til et Sørgehus, hvortil han hidkaldes, standses han ved Mødet med en Kvinde, som han ogsaa maa hjælpe: en ængstelig og forknyt, som forgæves har »søgt og søgt« i 12 Aar, og ingen Hjælp fundet.

Denne Kone nærmede sig ham *bagfra* og rørte ved Kanten af hans Kappe i det stille Haab: Kan jeg blot røre ved hans Klæder, bliver jeg *frelst!* — Ja, det er næsten til at smile over! Hvilken Forsagthed og Ydmyghed! — og dog en Frimodighedsspire, der inderst ligger som et gryende grønt

Vaarvarsel. — —Og Jesus vendte sig, saa sig om og sagde: Vær kun ved *frit Mod,* min Datter, din Tro har frelst dig! — Saaledes bliver da virkelig hendes aarelange Længsel opfyldt — *alligevel! Alligevel!* »Saa længe der er Liv, er der Haab!« Dette gamle Ord gælder endnu. Gælder ogsaa et enligt, forknyt Menneske. — Men det gælder om, selv træt, at *søge og søge Livets Herre,* og *aldrig give op!* — Saa møder vi ham!

Inderst i hvert Menneske er dog et *Haab,* og der er ogsaa en *Herre,* som kroner Salighedens Haab. Tro paa dette Haab og denne Herre! Saa sker Underet!

Saadan er Tiden *nu* ikke saa forskellig fra *før.* Men der er den afgørende Betingelse: at disse to: Livets Herre og Livets Haab, de *mødes.* De *maa* mødes! Thi kun det er Frelse. Alle de daarlige Læger og uduelige Raad maa ikke faa os til at opgive Haabet om at møde ham, som har Kraften til at bringe Helse og Frelse.

Eksempel paa denne stille Frimodighed, som maaske slet ikke ses og mærkes af andre, ser vi i den gennem mange Aar trofast bedende Moder Monica, *Augustins Moder,* som næsten til sin Død maatte gaa gennem Tungsindets Taaredal og dog tilsidst oplevede *sit* Frelses Haab. Og i den unge Mand, som fjærnt fra Fædrelandet prøvede paa at glemme alt og alle, Danskamerikaneren *Jacob Riis,* som ved Fortvivlelsens Afgrund vækkes ved bare at røres af en ligesom han selv forkommen, stakkels Skabning, en hjemløs Hund, der rørte ved ham.

»Fligen af hans Klædebon« — kan det ikke lige saa godt være en levende Skabning som Sømmen paa Jesu Kappe, som den syge Kvinde søgte og greb fat i.

„Mæt os Gud med Livets Brød
— — —
Sjælen kender ingen Nød,
blot den rører ved din Kjortels Flige."
(P. E. Benzon.)

H. J. VEDDE.

AT SIGE VERDEN RET FARVEL

I de senere Aar er der adskillige, der har prøvet at give Udtryk for deres Oplevelser sammen med en eller anden Salme. Det er ogsaa Tilfældet med den Salme »At sige Verden ret Farvel«. Jeg skal blot nævne, at Mænd som P. E. Benzon i Galten, Biskop Ludwigs i Aalborg, Pastor Carlsen i Ringe og flere har prøvet paa at give Udtryk for deres Oplevelser sammen med denne Salme. Imidlertid kan vi hver især have vore Oplevelser og føle det som en Virkelighed og netop synes, saadan som jeg har oplevet det, har de andre nu ikke faaet fat i det. Naar jeg derfor giver Udtryk for min Opfattelse af denne Salme, er det hverken for at skildre den historisk, dens Forudsætninger eller dens Former, til den faar den Skikkelse, hvori vi kender den fra Salmebogen, men for at faa sagt noget, Livet har lært mig, og som jeg synes er udtrykt i denne Salme stærkere end noget andet Sted.

Udgangspunktet for mig er det Ord, Jesus siger til sine Venner den sidste Aften, han er sammen med dem: »Jeg har endnu meget at sige; men I kunne ikke bære det endnu. Men naar han Sandhedens Aand kommer, skal han vejlede eder til hele Sandheden«. (Johs. 16,12-13.)

Uvilkaarlig spørger jeg: Var det da ikke hele Sandheden, de var i, da de dog havde Jesus nærværende i det daglige Liv?

Hver Gang vi oplever en Ting som hele Sandheden, maa det virke i os paa den Maade, at vi erfarer det som noget, vi aldrig kan slippe, hvordan det saa end gaar. Overfor det, der er hele Sandheden i vort Liv, kan der ikke gives Afkald, her

kan der blive Tale om at dø, hvis nogen vil tvinge os derfra. Vi føler, at den Ide, den Sag — den Tilstand, der er hele Sandheden, vil blive ved at være, selv om vi forsvinder. Saadan har Mennesker altid haft det. Vidnesbyrd paa Vidnesbyrd møder os derom.

Ja, det, der er Sandheden, lever uden mig og dig. Har vi mødt det og erfaret dets Magt, da giver vi os og er ikke noget i os selv.

Vil vi anvende den Opfattelse overfor Jesu Disciple, ser vi, at han havde god Grund til at tale, som han gjorde. De havde ikke oplevet hele Sandheden om ham.

De kan være haarde af Hjerne og Hjerte, og det stod fattigt til med deres Tro, Haab og Kærlighed.

Mange trak sig tilbage og vandrede ikke mere med ham. En fornægtede ham, og en forraadte ham.

Saadan ser vi i Træk efter Træk deres Svaghed afspejle sig. Og da han hænger paa sit Kors, er det en Flok af slagne Mænd, der haabløse ser paa deres døende Høvding. Hvor er deres Ide, det, der skulde give Korsets Ord: Sangerrøst og Kæmpekraft. — De kendte ikke Sandheden om Jesus Kristus. Havde de kendt den, havde alt været anderledes.

Først efter Paaskemorgenen blev det anderledes, for først da erfarede de hele Sandheden, at Jesus Kristus ikke alene var i Livet, men han var ogsaa i Døden.

Naar jeg bruger dette Udtryk om Jesus Kristus, der er i Døden, tænker jeg ikke saa meget paa den legemlige Død, men paa alt, hvad der hører Døden til. Liv og Død, de største Modsætninger. Har Livet mange Tjenere, saa har Døden det saa vist ogsaa. Dødens Tjenere, der forgifter Sjælen og lægger Hjertelivet øde, maaske længe før end de angriber Legemet. I Almindelighed er Forestillingen om Døden kun knyttet til Legemets Død, og dog er Aandens Død en langt større Ulykke. Jeg saa et Menneske, ca. 30 Aar gammel, hjælpeløst som et lille Barn, vandrende hver Dag i en Cirkel med ca. 20 Meters Diameter, blot sigende det Ord »Mor«. — Kroppen var sund nok, kraftig ligefrem, men Aanden død. —

Saadan er Døden, ogsaa den, der slaar Sjælen ihjel ad tusende Veje. — Men det er Sandheden om Jesus Kristus, at han ikke alene er i den Verden, hvor Livets groende Kræfter udfolder sig, han er ogsaa i den Verden, hvor Dødens Magter raader. — Først naar Hjertet erfarer det, opleves hele Sandheden om ham. Da bliver der af »en liden Flok, svag og bly og bange nok, Kæmper stærke«. Derfor blev der efter Paaskemorgen og Pinsedagen af den forskræmte Discipelflok »en Hær af Kæmper stærke«, der kunde gaa ud med Korsets Ord og trodse Baal og Brand.

Naar jeg har nævnt dette Forhold, er det for at gøre opmærksom paa, at der mangfoldige Steder findes Vidnesbyrd om, at saadan har Mennesker oplevet det og saadan kan det opleves den Dag i Dag. I Grundtvigs Salme finder jeg et Vidnesbyrd om dette: Ingen af os kender hele Sandheden om Jesus før den Dag, vi har oplevet, at han er at finde ogsaa der, hvor Rædslen bygger, der hvor Synd og Djævel, det opløsende og ødelæggende møder os.

Grundtvig tog aldrig fejl af Døden. Den var ikke alene i hans Manddom Livets store Modsætning, den blev alle Dage den Fjende, der med »sin Istaphaand gør Skel mellem Liv og Aand«. Døden rummede Rædslen, og den Forestilling om en blidelig Udgang af Livet laa ham meget fjernt. Jo mere man elsker Livet og lever det, jo mere bliver Dødens Verden det, man gruer for.

Vi hører Grundtvig sige:

„Min Sjæl har faaet at finde
al Dødens Bitterhed,
en Afgrund er derinde,
og Udvej ingen ved."

Nej, ikke i Menneskeverden er der nogen, der ved Besked og kan klare det for os. Hvordan skal jeg bjerge Livet:

Liv og Død, den store Gaade,
Død for Synd og Liv for Naade,
hvad selv Engle knap forstaa,
daglig dog jeg tænker paa,

thi det er mig selv, det gælder.
Tiden skrider, Dagen hælder,
og os alle gæster brat
Dødens lange Vinternat.

Her er ikke Tale om en beskikket Time, hvori Døden kommer. Ej heller om Gud, der kalder sit trætte Barn. Døden er ikke Guds Vilje.

Jeg forstaar det saa godt. Jeg har oplevet det, at Døden kom i Barndommen og forandrede hele min Tilværelse. Jeg har set unge dø og ældre med, og mere og mere er det blevet mig klart: Døden er ikke Guds Værk. Godt da for os, der har oplevet, at vi ogsaa i Dødens Verden kan møde Jesus Kristus.

Det er ud fra Livets dyre Erfaringer, Grundtvig i 1843 skriver det første af Salmen: »At sige Verden ret Farvel«. Men han skulde gennem mørke Afgrunde, inden det blev til den Salme, vi kender fra Salmebogen, og som kom til at lyde ved hans egen Gravfærd. Hvad jeg skriver om Salmen, er ikke et Forsøg paa at give dens Historie, det er mine egne Oplevelser med Salmen:

»At sige Verden ret Farvel,
i Livets Gry og Livets Kvæld
er lige tungt at nemme;
det lærtes aldrig her paa Jord,
var, Jesus, ej Du i dit Ord
hos os, som du var hjemme.«

Der kan tænkes paa, om det er muligt at blive rigtig færdig med Menneskelivet. Det kan lade sig gøre for den, der i Livets Ord har mødt den korsfæstede og genopstandne Herre og Frelser, for det han bringer Hjertet Vished om, er netop dette: At hvad der er af Livets Art, det skal ikke blive i Døden. Hvedekornet lægges i Jorden, og er der ikke Liv i det, saa hører det Døden til, men er der Liv, da sprænger det sit eget og Jordens Hylster. Her er ingen Forskel paa gammel og ung. Vi har alle en Længsel efter, at der skal komme noget ud af vort Liv. Alene det gør, at det er svært

at tænke sig Timeglasset udrundet. »Bare jeg ikke har levet forgæves«, hvisker Tyge Brahe paa sit Dødsleje. Der er en Angst, som ingen kan frigøre sig for. Hvilken knusende Dom i dette: Det har ingen Betydning haft, at det Menneske har levet. Kan vi da bestaa i Dødens frygtelige Prøve, hvor Mandevid staar stille? Kun Jesus Kristus kan hjælpe os dertil.

Hvor tit hos Dig end Trøst jeg fandt,
naar Hjertet skjalv, og Graaden randt,
og Verdens Bølger bruste,
ved Støvet hænger dog min Sjæl,
og Slangen bider i min Hæl,
skønt Du dens Hoved knuste.

Er det ogsaa Sandhed, at Jesus er i Dødens Verden. Tit og ofte har det været lifligt med Apostelskaren at love Herren, men saa mange Gange fra Livets Højdepunkter gik Vejen mod Afgrundene. Synden havde godt fat i Hjertet. Saa sandt! Hver eneste blandt os kan tale med derom. Vi kom slagne fra Livets Markedspladser og mærkede, skønt vi godt kendte dette: Han er død for vore Overtrædelser. Imellem den jublende Fryd og det smertetunge, min Synd, ligger Kristenlivet. Imellem Livets kongelige Indvielse og Dødens Tilintetgørelse af Hjertets Grøde vandrer vi mod Evigheden — Dødens eller Livets. — Hvor har det fyldt Menneskehjærter med Angst. — Og man søgte mange Læger. Kun en eneste vidste, hvordan det stod til. Vi var ikke Løgnere, naar vi erkendte disse vore Kaar, men vi blev det den Dag, vi prøvede at bilde os selv ind, at vi kunde bygge Glædens Guldtempel i Taarernes Dal. Vi var og blev under Støvets Kaar: Døden.

O, Jesus, Herre Broder sød,
Du kender bedst den bitre Død,
du har den overvundet;
vor Skabning grant og kender Du
og ved, vi alle ser med Gru
vort Timeglas udrundet.

En underfuld Trøst for Kristne, at den, vi kalder Vor-Herre, kender Døden, kender den fra dens Magt over Men-

nesker og kender den fra dens Greb i ens eget Liv. Kampen mod Døden begyndte tidlig i Jesu Liv. Den mødte ham som Sorg, Savn, Sygdom og Nød hos Mennesker, den opsøgte ham i Sjælens Nattetime og gjorde alt mørkt. Den bøjede hans Hoved paa Korsets Træ, men den kunde ikke sejre. Igennem dens Mørke gik Vejen til Paaskens Lysglans. Da Jesus er vor Broder kær, er det rigt at vide, hvordan han er hjemmevant i Dødens Rige. Vi kan ikke komme uden om den Tilstand, at vi ser vort Legems Død i Møde med Gru. Det er vel ikke alene Tanken om Pine og Smerte, der volder os denne Nød, men ogsaa dette: Kan Livet nu bjerges gennem denne Tilstand? Der er Virkelighed her, helt anderledes end naar der synges: »Lær mig, o Skov, at visne glad«. Saa fattig behøver det heller ikke at være. Det Blad, Vinterstormen i Dag jager med, har sin Historie afsluttet, Livets Spil er ude. Naturen stunder mod nye Fødsler. Saadan kan det ikke være. Der er nok at grue for:

„Ser jeg ind i Hjertekamret
og i Hjerteskrinet mit,
overalt jeg sporer Døden
ser og mere sort end hvidt."

Kan Du ikke hjælpe mig, Du kære Herre, der kender Døden, har stridt med den og sejret over den. Kunde jeg slippe derfor, saa var jeg færdig til at fare i Sky med det samme.

„O, kom, Du som engang jeg ved,
Du i din Faders Herlighed
skal klart Dig aabenbare,
var det i Gry, var det i Kvæld,
jeg skyndte mig med kort Farvel
i Sky til Dig at fare."

De gamle levede i dette, at der var nogen, der ikke skulde se Døden. Den ældste kristne Menighed indrettede sig vist helt efter den Opfattelse, at Herrens Genkomst var nær forestaaende. Og selv i vort Slægtled kan Mennesker indstille sig

med det for Øje. Nu kommer han i Glans og megen Herlighed. For den kristne, der har følt Herrens Nærværelse her i Livet, bliver det saa ligetil at tænke sig, — »ja, naar han kommer, da er Kristnes Kamp til Ende«, da skal Døden ikke mere raade. — Hvem der dog kunde slippe ind til Huset med de mange Boliger uden om Døden. Aabnede den Mulighed sig, var der intet andet i Verden, der kunde lokke. Helt ud forstaar man det kun, naar man virkelig har følt Sorg over Synd og Død, al Livsens bitre Ve og Vaande.

„Men kommer Døden førend du,
kom da i Løn og kom i Hu,
hvor mørkt det er i Graven!
Omstraal mig, saa jeg glemmer den,
salv Øjet paa din syge Ven,
saa jeg kan se Gudshaven!"

Der er skrevet meget dybsindigt om Indholdet af dette Vers. Jeg synes, at det er saa lige til, hvad der her tales om. Ensomheden, der truer. Vi er vænnet til at være flere sammen. »Vi avles af to, fødes af een, men dø, det skal vi alene«. Den Tanke har noget forfærdende i sig. At blive saa helt overladt til sig selv. Der er slet ingenting af det, der har fyldt i ens Liv, der kan følge med. Vi møder denne Frygt for Dødens Ensomhed saa mange Steder, saa vi kan slet ikke slippe fri for at beskæftige os med den. — Et helt Kapitel af den menneskelige Historie handler om den. Det er da godt, at vi ikke alene kan bede, som Grundtvig gør det, men at vi ogsaa kan vidne det, om vi har erfaret noget om, at Jesus Kristus er i Dødens Verden: Jesus Kristus har taget det tunge og svære af det Ord: Alene. Saa er det da til at komme igennem. Gudshaven, hvor vi skal tale Ven med Ven, ses der langt ude, men jeg tør vandre Vejen — for jeg ved, jeg er ikke ene. Aldrig jeg forlades skal i Dødens Mørke og Øde. Lad mig da, om det er muligt, faa det bekræftet, inden jeg skal lukke mine Øjne. Lad en Ven som dit Sendebud bringe din Varme, dit Lys og din Klarhed til mig:

„Kom i den sidste Nattevagt
i en af mine kæres Dragt,
og sæt dig ved min Side
og tal med mig som Ven med Ven,
om hvor vi snart skal ses igen
og glemme al vor Kvide."

Det Vers er for mig blevet det kæreste af dem alle. Det blev levende for mig i min Ungdom og har siden faaet større Dybde, rigere Indhold. Ikke mindst har Fortællingen om Professor Rasmus Nielsen og Smeden Søren Peter givet mig Kærlighed til dette Vers.

Hver Gang jeg mindes, hvorledes den gamle Smed fra sit Dødsleje skriver sit: »Kære Ven, Rasmus — Kom i den sidste Nattevagt«, bliver det saa levende, hvad her er Tale om. Det minder mig om de to i Emaus, der bad: »Bliv hos os, Mester, for det lakker mod Aften, og Dagen hælder«. Den mest menneskelige af alle Bønner. Hvor er det velsignet at vide, at midt i Dødens Verden kan Jesus Kristus være os nær i en Vens Skikkelse. Rigere kan Mennesker næppe opleve Livet, end det kan lade sig gøre i Venskab. Det Venskab, der rækker ud, hvor der kan tales om det store Møde, hvor vi mødes hos vor Herre kær. — I en saadan Stund kan Livets Ord falde som Dug paa slagne Enge, og Hjertet opleve Trøsten over Døden — Ensomhed og Angst er borte, og Jesus selv nærværende, gaaende os i Møde, »gør de blege Kinder røde, tørrer alle Taarer af«. Og vi skal kunne kende, at det er ham, der taler, hans Røst har sin egen Tone.

„Kom som du vil, jeg ved det vist,
du selv har sagt, at her og hist
du kendes vil paa Røsten,
den Røst, hvorved trods Verdens Larm
os Hjertet brænde kan i Barm
og smelte hen i Trøsten."

Jesus sagde: »Jeg giver eder ikke som Verden giver. Min Fred efterlader jeg eder«. — Det Fredens Ord ved Daabens Bad, det er hvad Jesus Kristus giver, og vi kan netop aande-

lig vokse dertil, at vi kan høre, om det møder os paa ægte Vis. Der lyder Røster nok, der vil fortælle os, hvad vi skal tro og gøre, men det er ikke Livets Røster. Barnet og den blinde kender deres Kære paa Røsten og vil gerne følge den kære, kendte Stemme. I vort Forhold til Jesus Kristus skulde der gerne blive saa megen Vækst, at vi kan høre hans Stemme. Der strides meget i Menneskenes Verden, og adskillige hævder deres Meninger og Anskuelser som de eneste rette. Hvad har det vel altsammen at betyde mod dette ene, at jeg hører det af Jesus Kristus selv: »Se, jeg tager dig med i mit Følge«.

„O, lad mig i min sidste Stund
det høre af din egen Mund,
som Aand og Liv kan tale,
hvor godt det er i Himmerig,
og at du Stol har sat til mig
i dine lyse Sale!"

»De skal komme fra Øster og Vester og sidde til Bords med Abraham, Isak og Jacob«, maa der ogsaa være Plads til mig. Lad mig komme ind til Livet og ikke blive i Døden. Hjertet trænger saa haardt til at møde dette velsignede i Herrens eget Ord. Saa kan en Sjæl gaa trygt til Hvile, for hos os er han, der ikke slipper sine kære i Dødens Dale, og ikke lader os ene nogensinde. Men har Hjertet oplevet det, da skal den Kristne kunne smile ad Døden.

„Før Døden med sin Istaphaand
gør Skel imellem Støv og Aand,
bortvifter Hjertets Varme,
indslumre skal jeg da med Lyst,
som Barnet ved sin Moders Bryst
i dine Frelserarme."

Modsætningen mellem Liv og Død bliver her altovervældende. Døden med sin Kulde og saa det sovende Barn. Kristenlivets Kaar tegnet i de to Billeder. Døden driver Varmen ud af Livet, hvad Skikkelse den kommer i, og hvornaar den kommer. Dens Væsen er Kulde, hvori intet gror. Hvor mærker det os. — Mon Mennesker egentlig tænker paa, hvad

det er, der menes med Ordene »en isnende Kulde, der slaar en i Møde«? Det er Døden, den dræbende for alt godt og smukt, som Livet rummer. — Kolde og haarde bliver vi, for Rædslen bygger, hvor vi bor. — Lad mig ikke komme under den Magt, men leve med dig, der er Livet og Lyset, saa jeg oplever det, at du er mig nær og giver min Sjæl et Hjem herneden skabt og bygt for Evigheden. Da har Døden tabt, og det fuldkommes, hvad Herren har talt om sine Venner, der ikke skal smage Døden. —

Mange af de Ting, jeg har nævnt, kunde oplyses ved Eksempler — jeg har undladt det, for jeg tror, at hver især vil kunne finde Træk nok, der fuldtud bekræfter, hvad jeg har dvælet ved. Men der er et Træk, jeg maa nævne. Det gjorde et stærkt Indtryk paa mig, da jeg hørte det, og nu, jeg har siddet med Grundtvigs Salme i Tankerne, bliver det saa levende. I den Tid, Jakob Knudsen var Præst i Mellerup, døde en Mand, der var hans Sognebaandsløser, og Begravelsen skulde foregaa der, hvor Manden boede. En af de mange, der var tilstede ved den Lejlighed, er min Meddeler. Den afdøde og hans Hustru havde levet forunderlig smukt med hinanden, og deres Hjem havde været et Sted, hvor Mennesker, naar de kom der, uvilkaarlig følte, at her var Kristenliv.

Saa stod da Kisten i Kirken, og paa en Stol tæt ved sad Enken. Hun havde Sorg og alligevel Glæde. Da nu Jakob Knudsen skulde tale, stod han dybt bevæget og famlede efter Ordene. Det kneb for ham at beherske sig — og først efter en Stunds Forløb fik han stammet frem: Ja, hvad skal jeg sige til dig, Mette Marie, du, som ved saa meget mere end jeg. Alt det, I to har levet sammen med hinanden og med Gud i Jesus Kristus, det har kunnet bære jer, og det bærer dig. Jeg ved jo, at du synes, det er, som din gode Mand er gaaet ind i en anden Stue og har lukket Døren i efter sig et Øjeblik, saa du venter blot paa, at den skal blive lukket op igen og I to mødes for aldrig at skilles. Mere fik Jakob Knudsen ikke sagt. Der sluttede han af, og, sagde min Meddeler, det glemmer jeg aldrig. Da forstod jeg, hvad Kristendom er,

hvad det er at leve med Jesus Kristus, der ejer Livets Ord og er hele Sandheden.

Jeg har tit maattet tænke over det — og nu, jeg er vendt tilbage til det, hvormed jeg begyndte, synes Grundtvigs Salme at være et gribende Vidnesbyrd om den Virkelighed, han havde over sit Liv, og hvordan den førte ham over Golgatha til Paaskemorgen og Pinsedagen. Budstikke-Boisen udtalte ved Grundtvigs Jordefærd dette: »Den Herre, han troligen havde tjent, for hvis Skyld han i Livet havde bestaaet saa mangen haard Kamp, forskaanede ham for Dødskampen, — thi hans Bortgang blev som han længe selv havde ønsket sig den, og som han havde beskrevet den i det sidste Vers af hans mageløse Salme: At sige Verden ret Farvel«.

Saa ligger der da i denne Salme en Opmuntring til os om at holde fast ved den Haand, der raktes os i den hellige Daab, saa vi gennem Livets og Dødens Oplevelser kan møde det uudsigelige: »Du skal ikke være alene«. Ved sin Kamp mod Livets Avindsmænd »har Guds Søn, vor Ven i Nøden, Udvej aabnet os fra Døden«. Det er da ikke haabløst. Døden skal ikke raade. Med os følger den eneste, der ud af Livets og Dødens Mangfoldigheder kunde vidne dette:

»Jeg er Verdens Lys, hvem der vandrer med mig, skal ikke vandre i Mørket«.

Deri er der Hvile, og deri er der Glæde. — I Aarets og Livets korte Dage kommer det til os med en egen Styrke, med et Bud om at glemme Sorg og Savn, med en egen Inderlighed i det velsignede Julebudskab, der netop er til os, »der sidder i Dødens og Mørkets Skygger«, »det er det Lys, som aldrig slukt, jager det stigende Mulm paa Flugt, aabner Udsigten fra det lave, trøster mildelig mellem Grave«.

Som vi har oplevet det, kan vi i Sandhed faa en glædelig Jul.

AAGE JENSEN.

FRIHED OG FORNYELSE I BØRNESKOLEN

Det ligger nu snart en Del Aar tilbage, at et nyt Syn paa Skolens Maal og Midler begyndte at gøre sig gældende. Man vilde ud af Spændetrøjen, Eksamensuvæsenet o. saa fr. Lysten skulde drive Værket, Livsvirksomheden skulde træde i Forgrunden, det gjaldt om ikke at fylde, men at udvikle Eleverne. Et rigt og mærkeligt Skoleliv groede op rundt i Landene. De første Forsøg, der stammer fra England, er nu over 30 Aar gammel. Forsøgene vakte Opmærksomhed ud over Landene, og nye Forsøg kom til. Fra Italien kom et højst mærkelig Skoleliv, der vendte op og ned paa næsten alt inden for Skolen. Det var den kvindelige Læge Maria Montessori, der gennem sit Arbejde med aandssvage Børn havde opnaaet saa store Resultater, at disse Børn ved Eksaminer kunde klare sig sammen med de normale Børn. Hun fik da den Tanke, at hendes Metoder maatte kunne anvendes over for sunde Børn med endnu bedre Resultater. Omtrent paa samme Tid begyndte man i Belgien at skabe en ny Skole. Skaberen af denne, Ovide Decroly, var som Montessori oprindelig Læge. Ogsaa han begyndte at arbejde med svagt begavede Børn. Herved blev han tvunget bort fra at se Skolen som en Undervisning, som en Opøvelse i forskellige Fag. I Stedet for dette, som er den herskende Skoles Standpunkt, kom han til at se Arbejdet i Skolen som en Vækst, legemlig og sjælelig, hos en større eller mindre Gruppe af Børn, der alle er vidt forskellige. Under Opbygningen af denne Skole undlod han at optage Undervisning i den sædvanlige Betydning af Ordet, og i Stedet for byggede han videre paa den selvstændige Udvikling, Barnet havde erhvervet sig, inden det kom i Skole, ved sin Færden i Hjemmet, i Byen og i Naturen og ved sine lagt-

tagelser af Livet der. I Forbindelse med en Række dygtige Hjælpere skabte han sin første Skole, hvis Motto blev: »For Livet, ved Livet selv«.

Uafhængigt af disse Skoler begyndte et tredie fuldstændigt frit Skoleliv i Amerika, ogsaa i Tyskland begyndte frie Skoleformer. Herhjemme er vel heller næppe noget kulturelt Spørgsmaal drøftet ivrigere i de sidste Aar end Børnenes Undervisning og Opdragelse. De nye Krav om Opdragelse stilles under Debat. Meninger brydes, og da det nye er af saa stor Magt og i sine Konsekvenser af saa stor Rækkevidde, tvinges ethvert tænkende, skoleinteresseret Menneske til at tage Stilling.

Det nye begynder som ofte før med en Kritik af det gamle. Og for at forstaa, hvad de nye Ideers Forkæmpere reagerer imod og kæmper for, kan det være nødvendigt at skænke den bestaaende Skole en lille Omtale. Derved føres man maaske lettere til Forstaaelse af Grundtanken i det nye: større sjælelig Frigørelse og Udfoldelse af de i Barnet boende Evner.

Hovedanken mod den herskende Skole er, at det er en Undervisningsskole d. v. s. en udefra styret Efterligning. Læreren gør Arbejdet, og Børnene kommer efter. I stort som smaat bestemmer Læreren, hvilke Handlinger, der skal udføres i en Skoletime, og hvis Barnet ikke godvilligt efterligner de givne Forskrifter, sørges der for, at det sker ved andre Midler. Han er Autoritet for Børnene. Hele Regimentet er i hans Haand.

Han tager Byrden af Forberedelsen paa sig.

Gennem andre, gennem Bøger optager han alt i sig, hvad Børnene maa lære for engang at blive Medarbejdere i deres Folks Kulturkreds. Har han en god Hukommelse, behersker han meget paa engang. Han bestemmer, hvad der kommer for i Timen. Jo ældre han bliver, jo bedre sidder Stoffet fast, des mindre Forberedelse behøver han. Den slemme Skavank derved er blot den, at han let mister Afstandsbedømmelsen overfor Eleverne, som stadig skifter, medens det aarlige Stof

stadig kommer igen, og Læreren undrer sig til Slut over, at hans Elever endnu ikke kan de »simpleste« Ting. Mangen Lærer, der er blevet graa i Arbejdet, slutter da ofte, at Ungdommen nu til Dags er ringere, end da han var ung. En Dom, der naturligvis altid er falsk.

Som Fordelingen af Stoffet ganske ligger i Lærerens Haand, saaledes ogsaa Tilrettelæggelsen i Skolestuen. Han véd, hvor han vil begynde, og hvad han vil naa. Er han præcis, holder han op paa Slaget, medens Børnene i de nye Skoler mange Gange slet ikke bryder sig om at holde op.

Naar Timen begynder, har han Undervisningsmaterialet i Orden. Fra det høje Kateder eller et andet Sted i Klassen, hvorfra Efterligningen kan ledes, har han Overblik over Klassen. Inden Timens Slutning skal hver enkelt Elev forstaa, hvad Læreren véd. Han bestemmer, at der skal være Religionstime, og alle Børnene skal nu arbejde paa det samme Sted i Religionen, læse det samme Stykke Bibelhistorie, gennemterpe det samme Salmevers. Paa Klokkeslet holder han op og gaar over til Regning, og alle maa nu regne de samme Opgaver. I Dansktimen læser alle Børnene det samme lille Stykke i Læsebogen eller gennemgaar de samme Retskrivningsfejl o. s. v., alle skal følges ad i Udviklingen. I 11-Aars Alderen skal de være saa vidt, i 12-Aars Alderen saa vidt o. s. fr. Børnene presses ind i en bestemt Form. Men Menneskenaturen gror ikke paa Kommando. At gaa frem paa denne Maade er heller ikke i Samklang med den moderne Sjælelære, der bl. a. hævder, at der er tre Typer paa Tilegnelsens Omraade.

Der er dem, der lærer ved at gøre et Stykke Arbejde ad Handlingens Vej.

Der er dem, der lærer ad Følelsens Vej.

Der er endelig dem, der lærer ad Tankens Vej.

Det maa da være Opgaven at skaffe Opdragelse for alle tre Typer. Men den herskende Skole er *kun* indrettet for dem, der lærer ad Tænkningens Vej. Hovedmidlet i denne Skole er Spørgsmaalet. Læreren spørger. Maaske 20 af Klassens

30 Elever rækker Hænderne i Vejret. Flere maa med; naar der saa er tilstrækkeligt, og Spændingen er paa sit højeste, faar en enkelt Lov til at svare. De øvrige lader Hænderne synke og giver sig til at pusle med et eller andet, medens Svaret gives. De synker hen, til Kredsløbet med Spørgsmaal og Svar begynder igen.

Samtidig med, at Læreren stiller Spørgsmaalet, sidder han og tænker paa Svaret, der skal gives. Alle maa tænke de samme Tanker, give det samme lille Svar. Dette tages op og formes, saa det bliver rigtigt fra Indholdets Side, idet Læreren holder paa, at Banet skal tale i hele Sætninger. Eks.:

»Naar døde Kristian d. 9?«

»Kristian d. 9. døde i Aaret 1906.«

Tilsidst gentager hele Klassen Svaret i Kor. En saadan Form vilde jo aldrig blive anvendt i en Dagligstue. Det er kun et Skoleprodukt. Men hvorfor lader man ikke Barnet i Stedet for fortælle om egne Oplevelser og Iagttagelser? Ih! Hvor Munden gaar paa saadan et lille Menneske, naar det har noget at fortælle.

Som Barnet ved Spørgsmaal og Svar skal presses ind i samme Form, saaledes ogsaa paa andre Omraader. Klassen skriver i Takt, maaske til en lille Sang, til hvis Takt Haanden farer frem og tilbage flere Gange i samme Del af et Bogstav. Eller man staver i Takt, syr i Takt, høvler og saver i Takt. Næsten alle Undervisningsfag er kommen under Mekaniseringens Lov. Børn, Lærere, Undervisningsstof føjes ind under Loven for den udefra styrede og fremdrevne Efterligning.

To Ting er nødvendige, for at disse Metoder kan virke: Opmærksomhed og Interesse.

Klassen maa være rolig. Eleven maa forholde sig forskriftsmæssigt paa Plads. Siddepladserne er ordnede saaledes, at Læreren med et Blik kan overse dem alle. Vinduerne er blændede eller i al Fald anbragt saaledes, at de ikke forleder Børnene til at se ud, skønt de maaske mange Gange ved at betragte Livet udenfor kunde gøre Iagttagelser og

samle Erfaringer, der for Barnet er meget mere værd end det Kendskab til Tingene, som det erhverver sig gennem en Række Undervisningsfag, der er grundet paa voksnes Fakta, men som for Børnene tit og ofte kun bliver magre Ordmasser.

For Læreren er det en kæmpemæssig Opgave, Time efter Time, Dag efter Dag, Aar efter Aar at vinde ikke et enkelt, men en hel Mængde forskellige hyppigt skiftende Menneskers Opmærksomhed for sig og sit Arbejde. Det er da ogsaa utroligt, hvad der kan hittes paa for at holde Spændingen vedlige hos Børnene. Ja i københavnske Kommuneskoler har man endog drevet det til at udsende »Opkvikningsøvelser for Børn« i den og den Alder.

I disse og andre typiske Træk af den herskende Skole er det, de nye Skolemennesker begrunder deres Kritik. Børnene bliver Eftersnakkere, bliver selv et Stykke Mekanik, Initiativet lider Skade derved, tørrer maaske helt ud. Det hele Apparat sættes igang for at imødekomme Tidens stadig voksende Krav om flere og flere Kundskaber. Det gælder om at proppe Børnene saa meget som muligt med Alverdens Visdom og Kundskab, for at de kan blive dygtige Samfundsborgere, der forstaar de Ting, de faar at gøre med Livet igennem. Det ene Fag efter det andet optages paa Timeplanen uden Hensyn til, om det enkelte Barn kan tage imod det eller ej. Der opstaar Fagtrængsel, og kun lidt bundfælder sig. Fysik er en hel Verden for sig. Kemi maa de ogsaa have. Geografi — ja det kan ikke hjælpe at nøjes med Danmarksgeografien længere, de maa kunne det hele. Og for at de kan komme til at deltage i Samfundslivet, naar de bliver store, maa de have Samfundskundskab i Skolen. De maa pligtmæssig høre om Folkeforbundet og sætte sig ind i Enkelthederne i dets Organisation. Sprogkundskab maa de da ogsaa have! Ellers kan de jo ikke forstaa, hvad de hører i Radioen. De maa da vide, hvad der foregaar i Magdeburg!

Atter og atter maa man saa undersøge, om det, der skal proppes i Børnene, nu ogsaa hænger ved. Dette foregaar ved de aarlige Eksaminer. Men Eksaminer er kun Kundskabs-

prøver, Beviser for, om man har kunnet lære noget, men et meget ringe Vidnesbyrd om Elevens Udvikling, Selvstændighed, Tankegang og Tænkeevne.

Det synes, som det ikke staar klart for Skolens Mænd, at de tilgængelige Midler til at skaffe sig Kundskaber uden om Skolen er meget større end før. Naar vi har Konversations-Leksika, hvorfor skal Børnene saa være det? Det gælder om at udruste Børnene saaledes, at de selv kan erhverve sig Kundskaberne. Men her viser det sig, at den alt for store tidlige Paafyldning virker hæmmende og sløvende. Og det viser sig, at hvad man i en senere Alder har behov, tilegner man sig forholdsvis let. Men er det Trangen til at erhverve Kundskaber, der skal bevares, er det da fremfor alt nødvendigt, at Livsmodet, Livsvillien, Selvtilliden ikke kues og netop ikke hos de smaa og fattige i Aanden. Skolen, som den er nu, er indrettet for de velbegavede, de intelligente. Men Fuksene, dem som Forældrene stadig maatte hjælpe, og som græd deres modige Taarer under forgæves Forsøg paa at løse en eller anden spidsfindig Opgave eller lære en eller anden Lektie udenad. Hvad har man gjort ved dem? Hvorledes har man imødekommet deres menneskelige Evner og deres Trang til at leve Livet, det, som de har samme Ret til at leve som de, der fra Naturens Haand er rigere udrustede? Dem piller man ud, og hvor Skoleapparatet er stort nok, smækkes de i Sinkeklassen. Paa Landet, hvor dette af praktiske Grunde ikke kan finde Sted, bliver de Oversiddere, bliver tvunget til en ny møjsommelig Gennemterpning af det Stof, de een Gang har gennemtygget. Hvad værre er, de faar efterhaanden en — tit falsk, men derfor lige ødelæggende — Forstaaelse af egen Udygtighed.

Under alt dette bliver der kun ringe Plads for Barnets selvstændige Arbejdsevne og skabende Kraft. For at imødekomme de mange Krav, der stilles til Skolen, har man næsten glemt det vigtigste: Barnet selv. Under de store Spekulationer om, hvad Barnet skal blive til, har man glemt at spørge,

hvad det *kan* blive til, glemt at spørge Barnet selv. Og dog! Overfor Tidens stærke Krav staar Livets alvorlige Krav — Barnets Krav — og dette er Vækst d. v. s. Udfoldelse af de Evner og Kræfter, der er nedlagt i Barnet. Ikke Fabriksmateriale, ikke Slaver af Tidens Stræb, men dygtige, selvstændige, livsfriske Mennesker maa være Maalet for al Opdragelse. Bestræbelserne for at naa dette Maal skulde Skolen ikke gerne modvirke, men fremhjælpe.

Nu staar der altsaa rundt omkring i Landene Mennesker, der peger paa og har forsøgt at gennemføre et nyt Arbejdsprincip i Skolen. Undervisningen skal have sit Udgangspunkt i Barnets egen Skaber- og Opdagertrang; saavidt muligt bygger man paa Barnets egne Interesser. Derved kommer dets Natur til sin Ret, og det faar Lov til at leve sit eget Liv som en naturlig Fortsættelse af Livet uden for Skolen.

Før Børnene kommer i Skole, og mens de gaar i Skolen, lever de nemlig med i Hjemmets, Byens og Egnens Liv og gør deres Undersøgelser og Iagttagelser af Livet, som rører sig der. De følger Hestene bag Ploven og Ungkvæget i Engene, iagttager Haren og Ræven, Høgene og Storken. De hører om Fuglenes Vandringer og Dyrenes Vintersøvn. Plantelivet ser de i dets forskellige Trin. De ser Nordlys og andre mærkelige Fænomener. De har gaaet i den bedste Skole: Hjemmets Skole. Uden faste Læretimer, uden Lektier har de samlet sig mange Kundskaber om Tingene, der omgiver dem. De har lært sig Sproget og mange andre Færdigheder. Den skabende Kraft, der bor i Barnet, har faaet Lov til at udfolde sig. Der findes vel næppe noget Barn i et børnekært Hjem, som ikke allerede ved tre, fire Aars Alderen kan begynde at skabe smaa Historier, Tegninger, Lege, Bygningskunst af det forhaandenværende Materiale. Disse Evner udvikler sig hurtigt hen imod Skoletiden, hvis de faar den rette Næring.

Denne Udvikling skal Skolen ikke afbryde, men søge at føre videre. Undervisningen skal være en naturlig Fortsæt-

telse af den Maade, Børnene blev undervist paa i Tiden indtil Skoleaarene, saa de i saa høj Grad som muligt selv fatter Beslutninger, selv opstiller Problemer og selv løser disse, hver i sit Arbejdstempo og under saa stor Frihed, som de har Brug for.

For at forstaa dette maa man naturligvis sætte sig ind i, hvad denne Skole forstaar ved Frihed, og hvordan den praktiserer Frihedsprincippet. Nogle misforstaar de nye Tanker og tror, at Børnene kan gøre, hvad de vil, og saa tænker man paa en Flok uvorne Børn, der ikke har lært at styre sig selv, men som føler Lyst til at trodse alle Regler for god Opførsel. Dette er just ikke Meningen, men Meningen er at udvikle Selvdisciplin. Vil man undersøge en Lærers Disciplin, maa man lægge Mærke til, hvordan Børnene opfører sig udenfor Skolen. Jo mere haardhændet Lærerens Disciplin er i Klassen, des daarligere vil Børnene opføre sig uden for denne. Tvangen har altsaa ikke opdraget dem; thi Sagen er, at den ægte Frihed forudsætter virkelig Autoritet. Der er Forskel paa at lyde og at lystre, en Forskel, der svarer til den at være under en indre, ægte Myndighed og den at være under en ydre og kunstig Myndighed. Troen paa den nye Skole hænger sammen med Troen paa, at det gode i Mennesket vil sejre over det onde, naar det kommer under den rette aandelige Myndighed. Opdragelsen bør være at opøve Barnet til at stræbe efter, at den aandelige Side af dets Natur faar Herredømmet over den materielle, og at denne Stræben giver sig Udtryk i det daglige Liv.

Karakteristisk er Opdragerens Hensyn til de forskellige Børns Individualitet. Han søger at forstaa dem, lever med dem og hjælper dem til, at det bedste i deres Natur kan vinde Fremgang. Derved styrker man den enkeltes Selvtillid og Karakterstyrke. Det enkelte Barn faar noget at leve for. Dets indre Kræfter sættes i Bevægelse. Ved Tvang kan man faa Mennesket til at trælle, men ved at vise Forstaaelse kan man faa det til at arbejde, saa det forædles. »Den er ikke fri,

som gør, hvad han vil, men den er fri, som gør, hvad han skal, uden at tvinges dertil af Autoriteter, som han ikke fuldt ud anerkender«.

Det første, der vil være at gøre, er da at flytte Barnet til et Sted, der er indrettet saaledes, at det tillader det at røre sig og at udfolde sig i Frihed ved Hjælp af de Midler, Omverdenen byder det. I den ny Skole arbejder Barnet, eller det arbejder ikke, det yder noget i Timerne, eller det gør det ikke, alt efter eget Behag, Ting, der maaske lyder skrækkeligt i en gammel Skolemesters Øren, men som er bedre end en hyklet Opmærksomhed eller Soven med aabne Øjne. Vi ved jo dog ogsaa, at i Frihed er Børnene aldrig dovne, altid i Virksomhed, de vil gerne bestille noget. Man behøver derfor heller ikke at frygte for, at Børnene heller intet skulde faa lært, selv om man gav dem Friheden i Skolen. Dette vidner de nye Ideers Talsmænd om Gang paa Gang, og dette kan enhver overbevise sig om ved at besøge en af Forsøgsskolerne i København eller Vanløse, et Besøg, der altid vil lønne sig.

For en besøgende fra den gamle Skole kan Arbejdet ved første Indtryk synes noget uoverskueligt og planløst, fordi man ikke kender det centrale, hvorefter alt bliver bestemt og ledet, og fordi man ikke er vant til, at der bliver vist Barnet saa stor Tillid. Men enten man møder med Tvivl om de nye Skolers undergørende Virkning eller ej, kan man ikke undgaa at lægge Mærke til og glædes over den Optagethed og Interesse, hvormed hvert enkelt Barn omfatter sit Arbejde, noget som nødvendigvis maa faa Værdi ud over Skoletiden.

Hver enkelt arbejder, som han vil og med, hvad han vil. Det er dog ret almindeligt, at Børnene slutter sig sammen i Arbejdsgrupper, hvor de mere dygtige hjælper de mindre dygtige frem. Lederne vælges naturligvis ganske frivillig af vedkommende Gruppes Børn, fordi han er den dygtigste til at gaa foran i Arbejdet. Paa den Maade opstaar der et frugtbart Samarbejde, og der naas altid større Resultater end ved den tvungne Efterligning af en paatvungen Myndighed. Bør-

nene vænner sig desuden til at planlægge et Arbejde og holde sig selv igang dermed. De føler Glæden og Ansvaret derved.

Lærerens Opgave maa blive en anden end i den herskende Skole. Der bliver ikke Tale om et Regimente, men om et Førerskab fra hans Side. Han er Led i det lille Skolesamfund, Kammerat med Børnene, ældre, med mere Overblik og flere Kundskaber. Han er med i Gruppens og for det meste i den enkeltes Arbejde. Men han skal være tilbageholdende, maa ikke sløve Barnet med sin Omtanke eller tage Spidsen af dets Fremdrift for at opnaa øjeblikkelige Resultater. Hans Opgave maa være at lægge Omgivelserne til Rette og hjælpe det over Dødpunkter og saa forøvrigt huske paa, at al virkelig Vækst kræver Tid; men ingensinde maa han yde sin Hjælp, inden det rette Øjeblik kommer, og da maa denne Indgriben ske saaledes, at Barnets Vækst og Groning ikke hæmmes, men fremmes.

Det er ogsaa værd at lægge Mærke til den Interesse, hvormed Forældrene følger Arbejdet i Skolen. I den almindelige Folkeskole gør Lærerne ofte sit til at holde Forældrene borte fra Skolen ud over Eksamensdagen. De virker jo forstyrrende! Og dog er der vel ingen, der har eller burde have mere Interesse for Børnene end Forældrene, og ingen denne Interesse kan gavne mere end Læreren. I flere af de nye Skoler gøres der derimod et stort Arbejde for at drage Hjemmene ind i Skolens Liv, og der finder et betydeligt Samarbejde Sted. »Skolearbejdet vinder paa en forunderlig Maade ved Forældrenes Interesse og praktiske Medvirken«, siger en af de nye Ideers Talsmænd, som staar i praktisk Skolearbejde.

Stundom hører man den Opfattelse fremsat, at Børn, der ikke gennemgaar en systematisk Undervisning, vil faa skæbnesvangre Huller i deres Viden. Det er muligt, at i enkelte Retninger vil det gaa ud over et og andet af det, man viseligt har vedtaget at kalde det normale. Til Gengæld er den Dannelse, Barnet i den nye Skole har erhvervet, samlet

ud fra dets eget Behov og er tit erhvervet paa en langt mere personlig og levende Maade. Skolen og Livet er i Forbindelse med hinanden. Barnet faar Lov til at være Barn og bliver skærmet mod at faa et særligt Skolepræg. Og gaar dette i enkelte Retninger ud over Kundskaberne, er det næppe noget større Tab. Det er dog af langt større Værdi, at Børnene kan gaa ud i Livet som praktiske, selvhjulpne Mennesker og gaa dette i Møde med aabent, friskt og modtageligt Sind, og at de faar Evnen opøvet til af de mange Kilder, der staar til deres Raadighed, selv at kunne skaffe den Viden de har Brug for.

Saaledes brydes gammelt og nyt paa Skolens Omraade. I en Tid, hvor Kundskabsfordringerne stiger, og Kundskabsforgudelsen er nær ved at tage Magten fra mange, har Fagene og Metoderne let ved at blive Midtpunktet i det hele. Men Livet er mere end Kundskaberne, og kunde det nye Skolerøre, som bryder og gærer i disse Aar, hjælpe til at skabe Fornyelse og Friskhed i Skolen og dermed hjælpe til at skabe gode Minder for Børnene, vilde det saa ikke være værd at prøve paa at omplante dem efter vore hjemlige Forhold? Maaske kunde de føre nogle friske Luftninger med, saa noget af det gamle Skolestøv blæstes væk. Vi slæber i vor Skole rundt med en Del dødt Stof, d. v. s. alt det, der kun kan faa en lektiepræget og maskinmæssig Behandling. Men det er ikke Skolens Opgave at lave Børnenes Hjerner til Magasiner for en Mængde Kundskaber, de ikke har og maaske aldrig faar nogen Brug for, og som ingen Forbindelse har med deres indre Liv. Skolen skal derimod være et Sted, hvor det kan vokse frit, naturligt og efter dets egne Love. Derfor maa man forsøge at forstaa det nye og se med Glæde paa Nutidens Bestræbelser paa at føre Barnet ind i Omgivelser, der med Kærlighed og Forstaaelse er indrettet efter Barnenaturens Behov, saadan at de leder Barnet ind i naturlig legemlig og aandelig udviklende Virksomhed, hvor alt fra Begyndelsen gaar som en Leg, men saadan, at Arbejdslysten

vækkes og i rette Tid tages i Brug, og hvor Barnet forskaanes for Lektier og Eksamen, som jo betyder en uafladelig Forstyrrelse af dets Udvikling for et nervøst, utaalmodigt og snæversynet Samfundskravs Skyld, der kun daarligt begrundes med Slagord som »Kampen for Tilværelsen«, »Kundskab er Magt« eller lignende Ting.

Den nye Skolebevægelse har sin Styrke i, at den gør Barnet til Midtpunkt i hele Skolearbejdet. Dette trænger vi altid til at mindes om. Derfor maa vi unde det nye Tid og Plads til at gøre Forsøg og Erfaringer. Hvis det saa bekræfter sig, hvad man allerede synes at have erfaret i fremmede Skoler, at Børnene ved at arbejde i Frihed kan erhverve sig de Færdigheder og Kundskaber, de har Brug for som Mennesker, da vil de nye Skoleideer ogsaa trænge igennem herhjemme og bevirke Fornyelse og Omdannelse af den bestaaende Skole.

CHR. H. DAUGBJERG.

UNGE HAANDVÆRKERE I VORE DAGE

Det har altid staaet saaledes for mig, at unge Haandværkere maa have deres eget specielle Syn paa Livet for at kunne begaa sig rigtig her i Verden. Thi det er som om hele Verden hører dem til, mere end nogen anden.

Haandværkernes Arbejde ligger ofte i Perioder, i Modsætning til f. Eks. Arbejde ved Landbruget, som er mere konstant.

En Tid kan der være Arbejde i en By eller paa en Egn. Saa kommer der en Tid, da der ingen Arbejde er.

Det synes da at ligge lige til for hvem der er ung og fri, at han maa rejse ud og søge sig Arbejde andetsteds, ogsaa for at lære og høste Erfaringer i sit Fag.

Stilstand er Tilbagegang. Desværre ser det ud til, at det frie, lystige Livssyn delvis har forladt vor Stand. Man ser adskillige unge Haandværkere, ogsaa andre unge Mænd, som, naar Arbejdet slipper op, bliver gaaende hjemme og venter paa, at der skal blive Arbejde igen. Men er der noget, man i vore Dage kan vente paa forgæves, saa er det at blive tilbudt Arbejde. Nogle har taget en Smule Arbejde paa egen Haand og gaar og spiller Halvmester, men kan hverken leve eller dø af det.

Hvorfor river de sig ikke løs, pakker Ranselen og drager ud? Nej uha! det kan da aldrig hjælpe, der er jo ingen Arbejde, og saa kan man jo risikere at komme til at gaa der ude i det fremmede og sulte o. s. v. Jo, det kan hjælpe. Man sætter sig for, at man vil have Arbejde, og man faar det. Naar det vel at mærke er om Sommeren, om Vinteren kan det ikke nytte at rejse ud.

Ganske vist er det ikke saa godt at rejse nu, som det var forhen. Man bliver holdt borte, saa vidt det er muligt. I den By eller Egn, man kommer til, siger man som naturligt er: Her er ikke for meget Arbejde til os selv! »Hver er jo sig selv nærmest«, nu som aldrig før.

Men naar man har sine Papirer i Orden og gaar lovligt frem, har man jo dog Lov at tage Arbejde, hvor man vil. Man kan lukkes ude af andre Lande, »Forbud mod Indvandring«. Men ikke af vore egne Afdelinger.

Der har i Eftersommeren været godt med Arbejde i et vist Fag i vort Naboland. Der blev sagt til de unge, som var arbejdsløse, om at rejse. Nogle rejste og har godt med Arbejde den Dag i Dag. Nogle kom straks igen. Det var ikke til at holde ud. Der tjentes for lidt, og man fik ikke rigtig noget at spise o. s. v. »De maatte hjem til de hjemlige Kødgryder«. Som ung mener jeg ikke man skal se saa meget paa, hvad der kan tjenes, som hvad der kan læres. Andre kunde slet ikke bevæge sig til at forlade den kære hjemlige Plet for et lille Stykke Tid, men blev gaaende arbejdsløse. Nej, har man det saadan, at man stiller store Fordringer i det daglige, kan man selvfølgelig ikke rejse nogen Steder. Men det hører nemlig en rask Haandværkerungdom til at være beskeden i sine Fordringer til Livets Ophold. Svende som rejste forhen, maatte vel ogsaa ofte opleve en Dag uden hverken vaadt eller tørt, men det er en Oplevelse, som hører med, og den maa tages med godt Humør.

Det er absolut at anbefale enhver ung Mand at rejse ud en Tur. Lad det være her i vort eget lille Land, eller i andre Lande. I begge Tilfælde kan der blive mangt og meget at se og tage Lære af. For saa senere i sin Manddoms Gerning at være med til at styrke og smykke vort Land.

A. MORTENSEN

AF SKOLENS DAGBOG

Naar jeg nu skal fortælle noget om Aaret, der svandt, er det mig en stor Glæde at genkalde de mange Oplevelser, Aaret rummer. Det er ikke alene, fordi Aaret i det ydre har været et godt Aar, men ogsaa fordi der har været saa mange gode indre Oplevelser, som det er godt at dvæle i.

Det er jo snart almindeligt at klage over det unge Slægtled, saa almindeligt, at jeg er bange for, at ingen laaner Øre til disse Klager. Det er med disse Klager over Ungdommen, som med Klagerne over Tiden, de bliver paa en Maade en Dom over det nulevende Slægtled.

Tiden, der ikke er noget i sig selv, men en Ramme, vi skal fylde, en Mulighed, vi skal bruge, kan Mennesker ikke klage over, uden de med det samme holder Dom over deres eget Værk. Der møder os i denne Dom dette: Vi har fyldt den Ramme, Tiden er, med et ringe Indhold. Vi har brugt den Mulighed, Tiden er, paa saa daarlig en Maade, saa vi ikke kan være det bekendt. Den Mulighed, vi havde for at faa noget ud af Livet, har vi forspildt. Som det er med disse Klager over Tiden, er det ogsaa med Klagerne over Ungdommen. Hver Klage over det unge Slægtled er en Selvdom, endda af den alvorligste Art. Den forkynder ubønhørlig, hvis det er en sand Dom, dette: Vi har øvet vor Opdragergerning slet! Vi har ikke magtet den Opgave at opdrage et nyt Slægtled! Det er den rene Ynk, saadan som vi er kommen afsted. Vi maa betænke, at i enhver alvorlig Beskæftigelse med vort Forhold til de unge, gælder Søren Kierkegaards Ord: „En Fader er som et Spejl, hvori en Søn ser sig selv, og en Søn er som et Spejl, hvori en Fader ser sig selv."

Den Opfattelse skal nok slaa til.

Hvor helt anderledes er det ikke der, hvor Mennesker sukker under Følelsen af, at det, der var Svagheden i ens eget Liv, kommer forstærket frem i de unges Liv. Her kan tales om en virkelig Klage, og

den er anbragt paa det rette Sted, for den er vendt indad mod de egentlige Aarsager, der fører til Ulykkerne for de unge. Den siger noget om Tingene, som de er. Det, der kan udtrykkes saa kort og saa sandt i disse Ord: „Ethvert Folk har den Ungdom, det fortjener at have".

Men Klagen afhjælper ikke Manglerne og fører ikke ud af Vanskelighederne. Her skal noget andet til. Her skal først og fremmest Kærlighed til. Man skal være mellem de unge, prøve paa at hjælpe dem til Rette og fremfor alt leve sit Liv saadan, at der er noget, der virker i den gode Retning og kalder paa det bedste i Menneskers Liv.

Mange af de Mennesker, der klager stærkest og højest over de unge, har aldrig nogensinde prøvet paa at gøre et Arbejde for de unge og blandt de unge. Staaende udenfor kan der sagtens peges paa en hel Del saakaldte Skavanker, men ikke en eneste afhjælpes paa den Maade. Det bør ogsaa staa klart for enhver, der staar og blot ser Fejlene og Manglerne hos det unge Slægtled, at den, der har glemt sin egen Ungdom, er ude af Stand til at forstaa de unge i Nutiden. Vil man leve sit Liv mellem de unge, maa man stadig huske paa, at man selv har været ung. Den, der glemmer det, har ingen Forbindelse med Ungdommen og forfalder til at synge de gamle Klagesange over de unge.

Hvorfor jeg skriver dette? Fordi jeg synes som Helhed, at Ungdommen er bleven bedre i de senere Aar, i alle Tilfælde den Ungdom, der kommer her paa Skolen. Jo længere vi er kommen bort fra Krigens Virkninger, desto tydeligere bliver det, at en Del af dens uheldige Indflydelse, der kom frem i de unges Liv, taber sig. Pengeknapheden har vel ogsaa bidraget sit til, at i mange af Livets Forhold er den sunde Fornuft atter kommen til Ære og Værdighed. Det vil vel ogsaa sige, at der i mange Hjem er ved at komme noget andet frem, end den Overfladiskhed og Forlystelsessyge, der for nogle Aar siden erobrede saa mange Hjem. Og det er kun godt, saa er der Haab om, at vi trods økonomisk Nedgang gaar lysere Tider i Møde.

Jeg kan ikke begynde at fortælle om det svundne Aar her paa Skolen, uden jeg maa have dette sagt. For ethvert Slægtled er det et dybt gennemgribende Spørgsmaal: Hvorledes vil det næste Slægtled blive? Hvad vil det indstille sit Liv efter? Vil det værne og frede om de Ting, som vi synes har Værdi? Og spørger man paa den Maade, da er der noget trøstende og opmuntrende i dette at kunne sige: Jeg ser med en vis Frimodighed paa de unge. Jeg synes, der er mange, som jeg venter mig noget af, og som jeg har god Grund til at haabe noget godt om. Hvad jeg her har skrevet, gælder naturligvis i første Række den Ungdom, jeg kender her fra Skolen, det er jo ogsaa om den, jeg skal fortælle i det følgende.

Fra Vinterskolen.

Vinterskolen.

Da vi Novbr. 1926 begyndte Skolen, var her allerede mange Elever, saa vi kunde se, at alt vilde blive optaget. Vi blev 109. Ved Aabningsmødet talte jeg ud fra Arild Hvitfelds Ord: „At leve i Tiden og ikke vide Tiden, er, som ikke at være til."

Jeg prøvede paa at klare, hvad jeg møder i Tiden, og hvorledes jeg maatte stille mig overfor det, jeg møder. Holger Drachmann skrev en Gang nogle Ord, hvori han karakteriserede sin Tid, og de Ord har en vis Gyldighed i Dag:

„Der er en Gjæring i vor Tid,
en Feber, hvori Sjælen hildes,
en fredløs Attraa efter Strid,
et ondt Begær, som aldrig stilles.

Der er saa meget, meget slet
paa Tidens sorte Regnebræt,
som trænger til en dygtig Tvæt,
før det kan blive, som det burde."

Den Opfattelse kan vel ogsaa gælde i vore Dage, og uvilkaarlig kommer vi derfor til at spørge: Hvor er Ungdommen? Hvad rører sig i de unge Sind? Hvilke Interesser præger de unges Liv? Hvorledes er Ungdommens Forhold til Idealerne? Det er klart, at der sker store Forskydninger i alt. I den økonomiske Verden er Forskydningerne

lette at opdage, og dog er de ikke af saa afgørende Betydning som de, der sker i den aandelige Verden.

Hvor før Præsten var den førende, er det nu Lægen, der har Overtaget. Og det vil paa andet Dansk sige, at det meget ofte er Materialismen, da Hovedparten af Lægerne, saavidt Offentligheden kender til det, bekender sig til et materialistisk Livssyn. Men det fører uvægerlig til Spredthed og Splittethed, en Tilstand, der gaar ud over Børn og Unge. Resultatet bliver hele Livssynets Mekanisering og den dermed følgende aandelige Fattigdom og Opløsning af tilvante Værdier.

Det er saadan noget, Darwin klager over, og han er ellers det højeste paa Materialismens Bjerg. — Han kom til at føle det biologiske Livssyns Øde og Tomhed, saa han kunde grue derved. „Skulde jeg leve mit Liv om igen", siger han som gammel Mand, „saa vilde jeg gøre det til en Regel at læse lidt Poesi og høre lidt Musik .... thi maaske vilde da de nu visne Dele af min Hjærne ved saaledes at bruges have beholdt deres Virkeevne. Tabet af denne Evne er et Tab af Lykke og kan maaske virke skadelig paa Forstandsevnerne og sandsynligvis endnu skadeligere paa den moralske Karakter ved at afstumpe vore naturlige Følelser."

Men da man ofte i vort Slægtled kan møde noget af den samme bitre Erkendelse, styrker det mig i Troen paa, at der aldrig har været mere Brug for det, Højskolen vil, end der er nu. For Kærnen i alt ægte Højskolearbejde maa nødvendigvis gemme det i sig, at forene denne Verdens Virkelighed med en Trosvirkelighed. Grundtvig lærte os netop dette, at Kristendom og Historie er de Kildevæld, hvor der hentes Kraft til Livet. Derfor maa vort Arbejde samle sig om dette: at hjælpe Mennesker til at forene Kærligheden til denne Verdens Skønhed med Budskabet fra Jesus Kristus: „Mit Rige er ikke af denne Verden."

J. L. Christensen talte om Asken Ygdrasil som Billedet paa Livet, der gror og grønnes, men stadig angribes af onde Magter, der vil hindre Væksten. — Det gælder for os om at være klar over disse Livets Fjender og søge Kraft i alt det, der kan hjælpe os til Vækst. —

Vi tog fat paa Skolearbejdet med godt Humør, og jeg har den Opfattelse, at her Vinteren igennem blev gjort et godt Arbejde. Vi havde faaet nogle nye Medhjælpere ved Haandværkerafdelingen. Konstruktør Chr. Holm og Lærer A. Mortensen og til Dansk, Regning og Gymnastik L. Friis fra Rejsby. De tre unge Medhjælpere fandt sig snart til Rette her, og vi blev meget glade ved dem.

Skoletiden gik uden særlige Afbrydelser, bortset fra en lille Influenza-Periode efter Juleferien. Før Jul var Eleverne i Aarhus, saa Byen og var i Teatret til „Eventyr paa Fodrejsen".

Efter Nytaar mødtes vi til en festlig Sammenkomst 5. Januar. Vi havde pyntet Gymnastiksalen med Grønt og Lys, fik Chocolade, og jeg talte lidt om, hvordan Gud har Brug for Mennesker. Christensen læste en lille Fortælling.

I Vinterens Løb var her de sædvanlige Adspredelser: Besøg hos Lærerne, Fælleslæsning, Lysbilleder, Torsdags-Sammenkomsterne med Avis og Kaffe. Radioapparatet maatte ogsaa undertiden hjælpe til med Underholdningen. Den Aften, det første store Landeværnsmøde blev afholdt i København, sad vel nok 80 Elever og hørte paa Udsendelsen, der gik saa godt igennem, at Eleverne gav sig til at synge med, naar de kendte Sange lød til os fra de mange Mennesker i Hovedstaden. Vi havde ogsaa her paa Skolen Landeværnsmøde, men om denne Bevægelse vil jeg skrive andensteds i Bogen.

Ballet Fastelavnsmandag forløb i alle Henseender godt, og det samme gælder Turen til Viborg og Daugbjerg Daas 9. Marts.

Vi indrettede os i Aar paa den Maade, at vi blev kørt i Biler fra Viborg til Daugbjerg og tilbage igen. Kræfterne slog saa bedre til, og vi fik mere ud af Besøget i Kalkgruberne. Da vi havde en af vore dygtige Fotografer med, kan der bringes et Par Billeder fra Turen.

Vejret var mildt, og Sveden kom frem, ikke mindst under Vandringen mellem Bakkerne, saa det virkede afsvalende at komme op paa selve Daasen og se ud over Landet: Fjends Herred, Salling med den blaa Fjord og de hvide Kirker mod Nord, Viborg med sine Domkirketaarne mod Sydøst, den store Karupflade med Plantagernes mørke

Ved Kalkgruberne.

Vi gaar i Jorden.

Skodder mod Syd, og Karup Aaens brede Enge mod Vest. Vi var midt i Jeppe Aakjærs Hjemland og maatte synge med ham:

„Der dukker af Disen min Fædrenejord."

I Vinterens Løb blev der afholdt en Række Møder paa Skolen. Ved nogle talte Skolens Lærere, ved andre fremmede Talere. Den kirkelige

Daugbjerg Daas.

Et Hold Gymnaster.

Foredragsrække blev ogsaa afholdt. Talerne var i Aar Præsterne Holm, Fruering, Christensen, Harlev, Andersen, Højbjerg, Thanning, Hobro, og Højmark, Aarhus. Aage Jensen holdt 5 offentlige Møder og talte om Sønderjyllands Historie.

I første Uge af Februar havde vi „Bedre Byggeskik"s Kursus. Arkitekt Harald Nielsen, denne Bevægelses utrættelige Talsmand, holdt en Række Forelæsninger for Eleverne og viste nogle udmærkede Billeder. Egnens Haandværkere, for hvem dette Kursus egentlig er ordnet, deltog kun i ringe Grad deri. Der synes hos vore Haandværkere at være grumme ringe Forstaaelse af, hvad denne Bevægelse betyder og hvad den vil, og det var at ønske, at der paa en eller anden Maade maatte møde vore Haandværkere noget, der kunde ruske dem op til Forstaaelse af deres Ansvar overfor vort Lands Bebyggelse.

Forstander Larsen, Malling Landbrugsskole, var her en Aften og viste os en Række glimrende Billeder af den landbohistoriske Udvikling.

Den sidste Søndag, Eleverne var her, havde vi en stor Fest med Udstilling af Elevarbejder, Gymnastikopvisning, Komedie, og hvad der skal til for at skabe en saadan Festdag.

Eleverne havde som Helhed været flinke til at deltage i Gymnastikken. Vi maatte have tre Hold, og da der ud af disse dannede sig

Kan Stillingen holdes?

et Hold til Opvisning, maatte det blive fint. Derfor skal det ogsaa med her i Bogen.

Vi kunde slutte Vinterskolen med oprigtig Tak og Glæde for, hvad vi havde oplevet. 31. Marts fandt Bedømmelsen af Svendeprøverne Sted, og jeg lader her „Randers Dagblad" faa Ordet:

Paa Højskolens Haandværkerafdeling samledes Torsdag Eftermiddag ved 3-Tiden 26 Aspiranter til Svendeprøven samt flere af disses Forældre og Mestre, ialt ca. 70 Mennesker, som af Haandværkerafdelingens Forstander, Tegnelærer A. J. Jensen og Frue var indbudt til et Kaffebord paa Haandværkerskolen.

Efter Sangen „Jeg har baaret Lærkens Vinge" oplæste Tømrermester Lassen, Linde, for Fællesrepræsentationen Svendebrevene, og dermed udløstes Spændingen hos de unge Mænd.

Følgende bestod Prøven:

Murere: Kr. Vangsø Mogensen, Sdr. Vinge, Aage Nielsen Rytter, Faarup (Ros), Søren Møller Petersen, Øster Tørslev, Math. Sørensen Andersen, Bedsted, Chr. Madsen Sørensen, Vægger, Th. Martinus Bach, Bælum, N. Anker Jensen, Bælum, Kr. Lambert Jensen, Hadsten, Harding Carlsen, Skød, R. Jensen, Sand, Skelund, Sigfred Jacobsen, Højbjerg (Ros).

Tømrere: Aage Henning (Bronzemedalje) 8 P., Bernt K. Graugaard, Thorsø, 5 P., Henry Laursen, Ørsted, 4½ P., Th. S. Sten Kejser, Kolind (Ros), 6 P., Børge Eskildsen, Ulstrup, 4 P., Viggo H. Christiansen, Glæs-

borg, 4 P., S. Anker Sørensen, Aidt, 4½ P., Magnus Jensen, Granslev (Ros), 6 P., Carlo V. Andersen, Brande, 5 P., P. F. V. Bräumer, Lysgaard (Bronzemedalje), 8½ P., R. P. V. Christensen, Hesselager, 4 P., H. Hedeman Sørensen, Gistrup (Ros), 7 P., S. Hebsgaard Knudsen, Randers, 5 P., Aksel L. Rasmussen, Halling, 5½ P.

Smede: Hans Chr. Rasmussen, Hobro (Ros).

Tømrermester Lassen omtalte til Slut Værktøjet, som skal være 1. Klasses. Der kræves meget i vore Dage. I unge har nu gjort et lille Skridt i den rigtige Retning, men det er aldeles nødvendigt, at I stadig søger at dygtiggøre jer, og den Vilje og Kraft, som I har lagt i Arbejdet paa Skolen, maa I tage med ud til jert Arbejde. Med Svendebrevet har I Adgang over hele Jorden. Lykke paa Rejsen!

Man sang „Et jævnt og muntert, virksomt Liv", og Højskoleforstander Aage Jensen tog Ordet: Et selvhjulpet Menneske er et Menneske, som er grundig inde i sit Fag, men som ikke lader sig hindre af, at man ude i Verden maaske ikke for Tiden har Brug for dette Arbejde. Et saadant Menneske vil finde Arbejde, som ligger for ham. Tiden vil sikkert lære os at tage fat paa, hvad der maatte byde sig.

Ude i den vide Verden kender man ikke til det herhjemme meget almindelige, at man kun kan tage fat paa det, man har lært. Vel er Danmark, vor Moder, fattig i Dag, men under fattige Kaar leves tit det rigeste Menneskeliv.

Endnu talte Tømrermester Sall, Laurberg, Murermester Christensen, Hald, Murermester Frandsen, Øster Tørslev, og Fru Bygmester Jensen, som alle henvendte ildnende Ord til de unge og ønskede til Lykke.

Bygmester Jensen takkede Eleverne og Lærerne for i Vinter og manede de unge til altid at øve godt og solidt Arbejde.

Det festlige Samvær sluttede med Sangen „Jeg bærer med Smil min Byrde".

Sommerskolen.

Trods den kolde Sommer fik vi en udmærket Sommerskole. Elevtallet gik lidt frem, saa vi blev 26. Aabningsmødet fandt Sted 3. Maj.

Ved Skolens Aabningsmøde talte først Forstander Aage Jensen om Betydningen af de stille Stunder, da Sindet stemtes til Fred og Harmoni. Saadanne Stunder trænger vi til — ikke mindst i vor Tid. Ikke saaledes, at vi skal bygge os en Fantasiverden uden Forbindelse med Virkeligheden; — men midt i Virkeligheden kunde det opleves, at vi mødte Toner, som gav Hjertet Fred. Disse Toner mødte Grundtvig i Kirkeklokkeklangen, der mindede om hans Barndoms Kirke. Og han skrev den Sang, hvis sidste Vers sætter det som Maalet, at hans Livssol en Gang kan gaa ned over et daadrigt Liv, der bragte god Høst i Lade.

Fra Sommerskolen.

Ogsaa i Højskolen er det vor Opgave at spille saaledes paa de Instrumenter, der var os givet, at de unge Sind kunde opleve Stilhedens og Fredens Rigdom.

Forstanderen udtalte Haabet om, at de unge Piger maatte faa en god og lys Sommer paa Hadsten Højskole.

Derefter holdt Lærer J. L. Christensen en kort Slutningstale.

Højskolens Foredragssal har i Aar faaet en ny Udsmykning i Form af en Række Billeder, dels fra dansk Natur og dels fra dansk Historie. Disse Billeder, der er anbragt langs alle Salens Vægge, danner en smuk Ramme om Værkstedet, hvor Skolens Arbejde finder Sted.

Til Sommerskolen hører der Udflugter af den Art, der ikke kan foretages ved Vintertide. 15. Maj var vi alle i Randers. Først deltog vi i Valgmenighedens Gudstjeneste, dernæst gæstede vi Randers Børnehjem og blev taget godt imod af Bestyrer N. Hansen og Hustru. Det er en Vekselvirkning, der er kommen i Stand, som vi er glade ved. I Juleferien kommer Børnene fra Randers herud, og i Maj Eleverne herfra til Børnehjemmet.

Molsturen blev noget anderledes i Aar, idet den foregik i Rutebiler. Ganske vist gik vi Glip af Sejlturen, men fik saa til Gengæld meget mere at se af det smukke Land. Turen var begunstiget af Vejret, det var virkelig Sommer for en Dag.

Paa Kalø Slotsbanke fortalte Christensen Træk af Slottets Historie, i Femmøller fik vi Kaffe, ved Ryes Skanser et større Hvil, Badning i Begtrup Vig, og Middagssøvn ved Foden af de høje Bakker.

Kalø Ruiner.

Der var derfor ogsaa Kræfter i Selskabet, da vi naaede vort Maal, Ellemandsbjerget ude paa Helgenæs. En Bakkeknude, som hver, der har sejlet Turen Aarhus—Kallundborg kender — Ellemandsbjerget ses viden om. Helt nede fra Horsens Fjord ser man den løfte sig majestætisk som Kronen over Helgenæs. Staar man paa Bakkens Top, er man i Sandhed i Midten af Danmarks Rige.

Øjet glider ud over Vandet og fanger Sjællands Odde, Æbleø ved Fyn, Endelave og Alrø i Horsens Fjord og ligefor ligger Samsø. Jyllands Østkyst svinger sig i bløde Linjer ud og ind og har Skovens blide Bræm over sig. Kirker lyser hvidt i Solskinnet. Mod Øst Ebeltoft med sin Bugt, mod Vest Aarhus med Kirkespir og Vandtaarn — den blaa Bugt og de hvide Sejl og mod Nord Mols med mørke Lyngbakker og kuplede Gravhøje.

Bondehøj paa Bondeager —
det var Danmark hidindtil;
saadan var os Marken fager
under Somrens Lærkespil.
om end Hagl dens Lyngpuld pisker
Slægters Sol gaar op og ned,
Rug og Høj dog sammenhvisker
Danmarks Navn i Evighed.

(Jeppe Aakjær.)

Paa Ellemandsbjerget.

I Juli tog vi Turen til Viborg i Rutebiler. Vi kørte ad den gamle Viborg Landevej, langs Nørreaadalen og videre til Viborg, i Kirken og rundt i Byen, fortsatte hen paa Eftermiddagen over Hald, Dollerup, Lyshøj og Lysgaard, Vium, Kjellerup, og saa over Kongensbro til Hadsten. Det var Blicheregnen, vi besøgte, og der blev rig Lejlighed til at dvæle ved hans skønne Digtning. Her kunde saa mange Træk blive levende og nærværende. Saadan skulde man altid have det, naar det gælder om at hjælpe Mennesker til Forstaaelse.

Dollerup Bakker med Hald Sø.

Sommerens store Begivenhed blev naturligvis Elevmødet. Vejrguderne var os ikke gunstige. Lørdag kunde vi samles til Aftensang i Haven, men det var ogsaa den eneste tørre Stund, men trods Regn og Kulde blev det dog et godt og velsignet Møde. Jeg lader her en stedlig Referent faa Ordet:

Hadsten Højskoles Elevmøde havde trods det mest uheldige Vejr atter i Aar stor Tilslutning. Man kan forstaa, at Elever fra Hadsten Højskole sætter deres Skole og Samværet med gamle Kammerater højt, naar man hører, at nogle unge fra Thy og Mors i Lørdags cyklede hele den lange Vej trods Vejret. Der er endnu Ungdom, som ikke skyer en lille Kraftanspændelse.

Højskoleforstander *Aage Jensen* aabnede Stævnet Lørdag Aften og bød Velkommen til de mødte, efter at man havde sunget „Hvor Lilleaa-Dalen har dækket sit Bord".

Højskolelærer *Christensen* holdt derpaa et interessant Foredrag om Forfatteren og Højskolemanden Anton Nielsen, som fødtes i et Lærerhjem ovre ved Slagelse for 100 Aar siden.

Anton Nielsen og Thyregod var Foregangsmænd for den Litteratur, som man benævner „Skolelærerlitteraturen", hvor den jævne Mand og hans Gerning skildres, og hvor der bliver peget paa den Værdi, som den jævne Kultur har.

Taleren skildrede Anton Nielsens Levnedsløb, som faldt paa en Tid, der ogsaa materielt var i rivende Udvikling, og nævnte nogle af Anton Nielsens allerbedste Fortællinger og Digte.

Efter et fælles Kaffebord skikkede Vejret sig saa godt, at der paa Plænen i Haven kunde opføres en for Dagen indøvet Elverpigedans, som tog sig nydeligt ud og gjorde megen Lykke.

Søndag Morgen indlededes Dagen med en Morgenandagt, og om Formiddagen gav Højskolens Sommerhold en Opvisning i Gymnastik i Gymnastikskolens Sal. Holdet lededes af Lærerinde, Frk. *Migga Schmidt,* og man kunde se, at til trods for, at det var Festgymnastik, blev der arbejdet. Gymnasterne kunde trods den lave Temperatur nok holde Varmen, og de hilstes af vældigt Bifald ved Udmarchen.

Ved 2-Tiden holdt Elevforeningen Generalforsamling.

Kassereren, Lærer *Christensen,* oplæste Regnskabet, som balancerede med ca. 2800 Kr. og sluttede med en Kassebeholdning paa ca. 600 Kr.

Ved Valgene til Bestyrelsen genvalgtes Lærer Christensen og nyvalgtes Johanne Juul, Voldum, og Lærer Daugbjerg.

Ved Kaffebordet talte Højskoleforstander *Aage Jensen* om Selvstyrebevægelsen i Sønderjylland, som med den Tilslutning, den trods alt har faaet og de Udtalelser, den lader falde, nu maa anses at have overskredet, hvad vi som et velordnet Samfund kan finde os i uden at stemple os selv med et Stempel, som ingen dansk Mand kan ønske at faa.

Højskolelærer *Daugbjerg* holdt et Foredrag om „hvad man har Lov at vente af den danske Højskoles Lærlinge". Gamle Højskoleelever maa foruden praktisk Dygtighed være i Besiddelse af vaagen aandelig Sans, og deres Liv maa, som en gammel Elev sagde, have Retning, og de bør aldrig glemme Hjemlivets Betydning, og de bør aldrig glemme, at „Da jeg vilde Lykken eje, da flygtede den bort fra alle mine Veje, men da jeg vilde Lykken bringe, da daled den til mig paa Englevinge".

Derefter talte Pastor *Vedde,* som i manende Ord ildnede Ungdommen til Daad.

Kræfter og Mod skal frigøres i det daglige Arbejde.

Et praktisk Stykke Arbejde ligger lige for Jer. Gaa hjem og ryd ud i Forsamlingshusene, som er ved at blive en Skamplet for os.

Højskoleforstander *Aage Jensen* sluttede med at udtale sin Glæde over, at gamle Hadstenelever i saa stort Tal slog Kreds om deres gamle Skole, som trods Personskifte dog stadig ledes i den samme Aand, den Aand, som ønsker at tjene den danske Højskole. Forstanderen sluttede med at opfordre dansk Ungdom til at tage fat, som dansk Ungdom gjorde det efter 1864.

Om Aftenen opførtes et Par smaa Dilettantstykker, som gjorde megen Lykke.

Den sidste Søndag, Eleverne var her, havde vi fremmede fra Djurslands østlige Hovedkreds under D. d. U., og samtidig havde vi den Glæde, at en Del af Elevernes Forældre havde fulgt vor Indbydelse om at komme her og være sammen med deres Døtre. Det blev saaledes en Sammenkomst baade for unge og ældre.

Herom skriver en Referent:

Ungdomsforeningerne for Djurslands østlige Hovedkreds havde i Søndags Udflugt til Hadsten Højskole.

I Udflugten deltog ca. 100 unge, som i Biler ankom til Højskolen ved 2-Tiden, hvor Eftermiddagskaffen derpaa indtoges.

Kl. 4 holdt Forstander *Aage Jensen* et Foredrag om vore Dages Ungdom. Foredraget overværedes foruden af de nævnte Ungdomsforeninger og Højskolens Elever tillige af mange af Elevernes Forældre, idet disse var indbudt til at tilbringe den sidste Søndag, Sommerholdet er paa Skolen, sammen med deres Døtre.

Højskoleforstanderen omtalte bl. a. nogle af de Opgaver, som ligger og venter paa den danske Ungdom. En af de allervigtigste for Danmark er Sønderjyllands Bebyggelse. Der er folketomt dernede, og Danmark venter af sin Ungdom, at en Del af den bedste Ungdom sætter Bo dernede, det er ligefrem en Nødvendighed, at det sker.

I unge maa leve jert Ungdomsliv saaledes, at I faar Kraft til at udføre til Gavns den Gerning, som Livet vil lægge hen til hver eneste af Jer — og Lykken vil blive eders Eje.

Vælg gode Kammerater af den Slags, som løfter og ikke af dem, der trækker jer nedad mod Usundhed, og vær trofaste mod de Drømme, som I drømmer, naar I er mest *vaagne,* for disse Drømme ligger meget nærmere Virkeligheden, end I tror.

Lærer Sørensen, Hammelev, Formand for Kredsen paa Djursland, rettede en Tak til Højskoleforstanderen for det ildnende og vækkende Foredrag, hvis Grundtone var den samme som den, der gik igennem det store Aarsmøde i Vraa, hvorfra Taleren lige var kommen.

Til Højskolen ankom nu en Husmandsrejse fra Randersegnen under Ledelse af H. P. Nielsen, Trustrup, og for ca. 200 Tilskuere gav Sommerholdet derefter en meget flot Gymnastikopvisning, som gjorde Eleverne og deres Gymnastiklærerinde Frk. Migga Schmidt megen Ære. Det var et ret enestaaende Resultat, man i disse 3 Maaneder var naaet til, og de mange Tilskuere kvitterede med begejstret Bifald.

I Foredragssalen var en smuk Udstilling af Haandarbejder.

Om Aftenen opførte Eleverne en lille munter Dilettantkomedie, der ligesom de efterfølgende smukke Folkedanse gjorde megen Lykke.

Man sluttede den vellykkede Dag i Haven, som var smukt illumineret. Under Sangen „Hil dig, vor Fane" gled det store Flag ned, hvorefter Pastor Metz fra Hammebo bragte en Tak for i Dag og i en smuk Tale hyldede den danske Folkehøjskole for hvad den havde været for Sønderjylland, hvorfra Pastor Metz stammer. Pastor Metz sluttede med et Leve for den danske Folkehøjskole og adresserede dette Leve til Hadsten Højskole.

Efter en afsluttende Tale af Lærer Sørensen, hvori han bragte en Tak til Hadsten Højskole for den indholdsrige Dag, drog man mod Hjemstavnen.

— — —

Mandag Aften afholdtes paa Højskolen Gymnastikopvisning, Folkedanse og Udstilling af Elevernes Haandarbejder, hvortil Egnens Folk var mødt op i stort Tal.

Ligesom den foregaaende Aften var de mange Tilskuere meget optagne af saavel Gymnastik som Folkedansene, og Bifaldet var meget hjerteligt.

Damerne beundrede de smukke Haandarbejder, og til Slut samledes man atter i Haven, der ligesom den foregaaende Aften var overordentlig smukt illumineret. Her bragte Højskoleforstander Aage Jensen en Tak, fordi der var mødt saa mange. Det er altid godt, om Egnens Beboere føler sig knyttet til den Højskole, som har sit Virke der. Han udtalte Haabet om, at dette maatte være Tilfældet med Hadsten Højskole. Mødet sluttede med en Aftensang.

Frk. Migga Schmidt havde atter i Aar hjulpet os med Sommerskolen og været os til megen Glæde. Det er blot saa kedeligt, at man

Skuespillere.

ikke har noget Arbejde til en Lærerinde ud over de tre Sommermaaneder. I Aar kom Frk. Schmidt dog til at lede et Hold Piger, der blev uddannet til Delingsførere oppe paa P. Lauridsens Kursusskole. Det er ogsaa Meningen, at hun skal lede Kvindeholdet fra Randers Amt ved Gymnastikstævnet paa Dybbøl 1928. Vi ønsker hende Lykke med Arbejdet, som vi glæder os til at se hende her paa Skolen i Sommeren 1928.

Vi kunde slutte Sommerskolen med en oprigtig Tak for de mange Glæder, vi havde oplevet.

I Ferietiden drog hver især ad sine Veje. Ingeborg og jeg rejste mod Syd. Over Flensborg—Hamborg tog vi til Bayern og slog os ned i en lille By, Garmisch-Partenkirchen. Et forunderligt dejligt Sted. Vi boede hos en dansk Dame, Frk. Agnethe Hansen, der her har et Pensionat „Villa Helene". Vi fik der ikke blot en god Behandling, men en Række gode Oplevelser, saa vi med Glæde anbefaler Stedet til enhver, der vil ud at rejse.

Hjemturen lagde vi over München, hvor jeg blev meget optaget af Deutsches Museum, derfra til Dresden, hvor vi saa Malerisamlinger, og saa til Berlin, hvor vi besøgte den Ungdomsudstilling, der af de tyske Ungdomsforbund var ordnet i det tidligere Kejser-Slot Bellevue. Vi kom hjem over Hamborg—Ribe, og da vi en smuk September-

Gymnasterne fra 1927.

aften gik ud paa Voldbankerne ved Ribe, følte vi ikke alene, hvor taknemlige vi var for Rejsen, men ogsaa, hvor velsignet det var at komme hjem.

Hjemme var der Arbejde nok, Efteraarsmødet nærmede sig, og den 22. September begyndte vi med vort

4 Dage paa Højskole.

Den første Dag holdt jeg en Bibeltime ud fra Jacobs Brev, og om Eftermiddagen havde vi et stort offentligt Møde, hvor „Landeværnet"s Formand, Gaardejer Hans Andersen, Kongsbjerg, talte om Landeværnets Arbejde for den danske Jord. Der blev fra Forsamlingen rettet forskellige Spørgsmaal til Hans Andersen, og han gav god Besked. — Det var velgørende at høre Hans Andersens klare og rolige Redegørelse. Med saadanne Førere vil de sønderjydske Bønder altid faa en stor Plads i den danske Historie. — Om Aftenen viste jeg Lysbilleder fra Bayern.

2. Dags Formiddagsmøde indlededes med en Morgenandagt ved Aage Jensen.

Efter Sangen „Vi pløjed' og vi saaed'" holdt Højskolelærer Christensen et Foredrag om Tiden omkring Mikkelsdag i gamle Dage.

I vore Dage glider Mikkelsdag forbi de fleste af os, uden at vi bemærker den, men det var anderledes i vore Bedste- og Oldeforældres

Tid. Da var denne Dag en Mærkedag for Aaret. Til Mikkelsdag skulde forskellige Arbejder være færdige, og paa denne Dag maatte Mølleren stemme op for Vandet i Mølledammen.

I gamle Landsbyvedtægter støder man Gang paa Gang paa Mikkelsdag, der i den katolske Tid var en stor Festdag (for Erkeenglen Michael). Ved Reformationen blev den staaende som en Helligdag, paa hvilken man takkede for Høsten, og først i 1770 ophævedes den sammen med en Del andre Helligdage.

Er det saa ogsaa saaledes, at den gamle Taknemlighed for Høsten er forsvundet, og dermed noget af den Velsignelse, som altid følger, hvor Tak er til Stede? Jo, sikkert! Aarsagsloven gør, at man i vore Dage betragter Resultatet paa Baggrund af Aarsagen. I gamle Dage troede man, at Dyrene eller Sæden var forgjort, naar det ikke vilde trives. I Dag spørger vi om Grunden dertil. Kan der da blive Plads for Takken til Gud for Naturens Gaver?

Vi faar større og større Indblik i Naturens Love, men disse Love viser os mere og mere Guds Storhed og faar kristne Mennesker til at sige Gud Tak for Naturens Gaver.

Høstens Afslutning og de nøgne Marker minder os om, hvor hurtig en Sommer gaar, og hvor kort der er til vor egen Høst.

Formiddagsmødet sluttede med „Nu falmer Skoven trindt om Land".

Om Eftermiddagen holdt Seminarieforstander Winther et meget beaandet Foredrag om Digteren Fr. Paludan-Müller, som døde i Aaret 1876, altsaa for ca. 50 Aar siden. Gennem Træk fra Paludan-Müllers Liv gav Taleren en Skildring af Digterens Karakter, ligesom Taleren ud fra P.-M.s Digtning tegnede et Billede af denne.

Paludan-Müllers Adam Homo og Alma Stjerne genfindes i Henrik Ibsens Per Gynt og Brand, og disse to Digtere har skabt den største Digtning om Personligheden, som er skabt i Norden.

Efter en Pause holdt Forstander Aage Jensen et Foredrag om det tyske Folk i 1927. Taleren gav en Skildring af Forholdene dernede i vort store, sydlige Naboland og dets Befolkning og tegnede det Billede af det nye Tyskland, som han havde dannet sig paa en Rejse fornylig.

Der gror meget godt dernede, og meget tyder paa, at noget andet end Øl og Sabler vil komme til at præge det ny Tyskland.

Om Aftenen holdt Seminarieforstander Winther en Time i Paludan-Müllers „Adam Homo".

3. Dag fortalte jeg om „Kampen om Oljen".

Om Eftermiddagen holdt fhv. Kirkeminister Povlsen et Foredrag om de nye Skoletanker. Taleren omtalte den store Skolekommission og dens store Betænkning, som Taleren egentlig ikke fandt stor i kvalitativ Henseende, til Trods for de mange Sider den er paa. Det er i denne Forbindelse rart, mente Taleren, at vort Skolevæsen sikkert

ikke er i Nød. Taleren omtalte først Læreruddannelsen og mindede om, at man mærkelig nok synes, at Benævnelsen Lærerskole skal være bedre end Seminarium.

Kommissionen foreslaar, at Læreraspiranter skal møde med Skolekundskaber, der svarer til Realeksamen, noget, Taleren og mange andre ogsaa i de andre Partier var meget betænkelig ved, da man derved udelukkede Folk, som i de yngre Aar havde arbejdet i de praktiske Erhverv, og som først valgte Lærergerningen paa et mere modent Stadium, thi det viste sig Gang paa Gang, at man af disse fik nogle af vore bedste Lærere. Og her vilde en saadan Skærsild lukke altfor mange af disse ude, og dem har ingen Skole Raad til at undvære.

Der foreslaas en 4-aarig Læreruddannelse; det kan jeg gaa med til under den bestemte Forudsætning, at man ikke saa stiller Krav om, at Lærerne skal lære mere, end de gør nu. Det vil sige, at jeg vil bort fra det nuværende Propperi paa vore Seminarier, hvor man nu paa visse Omraader stiller saadanne Fordringer til selve Hukommelsen, at det maa synes meningsløst, og dog tvivler ingen om, at flere af Verdens bedste Pædagoger vilde være falden igennem ved enhver Eksamen af lignende Art. Nej, det er den hellige Ild, der maa tændes i den vordende Lærer, og kan man ikke tænde denne, saa maa man da i alt Fald ikke slukke den.

Pensum bør ikke forøges, men i visse Fag bør det formindskes, og det sidste Aar bør saa benyttes til Specialstudium med frit Valg.

Endelig ønsker jeg vore Privatseminarier bevaret, thi ikke alene har de betydet saa overordentlig meget for vor Læreruddannelse i det hele taget, men hver Elev, som udgaar fra et Statsseminarium, koster Staten $2^2/_5$ Gange saa meget som den Elev, der udgaar fra et Privatseminarium.

Med Hensyn til Skolestyrelsen foreslaas en Skolekommission paa 7 Medlemmer, hvoraf Forældrene vælger de 5 og Sogneraadet de 2. Her kunde man sikkert opnaa noget bedre, end dette Forslag stiller i Udsigt, ved, at man ligesom i Sønderjylland vælger et Skolenævn for hver Skole og valgt af Forældre, som hører til denne Skole.

Paragraf 8 bør sikkert ikke afskaffes, snarere burde man indføre en Paragraf 8 for Præsten ogsaa, og her er da ogsaa et Punkt, som man fra alle Sider var enige om burde blive staaende i den ny Lov.

Skoledirektionen skulde bestaa af to Medlemmer, valgt af Skolekommissionen i det paagældende Amt, og et Medlem, valgt af Ministeren.

Endelig foresloges ansat 21 Skolekonsulenter med Assistenter, en meget kostbar Historie, som næppe naar gennem Rigsdagen. Hvad mener man iøvrigt om, at en saadan ung Assistent skulde komme og give en ældre Lærer gode Raad. Dette forekommer mig hen i Vejret.

Hvad om man i Stedet for disse Konsulenter, som alligevel faar et

saa stort Omraade, at de selv med en Assistent til Hjælp umuligt kan magte Opgaven, hvad om man for hvert Provsti lod Lærere og Lærerinder vælge en af deres egne, som de havde Tiltro til, til skolekyndig Raadgiver.

Ved at gøre Religionsundervisningen fri, vil man naa det bedste Resultat.

Med Hensyn til Eksamen i vor Folkeskole, da synes jeg, man burde nøjes med Færdighedsfagene: Læsning, Skrivning og Regning og lade Aandsfagene være fri.

Alexander Kjelland siger, at man i vore Klasseskoler drysser Støv i Børnenes Sind, og Taleren vendte sig stærkt imod Klasseskolen, hvor der raader det Princip, at Læreren spørger, og Børnene svarer, i Stedet for, at det burde være omvendt. Man dræber paa denne Maade Barnets Spørgetrang, og hele Verden over protesteres der nu mod dette forældede System.

Taleren kom til Slut ind paa en Del af de nye Skoletanker, som giver Plads for Barnet til at gro efter dets Evner og Anlæg, og omtalte, at disse Tanker søges praktiseret i Vanløse ved København, hvor Børnene i stort Tal melder sig til disse Forsøgsklasser. — Det er Kolds Skoletanker, der gror videre nu.

Efter en Pavse talte J. L. Christensen om den gamle Pastor Glud, der var Præst i Jebjerg, til han var 86 Aar gammel, og som for to Aar siden døde, 91 Aar gammel.

Om Aftenen afholdtes en dansk Sangaften ved Koncertsanger Thøger Rasmussen, Aarhus.

4. Dag, Søndag, talte Pastor Gamborg, Ø. Tørslev, og Pastor Th. Povlsen, og om Aftenen reciterede Gamborg „Kongsemnerne" af Henrik Ibsen.

De 4 Dage paa Højskole var forbi. — Det havde været gode og rige Dage.

I store Træk har jeg prøvet at tegne Aarets Gang. Der er taget smaa Ting med ved Siden af de store. Det er beregnet at skulle læses af dem, der har levet en Del af deres Liv her og af dem, der holder af denne Skole.

Og jeg maa til Slut bringe en hjertelig Tak til alle, som har hjulpet til, saa Arbejdet har kunnet gaa saa støt og godt, som Tilfældet har været. Vi har i rigt Maal mødt Menneskers Kærlighed og været taknemlig derfor. Det har gjort mangt og meget lettere for os. Saa ved vi ogsaa det, at hver Gang vi af Hjertet kan faa sagt Tak, da bringer det Velsignelse med sig af den Art, der giver Livet Vækst.

Men først og sidst maa vi sige Gud Tak, fordi vi igen et Aar har faaet Lov at leve og virke mellem dansk Ungdom.

Vi sender de kærligste Hilsner til Skolens gamle Elever og Venner.

Ingeborg og Aage Jensen.

Vinterskolen

er i Aar begyndt med 100 Elever, saa her bliver fuldt Hus. Det har vi Grund til at være taknemlige for.

Næste Elevmøde

afholdes 23. og 24. Juni. Liggende Gæster maa helst melde deres Ankomst og medbringe Tæpper. Af praktiske Grunde var det rart at vide lidt om, hvor mange vi kan vente til Spisning. Send et Brevkort. Velkommen!

Efteraarsmødet 1928

eller „4 Dage paa Højskole" bliver Torsdag d. 27., Fredag d. 28., Lørdag d. 29. og Søndag d. 30. September. Af fremmede Talere er der truffet Bestemmelse med Seminarieforstander Winther, Silkeborg, og Pastor Th. Povlsen, og der vil komme flere. Kom og vær med.

Paa Sommerskolen,

der begynder 3. Maj, vil der i Stedet for de Timer, Eleverne har haft paa Husholdningsskolen, blive Undervisning i Kjolesyning, ledet af Frk. Migga Schmidt, og Ingeborg Jensen vil tage nogle Timer med Eleverne i et Emne, som vi kan kalde: En Husmoders praktiske Oplevelser.

Hadsten-Bogen.

Klager over Forsendelsen maa sendes til Højskolelærer J. L. Christensen, „Solhøj". Husk at opgive rigtige Adresser. Mangelfulde Adresser er ofte Aarsagen til, at Bogen udebliver eller gaar tilbage.

Elevforeningen.

Meld jer ind i Elevforeningen. Bevar derigennem Forbindelsen med gamle Venner og Kammerater og hjælp til at støtte ubemidlede, der ikke har faaet søgt Amtsunderstøttelse til et Højskoleophold. Der er en stor Gerning at gøre i disse Tider.

Mind dem, der vil paa Højskole, om, at Amtsunderstøttelse søges til Sommerskolen inden 1. Januar og til Vinterskolen inden 1. Juli. Der er altfor mange, der kommer for sent.

INDTRYK FRA ELEVMØDET 1927

I graa og mørke Dage, naar alt er koldt og raat,
vi glemmer tit det skønne og klager saa smaat
over alt, hvad vi synes os i Livet gaar imod,
selv Smaastene bliver til Bjærge for vor Fod. — —
Da trænger vi stærkt til at rense vort Sind
for alt det graa og tunge, som har sneget sig derind,
og har vi lyse Minder, da tænker vi paa dem,
thi de kan dræbe Mismod og kalde Glæden frem.
Et Sted vi har at drage hen, hvor glade Minder staar
til Hadsten, hvor vi opleved' Livets lyse Vaar.
Hvert Aar ved Sankte Hanstid da rejser vi derhen
at drøfte gamle Minder, og Venner se igen. —
I Aar da strømmed' Regnen ned, og Skyerne var graa;
af Solen man den hele Dag det mindste Glimt ej saa.
Vi ængstedes for Vejret, da vi mod Skolen gik:
Ak, godt Humør og godt Vejr i Dag ej holder Skik.
Men alt som Dagen gik, og fler og fler der strømmed' ind,
begyndte det at klare op i Ansigt og i Sind,
thi nok kan Solen varme paa Busk og Træ og Kind,
men glade Smil og Haandtryk de gaar til Hjertet ind.
Og derfor blev Dagen trods Regnvejr og Blæst
for alle os, som mødte, en virkelig Fest.
Ja, ene det at færdes i de velkendte Sale
og igen høre Lærere og Forstander tale,
vi glade gik omkring, thi vi kender hver Plet;
der hviskes mangt et: „Husker du?" og „Mindes du det?"
Skønt Vejret ej os tillod i Skov og Have gaa,
saa vilde dog ved Stenen en lille Stund vi staa,
den majestætisk vidner om Ungdoms Kraft og Mod,
og vores Mod var ofte stort, naar paa den Plads vi stod. —
Men dengang Mødet slutted', og hver til sit vi drog,
vi bragte Lys og Glæde med, som Skyerne bortjog.
Der er af rene Glæder saa friskt et Kildevæld,
som styrker og beriger og fører vor Sjæl
mod Lyset, mod det rene fra Syndens lave Bo
og fremad mod det ene, som aabnes kun for Tro.
Ja, lad os derfor mødes i Hadsten Aar for Aar
og tage med derfra, hvad ej Røverhænder naar.

Alma Jensen (1924).

Elevforeningens Regnskab 1926—27.

INDTÆGT:			UDGIFT:		
Overført fra forrige Aar	Kr.	753.77	Annoncer og Sange	Kr.	35.15
Kontingent for 1926	-	1865.00	Understøttelse	-	205.00
			Konvolutter m. m.	-	88.98
			Aarsskriftet 1926:		
			Trykning	-	1027.80
			Forsendelse	-	461.90
			Julegave til Postbudet	-	10.00
			Sekretærens Løn	-	100.00
			Saldo at overføre	-	689.94
Ialt...	Kr.	2618.77	Ialt...	Kr.	2618.77

Regnskabet gennemset og fundet rigtig.

Hadsten, 24. Juni 1927.

Margrethe Dyhr. *P. Lauridsen.*

INDHOLD

	Side
Aage Jensen: Landeværnet	3
Thøger Larsen: Landeværnet. Digt	14
H. J. Vedde: Min Argentina-Rejse 1927	16
J. L. Chr.: Anton Nielsen	27
H. J. Vedde: Frimodighed og tunge Tider —	37
Aage Jensen: At sige Verden ret Farvel	39
Chr. H. Daugbjerg: Frihed og Fornyelse i Børneskolen	50
A. Mortensen: Unge Haandværkere i vore Dage	62
Aage Jensen: Af Skolens Dagbog. (Med 12 Billeder).	64
Alma Jensen: Indtryk fra Elevmødet 1927	85
Elevforeningens Regnskab	86

HADSTEN BOGEN

1928

HADSTEN HØJSKOLES ELEVFORENING

· *AARSSKRIFT* ·

Konrad Jørgensens Bogtrykkeri i Kolding

NOGLE INDTRYK FRA EN REJSE I PALÆSTINA

Der er Lande og Byer, der ejer en egen dragende Magt over Menneskenes Sind, man kan længes, naar man hører disse Navne nævnt, og oplever man at se disse Steder, saa længes man Gang efter Gang tilbage til dem igen. Men der er vel ikke noget Land, der som Palæstina eller det hellige Land, ejer denne dragende Magt over Sindet, og der er vel ingen Byer, der ejer denne Magt som Jerusalem, Bethlehem og Nazareth, hvis Navne alene kalder de rigeste og varmeste Følelser frem i menneskelige Hjerter. Ikke saa sært, om Mennesker kommer fra Øst og Vest for en Stund at dvæle paa de fra Barndommen kendte Steder og ikke underligt, at det Folk, Jødefolket, hvis Hjem var her, kan bryde op tusindtallig for at vende hjem til Jerusalem, til det strenge og haarde Arbejde at opdyrke den gennem Tiderne under Tyrkerstyret vanrøgtede Hjemstavn. — Palæstina træder i Øjeblikket paany frem i Historien, det er blevet Skueplads for store Begivenheder og det er blevet en af Nøglerne til Suezkanalen og Broen mellem tre Verdensdele, Asien, Afrika og Europa.

Hver Tid paa Aaret gaar en stærk Menneskestrøm mod den lille Plet Jord, der har været en Del af vor Kulturs Barndomsland, Korstogenes Land og fremfor alt Jesu Barndoms- og Ungdomsland. De kommer af forskellige Grunde, de mange Mennesker. Der er først Turisterne. Hvem kan ransage deres Grunde — en Del drives af almindelig Nysgerrighed, af Lyst til at se og nogle ogsaa af saa per-

sonlige Grunde, saa det staar i Forbindelse med det bedste i deres Hjerter. — Saa er der de mange Pilgrimme fra de katholske Lande. — Med en Alvor, der er gribende, overvinder de alle Anstrengelser, underkaster sig Møje og Besvær, Solens Brand, Vejenes Støv, den pinefulde Tørst, indtil de en Dag kysser de kolde Sten under Gravkirkens Kupler — Jøderne kommer ogsaa. Gamle, udslidte, medtagne Skikkelser der vil hjem til Graven i Fædrenes Land, — unge der for en Stund vil staa ved Klagemuren sammen med de Gamle — dvæle i Folkets Haab og Længsel, og endelig kommer de store Skarer, der er brudt op fra de forskellige Pladser paa Jorden og nu vil være med til at virkeliggøre den store Folkedrøm, Zionismen, Planen om at samle de spredte Stammer af Israels Hus, forvandle dem fra forfulgte, elendige, der søgte Skjul i Østevropas Storbyer, til Landbrugere, der gennem et strængt Arbejde, men ingenlunde ufarligt Arbejde, skal faa de øde Vange til at blomstre. Om det vil lykkes, ved ingen, — et ved vi og ser: Palæstina er under Forvandlingens Tegn, og paany er Menneske-Tanker og Menneske-Øjne rettet mod Sarons Slette og Judæa Bjerge!

En Dag i April 1928 ligger det store tyske Motorskib „Monte Sarmiento" i Genua Havn, det skal over Middelhavet til Palæstina. Fra alle Jordens Egne kommer Passagererne. Jeg er imellem dem, der skal med Skibet. — Det har været en underlig Rejse ned gennem Evropa, fra Nordens Vinter og Kulde ned mod Foraaret. I Svejts var Løvspringet begyndt, langs Vierwaldstätter Søen stod de første blomstrende Frugttræer, mens over Alpetoppene Sneen lyser hvid i tindrende Sollys. — Saa gaar det igen bort fra Foraaret op i Bjergenes Kulde, ind i Mørket gennem Sct. Gotthard til Sommeren bag de blaa Bjerge. — I Genua blomstrer Roserne. — Her var det Colombus droges af Havet saa stærkt, at han en Dag drog ud og sprængte den bestaaende Verdensopfattelse.

Nu kommer de hertil, de mange, der vil til det hellige

Land: Svenskere med stort Skæg, som Selma Lagerløfs Folk fra Dalarne, Svejtsere, Østrigere, Tyskere, selv et Par Spaniolere er der kommen. I alle Aldre — en Svensker er 86 Aar, en Dansker, Rentier Chr. Møller fra Tørring, 81 Aar, lidt af Nordens Heltekraft, de vil alle afsted over Havet, se Libanons og Karmels Glans.

I Nattens mørke Timer glider Skibet ud af Havnen, Rejsen er begyndt.

Vi skal se Neapel. Overfor den Oplevelse har Mennesker aldrig sparet paa Ord — ogsaa jeg kunde sige en Del, men vel ikke noget nyt, og det er ikke Naturen, der virker stærkest paa mit Sind, men Vandringen gennem „de dødes Rige!" Stenenes Tale er saa stærk, saa jeg hører den endnu. — Vil ogsaa alt det, som vi har bygget, en Dag blot være saadanne øde Tomter? Her stivnede en Verden midt i al sin Optagethed. Som en Tyv om Natten kom det. Skal ogsaa vor blomstrende Verden visne paa en eneste Nat? Hvad hjalp Pompeji mange Guder og al Anraabelse til dem. Tidens Fylde var kommet for denne Stad, og Døden krævede, hvad den havde Ret til.

I Nærheden af Ruinerne ligger Vesuv uforandret, let rygende, og Menneskene kravler med deres Huse hen under dens Skygge. Ude er Havet blaat som altid, upaavirket af vore Sorger og Glæder.

Da Dagen gaar til Ende er vi til Søs. Nu er der kun Hav og tindrende Stjerner, og de er de samme som vi saa paa vor Barndomshimmel i det høje Nord. Medens Natten skrider gaar det mod Syden, og i Solopgangens Skær lyser Ætna paa Sicilien, den er hvid om Toppen, men over det lysende hvide er det sorte Krater. I disse Dage har Aviserne bragt Bud paa Bud om Død og Undergang, den har sendt ud over sine Omgivelser —, den Dag var den rolig, men Barakkerne ved Messina fortalte tydelig nok, hvorledes den for faa Aar siden havde raset.

Om Bord udfolder sig et broget Folkeliv. — Varmen melder sig — Sommertøjet kommer frem, og Menneskenes

Væsen aabenbarer sig. Fra Grupper her og der toner der Sang. Svejtsere synger, Svenskerne synger, kun vi faa Danske er tavse. Vi har ikke noget, der binder os sammen. Danskerne drøfter bedst, hvad de faar at spise, og nogle af dem er utilfredse. Smørret er ikke godt, skønt det er „Lurmærket". Hvornaar bliver vi dog i Stand til at tage stort paa Tilværelsen.

Dag gaar og Nat kommer — en Morgen sejler vi langs Kreta, sneklædte Bjergtoppe lyser i Solen, sorte Vulkaner kaster mørke Skygger ind i alt dette hvide. Havet er saa blaat, jeg kender ikke Farver, saa jeg kan ikke skrive derom; i de mørke Aftener lyser gylden Ild i Skibets Kølvand. — Vi mærker det gaar mod Syd og Øst, Længslen efter Landet vi skal til bliver stærkere. Svenskerne synger om Jerusalem — den evige og hellige Stad. Er det ogsaa sandt, „Østerlide, Østerlide!" Naar Dagen gryer skal jeg se det. Jerusalem, den af Millioner besungne og begrædte Stad, i dig skal jeg bo for nogle Dage. — Saa underlige er vore Veje, at vi skal komme fra Jordens vide Kreds for at dvæle i den evige Stad, — der er hellig for tre Religioner — Kristne, Jøder og Muhamedanere. — Alt det Blod, dens Jord er vædet med, raaber mod Himmelen, og dog gaar der gennem de dystre Toner en af Forjættelser fyldt Sang. Se Zion din Konge kommer til Dig.

Blot jeg var alene, kunde Sproget, saa vilde jeg ved Nat gaa ud og vandre Vejen, Smertens Vej, fra Gethsemane til Ypperstepræstens Palads, i stille Tanker gennemleve det altsammen til den Stund og det Sted, hvor Englen taler: „Her er han ikke, han er opstanden".

Endelig kom den Morgenstund, hvor jeg saa det hellige Land i Solopgangens straalende Lys. — Det er Karmels Bjerg, det første der dukker frem, vel noget af det smukkeste Palæstina ejer, saa kommer Bugten i hvis indre Haifas Huse lyser hvidt omkap med Strandens Sand — langt inde blaaner Bjerge, og mod Nord, hvor Stranden runder, ligger den gamle Korsfarerby Aere og Fønikiens

gamle Kyststrækning helt til Fyret ved Thyros Havn, — hvid Sand, svejende Palmer, Karmels grønne Sider og et gnistrende blaat Hav, det er det første uudslettelige Indtryk. Skulde jeg skrive en Bog, vilde jeg ofre dette Syn et helt Kapitel. —

Vi kommer i Land uden Vanskeligheder, Havet er roligt. Vi har det ordnet med vort Rejsebureau, saa her er hverken Skrig eller Skraal, alt gaar som det skal, og snart er alt klappet og klart, og vi kan begynde paa Færden gennem Landet, ned over Sarons Slette. Over Sarons Slette lyser røde Tage. Det er de jødiske Kolonisters Huse. — Vi er midt inde i Palæstinas Problem. Vil det lykkedes for det hjemvendende Jødefolk at opdyrke den gennem lange Tider forsømte Jord, vil det lykkes for disse Mennesker, der er vant til Byernes Liv, at blive Bønder. Der er Spørgsmaal nok, der melder sig — og fremkalder Tvivl. Men som man færdes over Sarons Slette mod Tel-Aviv, den moderne Jødestad, som man paa mange andre Steder i Erez Israel, ser det Mod og den Vilje, hvormed Menneskene overvinder Vanskelighederne, saa begynder man at blive troende.

Beundringsværdig er alt det, der allerede er udrettet. Hele Byer, der rejser sig paa den før saa øde Jord, Sand og graa Sten, der under menneskeligt Arbejde forvandles til blomstrende Vange. Et helt Kapitel af Arbejdets Saga udformes her. Utrolig, hvad Mennesker kan holde til i denne Kamp mod stridig Jord, Tørke, brændende Sol og kolde Nætter, Sumpfeber og al anden Elendighed, der med Forkærlighed synes at samle sig paa denne Plet af Jorden. Der er allerede mange faldne i Kampen for Fædrenes Jord, og dog er Modet lige stort. Hvor Mennesker har en Idé at leve paa, en vaagen Drøm at virkeliggøre, der ejer de en Kraft som intet kan kue. Bogstavelig talt siddende paa den bare Jord, kun med et tyndt Teltlærred til Tag eller en Trækasse til Skærm mod Sol eller Nattekulde, kan man der træffe Mennesker, der priser deres Lykke, — de er med

til at kæmpe for deres Folks Frigørelse. Jeg maa af Pladshensyn afholde mig fra at skrive om mine Iagttagelser; om Zionismen og dens Liv indtil denne Stund, om de 100,000 Jøder, der siden Krigens Afslutning har fundet et Hjem i Palæstina, men stadig ser jeg dem for mig, som jeg mødte dem, opfyldt af store, rige Tanker om det Maal, de skal virkeliggøre. Hvert Træ, der nu gror og bærer Frugt, er som et Sejrstegn i denne haarde Kamp. Tyrkerne røvede Landets Træer, lod dem falde for Ild og Øksehug, saa fik Regnen og Vinden frit Spil. Jorden gled af Bjergene, og de graa Sten stak frem, — nu maa Jorden bæres tilbage. Vand maa opsamles og hvert Træ vogtes mod vilde Dyr og vel ogsaa mange Gange mod Araberne. I Judæ Bjerge, ikke langt fra Jerusalem, i Mozah, bor der en Mand, Samuel Broze, der i 1892 begyndte et Arbejde med et Stykke Jord, som alle sagde om var ufrugtbar. Samuel Broze gravede, bar Jord og plantede Vinstokke. Om Natten maatte han ligge paa Vagt, ellers kom Raadyrene og aad Planterne. Det kostede ham urimelige Anstrengelser at holde sig vaagen. Var han faldet i Søvn, vilde Hyænerne været faldet over ham. Nu 36 Aar efter er Egnen en blomstrende Oase med et Hjem præget af solid Velstand. Syv Børn er vokset op paa Gaarden. I Stuen er Klaver, og paa Væggene hænger Diplomer, der fortæller om, hvor berømte Frugterne og Vinen fra Mozah er.

Zionismen vil forvandle Landet, men den vil ogsaa forvandle det jødiske Folk; fra de uhumske, proletaragtige Jødekvarterer i Verdens Storbyer vil den føre dem tilbage til Naturen, til sund og naturlig Liv. Zionismen tager Nutidens Hjælpemidler i sin Tjeneste. Elektriske Anlæg er ingen Sjældenhed og moderne Agerbrugsredskaber er ikke sjældne. Udnyttelsen af al videnskabelig Indsigt i Agerbruget arbejdes der ihærdigt med. Mellem Jaffa og Ludd ligger en stor Landbrugsskole, Mikveh Israel. Skolen har 18 Lærere, 150 Elever og henved 100 Chaluzim, unge Pionerer, som her skaffer sig de teoretiske og praktiske Forudsætninger for Nybyggerliv.

Vil man spørge efter, hvorfra Kraften til denne mægtige Bevægelse kommer, saa er der to Ting at nævne. Først den rent økonomiske Kraft. Rige Jøder rundt i Verdens Lande har gennem Tiderne skaffet de fornødne Penge, alene i de sidste 7 à 8 Aar over 120 Mill. danske Kroner. Pengene kan dog ikke klare Sagen. Der er en anden Kraft, en Hemmelighed i disse Menneskers Liv, der betyder mere end Pengene. Den svenske Forfatter Frederik Bøøk fortæller et Træk, som jeg vil gengive noget forkortet.

Bøøk har i Nærheden af Karmel truffet en Nybyggerlejr. Det er polske Jøder. „De havde ikke været der en Uge endnu, og her skulde deres Fremtid grundlægges, her skulde Jorden dyrkes. Deres tarvelige og skamferede Bohave laa Hulter til Bulter paa Jorden, Børnene kravlede omkring imellem Brædder og Dynger af Flyttegods, og Kvinderne gik og ledte efter Gryder og Vaskeballier. Men noget der skulde forestille en Bygning, var det dog lykkedes at faa rejst, og det skulde indtil videre være Synagogen. Ved Siden heraf havde de tømret et andet Hus op, som blev benyttet til det rituelle Bad. De havde med andre Ord sørget for det aandelige Livs Nødtørft, skønt de endnu ikke havde naaet at udrette meget for de materielle Behov. — Thi dette var fromme Jøder.“ — „Med Stolthed pegede de paa et Par store Kasser, som næsten var ved at sprænges af Indholdet, det var deres Andagtsbøger og Talmudiske Skrifter, et helt Bibliotek. Af deres øvrige Ejendele havde de kun kunnet faa det allernødvendigste med. Men af de lasede og opslidte hellige Bøger var ikke en ladt tilbage. Det er disse Bøger, som vi kan takke for, at vi har holdt sammen i 2000 Aar. Uden dem vilde vi have været fortabte. Nu har de fulgt os tilbage til vort Land.“

Dette Træk er ikke alene smukt at møde, men det forklarer ogsaa en Del af, hvad der sker i Palæstina i vore Dage, og det taler om den gamle, men dog evigunge Sandhed om Sjælen, der skal leve. For mig er der ogsaa en Bekræftelse for mit Arbejde i dette Træk. Vi skal ikke

bøje Knæ for Baal, om denne Gud aldrig har saa moderne Klæder paa, men forkynde de evige Sandheder, de er i Dag som for Tusinder af Aar siden Livets Kilder og giver Sjælen Næring. —

Ned langs Saron Slette slynger Jernvejen sig, ved Ludd støder Banen fra Tel-Aviv til, og saa svinger Jernvejen sig mod Øst mod Jerusalem. — Man skulde komme gaaende til Jerusalem. — Hvem har Tid til det. Vi er jo ikke Pilgrimme, der i Aarevis har indrettet sig efter en Vandring i det hellige Land, — vi er fortravlede Mennesker, der skal opleve saa meget som muligt i den korte Tid, der er os tilmaalt. Alligevel, som vi nærmer os Jerusalem, saa er det som Tiden ikke er mere. Hvad gør det Livet larmer omkring Banegaarden, det er ikke der Jerusalem er. Bagved Murene ligger den hellige Stad. — Gennem Jaffa Porten kommer vi ind i Byen. Der er de altid kommen ind i Staden, Folkene fra Vesterled. — Sære Gader snor sig gennem Byen. Det vil blive mærkeligt at vandre ad disse Gader, møde Øst og Vest i Farver og Duft, i Elendighed og Nød, — men ogsaa at høre, hvor det hvisker — Husker Du det og husker Du det. Da jeg efter en lille Tur i den sene Aftentime fra Hotellets Altan ser mod de tindrende Stjerner, galer Hanerne. — Jeg husker om en, der, da Hanen galede her ad disse Kanter, gik udenfor og græd bitterlig. Simon Peter, vi er ikke anderledes, end du var. Vi kender ogsaa til det at ville redde vort eget, selv om vi saa fornægter det kæreste, vi ejer. Da kommer denne Dag i vort Liv, hvor et Bud udefra vækker os til Besindelse og vi maa vandre din Vej en sen Nattetime.

Denne første Nat er for uvirkelig til at sove i, og da Dagens første Gry viser sig, maa jeg ud paa et Tag, maa se denne Stad medens Lyset kommer fra den fagre Kyst, fra de blaanende Bjerge. Der mod Nord er Oliebjerget, nu snart bebygget og alligevel Navnet alene har Magt over Sindet, og der Tempelpladsen, — den gyldne Port, tilmuret. Er det rigtig, at det var ad denne Vej Jesu Palme-

søndag drog ind i Staden. Jeg ved det ikke, bryder mig ikke om at vide det, — jeg ved han kom. — Nu ringer alle Klokker, nu stiger Solen, saa er det Tid at vandre ud og saa opleve Jerusalem. —

Skulde jeg skrive en Rejsebeskrivelse, var der mange Enkeltheder, jeg maatte dvæle ved. Der er nok, der har skrevet lærde og kloge Afhandlinger om Palæstina, der er mange, der har skrevet hjertevarme Skildringer af deres

Gennem Jerusalems Gader.

Oplevelser hernede, jeg kan ingen af Delene, jeg kan kun skrive om et Indtryk, der for mig selv er uforglemmeligt.

Først Vandringen gennem Byens Gader ned til Bazarerne, hvor Kameler og Æsler er de eneste Trafikmidler, man møder. Gaderne er saa snævre, saa det kan knibe med at komme forbi en vellastet Kamel. Her er Handelsfolk, og hvad har de ikke at sælge. Her er alle Jordens Folk samlede, og alle Tungemaal naar Øret. Det er spændende, blot man kunde være i Fred for Tiggerne og Tyvene. Tiggerne er snart de værste, selv nøgne Smaabørn staar midt paa Gaden og tigger, langs Husene, hvor der er en Smule Skygge, er der Tiggere. I Sandhed er her blinde, halte, spedalske, døve og lamme. Ja, jeg forstaar de mange

Udtryk fra Evangelierne paa en ny Maade. „Han ynkedes inderlig over Skarerne!“ Hvad gør du og jeg? Jerusalems Folkeliv er mærket af den samme Nød i Dag, som da Jesu vandrede der, der er Smerte i denne Vandring. Dog stemmer den Sindet til Vandringen ad Via dolorosa, Smertens Vej. Muligvis var det slet ikke her, han kom bærende med sit Kors. Jeg hæfter mig ikke derved, men jeg gaar ad disse Gader, standser ved de forskellige Stationer og staar tilsidst ved Gravkirken, ved Golgatha. Med et tændt lille Vokslys i Haanden ind i Mørket, der synes dobbelt tæt som Modsætning til den lyse Dag derude. Hvad mig selv angaar, saa er det ikke selve Stedet, der virker stærkest men Menneskene, de troende Sjæle, der i Inderlighed knæler ned ved disse Stene, væder dem med deres Taarer og kysser dem med blid Ømhed. Hvor de maa eje et enfoldigt Sind. Dette Sind, der ikke lader sig forstyrre af støjende Turister eller Førere, der raaber ud, som var det paa en Markedsplads. Om Kirken selv giver ethvert Leksikon Besked. Dens Skæbne gennem 1500 Aar er som selve Landets Skæbne. Mennesker er aldrig blevet trætte, naar det gjaldt at rejse en ny Kirke paa de gamle Ruiner, og de har ofret Guld og Pragt for at udtrykke deres Følelse, men som man vandrer mellem det alt sammen, klinger der vemodige Ord gennem Sindet. — Her er han ikke!

Men al Ærbødighed for de mange, der grebet i Sjælen knæler for at kysse de kolde Stene. Her har saadant et Menneske fundet Livets store Oplevelser, og det har ingen Ret til at sætte sig udover, her er kun det at prøve at forstaa. Men godt, at jeg ikke skal nøjes med at søge efter min Frelser her, godt, at han kom mig i Møde som den lyse Dag og ikke som en historisk Genstand, der har hvilet under Gravkirkens Tag. For mig blev Gravkirken egentlig kun et Museum, uanset, hvorvidt det er galt eller rigtigt, hvad der berettes om de Ting, der er foregaaet paa denne Plads. Det var mere Menneskene og deres Færd, jeg blev betaget af, end Stedet selv. — Saa virkede det anderledes stærkt, da jeg en Dag stod ved Klagemuren, de gamle

Fundamenter op mod Tempelpladsen. Her stod de unge og gamle Jøder med deres Sorg og Vemod. Ingen Jøde kunde forhen faa Adgang til Tempelpladsen, og den Dag i Dag vover en from, rettroende Jøde ikke at betræde den aabne Tempelplads, for han kan uden at vide det komme til at betræde det Sted, hvor Arken stod i det Allerhelligste Mørke. Saa blev de her ude ved Muren. Hver Dag er der Jøder her, fra alle Egne af Jorden kommer de — gamle rynkede Kvinder, hvis Ansigter er furede som Stenene, de

Jøderne ved Klagemuren.

kysser, unge Piger med kortklippet Haar og hvide Silkestrømper. Mænd med barket Hud og langt hvidt Haar og Skæg, moderne Forretningsmænd, alle kysser de disse Sten og læser de samme Bønner:

„Ved Paladset, som ligger øde,
sidder vi forladte og græder —,
ved Templet, som sunket i Grus,
ved Murene, som er brudt ned,
ved vor Stolthed, som er flyet,
ved Ædelstenene, som er knust til Støv,
ved vore Præster, som har forvildet sig bort fra Vejen,
ved vore Konger, som har foragtet Gud —
sidder vi forladte og græder.

Skønt jeg ikke forstaar dette Sprog, hvori de klager sig, saa ser jeg paa deres Ansigter, deres Hengivelse, her er noget, der ikke er af Mennesker, havde det været Menneskeværk alene, kunde det vel umuligt have holdt ud gennem de lange Tider. Jeg har vanskeligt ved at komme fra Grædemuren. Var det ikke en Folkesjæl, der klagende gav Udtryk for sin Længsel efter Liv.

Ovenover Grædemuren ligger Tempelpladsen med Klippemoskeen. Muhamedanernes store Helligdom, vidunderlig smuk som Bygning. Vi faar Lov at træde ind under dens Kuppel. Den hellige Klippe under Kuplen skal have været Abrahams, Isaks og Jacobs Offerplads, her skal Muhamed have haft nogle af sine Aabenbaringer, den menneskelige Fantasi spænder vidt. Lad det gælde for, hvad det er! Bygningen er smuk og nok værd at se, men det bedste, det er dog udenfor. Ovre fra den anden Side Dalen, i hvis Bund Kedron Bækken rinder, løfter Oljebjerget sig, en hvid Vej kravler langs dens Fod, det er Vejen til Jericho. Lad os bryde op og gaa over Bækken, lad os sætte os en Stund paa Bjergets skraanende Sider og se over mod Jerusalem eller gaa ind under de gamle Træer i Gethsemane. Der er Steder nok at vandre, og der er nok for Tankerne at tumle med. Maaske er det ravgalt, alt hvad Mennesker fortæller om, at det var her, og det var der, en Ting er dog rigtig, Oljebjerget er det samme, Udsynet over Landet det samme. Byen har skiftet Form, men den laa dog saa nogenlunde paa den samme Plads den Gang som nu. — Hvad er saa den Stump Tid, der ligger imellem fra den Dag, da han kom nær til Staden og græd over den, fra den Aften, han stred sin bitre Strid i en Have dernede ved Foden af Bjerget. Og bærer ikke baade jeg og du de samme Byrder og lider af de samme Vunder som Menneskene dengang. Her kunde jeg lide at dvæle en Tid, om det rigtig kunde blive levende i mit Hjerte, hvordan „Væld udsprang til stort Vidunder, mægtig til hver Sten at vælte, til Isbjerge selv at smelte, til at tvætte Hjertet rent".

Fra Byen derovre kimer Klokker, hvor der dog er mange af dem, og det er, som de gentager og gentager: „I vilde ikke, I vilde ikke!“ Nej, vi vilde ikke, derfor raser vi mod hverandre Dag for Dag, derfor er disse hellige Steder Ruiner og Grusdynger og Tumleplads for alle stridende Meninger og Anskuelser, og som det er her, saadan overalt. Kristne har lettere ved at finde hinandens svage og daarlige Sider end ved at bøje sig ind til den Enhed, Jesu saa ofte talte om. Hjertets Haardhed og Kulde har ikke ladet sig smelte af den varme Blodstrøm fra Golgatha. Det sker først, naar det helt er oplevet og erfaret som den evige Styrke.

„Ja, jeg tror paa Korsets Gaade!“

Nu om Stunder er det nemt at færdes i Palæstina. Automobilerne har ogsaa her gjort Afstandene smaa. Mægtige Vejanlæg er blevet udbygget i de senere Aar, og der arbejdes for fuld Kraft paa Udvidelse af det bestaaende Vejnet. Fra Jerusalem til det døde Hav og Jericho kommer man i Løbet af nogle faa Timer. Den ny Vej gaar saadan, saa man stadig ser den gamle ved Siden af, det har ikke været muligt at finde bedre Overgange i Bjergene, end de allerede prøvede. Vejen er den, der fordum kaldtes den blodige Vej, her var det, en Mand faldt blandt Røvere. Det kan ske den Dag i Dag, ensomme Vandringsmænd kan have deres Besvær med at drage ad denne vilde storslaaede Vej. I mægtigt Slyng stiger og falder Vejen. Fra Jerusalem, der ligger ca. 800 m over Havet, stiger Vejen op til ca. 1000 m for saa at falde brat og voldsomt ned til det døde Hav 394 m under Havets Overflade. Naturen er vild, Vegetationen ringe, og tilsidst, da de graa Kalkbjerge hører op, Sand med hvidt Salt paa. Det døde Havs grønne Vand har ikke noget af Længslen over sig. Her er Dødens Stilhed, en utaalelig Varme allevegne. Det er saa langt fra oplivende. Ude i Sandet ligger Pigtraad, Rester af Vogne, Kanoner og andet Krigsmateriel. Det frister ikke til langt Ophold. Da er det bedre at drage til Jericho, selv om den By, der er i Dag, ikke just leder Tankerne hen til Zachæus' By,

Palmestaden. Just nu graves der efter Resterne af det gamle Jericho. Ved Jericho er der Vand, og her er tropisk Vegetation, Plantager med Bananer, Dadler, det er fristende nok altsammen, men hvor Vandet ikke naar hen, er Ørkenen — Sten, Sand, Støv. Det var herude, Jesu blev fristet af Djævelen, siges der, og Landskabet passer til Sult og strenge Dage. Ved man ikke, hvad en Drik Vand

Ved Jordan Flod.

er, ved man maaske slet ikke, hvad Tørst er, — her kan det læres, saa det aldrig glemmes. Her forstaar man den gamle Tale om Vandet som det livgivende. — Judæa Ørken, Ensomheds Pine og Smerte. Dog er der øst for Ørkenen noget grønt, der hvor Jordan Floden rinder. Jordbunden er fattig. Vandet er her dog og straks noget grønt. Skulde det være her, Jesu blev døbt? Hvormange Tusinder Pilgrimme, der har staaet i Jordan med den Tro i deres Hjerter — lader sig ikke sige, Kendsgerningen er, at de

har været der. Vi Protestanter egner os ikke for den Slags, selv om vi er aldrig saa grebet af Stedets Stemning. Vandet strømmer i rivende Fart, det er graat af Ler og Kalk, det kommer fra den evige Sne paa Bjergene langt mod Nord, har været gennem Genezareth Sø og skal ud i det døde Hav, saa maa det skifte Form og blive til Damp, op i Skyernes Regioner og begynde forfra igen. — Jordan Flod, der gennemstrømmer den største Dal, vi ved af at sige, vil en Dag faa sine Kræfter bundne, den maa finde sig i at blive spændt for Dynamoen.

Hvor Ørkenen dog piner Sindet — Sten og Kalk, voldsomt og sønderrevet er hele Landskabet — ingen Boliger, kun en enkelt Hyrde med sine Faar og Geder — en Beduinerlejr ellers ingen Mennesker, det virker helt befriende at komme tilbage mod Jerusalem til Bethanien. Det er ikke de to Søstres stilfærdige By, men en lille uanselig Araberby, — naturligvis har den Lazarus' Grav, der kan endda købes et Billede af Graven. Det mest betagende ved Stedet, er Udsigten ind mod Jerusalem, og man faar egne Tanker paa det Stykke Vej.

Fra Jerusalem gaar en udmærket Vej mod Nord gennem Samaria, Landet skifter ogsaa Udseende, bliver venligere, frugtbarere, som det gaar mod Nord. Vi gør Holdt ved Sichar. Her er Jacobs Brønd. Saavidt jeg ved, er de lærde saa nogenlunde enige om, at denne Brønd virkelig er den, hvor den samaritanske Kvinde talte med Jesus. En Brønd er en sjælden kostbar Ting i et Land, hvor man som oftest maa nøjes med Cisternevand. Brønden har det levende Vand i Modsætning til Cisternens døde Vand. — Over Samaria naar vi Galilæa. Vejen gaar til Nazareth. Alt er blevet venligere, ogsaa Menneskene. Over Sletterne lyser smaa røde Tag fra Jødekolonisternes Huse eller hvide Telte, hvor Drænarbejdere søger Ly mod Solens Stik. I Nazareth rører sig et livligt Folkeliv. Kvinderne gaar til Brønden, Mariekilden, og bærer Vandkrukkerne paa Hovedet, som de gjorde det i Jesu Barndom. Der er baade

Marias Stue og Josefs Værksted. Naturligvis, der er Kirker og Kapeller bygget over de udpegede Steder. Menneskene er nøjsomme og søger i ydre Pragt en fattig Erstatning for Tabet af evige Værdier. — En Ting er dog ægte nok ved Nazareth, Bjergene, Dalene, Naturen i det hele, den har ikke forandret sig fra den Tid, han vandrede og gik med Kvinderne til Brønden.

Fra Nazareth falder det ligetil at drage til Genezareth Sø. Gennem de smaa, men kendte Byer som Kania gaar

Genezareth Sø.

Vejen, den stiger et Stykke, og deroppe paa en af Højderne ser jeg Søen. Den ligger stille hen. Sollyset vælder ned over dens Flade. Øst paa blaaner Bjergene, langt mod Nord Hermons snedækte Top. Det er, som alt staar stille, Tiden er ikke mere, og frem stiger der Billede paa Billede med kære og kendte Træk, hele de Ny-Testamentes Fiskerhistorie. Dybe og alvorlige Billeder af Byerne, der laa her, og som skulde blive udslettede. — Nu graver Mennesker efter Stenene, der blev tilbage. — Milde og glade Billeder af Fiskefangst og Ungdom, der mødte det afgørende for deres Liv her ved denne Søs Bredder. Der er ingen Ende

paa disse Billeder, de synes at blive levende, og Skikkelserne faar Stemmer og taler. I Stilheden omkring Søen bliver denne Tale forunderlig hørlig. Her maatte det være godt at bo en Tid. Selv i Byen Tiberias er der Stilhed. — Jeg er langt borte fra al Verdens Strid og Møje, hviler blot i dette ene: Denne Sø, disse Bjerge, disse Bredder og disse Ruiner, det er altsammen Steder, hvor han har været. Saa er jeg da ogsaa kommen dertil, hvor jeg paa ydre Vis kan træde i hans Fodspor, om jeg ogsaa i mit indre Liv i alt det, jeg er som Menneske, kunde opleve det.

— — —

Alt faar Ende, ogsaa min Færd rundt i Palæstina. En Dag er jeg igen kommen tilbage til Haifa. Ude ved Karmels Bjerg bor nogle tyske Nonner. Hos dem er vi 6 Danske, der faar Husly. De tog imod os med Venlighed og Kærlighed. De sørgede for, at det blev Sandhed ogsaa for os de Ord, de havde skrevet over deres Indgangsdør: „Gaa ind, gaa ud, bliv Ven af dette Hus."

Siden efter har jeg sendt dem mange venlige og taknemlige Tanker. Uforglemmelig blev den sidste Aften hos dem. Vi sad i Klostrets Have. Hos Nybyggerne op ad Karmels Bjerg tændtes Lysene, de stod som skinnende Punkter over hinanden op ad Bjergets Side, tilsidst kun nogle ganske enkelte aller længst oppe. Alt var saa stille — Østerlandets Stjernevrimmel tindrede over vore Hoveder. Appelsiner og Citroner lyste gult fra Havens Træer, udenfor rullede Havet med lange, tunge Bølger — Klosterets Børn sang. De 29 hjemløse Børn, Vrag fra Krigens Stormflod, bjerget ind i denne stille Havn, sang. Det var et fremmed Sprog, men Tonerne var hjemlige nok. Det var Tonen om vor Vandring hen over den stridende Jord, om Vandringen fremad og opad mod de evige Tinder, det var den Tone, vi Danske saa godt kender fra Ingemanns Aftensange, om Freden, der skal favne os alle, naar vi er samlet i Guds Himmerig. Vi er paa Rejse, hver ad sine Veje, men dog til Guds evige Rige.

Alt, hvad jeg mødte hos disse Mennesker, syntes jeg, var udtrykt i en Indskrift, der stod over en Dør i Huset:

„Tilføj ikke hinanden Hjertesorg,
kort er den Tid, vi skal være sammen,
selv dem, der stærkest er knyttet til
hinanden, kan blive skilt om faa Minutter."

En Slags Grundlov for Tilværelsen, netop udtrykkende vore Kaar. Det er det store Onde, vi øver mod hverandre, at vi saa haardhændet gør hinandens Hjerter bedrøvede, og en Dag staar vi ved en Grav med dette ene i vort Sind: Blot jeg kunde faa gjort godt, hvad jeg bevidst eller ubevidst gjorde ondt mod dette Menneske.

Jeg vil altid med Taknemlighed mindes de tyske Søstre i Haifa.

Nu var det paa Tide, at jeg vendte hjem, og Rejsen op gennem Europa blev en Rejse med Vaaren. Mens jeg havde været borte, var Vaaren gaaet mod Nord. — Det sidste blomstrende Frugttræ saa jeg ved Hamborg. Hvor var det smukt i Sydtyskland at se de blomstrende Træer lyse hvidt langs Veje og ad Bjergsider. Det Syn blev den festlige Afslutning paa mit Besøg i Solens og Sommerens Lande. Siden efter har jeg længtes tilbage adskillige Gange. De gamle Ord: „Før glemmer jeg min højre Haand, før jeg glemmer dig, Jerusalem", har faaet en ny Betydning.

Det hellige Land træder atter ind paa en Førsteplads i de historiske Begivenheder. Broen mellem de tre Verdensdele er blevet et af de stærkt trafikerede Steder. Fra det unge Slægtled lyder Haabets og Drømmenes Sang.

Saa længe den jødiske Sjæl
skælver dybt i vort Bryst,
saa længe det jødiske Øje
ser imod Zion i Øst, —
saa længe er Haabet ej bristet,
vor gamle, gamle Tro,
at i Byen, hvor David har hersket,
tilsidst vi engang skal bo.

Saa længe vor Herligheds Mure
griber et jødisk Hjerte,
saa længe vort Tempels Fornedring
fremkalder Taarer af Smerte,
saa længe er Haabet ej bristet,
vor gamle, gamle Tro,
at i Byen, hvor David har hersket,
tilsidst vi engang skal bo.

Lad disse Ord fra den hebræiske Folkehymne, Hatikvah, være Afslutningen paa denne lille Skildring af et Besøg i det hellige Land. Der kunde skrives en hel Bog om de mange Oplevelser og Indtryk, der mødte mig, men det kan ikke lade sig gøre her. Jeg er taknemlig for at have set det, jeg har set. Vel kunde jeg have ønsket rigeligere Tid, derved var intet at gøre, det herhjemme kaldte paa mig. Somme Tider kommer den Tanke: Du maa se det engang igen! Da er det, som den gamle jødiske Hilsen klinger for mine Øren: „Leschânah haba bijerusaldim", „Næste Aar i Jerusalem!"

AAGE JENSEN

TILBAGEBLIK PAA 25 AAR

Hadsten kære, — Minde-By,
gemt i Bøgs og Bakkers Ly,
smilende mod Solen,
brændmet blødt af Eng og Aa —
saadan ofte jeg dig saa
i de svundne Dage!
Hadsten kære, *Tak* dig være!

Det er mig i det væsentlige en Glæde at mindes min Manddoms bedste By indtil denne Dag: Hadsten.

Det var i Sommer 25 Aar siden, det nygifte Par Vedde (efter Bryllup i Levring) fejrede deres Hvedebrødsdage i det hyggelige lille Lærerhjem paa *Levring Højskole* ved Kjellerup. Efter en Bryllupsrejse (Rhinen, Luzern, Alperne, Milano, Gardasøen (Salo) og Venezia, Tyrol) i September kom vi hjem efter at have brugt den sidste Øre af Arv og Eje (Konens sammensparede 111 Kr. iberegnet).

Og saa tog vi fat med Liv og Lyst, underviste begge to paa Vinter- og Sommerskolen (begge for Piger) for en Løn af ca. 1000 Kr. paa egen Kost. Naturligvis satte vi Penge i Sparekassen (de dejligste Penge, vi har tjent!).

Hvor var vi straalende lykkelige ved Liv og Arbejde. Jeg skrev lidt i Avisen og holdt mine første Foredrag ude. Min Jomfrutale holdt jeg som nybagt cand. phil. over hele Høffdings Psykologi (i min Kærestes og Svigerforældres Paahør) paa denne, Frk. *Eline Begtrups*, Skole.

To tro og varmhjertede Venner havde vi i det gamle Præstepar *Frederik* og *Sofie Bruun*. Jeg læste sommetider med Præstebørnene, vi færdedes der saa frit som en Slags Svigerbørn af Huset. Navnlig mærkedes dette, da Glæden over vor førstefødte *Gudrun* fyldte ikke alene Højskolen men

ogsaa Præstegaarden med en overvældende Glæde. To trofaste Bedstemødre kappedes i Hengivenhed og Kærlighed om at gøre os alt godt, lille *Gudrun* især.

Den første Tid i eget Hjem, det første Barns Fødsel, en lykkelig Mor med sit Barn. Hvem glemmer saadanne Tider!

»Mindets milde Blomster smaa
skal i forklaret Lys opstaa.«

I seks Aar havde vi ventet paa eget Hjem. — „Og jeg skal nok *vente,* for det loved jeg sidst", — sang min Matilde tit. To duftende mindefagre fine Aar! Saa unge og saa lykkelige! — Aa, blot at tænke paa vort lille, dejlige Barns Daabsdag, da vi tilsidst samledes i Vennekredsen om Vuggen, hvor to klare Øjne lyste op mod os, mens de bløde Toner bølgede ind over det:

»Sov sødt, Barnlille,
lig rolig og stille,
sov sødelig, sov!«

Er det dog ikke sandt: *smaa* Hjem kan rumme *stor* Lykke. Lyse Tider *gaar* hurtigt, men *varer* længe.

— —

Hindholm er Navnet paa Sjællands første Højskole,*) oprettet 1852 af Anders Stephansen, der omtrent 20 Aar tidligere paa Nabogaarden havde oprettet Danmarks første egentlige selvstændige Børnehjem.

Hertil (ikke langt fra Næstved) drog vi i Efteraaret 1905 (da Levring Højskole gik over til den ildfulde, ædle unge Forstander Witt-Hansen). Nu altsaa paa min Hjemø og ikke langt fra mit Fødesogn, Munkebjergby, og mit kære Sorø. En underlig Tid, disse halvandet Aar, næsten som en Drøm uden videre Forbindelse med Omverdenen. Ensomt og dæmpet, ligesom listende sig paa Filtsaaler skred Dagene — dryp, dryp! ud i Tidens Hav. — En Prøvetid.

For aarlig tilsammen 1150 Kr. (de i 1200 manglende 50 Kr. var Fradrag, fordi jeg ikke kunde synge!) røgtede vi vort fælles Kald. Naturligvis havde min Hustru baade

*) Før 1864 ogsaa den største.

Haandgerning og Gymnastik for Pigerne, saa vi af den Grund blev nødt til at holde Pige. Jeg blev til min Overraskelse sat til at være Forstander de første to Maaneder efter min Ankomst ved den for mig ganske nye Skole, da den gamle Forstander, *N. P. Jensen*, var paa Foredragsrejse i Amerika. Baade Eleverne, tror jeg, og vi syntes vist forresten, det gik udmærket. Lærer Larsen blev vor Ven.

En Cykletur i Sommerferien, ganske ene, fra Kiel gennem Holsten og pr. Hjul gennem hele Holland blev en af Aarets største og vidunderligste Oplevelser. — Saa solgtes ogsaa denne Skole, og vi flyttede til Jylland igen 1907. — Mange flinke Elever, som jeg husker tydeligt fra disse mine to Højskolepladser, glædes jeg over endnu. Kun et Foredrag, som jeg holdt kort efter Hjemkomsten fra Holland, husker jeg nu. „Nu kan jeg mærke, du kan holde Foredrag", var den glædestraalende Dom, jeg fik fra min allerhøjeste Autoritet, som havde været Tilhører.

Nanna, Datter Nr. 2, fødtes paa Hindholm, en morsom lysvaagen og energisk lille Dame, der mærkelig fast sluttede sig ind til sin elskede Mor.

Den eneste af mine Medarbejdere fra disse fire første Højskoleaar, jeg nu har Forbindelse med, er min tidligere Forstanderinde, den kloge, kristne Kvinde, Frk. *Eline Begtrup*, som min Hustru og jeg og vore ældste Børn altid siden har været i Venskabsgæld til. Nu sidder jeg i hendes afdøde Broders Embede som Præst.

Naar jeg tænker tilbage og sammenligner Livet paa de to nævnte Skoler, slaar det mig: Hvad dog *Omgivelserne* betyder for os Mennesker, vort halve Liv.

Saa dukkede altsaa op i det dog ret uprøvede unge Højskolepars Tilværelse Spørgsmaalet:

Forstanderpar — egen Skole!

Her gælder mere end Tankeovervejelser og gode Raad. Det er saa vigtigt i saadanne Valgets Tider at agte nøje paa — ja, paa hvad? Det er vanskeligt at sige, men hele

ens Personlighed, alt hvad man aandeligt ejer, maa være med, ja blive til ét, naar det store Ja eller Nej skal ske.

„Gud give os Lykke og gode Raad — —"

Det blev for os til et *Ja* til Hadsten Højskole, som ikke fortrødes. Men, hvor dog Ungdom kan være frimodig! Nu vilde jeg sige til to som os, der var lige saa dumdristige: „Nej, gør det dog ikke, det er jo alt for usikkert o. s. v." Min gode Mor, som vidste, hvor gerne min Far havde set mig give mig netop den Livsgerning helt i Vold, sagde (sikkert ganske rigtigt): „Men han havde nok ikke gjort det, du nu gør," — og saa laante hun mig de Penge, uden hvilke jeg aldrig havde kunnet faa min egen Skole. *Det* kan jeg ikke glemme min kære, gode Mor. Det var nu stort, en Tillid, som ikke grunder sig paa Klogskab, den Enfoldiges Visdom, som gives den, der betror sig til Gud, som har Omsorg for os.

Hadsten — hvad er der?

Hadsten er bleven en anden og en bedre By, mener jeg, i de 21 Aar: 1907—1928. Den var *da* som en opløben Dreng, vel kun i Begyndelsen af sin Lømmelalder, det viste sig i det Ydre paa mange Maader, men kom naturligvis af noget Indre, som den vel tildels har at slaas med endnu. Ja, det var snarest Barnagtigheder, naar den ligefrem viste sin „Overlegenhed" overfor Højskolen, som f. Eks. *mange* Forretningsfolk ikke vilde værdige den et Besøg ved en eneste Lejlighed. Ja, man sendte mig endog en Truselsskrivelse mod Skolens økonomiske Bestaaen en Paaskemorgen.

Det var ikke fint; men fint kan man heller ikke kalde det Liv og det Sted, hvorfra den kom. Højskoleeleverne kunde baade om Sommeren og om Vinteren udsættes for Følgerne af de Uhumskheder, der trivedes baade i det skjulte og i det aabenbare. Til de sidste hører en Forening, som man maaske maa karakterisere med de Ord: „de vide ikke, hvad de gøre". (Virkningerne mærkedes især Natten mellem Søndag og Mandag).

Disse Tider og disse Tendenser — er de til, eller døde? Maa man se tilbage til dem, naar man søger Forklaring til, at et og andet ikke gaar, som det burde: „Fals slaar sin egen Herre paa Hals".

Men de gennemgaaende driftige og arbejdssomme Beboere i den lille idyllisk beliggende Stationsby er efterhaanden bleven en venligsindet og fremadstræbende Befolkning, der virkelig er modnet i Kultur og Forstaaelse af sande Livsværdier, saa den en skønne Dag rejste sin *egen Kirke*, om end ikke skøn og praktisk i sit Ydre, saa dog en Fæstning, et fast Midtpunkt for det Rige, som ikke er af denne Verden, og som betyder en Svækkelse af de ovennævnte onde Magter. — Tiden for Hadsten Kirkes Tilblivelse er Byens Konfirmation, dens Bekendelse til og Bestræbelse i det, som varer, mens Slægt efter Slægt stedes til Hvile paa dens fredlyste, skønne Kirkegaard. Naar jeg nu i de sidste Aar tit er gaaet gennem Hadsten By, har jeg mødt mangt et Smil, og faaet og gengældt mangen Hilsen, som gjorde mig vel til Mode, men langt tilbage mindes jeg noget modsat, den Gang, da man ofrede mere, end man egentlig vel kunde taale netop for det, som man i sin Samvittighed følte var dens øjeblikkelige og Fremtids Vel.

Men *alt* kan jeg tilgive Hadsten for den uforglemmelige Dag, den 17. Maj 1923, da det var, som hele Byen blottede sit Hoved i Ærbødighed. Uden Tøven gik man ud ad Kollerupvejen i tavse, tætte Skarer i Møde med den Kvindes Baare, som mange var kommet til at tro paa og holde af for det *ægte Sindelag*, som man ikke kunde nægte i Kærlighed var vendt mod den, der led og havde det strengt i Livet. — Flag vajede paa halv Stang fra Hjem ved Hjem, naar man saa ind over Byen ved Matildes Hjemførelse fra Aarhus, denne Dag og senere paa 3. Pinsedag, da Tog af Mennesker, hendes Følge, gik til Kirkegaarden. Et uforglemmeligt, dyrebart Minde i mit Liv.

For *dette* og for alt, hvad der i de Dage og siden har

givet sig Udtryk i samme Retning, er jeg Hadsten By og Egn en uforbeholden og dyb *Tak* skyldig, som jeg først nu, over fem Aar efter, synes paa en naturlig Maade at kunne yde.

Om selve min Hustrus og min *Hadsten-Tid*, som staar for mig, som Højdepunktet af Liv og Lykke, siden vi fik Lov at dele Hjem- og Skoleliv sammen, der hvor vi delte det med saa mange, skal jeg fatte mig kort. Ingen Festtale skal jeg holde i dette vort Sølvbryllupsaar, som vi sikkert havde fejret paa Hadsten Højskole i et herligt Vennelag, om hendes som mine Kræfter havde staaet i Velmagt den 4. August 1928.

Selv om det end ikke gives mig at tolke med Ord og personligt nærværende iblandt Jer, som vi har delt saa meget, meget godt med i Hadsten, paa den solbestraalede kære Plet af Jorden, som Hadsten Højskole blev for os med vore fire kære Børn, saa vær forvissede om, at det ikke var af Mangel paa ægte Taknemmelighedsfølelse, men netop fordi jeg ikke turde vove at prøve derpaa, naar jeg vidste, Elevmødet ikke gav dette Udtryk. (Man behøver nu ikke at være Jyde for sommetider at maatte tie med det, man helst vilde sige). Modtag saa, gamle Elever, Byens Folk, især Venner og Medarbejdere

Min bedste Tak! — Lykke i Fremtiden ønsker jeg min kære, gamle Skole! Dens Ledere, Lærere og Elever!

— Som alt har føjet sig, er jeg lykkeligst ved at være Præst — ikke mindst i de sidste Aar — (det passer jeg vistnok bedst til *nu*, og det var dog *ogsaa* en Ungdomsdrøm). Men Voldum var for nær ved Hadsten, det mærkede jeg bestandig stærkere. Hermed til alle gode Venner i Hadsten, min gamle Egn, Børnenes og mit *Farvel!*

Eders hengivne

H. J. VEDDE.

LIDT OM HJEMSTAVNSHISTORIE

Man hører ofte, at den historiske Interesse i vort Folk er blevet mindre i de senere Aar. Verdenskrigen og alt hvad dermed stod i Forbindelse, har draget mange af de vaagne i Folket saa stærkt mod de store Nutidsbegivenheder, at Fortidens Skikkelser gled mere i Baggrunden. Verden er blevet større, og man vendte sig ud ad mod al det spændende, der i Løbet af faa Aar skabte større Forvandlinger i Menneskers Forhold end Aarhundreder før. Men der er dog en Side af vort eget Folks Historie, som i de senere Aar har vakt en stigende Interesse. Det er den saakaldte Hjemstavnshistorie. — Mange har vendt sig fra Statens og Stormændenes Historie til det daglige Livs, Arbejdets og Hjemstavnens. Samtidig med, at det lyder til os: „Se udad — mod de store Begivenheder — lyder der ogsaa et: Se hjemad!" Og naar der nu holdes Hjemstavnskursus og stiftes lokalhistoriske Foreninger i næsten alle Egne, turde dette være et Vidnesbyrd om, at mange har faaet Lyst til en Vandring ad den lille Sti, der fører til Slægtens Hjemstavn, har lyttet til Bækken, der risler gennem deres Barndoms By og synger om svundne Slægters Liv og Strid og Arbejde. — Og de fandt noget der, i de gamle Tiders Liv og Skikke, som gav Sindet en Hvile, naar Nutidens forjagede Liv havde sat Tempoet op. De fandt, at hver Landsby har noget at fortælle, især fra de Tider, da det lille Landsbysamfund var noget for sig selv, ja var den lille Enhed, hvorfra det store Samfund er vokset ud. — Byens Navn fortæller om, hvorledes Byen blev

til — ja, nævner maaske Navnet paa den Rydningsmand, der gjorde det grundlæggende Arbejde.

De gamle Sagn og Skikke fortæller om, hvorledes man saa paa Livet, hvad man frygtede, og hvad man troede paa.

Og hvis Landsbyens gamle Vider og Vedtægter er opbevarede, fortæller de meget om den ejendommelige Styreform, der gennem Aarhundreder raadede i danske Landsbyer. De gamle Love vidner om, at man lagde stor Vægt paa solidarisk Ansvarsfølelse, Sammenhold og Hjælpsomhed, noget der havde en mægtig Betydning under Bondestandens trange Kaar i ældre Tider. Og hvis vor Landsby har en gammel Kirke — da fortæller den. „Kvadre lagt med brede Hænder", ogsaa en lang Historie, — om gamle Tiders dygtige Bygmestre, om solidt Haandværksarbejde, om skiftende Tiders Bygningsstil, men ogsaa om Folkets Ærbødighed for det ærværdige gamle Hus, hvor Slægt efter Slægt søgte Opbyggelse.

Den enkelte Egn var jo tidligere i langt højere Grad end nu noget for sig selv. — Landsbyen med sit Fællesskab, sit Bylav, sin Bysmed og sin Byhyrde var noget for sig selv. Men den var et Led i en større Enhed: „Bygden", som omfattede de Byer, der havde Samkvem med hinanden, det Omraade, indenfor hvilket Folk kom sammen, var vejkendt og kendte hverandre. — Somme Steder faldt Bygdeskellene sammen med Herredsskel eller Sogneskel, men ikke altid. — Vor nyere Hjemstavnsforskning har søgt at finde de gamle Skel mellem Bygderne. Nogle Steder har de holdt sig og været kendelige lige til vor Tid, baade i Klædedragt, Sprog og Skikke. Man kunde sige: Hertil gaar dette Udtryk, denne Skik osv. — En Aa gjorde ofte Skel imellem Bygder (saaledes Lilleaaen, der gaar igennem Hadsten).

Skovene gjorde Skel — og Stene gjorde Skel. — Endnu staar hist og her en gammel Skelsten imellem to gamle Bygder. Stenen spillede jo en stor Rolle i Folkets Fantasi

og Tankegang*). Ved Stenen samledes man til Stævne og tog Beslutninger. Under Stenen blev de døde lagt til Hvile, og undertiden blev der ofret til Stenen for Aarets Grøde. — Stenen samlede, men den skilte ogsaa. —

De gamle Skel imellem Bygderne virkede i det hele taget baade adskillende og dragende. — Det var med en vis Spænding man saa over mod de Bakker paa den anden Side Aaen (Skelstenen), hvor de Folk boede, som man ikke kom sammen med og gerne vilde drille lidt. Man vidste, hvor de havde deres Svaghed, men ogsaa, hvor de havde deres Styrke. Man vidste, hvad de kunde og hvad de ikke kunde.

Skellene skulde respekteres, men alligevel gik der Stier fra Bygd til Bygd, og man lærte af hinanden. — Man fik skarpere Blik for Typer, for Forskelligheder, men ogsaa for det der var fælles. Mange Skikke var jo fælles for større Strækninger. Og tænker vi paa de gamle Folkesagn, som f. Eks. Evald Tang Christensen møjsommeligt har vandret Jylland rundt og samlet, saa er jo mange af disse fælles — ikke blot for hele Riget, men undertiden for langt større Omraader.

Hjemstavnsforskningen i vore Dage vil atter søge efter de enkelte Egnes Ejendommeligheder, men ikke for at hindre Udsynet til de videre Kredse. Hver Egn i Danmark har ydet sit Bidrag til det Billede af vort Folk, som Hjemstavnsforskningen stadig giver mere Stof til at tegne. — Og disse mange smaa Forskelligheder giver hver sit til Forstaaelse af det fælles danske. Derfor er det vist godt at begynde Historien hjemmefra. —

Min første Historieundervisning fik jeg af min Mor. I Vinteraftenens Skumring sad hun i den gamle Lænestol ved Kakkelovnen og fortalte. Det var om hendes eget Barndomshjem og om Slægten. Om Sagn og gamle Historier, der knyttede sig til Egnen. Om Kildefesterne ved det nærliggende Tisvilde St. Hans Aften, naar de lange Vognrækker

*) Thorkild Graulund: Skelstene.

kom kørende med Syge til Helenes Grav, mens Blussene lyste fra alle Egnens Høje. Men en Gang imellem fik jeg ogsaa gennem disse Fortællinger et lille Udkig til Folkets og Fædrelandets Historie, saa jeg følte, at Hjemegnen var en Del deraf. Min Mor kunde dunkelt huske 48, Begejstringen og Sejrssangene. Og naar hun fortalte om 64, blev der en anden Stemning i den lille Stue. Da var det Danmark med Sorgen over Nederlaget, der rykkede ind. Og naar hun sang Grundtvigs bibelhistoriske Sange eller fortalte om den lille Moses i Rørsengen paa Nilen, da blev det til et lille Glimt af Menighedens Historie.

Det er vist sjældnere nu, at Børn oplever saadanne Aftentimer med Historiefortælling i Ovnkrogen. Men mon det ikke var godt, om de fik det?

Vi maa haabe, at Interessen for Hjemstavnshistorie maa hjælpe Nutidens Ungdom til et bedre Kendskab til deres Egn, saa de selv kan fortælle deres Børn derom. Og den Ungdom, som bliver godt rodfæstet i sin Hjemegn, vil sikkert derigennem faa Lyst til at se videre ud, vil opdage, at Egnen er en Del af et større Omraade.

For vi kan ikke nøjes med Hjemstavnshistorien.

I Selma Lagerløfs „Jerusalem“ fortælles om de Mennesker deroppe fra den afsides Egn i Sverrig, som forlader deres Hjemstavn for at rejse til det hellige Land. Den Dag de rejser, og hver enkelt har forladt sit eget Hjem, opdager de saa meget, de er fælles om. Først Flydebroen over Elven, som de har haft saa meget Besvær med i Tøbrudstiden. I Dag gør det dem ligefrem ondt at skulle skilles fra den. Den var deres Fælleseje. Og videre tænker de paa Kirken under de lyse Birketræer paa den anden Side af Broen. Det er deres Barndoms Kirke med de mange Minder fra Livets Højtidsstunder. — Ogsaa den er de fælles om. — Og Skolen, hvor de gik som Børn. Der bliver mere og mere. Skønheden i alt det, de saa fra denne Bro. Udsigten over deres Hjemlands Marker og Skove, den lange Udsigt gennem Dalen helt op til de blaa Bjerge. — Alt

dette var de fælles om, Og jo nærmere de kommer Landegrænsen, bliver der stadig mere — indtil det hele bliver til Fædrelandet — Sverrigs Land, med alt hvad det rummer fra Fortid og Nutid.

Saaledes er det sikkert gaaet mange unge, som var godt rodfæstet i deres Hjemstavn. Naar de drog ud, opdagede de Fællesskabet, og Hjemstavnsfølelsen udvidedes — fra Hjemmet til Egnen og fra Egnen til Fædrelandet. I den sunde Hjemstavnsfølelse og Hjemlængsel bor ofte en Følelse af Ærbødighed for det Liv, der ligesom er vokset ud af Hjemmets Jord og blevet en Del af Mennesket selv — en Følelse af Samhørighed med de svundne Tider — med de „Aartusind, der toner bort i Graad og Sang, mens Toppen suser imod Evigheden".

Vi maa derfor hilse den stigende Interesse for Hjemstavnshistorie som et glædeligt Tidens Tegn. Den kan hjælpe til bedre Forstaaelse af mangt og meget i vort Folks Liv og derigennem af os selv.

J. L. C.

FREMTIDENS LAND

Af *S. A. Lundgaard* (Elev 1920—21)

De unge ser fremad og spørger: „Hvad vil Livet give os?“ De gamle ser sig tilbage: „Hvad gav Livet os?“ Begge Parter spørger; deri staar de lige; men i alt andet er der Forskel. Naar man kun er tyve Aar, kan man slet ikke opregne al den Herlighed, som er i Vente, og der er aldeles ikke Tanke om, at der er Spor af Illusion deri. Livet vil bringe Lykke, Glæde, Skønhed og gode Kaar, Tilfredshed og Sejr i alt, kun Lys og slet ingen Skygge, Skuffelser, Sorg og Taarer vil kun kendes af Navn. Det maa være saadan. Man fanges i sine egne Drømme og drømmer dem saa tit, at de bliver Sandhed for en, fordi man ikke kan eller vil se og tænke paa anden Vis.

Gaar det da senere hen saa let, som man ventede? Nej, aldrig! Er al den Glæde og Forventning, man nærede, da kun Bedrag og Luftkasteller? Nej, heller ikke det; for man lærer at se sit Haab og sine Drømme i en anden Belysning, ikke som Udtryk for det Liv, vi uden videre skulde faa Del i, men som et Udtryk for Længselen efter den lykkelige Virkelighed, vi selv skal skabe ved vor Stræben. Vi lærer, at det koster noget at leve. Drømmene behøver ikke at være Illusioner, der slet ikke kan føres ud i Virkeligheden. Evner man at betale Prisen, Arbejde, Modgang, maaske Skuffelser og Nederlag, vil Lønnen dog være Livets Lykke til sidst, naar man ikke bliver træt paa Vejen. Men man kan da spørge, om Mennesker er skabt til at være lykkelige. Skulde det være noget særligt værdifuldt og være et værdigt Maal for vor højeste Stræben! Alle vier sig til denne Stræben, og

vi maa sige, at vi kender intet, som er bedre, og dog ved vi ikke, om vi derved har valgt det bedste. Alt det, som gør glad, foraarsager Menneskers Lykke, og at eje det synes dog for os at være noget stort, som er Offer og Stræben værd. Kan vi da selv vælge vor Vej for at vinde frem til det, vi kalder Lykken i vort Liv. Leder vi os selv, eller leder Livet os! Ofte synes det, som vi kan gaa hen, hvor vi vil, men til andre Tider føres vi af Livet hen, hvor vi ikke vil. I første Tilfælde falder Livets Tanke med os sammen med vor egen Stræben, i sidste Tilfælde ikke. Naar det kommer til Stykket, saa er alt, hvad vi faar og naar, noget, der bliver os tilmaalt; for et Menneske kan ikke tage noget af sig selv, uden det bliver ham givet baade af Sorg og Glæde.

Naar man begynder at tænke selv, begynder man ogsaa at se sig tilbage. Og mærkeligt er det, man naaede aldrig de Maal, som man saa gerne vilde; det blev altid til noget mindre, end man haabede. Det bedste blev altid en forment i Dagene, der gled forbi. Men som en Erstatning for Skuffelsen har man den Fortrøstning, at saa maa man endnu have det bedste i Vente. Ens lykkeligste Tid er endnu ikke oprundet. Det er en god Tanke at have med paa Vejen. Og den er altid sand. Man er glad og takker for alt det gode og store, Livet har givet en; men skulde dets største Gaver allerede være givet os, saa vi skulde slaa os til Taals og resignere med det, vilde man dog føle sig saa uendelig fattig og ringe midt i Tilværelsens grænseløse Mangfoldighed. Saadan kan det ikke være. I alle Hjerter og Sind vilde der rejse sig en Protest. Det bedste maa være tilbage. Men man staar saa raadløs over for at skulle give Udtryk for, hvad det er, som Livet skulde give som det bedste. Det er det, som ganske kan stille ens Hu og Længsel, og som kan slukke al Hjertets Sorg over Livet og os selv og give den Glæde og Fred, som overgaar al vor Tanke. Det er det, der ligger dybest, det, der ligger bag ved Ungdommens Drømme, naar de ser ind i Fremtidens Land og fryder sig over al Herligheden derinde, som vil blive dem til Del. Hjertet

kræver og længes, men kender ikke selv sin Længsels dybeste Grund. Fremtidens Land er Livet selv, som ligger foran de unge.

Livet er som et pragtfuldt Maleri udført af den største Kunstner. Dets dybe Baggrund er Døden. Men forrest i Perspektivet nærmest Beskueren straaler Farverne med sælsom Glans i et forunderligt Sammenspil af Lys og Skygge saa dragende og betagende, at selv de største er blevet tavse ved Synet. Er det da sært, at de unge gribes og begejstres og drømmer deres lille Verden ind i Livets mægtige store! De ejer Fantasien, Længselen, Vaarbrudskræfterne og lader det hele strømme ud over alle Bredder. I Sandhed dog en lykkelig Tid, som kun opleves en Gang! „Intet är som längtanstider, ungdomsdagar, vaarbrudsveckor!“ Nu kommer Sommerens lyse Dage! Men som Tiden gaar, og Aarene forsvinder, skærpes Øjet mere, og Blikket trænger dybere ind i Billedets Grund; Glansen og de tusinde Farver er ikke længere nok; man har vandret gennem deres Land, som før straalede i Fremtidens Lys; man har set tusinde Blomster blomstre og dø, set det i Naturen, set det i Menneskers Liv, set det i ens egen lille Have, har set under Farverne Forgængelighedens Stempel. Da spørger man ikke længere: „Hvad vil Livet give?“ Man ved, hvad Livet giver. Det giver alt det, som det tager. Ens kære og alt, hvad Hjertet føler sig knyttet til. Det bedste ligger da i det nye Fremtidens Land. Alt det, som binder, flytter bort dertil. Kunde vi da selv med Frimodighed paany drømme, som Ungdommen drømmer, naar den vaagner til Livet og vandrer ind i Fremtidens Land.

LIDT OM LANDBOUNGDOMMENS UDDANNELSE

Af Konsulent *A. Jelsbak,* Hammel (Elev 1910—11).

Som Ungdom saa Fremtid.

Der stilles store Krav til Landbrugets Udøvere, og disse Krav vil ikke blive mindre i den kommende Tid.

Vi befinder os i en Landbrugskrise, nogle kalder den en Gældskrise, meget tyder dog paa, det er ved at lysne, at det igen gaar mod bedre økonomiske Tider for vort Landbrug som for hele vort Land.

I forrige Landbrugskrise i 80—90erne, der afgjort var en Produktionskrise, hylede mange saa stærkt over Tiderne, at en Del unge forlod Landbruget og gik over til andre Erhverv, de vilde ikke arbejde i et saa fattigt og usikkert Erhverv som Landbruget. Det samme skulde ikke være Tilfældet nu.

Vor Landbrugsproduktion er der ikke noget i Vejen med. Vi producerer mere end nogen Sinde og Kvaliteten er ligeledes bedre af vore Salgsprodukter, selv om her maa sættes alt ind paa Fremgang, saa vore Konkurrenter kan holdes bag os.

Det, der har været galt og tildels er galt endnu, er at vore Udgifter er for store i Forhold til Indtægterne, men dette Misforhold maa rette sig inden alt for længe. — Havde det været galt med Landbrugsproduktionen, at vi ikke længere kunde afsætte Produkterne, havde Situationen været meget værre.

Naar de unge vælger at blive Landmænd, skulde dette jo være, fordi de har Lyst og Interesse for denne Gerning. Det lyder vel lidt højtideligt at sige, de skal føle Kald dertil. — Jeg har dog hørt om en Landsbysmed lige syd for den gl. Grænse, at denne aldrig rigtig drev det til noget, han følte ikke Kald til denne Gerning eller med andre Ord, han var kommen paa forkert Hylde, og dette sker med saa mange. Der fortælles, at H. C. Andersens Far saa med vemodige Blikke efter Skolebørnene, naar de gik forbi med deres Bøger under Armen -- han vilde gærne selv have læst; nu følte han Savnet af Skoleuddannelse. Jeg tror, at skal man rigtig drive det til noget og udfylde sin Plads, skal man og have Lyst til den Gerning, man har valgt sig.

Det er ikke hver Mands Sag at drive en Landejendom. Der hører nøje Kendskab til det sammensatte Maskineri, man kalder et Landbrug, det er ikke nok at kunne bruge Hænderne, men Hjærnen maa først og sidst tages i Brug. Det var godt, om der ved Landboungdommens Uddannelse toges mere Hensyn dertil. Man ser ofte, at en dygtig Karl ikke altid bliver lige saa dygtig en Leder af en Landbrugsbedrift.

Naar unge vælger et Haandværk eller gaar til Handelen, skal de grundig uddannes, c. 4 Aar i fast Læretid — Vinteraftener paa Teknisk Skole, senere paa Haandværker- eller Handelsskole. De unge, der vil være Landmænd, burde gaa lige saa grundig til Værks. De maa betragte Ungdomsaarene som Læreaar, helst besøge flere gode Landbrug i Landets forskellige Egne og her af al Magt sætte sig ind i alt vedrørende Landbruget. Det er ikke nok at følge Heste, lære at bruge Maskiner m. m , men der maa ogsaa læres alt, hvad Kvægets og Svinets Avl og Røgt og Pleje og Fodring angaar. De unge maa 1 eller flere Aar i Stalden hos dygtige Kvægbrugere, ellers vil det komme til at hævne sig, naar de selv skal lede et Landbrug. Mon ikke her trænges til at rettes ved disse Forhold.

De gode Læresteder har uhyre Betydning for de unge.

Her sees, hvorledes der kan dyrkes gode Afgrøder og hvorledes disse bedst muligt kan omsættes gennem Husdyrene eller ved Salg; og der sees, hvorledes et godt Kvæg- og Svinehold skal drives. Kunde saa samtidig Lederen faa de unge til at tænke nøje over Sagerne, ikke alene udføre Arbejdet, men ogsaa vide hvorfor.

Tidligere præmieredes lang og tro Tjeneste. Tiden er en anden nu. Det er absolut at foretrække, at de unge besøger flere gode Landbrug paa forskellige Egne og af forskellig Størrelse. En enkelt Rejse til Udlandet var heller ikke af Vejen, helst tage Plads et halvt Aars Tid og samtidig se sig lidt om og faa Sproget lært. Jeg ved saadan flere, der har haft Plads enten i Tyskland, Holland eller England, og de har lært meget og været glade for det, de har set.

Der maa et eller to Skoleophold til. Kan man kun komme paa en Skole, synes jeg, det maa være Højskolen; men kan der blive Tid og Raad dertil, saa bagefter et Ophold paa en Landbrugsskole vil være af meget stor Betydning.

Det, al Uddannelse skulde gaa ud paa, er at gøre os til gode og dygtige Borgere. Det er derfor ikke nok at øve Haand og Hjerne, men Hjærtet, Karakteren maa med. Ja, jeg tror, dette spiller en afgørende Rolle. Her har Højskolen sat sit Spor, ikke mindst i det danske Landbrug.

Det amerikanske Ungdomsarbejde, der er omplantet paa dansk Grund, tager ligeledes Sigte paa at gøre de unge i Landbruget til gode og dygtige Borgere. De har 4 H. i deres Mærke. Haand, Hjerne, Hjærte, Helbred, og det er ikke mindst de to sidste, Hjærtet — Karakteren om man vil — og Sundheden, de arbejder for. Dette Ungdomsarbejde kan faa stor Betydning her, naar det lempes efter vore Forhold.

Noget som de unge savner, siges der, er Forstaaelsen af Andelssagens, Sammenslutningens uhyre Betydning. I 80—90erne, da det var Liv eller Død for det danske Landbrug, forstod Landmændene at slutte sig sammen i Mejerier, Slagterier, Organisationer vedrørende Produktion og Af-

sætning. Det var forbavsende alt det, de kunde udrette i disse Kriseaar. Jeg udtalte dette engang til en gl. Andelsmand. „Ja", svarede denne, „vi havde Tillid til hinanden og Tro paa, det kunde gaa." Ved at se den ene Andelssammenslutning efter den anden rejse sig og ved at se den Forandring med Produktion og Afsætning, kunde Folk rigtig se Andelssagens store banebrydende Betydning. Nu derimod har vi Sammenslutningerne, og vi kan ikke huske, hvordan det saa ud før deres Tid. Men vi maa gøre os klart, at Betydningen er stor som ingen Sinde. Og vi maa styrke og udvide Sammenholdet i den kommende Tid. Der maa produceres billigt og godt, Kvalitetsvarer, og vi maa følge Produkterne til de naar Købernes Bord, og vi faar Pengene hjem. Den moderne Landmand maa altid kunne se ud over sine egne Markskel og følge Omsætningen herhjemme og i Udlandet med Interesse og Forstaaelse. Her kan den enkelte intet udrette, men samlet kan Landbruget magte selv de største Opgaver.

Der sker saa meget paa det landbrugsfaglige Omraade, at det kan give sin Mand nok i at følge med. De mange Forsøg paa alle Omraader skal publiceres og tilegnes, saa de kan komme til den fulde Udnyttelse, de fortjener. Vi lever i Fremskridtets Tid, og det er fornøjeligt. Fra 80erne er Foldudbyttet og Køernes Ydelse fordoblet, og vi gaar stadig frem, saa dette kan uden Tvivl gøres en Gang til. Og der kan gaas hurtigere frem, efterhaanden som Hjælpemidlerne bliver bedre og sikrere. Det er godt, at der er levnet dette og det kommende Slægtled at føre Arbejdet videre. Og det skal føres videre. Det er ikke nok, at man driver sin Gaard, som den dreves i forrige Slægtleds Tid, Stilstand er Tilbagegang, men alt det gode, der er fremme i Tiden, maa tages i Betragtning, saa Fremskridtene kan naas. En meget dygtig Landmand, der fik tilkendt „Det kgl. danske Landhusholdningsselskab"s store Sølvbæger, sagde i sin Takketale, at Arbejde havde været hans bedste Følgesvend gennem Livet, og han var ikke glad ved Aftenstid, hvis han ikke

den Dag havde udrettet et godt Arbejde. Ja, her bygger Arbejdets Velsignelse.

Selv om der kan siges meget om de Vanskeligheder, der ligger for os i Tiden, saa kan det maaske alligevel vise sig, at der er en god sund Tid, og at de unge, der begynder nu paa at drive selvstændigt Landbrug, alligevel fik begyndt i en god Tid.

Jeg tror, i nogen Maade er man sin egen Lykkes Smed. I samme Grad man forstaar at røgte sin Gerning saa godt og trofast og dygtigt, i samme Grad høster man Løn derfor.

Gennem Ungdomsaarene lægges Grundlaget for Manddomsgerningen. Alle gode Kræfter maa forenes i dette at give de unge den bedst mulige Uddannelse gennem Læreaarene, saa de kan være veludrustet til at overtage Ledelsen og føre Arbejdet videre, naar den Tid kommer.

Hammel i November 1928.

ANTON JELSBAK.

ELEVFORENINGENS GENERALFORSAMLING

Under Elevmødet Søndag d. 24. Juni 1928 afholdt Elevforeningen som sædvanlig Generalforsamling. — Sekretæren afgav Beretning og fremlagde Regnskabet, der godkendtes. — Derefter foretoges Valg af Formand. Købm. *J. P. Rasmussen*, der var forhindret i at være til Stede, havde meddelt, at han nu, efter at have været Formand i 16 Aar, ønskede at trække sig tilbage. Forskellige andre bragtes derefter i Forslag, men Resultatet blev, at *Tage Johansen*, Kollerupvej, Hadsten, valgtes med stort Flertal. Tage Johansen, der altsaa hører hjemme i Hadsten, var Elev her i 1926—27 og 1927—28 og er altsaa godt kendt af de sidste Aargange. (For Tiden forbereder han sig til Optagelse paa Silkeborg Seminarium).

Den nye Formand takkede for Valget og udtalte de bedste Ønsker for Foreningen og dens Arbejde. Forsamlingen bemyndigede Formanden og Sekretæren til at bringe den afgaaede Formand, Kbmd. J. P. Rasmussen, Hadsten, Foreningens Tak for hans Arbejde gennem de forløbne 16 Aar.

Til Medlem af Bestyrelsen i Stedet for Ejnar Nielsen, Haldum, valgtes Gaardejer *Karl Aagaard*, Knudstrup, Laurbjerg (1920—21). Bestyrelsen bestaar derefter af følgende:

Tage Johansen, Hadsten (Formand).
Lærer J. L. Christensen (Sekretær og Forretningsfører).
Gaardejer Carl Aagaard, Laurbjerg.
Lærer C. Daugbjerg, f. T. Odder Højskole.
Frk. Johanne Juhl, f. T. Ankerhus, Sorø.

J. L. Christensen.

AF SKOLENS DAGBOG

Mennesker har mange forskellige Maader at dele Tiden paa. Vi deler den i Aaret, Almanakkens Aar, der begynder 1. Januar og varer til 31. December, men denne Deling tilfredsstiller ikke. Saa snart vi faar med det offentlige at gøre, Stat, Amt, Kommune o. s. v., møder vi et andet Aar, Finansaaret, hvis Nytaarsdag er 1. April. — Gaar vi saa til de private Virksomheder og til de enkelte Personer, træffer vi paa nye Delinger af Tiden, Nytaarsdage, der er bestemte af Erhverv, Statusopgørelse og hvad det ellers er, der bevæger Mennesker til at lave deres egen Deling af Tiden. Et fælles Præg har alle disse Former for Tidens Inddeling, de er alle bestemte til at tilfredsstille den menneskelige Trang til faste Holdepunkter, til bestemte Grænser og Skel. Men bagved og forud for alle de mange menneskelige Forsøg paa Tidens Deling træffer vi det Skel, som Naturen selv sætter. Det er ikke knyttet til Datoer, men til Begivenheder, — de brydende Knopper, den groende Sæd, den nøgne Stubmark og den faldende Sne, alt er Begivenheder, der skiller Tiden i Dele. Aarstider hedder de jo ogsaa, netop fordi deres Tid tilsammenlagt er Aaret — Aaret, der slutter med Høsten, Løvfaldet og sorte Pløjemarker, og Fuglestemmen, der daler. Saa er Aaret til Ende, og man kan tænke paa, hvad det bragte med sig.

Naar vi tænker os den gamle danske Bonde, saa var han ikke i sit Forhold til Tiden bestemt af noget som helst andet, end det Naturen selv indbød til. Var Høsten bjerget i Lade, saa vidste han paa en Prik, om det var et godt eller et daarligt Aar. — Det gode Aar betød godt Brød, og det daarlige Aar kunde betyde Avner og Bark i Brødet, eller noget endnu værre, Sulten og Døden. Der var noget enkelt over denne Tilværelse, hvori det daglige Brød var Centrum. Livet var til at overse indenfor ret snævre Grænser, men der var rent økonomisk ikke mange Muligheder, og undertiden en forfærdende Fattigdom. Om et jydsk Bondehjem i 1860erne læser vi dette: „Vi var saa fattige, saa vi ikke havde Raad til at holde os rene". Stærkere kan Fattigdommen vist næppe karakteriseres. Dog var der ved Siden af denne Fattigdom noget rigt og varmt, en Trang til Tak for selve det daglige Brød og vist ogsaa en Følelse af, at hvad man havde med at gøre, var noget be-

troet, noget man skulde gøre Regnskab for. Tilsammen gav det Tilværelsen en vis Højtid. Vi yngre husker den fra vore Barndomsoplevelser, naar vi saa den gamle Bonde skiftede Træsko, inden han gik paa Loen. Der maatte ingen træde med Sko i Høstens Rug. Og der var en egen Skælven i de ydmyge Sind, naar Avlen blev bragt i Hus. Fremfor alt fandt denne Højtidsfølelse Udtryk i de gamles Forhold til det daglige Brød. „Giv os i Dag vort daglige Brød" havde en hel anden Betydning for det ældre Slægtled, end det har nu. I de gamles Sind sad Minderne om de Tider, hvor der skulde fares varsomt med Brødet — man kendte ikke til at hente Brødkorn i fremmede Lande eller fremmede Verdensdele, kunde Brødet ikke strække til, var Sulten den daglige Gæst. Der kom da noget helligt over Brødet. Adskillige mindes en eller anden af de gamle, der signede Brødet med Korsets Tegn, inden der blev skaaret Hul paa det. Og vi, der var Børn for 40 Aar siden, husker, hvor der blev straffet, om der gik saa meget som en Brødskorpe til Spilde. Et lille Træk, der som i en Sum rummer hele dette Forhold, blev mig fortalt af en ældre Kvinde ude i Staby Sogn. Det var et Barndomsminde, men stadig levende: „Min Moder var syg, og vi havde en fremmed i Huset. En Dag, da der skulde skæres Mellemmad, havde hun det Uheld, at Brødet gled fra hende og ned paa Gulvet. Da det er sket, kaster hun sig ned paa Gulvet og tager Brødet i sin Favn, medens hun klapper det og kysser det, medens Taarerne strømmer ned ad hendes Kinder, idet hun udbryder: „Aa, Gud forlade mig min Synd."

For mig ligger der en underlig Magt i dette Forhold til det daglige Brød. Det fortæller om Takken, der levede i de gamles Hjerter, men det fortæller ogsaa om en Evne til at bøje sig ind under Livets Krav og være villig til at tage de Kaar, der gives. Vi kan nok have Behov at prøve os selv i Forhold til de gamle Slægter — ikke for at faa deres Fattigdom, men for at faa noget af deres Kraft til Genrejsning efter Nederlag.

Vi staar med Muligheder, de gamle Slægter ikke kendte, Muligheder, der har givet os Rigdomme. Vi har vænnet os til at tage disse Livets Goder som Selvfølgeligheder, og enhver Selvfølgelighed driver Taknemligheden ud af Hjertet. Samtidig har vi glemt, at enhver Mulighed ogsaa rummer en Risiko, og for os bestaar den netop i denne Tilstand, at vor Skæbne er bundet til andres Skæbne.

Hver rygende Mejeriskorsten og hvert dampende Slagteri knyttede vor Skæbne til andre Folks, ja selv til fjerne Verdensdeles Skæbne. Vi blev som et lille Hjul i en uhyre Maskine. Saa længe de andre Hjul gaar rundt, følger vort lille Hjul med, men gaar Farten af dem, saa mærkes det hos os, stopper de op, gaar vort Hjul ogsaa i Staa.

Der er den ydre Forskel i de Vilkaar, hvorunder Livet i Danmark leves nu og saa før. For de gamle betød det ikke saa meget, om Naboen blev fattig, for os er Naboens Fattigdom eller Rigdom ogsaa vor Fattigdom og Rigdom.

Da vi i Slutningen af forrige Aarhundrede gik ind som et Led i Verdensøkonomien, fik vi ikke blot, hvad vi hurtig forstod, en Mulighed for at vinde noget, vi fik ogsaa en Risiko for at tabe noget. Det sidste forstod vi ikke. Faldet, der kom i 1925, traf os uforberedte, og det rev saa alt for meget med. Der er noget beskæmmende for os Danske i dette, at den nuværende økonomiske Tilstand kom saa helt bag paa os. Vor Svaghed har ikke ofte vist sig synligere end netop i de sidste tre Aar. Vor Svaghed er netop denne Mangel paa Virkelighedssans, paa Perspektiv, paa Fremtidssyn, der saa aabenbart er kommet frem. Allerede før Krigen var der peget paa den Risiko, vi levede under, i Krigens Aar blev det stærkt understreget, men trods alt kom det bag paa os. Vi lever for meget i Øjeblikket og er for lidt i Forbindelse med de Grundlove, hvorefter Tilværelsen former sig. Skønt vi saa godt véd, at vor Genrejsning, vor Skæbne, hviler i vor egen Haand, spejder vi dog efter, om der ikke skulde vise sig noget, saa vi kunde slippe uden om Livets haarde Krav. Lad os dog for en Gangs Skyld forstaa dette, at her hjælper hverken Klynk eller Klage. Kun ved at gaa ind under Livets Krav er der Mulighed for at bære Livets Byrde. Livet er ikke Selvfølgeligheder, men rige Gaver, der med taknemlige Hjerter kan modtages. Livet er ogsaa en Kamp for alt, hvad vi har kært fra Hus og Hjem, Hustru og Barn, til Folk og Fædreland, og denne Kamp giver baade Sejre og Nederlag. Det er da godt at møde de gamle Slægters stilfærdige taknemlige Livsindhold, der ligesom symboliseret i det grove danske Brød, uvilkaarlig kalder Takken frem og minder os om, at hvad vi har med at gøre, har vi ikke just for vore Dyders Skyld, men som noget vi har Ansvar for, noget vi skal staa til Regnskab for.

Kan hænde vi i en saadan Erkendelse kan nemme noget af det, vi savner under vore ændrede Livsvilkaar, noget af det, vi mistede midt i vor Rigdom — og derfor følte vi os dobbelt fattige, da vi mødte vor Fattigdom. Det vi savner er netop Evne til at bære vore Byrder, Evnen til at rejse os efter vor Modgang. Der spejdes udad efter noget, der skal ændre vore Kaar, men der spejdes ikke indad. Vi ved saavist, at der har været trange Tider før i Dag, og vi ved, at selv om mange i Tidernes Løb segnede under Sorgernes Bygevejr, saa var der dog en Kraft til Genrejsning, til Styrke, som kom og meldte sig og reddede baade en og anden, saa deres Liv blev bjærget. Saa ofte spørger jeg mig selv: Hvad var det, der gjorde det muligt for de gamle at komme igennem?

Noget ydre ved Tilværelsen var det vel næppe, — men det er ogsaa kun den ene Side af Livet, — saa maa de vel være en af de Hemmeligheder, som vi bevidst eller ubevidst hver især bærer paa. Enhver, der har syslet med eller kender noget til de gamle, har mødt noget, som vi nok ved Navn til, men vel ellers ikke ejer som Livsvirkelighed, Gudsfrygt har man kaldt det. Det var ikke en Del Stemninger og Følelser, det var ikke en stadig Fremhævelse af en eller anden Form for Rettroenhed, det var, hvad det lød paa, at leve sit Liv under Ansvar overfor Gud. — Der var ikke store Sving deri, men der var den Ligevægt, der muliggjorde at blive staaende, naar Stormene kom, og at blive rejst, om man blev bøjet. Saadan har de baaret Danmark og alt, hvad vi har, frem til os. De gik ind i deres Plads hver og en og gjorde deres Arbejde, og „der blev de til de døde, som Bi, der er slidt op". —

„I ærlig Kamp, i ydmyg Tro,
de stille stred for Barn og Bo,
slog Kornet fejl paa karrig Jord,
de rejstes ved et Fadervor."

Saadan kan Jeppe Aakjær sige det, og det glemmes aldrig. De fire Linier rummer det altsammen. Men naar det har kunnet bestaa for de gamle, saa maaske er det netop det samme, der maa til for os. Det lyder ikke videre storslaaet, men der klinger igennem det en Tone, betagende som de gamle Klokkers Tone, men ogsaa myndig som de kan lyde. — Rejses ved et Fadervor, ved alt det, et Menneske lukkes ind i og ind til gennem et Fadervor, — usigeligt og inderligt — løftende og styrkende. At have det nærværende i gode og onde Tider, Kornaar og Uaar, en Rigdom uden Lige. Saa er Livet til at leve — for der er Rejsning efter Nederlagene.

De gamles Aar var ikke Almanakkens Aar, men Aaret, der var bestemt af Høsten, af Naturen selv. Vort Aar her paa Skolen er — som de gamles — ikke bestemt af Almanakken, men af Høsten. Naar Høsten med dens Kartofler og Roer er ved at være i Hus, saa begynder et nyt Aar for os, og saa skal vi til at gøre det gamle Aars Regnskab op. Om de gamle Aar skal jeg fortælle i det følgende. Det har baade Sejre og Nederlag, baade Glæde og Sorger. Men som det har givet os godt dagligt Brød, saa har det ogsaa givet os Lykke til at opleve og erfare, at under Modgang og Mismod da er der Rejsning i det, som et Fadervor lukker et Menneske ind i og til. Nu er et nyt Aar begyndt, et nyt Hold Elever rykket ind og fylder Hjem og Skolestuer. Hvad der skal komme ud af det, ved vi ikke meget om i Dag, men vi ved, at vi kan give os i Lag med dette nye Aar paa samme Vis, som vi

Fra Vinterskolen.

kom igennem det gamle, nemlig ved under Ansvaret overfor Gud at bære den Ungdom, det Arbejde, den Strid, vi har, frem for hans Ansigt og ud af vort Hjerte bede: Lad det lykkes, Herre, lad der ogsaa af det nye Aar komme noget, du kan og vil kendes ved! Men vi kan ikke begynde dette nye Aar uden saa inderlig, som vi formaar det, at sige Tak for det gamle og alt det, som det bragte, frem for alt, at det for hvert Nederlag, vi led, ogsaa rummede det i sig, at der var Rejsning i et Fadervor.

Ved Aabningsmødet 3. Novbr. kunde jeg byde ca. 100 Elever velkommen, og jeg knyttede det, jeg havde at sige til de unge, til de gamle Ord, der fordum stod som Indskrift over mange gamle Klostre: Arbejde og Bøn. Disse Ord er ogsaa en god Indskrift over Højskolen og dens Gerning. Her skal Ungdommen møde det Syn, at Arbejdet er ikke en Forbandelse, men den største Velsignelse og et af Menneskehedens største Goder. Vort Arbejde skal være et Led i Slægternes Arbejde. Det gælder om at have en Ide i Arbejdet, i al Fald en Længsel derefter, et Maal, der rækker ud over Døgnet og ud over dette at skabe sig en Stilling. Mennesket er i sit Arbejde med til at bestemme over sin egen Skæbne. Men midt i sit Arbejde trænger Mennesket til Stilheden, og i denne Stilhed kan den enkelte lære Bønnens Velsignelse at kende, saa der kan vindes Styrke til at bære Livets Byrde og faas Klarhed over Maalet, saa Livet ikke bliver levet forgæves.

Lærer J. L. Christensen mindede om, at det i Aar var 100 Aar siden den ædle Oplysnings- og Menneskeven Grev Chr. Reventlow døde. Denne Mands Idealer med Hensyn til Folkets Oplysning og Frigørelse

Faneindvielsen 5. Januar 1928.

kunde vi i vor Tid have godt af at stille os for Øje. Reventlow fremhævede Ansvaret, der atter følger Friheden, og han troede, at med større Oplysning vilde følge større Fordragelighed og Samarbejde mellem Klasserne. Her staar vi endnu langt tilbage. — Der er Guld at hente ogsaa i Tanker og Ord fra gamle Dage — og det var Skolernes Opgave at drage det frem.

Vinterens Skolearbejde formede sig i alle Henseender godt. Af nye Lærerkræfter var her Haakon Baggesen, som traadte til i Stedet for L. Friis, der er blevet ansat ved Aabyhøj kommunale Skolevæsen. — Udover Aarhusturen var her ikke særlige Begivenheder før Juleferien.

Ingeborg og jeg havde flere Gange talt med hinanden om, at det var dejligt at have en Fane, der kunde være et Symbol for vort Forhold til Hadsten Højskole. Da vi havde faaet bestemt, hvorledes den skulde være, traf vi Aftale med J. Gjerulff i Aarhus om dens Udførelse, og vi kan ikke sige andet end den blev i alle Henseender, som vi ønskede den. Indvielsen af denne Fane fandt Sted, da Eleverne vendte tilbage efter Juleferien. Herom skriver Randers Dagblad:

Som det er Skik paa Hadsten Højskole, begyndte man ogsaa i Aar Skolen efter Juleferien med en Fest Helligtrekongers Aften, hvortil, foruden Elever og Skolens Lærerstab, Skolens Vennekreds var indbudt.

Den store Sal var overmaade smukt pyntet med Gran og en Mængde Lys, og Bordene var festligt pyntet med smaa Grantræer.

Man samledes saa mange, som den store Sal kunde rumme, ved 8-Tiden. Højskoleforstander Aage Jensen bød Velkommen og omtalte den Lykke, det var at kunne mødes baade i Arbejdet og til Fest. Han meddelte, at Festen i Aften vilde faa en særlig Karakter derved, at han og hans Hustru havde ønsket at indvi en Fane for Hadsten Højskole paa denne Aften, hvor man var sammen med Skolens Elever, Lærere og Venner.

Forstanderen sluttede sin Velkomsttale med at ønske, at Festens Lys maa skinne over de Dage, som følger efter, og ønskede alle et glædeligt Nytaar.

Efter Chokoladebordet sang man „Hil dig vor Fane, Korsbanner hvidt", og Forstanderparrets to unge Døtre førte derpaa et smukt Silkebanner ind i Salen. Banneret bar Indskriften: „Hadsten Højskole" og „August 1925".

Efter Sangen traadte Forstanderens Ungdomsven, Børnehjemsforstander Hansen, Randers, frem, og efter en Tale, hvori han omtalte Fanen som Aage Jensens Kærlighedserklæring til sin Skole, som Aage Jensen og hans Familje er kommen til at føle sig stærkt knyttet til, og en Omtale af Forstanderens Levnedsløb, slog han det første Søm i Fanestangen med Ønsket om, at Aage Jensen maatte følge Linjen fra sin Ungdom og blive ved med at føle sig knyttet til Hadsten Højskole.

Efter Sangen „Vaj højt, vaj stolt vort Flag" traadte Pastor Vedde frem og omtalte Hadsten Højskoles saare ringe Begyndelse og dens senere Vækst, samt det Liv, som han selv havde følt saa rigt her paa denne Plet. Det var lykkelige Aar og de skønneste Arbejdsaar, de 16 Aar fra 1907—1923, som vi fik Lov til at opleve her paa Hadsten Højskole. Saa blev jeg ene, og til en Højskole hører der to, og andre maatte da træde til. Jeg er Gud Tak skyldig, fordi han velsignede vort Arbejde, og jeg takker Gud, fordi han stadig velsigner det Arbejde, som udføres her paa Hadsten Højskole.

Efter en Bøn og med Ordene: Gud give Lys og Liv og Fred for Hadsten Højskole, de, der skal lede Arbejdet her, og den Ungdom, som kommer her, slog Pastor Vedde det andet Søm i Fanestangen.

Efter en Sang talte Højskoleforstander Aage Jensen, der rettede en Tak til dem, som han mødte i sin Ungdoms Dage og Tak til den Kreds, som trofast slutter op om Hadsten Højskole. Tak til Lærerpersonalet og en særlig Tak til Pastor Vedde for den ualmindelige Tillid, han har vist mig. Denne Dag er Opfyldelsen af en af mine Ungdomsdrømme: en Fane, som vajer over en vaagen dansk kristen Ungdom. Med Ønsket om, at denne Fane, foruden at knytte Fortid til Nutid, maa vaje over en vaagen dansk kristen Ungdom, slog Forstanderen det tredje Søm i Fanen.

Efter en Aftenandagt og Salmen: Dejlig er Jorden, sluttede den smukke Højtidelighed, og Arbejdet kalder atter paa Højskolens Ungdom.

Foruden de sædvanlige Adspredelser, knyttet til Torsdag og Søndag Aftener, havde vi en Udflugt, der gik til den gamle Herregaard Tjele og videre over Viborg til Daugbjerg. Om Viborg og Daugbjerg er der skrevet flere Gange, men da det var første Gang, vi gæstede Tjele, vil jeg med et Par Ord opfriske dette Besøg. Tjele, hvis Navn er saa velkendt fra Digtningen. Blichers: „En Landsby-Degns Dagbog", J. P. Jacobsen: „Marie Grubbe", H. F. Ewald: „Den skotske Kvinde paa Tjele" og vel sagtens nævnt og omtalt i mange flere Skrifter, er foruden den gamle Gaard ogsaa et moderne Landbrug. For faa Aar siden brændte alle Avlsbygninger, og nu ved Genopbygningen er der skabt praktiske, velindrettede Avlsbygninger, hvis Lige man vel ikke finder andre Steder her i Landet. Som Midtpunkt i alle Avlsbygninger rager et mægtigt Taarn op. Oppe fra Taarnet ses vidt omkring: Hobro, Randers og Viborg. Ikke saa helt lille et Stykke Jylland har Øjet fanget ind her oppe fra Taarnets øverste Afsats. Saa ligger Laderne til den ene Side for Taarnet og Staldene til den anden. Sæden glider mekanisk fra Laderne til Tærskeværket i Taarnets Bund. — Naar Kornet har været gennem Tærskeværket, gaar Halmen ad Elevatoren op over Staldene og Kærnerne til Korn-Magasinerne, der ligger opad i Taarnet. Hjulet bringer det altsammen til at gaa. Teknikken og Landbruget er blevet et her paa den gamle Gaard. Vi fik en meget elskværdig Modtagelse. Godsejeren var selv Vejleder under hele Besøget.

Fastelavnen bragte baade Tøndeslagning og Bal til stor Glæde for alle Parter.

Vi havde ogsaa en Række Møder, og i Forbindelse med de kirkelige Møder blev der afholdt Gudstjenester i Sct. Pauls Kirke her i Byen. Talerne har været Præsterne Andersen, Højbjerg, Bjørnbak, nu Laurbjerg, Frimenighedspræst Karl Nielsen, Stenderup, Pastor J. Busk Sørensen, Mygind, og Balslev, Aarhus. Men Tilslutningen til disse Møder var ikke stor, og de vil derfor blive indstillet for en Tid. Som tidligere Aar havde jeg en historisk Foredragsrække. Emnet var Øst og Vest. Men ogsaa til disse Møder har der været ringe Tilslutning, saa de indstilles for en Tid. Det var efter en Opfordring fra nogle Arbejdere her, at jeg tog denne Virksomhed op, men ud over det at opfordre mig til at holde Møderne har disse Folk ikke vist nogen Interesse for Sagen, og det er derfor uden Skrupler, at jeg indstiller den Side af min Virksomhed.

Af andre Begivenheder i Vinterens Løb maa jeg nævne Forældrebesøget 11. Marts og et Besøg af en af den franske Ungdomsbevægelses Ledere, Dr. Demarquette.

Om Forældrebesøget skrev Dagbladene:

Hadsten Højskole havde til i Gaar, Søndag, indbudt Elevernes Forældre til at besøge Skolen, og ca. 100 Forældre havde efterkommet Indbydelsen.

Fra Morgenstunden var Flagene oppe, og ved Indkørslen til Skolen var rejt en Flagrække, bestaaende af de nordiske Rigers Flag.

Skolens store Gymnastiksal var omdannet til Spisesal og var smukt pyntet med Gran og Flag. Her bød Højskoleforstander Aage Jensen ved Middagsbordet et hjerteligt Velkommen til Dagens Gæster.

Om Eftermiddagen gav Eleverne en Gymnastikopvisning i Gymnastikskolens store Sal, som i Dagens Anledning var overladt Højskolen. Ved denne Lejlighed toges Højskolens nye, smukke Fane i Brug for første Gang. Med denne i Spidsen og under Sangen „Du danske Mand", sunget af en begejstret Ungdom, indmarcherede nogle og firs Gymnaster. Disse blev delt i to Hold, som under Lærerne Daugbjergs og Baggesens Ledelse viste, at man, Traditionen tro, atter i Vinter har arbejdet godt og ihærdigt med Gymnastikken paa Hadsten Højskole, og de raske unge blev lønnet med kraftigt Bifald.

Efter Aftensbordet opførte flinke Dilettanter blandt Eleverne et Par muntre Stykker, og ogsaa disse høstede meget Bifald.

Ved det afsluttende Kaffebord rettede Højskoleforstander Aage Jensen en Tak til Gæsterne og til alle, som havde bidraget til, at Samværet var blevet saa festligt. Han rettede en Appel til de unge og deres Forældre om, at de unge vilde gøre sig selv en stor Tjeneste ved at fortsætte Gymnastikken, naar de nu snart drog hjem. Forstanderen sluttede sin Tale med at give en Omtale af Dagliglivet paa en dansk Højskole og Højskolens Maal: En dygtig, en dansk og en kristen Ungdom.

Med en Aftenandagt sluttede Samværet — en vellykket Festdag var afsluttet.

Vi var bleven en Oplevelse rigere, og det er vor Hensigt at fortsætte med disse Forældremøder, idet jeg tror, det har sin Betydning, at Forældre har Lejlighed til at se den Skole, hvorpaa deres Børn opholder sig.

Kort Tid efter kom Dr. Demarquette. Dr. Demarquette, der bor i Paris, har gjort Krigen med, været i tysk Fangenskab, og nu er han stærkt optaget af at bygge sit Land op. Han har sat sig som Maal at faa Ædruelighedsbevægelsen og Fredsbevægelsen til at vokse, og det er ogsaa lykkedes for ham at skaffe voksende Tilslutning til de nævnte Bevægelser. I flere Aar har han samlet mange af Folkene fra de nye Ungdomsbevægelser til en Lejr i Midtfrankrigs skønne Chevreusedal. I denne Lejr nydes hverken Kød, Alkohol eller Tobak, og mange Fore-

Dr. Demarquette ved Siden af Ingeborg Jensen.

drag og Diskussioner om Afholdssagen Verden over har været holdt. Dr. Demarquette har desuden gennem sine Foredrag og sine Bøger gjort sig overordentlig populær i en Række af Evropas Lande. Han er en af de mest fremragende Forgrundsfigurer i den nye internationale Ungdomsbevægelse og er fransk Ungdoms Repræsentant i Udvalget for Ungdommens Verdensforbund.

Med Lærer Ankjær fra Testrup som Tolk talte Dr. Demarquette om fransk Ungdom:

Fransk og dansk Ungdom ligner hinanden. Men selvfølgelig har vi mange forskellige Typer. I Normandiet kendes endnu det nordiske Blod i Aarerne. Fransk Ungdom har Lyst til Arbejde, men ogsaa til Idræt og Sport. Men dens Idealer har været forskellige i Tidens Løb. I Middelalderen var Ridderidealet det fremherskende. Siden blev det Frihedsidealet, der brød igennem ved den franske Revolution. Vi skabte Folkefrihed og Folkestyre, men vi vilde ogsaa hjælpe andre Folk til det samme. Og vore Ideer forplantedes ud over Europa. Nu er Ungdommen i Færd med at skabe sig et nyt Ideal. Dette er menneskelig Samfølelse og Samarbejde mellem forskellige Lande. Vi har i vort Folk Spor af næsten alle Europas Racer — Skandinaver, Keltere, Tyskere o. fl. — Maaske er det derfor, at andre Lande kan spore Træk af deres egen Race i den franske Kultur. Vi ønsker at fæstne Folkeforbundets Tanker og lære Menneskene, at Kærlighed er bedre end Had og Vold. Ungdommen savner maaske Kamp-Ideen i dette. Men den er der alligevel. Mange Røverbander truer endnu Menneskeheden —

f. Eks. Alkohol, Klassehad og Overdaadighed. Mod disse vil vi Kamp. Men vor Ungdomsbevægelse er noget forskellig fra Tysklands. Tysk Ungdom har været mere underkuet under Voldsideerne. Derfor er Ungdomsbevægelsen dér mere et Oprør mod den ældre Slægt. Dette er ikke fremherskende hos os. Vi vil skabe Fællesfølelse og Fremskridtstrang. Til Sommer samler vi paa en af Verdenskrigens Slagmarker en Friluftslejr af Ungdom fra mange Lande. Dansk Ungdom er ogsaa velkommen. — Og Landbruget mangler Arbejdskraft dernede, saa De kan maaske faa Arbejde bagefter. Vort Ideal er Samvirke og Samfølelse i Stedet for Klasse- og Folkehad.

Forstander Aage Jensen takkede for Besøget og udtalte, at vi danske aldrig havde glemt Frankrigs Venskab. Vi glemmer ikke, at Napoleon III fik § 5 ind i Pragfreden 1866, ej heller, at Frankrig havde Lod og Del i, hvad der skete i 1920, da vore Landsmænd kom tilbage. Vi haaber paa et Samarbejde mellem fransk og dansk Ungdom til de nye Idealers Fremme.

30. Marts havde vi Svendeprøver; der var 16 Murere og 15 Tømrere, der havde lavet Svendestykke.

Bedømmelsen foretoges af nedennævnte Mestre, som af Mesterforeningen var udnævnt til Skuemestre: For Murerne: Murermestrene Theil, Hadsten, og Kjeldsen, Askildrup, for Tømrerne: Tømrermestrene Søvsø, Langaa, og Sørensen Sall, Laurbjerg.

For Fællesrepræsentationen mødte Tømrermester Lassen Linde, og som Formand for Svendeprøvekommissionen i Randers Amt Bygmester Jensen, Hadsten.

Nedennævnte fik deres Svendestykke antaget:

Murere: F. P. V. Frederiksen, Foldby, 6 Points. Arne M. Skouborg, Skovsborg, 4 P. Niels Sørensen, Hadsten, 4½ P. Th. C. Skjemte, V. Velling, 4½ P. Niels Petersen, Skørping, 7 P. (antaget med Ros). Har. J. Pedersen, Voerladegaard, 4½ P. Axel Gulager Nielsen, Ballum, 7 P. (antaget med Ros). Viggo Fisker, Randers, 6 P. J. A. Jensen Kimose, Lerbjerg, 4½ P. Jens J. Jensen, Hammel, 5 P. Anker S. Laursen Bech, Kahr, 5 P. J. H. M. Andersen, Taanum, 6 P. Aage Chr. Andersen, Flemming, 4 P.

Tømrere: J. P. Vindstrup Nielsen, Lerbjerg, 7 P. (antaget med Ros). P. C. Hunnerup Sørensen, Hjørring, 8 P. (antaget med Ros). K. L. Sloth, Løgten, 7 P. (antaget med Ros). Egon J. Skov, Linde, 8 P. (Broncemedalje). J. Kr. Rasmussen, Gislum, 7 P. (antaget med Ros). S. Østergaard Petersen, Hadbjerg, 6 P. Jens Chr. Petersen, Thorsø, 4 P. Alfr. Chr. F. Nielsen, Skellerup, 5½ P. Magnus Kastrup, Jebjerg, 7 P. (med Ros). J. Risager Knudsen, Auning, 9 P. (Broncemedalje). Chr. Bagger Jensen, Bælum, 8 P. (Broncemedalje). Arne Hem, Lime, 7 P. (m. Ros).

Jens Christensen, Harridslev, 5½ P. Vestergaard Sørensen Boller, Roslev, 7 P. (med Ros). Holger G. Andersen, Glæsborg, 7 P. (med Ros).

Ved det efterfølgende festligt smykkede Kaffebord holdtes flere Taler for de unge Svende, og der blev sunget flere Sange.

Samme Dags Aften sluttede saa Vinterskolen. Den havde ialt været besøgt af 119 Elever, og endda var der sagt nej til adskillige. Vi kunde med Glæde og Tak skilles, vi havde haft en god Vinter sammen.

Fra Sommerskolen 1928.

Sommerskolen

aabnedes d. 3. Maj. Vi havde ikke noget Aabningsmøde. Jeg naaede først hjem fra min Palæstina-Rejse samme Aften som Eleverne var kommen i Dagens Løb. Der var lidt Fremgang i Elevtallet. Vi havde 30 Elever.

Trods den kølige Sommer havde vi dog vore sædvanlige Udflugter til Randers, Køreturen over Mols, og hen i Juli Turen til Viborg. Desuden var vi nogle Gange paa Besøg i Hjem her paa Egnen, hvorfra der var Elever.

Elevmødet var i Aar begunstiget af forholdsvis godt Vejr og havde samlet 100 Deltagere om Lørdagen. J. L. Christensen talte ud fra H. Ibsens Digtning „Brand", og derefter vandrede hele Forsamlingen op til Højskolens Mark, hvor et stort Set. Hans-Blus blev afbrændt.

Forstander Aage Jensen holdt Baaltalen og mindede om de gamle Midsommerfesters Betydning. Baalet, der kastede sit Flammehav mod den lyse Sommernats Himmel, var Udtryk for Lysets Sejr og for Ildens rensende Kraft. I Aarhundreder har Nordens Folk tændt dette Blus ved Sct. Hans; og det skal minde os om Fællesskabet med de svundne Slægter.

I Løbet af Søndag Formiddag naaede Deltagernes Antal op til 3 á 400, og efter en Morgenandagt i Foredragssalen var der Gymnastikopvisning under Migge Schmidts Ledelse.

Ved Eftermiddagsmødet, der holdtes i Skolens smukke Have, talte først Pastor Vedde, Voldum, ud fra Dagens Tekst om den fortabte Søn.

Ungdommen havde ofte en stærkere Sans end de ældre for, hvad der var sandt og ægte. Men denne Sans staar i Fare for at dø. Den er Guddomsgnisten i os, og det kan gælde Liv eller Død, at den bevares. Hos den fortabte Søn var den ved at dø derude i det Land, hvor der altid bliver Hungersnød. Men den vaktes til Live, og han gik i sig selv. Derom gælder det for os alle, naar vi faar Øje paa Faren — at følge Kaldet, der drager hjem til vor Fars Hus.

Forstander Aage Jensen talte derefter om Drøm og Daad. Disse to Ord synes at rumme en Modsætning, og dog er der næppe nogen Daad, uden at der først var Drøm. Ikke de Drømme, vi har, naar vi sover, thi de kommer kun ved ufornuftig Behandling af vor Mave. Men det er Drømmene i vaagen Tilstand, det gælder. Disse kan være farlige, men ogsaa umaadelig værdifulde. Mange blev i Drømmene og kom ikke videre. For andre blev Barnets og den unges Drøm ved at virke som Lyset forude — og førte til Daad. Men dertil kræves en Vilje, som kan føre frem mod Drømmens Virkeliggørelse. Og her er vistnok det svage Punkt for Nutidens Ungdom. Det staar ikke altid klart, at der er Ting, man ikke kan have med at gøre, hvis ens bedste Drøm skal blive til Liv. Ogsaa for et Folk gælder det om at have en Folkedrøm, som det sætter sin Kraft ind paa at virkeliggøre. Det havde den Slægt, der gik slagne fra Dannevirke og Dybbøl. Men har vi det nu? Hvis vi ikke har det, kan det blive et Spørgsmaal om Liv eller Død for vort Folk. Dette er et alvorligt Spørgsmaal til Tidens Ungdom. Kan Ungdommen skænke vort Folk den Drøm, der giver det et Maal at kæmpe for? Livet skal svare paa dette Spørgsmaal.

Ved det festligt dækkede Aftensbord i Skolens Gymnastiksal vekslede Taler og Sang. Og senere paa Aftenen opførte Eleverne et lille Skuespil.

15. Juli havde vi Forældrebesøg, og Eleverne havde travlt med Gymnastik, Folkedanse og Komedie, altsammen for at glæde de mange, der havde fulgt vor Indbydelse og var kommen til Stede. Det blev helt igennem en god Dag for os alle.

Gymnasterne Sommeren 1928.

At vi i Sommerens Løb flere Gange havde Besøg af Husmandsforeninger, er det næsten overflødigt at nævne. Vi havde ogsaa Besøg af D. d. U.s Hovedkreds for Hobro og Omegn og tilbragte en god Dag sammen med de 100 unge, der var kommet hertil.

Den sidste Søndag, Eleverne var her, havde vi et offentligt Møde. Jeg gengiver „Randers Amtstidende"s Referat deraf:

Højskolens Fest og Afslutningsmøde i Gaar havde særdeles god Tilslutning. De unge Piger, der nu i Sommerens Løb har faaet en god Træning i moderne Gymnastik under Frk. Smidts Ledelse, gjorde naturligvis Lykke med deres Opvisning, ligesom ogsaa de gamle Folkedanse, der udførtes, blev fulgt med Interesse af Tilskuerne.

Efter Opvisningen om Eftermiddagen bød Forstander Aage Jensen Velkommen, hvorefter Skolebestyrer Jon Sørensen, Norge, der flere Gange tidligere har været Højskolens Gæst, holdt et smukt og indholdsrigt Foredrag om et Afsnit af Henrik Ibsens Liv.

Ved Ibsens Grav stod paa 100-Aarsdagen for hans Fødsel Repræsentanter fra 14 Lande, ogsaa fra Danmark — alle i Ærbødighed for den store Mester. Over hans Grav saas Hammeren — Symbolet paa hans Digtning. Den Hammer kan ogsaa endnu faa Malmet til at klinge i Menneskets Sind. — I Aar er der mange Steder vaagnet en betydelig Ibsen-Interesse hos Ungdommen. Mange Biblioteker og Skoler er tømt for ibsen-Litteratur. Der er en Ungdom, som er ved at trættes af Døgnlitteraturen, og kræver Bøger af større Lødighed. I Verdenslitteraturen

indtager Ibsen en Plads, der kan lignes ved en stor Katedral — en mægtig Domkirke. Og de, der søger derind — faar et fornyet Møde med Livet selv. Livet i den store Kunst er af evig Art. Den Kunst vil aabne Sind og Hjerte for det store, idet den vækker Ansvar og Vilje. Ibsens Digtning er et tungt Tonehav, men op af dette stiger lysende Skikkelser som Solvejg i „Per Gynt" og Agnes i „Brand". Og disse Lysengle stiger op fra det inderste i Skjalden selv. Vel var han Realist og Pessimist, men han var ogsaa en Drømmer med stærke Længsler. Hans Ungdomsdrøm var at faa Folket til at tænke stort og tænke selv. At være tro imod det bedste i sig — koste, hvad det vil, — det var Ibsens Løsen.

Ved Aftenmødet i Gymnastiksalen talte Forstander Aage Jensen om Ungdom og Ungdomsarbejde.

For den, der staar i en Skolegerning, paatvinger der sig mange Spørgsmaal, naar en Skare unge drager ud. Hvad Udbytte de fik, véd vi kun lidt om. Men undertiden har vi dog ved at følge deres Færd set, at den Oplevelse, de fik gennem et Højskoleophold, har præget deres Færd og deres Hjem senere. Et vigtigt Spørgsmaal er: Hvor vil vi finde dem, naar de bliver ældre og „fornuftige"? Vil de da findes blandt dem, der arrangerer offentlig Dans og anden Forlystelse uden andet Formaal end at trække Penge fra Ungdommen? Eller vil de findes der, hvor man samles om det bedste — hvor man har noget at kæmpe for og at elske?

En Festdag.

De unge vil møde forskellige Former for Ungdomsliv. Foreninger af vidt forskellig Art. Men det Ungdomsarbejde, der vil hjælpe de unge til at være tro mod det bedste, de har mødt — det har Værdi. De unge skal imidlertid selv være med i Arbejdet. Der er talt meget om, hvor svært det er for Ungdommen at komme i Vej. Men husk alligevel: Enhver er sin egen Lykkes Smed! Blot 25 Øre lagt til Side hver Dag, bliver ogsaa til Penge i Aarenes Løb. Ved Sparsomhed og Flid kan der endnu naas frem herhjemme. — Lær Danmark at kende! Og vær med i et Ungdomsarbejde, der vil styrke Kærligheden til Folk og Land.

Efter Foredraget sang Eleverne nogle flerstemmige Sange og dansede Folkedanse.

I Foredragssalen var deres Haandarbejder udstillede.

Sommerskolen var forbi, og her blev Stilhed. Vi drog ud til Havet og slog os ned i en gammel Bondegaard i Fjellerup Sogn ude ved Kattegat. Stilheden og den dejlige Egn havde sin gavnlige Indflydelse paa os, og vi vendte forfriskede tilbage og maatte saa til at tænke paa vort Efteraarsmøde, der begyndte 27. September.

4 Dage paa Højskole.

Det sædvanlige 4-Dages Efteraarsmøde paa Hadsten Højskole fik en lovende Begyndelse med god Tilslutning, særlig til Eftermiddagsmødet.

Efter at Forstander Aage Jensen om Formiddagen havde aabnet Mødet, talte Forstanderen selv om Præsten Jens Hornsyld, der i Begyndelsen af forrige Aarhundrede virkede i Randers. Denne Mand, der var udgaaet fra et fattigt Væverhjem i Horsens, naaede at blive Præst i den danske Statskirke uden at have taget teologisk Embedseksamen. Dette skyldtes den Bernstorfske Regerings store Frisind. Som Præst i Randers og senere i Assens virkede Hornsyld til stor Velsignelse for mange. Han var Talsmand for aandelig Frihed og virkede paa flere Maader forberedende for de Tanker, Grundtvig siden kæmpede for.

Ved Eftermiddagsmødet talte først Pastor Andersen, Højbjerg, om hvad det er at eje Guds Fred. To Malere fik en Gang den Opgave at male et Billede, der skulde symbolisere dette. Den ene malede et Birketræ, som stod i et brusende Vandfald, men i hvis Krone en lille Fugl havde sin Rede. Den anden malede en stille, idyllisk Skovsø. — Begge havde Ret. At eje Gudsfreden er som den lille Fugl at bygge trygt — midt i Stormen og Striden. Og kun under Kampens Vilkaar kan vi eje den her. Men den er Livets største Værdi. Skovsø-Billedet taler om den Fred, vi kan eje i Haabet og som kristne heller ikke kan undvære. Vi kan ikke undvære det Haab, at een Gang skal al Skabningens Længsel stilles og Striden være overvundet.

Vi tør vidne, at Troens Ord ved Daaben, som Grundtvig har lært os at bygge paa, er den sikre Klippegrund.

Folketingsmand, Pastor Povlsens Foredrag var ligeledes et kristeligt Vidnesbyrd.

Taleren begyndte med at minde om Efteraarstidens alvorlige Paamindelse om Livets Korthed. Afslutningen nærmer sig for os alle. Naar vi staar overfor Døden, trænger vi til en fast Virkelighed at knytte vort Evighedshaab til. Vi kan ikke nøjes med Længsler eller med Læresætninger. Men som Kristne véd vi, at Jesus aldrig gav Stene for Brød. Han henviser til Livet selv og til Oplevelsen. Gud har bestemt os til Glæde, og den kristne Glæde frigør for Bekymringer. Lad os derfor tage det rent praktisk, naar Jesus siger: Søg først Guds Rige! Søg det om Morgenen, inden Bekymringerne kommer, — søg det ved at lægge det hele ind i Barnebønnen til Gud, da svinder Bekymringerne. Gud hjælpe os til at søge hans Rige først, og saa gaa ud til vor Gerning med glade og milde Tanker.

Til kgl. Skuespiller, Direktør Adam Poulsens Oplæsning om Aftenen var der selvfølgelig fuldt Hus. — Med mesterlig Kunst reciterede Hr. Adam Poulsen „Det gamle Spil om Enhver".

2. Dag.

Ved Formiddagsmødet talte Lærer J. L. Christensen om „De Vises Sten", og om Eftermiddagen holdt først Seminarieforstander Winther et udmærket Foredrag om Jacob Knudsen, hvis 70 Aars Fødselsdag netop i Aar kunde fejres. Taleren saa mere paa Jakob Knudsen som Folkeopdrager, Psykolog og Forkynder af aandelige Værdier end just som Digter, skønt han ogsaa som saadan var betydelig. Han var stor i sin Evne til at skildre Typer og Karakterer og til at tegne alvorlige Situationer, men han naaede sikkert endnu højere i Foredraget, naar han talte om sjælelige Værdier. Hans Særpræg var en stærk, robust Sans for Redelighed og Realitet, men ved Siden deraf var han et Menneske med Syn langt ind i Evighedens Land. Han tog Evighedslivet med ind i sin Realisme. Bag hans Forfattervirksomhed laa en rig Barndom, præget af hans Faders stærke Personlighed. Faderens Opdragergerning kunde samles i de to Ord: fortælle og befale. Ved hans Fortælling førtes Jakob Knudsen saaledes ind i Aandens Verden, at det blev bærende for hele Livet. Hans Gudsforhold var det urokkeligt sikre, men ogsaa det, der stadig skulde fornyes. Han levede i det grundtvigske, men hadede det „grundtvigianske", det, der blev til udvendigt Væsen. Naar Henrik Pontoppidan skildrer Livet i de grundtvigske Kredse er det som den, der ser Bygningen ude fra, og øver fra dette Stade sin Kritik.

Han angriber Kulturen, naar den sprænger det naturlige i Menneske-

livet og skaber naturløse Fantaster. Det naturlige er et Menneskes umiddelbare Følelse af, hvad der er ægte, og for dette havde J. K. et skarpt Blik. Selvspejleren kunde han skildre som ingen anden. Men han viste ogsaa, at et barmhjertigt Forsyn kan kaste Selvspejleren ud paa Oplevelsens Hav, saa han glemmer sig selv. Det Menneske, der havde Rod i en gammel Slægt og som havde lært Lydighed, han blev ifl. Jakob Knudsen „rodfæstet", saa han aldrig helt kom bort fra sig selv.

Jakob Knudsen var selv rodfæstet og stærk, fordi han altid havde en aaben Dør til Gud.

Folketingsmand. Pastor Povlsen talte ud fra Joh. 17. om Enheden blandt de Kristne. Jesu bad om, at hans Disciple maatte blive eet. Og dog ser vi indtil nu en stadig Strid mellem de Kristne. Men nu møder vi en Stræben efter Enheden. Nogle tænker sig dog denne som en stor fælles Kirkeorganisation, hvilket sikkert vilde blive en Ulykke. — Andre mener, at vi ikke kan naa til Enighed i Læren. Ogsaa dette vilde føre til Ulykke.

Enheden naas kun, naar man bygger paa Barneforholdet til Gud som det væsentligste.

Og der er Tegn til, at mange har faaet Øje for dette.

De smaa frie Kredse, der alle begynder paa Barneforholdet, men iøvrigt hver paa sin Maade, maa være Grundlaget for Enheden. Vor Folkekirke har gennem en Aarrække værnet om de smaa frie Kredse, men nu er der Tegn til, at der vil rejses Krav om Indgreb over for dem. Og da kommer Brydningen, som maaske vil føre til Adskillelse af Stat og Kirke. Statsmagten kunde egentlig kun træffe Afgørelse om det rent økonomiske, og Taleren hævdede, at Kirkens Midler ikke maatte gives til et enkelt Kirkesamfund. De tilhørte hele det danske Folk. Forøvrigt talte Pastor Povlsen om de Tegn, der var til Enhed blandt Kristne ud over Jorden, og omtalte særlig et Møde, der afholdtes i August Maaned i Prag og som talte Repræsentanter for 31 Nationer og næsten alle Kirkesamfund. Her var Forstaaelse af, at Enheden kun kan bygges paa det.

3. Dag.

Ved Formiddagsmødet om Lørdagen talte Forst. Aage Jensen om Professor Karl Larsens Forfatterskab. Taleren mente, at dette Forfatterskab ikke havde fundet tilstrækkelig Paaskønnelse. Karl Larsens Ejendommelighed var hans store Trang til Nøgternhed og Sandhed. Hans Oplevelse af Begivenhederne i 64 havde præget hans Liv, og hans Bog „Et Folk i Krig" giver et udmærket Bidrag til Forstaaelse af vort Folk under Krigens Kaar i 64. Ligeledes gav hans Skildringer af Københavnertyper saavel som den af ham udgivne Samling af Breve fra vore udvandrede Landsmænd et enestaaende Bidrag til vor Folke-Psykologi.

Om Eftermiddagen holdt Forstander Vedel, Krabbesholm, et dygtigt Foredrag om Fredsarbejdet i Europa fra 1920 til Kellog Pagten. Taleren skildrede særlig sine Oplevelser ved et Folkeforbundsmøde i Genève, hvor han havde været til Stede, og gav en interessant Karakteristik af forskellige fremragende europæiske Statsmænd, som deltog deri.

Højskolelærer Christensen talte om den nyere Tids „Hjemstavnsforskning" og fremdrog adskillige Træk fra Egnen mellem Aarhus og Randers.

Om Aftenen talte Højskoleforstander Begtrup, Frederiksborg, ud fra H. C. Andersens Eventyr om „Nissen og Spækhøkeren", som han først genfortalte og derefter anvendte paa vort Folkelivs Udvikling i de sidste Par Menneskealdre. Med ægte Begtrupsk Lune blev Eventyrets mange Smaatræk sat i Forbindelse med det danske Folkeliv. — Taleren fremhævede især Poesiens og Digtningens folkevækkende Magt. Det var en stor Misforstaaelse, at Poesien kun var til Underholdning i ledige Timer. Den udløste en Trang, som bor i hver Menneskesjæl. Og det kunde ikke nytte, man havde en god praktisk Forstand, hvis man manglede Strøm i sit Sjæleliv.

4. Dag.

Søndag Eftermiddag var Mødet særdeles godt besøgt. En talrig Forsamling, hvoraf de unge var i Flertal, lyttede med Interesse til Holger Begtrups mesterlige Foredrag om Enkeltliv og Fællesliv, særlig med Hensyn til det kristelige. Alt Menneskeliv er i Grunden Fællesliv. Barnet fødes til Hjemmets Fællesliv og skal fra dette modtage alt baade til Sjæl og Legeme. Derfor er det sørgeligt, naar saa der intet Hjem er til at modtage de Børn, der fødes. Ogsaa Kristendom skal modtages fra Hjemmets Fællesliv. Ellers er det uforsvarligt at døbe de smaa Børn. — Et Barn kan være et kristent Menneske lige saa godt som den voksne. Derfor er det en Misforstaaelse, at Kristenlivet først begynder med en Omvendelse i den voksne Alder. Men Barnets Kristenliv hviler helt paa Hjemmet. Barnet er en Synder, men det kommer ud af sin Synd ved at bekende den for Far og Mor. Barnets Natur er at have alt i Fællesskabet.

Men i Overgangsaarene kommer en naturlig Trang til Ensomhed. Der er to Verdener, vi skal ud i: 1) den store, vide Verden, hvortil Vejene er mangfoldige, men hvor man staar i Fare for at fortabe sig i Verdslighed, og 2) den lille Verden i ens egen Sjæl. Det sidste er ofte det vanskeligste, for der skal hver enkelt sin egen Vej. Og her nytter det ikke at formane og tordne løs, thi Menneskesjælen er uhyre sammensat. — Mange kommer næppe derind, de frygter Ensomheden. Og det nytter heller ikke med Spekulationer og sygelig Selvbetragtning. Men kommer vi derind, da vækkes Samvittigheden. Den unge møder

Drifter og Følelser, han ikke kendte som Barn, og det kommer an paa, at Kampen ikke opgives, selv om han Gang paa Gang lider Nederlag. Men det er et Lyspunkt, at i Ensomheden kan vi møde Gud. Og da faar vi Brug for vor Børnelærdom. Da kan Ordet fra vor Daab blive det frelsende Ord, som igen fører ind i det store Fællesliv med Menigheden. — Men vor Tid er egnet til at forfladige Mennesker. Derfor godt, at der lyder unge Røster, som vil vække nyt Liv og føre de unge ind i Ensomheden. Og det gør intet, om disse Mænd kan slaa fejl i Kampen og tale haardt til de ældre. Har de gaaet den Vej gennem Ensomheden, skal de nok finde ind til det dybeste Liv i Menigheden, til det Liv ved Døbefont og Nadverbord, der kan skabe et Himmerig paa Jorden.

Efter Begtrups Foredrag skulde Pastor Bjørnbak, Laurbjerg, have talt. Forstander Aage Jensen havde ved Mødets Begyndelse om Torsdagen beklaget hans Sygdom og udtalt Ønsket om hans snarlige Helbredelse, saa han atter kunde fortsætte sin Gerning. I Bjørnbaks Sted talte nu fhv. Højskoleforstander Broder Nissen. Hans Foredrag var en Tidsbetragtning. Han mente ikke, Tiden kunde kaldes en Nødstid, men nok en Krise- eller Brydningstid. Han skelnede imellem det mekaniske Danmark, som angik alt, hvad paa udvendig Maade kunde sættes i System, og det organiske eller levende Danmark, som angik Livets Vækst i Folket. — Det sidste havde været stillestaaende, og mange havde fulgt Recepten: Lad os vente og se Tiden an. — Nu var der imidlertid Lyspunkter, og der var Indignation over for meget af det systematiske, bl. a. over for Kontorstyre og over for meget meningsløst i Administrationen. — I Frederik den 6.s Tid var alt Mekanik og Embedsstyre lige fra Konge til Sognefogden. Det var en død Tid. Men netop i den fattigste Tid begyndte det organiske Danmark at vokse. Den kristelige Vækkelse blandt Lægfolket vakte Uro i Samvittighederne, og Livet begyndte at gro. Efter 64 oplevede vort Folk en lignende Vækstperiode. Der var gode Førere, men Generalerne kan aldrig vinde Sejr uden ved Hærens Hjælp. Og det var Folkets sunde Instinkter, som vaktes til Live. Der er Tegn til, at en lignende Grødetid nu vil komme. Der er Uro og Røre om Kirke og Skolespørgsmaal, og dette er Udtryk for Trang til mere Liv.

Der lyder to Røster i Tiden, en, der stadig kræver Forandring i det ydre Apparat, og een, der kræver Vækst og Udvikling i Folkets eget Liv. Den sidste vil sikkert blive den stærkeste og føre fremad mod bedre Tider.

Søndag Aften sluttede de 4 Dages Møde med et Foredrag af Forstander Aage Jensen om hans Rejse til det hellige Land.

Vi havde haft 4 rige Dage sammen med mange Mennesker og faaet en Opmuntring til og i vort Arbejde.

Igennem de forskellige Begivenheder, jeg har fortalt om, har jeg prøvet at tegne Aaret, som det har formet sig. Det har været et godt Aar, som vi af hele vort Hjerte siger Tak for.

Hvad jeg har fortalt, er først og fremmest fortalt med Tanken hos de mange, der har været Elever her paa denne Skole, og dem, der staar i et Venneforhold til Skolen. Andre vil maaske synes, at Smaating er gjort større; det faar være. Jeg vil helst have min Dagbog opfattet som et Brev til gamle Elever og Venner.

Maa jeg saa til Slut bringe en hjertelig Tak til alle, som har hjulpet til med Arbejdet. Uden gode Medarbejdere kan et saadant Arbejde slet ikke udføres. Min Tak gælder dem alle, fra Lærere til Piger og enhver, der har hjulpet til, saa det kunde gaa støt og godt.

Vi siger ogsaa, saa inderligt vi kan det, Gud Tak, fordi vi atter et Aar har haft den Lykke at faa Lov at leve, virke og tjene dansk Ungdom.

Vi sender de kærligste Hilsner til Skolens gamle Elever og Venner.

Ingeborg og Aage Jensen.

Vinterskolen

er ogsaa i Aar begyndt med 100 Elever, saa her bliver fuldt Hus.

Lærerkræfterne

er i Aar foruden de gamle Lærere Seminarist Andreas Nissen fra Højer og cand. phil. Stig B. Skole fra Lillering. I Stedet for Kaptajn Pedersen, der er flyttet til Hjørring, har vi faaet Konsulent Hans Holm til Landbrugstimerne. Holm har i flere Aar været Konsulent i Frijsenborg-Fauerskov Landboforening og er saaledes ikke ukendt her paa Egnen. Desuden har vi ved Sommerskolen faaet en Lærerinde mere, idet Frk. Henriette Ripping havde en Del egenartede Haandarbejder med Eleverne. Lærer H. C. Daugbjerg, der har været her fra 1925, er nu knyttet til Odder Højskole, og Haakon Baggesen er kommen ind i Folkeskolen. Vi ønsker, at de nye Hjælpere maa blive glade ved at være her, og vi siger de gamle Tak for trofast og godt Samarbejde.

Næste Elevmøde

afholdes 29. og 30. Juni. Liggende Gæster maa helst melde deres Ankomst. Send et Brevkort. Velkommen.

Efteraarsmødet

eller 4 Dage paa Højskole bliver Torsdag 26., Fredag 27., Lørdag 28. og Søndag 29. Septbr. 1929.

Amtsunderstøttelse

til Højskoleophold skal søges: For Piger til Sommerskolen inden 1. Januar. For Karle, saavel Landmænd som Haandværkere, inden 1. Juli.

Der kan søges Amtsunderstøttelse til Hadsten Haandværkerskole.

Hadsten-Bogen.

Klager over Forsendelsen maa sendes til Højskolelærer J. L. Christensen, „Solhøj". Husk at opgive rigtige Adresser. Mangelfulde Adresser er ofte Aarsagen til, at Bogen udebliver eller gaar tilbage.

Elevforeningens Regnskab 1927—28.

INDTÆGT:

Overført Saldo	Kr.	689.94
Indk. Kontingent	»	1668.50
	Kr.	2358.44

UDGIFT:

Annoncer og Sange til Elevmødet	Kr.	40.70
Understøttelse	»	160.00
Aarsskriftets Trykning	»	927.25
— Forsendelse	»	487.90
Sekretærens Løn	»	100.00
Julegave til Postbudet	»	10.00
Samlet Udgift	Kr.	1725.85
Saldo at overføre	»	632.59
	Kr.	2358.44

Regnskabet gennemset og fundet rigtigt.

Hadsten, 22. Juni 1928.

P. Lauridsen. *Margrethe Dyhr.*

INDHOLD

Side

Aage Jensen: Nogle Indtryk fra en Rejse i Palæstina 3

H. J. Vedde: Et kort Tilbageblik paa 25 Aar 22

J. L. C.: Lidt om Hjemstavnshistorie 28

S. A. Lundgaard: Fremtidens Land 33

A. Jelsbak: Lidt om Landboungdommens Uddannelse 36

J. L. C.: Elevforeningens Generalforsamling 41

Aage Jensen: Af Skolens Dagbog. (Med 6 Billeder) 42

Elevforeningens Regnskab 63

HADSTEN BOGEN

1929

HADSTEN HØJSKOLES ELEVFORENING

· *AARSSKRIFT* ·

HVAD HOLDER ET FOLK I LIVE

Vi danske holder af at se frem og ej tilbage. Øjeblikket opholder vi os ikke meget ved; det har sin største Betydning for os deri, at det aabner Udsigten til de Fremtidsmuligheder, vi mener og tror findes, og det er i mange Tilfælde ensbetydende med en Opfattelse, der hviler i dette, at Fremtiden er fri for alle Vanskeligheder; derude i dette dæmrende er Fred og Hygge og alle Vanskeligheder overvunden.

Udenfor alle Trængsler og fri for al Lidenskab er vort Væsen. Vi har en egen Kærlighed til det jævne, saa det snart synes at være den største Dyd ved et Menneske. Om et Menneske er dygtigt, klogt, viljestærkt og alt andet, det vejer grumme lidt mod det ene, om det er jævnt. Det bliver derfor ikke de Naturer, der er som Tinder i et Bjergland, der præger os, og vi stirrer imod, men derimod alt, hvad der er paa det jævne.

Vort Land er jævnt, uden skarpe og stærke Modsætninger; den Del af Landet, der afviger en Smule fra det øvrige Land, Bornholm, er for de fleste Danske ukendt. Vort Sprog er jævnt, saa det ikke gennem sin Betoning eller Ordvalg kommer til at udtrykke nogen Slags Bevægelse, hverken i det høje eller lave. Vor Følelse holder vi inden for passende jævne Grænser. Begreber, som Had og Kærlighed faar ikke den Afgrund eller Højhed i sig, som vi kender det andre Steder fra. Vi er hverken i vor Hæderlighed eller vort Snyderi udover, hvad der passer til det jævne. Hæderlighed bliver mange Gange blot det,

at man ikke ligefrem overtræder Straffeloven, og selv der, hvor det sker, kan en vis Deltagelse lægge sig for Dagen i Udtryk som det, jeg har hørt om en og anden, der røg i Tugthuset: „Det var da ogsaa kedeligt, at han ikke passede paa, han var ellers en flink Mand og saa jævn." — Og om Snyderiet er det vist tilstrækkelig at nævne, at naar man kan snyde og komme godt fra det, saa er der ingen, der taler ilde om det, nej, der er snarest lidt Ros at hente for slige Handlinger. Vi er ogsaa jævne i vort Arbejde. Energien er ikke overvældende, og selv om der baade her og der gøres godt og trofast Arbejde, kan man dog med en vis Ret pege paa os Danske som et Folk, der uden alt for store Anstrengelser faar baade godt og rigeligt dagligt Brød.

Jævnheden er et Træk i vor Folkekarakter, men som den rummer noget godt i sig, er der ogsaa en alvorlig Svaghed knyttet til den, og der ligger en af de Aarsager gemte, der kan blive skæbnesvangre for os.

A. D. Jørgensen gav i sin Tid Udtryk for sin Opfattelse af et Folks Liv, idet han skrev: „Et Folk, som bliver sig selv tro, kan aldrig ældes, og det dør ikke, saa længe det hævder sin Plads i Verdensudviklingen."

Men det vil for os sige, at vor jævne Trang maa omsættes til noget mere virksomt. En gammel Tone maa blive levende igen, om der skal vedblive at være et dansk Folk.

„Til Arbejd er skabt den lyse Dag, det skal hver Mand sig mærke!" Og vi maa kunne synge den Tone om noget, der er fælles, den maa blive Fædrelandets Sang. For midt i al vor Jævnhed har vi alligevel saa ondt ved at slaa Følge med hinanden. Skal det endelig ske, at vi følges ad, maa der ikke gerne være noget, der rager op, noget som er højere end det dagligdags og frem for alt: vi vil hver især hævde os, gøre os gældende, bevare vor Selvstændighed, og den skal helst agtes fuldt ud. Saa snart der kommer noget med Krav om Opgivelse af denne personlige

Fordring i vort eget Jeg, melder sig med det samme en Tilbøjelighed til at melde sig fra. Vi mærker den Svaghed paa mange Maader, i Andelsbevægelsen, i det sønderjydske Spørgsmaal, i mange politiske Forhold, men fremfor alt mærker vi den, hvor der er Tale om Forholdet til Fædrelandet, dér viser det sig Gang efter Gang, at vi mangler, hvad jeg vil kalde Rigsvilje.

Vi kan se det hos Skikkelser, der evnede at synge den Sang om Dagen, der er skabt til Daad, at saa snart, der meldte sig noget, der krævede udover deres eget, saa snart det var Riget, Fædrelandet, der krævede, saa meldte de sig fra.

Tyge Brahe kunde synge Arbejdets Sang, men Fædrelandet, Rigsenheden maa vige for alt det, der er hans personlige Interesseverden. Eleonora Christine Ulfeldt, en af de største Personligheder, vort Folk har frembragt, har det paa samme Vis. Hun er heroisk i sine Tab, i sine Smerter og i sin Kærlighed, men Danmark? Med næsten uhyggelig Overlæg giver hun det til Pris for at redde sit eget. Og vor Tid kender det samme under lidt andre Former. Vi kan finde det, naar vi vil bruge vore Øjne, og vi kan møde det, saa det nedslaar Modet. Vi sprænger Rigsviljen, naar vore personlige Interesser trues. Og dog er det udenfor al Tvivl, at det er denne Vilje, der skal bevare os som Folk. Hvorfor mon D. G. Monrad i sin Tid skrev: „Men hvis det nu atter skulde komme til Krig, trods vor oprigtige Kærlighed til Fred, trods vor ydmyge Taalmodighed, der taaler det Utaalelige, saa kan der ej være Skygge af Tvivl om, at Løsnet maa være: Alt eller Intet, saa kan der ej være Tale om nye Afstaaelser eller om Deling og Sønderlemmelse, saa at en Del skulde gaa mod Øst, en anden mod Syd, saa maa Danmark, hvis det skulde blive overvundet, knæle og bede: Tag ej noget, tag det Hele!"

Mon det ikke netop er Angsten for manglende Rigsvilje, der bringer ham til at skrive saadan? Jeg tror det. Uden en fælles Vilje til Liv er alle Drøftelser af, hvorledes

vi ellers skal forholde os ørkesløse, ikke en Gang den passive Modstand faar noget at betyde. Vi kan ikke leve uden en Rigsvilje. Derfor maa vort jævne Væsen løftes op til et højere, et større Væsen med mere Storsyn og Fællessyn, og den enkeltes Vilje bøjes ind under Rigsviljen. Folkets Liv bliver bestemt deraf, og dets Skæbne afgøres derigennem. Danmarks Historier taler stærkt om de Frugter, der høstes, hvor der ingen Rigsvilje er saaet, eller hvor den ikke fik Lov at gro.

Da Laurids Engelstoft i Begyndelsen af forrige Aarhundrede udsendte sit Skrift angaaende „Nationalopdragelsen", siger han deri: „Den, hvis oprigtige Vilje det er at gavne, gavne dér, hvor han kan, Fædrelandet". Ja, det er netop et Udtryk for det Centrum, hvorom den folkelige Opdragelse maa kredse.

Hvad var det, der i de samme Tider skulde rejse Tyskland i dets dybeste Fornedrelse, var det ikke Fichtes Tale om det tyske Folk, den tyske Vilje? Uænset af den vældige Napoleon tænder denne Appel til en ulmende Vilje, det Baal, der fortærer Napoleons Herredømme.

Hvad er Begyndelsen til Grundtvigs folkeopdragende Gerning? Fædrelandets Nød! Da det stormer i Skov og paa Sø, og „Natten ruger saa sort over Ø", ser han i en Rift mellem de jagende Skyer Stjernen. „Stjerne! Ja, dig har jeg skuet for Sand, blinkende over mit Fædreneland!"

I Lyset fra denne Stjerne begynder hans Opdragergerning, som han ved Guds Bistand haaber og tror skal bringe folkelig Vækst og Grøde til Trivsel for alt kommende, bringe os Rigsviljen, den, der skal omsættes i Handlingen — „Dannemarks Ære, dyb som det bølgende, sortladne Hav."

Da Ingemann en halv Snes Aar senere udsender „Valdemar den Store og hans Mænd", klinger den samme Tone i vort Øre: „Hvad Danmark var, kan det atter blive!" — Hvorledes skal det gaa til? Det kan kun lade sig gøre ved en Genrejsning af Folkeaanden i kristelig og national

Forstand — „den historiske Genfødelse, som bestandig gentager sig hos ethvert Folk, saa længe det ikke aldeles skal gaa til Grunde."

Kærnen i Blichers folkeopdragende Arbejde samler sig om det samme. Blicher siger det paa sin egen Maade. „Maalet er Danmarks Genfødelse til et kraftigt og selvbevidst Folkeliv." Blicher bliver aldrig træt af at kalde paa Rigsviljen, og som betegnende Udtryk for, hvorledes han saa paa det, skal jeg gengive et lille Stykke, han skrev 24. September 1838. Dette Stykke kunde jo godt være skrevet i Dag.

„Hvad koster det?"

„Det er et godt økonomisk Spørgsmaal, som enhver Husfader gør, naar han vil købe noget. Er det ham for dyrt, saa lader han det være. Men naar vi nu har et Fædreland, skal vi da ængsteligen spørge: Hvad koster det at beholde det? Sandeligen, det koster ikke nær saa meget som at tabe det! Eller tror I, at en Erobrer vil formindske eders Skatter? Eller spare eders Trælleblod i hans andre Krige? Forblindede! Ej engang dit Maal og dit Navn lader han dig beholde.

Naa, hvad koster det da at forsvare, at frelse sit Fædreland, sin Selvstændighed, sin Ejendomssikkerhed, sin Legemssikkerhed, sit Modersmaal, sin Nationalitet. Hvorledes staar Priskuranten paa disse Varer?

Har Peder Madsens Bogholder ogsaa udregnet det rigtigt, i ægte eller uægte Brøk? Ja, ja! Jeg vil nok tro, han forstaar sin Søren Mathiesen. Regningen er rigtig paa Facit nær; thi det er et Nul — et stort Nul, et politisk Nul og intet."

At Spørgsmaalet har brændt paa, faar vi et stærkt Indtryk af ved at læse en Tale, som Blicher siger om, at den er drømt holdt i Stændersalen 1839. Det maa vel være i Viborg, at denne Tale drømmes at være holdt. En og anden nu kunde maaske tænke sig, den blev holdt paa

Christiansborg. I alle Tilfælde, en og anden tænker i disse Dage, som Blicher tænkte i 1839.

„Vogter Eder, at I ikke kommer for silde! Ser vel til, at I ikke regner saa længe paa Eders Husholdningseksempler, til der kommer nogen og slaar Streger over alle Regninger og Beregninger og dertil tager hele Husholdningen fra Eder! Har I glemt, hvorledes man af og til har divideret med os, saa man har subtraheret England og Lifland, Sverige og Norge, Flaade og Handel, Penge og Kredit? *Skulde vi faa en af de store Regnemestre her ind — en af dem, der bruger Bajonetter som Grifler — kan I da uddrage mig, hvad Facit bliver? Jeg frygter, det kunde blive en stor Brøk eller et lidet Nul.*"

Hvad Blicher ængstes for, er den Mangel paa Fællesfølelse, paa Rigsvilje, der var saa iøjnefaldende i hans Tid. Saa er Spørgsmaalet, hvor meget vi har af den nu.

D. G. Monrad karakteriserede os en Gang i den Vending, at vi havde Tendens til ydre Opløsning og indre Svækkelse. Mon det er saa helt ved Siden af? Hvor er det, vi som Folk kan samles om? Jeg spørger. For naar der er Tale om, hvad der holder et Folk i Live, er det dog noget afgørende, ja det første og vigtigste, om vi i det hele føler os som et Folk. Jeg tror ikke, det er overflødigt at stille det Spørgsmaal: Har vi en saa stærk Fællesvilje, Rigsvilje, at om det skulde ske, vi blev et erobret, et undertvunget Folk, vi da vilde og kunde bevare vort Liv som Danske. Der er noget, jeg ængstes for, og jeg tror, jeg bedst kan give Udtryk for det, jeg tænker paa, ved at sige det saadan: Mange i vort Slægtled bærer Mismod og Mishaab i deres Hjerter. Det vil sige, de venter sig egentlig ikke noget af den Tid, der kommer. Det er en Sygdom i Sjælen, og den hænger vel sammen med en manglende Tro paa Livet. For en Tid siden udtalte en Biskop sig i Retningen af, at der var ingen Præster i hans Stift, der kunde holde en Paaskeprædiken. Skærtorsdags- og Langfredagsprædikener kunde man nok faa at høre,

men en Paaskeprædiken det var vanskeligere. Mon ikke der er noget om den Tale? Det er ikke noget særligt fremtrædende Træk hos os at tro paa de dødes Opstandelse. Uvilkaarligt mindes jeg Grundtvig i 1810. I Digtet Nytaarsnat i Sorø Kirke hedder det: „Ak, evige Forbarmer, er det sandt, at det døde kan igen opstaa af Jorden, saa brist da Hjerte i et Krampeslag; thi rundet er da Nordens sidste Dag!"

Det er denne Tro paa Livet, der sejrer over Døden, det er denne Villighed til at tjene Livet, saa det ikke skal blive i Dødens Vold, der skal til, om et Folk skal holdes i Live.

Men denne Tro hænger sammen med Viljen til at leve Livet. Derfor om vi ængstes for vort Folks Liv, saa maa vi først klare vor egen Stilling. Tør vi tro paa Livets Sejr over Døden? Tør vi ikke, kan vi hverken holde os selv eller vort Folk i Live. Men tør vi give os Paasketroen i Vold, da maa vi kalde paa Viljen, Rigsviljen, den danske Vilje, og alt vort Arbejde maa samles om at rejse den igen.

Vi har i Folkehøjskolen dyrket tilstrækkeligt med fremmede Guder. Vi blev saa emsige, saa enhver mærkelig Foreteelse i det fjerne, absolut skulde bringes ind under vort Tag, og vi bøjede Knæ for Døgnets Afgud og bildte os selv ind, at saadan skulde det være. Vi vilde følge med Tiden, men mange Gange blev det med Strømmen. Og vi satte vor indre Kraft til i den drivende Strøm. Splittet og spredt, svækket og lammet staar vi paa et Tidspunkt, hvor vi havde al vor Kraft behov til at forkynde det glade Budskab om Livets bevarende og sejrende Kraft. Kæmper vi under de gamle Tegn i Fortrøstning til, at „end staar Guds Bue i Sky histoppe?" Gør vi det, saa maa vi kunne vidne om Livet og forkynde Troen paa de dødes og det dødes Opstandelse. Saa maa vi ogsaa forkynde, at uden Vilje til Liv kan intet Folk leve. Saa maa vi rejse denne Rigsvilje — Folkevilje, eller hvad vi nu kalder den. Dens Indhold er dette: Vi maa se bort fra vort eget og bøje os under fælles Krav og Kaar. Vi maa gennem vort Liv vidne,

at vi er Danske og vil vedblive at være det. Her ligger Opgaven til os i Folkehøjskolen. Som de gamle Israels Profeter kom med Budskab fra Gud til Folket, naar farefulde og tunge Tider var inde, saadan maa vi ogsaa komme. I Kraft af en indre Værd maa vi forkynde, at de Kilder, der holder et Folk i Live, er af evig Art. Alt, hvad der skal leve, kræver Ofre. Kristendommen fik sit Liv ved Blodet fra Korset — Fædrelandet fik sit Liv gennem alt det, „Fædrene har kæmpet, Mødrene har grædt!" I det Bjørnsonske Udtryk ligger Hemmeligheden gemt. Kender jeg den, da kan jeg forkynde og vidne om det, der holder et Folk i Live. Da er jeg inde under den fælles Vilje, som en Tjener under sin Herre! Da er man inde under Kærlighedens Lov, hvor det lyder gennem Sindet med Jakob Knudsens Ord: „Naar man virkelig elsker og føler Angst, glemmer man alle løse og selvlavede Teorier om det, man ikke ved noget om."

Det er denne Kærlighedens Lov, der holder et Folk i Live! At den maa leve i os —, dens Væsen fylde os, dens Aand trøste, opbygge og oplyse os, — „den styrke hver en Dansk, dybt i Hjerte og i Hu, den frelse vort Folk, naar Faren truer."

AAGE JENSEN

HJERTERNE I DET DANSKE VAABEN

I H. C. Andersens Eventyr „Holger Danske" møder vi en Bedstefader, der fortæller sin Sønnesøn om det danske Vaaben med Løverne og Hjerterne, Styrken og Mildheden. Vi ser nu helt bort fra, hvad den oprindelige Mening har været med at anbringe tre Løver og ni Hjerter i vort Vaaben. Man har ment, at Løverne er et Billede paa de tre store Landsdele, hvoraf vort Land bestaar, og at Hjerterne egentlig slet ikke er Hjerter, men Aakandeblade, der skal hentyde til, at vort Land er saa vandomskyllet. Vi holder her fast paa den Tydning, Eventyrdigteren giver Løverne og Hjerterne, naar han forklarer dem som Billeder paa Styrken og Mildheden. Bedstefaderen forklarer saa nærmere Løverne som Knud den Store, Valdemar Sejr og Dronning Margrethe. Det var disse tre Regenter, der skabte vort Lands tre eneste Storhedstider. Og han forklarer nærmere nogle af Hjerterne, de syv af dem, som Frederik den Sjette, Hans Egede, Thorvaldsen, Tyge Brahe, Ivar Hvitfeld, Eleonore Kristina og Holberg, de er alle sammen Hjerter i det danske Vaaben, hvilket nærmere bliver begrundet i Eventyret. Naar ikke alle Hjerterne forklares, er det ikke, fordi Bedstefaderen ikke kunde finde flere danske Navne, der betyder et Hjerte i vort Vaaben. Men det er, fordi Digteren vil sige til os, der lærer hans „Holger Danske" at kende: Føj nu selv nogle til; find nogle Navne frem fra din egen Tid; det behøver ikke at være af disse kendte og store Navne, der gaar igen i vor Histories Aarbøger; det kan udadtil set godt være ganske

almindelige og jævne Mennesker, men saadanne, som levede deres Liv i ærlig Pligttroskab, i Selvopofrelse og Selvhengivelse, saa deres Daad mindes, om end deres Navne glemmes; og det er ligegyldigt, om deres Daad øvedes med Haanden eller med Aanden, blot der var et Hjerte bagved Virket! Det er jo nemlig ikke Rigdom, Kundskaber, Eksaminer, Belæsthed, klassisk Dannelse o. lign., der bygger et Land op. Det er Ærligheden og Pligttroskaben, som bor i Menneskers Hjerter. Vi har dette saa fint udtrykt i Verslinierne:

Læg din Gerning frem i Dagen
(ɔ: Ærligheden),
røgt med Tro den Aaret rundt
(ɔ: Pligttroskaben),
virke stort er ikke Sagen,
men kun det: at virke sundt.

Jeg vil nu prøve at finde frem nogle Hjerter i det danske Vaaben.

En Sommeraften, for nogle Aar siden, stod jeg for første Gang ved Søren Kannes Grav paa Aalsø Kirkegaard. Det var ham, den jævne Bonde, der med den største Fare for sit eget Liv reddede to ham aldeles ubekendte Mennesker, der var i Havsnød. Da jeg bøjede mig ned over Graven for at plukke et Vedbendblad, som Minde om dette ædle Menneskes Hvilested, da nynnede jeg Blichers Ord, som staar indhugget paa Heltens Ligsten:

Saa skulle og alle I danske Mænd
af Hjertet elske hinanden,
i Faren og Døden jer give hen,
den ene med Lyst for den anden.

At skulle give sig hen i Døden for en anden er vi næppe meget udsat for at komme til — skønt hvem ved! Men at give sig hen for en anden, kan vi let komme til paa den ene eller den anden Maade. Det kaldes Selvhengivelse, og dette er altid Daad. Det kan foregaa under mere storslaaede Forhold, som da Eleven kom hen til sin Lærer

Sokrates og sagde: „Jeg giver dig mig selv.“ Og det kan ske under mere jævne og stille Former, saaledes som det finder Sted i en Moders stille, daglige Selvhengivelse.

Fra mine tidligste Drengeaar husker jeg min Faders Beundring for Fiskeren Lars Kruse fra Skagen. Fra sin Ungdom, til han i en Alder af 66 Aar i 1894 druknede uden for Skagen, reddede han ca. 200 Menneskeliv fra Havets Svælg. I Juleugen 1862 strandede den svenske Brig „Dafne“ ved Skagen. Efter at Redningsbaaden med en otte Mands Besætning var gaaet under, samlede Lars Kruse nogle faa Mand til sin egen lille Baad, og under alvorlig Livsfare frelste han nu Svenskerne paa det strandede Skib. Han er et Hjerte i det danske Vaaben. Min Fader var ogsaa med blandt de danske Mænd og Kvinder, som gav Lars Kruse et Sølvkrus, hvorpaa stod:

Ydmyg i Ordet,
stolt i sin Daad,
Kristen i sin Gerning,
Mand i sin Baad.

Der er et andet Hjerte i det danske Vaaben. Det er den gudfrygtige Harboørefisker, der i Havsnød rakte sin Kammerat i Baaden sit Redningsbælte med de Ord: „Tag du det, for jeg er bedre forberedt paa at dø end du.“ Jeg kender ikke denne Fiskers Navn. Han ligger sammen med 26 andre Harboørefiskere, der druknede samme Novemberdag i 1893, begravet paa Harboøre Kirkegaard. Paa deres Mindesten over Graven staar: „Gud er Kærlighed.“ Javel! Men hos denne Fisker var Guds Kærlighed fremme i sin stærkeste Afglans paa Jord.

Vi gaar til andre Hjerter i det danske Vaaben. Der var nogle danske Sømænd, om hvem et engelsk Blad skrev under Overskriften „Danske Helte“ saaledes: „Danmark har Grund til at være stolt af sine Sømænd.“ Det var den 28. Juni 1904, da Dampskibet „Norge“ stødte mod „Rochall-Skæret“ og gik under. Kaptajnen stod roligt og kommanderede: „Kvinder og Børn først i Baadene, saa Mæn-

dene, Mandskabet sidst.“ Og hele Mandskabet stod aldeles roligt, mens Skibet sank med dette saa vel som med 168 Passagerer, der ikke naaede at blive reddet.

Ja, og saa den Dreng, det uforlignelige Barn, paa Skoleskibet „Georg Stage“, der sank i Øresund. Der stod to Drenge, der skulde i Redningsbaaden; men der var kun Plads til den ene af dem. Da siger en af Drengene til den anden: „Gaa du i Baaden, Aksel, for din Far og Mor har kun dig; vi er flere Søskende i mit Hjem.“ Jeg tænker paa, at det er godt, at man i sin Forkyndelse har et Nutidseksempel paa Jesu Ord: „Ingen har større Kærlighed end den, der sætter Livet til for sine Venner.“

Men det er ikke blot Søen, der er „de Danskes Vej til Ros og Magt.“ Det er heller ikke blot Søen, der forsyner det danske Vaaben med Hjerter. Her er et Hjerte fra Landjorden. Det er Hedebonden Lars Nielsen fra Grove Sogn. Han købte for 30 Aar siden 100 Tdr. Land raa Hede med Lyng og Al; og han ejede kun 100 Kr., en Vogn og en Pisk. For 15 Aar siden var 50 Tdr. Land opdyrket og merglet, han havde en smukt bygget Gaard med Læplanning i Marken og en god Have; desuden 2 Heste; 7 Køer, 8 Ungkreaturer, 4 Faar, 6 Svin og 56 Høns. Og nu er det meget bedre. Han og enhver anden derude, som modtog mørk Hede og forvandlede det til lys Ager, er Hjerter i det danske Vaaben. Og det er ogsaa Andelsbonden, i hvert Fald den Andelsbonde, der i min Barndom sled sig gennem 90ernes svære Kriseaar uden at tabe Modet, flittig længe efter Fyraften, nøjsom i alle Forhold.

Men hvorfor blive ved! Vi véd nu godt, hvad der menes: Enhver Borger og Bonde, Greven og hans Skovarbejder, Grossereren og hans Kusk, Bonden og hans Karl, Haandværkeren og hans Svend, Madmoderen og hendes Pige, enhver Aandens Arbejder i Staten og Kommunen, som ikke blot vil have et Embede med Løn og Pension, men vil tjene Folket og lyse op i Taagen, enhver, der gør sin Gerning i Ærlighed og Pligttroskab, maaske endog i

stille Opofrelse og Selvhengivelse, er et Hjerte i det danske Vaaben, hvad enten deres Navne er kendt eller ikke. Og saa skal vi vide, at vort Liv ikke dømmes efter de Resultater, vi naar og kan opvise, men efter Maalet, vi sætter os, efter Troskaben, vi arbejder med, efter det, vi tør tro paa og vove. Saaledes bør Mennesker dømme Saaledes dømmer i hvert Fald Gud om Menneskers Gerning. En østrigsk Officer fortæller fra Krigen: „Vi stormede frem; ved min Side sprang Trompeterdrengen; Kuglerne svirrede om os som Myg, der danser i Solskinnet. Pludselig holdt Trompeteren inde. Han blæste, men Trompeten gav ingen Lyd; han undersøgte Instrumentet, bankede det mod Knæene, græd og sagde: „Hr. Kaptajn, min Trompet vil ikke blæse.“ Hans Ansigt var blegt, hans Øjne stirrede; der var en Blodplet paa hans Vaabenfrakke; han havde faaet et Skud gennem Lungen. Han faldt om og døde. Han kom saaledes aldrig til at begribe, hvorfor hans Trompet ikke vilde give nogen Lyd mere.“

Saaledes er det godt at gøre sin Gerning og at vedblive i sin Gerning ærligt og trofast at blæse sit Fremad, indtil Trompeten falder ud af vore segnende Hænder. Lad os huske det, og lad det mane os til vor Død, at „paa Skjold bar vi Løverne stærke i Hjerternes milde Hegn.“ Og lad det engang kunne siges om vor Slægt: „Omsonst dog ej Dannemænd førte i Skjold med Hjerterne Løve ved Løve.“

Jeg har i denne Artikel kun talt om Hjerterne i vort Vaaben. Om Løverne deri kun dette: Lad os endelig huske paa, at vi i vort Skjold ikke fører Dovendyr eller Abekatte eller Papegøjer, men Løver.

E. BJØRNBAK.

DEN GAMLE OG DEN UNGE SLÆGT

Idealer fødes — Idealer dør — og nye Idealer fødes! To Slægter staar i Dag overfor hinanden: den gamle Slægt, der allerede har kæmpet *sin* Kamp for *sine* Idealer, og den unge Slægt, der skal til at tage Arven op.

Der er ikke noget mærkeligt ved det; saaledes har Slægt jo afløst Slægt, saa længe Menneskene har færdedes paa vor Klode; men det mærkelige er, at to Slægter næppe nogensinde har været saa forskellige, som den gamle og den unge Slægt i Dag.

Derfor mødes de ofte i gensidig dyb Mistillid, der inderst inde bunder i Mangel paa gensidig Forstaaelse.

Hvad der har sat Skellet mellem de to Slægter, behøver vi ikke at lede længe om, — det er allerede sagt saa tit, at vi kan ramse det uden at tænke: det er Verdenskrigen og Hastigheden i de sidste Aartiers Udvikling.

Men lad os ikke fordybe os i Aarsagerne til Ulykken, — en Ulykke føler vi alle, det er, for hver Slægt er jo et uundværligt Led af den Kæde, der strækker sig fra Menneskehedens Fødsel til dens Død paa Jord, — intet Led er overflødigt, og jo kraftigere Forbindelsen mellem Leddene er, — des bedre bliver Kæden. — Vi har Brug for hinanden allesammen: I ældre for os unge — og vi unge for jer ældre!

Skulde jeg karakterisere de to Slægters Forhold til hinanden, kunde jeg maaske bedst gøre det ved at benytte et gammelt Sagn fra Saxo's Krønike: — Der fortælles ogsaa her om en Fader og en Søn, vidt forskellige fra hinanden, Vermund og Uffe!

Vermund den Gamle har været en mægtig Konge, der har øvet Storværk med sit Sværd „Skræp".

Man føler gennem Fortællingen, at Vermund har haft den umiddelbare lyse Tro paa Livet. — Han har aldrig tvivlet om sine Evner, — aldrig mistvivlet om sit Kald eller sin Ret. Derfor blev Lyden af „Skræp" ogsaa Musik i hver ærlig Stridsmands Øre.

Men som Vermund blev ældre, forgik ham Evnen til at svinge „Skræp"; saa skulde Sønnen Uffe have haft Sværdet, — men Uffe lignede slet ikke sin Fader: han kunde ikke som Vermund lade sig besjæle af een Tanke, een Idé, og gaa ud i Kamp for den.

Naar de gamle Kæmper sad omkring Sulefadet og opfriskede deres Bedrifter, — saa sad Uffe hin Unge i en mørk Krog af Stuen og nussede med et eller andet, — hvad det var, kunde det være svært nok for Kæmperne at faa Øje paa, men ved Siden af deres Storværker var det i hvert Fald Pilleri.

Vermund ophørte til sidst at regne med Uffe som Arvtager. Da han blev gammel og blind og ikke mere selv kunde føre „Skræp", gravede han Sværdet ned og saa med bange Anelser Fremtiden i Møde.

— Saaledes var Forholdet mellem Fader og Søn, de forstod ikke hinanden, nærede gensidig dyb Mistillid til hinanden, lige til Farens Dag, da Udfordringen paa Liv og Død kom til Landet, da vaagnede Uffe op, og da viste han Vermund, at ogsaa han havde Evne og Vilje til at øve Storværk. — Da først forstod Fader og Søn hinanden.

— — Saaledes som Vermund og Uffe staar nu atter overfor hinanden den gamle og den unge Slægt: den gamle i sit Grundpræg, troende og forkyndende, — den unge som Uffe, famlende, søgende efter Sandheder, der bunder dybere, end de gamles.

Den engelske Digter, Bernard Shaw, har i et Proverb udtrykt Tidens Aand i Ordene: Undgaa *ikke* Fristelser, prøv alt, vælg det bedste!

De utallige Retninger indenfor næsten alt bærer Vidne om Tidens rastløse Søgen, Prøven af alt for at finde det bedste; nye Statsstyreformer prøves, Bolsjevismen og Diktaturen, nye Skoleformer forsøges, den fri Skole, Arbejdsskolen. Og moderne Malerkunst og Billedhuggerkunst, — Futurisme, Ekspressionisme, Kubisme, — alt bærer Vidne om det samme: *modstaa ikke Fristelser! Prøv alt og vælg det bedste!!!* — Ja, Proverbet selv er maaske det bedste Eksempel paa Jordrystelsen, for det er jo en af Bønnerne i „Fadervor", der er vendt op og ned paa (led os ikke i Fristelse)! — Intet Under, at den gamle Slægt bliver bange og spørger: „Hvor vil det ende?"!

Uroen spores ikke mindst inden for Højskolen. Det ældre Slægtled af Højskolefolk regnede sig for aandelige Ætlinge af Grundtvig, og Grundtvig var Profet! — Maaske er det for stærkt at kalde hele det første Slægtled af Højskolemænd for Profeter, men de største var det. Jeg skal blot nævne Mænd som Trier, Schrøder, Nørgaard og Baagø. De var alle rigt begavede, dybe Personligheder, der begejstret for Højskolens Idé gav Afkald paa fast Stilling og Avancement, for at gaa ud i Folket som Forkyndere af Grundtvigs lyse Livsanskuelse. — Naar de talte, da sang „Skræp", og da sad den lyttende Flok med tindrende, glødende Øjne, og Aanden overgik i dem alle, saa de ofte selv blev Forkyndere i deres Hjemegn. — Der var kommet noget af Profetens Aand, noget af „Skræp"s Sus i dem alle.

Jeg husker fra min Barndom de grundtvigianske Møder. Jeg var vel kun et Barn, men jeg erfarede, at Grundtvigianerne var en Venneskare, naar de gav hinanden Haand ved Valgmenighedskirken eller sang sig sammen i Salmer og Fædrelandssange.

Saa kom Krigen, den gamle Præst døde, og Ufreden kom i Kredsen i Form af Strid om de nye Præster. — Kunde de da ikke, hver for sig, være lige saa gode som den gamle, der til Slut gik i Staa midt i Fadervor? — Maaske var de endogsaa bedre, men Autoriteten manglede.

Tiden var blevet kritisk indstillet, man vilde have Lov at kritisere — ogsaa Præsterne. — Nu er der gaaet stærkt Svind i Venneskaren derude. —

Tiden før Verdenskrigen var præget af Troen paa Fremskridt, det stadige, jævne Fremskridt. Hvert enkelt Land følte sig staaende direkte under Guds specielle Beskyttelse. — „*Gud* holder nok sin Haand over *sit Danmark!*“ lød det herhjemme, og lignende Fraser hørtes i andre Lande, ikke mindst i Tyskland, hvor Vilhelm II endnu under Verdenskrigens Menneskeslagteri søgte at indprente det tyske Folk, at *Gud* aldrig vilde svigte Tysklands *gode Sag!!!*

Nederlaget i 64 følтes ikke herhjemme som noget „Idealernes Sammenbrud“, — kun maaske et Øjeblik, da Soldaterne forlod Dannevirke, kunde der høres et Smertenssuk og et Udbrud som: „Hvad vil da Gud med *sit Danmark?*“ Tanken om Folkeafstemning paa Grundlag af § 5 og senere Revanchetanken holdt vel Modet oppe i den sværeste Tid. Men den egentlige Aarsag til, at 64 for os som 66 for Østrig og 71 for Frankrig kom til at betyde saa latterlig lidt for Folkeudviklingen, er sikkert den, at disse Nederlag *kun var nationale*, — de blev derfor ikke i den Grad betydningsfulde for den kulturelle Udvikling, som Verdenskrigens store Nederlag blev. For det er jo det tragiske, at her vandt ingen Stat Sejr, men *alle tabte*. At kalde f. Eks. Frankrig eller Italien for „Sejrherrer“ er i Virkeligheden Parodi. — 4 Aar tilbragt med Slagtning paa Slagmarkerne gaar ikke ustraffet hen for noget Land, — Næringslivet var sygnet hen, da al den ledige Arbejdskraft var ansat ved Tilberedning af Mordvaaben. — Her maatte *alle tabe!!!*

Nederlaget mærkes overalt, — ogsaa over Aandslivet har Krigens tunge Aand ruget, — hvem har i Krigens Tid haft Viljekraft til at beskæftige sig med andet end dem dernede paa Slagmarkerne; derhen droges alles Tanker, — bort fra Arbejdet, bort fra Kulturen, bort fra Moral!

Verdenskrigen er det, der danner *Baggrund for vi unges Dannelse:* den Tid, da vi var mest modtagelige for Indtryk, da spillede Verdenskulturen Fallit, og Skyggerne fra Samfundets rygende Ruinhobe lejrede sig dybt i vort Sind.

— De gamle kunde digte om alt det skønne, og de kunde disputere om ophøjede Idealer, — men vi har erfaret, at i hvert Fald nogle af deres Idealer kun var skønne Drømmeslotte, som vejredes bort, da Verden kom i Brand. Derfor er vi blevet skeptiske, — maaske ogsaa undertiden overfor dem, der har Værdi. — Gerne vilde ogsaa vi digte og drømme som I, havde vi ikke kun alt for bittert erfaret, at Drømmene bedrager!

Men naar den ældre Slægt undertiden har beskyldt os for at være desillusionerede, forstokkede Materialister uden Idealer, saa er det urigtigt, men vore Idealer er jo andre end de gamles, og saa tror vi ikke, at de ligger for Næsen af os, men langt, langt ude, hvortil vi kun efter en møjsommelig Strid kan naa frem.

At give en fyldestgørende Karakteristik af Ungdommen er vanskeligt, fordi Tiden netop kendemærkes ved at *mangle en bestemt Hovedretning.* Tiden er *søgende* og *prøvende* — vi unge gaar ikke efter nogen Fører, hver gaar sin Vej ud for at søge „De vises Sten". Naar jeg alligevel vil forsøge at opridse et Billede af den moderne Ungdom, saa vil jeg indskrænke mig til at medtage den Del af Ungdommen, som jeg har fundet karakteristisk for Tiden, og som gaar foran i Udviklingen. Pøbelen, der nu som i Romernes Tidsalder kun raaber paa „panem et circenses" („Brød og Forlystelser"), er ikke typisk for vor Tid, heller ikke den store Masse, der Dag for Dag lever og arbejder uden at skænke andet end Kampen for Brødet flere Tanker end højst nødvendigt. Men selv om vi først udskiller disse to Dele af Ungdommen, saa vil min Karakteristik i mangt og meget halte, fordi jeg jo kun er i Stand til at skildre *det,* som jeg selv kan forstaa — alt det andet maa jeg jo lade ligge, fordi jeg ikke kan se det.

Jeg kan bedst skildre Ungdommen ved at skildre de Spørgsmaal, hvori den især stiller sig i Modsætning til den gamle Slægt: Det nationale, det religiøse og det folkelige Spørgsmaal. — (Intet Under at Folkehøjskolen er inde i en Krise: det er netop dens Grundpiller, der bygges om paa!)

Nationalfølelsen kaldes af den gamle Slægt oftest for Fædrelandskærlighed. Maaske var ogsaa denne Følelse udsprunget af Kærlighed til Fædrelandet, men den havde i Tidernes Løb faaet et ikke ringe Islet af Had — mod det fremmede, især mod Tyskland. I Tiden efter 64 levede jo Revanchetanken — det gjaldt om at ruste sig mod Dødsfjenden mod Syd.

Ordet Nationalfølelse dækker egentlig over mange højst forskelligartede Følelser. Alle udmunder vel nok i Kærlighed til Hjemmet, men Hjemmet kan atter være flere forskellige Ting: det politiske Hjem: Staten, Hjemstavnens Natur, som man kan føle sig som Led i, eller Aanden i Hjemmet, som man kan mene at have Del i. Forskellen mellem den gamle og den unge Slægts Opfattelse af Nationalfølelse er da vistnok den, at den gamle Slægt overvejende tænkte paa det politiske Hjem, men de unge tænker paa Hjemstavnen og Aanden i Hjemmet.

For den unge Slægt er det et latterligt Udslag af Fædrelandskærlighed, at man skulde bede Gud specielt skærme det kongelige Hus, fordi Kongen er Statens tilfældige Topfigur. — Vi mener ogsaa at kunne holde af vort Land og vort Folk uden at hade andre Landes Befolkning. Naar der er opstaaet Stridigheder mellem vort Land og en fremmed Nation, søger vi ikke ensidigt Skylden hos den fremmede Nation. — Vi føler Afsky for Krig, og vi holder ikke tvivlsomme Sejre fra 48, 49, 50 eller hæderlige Nederlag i 64 op for at nære Folkets Had til en fremmed Nation — mod virkelige eller indbildte Fjender. — Vi vil søge paa enhver Maade at udslette Sporene af de Krige, der har været, og at tilintetgøre Betingelserne for nye. — Vore Festdage skal referere sig til de Tider 1918 og 1920, *da*

vort Folk har bøjet sig for den nationale Selvbestemmelsesret.

Jeg personlig er Hader af den Grænsekamp i Sønderjylland, der føres baade fra tysk og dansk Side. Da de første Genforeningsstene blev afslørede, betragtede jeg dem med Ærbødighed, fordi jeg troede, de skulde blive Fredssymboler. Men aldrig saa snart var Grænsen trukket, før Grænsekampen begyndte — som Ukrudt skød der op paa begge Sider Foreninger, hvis Maal var Udvidelse paa Modpartens Bekostning.

Vort — de unges Maal, maa det være at *befæste Grænsen* ved at støtte gensidig Udveksling af fremmede Elementer. Vi maa en Gang for alle tage Afstand fra den Form for „Fædrelandskærlighed", der er slaaet over i Had mod det fremmede. — Tyskerne er ikke Hunde, Tyrkerne er ikke Hyæner — de er alle Mennesker som vi, lidt forskellige, men med samme nationale Berettigelse, *som vi skal respektere!*

Kortest kunde jeg karakterisere Forholdet mellem det gamle Slægtleds Fædrelandskærlighed og vi unges Nationalfølelse ved at kalde „Fædrelandskærligheden" for ensidig og den nye Nationalfølelse for gensidig. Bag ved den første ligger Naturloven: „Kamp for Tilværelsen" — jeg maa kæmpe for at bestaa! — Bag ved den sidste ligger en anden Naturlov, Loven om: „Gensidig Hjælp"!

Vi unge benægter ikke Nødvendigheden af „Kampen for Tilværelsen" her i Livet — Individernes og den enkelte Stats Kamp mod alle andre — men vi vil af al vor Magt søge at begrænse den og sætte „Gensidig Hjælp" i dens Sted.

Vi tror ikke, at Danskerne er Guds udvalgte Folk, vi ved, der er visse Ting, der binder os sammen: fælles Minder, fælles Kultur og fælles folkelig Opdragelse. Men vi vil *ikke dyrke* disse Ting, saa lidt som vi kunde tænke os Dyrkelse af de personlige Ejendommeligheder, hvorved vi — hver for sig — adskiller os fra de øvrige Individer. Og vi vil nære

samme Respekt for ethvert andet Folks Nationalfølelse som for vor egen, skønt vi vel ikke altid er i Stand til helt at forstaa den.

Vi tror, at vi ved at arbejde for gensidig Respekt mellem Nationerne i Stedet for gensidigt Had, kan naa et Fluefjed frem mod vort fjerne Maal: Fredstemplet paa Jorden for alle Folkeslag.

I religiøs Henseende kunde den gamle Højskoleslægt nedlede sin Afstamning fra Grundtvig. Grundtvig havde tilkæmpet sig sin religiøse Overbevisning gennem svære Anfægtelser, der endogsaa en Tid gjorde ham sindssyg. — Han havde, ligesom Søren Kierkegaard følt sig svømmende paa en Planke over 70,000 Favne Vand, — han havde selv kæmpet sig til Klarhed og fundet Fred i det, han kalder sin mageløse Opdagelse: Overbevisningen om, at Guds egne Ord var vandret fra Mund til Mund, saaledes som de oprindelig var udgaaede fra hans Mund. Dertil vandt han Fred ved at tro paa Gud som Forsyn: ved at tage Gud ved Haanden som Barnet sin Fader i Fortrøstning til, at han altid kun vil føre det ad Veje, hvor der var godt at vandre.

Ligesom Jesus var død paa Korset for Menneskenes Synder, saaledes troede Grundtvig, at han gennem sine svære Anfægtelser ogsaa havde kunnet stride for andre, saa de kunde leve paa hans Erfaringer. Grundtvig vilde saa gerne, at andre skulde skaanes for den Kamp, han selv havde maattet bestaa.

Derfor blev Grundtvigianismen „den lyse Kristendom", fordi den stillede saa faa Fordringer til den enkelte — egentlig kun den, at man i hel Tro skulde lægge sin Skæbne i Guds Haand; saa vilde Resten komme af sig selv.

Digterpræsten Jakob Knudsen var vistnok den første inden for Grundtvigianismen, der saa det utilstrækkelige i at leve paa Tro alene: „Gud samler ikke paa Menneskenes Tro, som Smaabørn samler paa sjældne Stene," sagde han.

— Gud er ikke en gammel Bedstefader, som vi uden videre kan tage i Haanden og lægge alt vort Ansvar over paa. Er der noget, som Udviklingen har lært os unge at forstaa, saa er det det, at vi *altid* selv maa tage Ansvaret for vore Handlinger — (NB. Det vilde saaledes være absurd at tænke sig Verdenskrigen som et Værk af en algod Gud!).

Barthianismen — en ny religiøs Bevægelse, der stammer fra Tyskland og har grebet om sig herhjemme — lægger netop Vægten paa Menneskets Lidenhed i Forhold til og Afstand fra Gud. Det er en Reaktion mod den gamle Gud-Bedstefader-Forestilling.

Hellere end betragte Gud som en hyggelig gammel Bedstefader, maa vi bede den beskedne Bøn, der er tillagt Voltaire: „Mon Dieu! Si tu es sauve mon âme, si tu peux!" („Min Gud! Hvis du er til: frels min Sjæl, hvis du kan!") — Og saa maa vi leve Livet efter Livets egne Love, saa rent og godt som vi kan. Gid vi aldrig maatte tvivle om, at Livet er helligt, vor dyreste Helligdom, som vi altid bør omgaas med Ærefrygt!

Den moderne Ungdom mangler ikke Idealer at kæmpe for — vi har lysende Idealer, vi ogsaa. Men vi har lært, at Genveje til dem oftest er Vildveje, og: jo større Idealerne er, des længere borte er de, og Vejen til dem er trang og vildsom, saa vi maa gaa forsigtigt og langsomt frem for ikke at falde eller fare vildt.

Naar den gamle Slægts Førere fra Katedret svang Vermunds Sværd Skræp, saa Lurtoner løde, og Idealerne gnistrede ganske nær i Luften — saa sætter den unge Slægts Førere sig ved sine Kammeraters Side og taler med dem om: Arbejdet, baade det daglige Livs og Arbejdet for vore fælles Idealer.

Vi nærer Frygt for at rive nogen bort fra det daglige Arbejde, som vi erkender for Udviklingens, Livets Tyngdepunkt, hvorom alt andet Arbejde maa gruppere sig.

Vi har ogsaa lært af de nye Skoletanker, at det er

Eleverne, der skal spørge, og Læreren, der skal svare — ikke omvendt.

Vi vil ikke anvise nogen fælles Vej, hvor vi kan vandre i Flok mod Idealerne, fordi vi ikke tror, der gives en saadan Vej. Vi ønsker blot: Gid vi maa kunne møde hver enkelt, hvor han, hun staar, og hjælpe ham, hende et Fluefjed frem mod det Lysets Land — langt, langt borte bag Stjernerne, hvortil vi alle higer efter at naa frem.

Vi vil ikke være selvretfærdige, vi unge, vi ved, der er Fejl i vor Tid: det er den rastløse Puslen omkring, det er Tidens Splittethed, det er til syvende og sidst den nagende Tvivl, om vi nogen Sinde skal naa frem mod vore Længslers Maal, som vi skimter saa langt, langt borte. Derfor føler vi os ofte fredløse, naar Lyset forude truer med at svinde bort; saa trænger vi til jer gamle, til at høre Suset af Skræp, der forkynder, at I stadig tør tro og sætte jert Liv ind for Idealerne.

* * *

P. S.

Siden jeg skrev foranstaaende Manuskript til mit Foredrag her paa Skolen, 28. Juli, har jeg været paa Rejse og oplevet en Del — jeg har set og hørt et og andet, og jeg har faaet Øje for noget, jeg ikke saa før: Efter Vinter kommer Vaar, og jeg tror, der er Vaarbrud i Vente. Mit Slægtled har været Vinteren, men bag ved os staar der og venter en yngre Slægt, en lykkelig Slægt, som kun kender Krigen som Historie, og den skal blive Vaaren. — Lykkelige Slægt! Naar vor Vilje er lammet, saa vi end ikke tør hæve vore Hænder til Bøn om Sejr, fordi vi ikke ved, vi har fortjent den, saa skal du træde til. Du kan vidne, at Du ikke har Del i Blodet, der er udgydt! — Af al vor Magt vil vi værne om Dig, vor Skygge skal ikke falde paa Dig, men vi skænker Dig Del i vore Idealer, og Du skal bære dem frem, hvor vi ikke tør møde! Lykkelige Slægt! som skal bringe Vaaren til Verden. Jeg har

set dig derude i den allernyeste frembrydende Kunst, i den tyske Ungdomsbevægelse har jeg mødt dig, og allersidst har jeg truffet dig nærmest ved i *den danske Ungdom.* — Hil være I, som skal slette Skyggerne ud, som skal sprede Sol over Land, som atter skal synge Sejrsfanfare over Livet! — Med „Hil! Sæl! og Lykke!" hilser vi jer velkommen. — Lykken være med jer, Livet beskærme jer, men *glem aldrig Glimtene dér forude — bag Stjernerne!*

STIG B. SKOLE

EN JULEHILSEN

I Aar vil jeg indskrænke mig til en lille Julehilsen til gamle Elever. —

Vi oplever saa paany den forunderlige Tid, da alt ligger i Juleforberedelsernes Tegn, — den Tid, der trods Travlheden og Jaget dog bringer en underlig Blanding af Minder og Forventning til Menneskers Sind. Vore Tanker gaar tilbage til den svundne Tid — til Mennesker, vi mødte på vor Vej, men som maaske forlængst er gået ind bag det store Forhæng, Mennesker, som blev borte for os i Tidens Strøm, og Mennesker, fra hvem vi måske endnu venter en Hilsen til denne Jul. — Jeg tænker, at gamle Vinterelever også sender en Tanke til den Vinter, de var her paa Skolen. — I husker Spændingen i Dagene før Juleferien, og måske mest den sidste Aften, når vi var samlet til Afslutning. Julelysene var tændt, de gamle Salmer lød med Kraft fra den store Ungdomsskare, og der blev talt om Julen, — især om Glæden ved at komme hjem til Jul for første Gang. — Jeg mindes en lignende Aften fra min egen tidlige Ungdom og har endnu ikke glemt de Ord, der da lød.

Men længere endnu gaar Tanken tilbage, — til den Tid, der for saa mange Danske kaster Glans over alle senere Juleoplevelser, — vor Barndom. Vi er mange her i dette Land, som kan sige, at Julen blev ligesom Centrum for vor Barndoms Herlighed. Det bedste, det skønneste, det reneste, vi har oplevet, kan samles i dette ene Ord: Jul. Derfor kan vi godt forstaa Jeppe Aakjærs Amerikafarer, der kommer vandrende ad trælse Veje — over Jyllands

Heder — for endnu en Gang at fejre Jul i sin Moders Hytte. Meget har han oplevet de mange Aar i det fremmede, og alt det herhjemme er kun smaat i Sammenligning med hvad han saa, men dog haster han afsted mod denne Hytte, — at se den var hans lange Rejses Maal, og det jubler i ham, da den endelig dukker frem over brune Banker.

Der ligger det paa Lyngen, hans Barndoms Lykkeslot,
hvor husker han hver Stolpe og Taget, — hver Tot,
og Hylden ved Dammen er altsaa til endnu,
vel hælder den en Kende, — men det gør ogsaa du.

At noget saa fattigt, saa sunken og lavt
kan drage dig hjem over Mark, over Hav,
saa du een Kvæld kan glemme det onde paa Jord,
for Mindets Barnehvisken i Stuen hos din Mor.

Ja, saa stor Magt har den danske Jul haft over Mennesker. — Mon den faar lige saa stor Magt over den Slægt, der nu er Børn eller unge? Man kan undertiden frygte for, at de mange offentlige Juleforanstaltninger skal overskygge Hjemmets Jul og dermed Julens Magt over Sindene. Men Hjemmene maa selv sørge for, at det ikke sker. Julemindet rækker langt. — Ogsaa det kristne Juleminde for den, der kender det. Ingen af vore Salmer er sunget ind i det danske Folk som Julens. Og selv Mennesker, som har vendt sig bort fra Kristendommen, kan ikke lade være at synge dem. Og hvorfor? — Ja, for den, der hørte disse Salmer i et kristent Barndomshjem, er der nok altid i deres Indhold noget af det, der forener Jord og Himmel, Tid og Evighed, — „et Glimt fra Paradisets Kyst, hvor Livets Abild gror". Og mon ikke de fleste føler, — at kun da er vi i Overensstemmelse med det inderste i vor Natur, naar det evige fæster Bo hos os, — her midt i Stridens Verden. Og dette er fremdeles for kristne Mennesker Julens gamle, men evigunge Budskab. Vi vil ønske, at ogsaa den Jul, der nu stunder til, maa bringe sin Fred og sin Glæde til de mange Hjem, hvor Hadsten-Bogen kommer. — Med venlig Hilsen fra Familien paa „Solhøj".

J. L. CHRISTENSEN

Aage Bøttger Jensen,
født i Voldby 26. Januar 1918, død i Randers 21. Februar 1929.

VED AAGES BEGRAVELSE 26. FEBRUAR

Der var mange Ting, jeg gerne vilde sige i Dag, men jeg faar ikke noget af det sagt — jeg kan ikke. Dog vil jeg gerne sige Tak til de mange, som paa forskellig Maade, saadan som vi Mennesker kan det og gerne vil det, har givet Udtryk for, at de forstaar os i vor Sorg. Det er saa tungt at miste sine Børn, og ingen af os ved, hvad det er, før vi har prøvet det.

Der er sagt til os, saadan som Mennesker saa gerne vil trøste hverandre, at vor store, dejlige Dreng er gaaet ind til en rigere Udvikling, og at han maaske er blevet skaanet for mange Ting. Selv om det maaske er sandt, saa kan jeg dog alligevel ikke slaa mig til Ro i den Opfattelse. Det var dog ikke for at dø i den Alder, han kom til Verden. Han var Fremtiden, Fortsættelsen, den i hvem alt det, vi holdt af, skulde blive rigere og herligere.

Nu er en mørk Port lukket i, og der standser vi. Jeg har aldrig følt, at jeg var ældet, men nu synes jeg, at jeg er bleven gammel.

Naar jeg nu tænker paa min kære Dreng, saa fyldes mit Sind af saa mange Indtryk, saa mange Minder, saa det tager Magten fra mig. Vi synes jo altid, at den, der gaar bort, var den bedste. Aage, han var da noget usædvanlig, fulgte sjældent den Vej, andre Børn gaar ad, han maatte finde sin egen Vej. Da han var tre Aar gammel, saa jeg ham staaende paa det øverste Trin af en seksten Alen lang oprejst Stige. Ubekymret, uforsagt stod han der højt oppe, medens Angsten jog igennem mig. Og saadan blev han ved at være kæk, snarraadig, uforsagt, det fulgte ham hans korte Liv igennem.

Han havde Trang til at skabe. Det Legetøj, der færdig kom ham i Hænde, betød ikke videre, men hvad han skabte selv var alt. Et Billede i et Blad eller en Bog var ofte hans Udgangspunkt, og slog det ikke til, søgte han videre, nu han kunde læse, vidste han, hvor han skulde finde det, han søgte. De sidste Ting, han skabte, er i al deres Simpelhed blevet kostelige Klenodier for os. — Hvad der dog nu i særlig Grad er i mine Tanker, er Tiden fra Jul og til nu.

Julen begyndte den Dag, vi hentede Juletræet oppe i Skoven. Naar Frederik Pedersen og hans lille Datter kom med Øksen, saa gik Julen ind. Nu kunde Aage være med at bære Træet hjem og gemme det hen til den store Aften. Hvor har vi glædet os til Jul, og hvor var der Jubel i hans Barnerøst, naar vi sang de Sange, han kunde.

Helst skulde jeg have i hans Haand, og til Hverdagen, naar vi sad inde, var hans Plads ved min Side. Saa spurgte han om alt muligt. Hvad Aviserne rummede, var han helt fortrolig med.

Sidste Jul var han med i Laurbjerg Kirke, hvor Ingeborg, vore store Piger og jeg gik til Vorherres Bord. Bagefter sagde han: „Jeg ved godt, hvorfor I gaar derop til Alteret, det er for Syndernes Forladelse.“ Og da hans

Moder spurgte ham: „Vil du med næste Gang?“ sagde han glad: „Ja!“

Men denne næste Gang kom ikke. Han levede helt og fuldt, glad og muntert til den Stund, han segnede: „Aa, jeg er saa syg, jeg tror, jeg dør.“ Han fik kun altfor megen Ret. Mens Vinterstorm med Frost og Sne raste, maatte vi afsted til Randers med ham. Han var i sin Fantasi i Kamp mod Is og Sne, han var i Tummel med de andre Børn og sine Søskende — han var allerede langt borte.

Jeg vil gerne sige de gode og kærlige Mennesker paa Randers Epidemihus Tak for deres Venlighed og Godhed mod vor kære Dreng. De gjorde, hvad Mennesker kan gøre i Kærlighed for hinanden, naar Liv og Død kæmper mod hverandre.

I de faa Dage, hans Sygeleje varede, fortsatte han sine Fantasier: „Du maa ikke være vred paa mig, Far, jeg skal nok sætte Bøgerne paa Plads igen.“ — En af de sidste Dage laa han og sang „Han, som har hjulpet hidindtil, han hjælper nok herefter.“

Saa kom den sidste Dag, og da hans Moder sad hos ham og talte til ham, sagde han: „Mor, jeg kan nok høre dig, men jeg kan ikke se dig, men i Morgen kommer jeg hjem.“

Ja, nu er han kommen hjem. Den sidste Aften sad vi begge hos ham, skønt vi var saa dybt bedrøvede, maatte vi synge, som der har været sunget over hans Leje hver Aften, han har været hjemme, og som vi nu snart skal synge over ham for sidste Gang:

„Sov sødelig, sov blødelig,
luk dine Øjne til!
Gud Fader udi Himmerig
din Vogter være vil.“

Saa er de lukkede, disse levende Øjne, hans klare Forstand er slukket og hans spændstige, kraftige Legeme Dødens Bytte. Vi vil savne ham Dag for Dag. En Streng er

bristet, der ikke kan heles. — Nu han er bleven tavs, saa vil her tit blive tyst.

Men vi kan af hele vort Hjerte sige Gud Fader Tak for denne dejlige, store Dreng. Mange Glæder har han bragt os, han har været et Solskinsbarn og en Glædenssøn. Nu er han blevet en Taaresøn, men deraf kan der komme en rig Velsignelse. Vi tror og bekender, at vi en Dag skal mødes med ham igen. Det er vor kristne Tros dybe Hemmelighed, at vi ser Lys gennem Gravens Mørke. „Kristne, hvilken Morgenrøde, mange mørke Timer værd, naar vi levende og døde mødes hos vor Herre kær."

Staar vi her med Sorg i Hjertet, kan vi dog takke Gud for alle gode Gaver, den Gave ogsaa, som vor kære Dreng var — og som nu er taget tilbage. Til den Gave blev alt det knyttet, som vor Daab lover os, Syndernes Forladelse, Kødets Opstandelse og det evige Liv. Saa takker vi i Jesu Navn Gud vor Fader for vort kære Barn og for det livsalige Haab, at vi skal se ham igen i Opstandelsens straalende Lys — det Lys, han nu har set. Det har jo altid været saadan mellem ham og mig, at jeg skulde gaa først, vise ham Vejen. „Kan du det, Far?" „Vil du, Far?" „Hjælp mig, Far." Saadan var det altid mig, der skulde gaa først. — Nu blev det ham, der maatte gaa først — nu gik Døren i for ham, og her bliver saa stille. — Det er saa tungt at sige dette. Farvel og Tak for alle Glæder, du har bragt, du kære, velsignede Barn.

DIN MOR OG FAR

AF SKOLENS DAGBOG

Der er to Ting, der præger Aaret, som jeg nu skal fortælle om, og de to Ting har præget Livet her og vil ogsaa gøre det i de kommende Dage. Jeg har i de Aarsberetninger, jeg har skrevet her fra Hadsten Højskole kunnet fortælle om Fremgang og Vækst, om Glæder og Udvikling, det kan jeg ikke denne Gang. Jeg maa berette om Tab, endda to Tab. Det ene, vor kære Drengs Sygdom og Død, det andet meget forskellig derfra, men alligevel et saa afgørende Tab i Øjeblikket, saa det ikke kan undlade at præge os, nemlig den Situation, at vi har været nødt til at nedlægge vor Haandværkerafdeling: Hadsten Haandværkerhøjskole. De nærmere Enkeltheder ved denne Sag vil gamle Elever finde som et løst Bilag her i Bogen, og jeg skal her kun nævne, hvad Aarsagen er, nemlig denne, at Foreningen „Den jydske Haandværkerskole" har anbragt sig her ved Siden af med en Skolevirksomhed, og paa en saadan Maade, at et Samarbejde baade vilde være ulovligt og uholdbart.

En Tid lang troede jeg, der var Muligheder for et Samarbejde, og i alle Tilfælde gav man mig det Indtryk, at man var villig til et Samarbejde, og jeg slog mig til Taals dermed, saa Sommeren gik, uden at der kom et Resultat frem. Først den 2. August d. A. fik jeg et Svar, der viste mig, hvorledes Sagerne stod, og jeg var da ogsaa klar over, hvad jeg havde at gøre, nemlig at trække mig tilbage fra al Forbindelse med „Den jydske Haandværkerskole". Og da jeg paa dette Tidspunkt ikke kunde finde en Mand, der egnede sig til at lede en Haandværkerafdeling, var der ikke andet at gøre end at sende Afbud til de Haandværkere, der havde meldt sig her til Skolen; vi har af den Grund maattet sige nej til ca. 30 Elever. Det er med et vist Vemod, jeg har set denne Udvikling, hvis Resultat er, at vi ingen Haandværkere har her i Vinter, men jeg har ikke kunnet forhindre den. Meget er gaaet i Stykker og vil aldrig heles. Jeg satte megen Pris paa mit Arbejde med vore Haandværkerelever. Naar jeg fratog de enkelte altfor unge Lærlinge, som af Mestrene blev sendt herhen, og som ikke havde Forudsætninger for at følge Undervisningen, var der mellem Haandværkerne mange, som jeg uden Betænkning vil kalde Skolens bedste Elever. De kan ikke komme her som Forholdene er i Øjeblikket, og om det bliver

anderledes, ved jeg ikke i Dag. Formelt set og efter Loven er „Hadsten Haandværkerhøjskole" til endnu, og den kan altsaa ogsaa virke, om vi ønsker det; noget andet er, om det sker, om vi har Mod til at give os i Lag med et saadant Arbejde. Derpaa kan jeg ikke svare i Dag. Vi føler Utryghed, vi føler os ført bag Lyset, vi føler, vi er svigtet af Mennesker, som vi troede var vore Venner!

„Der skal et stort Mod til, om man vil bevare sin Tro paa Mennesker", sagde en af mine afdøde Venner til mig en Gang. Og han føjede til: „Jeg har kun kunnet bevare min Tro paa Mennesker ved Hjælp af min kristne Tro." Jeg forstod det knap den Gang, jeg forstaar det bedre nu. Vor Tro paa Mennesker har været paa en haard Prøve, og det er aldrig let at blive prøvet paa den Maade. Det vil saa let efterlade et Bundfald i Sjælen. Men der er en Sandhed, der bliver ved at bestaa — den, som den gamle Salmist udtrykte i den 46. Salme: Gud er vor Tilflugt og Styrke, en Hjælp i Trængsler, mægtig funden. Derfor vil vi ikke frygte, om end Jorden forandres, og Bjergene bevæges midt i Havene.

Der er Tider, hvor vi bliver ene, og det sker vel, at vi i Ensomheden oplever Stilheden — Forudsætningen for at møde det største. Men Ensomheden kan ogsaa blive en Pine, en Smerte, der stadig vender tilbage. Da længes et Menneske mod Fællesskabet og Forstaaelsen, den, som kun kan erfares, hvor et virkeligt Vennelag findes. Der er vel ingen af os, der har for mange af den Slags Oplevelser, men mange af os, der har for faa. Vi trænger til at mærke, at der er Mennesker, man kan stole paa, og med hvem man kan dele mere end det hverdagsagtige. I et Skolearbejde som vort trænger vi ogsaa i høj Grad til Venskab og Fællesskab. Har Hadsten Højskole og de Mennesker, som er der, nogensinde haft Brug for Venskab og Fællesskab, saa kan det nok siges, at det er Tilfældet nu. Tiden er som Helhed ikke Højskolerne god. De trænges ude fra af mange Slags Skoler, og de trænges af den Tomhed, der mangfoldige Steder raader i Hjemmene, — kommer saa dertil Opløsning og Splid hos dem, der staar en saadan Skole nær, saa bliver dens Forhold vanskelige. Vi kender noget til disse Vanskeligheder, og det kan ikke hjælpe at ville skjule dem, men netop derfor maa vi kalde paa hver især, der holder af denne Skole. Trange Tider er Venskabs Prøve.

Naar jeg ellers skal fortælle om Aarets Arbejde, saa er der ikke en hel Del at berette udover de almindelige Meddelelser, men de kan jo ogsaa paa deres Maade fortælle noget om Dagene, der gik.

Vi var som omtalt andetsted kommen i Samarbejde med den jydske Haandværkerskole paa den Maade, at Eleverne fra denne Skole gik ind paa Haandværkerafdelingen her. Udadtil var der kun en Skole, men alligevel var jeg ikke helt glad ved denne Ordning.

Fra Vinterskolen.

Da Vinterskolen begyndte 3. Novbr. var her saa at sige fuldt Hus, godt 100 Elever. Af disse var ca. 30 paa den jydske Haandværkerskole.

I min Velkomsttale dvælede jeg ved de Opgaver, som ligger og venter paa det unge Slægtled. Den store Opgave, der ligger til Nutidens Ungdom, er den at genopbygge det Europa, der efter Verdenskrigen ligger som en ulmende Ruin. Men Ungdommen skal ogsaa staa som den Vagt, der skal vaage over, at Ilden ikke blusser op igen. Det er de moralske Værdier, der bliver det afgørende, naar Talen er om at bygge Verden op. Den, der vil være med til at udrette noget, maa udnytte Tiden — ikke tankeløst „slaa den ihjel". Tiden er den eneste Mulighed, vi Mennesker har for at faa noget ud af vort Liv. Men Tiden er kun Rammen; det, der skal indenfor Rammen, er det Liv, du og jeg lever. Det, vi vil her paa Skolen, er, om vi kunde være i Stand til at vække I unge op til et Arbejde paa at bygge Verden op. Hver Gang et Menneske sejrer over noget i sig selv, er han med i et saadant Arbejde. Men det afhænger af jer, om vort Arbejde skal lykkes. Vi kan kun give jer et Tilbud. Vil I have noget ud af Tiden her paa Skolen, saa faar I det; det beror paa, hvor stærk Ansvarsfølelsen er hos jer.

Derefter talte Højskolelærer Christensen: Booker Washington har sagt: „Det gælder om at faa uddannet sit Hoved, sin Haand og sit Hjerte!" og det er jo rigtigt. Hvis man ikke faar dem med alle tre, bliver der ingen Harmoni. Haandens Arbejde er det grundlæggende. Men jo bedre Forstaaelse Udøveren har af det Arbejde, han skal udføre,

des bedre bliver Arbejdet. Men et Menneske er ikke færdig dermed. Han kan være en dygtig Tjener i Haandens og Aandens Arbejde, men det er Hjertets Dannelse, der gør et Menneske til en Personlighed. Jeg vil ønske, vi maa faa en god Vinter her paa Skolen med hinanden, og det kan vi, naar enhver vil gøre sit til at holde det borte, der kan ødelægge Samarbejdet.

Tilsidst samledes man i Spisesalen om et Kaffebord, hvor Forstander Aage Jensen læste en Fortælling.

Skolearbejdet formede sig omtrent som det plejede. Vore to nye Medhjælpere, Stig B. Skole og Andreas Nissen, faldt i Lave her og deltog med Iver og Lyst i Undervisningen. Vi havde ikke Møder af nogen Art, da jeg var kommen ind paa, at det var bedst for en Tid at holde op. En Undtagelse fra denne Regel dannede dog et Besøg, som vi havde af Direktør, Skuespiller Adam Poulsen, der 22. Novbr. læste forskellige Smaating af danske Digtere. En stor Del af Byens Beboere var kommen her, og det glædede os at se saa mange, der med Forstaaelse og Optagethed fulgte den glimrende Oplæsning. Søndagen før Juleferien havde vi vort aarlige Julemøde. Dette Møde er blevet et fast Led i vort Arbejde og samler en stor Tilhørerskare. Pastor Bjørnbak, Laurbjerg, talte ud fra Fortællingen om Johannes Døberen og dvælede særlig ved den Begivenhed i Johannes' Liv, hvor Tvivl og Anfægtelser tager Magten i hans Sind. Paa sin egen hjertelige Maade talte Pastor Bjørnbak om Tvivlen, saadan som vi vist alle kender noget til den. Da det var første Gang efter sin Ansættelse som Sognepræst i Laurbjerg, at Bjørnbak talte paa Hadsten Højskole, vil jeg gerne have Lov til at skrive lidt om den Mand, der siden efter har gæstet os flere Gange — som vi har gæstet ham — og er blevet en Ven af vort Hus.

Bjørnbak er velkendt i Randersegnen og derudover. Hans Virksomhed begyndte med en Præstegerning i Randers, derefter Præst i Sdr. Onsild og Gjerlev-Enslev. Saa i nogle Aar Adjunkt ved Statsskolen i Randers og nu igen Præst. Under det skiftende Arbejde har Bjørnbak haft Tid til at føre Ordet i Kirker, i Forsamlingshuse, ved store og ved smaa Møder. Men der i Randersegnen findes et Forsamlingshus, hvor Bjørnbak ikke har talt. Jeg tror det næppe. Og her kan det siges, at Manden er vokset med og i sit Arbejde. Det var for os en stor Glæde at erfare, at Bjørnbak vilde blive Præst her i Skolens Nærhed — det betød jo, at der kom et Menneske her til Egnen, som havde baade Evne og Vilje til at forstaa os. I den korte Tid, der er hengaaet siden Bjørnbak kom til Laurbjerg, er vi da ogsaa paa mange Maader blevet knyttet nærmere og nærmere sammen, og jeg har søgt at finde en Form, hvorunder dette Fællesskab nærmere kan udvikles. I Vinterens Løb vil Pastor Bjørnbak tale her en Gang hver Maaned, og vi glæder os til paa den Maade at blive knyttet nærmere sammen.

Juleferien bragte os Vinteren, og det skulde blive en streng og træls Vinter at komme igennem. Det hjalp os en Del, at Eleverne var flinke og ved forskellige Lejligheder gav Udtryk for Deltagelse i det tunge, der skulde møde os.

Da vi mødtes efter Juleferien, havde vi klædt Salen i Festskrud med Lys og Gran, og jeg holdt en Tale om Stjernen. „Der opgaar en Stjerne af Jacob, og der hæver sig et Spir af Israel: Hedningerne skulde vandre hen til dit Lys og Kongerne hen til det Skin, som er opgangen for dig." Vor Vandring er ogsaa en Vandring i Mørket, hvor vi trænger til et Lys, saa vi kan se, hvor vi gaar. I Mørket famler vi og føler os ikke sikre; hvert Lys, der hjælper os til at finde Vejen, bringer ogsaa Glæde til vort Hjerte. I Stjernens Glans staar Korset, og kan vi vinde frem til Korset, saa aabner sig en Mulighed for, at vi en Dag kan staa ved den aabne Grav og høre de forunderlige trøsterige Ord: Han er ikke her, han er opstanden. Det kan være svært at komme det Stykke Vej fra Korset til Graven, og dog er det der, det afgørende sker. Bliver vi staaende ved Korset, kan det hænde, at vi blot ser det som Straffens Tegn og synes, at under dette Tegn kan vi ikke leve, men prøver vi at vandre Vejen mod den aabne Grav, kan det være os til Hjælp at se mod Stjernen — Jesus Kristus, der ikke alene kom fra Kors til Grav, men gjorde Kæmpeskridtet gennem Død og over Grav, saa det kan gennemvarme et stakkels Menneskehjerte, naar Englestemmen jubler det ud: „Her er han ikke!" Den, der ser Stjernen, skal opleve at se Herrens Herlighed oprinde.

Skolearbejdet gik sin sædvanlige Gang uden Afbrydelser ud over de sædvanlige Forkølelsessygdomme. Det blev Fastelavn, og her var de vante Adspredelser: Bal, Væddeløb, Tøndeslagning o. s. v.

Ugen derefter bragte os den tungeste Oplevelse, vi har mødt. Vor kære Dreng, Aage Bøttger Jensen, blev syg Fredag den 15. Februar, og Søndagen derefter maatte vi føre ham til Randers Sygehus. Det kom saa brat og uventet, saa det helt lammede os. Vinteren raste paa dette Tidspunkt i al sin Vælde, Trafikken brød sammen, og den Søndag, vi maatte til Randers med Aage, kom det første Tog fra Aarhus til Hadsten Kl. 2 om Eftermiddagen. Det var med Angst i Sindet, vi førte vor Dreng ud i dette forrygende Vejr, men der var ikke andet at gøre, og da vi ud paa Aftenen kom hjem, var vi forknytte og bedrøvede. Vi vidste, det gjaldt Liv og Død. Egentlig vilde jeg gerne fortælle om denne Dreng, som stod mit Hjerte saa nær, men jeg kan ikke, da, om jeg skal tænke paa alle de Glæder, han bragte os i sit korte Liv, Savnet bliver saa følelig. Han var kun en lille Dreng, men der er blevet en stor tom Plads efter ham. Han døde 21. Februar og blev begravet paa Hadsten Kirkegaard 26. Februar. Paa hans Grav har vi sat en Sten, der bærer denne Indskrift:

„Vor Tak for Glæder her paa Jord.
Et Haab om lifligt Møde
I Kraft af Herrens eget Ord,
Guds Fred med vore Døde."

Saa gled Dagene igen. Det var svært at gennemføre Dagens Arbejde, men der var ikke andet at gøre end at samle sig sammen. Vi fik mange Vidnesbyrd om, at Mennesker gerne vilde vise deres Deltagelse. Ogsaa hos Eleverne kom det frem Gang efter Gang, og vi er den Dag i Dag taknemlige derfor. Men Sorg er nu en Gang ligesom Fattigdom, den kan ikke deles. Rigdom og Glæde kan man dele med Mennesker, men Sorg lader sig ikke dele. Her maa vi hver især stride os igennem, saa godt vi kan.

Vi skulde, som det nu er blevet Skik her, have Forældrefest, men under de vanskelige Forhold maatte vi udsætte Festen til den sidste Søndag, Eleverne var her. Vi syntes, vi maatte holde denne Fest, skønt vi egentlig ikke var i Feststemning; det var nu engang lovet Eleverne. Jeg lader en anden fortælle om Festen.

Forleden afholdtes den aarlige tilbagevendende Forældrefest paa Hadsten Høj- og Haandværkerskole.

Skolen var i Dagens Anledning flag- og festsmykket fra Morgenstunden, og henved 250 Mennesker samledes i Dagens Løb. Ved Middagsbordet bød Forstander Aage Jensen velkommen til Gæsterne og meddelte Programmet for Dagen. Paa Haandværkerskolen var Haandværkernes Tegninger ophængt, og efter Kaffen viste et Hold flinke Gymnaster under Lærer Nissens Ledelse Frugten af Vinterens Træning.

Kl. 6 samledes man om Aftensbordet, hvor Aage Jensen tog Ordet og mindede om, at Dagen havde sin særlige Betydning ved, at Forældrene havde Lejlighed til at faa et Indtryk af den Skole, hvor de havde deres Børn. Endvidere fremhævede Forstanderen i sin Tale Betydningen af en aandelig Opdragelse og Udvikling ved Siden af den faglige. Den haarde Kamp for Brødet har gjort, at mange har lagt hele Vægten paa den faglige Uddannelse, som man direkte kan se Frugten af i Form af gode økonomiske Kaar; men i Virkeligheden forvolder denne Ensidighed mangt aandeligt Skibbrud, idet de unge tager Skade paa Sjælen. Vore mange Sindssygehospitaler, men ogsaa mange Foreteelser, man kan iagttage ude i Livet, bærer Vidne om saadanne sjælelige Forlis. Forstanderen saa først og fremmest Højskolens Kald i at sørge for denne Side af de unges Opdragelse, som Fagskolerne forsømte.

Straks efter at Salen var ryddet, opførte Eleverne det lille morsomme Lystspil: „Paa Danseskole", hvorefter man samledes om Kaffebordet. Her tog Værkfører Jensen, Randers, Ordet og takkede paa

Gæsternes Vegne Forstanderparret og Skolens Personale for den indholdsrige Dag samt benyttede Lejligheden til at udtrykke sin specielle Tak for det, Skolen havde været for hans Søn, der var kommet som arbejdsløs og uden Forkendskab til Højskolen. Hr. Jensen mente, at den gode Aand, der havde raadet mellem Eleverne indbyrdes og mellem Elever og Lærere, sikkert havde sin Oprindelse fra Skolens Overhoved og bragte herfor Forstander Jensen samt Fru Jensen sin særlige Tak.

Forstanderen takkede Værkfører Jensen og kom ind paa Problemet „Arbejdsløse paa Højskole". De arbejdsløse, der var kommet til Hadsten, havde i ingen Henseende skilt sig ud fra de øvrige Elever, og Opholdet var sikkert blevet til Gavn og Glæde for mange.

Til Slut rettede Forstanderen en Tak til Gæsterne, der havde gjort Dagen festlig ved deres Nærværelse.

Faa Dage efter sluttede Vinterskolen, og ved den Lejlighed holdt jeg en Tale, hvor jeg kom ind paa Forhold, der var fremkommen ved, at man uden videre har anbragt den jydske Haandværkerskole her ved Siden af, vel sagtens regnende med at kunne faa Elever, der ellers vilde have været paa Højskolen.

I Tirsdags Aftes holdt Hadsten Højskole Afslutningsfest. Kl. 7½ samledes Lærere og Elever i Foredragssalen, hvor Forstander Aage Jensen holdt Afskedstalen. Skolen havde i Vinter været besøgt af 120 Elever. Der var blandt Eleverne Repræsentanter fra mange forskellige Erhverv og forskellige Egne af Landet, men naar man havde været samlet ved den fælles Undervisning, havde der ikke været noget Skel at mærke. Forskellighederne havde nærmest virket berigende, og Forholdet mellem Landmænd og Haandværkere havde været det bedst tænkelige.

Paa Grund af de daarlige økonomiske Tider havde der de sidste Aar været færre Elever uden, flere med Understøttelse. Det var en stor og rigtig Opgave for Samfundet at hjælpe de unge, der var bleven ramt af Arbejdsløshed, til at komme paa Skoler, men de maatte ikke tage Hjælpen som en Selvfølgelighed. Forstanderen manede dem til at vise Samfundet deres Tak ved at gøre det, de havde lært, frugtbringende i Arbejde for Samfundet som gode Samfundsborgere.

Til Slut rettede Forstanderen en Tak til alle for det Arbejde, der var blevet udført i Vinter.

Ved det efterfølgende Kaffebord udtrykte Lærer Christensen fra Lærerpersonalet en Tak til Forstander Aage Jensen for gode Arbejdskaar i den forløbne Vinter.

Aftenen sluttede med, at Aage Jensen ønskede Eleverne Held og Lykke i Fremtiden. Til enhver Tid skulde de være velkommen i det Hjem, som de i Vinter havde levet i.

Fra Sommerskolen 1929.

Sommerskolen.

Sommerskolen begyndte 3. Maj med et Møde, hvor jeg talte ud fra det gamle Ord: „Det Menneske er aldrig fattig, der kan noget godt". Der er Grund til at minde om dette i en Tid, der paa mange Maader er præget af megen Egoisme og Utilfredshed. Der er en Tendens til at udviske Skellet mellem godt og ondt, men overalt, hvor det sker, bedrager man Mennesker. Dygtighed og Færdighed hjælper ikke, hvis dette Skel slettes.

Ethvert døbt Menneske er viet til Stridsmand for det gode, og de, der holder ud i denne Strid, bliver aldrig fattige. Ungdommen maa lære at orientere sig i Forhold til sit Kald og sin Gerning, men først og fremmest i Forhold til ondt og godt. Kan Skolen yde en Hjælp hertil, saa Ungdommen faar Mod til at staa fast i Striden paa det godes Side, da er meget naaet.

Højskolelærer Christensen mindede om nogle Ord af Natalie Zahle, Stifteren af den kendte Frk. Zahles Skole. Hun havde hævdet, at Kvindens største og vigtigste Kald var altid i Hjemmet, og dertil skulde al hendes Skolegang sigte. Var disse Ord maaske ikke i Overensstemmelse med den moderne Kvindebevægelse, saa var de nok i Pagt med Livets og Naturens Love. Og enhver, der forstod, hvad Hjem og Hjemliv betød i et Folk, vilde erkende Rigtigheden af disse Ord. Med de unges Fremtidshjem for Øje skulde Skolerne prøve paa at være Hjemmets Medhjælp.

Ved Kalø Ruin.

Sommerskolen havde knap saa mange Elever som Aaret forud, alligvel fik vi en udmærket Sommer, der blev præget af Hjemliv og Sammenhold. Eleverne var overmaade flinke, og vi var hver Dag glade ved at se dem og leve sammen med dem. Vi vil sent glemme Sommeren 1929. Vi var ogsaa en større Stab af Lærerkræfter — foruden de gamle Medhjælpere havde vi ogsaa Frk. Maren Krogh, der før i Tiden har været hos os paa Voldby Højskole. Som jeg før har nævnt det i Hadsten Bogen har vi taget nogle praktiske Timer ind i Undervisningen, Kjolesyning og nogle Timer i Husholdningsfag. Da Eleverne er optaget deraf, vil vi fortsætte dermed, og det er Meningen, at Frk. Krogh kommer igen for at hjælpe til ved den kommende Sommerskole.

Som et nyt Led i Sommerens Møder maa nævnes Valdemarsmødet 15. Juni. For mig staar det saadan, at vi i høj Grad trænger til Samling her i Landet. Vi har ikke en Festdag, der helt og holdent staar i Samlingens Tegn. Grundlovsdagen er mere præget af det, der splitter og spreder, naar den da ikke er præget af det tomme Gøgl, hvad der saa ofte er Tilfældet, saa Grundlovsdagen kan ikke siges at være en Samlingens Dag. Vi prøvede da paa at indbyde til et nationalt Møde, hvor Pastor Bjørnbak, Laurbjerg, og jeg skulde føre Ordet til Danske om det danske, og Forsøget lykkedes — der kom mange til Stede, og vi fik en rig Dag med hinanden. Jeg gengiver her, hvad Randers Dagblad skrev om dette Møde:

Det nationale Møde paa Hadsten Højskole fik et meget festligt Forløb. Skolens Gymnastiksal var smykket med Løv og Flag, i den dejlige

Have stod Flag ved Flag, og kulørte Lamper lyste op i det grønne Løv, mens Springvandet festligt plaskede i den farvede Belysning.

Da Forstander Aage Jensen pr. Kl. 8 aabnede Mødet, var Salen fuld af Mennesker.

Grundlovsdag — udtalte Forstanderen — var vel den Dag, det skulde ligge nær at fejre en national Fest paa, og saaledes var det ogsaa sket Aar tilbage; men i de senere Aar havde der været en stadig stigende Tendens til at gøre Grundlovsfesten til en politisk Fest, og Restaurationer „spekulerede" i Grundlovsdagen. Derfor var der Grund til at optage Sønderjydernes Skik og holde national Fest paa vor Fanes Fødselsdag, paa Valdemarsdagen.

Forstanderen gik derpaa over til at gøre Rede for selve Begrebet „National" i Modsætning til „International". Den internationale Bevægelse vil søge at hidføre Fornyelse udefra; det er hævet over al Tvivl, at vi ofte kan hente meget værdifuldt fra vore Nabolande — udefra, men Forstanderen mente dog, at al sand, folkelig Fornyelse maatte komme indefra, fra Folkets eget Gem af ubrugt Kraft, fra det nationale Skatkammer.

Thi ved „National" bør man ikke blot tænke paa det sønderjydske Spørgsmaal eller paa Forsvarssagen, som maaske mange Mennesker gør det.

Hjemstavnsfølelsen, saaledes som den f. Eks. kan fremtræde hos vor store Digter Oehlenschläger, maa betegnes som ægte national Følelse. Herigennem kommer Digteren til at føle sig som Dansk i Modsætning til det fremmede. I Digtet „Underlige Aftenlufte" bliver for første Gang Oehlenschlägers Hjemstavnsfølelse vakt — han har før hørt sin elskede Lærer, Digteren Edvard Storm, tale med Begejstring om sit Hjemland, Norge, nu hører han ved Slotsruinen Giebichenstein nede i Tyskland en Svejtser med Glød berette om sit Hjemlands Klipper; det bringer Hjemvéen op i hans Sind, han „opdager" den danske Bøgeskovs Trylleri og *han føler som Dansk*. Dette fik vidtrækkende Betydning, den romantiske Bevægelse fik i Norden et Islet af national Følelse, hvorigennem den adskiller sig fra dens tyske Stamform.

Et andet Eksempel paa Nationalfølelse knyttede sig hos Forstanderen til en 25-aarig personlig Oplevelse. Paa et Lærermøde 16. Juni 1904 havde Forstanderen været sammen med den finske Digter Arvin Bjørne, da den finske Fædrelandsven Eugen Schaumann skød den russiske Statholder i Finland, Bobrikoff, der var hadet paa Grund af sit haarde Styre.

„Nu maa jeg hjem!" udbrød Arvin Bjørne, da han hørte det. Han tænkte ikke over, om det var klogt at rejse hjem nu, det var som en indre Stemme, han lød, han beherskedes af en Følelse, hvori der ikke gælder Logik — samme Følelse, som havde bragt Eugen Schaumann til at dræbe Bobrikoff og bagefter sig selv.

Fra Opførelsen af »Klods Hans«.

Det tredie Eksempel hentede Forstanderen fra Finland. Mange unge Finner var udvandret til Amerika under det haarde russiske Regimente i Hjemlandet. Efter Bobrikoffs Mord fik Finland flere store Indrømmelser, og mange, der var rejst ud, kom tilbage. En Dag stod Forstanderen ved Havnen i en finsk By, da et Skib kom fra Amerika med hjemvendende Finner. Ved Synet af Skibet flokkedes Folk ved Broen og brød ud i Lovsange over deres Land, det Land, som de elskede!

Det partipolitiske virker oftest splittende, det nationale virker samlende — om det nationale kan vi alle samles, alle, som er Danske.

Forstanderen sluttede med at udtale som sin Mening, at den danske Højskole kun kunde trives paa national Grundvold.

Derefter talte Pastor Bjørnbak, Laurbjerg (som ikke ønskede noget refereret) stærkt og personligt om Hjerterne i det danske Vaaben, i det danske Folk. En Tale, der maatte trænge ind i unges og gamles Sind.

„Der er et yndigt Land" blev sunget, hvorefter de fremmede sammen med Eleverne havde en hyggelig Stund i den smukt illuminerede og flagsmykkede Have. I det herlige Vejr, der mindede om en virkelig dansk Sommeraften, fremførtes Eventyret „Klods Hans" og „De sønderjydske Piger" morsomt og kønt i Billeder og Ord, og Eleverne sang nye og gamle Fædrelandssange. Et gribende Øjeblik var det da det gamle Flag blev sænket, medens „Der er ingenting, der maner" blev sunget, hvorefter den udmærkede og vellykkede Fest sluttede med en Aftensang.

Vi havde ogsaa i denne Sommer de sædvanlige Udflugter til Mols, Aarhus og andre Steder her i den smukke Egn. Eleverne bliver paa

Ved Begtrup Vig.

saadanne Ture knyttet nøje sammen, og vi andre faar Lejlighed til at tale med Eleverne om mange Ting, udover hvad Skolearbejdet giver os Anledning til. En begejstret Deltager gav i „Randers Amtstidende" Udtryk for sine Oplevelser paa Turen til Viborg.

Hadsten Højskoles Elever og Lærere var i Gaar paa en lang, men uhyre interessant Biltur gennem det meste af Midtjyllands kønneste Egne.

Turen gik først til Viborg over Aalum, hvor den kendte Havekonge Rasmussens store Gartneri og Planteskole blev forevist og Selskabet gæstfrit trakteret af Fru Rasmussen med Jordbær og Fløde.

Ved Ankomsten til Viborg drak man Kaffe paa Afholdshotellet.

Derefter besaa man den gamle Kirkegaard, det dejlige Anlæg ved Borgvolden og den herlige Domkirke, hvor der samtidig var en smuk Kirkekoncert.

De fem Timers Ophold i denne gamle Kongeby blev for alle en stor Oplevelse.

Det næste Maal var de interessante Kalkgruber ude ved Daubjerg, som alle Pigerne var nede at se.

Derfra gik Turen videre over Finnerup, hvor et Ophold blev gjort ved Finnerup Stenen, til det naturskønne Udflugtssted Bækkelund.

Her blev der ude i det frie drukket Chokolade til den medbragte Aftensmad.

Turen fortsattes nu gennem de ejendommelige Dollerup Bakker til Lyshøj, hvorfra man nød den storslaaede Udsigt og prøvede paa, hvem der kunde se og tælle flest Kirker og Møller.

Fra Elevmødet.

Uden Ophold gik Farten nu derfra gennem Blichers kendte Egne atter hjem til Højskolen, som først naaedes ved Titiden.

Denne lange og afvekslende Dag blev for alle en af Sommerens store Oplevelser.

Sommerens store Begivenhed blev naturligvis Elevmødet.

Lørdag Aften tog Elevmødet paa Hadsten Højskole sin Begyndelse, idet Forstander Aage Jensen i Skolens Foredragssal bød de ankomne Gæster velkommen. Forstanderen mindede om, at det i Aar var 10 Aar siden, Versailles-Traktaten blev underskrevet. De 10 Aar havde ikke bragt Freden, som vi alle havde haabet og ventet, snarere saa det ud, som vor Udvikling gik i Retning af sjælelig og sædelig Opløsning. Der er kun een Vej ud af dette, det er Erkendelse af Tingene, som de er, og saa — at falde paa Knæ for Guds Ansigt i Erkendelse af, at Mennesket er Guds Medarbejder, der kun under hans Ledelse formaar at opbygge det Fredstempel hvor vi alle ønsker at bo.

Lærer Christensen talte derpaa om Glæden ud fra Paulus's Ord: „Vær altid glad, det er Guds Vilje med jer!" I et Foredrag, der samtidig var interessant gennem dets Grundighed og vækkende Understrøm, paaviste Lærer Christensen, hvorledes Glæden i alle Livets Forhold virker fremmende: Den skaber Lystfølelse og højner herigennem Livsfølelsen, Organfølelsen og Evnen til Arbejde. Morten Pontoppidan har sagt: „Vær glad! Det er din Pligt at være glad!" Med Glæden i Sindet overvinder vi lettere Vanskeligheder, der møder os. Derfor: Naar Tankerne bliver os for tunge, naar Tungsindet vil snige sig ind over vort Sind, saa lad os opsøge Glæden — et Sted vil vi vel altid

»De tyve-aarige«.

kunne finde den i vor Nærhed — og den vil være vor Hjælper overfor det, der vil kue os ned!

Efter Foredraget blev der drukket Kaffe i den illuminerede Forhave, og Pastor Vedde holdt en lille Tale fuld af det ham egne Lune og Humør om de indbildte Vanskeligheder, der kan „taarne" sig for os Mennesker.

Saa samledes man til Slut om den store Plæne, og i den dejlige Skærsommernat lød ud fra Buskenes Skjul: „Nu lyser Løv i Lunde" — straks efter saa man 20 hvidklædte unge Pigers ranke Skikkelser danse ind med ganske enkle, simple Trin til Sangen. Flere Danse opførtes, men navnlig den første og den sidste virkede ved deres smukke Enkelthed.

Aftenen sluttede med Andagt.

Søndagen begyndte med, at Forstanderen læste og talte ud fra Dagens Evangelium. Kristendom er ikke noget letkøbt, det koster at være kristen. Spørgsmaalet lyder til hver enkelt af os: tør du give dig ind under Kristendommen, bære dens Byrder, modtage dens Forjættelser?

Kl. 10½ var der Gymnastik under Frk. Migga Smidts Ledelse. Hold det gav Indtryk af at være et godt samarbejdet Begynderhold med flere dygtige og ingen daarlige Gymnaster; adskillige Øvelser udførtes meget smukt.

Kl. 1½ skulde der være Generalforsmling i Elevforeningen, og Kl. 3,15 begyndte Eftermiddagsmødet. Der var i Dagens Løb ankommet saa mange Gæster, saa der nu var henved 300. Efter at Aage Jensen havde indledet, talte Skolens gamle Forstander, Pastor Vedde.

Paa sin hyggelige Maade fortalte Pastoren om sit nye Hjem derovre paa Sjælland blandt de snakkesalige Sjællændere, for derefter umærkeligt at glide over til sit egentlige Emne: Talen for Freden. Pastor Vedde var begyndt med at lyse Guds Fred over Forsamlingen — Fred og Naade! Nu talte Vedde om Verdensfreden og vort Lands Stilling til den. Vi kan undgaa Krig, naar vi vil — den unge Mand har i vort Land Lov at aftjene sin Værnepligt som Civilarbejder. Den enkelte kan ikke sige, at han som enkelt ikke betyder noget, for det gør han ved sit Eksempel. Spørgsmaalet Krig eller ikke Krig afgøres ikke af den tilfældige Forsvarsminister, som et eller andet politisk Parti har sat ind men af jer alle, I unge, I kan skabe Freden, hvis I da ogsaa i paakommende Tilfælde er stærke nok til at vælge Lidelse fremfor at gaa i Krig! Og Pastor Vedde sluttede med en Appel til de unge: Hold altid Fred i alle Livets Forhold. Vær paa Vagt: smaa Ting kan ofte blive Spiren til Ufred. Fremfor alt: lad os altid bevare Freden i vore Hjerter, saa vil den lede vor Vilje, retlede vore Tanker. — Fred og Naade over og med jer alle!

Derefter talte Forstander Aage Jensen: Vi maa have Øjet rettet mod de svage Punkter i vor Folkekarakter for at kunne bekæmpe dem. Vi Danske elsker at synge om Fremtiden, fordi vi søger bort fra Nuets Vanskeligheder; derved bliver vi let fremmede for vor Tid, og der ligger en Fare heri. Vi synes, vi sagtens kan gøre al Ting „godt nok", vi snyder ofte i det smaa, naar vi kan komme godt fra det, og der mangler store Træk i den danske Folkekarakter. Der mangler ogsaa Samfølelse: Rigsvilje; vore største er brudt ud af vort Samfund, har ikke følt sig absolut Danske — saaledes Tycho Brahe og Leonora Christine.

Der maa vækkes en Folkevilje, en Rigsvilje, i vort Folk, hvis vi skal have Berettigelse til at bestaa i Fremtiden som et dansk Folk. Folkehøjskolens Kald er det at mane til Samling og Daad at rejse Folkeviljen. Den skal bygge paa det jævne op til Stjernerne en Bro, og den skal minde om, at Livets Kilde altid springer, hvor den evigt har haft sit Udspring: Tag Tid til at bede!

Da Aftensmaden var spist, var Ordet frit, og der blev holdt en Række Taler, særlig af gamle Elever, der havde sat hinanden Stævne i 20 Aaret efter deres Højskoleophold — desuden talte Vedde, J. L. Christensen, Aage Jensen, ligesom der var indløbet Hilsener fra gamle Elever, der var forhindret i at være til Stede; der var Hilsener fra Canada, ja selv fra Vestindien var der kommen en Hilsen til Elevmødet.

Som Afslutning paa Dagen opførte Eleverne to smaa Stykker: „De gamle Jomfruer" og „Marens Kyllinger". Og Eleverne blev hilst med Bifald for deres morsomme og gode Fremstilling af de forskellige Personer. Dagen var forbi, og da vi sang „Dejlig er Jorden" og sagde Tak for Dagen, var det i Følelsen af at vi havde oplevet en god og rig

»De gamle Jomfruer«.

Stund sammen. Elevmødet var gaaet ind som et nyt Led af gode Minder, der knytter os sammen om Hadsten Højskole.

Kort Tid efter fik vi Besøg af 160 gamle Aldersrentenydere og andre gamle fra Hammel-Vredby-Søby Kommune. Skønt det var lidt køligt, foretrak de gamle dog at blive i Haven. En af Deltagerne har givet følgende Skildring af Besøget paa Højskolen.

En Time paa Højskole.

Fra Kroens Kaffebord gik Deltagerne op gennem den venlige Stationsby mod den skovklædte Skrænt, hvor Højskolen eller snarere Højskolebyen ligger, og her fandtes Turens største Oplevelse. For mange af de gamle var det maaske første Gang, de fik et Indblik i Livet, som det leves paa de danske Højskoler.

Højskoleforstander Aage Jensen og Frue tog gæstfrit mod de mange Gæster, og efter at have beset Højskolen og dens smukke Have samledes de gamle paa en lun Plads i denne. Der gav et Hold af Højskolens unge Piger en nydelig Opvisning i Gymnastik og Sanglege, og de unge sang, mens Dansen gik, gamle Folkeviser som „Hr. Oluf han rider", „Der gaar Dans paa Riber Gade" og „Paa Sjølunds fagre Sletter".

De flinke Gymnaster, der marcherede ind paa Pladsen med Højskolens prægtige Fane i Spidsen, blev hilst med stærke Haandklap, og efter Opvisningen syntes det, som om Bifaldet aldrig kunde faa Ende.

Efter en Sang tog Højskoleforstander Aage Jensen Ordet og talte om Forholdet mellem unge og gamle. Vi Mennesker bliver ikke gamle,

saa længe vi kan nære Haab til Livet. Der er unge, som er bleven gamle før Tiden, de saakaldte blaserte Mennesker. Men har man Mod til at vente sig noget godt af Livet, da bliver man aldrig gammel. Illusioner brister, og Drømme maa skrinlægges; men har man noget at bygge paa og har man Evne til at tro, at det gode er stærkere end det onde, da vil vi vedblive at være unge til Trods for, hvad Almanaken fortæller. Vi skal lære at forstaa de unge og ikke istemme den gamle Klagesang: „Den Gang jeg var Pige, da var der Piger til". Den, som selv har levet et rigt Ungdomsliv, vil altid kunne forstaa de unges Væremaade. Præsten Peter Rørdam har en Gang sagt: Skaf din Sjæl noget at leve af, mens du er ung. Dette kan man skaffe sin Sjæl gennem Gud, som kan løfte vor Sjæl højt op over det daglige Strid og Stræb. Vi kender jo det gamle Vers om Kirkeklokken, der „kalder paa gammel og ung, mest dog paa Sjælen tung". I gamle har den Opgave i Livet at vise de unge, hvordan Livet skal leves.

Saa længe et Menneske har sine Aandsevner i Behold, er man ikke overflødig. Aandslivet forplantes fra Slægt til Slægt, saadan at det kan blive til Velsignelse for Mennesker. Da Biskop Monrad saa tilbage over et langt Livs Arbejde, kunde han sige: Saml Erindringer om al den Velvilje, du har mødt, som din Sjæls bedste Skat, og kast de lidte Krænkelser, du har faaet, paa Møddingen!

Vi har alle gode Minder fra Barndommen og Ungdommen. Et gammelt Ord siger: „Aldrig briste, skønt de brage, Rosenbaand fra Ungdomsdage". Vi Mennesker skal holde af hinanden, men det kan vi kun, hvis Gud hjælper os dermed, men der er heller ikke et Menneske, som Gud ikke har en Gerning til.

Endnu blev der sunget et Par Sange, og derefter takkede P. Dyhr Højskoleforstander Aage Jensen og Frue for den udviste Gæstfrihed, for det udmærkede Foredrag og for al den Venlighed og Glæde, som de havde beredt disse gamle Mennesker.

Fra Forsamlingen blev der udbragt et kraftig besvaret Leve for Hr. Aage Jensen.

Man kan maaske have forskellige Meninger om alt det, „der gøres for Folk" nuomstunder. Jeg er dog ikke i Tvivl om, at det har sin store Værdi, om vi paa en eller anden Maade kan faa Lov til at bringe Glæder ind i Menneskers Liv, og det synes jeg, vi fik Lov til overfor disse gamle, der en kort Stund var vore Gæster.

Vi havde ogsaa Besøg af en dansk Dame, Fru Magdalene Schierbech, der i mange Aar har levet i Canada, men som nu i denne Sommer har været herhjemme og gerne vilde have Lejlighed til at tale til unge om Forholdene i Canada. Da Spørgsmaalet om Udvandring til Canada betyder saa meget, og da vi baade ved Familjebaand og gen-

nem gamle Elever er knyttet til Canada, vilde jeg gerne have Fruen til at tale her, og jeg skal kort gengive de Synspunkter, Fruen gjorde gældende. Jeg tror, de er rigtige.

Ved det offentlige Møde paa Hadsten Højskole holdt den i Pressen i denne Tid meget omtalte Fru Magdalene Schierbech et interessant Foredrag om sit nuværende Hjemland „Ny Skotland" i Canada.

Efter at Forstander Aage Jensen havde budt velkommen, fortalte Fru Schierbech paa smukt og velklingende Dansk om det Land histovre, som hun havde lært at elske.

Overbefolkningsproblemet havde gjort Spørgsmaalet om Udvandring aktuelt herhjemme og det er naturligt, ja nødvendigt at man søgte et Land, der ikke var alt for forskelligt fra Moderlandet. Derfor var det naturligt for os Danske at søge til de nordamerikanske Søstater og specielt til det henrivende Ny Skotland.

I Ny Skotland var der ideelle Arbejdskaar for den unge, kraftige, arbejdsvante Mand og Kvinde, mens de dovne og uvillige straks vilde gaa til Bunds.

Takket være de amerikanske Jernbaneselskabers Agitation og de nyankomnes Eventyrlyst gaar Menneskestrømmen straks mod Vest til Egne, der ikke i den Grad som Søstaterne egner sig for Nybegynderne med en ganske lille eller ingen Kapital.

I Ny Skotland er billig, opdyrket Jord at faa, i Ny Skotland er Mineraler, Kulminer og store Skove, som giver Arbejde til den, der vil noget, enten han har Penge at købe Jord for, eller han i Begyndelsen maa arbejde for andre. Mens store Jordstrækninger ligger delvis jomfruelige hen, indføres for 45 Mill. Kr. Fødemidler — der mangler kun kraftige Folk til at dyrke Jorden.

Ogsaa unge Piger kunde Fruen anbefale at tage til Søstaterne; ganske vist vilde de ikke her opnaa saa stor Løn som længere mod Vest, men de vilde hurtigere føle sig hjemme her, saa kunde de altid senere tage længere ind i Landet, naar de var kendt med Sproget og amerikanske Forhold.

Til Vejledning for Udvandrere gav Fruen tre praktiske Raad: 1) *Lær lidt Engelsk,* før De tager til Amerika, 2) Sørg for at have Deres *Papirer i fuldkommen Orden,* ellers risikerer De at blive holdt tilbage i Halifax. Medtag ogsaa Eksamensbeviser og Anbefalinger, oversatte til Engelsk af edsvoren Tolk. 3) Tag *alle Deres Klæder* med. Familier bør tillige medtage Sengeklæder og Køkkentøj. Det koster kun lidt at føre det med, og det er dyrt at købe det derovre.

Saa nærmede vi os mod Slutningen af Juli Maaned, og Sommerskolen skulde slutte. Vi havde dog først Besøg af „Forældrene", og det er en Festdag, naar Far og Mor kommer og faar Lejlighed til at se, hvorledes deres Børn lever, og for os er det ikke mindre festligt at

faa Lejlighed til at tale med de Mennesker, der har haft saa stor Tillid til os, at de har turde betro os deres Børn. Derfor glæder vi os hver Gang det er ved den Tid, her skal holdes Forældrefest.

Forældrefesten paa Hadsten Højskole

i Søndags havde Karakter af en virkelig hyggelig Familiefest. Allerede til Middag var de fleste af Forældrene samlede.

Ved Middagsbordet bød Forstander Aage Jensen Velkommen til Gæsterne og ønskede, at de vilde føle sig som hjemme.

Efter Middagen viste Eleverne Forældrene rundt paa Skolen; flere havde selv en Gang været Elever dér, og der drøftedes, hvilke Forbedringer og Forandringer der var foretaget siden den Tid. Der var ogsaa Lejlighed til at se Udstilling paa Væverskolen.

Kl. 2½ blev der drukket Kaffe: Forstanderen bød atter Velkommen til dem, der var kommet til Stede efter Middagen, og fremlagde Program for Dagen.

Derefter viste de unge Piger Gymnastik ude paa Pladsen, der var indkranset i Flag. Opvisningen, der ledes af Frk. Migga Schmidt, høstede rigt Bifald af Forældrene, navnlig de „primitive" Ollerup-Øvelser morede mange. Efter Gymnastikken samledes Pigerne atter paa Plænen og sang de nye Sange, som de havde lært paa Skolen.

Der var derpaa frit Samvær, indtil det ringede til Aftensmad.

Ved Aftensbordet udtalte Aage Jensen bl. a.: Hvem, der har Børn, kender saa godt, at hvor de er, dér er ens Tanker, og man faar Lyst til at komme der selv for at se, hvilke Forhold de færdes under. Det er ganske vist maaske kun det Ydre, Forældrene paa en saadan enkelt Dag kan faa at se; det daglige Arbejde kan man jo ikke lægge frem og klart vise Resultatet af, saaledes som det lader sig gøre med Arbejde, der er udført med Haanden, men det er dog muligt, at man gennem Rammerne netop kan skimte ogsaa Indholdet. Forstanderen talte derefter om Højskolens Opgave, der ikke er nogen ydre Dygtiggørelse til et Fagarbejde, men et Forsøg paa at bibringe de Unge noget positivt, som de kan leve Livet paa. Kampen for Tilværelsen er haard i vore Dage, og det har ført til, at mange Forældre ensidigt har haft Øjet rettet imod at sørge for deres Børns økonomiske Betryggelse. Men saa en skøn Dag viser det sig, at de Unge dog „gaar i Stykker", fordi de mangler den fornødne aandelige Ballast. Her er det, Højskolen gerne vil sætte ind for at støtte Hjemmene eller — som det undertiden kan være nødvendigt — erstatte Hjemmene.

Efter Aftensbordet opførtes et Par Komedier. Det morede Forældrene meget at se deres Døtre forvandlede til Gammeljomfruer og agtværdige gamle Gaardmandsfolk.

Straks efter Skuespillet serveredes Kaffe i den illuminerede Have,

og som sidste Nummer dansede hvidklædte Elever paa den grønne Plæne.

Kl. 9½ sluttede Festen med Aftenandagt i Haven.

Den sidste Søndag Eleverne var her, havde vi et offentligt Møde med Gymnastikopvisning, Foredrag af Lærer Stig B. Skole og Aage Jensen — og et Par Dage efter sluttede vi saa Sommerskolen, der havde bragt os saa mange Glæder. Vi vil altid med Taknemlighed mindes denne Sommer, den føltes saa lys ovenpaa Vinterens Mørke og Kulde — og det Samliv, vi havde med hinanden, gjorde hver Dag til en velsignet Oplevelse.

I August rejste Ingeborg og jeg en Tur til Bornholm og Christiansø, navnlig det sidste Sted synes jeg er et forunderligt Sted, et lille Paradis paa Jorden. Men jeg skal ikke falde for Fristelsen til at fortælle derom.

Efter Ferietiden kom Efteraarsmøderne — de mange Møder ude omkring i Landet og vort eget Møde herhjemme, der i Aar begyndte 26. Septbr., og som sædvanlig kaldte vi det

4 Dage paa Hadsten Højskole.

Mødet var begunstiget af et mildt og straalende Septembervejr, og Kl. 3 var den grønt- og flagsmykkede Gymnastiksal fyldt af Mennesker. Man sang: „Nu falmer Skoven trindt om Land", hvorpaa Forstander Aage Jensen bød velkommen.

Første Taler var Provst Andersen, Højbjerg.

Apostelen Peder siger: Vi er kaldede til at vandre i Jesu Fodspor. Vi er ikke Apostle, men vi er ogsaa kaldede. Vi hører ogsaa under Jesu Kristi Opdragelse. Han har et Maal for hvert enkelt af os. Vi er kaldede til at vandre i hans Fodspor, og hans Fodspor ender i Himlen. Som døbte kristne Mennesker er vi sat i den Helligaands Tjeneste.

Vi taler i vore Dage saa meget om Skolegerning og om, at den maa lykkes. Vi taler om Børneskole og om Højskole — om at Arbejdet dér maa lykkes, men langt vigtigere end Arbejdet i disse Skoler er Arbejdet i Livets Skole — det gælder om at naa Livets Maal.

Ved at gaa i den Helligaands Tjeneste bliver vi ens præget; men vi bliver ikke derfor ens.

Naturen er i denne Tid saa rig og mangfoldig. Hvert Træ har sit eget Præg, men alle bærer de Livets Præg. Saadan er det, naar den Helligaand kommer og tager Bolig i os. Det var ogsaa det, Jesus Kristus bad om i sin ypperstepræstelige Bøn, da han bad om, at vi alle maatte blive Et. Luther og Kalvin var ikke ens, men det var det samme, der havde præget dem. Ja, og op i vor Tid — Grundtvig og Vilh. Bech — det var den samme Aand, der havde præget dem, men de vedblev at være forskellige.

Vi skal lade Guds Ord bundfælde sig i vore Hjerter, Daabsordet, Trosordet. Men hvad bliver da Frugten, naar vi gaar i den Helligaands Skole? Det, Vorherre Jesus Kristus drager frem Skærtorsdag: Fred efterlader jeg eder — — Guds underfulde Fred, er den vigtigste Frugt. Jeg synes, jeg har selv oplevet det, men saa er det, om jeg kan faa det sagt saa Mennesker forstaar mig. Jeg mindes en Oplevelse ude ved Vesterhavet. En Dag saa jeg Havet rase i voldsomt Oprør og bruse frem i al sin Vælde. — Men Dagen efter var det blikstille. Da kom det i mit Sind: mon Bølgegangen har naaet helt ned — mon der ikke paa Dybet er Steder, som altid er ens — altid er stille. Paa samme Maade med Mennesker — Gudsfreden er Stilhed — dyb og vidunderlig Stilhed. Det er Aandens Gerning at give os Freden. Det kan godt være, at Taarerne maa rinde, men der er Stilhed, der er Fred. Naar jeg bekender for Gud, har jeg Fred trods mine Synder.

Der var nu en halv Times Pause, som Forsamlingen benyttede til at nyde det gode Vejr og se Skolens Have.

Efter Sangen: „Nu titter til hinanden" talte Pastor Bjørnbak varmt og stærk personligpræget om Barnedaab. Pastoren frabad sig Referat af Talen.

Om Aftenen havde man Fornøjelsen at høre Forfatter Ringsholt læse sit Skuespil: „Gaarden", et Stykke Historie fra Krigstidernes Dans om Guldkalven.

2. Dag.

Ved Formiddagsmødet talte Lærer J. L. Christensen om Autoritetstro, men Christensen ønsker ikke, at der skrives noget om dette Foredrag. Jeg vil dog have Lov til at udtale min Mening derom, for jeg synes, det er sjældent at der tales mere lødigt og ægte end den Tale, Christensen fører. Det undre mig ogsaa, at Christensen ikke er mere benyttet ude omkring i Landets Forsamlingshuse, end Tilfældet er, da det Ord, han fører, og Vidnesbyrd om Aandens Liv og Kraft han aflægger, rager betydeligt op over en meget stor Del af den Tale, man ellers kommer til at høre i Landets Forsamlingshuse. Vi ved, at naar Christensen taler, er det ikke Godtkøbsvarer, der bringes til Torvs, men ægte og gedigne Sager.

Kl. 3 samledes man i Gymnastiksalen, hvor Forstander Aage Jensen bød Velkommen, og hvor Forstander Winther, Silkeborg Seminarium, talte over det gamle Testamentes rige Skatte og dybe Sjæleværdi set i Lyset af den moderne Bibelkritik.

Det gamle Testamente er udefra set een Bog — indefra en hel Bogliteratur — et Samlerværk fra Israels Historie.

Dets Sagn og Sagastil forringer ikke den religiøse Betydning. Det Folk, der ingen Sagn og Sagaer har, har ikke haft nogen Barndom — har ikke haft nogen digterisk Evne eller skabende Fantasi.

Mens alle andre Folkereligioner stivner, udvikler Israels Tro sig til en vidunderlig Klarhed. Hvorfor kunde Israels Tro bevare denne levende Bevægelse — det er ikke let at svare fyldestgørende, men Abraham var den mest religiøse Stamfader af alle Folkeslags Stamfædre. Romerne er vore Lærere i Retsvæsen, Grækerne i Kunst, men vi skal til Israel for at faa Forstaaelse af Religion. Det er betegnende, at i Israel er det Profeterne, der er de bærende. Vi kan vende os til en enkelt af de store Skikkelser — Moses. Han gav det Indsats — plantede den Stikling, der i gode og onde Dage førte frem til Livet. 2., 3., 4. og 5. Mosebog fortæller om ham og hans Virksomhed. Men ser vi paa det med historiske Øjne, opdager vi, at disse Bøger er sammensat af 4 forskellige Kildeskrifter, 2 gamle Folkebøger, samlet og nedskrevet 4—500 Aar efter Moses, og 2 Lovsamlinger. Den ene er den, vi har i 5. Mosebog, men den er først skrevet 500 Aar efter Moses' Fødsel, den anden, som vi har i 2., 3. og 4. Mosebog, stammer fra Landflygtigheden og Tiden derefter. Det vil sige, skal vi have et Billede fra Moses' Tid, skal vi udelade Lovene. Alle Lovene om Høstfester forudsætter et agerbrugende, bosiddende Folk, og det var Israel ikke før efter Landflygtigheden.

Meget af den haandfaste, bogstavelige Opfattelse maa falde, f. Eks. har Israel sikkert haft Jahves (Jehovas) Ark med paa Ørkenvandringen, men ikke det Pragtværk, som vi spilder vor Tid paa at lære Børnene om; det har været simpelt og enkelt ligesom Teltet, de har opbevaret det i.

Tilbage bliver den store, helstøbte Menneskeskikkelse — Overgangen over det røde Hav og Sinajoplevelsen. Andet og mere skulde den danske Skole ikke give Børnene, saa vilde de faa Følelse af det sande store.

Mosesskikkelsen lever i Sagn og Poesi, men dette vidner netop om hans Storhed. Han var en myndig, men ydmyg Mand — ingen viser stærkere bort fra sig selv end han.

Moses har levet sin Ungdom mellem Ægypterne, men sine religiøse Oplevelser har han fra sin egen Stamme. Under hans Førerskab ved Udgangen af Ægypten fødes Israel som Folk. — Vi har to Beretninger derom — en nøgtern og en mirakuløs. Den mirakuløse fortæller os, hvilken stor og omfattende Betydning det har haft for Folket — og det er Moses' Storhed, at denne Begivenhed har kunnet vedblive at leve i Israel.

Man sang: „Udrundne er de gamle Dage".

Efter en kort Pavse talte Forstander Terkelsen fra Ry Højskole om Betydningen af at være Menneske — at leve ud af sin Sjæls inderste, saa man under andre samme Ret, som man selv vil have. Taleren belyste det ud fra Historien og Digtekunsten.

Han sluttede med at citere Grundtvigs smukke Sang: „Et jævnt og muntert virksomt Liv paa Jord", som bagefter blev sunget af hele Forsamlingen.

Forstander Aage Jensen takkede Therkelsen og var glad ved at høre denne Tone fra ham som fra saa mange andre i de unge Højskolemænds Lejr.

Kl. 8 Aften samledes man atter i Gymnastiksalen, hvor Forstander Winther igen førte Ordet. Denne Gang talte han om folkelig Andagtsfølelse — om at vi trods vor Forskellighed maatte sande med Blicher, at Fynbo, Jyde og Sjællandsfar til et Folk dog alle hører, at vi, skønt forskellige i vor politiske Opfattelse, dog har noget fælles Dansk, som vi maa samles om — Nordmændene kan trods deres politiske Skillelinjer alle samles og fejre 17. Maj. Vi maa for Ungdommens Skyld se at faa noget lignende. Vi bruger vor folkelige Festdag — Grundlovsdagen — til politiske Taler og Karusselture. Vi maa se at faa noget af det samme frem som Himmelbjergfesterne og Skamlingsbankemøderne — noget, der i folkelig Forstand kan stemme til Andagt og Ærbødighed, noget, der kan lære os at forstaa Blicher, naar han siger: Unge Danske, træd ærbødig ind mellem disse danske Høje.

Man sang: „Hil dig, vor Fane", hvorpaa Aage Jensen takkede Forstander Winther for hans to Foredrag — og udtalte, at Forstander Winther i sit sidste Foredrag saa fuldstændig havde tolket hans Opfattelse. Tak for det folkelige Vidnesbyrd.

3. Dag.

Hadsten Højskoles Efteraarsmøde fortsattes i Lørdags.

Kl. 10 samledes man i Skolens Foredragssal. Efter Morgenandagten talte Forstander Aage Jensen ud fra Erich Maria Remarques Bog: Intet nyt fra Vestfronten.

Forstanderen pegede paa, at vi har megen anden og mindst lige saa værdifuld Literatur om Verdenskrigen. Forfatteren siger, at Bogen ikke skal være en Bekendelse, heller ikke en Anklage, men en Beretning om de, der fik deres Liv ødelagt af Verdenskrigen — saa de tilsidst ikke har andet end — Troen paa Krigen.

Franskmanden Poul Reynal har i „Graven under Triumfbuen" givet en gribende Skildring af, hvad Verdenskrigen har bevirket i det menneskelige Liv. Hans Bog er en Forkyndelse af, at de, der gik i Krigen, har været udvalgte til at udstaa endeløse Lidelser, som aldrig skal gentages. Ogsaa i Danskeren Johannes Reiffs Bog: „Gennem Skyttegrave" faar vi et levende Vidnesbyrd om, at de, som virkelig har oplevet deres egen Menneskelighed, kan gaa gennem tunge Dage og megen Fornedrelse uden at gaa til Grunde.

Vi vil kæmpe mod Krig — hade og afsky Krig, men vi vil have Lov

at forkynde, at Menneskeligheden kan reddes gennem det altsammen, naar Mennesker har aandelige Værdier at leve paa.

Man sang: Lær mig, Nattens Stjerne.

Kl. 3 fortsattes Mødet i Gymnastiksalen; nu var Folketingsmand, Pastor Povlsen kommet tilstede som Taler.

Han var lige kommen hjem fra Folkeforbundsmødet i Genève, og hans Tale blev et uforglemmeligt Førstehaandsindtryk fra „Folkenes Rigsdag". Først gav han os Rammerne om dette betydelige Møde og skildrede levende Byen ved Genfersøen. Dernæst førte han os ind i Folkeforsamlingens Mødesal, hvor Folk fra alle Jordens Egne var mødt frem — var blevet Naboer. Og her præsenterede han os for „de tre store", Mac Donald, Briand og Stresemann. Mac Donald smuk og straalende veltalende — en Mand, der forstod at rive Folk med sig og faa dem til at interessere sig for det, han talte om. Og vi blev stillet over for den lille, ubetydelig udseende Briand, men der var Kraft og Indhold i hans Tale. Han havde svært ved at tale klart om Afrustning. Hans Indsats var Kravet om økonomisk Afrustning og Sindets Afrustning, og han vendte sig med en glødende Appel til Ungdommen og til Kvinderne. Til sidst blev vi stillet overfor Stresemann, en syg og næsten opslidt Mand, men en Mand, der talte dybere og mere gribende end de to foregaaende; ogsaa han vendte sig til Ungdommen. — En Ungdom med gode Idealer — det er Fremtiden.

Endelig udtalte Pastor Povlsen som sin Overbevisning, at der i Folkeforbundet gøres et stort og velsignelsesrigt Arbejde for Verdensfreden.

Efter en Pavse talte Lærer Christensen. Der var en Tid — før Menneskene lærte Naturlovene at kende — da de i alt, hvad der skete, saa Skæbne og Tilskikkelse. Men Kendskabet til Naturlovene er gaaet frem med Stormskridt. Saa var der en Tid, det gik Menneskene til Hovedet; man troede virkelig, at nu var der ikke mere noget, som ikke kunde forklares ud fra Naturlovene. Det var i Dawinismens Guldalder, da det næsten var en Skam at kalde sig Kristen.

Heldigvis er det nu blevet anderledes. Videnskaben har opdaget sin Begrænsning. Videnskabens Standpunkt i vore Dage er maaske tydeligst udtrykt af den danske Fysiker Niels Bohr: „Naar vi véd, hvor lidt vi véd, saa taler vi varsomt om store Problemer." — Videnskaben er ikke mere nogen Hindring for Kristendommen.

Om Aftenen talte Lærer Bang, Ollerup Gymnastikhøjskole, smukt og inderligt om Barnet i Mennesket, der kan føre det frelst over alle Farer og til Gud.

4. Dag.

Sidste Dag af Hadsten Højskoles Efteraarsmøde bragte tre gode Foredrag.

Mødet begyndte Kl. 3. Efter Sangen: Nu titter til hinanden de fagre Blomster smaa, talte Folketingsmand, Pastor Povlsen ud fra Lignelsen om den utro Husholder.

Det er vel nok en af de vanskeligste Lignelser, Vorherre Jesus har givet os — men vi skal sikkert ikke hefte os ved de enkelte Træk, men se paa Helheden. Vi er Guds Husholdere paa Jorden. Vi skal forvalte og øve ikke øde Guds Kærlighed. Idet Gud sætter os i en bestemt Gerning, siger han: tjen mig, saa jeg kan faa mit med Rente. Ingen af os kan sige, at vi har været tro Tjenere, og at vi har røgtet vor Gerning, som vi skulde.

Vi har sat vor Egenkærlighed i Stedet og ødt Guds Kærlighed.

Vi skal vogte os for at komme til at ligne ham, der gravede Talenterne ned.

Selv om vi ikke nogensinde naar helt at blive Guds Tjenere, vil Gud hjælpe os, saa vi stadig kan være paa Vej derimod. Hjælpen faar vi ad Bønnens Vej.

Vi diskuterer i Tiden saa ivrigt, hvad der er de rigtige Meninger i religiøse Spørgsmaal. Gud har aldrig spurgt om Meninger, han har ikke sagt andet end: kom og se — og vi saa hans Herlighed, siger Apostelen Johannes. Der er ikke noget mere ukristeligt end at kræve en bestemt Opfattelse for at kunne bede til Gud. Vorherre Jesus hører selv det svageste Suk fra en søgende Menneskesjæl.

Kl. 4,45 talte Lærer P. Bang, Ollerup. Lærer Bang gav os først en Oversigt over Aandslivets Svingninger herhjemme i Danmark fra 1790 og op til vore Dage og viste os, hvordan Aandslivet havde Grotid — var stærkest og rigest i de økonomisk ringe Dage. Dernæst gik han over til at vise, hvordan meget af Efterkrigstidens Litteratur higer mod høje og store Idealer. Krigsaarene gjorde os mismodige og skilte os fra vore Idealer. Spørgsmaalet Krig og Kristendom rejste sig. En Mand, der dræber en anden, kalder vi en Forbryder, en Morder, men en Mand, der dræber mange og er i en bestemt Dragt — Uniform — kalder vi en Helt — og vi synes, den eneste Vej er at være Militærnægter. — Vi vil forsvare vort Land, men ikke slaa ihjel. Vi vil Inderliggørelse i Danskhed — men ikke Magtpolitik, for vi tror: Aldrig kan et Folk forgaa, der ikke vil det selv.

Ogsaa i det erotiske Spørgsmaal maa vi kæmpe mod alt det, der er lavt og daarligt. Vi vil vende Front mod Fru Thit, Leunbach og Dommer Lindsey. Kammeratægteskabets Raaddenskab maa ikke lægge vor Ungdom øde. Ungdommen har religiøs Trang, men den staar søgende og famlende. De trænger til et Vidnesbyrd fra dem, der har oplevet, hvad et Gudsforhold er. Her kan Højskolen hjælpe de unge ved at angribe Døden selv, ikke Udenværkerne.

Om Aftenen talte Skolens Forstander, Aage Jensen, ud fra et gam-

melt Ord: Verden er som en Bro. Gaa over denne Bro, men byg ikke din Bolig paa den.

Ja, Livet er som en Vandring — vi møder det Gang paa Gang i vore Salmer. Ser vi paa Livet i Vandringsmandens Billede, saa gælder det, at man planlægger Vejen — vælger godt Følgeskab og et godt Maal at stile imod.

Kristendommen viser Vejen til Livet det er den Vej, vi maa vælge. Vi maa søge Selskab — for at faa Kræfter til at gaa Vejen. Ensomhed er Livets Nød — ingen Steder finder vi bedre Selskab end i Menigheden — men dybest og inderligst i Naademidlerne: Daab og Nadver.

Vi længes og drages alle mod at blive lykkelige — men Lykke det er at naa ind til Gud.

Forstanderen sluttede Mødet med Tak til de, der havde ført Ordet, og rettede tillige en Tak til Mødedeltagerne, der netop ved at komme og tage imod, havde hjulpet til at gøre Mødet indholdsrigt.

Igennem de forskellige Begivenheder smaa og store, som jeg har fortalt om, har jeg prøvet at tegne Aaret, som det har formet sig — og jeg kan vist med Rette karakterisere dette Aar som Tabets Aar. —

Vi har tabt noget, og det største og tungeste Tab, det maa vi bære selv, det er der ingen, der kan hjælpe os med at bære. Godt for os, at vi midt i dette Tab kan erfare og opleve, hvad der staar i Salmen:

„Den øde Ørk, det vilde Hav,
den haarde Vinterkulde —
den dybe Sorg, den mørke Grav,
de kære under Mulde. —
For alt hos Gud er gode Raad,
til Frydesang han vender Graad
saa let som Vind og Vove."

Det andet Tab, at vi har mistet vor Haandværkerskole, det kan Mennesker, om de da vil, hjælpe os med at bære. Og det kan nok gøres Behov. Vi ligner i dette Øjeblik et Menneske, der har faaet det ene Ben hugget af. Naturligvis kan et Menneske leve, fordi det mister et Ben, men det kan ogsaa forbløde, inden Saaret bliver helet, og en Ting er sikkert, et Menneske, der kun har et Ben, staar aldrig saa fast som den, der har to. Foruden den Svaghed, kommer der anden Svaghed til, noget der vil blive siddende i Sindet og ikke blive let at komme af med.

Vi ved ikke i Dag, hvorledes vor Fremtid vil blive, om vi kan klare vore Forpligtelser, eller om vi som gældbundne skal vandre herfra. — Men vi ved, at vi har værnet om Hadsten Højskole, saa godt som Mennesker kan det.

Er den blevet mindre i Elevtal, er dette ikke vor Skyld, vi har sagt

nej til saa mange Haandværkere, at om vi havde haft dem her, vilde alt have været fyldt. Men vi turde ikke. Vi frygtede for Strid og Ulemper. Der er alligevel noget, der er vigtigere end mange Elever. — Vi har villet holde Højskolens Fane saa højt, som vi har Evner og Kræfter til at løfte den, og skal vi falde, saa faar det være en Trøst, at Mærket bliver staaende.

Der er Ting i Verden, som der ikke kan slaaes af paa, selv om ogsaa de Kaar, man faar ved at holde fast, er usikre og ringe — de vil alligvel gælde de gamle Ord af Martin Luther: „Det er ikke raadeligt at handle mod sin Samvittighed."

Nu har vi en Skole, hvor der kun er Landmænd — og set fra et Skolestandpunkt er det nærmere Idealet end det andet. Vi kan arbejde mere samlet, vi kan bedre skabe et Hjem for disse Elever, om vi da kan faa Arbejdsro, og vi kan i det hele komme tættere ind paa Livet af disse Mennesker og faa Lov at opleve mange rige Stunder, men vi kan ikke præstere de Udbetalinger i Skolen, som vi skal. Og da jeg i Øjeblikket ikke ved nogen Ordning, kan jeg ikke sige andet, end at det er en uvis Fremtid, vi gaar i Møde.

Som jeg i tidligere Aar har betonet, at jeg helst vilde have min Dagbog opfattet som et Brev til gamle Elever, er der i Aar stærkere Grunde til at betone dette. Hvad jeg har skrevet udover den almindelige Beretning, vil jo kun helt forstaas af den, der kender Forholdene her. Det vilde have været bedre, om jeg kunde have skrevet, som jeg plejer; men andre Mennesker har villet det anderledes.

Jeg vil saa gerne have Lov til at sende vor Hilsen og Tak ud til alle, som har hjulpet os med Arbejdet. Vi har haft gode Medhjælpere, og det betyder alligevel saa meget. Vi siger, saa inderlig vi kan, Gud Tak for at vi atter et Aar har faaet Lov at leve sammen og at tjene og hjælpe dansk Ungdom.

Saa beder vi gamle Elever nær og fjern sammen med Venner af denne Skole og af os, der lever her, modtage vor kærligste Hilsen.

Ingeborg og Aage Jensen.

Lærerkræfterne

er i Aar foruden de gamle Medhjælpere Sigurd Brandt Hansen fra Vejstrup, der er kommen hertil nu til November, da Andreas Nissen er rejst over til sin Broder i Autralien. Af den gamle Lærerstab er J. L. Christensen, Stig B. Skole, Bendix Møller og Konsulent H. Holm i Virksomhed ved det daglige Arbejde.

Næste Elevmøde

afholdes Lørdag 28. og Søndag 29. Juni 1930. Liggende Gæster maa helst melde deres Ankomst. Send et Brevkort. Velkommen.

Efteraarsmødet

vil blive afholdt Søndag 21., Mandag 22. og Tirsdag 23. Septbr. 1930.

Amtsunderstøttelse

til Højskoleophold skal søges: For Piger til Sommerskolen inden 1. Januar. For Karle inden 1. Juli.

Hadsten-Bogen.

Klager over Forsendelsen maa sendes til Højskolelærer J. L. Christensen, Hadsten. Mangelfulde Adresser er ofte Aarsagen til, at Bogen udebliver eller gaar tilbage.

ELEVFORENINGENS REGNSKAB
1928—29

INDTÆGT:

Overført Saldo	Kr.	632,59
Indkommet Kontingent	-	1562,00
	Kr.	2194,59

UDGIFT:

Annoncer om Elevmødet	Kr.	27,90
Understøttelse	-	160,00
Aarsskriftets Trykning	-	698,35
Aarsskriftets Forsendelse	-	487,40
Sekretærens Løn	-	100,00
Julegave til Postbudet	-	10,00
Ialt Udgift	Kr.	1483,65
Saldo	-	710,94
	Kr.	2194,59

Regnskabet gennemset og fundet rigtigt.

Hadsten, den 25. Juni 1929.

P. Lauridsen. *Margrethe Dyhr.*

INDHOLD

Side

Aage Jensen: Hvad holder et Folk i Live 3
E. Bjørnbak: Hjerterne i det danske Vaaben..... 11
Stig B. Skole: Den gamle og den nye Slægt..... 16
J. L. Christensen: En Julehilsen 27
Ved Aages Begravelse 26. Februar. (Med Billede) . 29
Af Skolens Dagbog. (Med 8 Billeder) 33
Elevforeningens Regnskab..... 61

HADSTEN HAANDVÆRKERHØJSKOLE

Naar der i denne Vinter ikke er Undervisning for Haandværkere paa Højskolen i Hadsten, har det sin egen Historie, og jeg skal i korte Linjer tegne Udviklingen i denne Sag.

Jeg maa dog bemærke, at der før min Tid er foregaaet noget, som jeg ikke kan blive klog paa. Jeg maa derfor nøjes med at berette om de Kendsgerninger, som jeg har mødt. Da jeg i 1925 overtog Skolen her til en Købesum af 85000 Kr. + 4000 Kr., som jeg maatte gaa ind paa at betale paa den Maade, at jeg maatte tage Kreditforeningsgælden til dens fulde Paalydende, men i Købesummen blev den kun beregnet med den Sum, hvortil den ved de almindelige Afdrag var nedbragt — da var det naturligvis under Forudsætningen af, at Skolen kunde drives som hidtil. Ikke et eneste Øjeblik forestillede jeg mig, at der i Løbet af 4 Aar kunde laves en hel anden Skole her ved Siden af, og at der egentlig havde været arbejdet for denne Skole siden 1922.

Der var ingen, der klarede dette Forhold over for mig, tvertimod ved forskellige Lejligheder blev det endogsaa betonet, at alt skulde forblive uforandret.

Jeg var vidende om, at den Bygning, som i Almindelighed kaldtes Haandværkerskolen, ikke var min, den ejedes paa dette Tidspunkt af Pastor Vedde og Bygmester A. J. Jensen, men jeg tænkte ikke paa, at de vilde og kunde bruge deres Ejendomsret til at paaføre Højskolen en Tilstand som den nuværende, hvor Haandværkerundervisningen ved Hadsten Højskole er ophørt.

Hvorledes Vedde og A. J. Jensen har ordnet deres Sager, ved jeg grumme lidt om, jeg maa holde mig til, hvad der offentligt foreligger om denne Sag, og dette Forhold kan ret kort udtrykkes saaledes: Vedde overdrager sin Part af den røde Bygning til A. J. Jensen, og sidstnævnte videresolgte den da til Foreningen „Den jydske Haandværkerskole". Denne Forening, der var blevet stiftet med den Opgave for Øje at bygge en selvstændig Haandværkerskole et eller andet Sted i Jylland, havde ikke faaet særlig mange Midler at raade over, og i en Erklæring, udsendt af Formanden, J. Lassen, Linde, hedder det, „at det ikke har været muligt at fremskaffe den nødvendige Kapital". „For at Sagen imidlertid ikke skulde strande, er der nu truffet en Overenskomst med Haandværkerskolen i Hadsten, saaledes at Foreningen har købt Halvdelen af ovennævnte Skole for en Pris af 25,000 Kr. . ."

Saaledes erfarede jeg, at „Den jydske Haandværkerskole" var anbragt i Hadsten, — og da A. J. Jensen spurgte mig om min Mening, sagde jeg klart og tydeligt: „Skal jeg drive Skole, vil jeg ikke have med en Bestyrelse at gøre." A. J. Jensen forsikrede mig om, at den nye Tilstand ikke vilde ændre noget ved Forholdene her, det var jo nærmest en Formsag, saa Æren kunde reddes for den utrættelige Bestyrelse.

I Løbet af Sommeren 1927 mødte jeg forskellige Rygter om den paatænkte Skole, men hver Gang jeg talte med A. J. Jensen, slog han det hen, og jeg stolede paa hans Ord. —

Der blev, hvad jeg erfarede, holdt forskellige Møder om Sagen, men først en Søndag i Decbr. 1927 fik jeg Lejlighed til at komme til Stede ved et af disse Møder.

Med en vis Undren hørte jeg Skoleplanerne blive udviklet, og jeg fandt mig foranlediget til at bemærke, at saafremt der var tænkt paa en selvstændig Skole med egen Husholdning og Elevhjem, saa vilde jeg ikke have med en saadan Skole at gøre; og saa maatte jeg indrette mig paa

en anden Maade, saa de Elever, der kom med Amtsunderstøttelse og vilde paa Højskole, kunde faa en faglig Undervisning, om de ønskede det. — Over for denne min Bemærkning blev der sagt, at det var ikke Meningen at forandre noget. Det skulde gaa som hidtil.

Jeg var naiv nok til at slaa mig til Taals med denne Forsikring, desværre for mig. I Sommeren 1928 klaredes Sagen saa vidt, at jeg forstod, at Bestyrelsen for „Den jydske Haandværkerskole" kun havde Interesse for et Samarbejde, saa længe den trængte dertil, men naar det Øjeblik kom, hvor det vilde have sine Fordele at være alene, saa kunde vi passe os selv. Man dristede sig endogsaa til at hævde, at naar nu D. j. H. var en fuldbyrdet Kendsgerning, saa kunde der ikke være Haandværkerafdeling ved Hadsten Højskole. Det var ikke de bedste Forudsætninger for et fremtidigt Samarbejde. Hos Handelsministeriet havde Bestyrelsen for D. j. H. opnaaet, at en Bevilling, som i sin Tid var givet til Mesterforeningen i Randers Amt, gaaende ud paa, at Foreningens Lærlinge kunde faa Understøttelse til et 3 Mdrs. Ophold paa Skolen, nu blev udvidet til 5 Mdr. og gældende, saa vidt jeg ved, for hele Landet. At det har kunnet lade sig gøre, er en af de gaadefulde Sider i denne Sag og kan vist kun forklares ud fra den Opfattelse, at man har bibragt Ministeriet det Indtryk, at der ikke længere var nogen Haandværkerafdeling ved Hadsten Højskole. I en Beretning udsendt af D. j. H. findes der nemlig en Opgørelse over Haandværkerundervisningen i Hadsten, og der regnes der stadig med den falske og urigtige Paastand, at Haandværkerafdelingen i 1922 var blevet udskilt fra Højskolen.

Jeg stod nu over for den Tilstand, at her var en hel ny Skole i Hadsten, — og jeg gik for min egen Skyld og for Højskolens Skyld ind i et Samarbejde med den, saa udadtil skete der ingen Forandring. —

Men det Samarbejde, der begyndte 1928, blev af en saadan Art, at jeg nærmere vil karakterisere det som et Modarbejde mod Hadsten Højskole. Om det er fornødent,

skal jeg nok godtgøre Rigtigheden af denne Paastand. Forholdet indvirkede paa Eleverne og paa os personlig, det var ikke til at have med at gøre under denne Form. Da vi sluttede Vinterskolen, var jeg klar over, at der maatte en anden Ordning til —, og det blev jeg bestyrket i, da jeg ved et Tilfælde kom i Besiddelse af en Beretning, som var blevet udsendt af Bestyrelsen for D. j. H. — Skønt jeg var i Samarbejde med nævnte Skole, havde man ikke tilstillet mig denne Beretning. Nu jeg har læst den, forstaar jeg bedre, hvorfor jeg ikke har faaet Beretningen.

Jeg ser i Beretningen, at man uden videre regner Højskolens Elever for Elever paa D. j. H. —, man opstiller et Regnskab over Elevtimer, som om der overhovedet ikke var noget, der hed Haandværkerafdeling ved Hadsten Højskole —, og til sidst staar der paa Side 5 at læse:

„Det er vort Haab, at alle Haandværkerforeninger i Jylland nu vil yde et Bidrag, saa vi til Sommeren kan foretage den nødvendige Udvidelse og til Efteraaret 1929 ikke alene have Plads til flere Elever, men ogsaa have Plads til Økonomien."

Saadan var altsaa Stillingen April 1929 — Samarbejde med Hadsten Højskole og saa stadig uden min Viden undergravende Højskolens Haandværkerafdeling.

En Dag i April d. A. kom dog alle Planerne frem i Lyset. Der blev i „Hadsten Folkeblad" rettet en Opfordring til Beboerne her om at yde Penge til en Udvidelse af D. j. H. Mod denne Henvendelse tog jeg til Genmæle og gjorde opmærksom paa, at D. j. H. betød Ødelæggelse af Højskolens Haandværkerafdeling. Da skriver A. J. Jensen, „at i 1922 blev Haandværkerafdelingen udskilt fra Højskolen" og „jeg har betalt en klækkelig Sum i Afstaaelse". „Til Støtte for ovenstaaende henviser jeg ikke til min Elevprotokol, men til Købekontrakter og Skøde." Dette staar at læse i „Hadsten Folkeblad" for 2. Maj d. A. Jeg henvendte mig saa til Pastor Vedde — hvorledes Vedde og A. J. Jensen har ordnet deres Sager, ved jeg ikke —, og Vedde gav mig i et Brev

Ret til at offentliggøre, at han aldrig har solgt Haandværkerafdelingen til A. J. Jensen. — Yderligere har A. J. Jensen d. 7. Aug d. A. skrevet under paa følgende Erklæring, som jeg har modtaget af Pastor Vedde:

Undertegnede erklærer herved, at jeg sammen med daværende Højskoleforstander for Hadsten Højskole, H. J. Vedde, traf Aftale om et Samarbejde med Hensyn til Undervisningen af Højskolens Haandværkerelever, som kun gældende saa lang Tid, Vedde var Indehaver af Højskolen. Hadsten Højskoles Haandværkerafdeling har jeg aldrig købt, og den tilhører for Eftertiden derefter ikke mig og den jydske Haandværkerskole.

Hadsten, den 7. August 1929. *A. J. Jensen.*

Jeg maa tilstaa, at jeg ikke mere kan begribe, hvorledes Sagerne staar her. Hvorledes kan der skrives i Beretningen fra D. j. H., at i 1922 blev Haandværkerafdelingen udskilt fra Højskolen, i „Hadsten Folkeblad" for 2. Maj, at der er betalt en klækkelig Sum for samme Haandværkerafdeling og givet Skøde paa den, — og saa 7. August denne Erklæring?

Imidlertid var Statens Tilsyn med Haandværkerundervisningen, Professor A. Lütken, blevet interesseret i Sagen, og paa hans Foranledning blev der i København ført Forhandlinger om et Samarbejde under faste og bestemte Former. Den af Professor Lütken foreslaaede Ordning kunde jeg i det væsentlige tiltræde, men den blev pure afvist af Bestyrelsen for D. j. H.

Vi var kommen langt hen paa Sommeren, og vi vidste ikke, om Bestyrelsen for D. j. H. vilde forhandle eller samarbejde; vi maatte tilsidst kræve, at der inden en bestemt Dag forelaa et Svar fra Bestyrelsen.

Den 2. August samledes saa Bestyrelsen. Den indbød ikke mig. Den havde intet at forhandle om. Ved et Bud fik jeg om Aftenen overrakt det Dokument, der skulde bringe os paa bar Bund. Da dette Dokument paa en

tilstrækkelig tydelig Maade vidner om, hvad Bestyrelsen har tænkt sig, skal det aftrykkes her:

„I Henhold til de Forhandlinger, der er ført mellem Dem og „Statens Tilsyn med Haandværkerundervisningen" og med Bestyrelsen for „Den jydske Haandværkerhøjskole", hvor Bestyrelsen for nævnte Haandværkerskole ønskede et Samarbejde med Dem, saaledes at De, eventuelt Lærerne paa Folkehøjskolen, overtog Timer i Historie og andre alm. Højskolefag paa vor Skole, tillader nævnte Bestyrelse sig høfligst at henvende sig til Dem, da denne Sag nu kræver sin Løsning.

Paa Bestyrelsens Vegne tillader undertegnede sig at forespørge, om De, Herr Forstander, er tilbøjelig til at overtage den nævnte Undervisning paa „Den jydske Haandværkerhøjskole" i Hadsten.

Vi undlader ikke at meddele, at Undervisningen ønskes givet i Haandværkerhøjskolens Lokaler efter den af Tilsynet godkendte Undervisnings-Plan, medens Haandværkerhøjskolen paatager sig den faglige Undervisning for Højskolens Haandværkere.

Hver af Skolerne sørger selv for Kosten til deres Elever og Indberetningen til Handelsministeriet bliver efter samme Regel som hidtil.

Vi tilføjer, at Bestyrelsen for „Den jydske Haandværkerhøjskole" gerne ser et saadant Samarbejde mellem de to Skoler, og vi tillader os høfligst snarest belejligt at modtage deres ærede Svar."

Hadsten, den 2. August 1929.

Med megen Agtelse P. B. V.

J. Lassen.

Indholdet af denne Skrivelse er betegnende for hele Stillingen. Højskolen kunde faa en Plads som en Timelærer og derudover intet. Desuden vilde den praktiske Udførelse af denne Arbejdsmaade bringe os i Konflikt med Højskole-

loven, idet de Haandværkere, der vilde besøge Højskolen, efter Loven skal have deres almendannende Undervisning paa Højskolen. Vi vilde faa tre Slags Elever: 1) Landmænd, 2) Haandværkere paa Højskolens Haandværkerafdeling og 3) Elever paa D. j. H.

Det vilde fremkalde forskellige Misforstaaelser, som ikke vilde være heldige. Jeg havde i over to Maaneder ventet at høre fra Bestyrelsen for D. j. H., og nu da Svaret kom næsten fremtvunget, saa var vi med det samme paa bar Bund. — Her var ikke noget som helst af det, Prof. Lütken mente, var nødvendigt, naar der skulde være Samarbejde, og jeg kunde derfor allerede den 5. August afsende følgende Svar:

„I Besvarelsen af den fra Bestyrelsen for D. j. H. af 2. August modtagne Forespørgsel, skal jeg kort udtrykke min Stilling.

En Højskole er jo ikke alene et Navn, men et Liv knyttet til et Hjem og de Mennesker, som der arbejder baade i Skole og Hjem, og den Indflydelse, man kan øve paa Eleverne udenfor det egentlige Skolearbejde, er som oftest større end den, man kan øve i selve Skolearbejdet. Dette Synspunkt er for mig afgørende. Ordningen i Hadsten har ikke været ideel, men den foreslaaede Ordning vil gøre Forholdene endnu vanskeligere, og da den tillige vil bringe forskellige Gnidninger med Højskoleloven foruden de Gnidninger, der ellers kan komme, tør jeg ikke indlade mig paa noget Samarbejde paa de angivne Betingelser.

De opgivne Betingelser indeholder intet af det, Professor Lütken mente skulde til for et Samarbejde, og de vil, saavidt jeg kan se, give Anledning til Splittelse mellem Eleverne, idet Højskolens Haandværkere skal (ifølge Højskoleloven) have deres Undervisning sammen med Højskolens øvrige Elever.

Da Ordningen med denne Forøgelse af Timerne ogsaa vil medføre forøgede Udgifter for mit Vedkommende, uden

at jeg kan se, hvor jeg kan faa disse dækkede, er det yderligere en Grund mere til at nære Betænkeligheder ved at tiltræde den.

Endelig vil jeg fremhæve, at da Højskolens Haandværkerafdeling opløses gennem et saadant Samarbejde og maaske allerede er opløst ved, at man har anbragt D. j. H. ved Siden af Højskolen, er det næsten overmenneskeligt, at jeg skulde give Penge for dens fuldstændige Udslettelse.

Ærbødigst

Aage Jensen.

Dermed er al Forhandling ophørt, og nu har vi maattet sige nej til ca. 30 Elever, der vilde have været her i Vinter. Jeg kunde ikke paa dette sene Tidspunkt finde en Mand, som jeg mente kunde lede Haandværkerundervisningen. Det er med Vemod, jeg tænker paa den skete Udvikling. Jeg synes, jeg er blevet ført ud i noget, jeg skulde være forskaanet for, om man havde været helt aaben for mig, da jeg købte Skolen i 1925.

Den triste Kendsgerning har vi daglig for Øje, og de Mennesker, der anbragte „Den jydske Haandværkerskole" lige udenfor vore Døre, har Ansvaret for, at Hadsten Højskoles Haandværkerafdeling maatte nedlægges.

Hvem den mest skyldige er i denne Sag, er vist ikke nemt at udrede, — og det hjælper jo heller ikke stort at faa det vide, — men det er os, der maa lide derunder, — og det er os, der maa betale Gildet.

Jeg har skrevet dette Bidrag til Hadsten Højskoles Historie saa nøgternt, som det har været mig muligt, men jeg har ikke villet skjule, at man i denne Sag har misbrugt baade min Skole og min Tillid.

AAGE JENSEN

Konrad Jørgensens Bogtrykkeri i Kolding

HADSTEN BOGEN

1930

HADSTEN HØJSKOLES ELEVFORENING

· *AARSSKRIFT* ·

IND UNDER JUL

Mennesker har vænnet sig til den Opfattelse, der saa hyppigt møder os, at Julen er Børnenes Fest. Ja, man siger jo endogsaa med en Forandring af et Ordsprog: „Det er godt at være Barn om Julen". Nu kan der være delte Meninger om, hvorvidt Julen er Børnenes Fest, jeg for min Del tror det ikke, men der kan ikke være delte Meninger om, at Udtrykket: „Det er godt at være Barn om Julen", er en fuldstændig Ændring af et oprindeligt Ordsprog, der lyder saadan: „Det er godt at være Barn i Fasten, Præst om Paasken, Føl i Høsten og Bonde i Julen". Noget nærmere om Betydningen af dette Ordsprog skal jeg ikke udvikle, kun standse ved det sidste Led „Bonde i Julen". At det er godt at være Bonde i Julen, er noget helt andet end at være Barn om Julen. — I det rent ydre Liv ligger det, der klarer, hvorfor det er godt at være Bonde om Julen. Paa denne Aarstid er Markarbejdet færdigt, Høsten er i Hus, og Bonden kan standse et Øjeblik og dvæle i den Stilhed, der gør Hjertet godt. Men naar Bonden har det saadan, hænger det mange Gange sammen med,

at hos ham, er i alle Tilfælde de ydre Rammer om et Hjem til Stede.

Og et Hjem, noget hjemligt, skal der til, om Livet skal bevares. Det er ikke let at forberede sig til Julen, naar der slet ingen Ting er af disse ydre Rammer.

„December er Aarets mørke Ende,
haard, hvor kun lidt er at bide og brænde."

Disse Linier fra et gammelt Rim om Aarets Maaneder trænger ikke til nogen Forklaring, saa simpel og enkelt peger de paa den Kendsgerning, hvor svært det kan være for Mennesker, der lever i Savn, ja, de ligefrem henvender sig til Mennesker, og paa ligefrem Vis siger: „Det er en af dine og mine Opgaver, at vi paa vor Vis og med vore Evner og Kræfter hjælper til, at der selv i Fattigmands usle Skjul med December kan komme lidt Orden i de ydre Rammer, i fattige og forkomne Menneskers Liv".

Jeg ved jo nok, at den Tankegang er i Strid med Nutidens sociale Syn. Nu hedder det: „Ikke Barmhjertighed, men Retfærdighed". Det kan lyde som rigtigt og er det rimeligvis, naar Mennesker ikke forveksler Retfærdigheden med Magtbegærligheden, men rent bortset derfra, saa er det nu ikke helt lige til at faa et hungrende og savnende Menneske til at forstaa, at det ikke kan faa sin Sult stillet og de haardeste Savn afhjulpet, før Retfærdigheden kommer.

Den menneskelige Retfærdighed er tit noget løjerligt noget. Den er en Slags Markedsvare, der tilbydes i stor Mængde. Se nu Politikerne, de har en Masse Former for Retfærdighed — lige fra Retfærdighed i Skattesager, hvor de i Kraft af deres Magt tager, hvad de ønsker, til Retfærdighed i Understøttelse, hvor der gives Understøttelser. Det er en Retfærdighed, der udøves med andre Menneskers Ejendom og for andre Menneskers Penge. Jeg maa tilstaa, jeg venter mig ikke en hel Del af den Retfærdighed, jeg venter mig mere af Barmhjertigheden, og det, den udspringer af, Kærligheden. Kan hænde sig, der er gaaet meget tabt

ved at tage Ansvaret for de syge, de fattige, og de paa anden Maade ilde stedte bort fra Mennesker og lægge det paa det upersonlige Samfund. Vi har alle i Tilfælde lavet det saadan, at Mennesker forholdsvis lettere affinder sig med den Tilstand, der er i Verden, end de vilde gøre, om det mere personlige Ansvar mødte dem. Nu drøftes paa parlamentarisk Vis alt, hvad der skal gøres for „dem paa Skyggesiden", — og det er ikke saa vanskeligt at være „retfærdig" for andres Penge. Jeg synes derfor, det er godt, at Mennesker i Aarets mørke Ende kan gribes af andres Nød og med Barmhjertighedens Lys prøve paa at lyse lidt op i Mørket, der er om os. Men her gælder Jesu Ord om at være barmhjertige med Barmhjertighed.

Det er godt for Mennesker at have de ydre Rammer i Orden, naar de skal holde Jul, derfor er det godt at være Bonde om Julen. Men Ordsproget sigter sikkert videre, sigter til dette: Bonden er en boende, og derfor har han da for det meste et Hjem.

Der er mange, der ikke véd, hvad et Hjem er, som ved et Hjem blot forstaar et Hus, hvori de bor. Men saa let slipper vi ikke til et Hjem. Hus og Samliv er et, men Hjem og Hjemliv noget andet. Det første kan skaffes for Penge og kan indrettes efter Forholdene, om der er mange eller faa Penge. Det andet, der dækkes af det lille Ord „Hjem", kan kun leves, aldrig købes, aldrig tages, men kun opleves dér, hvor Sind og Vilje er indstillet paa, at det skal blive Virkelighed.

Det er derfor en farlig Narresut at stikke ud til Mennesker, naar man i vore Dage vil indbilde dem, at Ægteskabet er noget forældet og overflødigt, naar det hedder „til Kamp mod Ægteskabets Tvang". Lad der klæbe sig mange Fejl og Mangler ved en Mands og Kvindes Samliv. Det er dog alligevel den eneste Form, der i sig ejer Betingelser for at kunne bruges, hvor Mennesker vil danne et Hjem. Alt det andet, ligegyldigt hvad for fine Navne, der bruges om det, er alligevel kun Udtryk for et erotisk

Liv eller en ligefrem Svækkelse i almenmenneskelige Begreber. Og aldrig i Verden har disse Former, hvor Mennesker kom sammen, og hvor det, som de gamle kaldte „Kødets Lyst", var det afgørende, været i Stand til bære et Hjem. Der blev maaske et Samliv en flygtig Tid, men det blev aldrig et Hjem.

Skulde en og anden være i Tvivl om, hvad et Hjem er og længes efter at møde et Vidnesbyrd derom, saa kunde jeg godt nævne Mennesker, jeg kender, og sige: „Se paa disse Mennesker, af deres Samliv, i deres Hus er der blevet Hjem". Men jeg kan ogsaa nævne Bøger, hvori Digteren vidner om det samme, hvor Digteren ud af og gennem sin Menneskeskildring skaber et Hjem. Det sker kun, hvor Digteren selv ved, hvad det er; men naar det sker i Bogens Form, saa har det den Fordel, at hvert Menneske, der kan læse, ogsaa kan møde det.

I Fjor til Jul udsendte den norske Forfatter Johan Bojer en Bog „Folk ved Sjøen". I denne Bog er der fortalt og vidnet om, hvad et Hjem er. Der ved Sjøen ligger Husmandsstedet Flata. Jorden er stenet, Husene er fattige, „Væggene er hærget af mange Vinterstorme". Huset selv er „sammensunket under Tørvtaget". Men her er et Hjem. Manden Pål og Mor Lisbet har dannet det. „Pål var liten og hjulbent, snar til å rase, og snar til å få Øjnene i Vand. Han var blevet skrutrygget af at ro paa Sjøen og bære og trille paa Landjorden". „Han var en Støver til Arbejd, når andre satte ham til, men kunde aldrig finne paa noget sjøl". Derfor er det i det rent ydre bare Fattigdom, derfor er Husene sunket sammen om ham, og han kunde ikke rette det. Dørene havde ikke Hængsler, og paa Loftet føg Sneen ind i Sengene om Vinteren. Alt synes Ynk og Nød. Livet gaar ubarmhjertigt hen over disse Mennesker og deres Børn. Midt i alt dette er Mor Lisbet. „Når Mor Lisbet kom gående, høg og knoklet, da så hun så hjælpeløs ut, og likevel så forunderlig rolig." Mangen en Vinterstorm havde hun staaet i, men det havde ikke bøjet hende, det

havde bare gjort hende mere „værslit“. Hun havde en Gutt før hun blev gift, og nu var han voksen og tjente i Byen, men han, den rige Gaardmandssøn, „som førte hende i Ulykke, han giftede sig straks efter med en anden.“ — Der kom tunge Aar. Mor Lisbet var paa Flata, og mangen Gang maatte hun gemme sig i Udhuset, naar han Pål raste paa det værste. Vorherre er underlig.

Da vi lærer Mor Lisbet at kende, bliver hendes ældste Datter Anne gift med Peder Norset; stor Karl er han, og stort lever han. — Fallittenspiller bliver han og sidder tilsidst i den bundløse, haabløse Fattigdom. Mor Lisbets Trængsler er mange.

Vi træffer hende Mor Lisbet i Livets mangeartede Oplevelser. Ved den ældste Søns Sygeleje, hvor Liv og Død kæmper. I tre Dage og Nætter vaager hun, og da han omsider slaar Øjnene op og siger: „Mor, jeg har vidst, at du var her“. Saa er der Udfrielse i dette.

Pål og Lisbet er gaaet i Kaution for deres Svigersøn, Peder Norset, og en Dag maa de sælge den bedste Ko for at betale. — De plukkes og ribbes, men Hjemmet har de. Hjertelaget bevares. I en Stormnat redder de en Skipper og hans Dreng fra Døden, men da han vil betale for deres Daad og for sit eget Liv, vil de ikke tage Skipperens fattige Penge.

Er der da ingen Mening i det, der sker?

Ja ikke saa sært hun spørger. Meningen finder hun der, hvor hun kan gaa til dem, der endnu er ringere end hende; at hun kan det, gør hende velstaaende. „*Se nedad!*“ lyder det gennem hendes Liv. Der er ogsaa Visdom deri. Mennesker ser saa ofte efter alle dem, der tilsyneladende har det bedre, end de selv har det, men overser eller lægger overhovedet ikke Mærke til alle dem, der har det ringere. Mor Lisbet lægger Mærke til dem. Derfor kan hun midt i sin Fattigdom vandre afsted til sin Datter Anne. Da Anne, siddende i en ussel Hytte, er blevet plyndret for alt gennem Mandens gale Streger, da gaar Mor Lisbet ad Landevejen

med, hvad hun har kunnet skrabe sammen i sit eget fattige Hus, og det er endda ikke saa lidt. Paa Landevejen er der god Tid til at fundere over et og andet. De kommer, disse mange Tanker: „Det tungeste er dog ikke det, du bærer paa Ryggen, for da kan du sætte dig og hvile, og en Gang naar du vel frem. Det er værre med det, som tynger paa Sindet, især hvis en Del af det er din egen Skyld. Da nytter det ikke at hvile, og da naar du kanske aldrig frem. En Byrde paa Ryggen kan føles som et Gode, som en anden sender dig afsted med, det hænder, han bruger et syndigt Menneske dertil.“ Og i Dag synes Mor Lisbet, „at det tross alt er sjølve Jula, hun har faatt på Ryggen, og den skal hun bære op til en, som kanskje ellers ingen Jul vil få“.

Den, der har et Hjem, kan bære Julen til saadant et stakkels Menneske, der ellers ingen Jul vil faa. Hvad er al Tale om Retfærdighed mod dette simple, enkelte? Her er et Menneske, der bygger Verden op. Denne lille Kone, der slider sig af Sted, hun bærer jo hele sin lille Verdens Synder. Ikke at undres over, hun bliver træt, men det er, naar Trætheden rigtig melder sig, at Øjnene rigtig bliver klartseende over for ens egne Synder. „De trækker op som mørke Skylag, de larmer omkring som Krager og Ravne.“ „Du bli'r saa værgeløs, og de stimer tættere sammen om dig i Mørket, og saa begynder de at vidne og vidne. — Spørg, om det bliver tungt at bære.“ Endda er det slet ikke Slutningen.

Mor Lisbet maa give Styret fra sig i sit Hus. En Svigerdatter kommer derind, og Ungdommen skal have sin Ret, en gammel Kones Ydmygelser betyder saa lidt under disse Forhold. Mor Lisbet maa følge Pål paa Kirkegaarden, han raser ikke mere, han synger ikke Salmer, og ingen Taarer hænger i Øjnenes Kroge — og en Dag maa hun tage mod sin ældste Søn som en hjælpeløs Stakkel, der blot beder om Naade og Barmhjertighed.

Hvad maa en Mor ikke? Og hvorfor?

„Det er laget så, at en Mor lyt bære Byrder for Ungen sin, og likevel blir det ikke lettere for den. Men hvorfor, o Herre, skal hu Anne ha det slik, hun som var saa god, som Dagen er lang?"

Mor Lisbet kan ligge ved Aftenstid med alle disse Tanker. Aftenbønnen stopper op for hende, endda hun ligger med Hænderne foldede. Men der kommer saa underlige Tanker igen. Hun tør ikke slippe dem frem, og alligevel bliver hun liggende og stirrer paa dem: Er der nogen Mening i det hele? Sæt, om der ikke er det?

Mor Lisbet tør ikke slippe Vorherre. Skulde hun slippe Taget i ham og slutte med at tro, synes hun, at alt omkring hende maa ramle over Ende.

Gud er en naadig Gud. Han tager den gamle Kone som en Fader sit Barn, han taler til hende, og hun hører — Mor Lisbet trøstes, hun har Kræfter endnu. — Hun takker Vorherre, fordi han er saa miskundelig god. Hun leder frem mer og mer at takke ham for. Vist er der en uendelig Mængde at takke for.

„Det er som hun ligger her og løfter Gud ind i større og højere Himle, hendes egne Synder bliver uden Grænser, men hans Miskundhed skinner fra Morgenrøden og ud til det yderste Hav. Og da hun slutter med „Fadervor", er det i en Sindstilstand, saa det gamle Ansigt med de lukkede Øjne skinner og skinner."

Se, denne lille Verden, Mor Lisbet lever i, er et Hjem, et Sted med tusinde Haab og Savn. Dér bæres hun, dér rejses hun efter sine Nederlag. Tung og træls kan Livet være, men er der et Hjem, saa er der dog et Sted, hvor Mennesket kan rejses efter Fald og Nederlag.

Hvor mange er der ikke, som har erfaret det?

Og er der mon nogen Tid af Aaret, hvor Mennesket drages mod dette Hjem, som det drages „ind under Jul".

De fleste af os kender dertil, og vi kan faa nok af Vidnesbyrd derom. I „Ungdommens Julebog" blev der for et

Par Aar siden fortalt om en ung Pige, der var ude at tjene og var hos nogle Folk, der ikke holdt Jul.

Saa da Julen kom, skriver hun: „Da savnede jeg mine Søskende derhjemme. Her havde vi ikke Juletræ. Hvad, der var jo ingen Børn, og de voksne brød sig ikke derom." Hun maatte ned i Haven, tog en Enebærgren og satte den i en Urtepotte, og med sin Salmebog foran sig holdt hun sin Jul i Længslen efter dem derhjemme.

Et andet Sted møder jeg en Skildring af en københavnsk Arbejder, der en Juleaften ikke vidste, hvad han skulde gøre ved sig selv, og saa slipper han ved et Tilfælde ind i en Kirke. Der er Mennesker, Lys og Varme. Sangen, Stemningen, det altsammen griber ham, og da han ud paa Aftenen sidder paa sit Kammer, tager han sin Moders Billede frem, tørrer Støvet af det og gaar paa Rejse mod Hjemmet. Han faar fat i hendes Bibel; den var slidt, men det var ikke ham, der havde slidt den. „Til Niels fra din Moder, der altid bad for dig", læser han, og saa begynder det at dukke op alt, hvad der knytter sig til Hjemmet. Nu kan han holde Jul.

I en Samling Fortællinger om Danske i Amerika, skrevet af Forfatteren Carl Hansen, findes en Skildring med Titlen „Niels Husar". Det er en Fortælling om en Dansker, der blev ene ude i Verden, blev bitter, blev ilde stedt, vel nok mest ved egen Skyld. „Niels Husar" blev gammel og kunde ikke forsørge sig selv. En Jul, som han sad pint og plaget af sin selvforskyldte Ensomhed, blev han af Smeden indbudt til Juleaften. Og han kommer. Træet blev tændt. „De tog hinanden i Haanden, smaa og store, og

»Julen har Englelyd" —

sang Børnene. Den Salme havde deres Moder lært dem. Da paa en Gang, som de begyndte at synge det sidste Vers, lød en Røst over alle de andres, en skingrende, dirrende, falmende Røst: „Sorg er til Glæde vendt — —". Børnene tav stille og standsede. De saa ikke Træet mere,

de saa kun gamle „Niels Husar", som han stod foran Lysene og sang med foldede Hænder."

„Som vil al Sorgen vende
til Glæde uden Ende,
bær os paa Børnevis
ind i Paradis."

„Den Salme", hviskede han, „den sang min Mor, — jeg har ikke hørt eller tænkt paa den i et halvt hundrede Aar."

„Niels Husar" var kommet hjem og kunde holde Jul. Det er godt at høre til et Hjem om Julen.

Bonden er den boende, den der har de ydre Rammer, derfor er det godt at være Bonde om Julen. Indenfor disse ydre Rammer kan der blive et Hjem, og det kan ingen af os undvære; hvor end vi færdes, drages vi mod det, og det gælder allerstærkest ind under Jul, for det er nu Menneskers Lod, at de først faar Jul, naar de kommer hjem.

Det er godt at have et Hjem i Julen. —

Rigtig godt bliver det dog først for et Menneske, naar det har et kristent Hjem at holde Jul i.

Der er saa mange Maader at holde Jul paa. — Tit bliver det bare forøget Selskabelighed, god Mad, — lidt mindre Arbejde, lidt flere Fremmede. Salmernes Ord: „I denne søde Juletid tør man sig ret fornøje" tages, som de lyder, og der fortsættes ikke med det, der følger efter. Men alt det er ingen kristen Jul, det kan være en behagelig Jul, en mild og festlig Stund, et Frikvarter i Døgnets Larm og Strid. — Men, alligevel, det er ikke Julen.

Enhver, der har et kristent Hjem, har derigennem faaet en dyrebar Arv. Det kan være, vi ved grumme lidt om denne Arv, men den er der nu alligevel. Ja, jeg fristes til at sige: Det er en stor Lykke for et Menneske, om det er vokset op i et kristent Hjem. Selvom et Menneske ikke vil have noget med Hjemmets Arv at gøre, saa er den der dog paa mange Maader, og den gør sin Gerning, — det hænder ogsaa, at den ringeagtede og vragede Arv en Dag hjælper et Menneske til en kristen Jul.

En kristen Jul er at opleve det som en Vished, at Glæden har et Hjem.

Vi synger saa ofte i denne Tid J. C. Boye's Sang „Dybt hælder Aaret i sin Gang". I denne Sang lyder et af Versene saaledes:

„Jeg ved, hvor Glæden har sit Hjem,
naar øde Mark staar hvid,
hint Frydekor fra Bethlehem
forstummer ingen Tid."

Boye ved det, at her hører Sommeren og Glæden ikke til de bestandige Ting. Endnu i Gaar stod der udsprungne Roser i Haven, — i Dag er de visne. Sneen faldt over deres skære Farver, og i Nat tog Frosten dem i sin kolde Favn. De er ikke mere. Saadan er det med alt her, ogsaa med Glæden. Jorden er ikke et Sted, hvor Glæden har sit Hjem. Vi ved saa godt, at Mennesker strider og lider. Vi ved, at Glæden kan komme, og den kan svinde lige saa hurtigt, som den kom. Selvom vi hører til dem, der kan sige: „Vi kender nu mest til Glæden", saa ved vi dog, at rundt om os sidder Mennesker i Dødens og Mørkets Skygger. Nej, det kan ikke hjælpe at ville paastaa, at Glæden er bestandig her. Derfor er det godt, om vi kan vende vore Øjne og vort Sind hen til et Sted, hvor Glæden har sit Hjem, hvor den ikke er en Gæst, der kommer og gaar som her, men hvor vi bestandig kan møde den, fordi der er den hjemme, der vil den aldrig mangle. Men det er jo ikke nok at vide, at der er et saadant Sted, hvor Glæden er hjemme. Vi maa ogsaa lære dette Sted at kende. Julen, den kristne Jul, vil lære os dette Sted at kende. Julebudet, som med Englen lød ud over Bethlehems Marker, var et Bud fra Glædens Hjem. I dette Bud „eder er i Dag en Frelser født", er der ingen Omskiftelse. Den store Glæde her forkyndes, den visner ikke som Roserne i en Frostnats kolde Favn. I den er der ingen Svig, ingen Ubestandighed.

Derfor er der i Englenes „Fred paa Jorden“ ingen Angst og Frygt. Derfor er deres Fred ikke Freden mellem Staterne: Den Fred fra Glædens Hjem, Englene forkynder, er noget, der begynder indefra, og kun som den er Virkeligheden der, viser den sig ud ad. Som Freden er i Hjerterne, skaber den Viljen til at virke mellem Staterne. Hvor Englenes Fredsbud modtages af Mennesker, bliver der Glæde: „Se, jeg forkynder eder en stor Glæde“. Det er en Glæde fri for al Usikkerhed, noget der varer ved.

„Hører du Juleklokkerne ringe
Julemorgen, ja, Julemorgen.
Nu er der Trøst for Hjertesorgen;
brænder end Taaren dig hed paa Kind,
frit tør du lukke Glæden ind“.

Det er denne Glæde, der udstraaler fra Freden, Glæden til dem, der græde, de bedrøvede og forladte, der træder tunge Veje.

Fra denne Glæde kommer Kærligheden. Det er denne Kærlighed, der bygger Verden op. Hvor den er i et Menneskes Liv, viser den sig som et Tjenersind. Hvert Menneske, der ejer dette Sindelag, er altid blandt de opbyggende, det kendes fra de store enkelte Skikkelser, der griber ind i Menneskenes Forhold, til de ukendte, der i Stilhed bygger Samfundet op, der bærer Folkeliv og Menighedsliv. Det er dette Sindelag, der var i Vorherre Jesus Kristus, og som fik sit uforglemmelige og gribende Udtryk, da han var sammen med dem den sidste Aften. „Da han lagde sine Overklæder fra sig og bandt et linned Forklæde om sig, og derpaa kom han Vand i Renselseskummen og begyndte at vaske Disciplenes Fødder og tørre dem med det Forklæde, som han havde taget om sig“, da gør han en Slaves Arbejde. Han, der er Altings Herre er ogsaa Altings Tjener. Det ringeste, det usleste Arbejde gør han, og ingen tager fejl af, hvem han er. Verden vil aldrig glemme, hvad disse Mennesker oplevede sammen. — De gør det i

Kraft af den Glæde, der kommer fra Glædens Hjem, de gør det i Kraft af Freden, Hyrderne bragte Bud om. For denne Fred, der bringer Glæden, bringer ogsaa Kærligheden, der er stærkere end Døden. Det er gennem den Kærlighed, det lyder til et Menneske, som hærget af sin Synd og Nød ingen Vej ved, intet Lys ser: „I Dag skal du være med mig i Paradis". Det er der, hvor vi skal „gaa som under grønne Lind til Vorherres Glæde ind".

Igennem den kristne Menighed er der baaret, og bæres der Bud om denne Glæde, hvor den har sit Hjem, og hvordan den møder et Menneske paa dets Vej. Derfor er det godt at have et kristent Hjem, og det ikke alene, naar det er Jul, men alle Aarets Dage igennem. Julens Bud, den rette Juleglæde, det er netop den, der faar vor Sjæls Sorg og Nød til at svinde —, der bringer os Bud fra noget og om noget, der ikke forandres. —

„O, maatte vi dog den Glæde se, før vore Øjne lukkes", saa bliver det alt anderledes, saa bæres vi paa Børnevis ind i Paradis.

Saa er det Jul, en glædelig Jul.

Derfor er Julen for de bedrøvede, de syge, de fattige, for de urolige og forpinte, de bekymrede og mishandlede — for alle de lidende paa Legeme og Sjæl. Ja, Julen er for os Stakler, der træder de tunge Stier. Vi længes saa inderligt efter, at den skal komme, at den ikke skal gaa vor Dør forbi, men vi faar Lov at mærke dens Velsignelse, dens Bud fra Glædens Hjem.

Det er godt at være Bonde om Julen, for der er de ydre Rammer om Julen i Orden. Det er godt at have et Hjem om Julen, for i alt det, der hører til et Hjem, er der noget, der gør Hjertet modtageligt for Julens Bud. Men bedst er det at eje et kristent Hjem, hvor Julens Bud er Hverdagens Kost, der giver Sjælen noget at leve af. Den har saa stærk Trang til dette Bud fra Glædens Hjem, der er Julens inderste og rigeste Væsen.

Ud af den Trang vokser en Bøn, hvis simple og enkle Udtryk er dette: Maa jeg faa Lov at opleve, at det er Jul. Maa jeg faa Lov midt i al min Ve og Vaande, i min Synd og Sorg, midt i alt det usle, som jeg er, og som jeg lever i, at møde Juleglæden, at se Englesynet, at høre „hint Frydekor fra Bethlehem", — lad mig faa Lov at holde Jul! —

En velsignet Jul. Ja, det beder jeg om for mig og mine, for hver, som jeg tror sukker og længes, fryser og strider, — for jeg ved, at faar vi en velsignet Jul, da faar vi ogsaa Haab og Mod — Haab for Livet og dets Vækst, Mod til at leve, arbejde og kappes med de bedste, ja, Mod til, „at vove kækt mod Død en Dyst".

„Han kommer, glæd Dig, Du, som længes
mod Sommersol bag Vintersne,
og Du, som dybt i Natten trænges
af al din Sorg og Syndeve;
thi det er Dig han elsket har,
for Synden Sorg paa Jorden bar." (*Budde.*)

Aage Jensen.

BLICHER OG RANDERS

AF PASTOR *E. BJØRNBAK*, LAURBERG

Randers, Kronjydernes Hovedstad, bør ikke blot have en kendt Fortid som Niels Ebbesens, Handskernes, Laksenes og de store Hestemarkeders By.

Den er ogsaa blevet, hvad færre ved, og endnu færre tænker paa, St. Steensen Blichers By. Og dette er den blevet i ikke mindre end tre Perioder af Digterpræstens Liv, idet den var hans Skoleby 1796—99, hans Manddomsgernings By 1810—11 og derefter hans nærmeste Købstad 1826—48. Det bliver dog et stort Spand af Tid, et kvart Aarhundrede, Byen ved Gudenaaen blev denne maaske vort Lands ejendommeligste Digters By.

Jo, Randers er afgjort Blicher-Byen. Dette tør nok siges, uden at der spores Bypatriotisme i Udtalelsen.

Skønt Blichers Fader i 1796 var Præst paa Horsensegnen, blev Sønnen dog paa Grund af Faderens gamle Forbindelse med Randers nævnte Aar sat i denne Bys lærde Skole. Denne var dengang i Helligaandshuset, som derfor endnu af ældre Randersborgere benævnes „Den gamle Latinskole".

Rektoren hed Estrup og blev efter 15 Aars Rektorvirksomhed Sognepræst ved Sct. Mortens Kirke. I denne Kirkes Kor findes indsat et Marmorrelief af ham. Det er maaske et af Kirkens værdifuldeste Minder, idet det højst sandsynligt er forfærdiget i Rom af selve Berthel Thorvaldsen.

Blicher bevarede altid Rektor Estrup i kærlig Erindring. Han fortæller om ham, at han var værdig til at bære Til-

navnet „den retfærdige“. Forøvrigt lever Estrup som ogsaa Skolens øvrige Lærere videre i Novellerne „Høstferierne“ og „Juleferierne“.

Skolelivet i vore Latinskoler omkring 1800 kan vi ikke her komme ind paa. Blot skal det nævnes, at det sammen med Hekseforfølgelser, Bondetrældom og Aandstyranni afgiver de mørkeste Blade i vort Lands Historiebog. Blichers Element som Skoleelev var Guds frie Natur. Og det vil for en Randers-Skoledrengs Vedkommende i hine Tider sige Engene, Aaen og Fjorden. Her vil Drenge altid finde paradisiske Boltrepladser. Og her har Blicher, som næsten var født med Jagtgeværet i Haanden og fra Barnsben var inderlig fortrolig med en Baad og dens Grejer, skudt sine Ænder og roet sine Ture, saa ofte Skolens strenge Reglementer tillod at tage et Pust. Blicher fortæller i sine Erindringer, at der gives maaske faa Mennesker, naar undtages de, som førte et længere Krigerliv, der har sluppet vel, skønt just ikke altid helskindet, ud af saa mange Livsfarer som han. Han nævner derefter alle sine Livsfarer og fortæller herunder følgende, der knytter sig til Skoleaarene: „Da jeg kort efter min Indtrædelse i Skolen (i Randers) vilde prøve at svømme i Fjorden, var jeg uden en øvet Kammerats Hjælp druknet; og jeg var nærved at gøre samme Løfte som hin Græker: „Jeg vil aldrig gaa i Vandet, før jeg har lært at svømme“.“ Kort efter kunde det alligevel være hændt ham. „Jeg var ganske ene i et Knubskib staget ned ad Fjorden efter Vildænder. Jeg møder en stor Galease, der kommer for fulde Sejl, og da jeg endnu ikke var saa indøvet i Stagningen og ikke anede Faren, før Skibet var mig nogle Favne nær, saa var jeg uundgaaeligt kæntret eller sejlet i sænk, hvis Galeasen ikke i rette Tid var løbet fast paa en Muddergrund, der netop paa dette Sted befandt sig mellem det store og det lille Skib“.

Den Vandrelyst, som sad Blicher i Blodet, dette „at vandre, vandre, ikke at have andet at gaa efter end det Punkt histude, hvor en ensom Gravhøj tegner sig mod

Aftenrøden", kunde han ogsaa faa delvis tilfredsstillet i sin Skoletid. Der er mange kønne Steder i Randers Bys Omegn, naar man ellers kan komme ud af sin Magelighed, faa Benene i Gang og Øjnene lukket op. Blicher kan som ingen anden skrive om Blomsterne i Engen, Dyrelivet paa Heden, Træerne i Skoven og Højene paa Marken. Hvor mange Indtryk af alt dette har han ikke modtaget gennem de Steder, hvis Navne klinger os velkendte og hjemlige: Gassum Hede, Dyrby Krat, Væth Enge, Haslund Kære, Hvidding Skovagre. Her er Pletter af vort Lands Jord, som gennem Blichers Fortællinger har faaet Stemmer. Her var de i rigt Tal, disse ægte jydske Landskaber, uberørte af vor Tids ofte forstyrrende og skæmmende, omend i Reglen praktiske Foranstaltninger som Mergelsporbaner, Digeanlæg, Pumpeværker for ikke at tale om Opstandere til Lystraade og Pæle til Telefonnet. Her har den frie Natur i Skoledrengens Sjæl draget Furer saa dybe og stærke, at de aldrig har kunnet udslettes af noget af det, som Livet senere bød ham. Her har han optaget i sit Sind Forraad i stor Mængde til senere Uddeling gennem udødelige Noveller til det Folk, der fostrede ham, og som han elskede saa højt.

Lad det blot staa som ufravigeligt sandt, at den store midtjydske Hede med dens Beboere har første Ret til at kalde Blicher sin Sanger. Det maa dog aldrig blive tiet ned, at en Skoledreng som Steen Blicher ikke kan have levet upaavirket i tre Aar af det Livsafsnit, hvori Mennesker præges lettest og stærkest. Der er ingen Tvivl om, at til mange af de Skildringer af Natur, Mennesker og Begivenheder, som Blicher tegner for os med sin Mesterpen, har han brugt de Mindelser fra Skoleaarene i Randers, som han een Gang havde faaet ind i sig, og som han aldrig kunde komme af med. Over for den Omstændighed er dette, at han i Efteraaret 1799 blev Student med Udmærkelse fra Randers Latinskole kun for lidet at regne. Studenten med Udmærkelse har Menneskeheden, Samfundet, Livet

ingen Brug for, om der ikke er andet at sige om ham. Men Skoledrengen, i hvis Sjæl og Sind der fæstnes Indtryk af en Verden og dens Mennesker, han har Muligheden for at kunne hjælpe noget rigt og skønt frem i andre. Blichers Gerning paa dette Omraade kan jeg personlig ikke skildre bedre end ved at sige, at mit Barndomshjems store Kærlighed til Blicher og inderlige Fortrolighed med hans Noveller har været af allerstørste Betydning for min indre Verden. Saa er det forresten mærkeligt, at jeg til denne Dag er kommet til at henleve min Manddomstid i Randers og Omegn, i den Egn, hvor mine Forældres Yndlingsdigter har samlet saa meget Stof sammen til Glæde og Berigelse for mange. Men saaledes kan Livet jo forme sig saa underligt for os Mennesker.

Det maa være en ejendommelig Følelse at blive Lærer ved sin Barndoms Skole, at bestige Katederet i den Stue, hvor man sad paa Skolebænk. Blicher opnaaede dette. Med sit flotte Eksamensbevis i Lommen drog han ind over Sønderbro en Martsdag i 1810 for at begynde sin Adjunktgerning ved „Randers lærde Skole", som den Gang var i „Helligaandshuset", med sin gamle Lærer Lund som Rektor med Græsk, Latin og Geografi som Fag og med 800 Kr. som Aarsløn.

Det er ikke let at sige, om Blicher med Glæde gik ind til sin Gerning, eller om han kun har benyttet sig af gode Forbindelser til at skaffe sig Brødet. Det første er vist det rimeligste. For det første var Blicher jo en stor Menneskeven. Og det maa en Lærer være mere end alle andre. Blicher var en af de største Humanister og Renaissanceskikkelser i første Halvdel af det 19. Aarhundrede. Man kan blot tænke paa hans varme Forsvar for Religionsfrihed, for Redningshjem for faldne Kvinder, for mere menneskelig Behandling af Forbrydere o. s. v. Dernæst var dette at undervise næppe Blicher imod, især da han oven i Købet havde faaet sine Yndlingsfag at arbejde med. Men uden at komme ind paa den Maade, hvorpaa Sagen udviklede sig,

skal vi blot nævne, at i Løbet af 1½ Aar var der mellem Blicher og Rektor Lund indtraadt et spændt Forhold af den Natur, at Samarbejde mellem dem maatte anses for umuligt. Blicher følte nu hver Skoledag som en Plage, ja, endda i den Grad, at han udenvidere udeblev fra flere Timer. Han besluttede da at vælge det eneste rigtige under saadanne Omstændigheder: Afsked fra sin Gerning. I et Brev fra Maj 1811 til en af sine Venner angiver han som Motiver til Afskedsansøgningen, at Randers er for dyr en By at leve i, og at Indkomsterne er for smaa. Blicher blev i Juni 1811 gift, og Aarene 1810—11 hørte jo til den Periode, der paa Grund af elendige Pengeforhold kom til at trykke alle de fastlønnede haardt. Endvidere nævner han som Motivering, at de overordnede behandlede han „strengt som en Skolepog og foragteligt som en Lejesvend". Blicher maa naturligvis ikke anses for en ren Engel i denne Sag, Han havde i sin Natur noget meget stædigt og voldsomt, hvilket han især lagde for Dagen over for overordnede, noget, der bragte ham mange Vanskeligheder senere hen i hans Præstegerning.

Og at hans Forsømmelse fra Skolen har været af alvorlig Art, kan ses af, at Skoledirektionen i August 1811 tilstiller ham en Skrivelse, hvori han advares mod i Fremtiden at gøre sig skyldig i pligtstridig Adfærd, „da Direktionen i modsat Tilfælde vil se sig nødsaget til allerunderdanigst at andrage paa, at De ikke blot uden videre afskediges, men ogsaa drages til Ansvar for egenmægtig Forsømmelse af Deres Embedspligt". I Oktober samme Aar foreligger den kongelige Skrivelse, der bevilger Blichers Afskedsansøgning, og sjældent har maaske to Parter følt sig saa befriede ved en Skilsmisse som Rektor Lund og Adjunkt Blicher.

Hvor Blicher har boet under sin Lærervirksomhed i Randers kan nu siges med Bestemthed. Som Elev har han vel som de fleste Skolediscipler udefra skiftet Pensionat og Bopæl flere Gange i Løbet af de tre Skoleaar. Derimod fik jeg af en nu afdød Randersborger, som var meget op-

taget af sin Bys Historie, at vide, at Blicher som Adjunkt havde boet i nuværende Vestergade Nr. 29, altsaa lige ned for den Gade, der nu bærer hans Navn. Ved at undersøge dette nærmere kom jeg til det Resultat, at det forholdt sig saaledes, og ved en lille Indsamling blandt Byens interesserede Borgere fik jeg i Dec. 1923 paa Husets Facade anbragt en Marmorplade med Indskriften: „Her boede Digteren St. St. Blicher i Aarene 1810—11". Han har ejet dette Hus, som den Gang laa uden for Byen og nærmest var en lille Gaard. Efter sit Giftermaal, hvorved han blev 11,000 Rigsdaler rigere, har han købt sig denne Gaard og boet her. Blicher udtaler ved en bestemt Lejlighed, at Gaarden laa et Kvarters Gang fra Skolen, da der ikke var nogen nærmere at faa til Købs eller til Leje; „det maa være vitterligt for enhver, som kender Vanskeligheden i Randers ved at faa Bopæle, samt disses overdrevne Dyrhed". Hvornaar han har skilt sig af med sin Gaard vides ikke.

Saa kom efter mange Genvordigheder som Præstegaardsforpagter og efter svære økonomiske Kaar som Hedepræst den Dag i Slutningen af 1825, da Blicher med Hustru og otte Børn holder sit Indtog i Spentrup som Sognepræst for Spentrup-Gassum Menigheder og derved vender tilbage til den Egn, hvor han som Skoledreng havde haft tre ret lyse og som Lærer 1½ ret mørke Aar. Han fik nu i over 22 Aar lige til sin Død Randers som Købstad.

At Spentrup-Præsten tit og ofte har henledt Offentlighedens Opmærksomhed paa sig, ses bl. a. af, at hans Navn stadig er fremme i „Randers-Avis", der redigeredes af den Mand, J. M. Elmenhoff, som sikkert har været Blichers bedste Ven og Støtte gennem mange trange Aar og under svære og mørke Kaar. Det skal saaledes aldrig glemmes, at det var Elmenhoff, der et Aars Tid efter Blichers Ankomst til Spentrup rejste den fornødne Kapital til Udsendelse af Digterens Maanedsskrift „Nordlyset", som i Løbet af de tre Aar, det udkom, bragte de 324 Abonnenter bl. a.

en hel Samling originale Noveller og Digte som en fin og lovende Begyndelse til vor Litteraturs Folkelivsskildringer. Og det skal heller ikke glemmes, at det var Elmenhoff, der var Blicher nærmest, da Nøden var størst. Jeg har med egne Øjne læst det i Decbr. 1839 af Herredsfogden indsendte Avertissement: „Fredag den 20. Decbr. Kl. 10 Fmd. afholdes offentlig Auktion i Spentrup Præstegaard over syv Kakkelovne, som er udpantede for resterende Skatter og Afgifter".

Men midt i Følelsen af det oprørende, der ligger indesluttet i denne korte Bekendtgørelses Ord, blev Sindet dog lettet, naar man ved at blade lidt hen i den gamle Avisaargang træffer Elmenhoffs Opfordring til Medborgere om efter Villie og Evne at hjælpe den fattige Digterpræst ud af denne tunge Prøvelse ved at indsende til Redaktionskontoret den fornødne Kapital til Afhjælpning af Elendigheden. Og ens Sind løftes op i Jubel og Fryd, naar man læser i Avisen for 16. Decbr., at Auktionen i Spentrup er aflyst. Blicher fik overrakt 1000 Rigsdaler. Han var hjulpet over dette vanskelige Punkt, og han maatte faa en Følelse af, at han dog ikke var alle danske Borgere ligegyldig.

Det, som gennem Blichers Spentrup-Tid sikkert lyste stærkest op i hans Sjæl, var Himmelbjergmøderne, som han fra 1839 fik sat i Gang. Da de tre første Møder havde været afholdt, stadig med et stigende Antal Deltagere, søgte Blicher for at faa økonomisk fast Grund under Fødderne ved disse Møder at faa dannet et „Himmelbjergselskab" hvis Medlemmer skulde svare et aarligt Kontingent. Da han havde kaldt til Møde desangaaende i Ry Kro paa sin Fødselsdag, d. 11. Oktober 1841, og der ikke kom et eneste Menneske, opgav han dog ikke derfor sin Plan om at vække og rejse sit Folk af Døs og Dvale. Nej, han sammenkaldte til et nyt Møde den 9. November paa Gæstgivergaarden i Randers. Hvad der menes med denne Gæstgivergaard, er jeg ikke helt klar over. Men en nulevende

gammel Randersborger har meddelt mig, at der hermed sikkert menes det nuværende „Elysium“ paa Frederiksplads. Her tog nemlig Omegnens adelige Familier ind (endnu ses gamle Adelsskjolde paa Væggenes Fyldninger), og Blicher har maaske saa tænkt sig netop her at kunne træffe Folk, der kunde og vilde støtte hans Plan. Men fra sikker Kilde (Historisk Aarbog for Randers Amt 1917) vides, at Randers By i Aarene 1840—50 kun havde een Gæstgivergaard, nemlig Rydells Hotel, det senere Hotel „Dagmar“ i Torvegade. Her maa det da være, at Blicher havde sat Folk Stævne. Men hvorom alting er: Der mødte kun ti Mennesker, hvorfor der ej heller denne Gang kunde dannes noget „Himmelbjergselskab“.

Da Blicher i 1844 havde holdt sin Himmelbjergfest, anede han næppe, at det var den sidste. Men saaledes blev det. Blicher blev slaaet ned af Misundelsen og dens tro Ledsager Bagtalelsen. Et kjøbenhavnsk Blad talte om „den fugtige Blicher“, der var fundet i en usømmelig Situation i et Telt paa Himmelbjerget; Folk snakkede om hans uhyggelige Familieforhold; Autoriteterne skrev hemmelige Breve til hverandre om Embedsforsømmelse; Fattigdom paa denne Verdens Goder skulde saa sandelig ikke bidrage til at hæve Blicher opad i de store Skarers Øjne. Da han saa heller ikke i de kommende Aar fik Held til stævne Ommersyssels Folk til Møde paa Hohøj, og han jo „ikke kunde holde Fest alene“, da var hans Hjerte bristefærdigt af Sorg. Da var han ført ind i det, som ingen kan taale, der i Forvejen har oplevet og gennemgaaet det, som faldt i hans Lod. Da maatte Digteren dø. Og i de bevægede Martsdage 1848, just mens friske Kulinger strøg hen over alle Europas Lande og varslede nye Tider, døde Randersegnens ejendommeligste, historiske Person, Digteren St. St. Blicher.

ET GAMMELT HØJSKOLESPØRGSMAAL

TALE VED ELEVMØDET 29. JUNI 1930

Efter i 12—13 Aar at have været, om ikke i Landflygtighed, saa dog borte fra den By og den Arbejdsplads, hvor jeg har haft saa mange indholdsrige og lykkelige Aar, er det for mig en hel Begivenhed atter at være med til et Elevmøde paa Hadsten Højskole — ikke som Gæst, men paa min gamle Plads. Jeg vil da ogsaa ved denne Lejlighed sige lidt om, hvad der har medført, at vi er kommen tilbage; men først vil jeg beskæftige mig med et gammelt Højskolespørgsmaal: Fagundervisningens Stilling paa Højskolerne.

Der er mange andre Spørgsmaal, som kan siges at ligge nærmere for; det er jo i det hele taget forbavsende, hvor Højskolen i Øjeblikket er under Debat. Tænk f. Eks. paa Statsminister Staunings Udtalelse fornylig om, at Staten — *Staten* — bør overtage og lede Højskolerne. Dette kan blive et Livsspørgsmaal for vore Højskoler; thi hvis det sker, at Staten her bliver Generalnævneren, tror jeg, Højskolens Tid er omme. — Der kunde ogsaa være god Grund til at se lidt paa Højskolens udadvendte Side. Den lever bedst som lever ubemærket, siger et gammelt Ord, og hvis det endnu staar ved Magt, har Højskolen det ikke godt. Naturligvis har Højskolen en Side, der vender udad mod Samfundet; men at den diskuteres og kommenteres saa meget, som det er Tilfældet i Øjeblikket, er uheldigt. Forst. Uffe Grosen i Vallekilde har Ret, naar han siger: „Højskolens Liv er i de sidste Aar blevet alt for officielt". Han har ogsaa Ret i, at vi ikke selv er uden Skyld deri, fordi vi lader Offentlig-

heden beskæftige sig med Ting, der egentlig kun vedkommer Stederne selv. — Pudsigt nok er der i samme Nr. af „Højskolebladet", hvori hernævnte Udt. findes (Nr. 39 for 1929) en lille Opsats, hvori meddeles, at Vallekilde Højskole faar sin Skolestue smykket med Malerier, og at Midlerne dertil er fremkommen bl. a. ved „et stort Tilskud fra Carlsbergfonden".

Men, som sagt, jeg vil ved denne Lejlighed holde mig til Spørgsmaalet om Forholdet mellem Højskolen og Fagskolen. Spørgsmaalet er gammelt, men stadig aktuelt, og det former sig noget anderledes nu end før.

Tidligere talte man om de „rene" Højskoler, d. v. s. saadanne, som ikke havde nogen faglig Undervisning; de andre, de, der havde en saadan, maatte vel saa være de „urene" (jeg mindes dog ikke, de har faaet denne Betegnelse). Den Gang var Spørgsmaalet, om man vilde have den faglige Undervisning ind paa Højskolen, nu er det snarere dette, at der er Tendens til at tage Højskoleundervisningen ind paa Fagskolen.

For mig er der ingen Tvivl om, at saavel faglig som kundskabsmæssig Undervisning hører naturligt hjemme paa Højskolen, men absolut kun i det Tilfælde, at det stilles paa sin rette Plads. Skulde jeg forsøge at besvare det Spørgsmaal, som næppe kan besvares udtømmende: Hvad er en Højskole egentlig? Saa vil jeg besvare det saadan: Højskole, er den Skole for Ungdommen, hvor den aandelige Paavirkning er Nr. 1 og alt andet, der bydes, Nr. 2.

Denne Opfattelse er ikke grundet paa Teorier, men paa Historiens Vidnesbyrd og personlige Oplevelser.

Nu er det lige ved 100 Aar, siden Højskoletanken fremsattes offentlig af Grundtvig, og i vort Folks Historie i dette Tidsrum er Højskolen indslynget som en uudskillelig Del. Historieskriverne ser det og har sat den paa Plads. Lad mig nævne to saa betydelige og ikke saa lidt forskellige Mænd som Doktorerne N. Neergaard og P. Munch. Ingen af dem kan vel kaldes Højskolemænd i Ordets gængse

Betydning, men som Historikere er de begge klar over, at Højskolens Betydning har været meget stor i de sidste 2—3 Menneskealdre. Naar vi forsøger at bedømme Højskolens Stilling i Øjeblikket eller at stille dens Fremtidshoroskop, saa lad os lytte til Historiens Tale om, at det var fordi den øste af Aandslivets Kilder, den kom til at betyde saa meget. I den Periode, i Tredserne, da der blev oprettet saa mange Højskoler, traadte deres Ejendommelighed klart frem; thi den „viste sig at besidde større Tiltrækningskraft for Landboungdommen end de Ungdomsskoler, der tilsigtede almindelig Kundskabsmeddelelse" (N. Neergaard i „Danmarks Riges Historie" VI. B.). Hvad vilde det have nyttet, at vi havde en saa genial Aand som Grundtvig til at fremsætte Højskoletanken, og hvad vilde det have nyttet, at der i Tredserne stod en Flok evnerige og begejstrede unge Mænd med Vilje og Offersind til at føre den ud i Befolkningen, hvis ikke der havde været et ungt Slægtled, som var villig til at tage imod den? Den Tids Højskoleelever kan i Ordets egentligste Forstand kaldes Folkehøjskolens Grundlæggere. Lad os højagte dem (nogle af dem lever endnu) og lad os aldrig glemme, at da *de* stod overfor Vurderingen af den Oplysning, de søgte, var det Livsoplysning, de *først* vilde have, og de stillede Værdierne i Højskolen saaledes paa Plads, saa jeg ikke tror, vi skal flytte om paa dem. Det skal vi huske paa, at det var Ungdommen selv, der skrev Højskolens Program. — Hvorvidt der saa naas med dette første, om det fører til Tilegnelse af Verdens største Aandseje, det kristne Menneskeliv, eller det bliver kun til en Udflugt i Poesiens Egn, en Vandring paa Historiens Mark, en Begejstring for en Ide? Ja, det beror paa de enkeltes Personlighed, baade for Lærere og Elever. Da Kold af Kultusminister Monrad blev spurgt om, hvad det egentlig var, han vilde med sit Højskolearbejde, svarede Kold, at han vilde lære de unge at tro paa Guds Kærlighed og Danmarks Lykke. Skønt Monrad sikkert her var mere forstaaende end de fleste Embedsmænd,

svarede han kun, at det var jo et meget hæderligt Formaal, antagelig mente han, det var noget Sludder, og saadan ser man fra den Side paa det endnu, men Programmet var godt og er det fremdeles. Historien vidner, at Højskolens Vækkelse af den aandelige Sans har kastet en Lysstribe over vort Folkeliv, som vi ikke har set Mage til siden Reformationstiden.

Men ogsaa det, man plejer at kalde den „faglige" Undervisning, har en historisk hjemlet Ret. Forfatteren Gunnar Gunnarsson rettede for nogle Aar siden et skarpt Angreb paa Højskolen, hvori han sagde den Sandhed, at naar en Landmand har saaet sit Korn, gaar han ikke idelig og harver i det, saadan forholder det sig ogsaa med aandelige Sædekorn. (Han mente, der holdtes altfor mange Foredrag paa Højskolen, og det havde han maaske Ret i.) Fra første Begyndelse har man paa Højskolerne haft de saakaldte „Mellemtimer", d. v. s. Timerne mellem de almendannende Foredrag, og i disse tog man da fat paa reelle Kundskaber og praktiske Ting. Saa var det, det hændte paa Vallekilde Højskole for ca. 60 Aar siden, at Haandværkere, der var Elever paa Skolen, opdagede, at én af deres Lærere, Seminarist Andreas Bentsen, oprindelig var Tømrer; de bad ham da om i Aftentimerne, naar de havde fri, at give dem nogen Tegneundervisning. — Saa ligetil, saa selvfølgelig kom Haandværkerundervisningen frem paa Højskolen. I Begyndelsen var der ikke saa faa, som bestred dens Ret til at være der, men det sker ret sjældent nu — naar den bliver paa sin rette Plads.

Afdøde Forstander for Tune Landbrugsskole, Brink Lassen, brugte en Gang ved et Højskolemøde i Odense et Billede til at illustrere Forholdet og Forskellen paa Højskolen og Landbrugsskolen (Fagskolen). Den første, sagde han, er Kraftmaskinen, den anden er Arbejdsmaskinen. Dette er sandt og rammende sagt, og det er smukt af Landbrugsskolerne og andre Skoler med lignende Formaal, at de vedkender Arv og Gæld fra Højskolen uden at snylte

paa dens Navn. Højskolen er blevet en Bekræfter paa den gamle Sandhed, at aandeligt interesserede Mennesker ogsaa bliver de fremmeligste i det praktiske Liv. Saaledes er Forholdet, og at tage det i omvendt Orden er ligesaa meningsløst som at sige om en Kone, at hun er dygtig fordi hun har en aandslivlig Datter.

Mange udenforstaaende og uforstaaende begriber ikke dette, men ser overfladisk paa Højskolen og forveksler Aarsag med Virkning, og der kan da fremkomme et letbenet Ræsonnement som saa: Hvad er en Højskole? Et Sted, hvor der holdes Foredrag. Saa lader vi ogsaa afholde nogle Foredrag og sejler frem under Højskolenavnet. Sligt er slet og ret Svindel.

Jeg mener da, at den svundne Tid tilfulde har godtgjort, at almendannende og faglig Undervisning udmærket forenes, og jeg har faaet det stærkt bekræftet i de nogle og tredive Vintre, jeg har været knyttet til Højskolearbejdet, og det enten jeg var det som Elev, Lærer eller Forstander. Uden Selvros tør jeg nok sige, jeg som Højskoleelev var en opmærksom Tilhører ved Foredragene (skønt jeg var Haandværker), og i de mange Aar, jeg har været Lærer i Danmarkshistorie, har det atter og atter vist sig, at et saadant Fag ligesaa godt er for Haandværkere som for andre. Naturligvis! Tror man da ikke, at der blandt Haandværkerne er Folk af samme Støbning som hine gamle Højskoleelever fra Treserne? Selvfølgelig er der det! De vil netop paa *Højskole*. At de saa tager den faglige Undervisning med, ligger saa ligetil; at der kan ligge en Fare i Overdrivelse af denne Side skal indrømmes, men er man opmærksom paa den fra første Færd, er den ikke vanskelig at afværge — forresten kan man faa sin fulde Hyre med at trække Skillelinien mellem alment og fagligt. Indsigt i at konstruere Bygninger, Materialets Behandling og Anvendelse er noget fagligt; men Byggeriet, særlig naar det drejer sig om Beboelseshuse, har andre Sider: Udseendet skal helst føje sig sammen med Omgivelserne; der skal være Stil og

Præg m. H. t. Brug og til Beboere; dette har vel nok almen Interesse! Anledningen til, at Andreas Bentsen i Aaret 1878 begyndte en Haandværkerundervisning i større Stil, var, at han denne Sommer havde hørt Zylograf Henriksen, København, holde en Række Foredrag om Bygningskunst i Askov. Ja, det har virket ansporende paa mange, naar de har faaet deres Fag at se i en ny Belysning.

En nu afdød Forstander for en af vore større tekniske Skoler, med hvem jeg stod i et venskabeligt Samarbejde, skældte sommetider ud paa de Højskoler, der havde Undervisning for Haandværkere; han mente, vi var ikke grundige nok. Alligevel udtalte han Gang paa Gang, at han kendte ikke flinkere Elever end de Haandværkere, der havde været paa Højskole; han havde opdaget Hemmeligheden: De var oplagte, modtagelige.

Angaaende vor Tilbagekomst skal jeg fatte mig i Korthed. Jeg kunde jo nok fortælle en hel Del herfra i gamle Dage og om vort Ophold i Vivild og Kerteminde, men det kunde let blive til et helt Stykke Livshistorie, som ikke er paa sin Plads ved denne Lejlighed.

Siden vi rejste fra Hadsten i 1917, har vi altid tænkt, vi vilde vende tilbage hertil; derfor lod vi en Byggeplads ligge og vente paa os, og derfor byggede vi et Hus paa den i 1926, da Forholdene føjede sig dertil. Saaledes havde vi forberedt den „Partikulierstilling", som jeg foreløbig ikke har den fjærneste Tilbøjelighed for, og som vi da heller ikke har Raad til.

Men Tanken om at komme tilbage i den gamle Plads paa Højskolen er kun et halvt Aarstid gammel — jeg havde naturligvis lagt Mærke til, at adskilligt her tydede paa en Udskillelse af Haandværkerafdelingen, og jeg mente at vide fra paalidelig Kilde, at denne absolut vilde foregaa ved et Ejerskifte. En saadan Udskillelse kendte jeg meget godt; det var jo det samme som for Landbrugere var sket med Landbrugsskolerne, og i Haslev for Haandværkeres Vedkommende.

Men det har jo vist sig, at det ikke var en saadan naturlig Udvikling, her var foregaaet, men derimod en Indvikling, som det er vanskeligt at karakterisere ret —. Jeg skal ikke komme nærmere ind paa hele denne Historie, ogsaa fordi jeg ikke kender synderligt mere til den end mine Tilhørere. Jeg holder mig til hvad der er kommen offentligt frem i det lokale Blad og saa Aage Jensens Redegørelse. Da jeg var blevet bekendt hermed, og navnlig da jeg havde læst Jørgen Jensens Erklæring af 7. August f. A., hvori han siger: „Hadsten Højskoles Haandværkerafdeling har jeg aldrig købt, og den tilhører for Eftertiden derefter ikke mig og den jyske Haandværkerhøjskole", var jeg helt klar over, at Aage Jensen var i sin fuldeste juridiske og moralske Ret til at fortsætte med den Haandværkerundervisning, som har været ved Højskolen her i over 30 Aar (dette har Handelsministeriet og Tilsynet jo ogsaa erkendt), og da jeg blev spurgt om jeg atter vilde overtage min gamle Plads, sagde jeg straks ja.

Se, saadan er det gaaet til, og jeg maa tilføje, at det er en herlig Hjemmefølelse, vi har mødt ved atter at komme tilbage til den By, vi som ingen anden føler os hjemme i, og ved atter at være knyttet til den Skole og den Gerning, som har givet saa mange af vore Aar et rigt Indhold. Jeg haaber, Vorherre vil give mig Kræfter til at gøre endnu et Stykke Arbejde i Højskolens Tjeneste, og jeg venter, vi kan faa „Kraftmaskinen" og „Arbejdsmaskinen" til at virke godt sammen, som de har kunnet det før her. Jeg glæder mig ved Tanken om atter her at arbejde sammen med unge, friske Mennesker, der med oplivet Sind og aabne Sanser kaster sig over Arbejdet med at dygtiggøre sig til at fylde en Plads, og som forstaar, at Sjælen skal have Næring ligesaavel som Legemet.

Vore Elevmøder skal være en Slags „Mellemtimer", men ikke i samme Betydning som de gamle; de skal være de værdifuldeste, de skal være de Stunder, hvor vi udenfor Tidens Larm og Dagens Travlhed skaffer Næring til „Kraftmaskinen", uddyber og styrker den *Højskolekultur*, som mange ser skeptisk paa, fordi de synes, den fortaber sig i Udadvendthed og uvæsentlige Ting. — Denne Kultur trænger vor Tid saa haardt til som nogensinde før, og vi, der staar som dens Bærere og Befordrere (Lærere, Elever, Venner), maa føle baade Opgavens Storhed og Vanskelighed og være os dens Ansvar bevidst. I min Ungdom havde jeg indenfor Haandværkets Verden rig Lejlighed til baade hos de Mestre, jeg arbejdede for og de Kammerater, jeg arbejdede sammen med, at se, hvad det betød, om Mellemtimerne anvendtes til at søge Livsnæring, eller de brugtes til sjælsødelæggende og glædesløse Adspredelser.

Gid ogsaa dette Elevmøde maa blive os en Styrkelse i vort Højskolesyn paa Liv og Arbejde, saa vi kan gøre Fyldest hver paa sin Plads.

Broder Nissen.

LANDØKONOMISK FORSØGS-VIRKSOMHED

AF KONSULENT *HANS HOLM*, HADBJERG

De svære Kriseaar, som de danske Landmænd oplevede sidst i Halvfjerdserne og først i Firserne, da Kornavlen og Kornsalget svigtede, gav Anledning til, at enkelte klartseende Mænd indenfor Videnskaben, som Fjord og Segelcke ved Landbohøjskolen og Skolelæreren P. Nielsen, Ørslev v. Skelskør, i Forbindelse med Datidens fremragende Landmænd tog fat paa at løse Problemet: Bedre økonomiske Kaar for Landbruget.

Fjord anlagde videnskabelige og praktiske Forsøg med Kvægets og Svinets Fodring.

Segelcke tog fat paa at ophjælpe Mejeribruget, og her kom Opfindelsen af Centrifugen ham til stor Hjælp.

P. Nielsen tog fat paa Forsøg med Planterne.

Det kan uden Overdrivelse siges, at disse tre Mænd har været banebrydende, og paa en praktisk og genial Maade ført Landbruget ind paa Veje, der førte bort fra Krisen og ind til bedre Tider.

P. Nielsen tog fat paa at forbedre Planteproduktionen. Det stod ham klart, at det var Foderafgrøderne, der var det grundlæggende for et godt Udbytte af Kvægholdet. Kvægavlens hurtige Udvikling fremtvang derved Spørgsmaalet om større og værdifuldere Foderafgrøder, saa Kvæget Aaret igennem kunde faa en rigelig og ligelig Ernæring, og P. Nielsen tog fat: han var Manden med Fremsyn, Energi, Vovemod og Forstaaelse af Tidens Krav. Allerede i Halvfjerdserne, mens han var Lærer i Ørslev Skole, be-

gyndte han sine Forsøg. Han var en stor Botaniker, og havde ved disse Studier skaffet sig god Kendskab til den danske Flora. Ved sine botaniske Udflugter og sit daglige Arbejde paa Skolelodden, gjorde han mange Iagttagelser, der blev af Betydning for det store Forsøgsarbejde, han senere med saa heldig Haand satte i System og fuldførte til Gavn for Landbrugets Planteavl.

Noget af det første, han tog fat paa, var Spørgsmaalet om bedre Græsmarker. Han havde lagt Mærke til, at der paa de naturlige Græsgange, hvor der var gode Vækstbetingelser, stod en alsidig og frodig Græsbestand, hvorimod Sædskiftets Græsmarker var ensidige, og afgav kun daarlig Næring til Kreaturerne. Han kendte Græssernes Vækst og Udviklingsmaade, og ved Forsøg paa sin Mark udsaaede han forskellige Blandinger, og kom derved hurtig til Klarhed over, hvorledes en Frøblanding skulde sammensættes. Ved disse Forsøg iagttog han ogsaa, at det ikke var alle Stammer inden for samme Art, der gav et godt Udbytte, og han tog derfor ogsaa fat paa at fremavle de bedste Stammer og forædle dem.

Denne Forsøgsvirksomhed, som her blev grundlagt, var bygget paa en saa praktisk Maade, at Resultaterne hurtig kom Landmanden til Nytte.

Sorts- og Stammeforsøg med Korn og Rodfrugter, økonomisk Anvendelse af Kunstgødning, og Forsøg med Ukruddets og Plantesygdommenes Bekæmpelse tog han op, og det varede ikke længe, inden den 6 Td. Ld. store Skolelod var inddelt i smaa Forsøgsparceller.

I mange Aar udførte Nielsen dette samfundsnyttige Arbejde paa egen Bekostning, og da Afsavn af gode Foderafgrøder betød et økonomisk Offer, er det paaskønnelsesværdigt, at han ufortrødent fortsætter; han var ikke den Mand, der gik til Offentligheden og bad om Hjælp. Han har lagt Grunden til det store økonomiske Opsving og den Fremgang, som Landbruget har gjort den sidste Menneskealder, og derved sat sig et Minde, som aldrig glemmes.

Datidens fremragende Landmænd som Godsejer Tesdorpf, Lærerne Svendsen og Christensen, Tune m. fl. blev opmærksom paa hans Forsøgsarbejde og fik ved et Forslag i Rigsdagen bevilliget et Pengetilskud til Forsøgene.

P. Nielsen blev Grundlægger af Forsøgsstationen i Tystofte, og senere i Askov og Lyngby.

Planteavlsforsøgene tog til i Omfang, der meldte sig flere og flere Spørgsmaal til Løsning, og derfor maatte nye Mænd til. I Halvfemserne begyndte de lokale Forsøg omkring i Landboforeningerne, og disse tæller i Dag flere Tusinde og ledes af Landboforeningernes Planteavlskonsulenter.

Der spørges ofte af uforstaaende, hvad Gavn har den praktiske Landmand af dette Arbejde, som koster Landboforeningerne saa mange Penge, og enkelte trækker paa Skulderen og siger, det er spildte Penge, men det er kun dem, der mangler Forstaaelse, og ikke har gjort sig Umage for at gøre sig bekendt med Forsøgsresultaterne, der har den Opfattelse.

Det er jo en Kendsgerning, at enhver Landmand bevidst eller ubevidst arbejder i sin Bedrift efter disse Resultater. Se blot paa Anvendelsen af Kunstgødning, er det ikke Forsøgene, der har lært os, hvor meget det betaler sig at anvende, at Chilisalpeter bør anvendes til Runkelroer, hvorimod Kalksalpeter og Sv. Ammoniak giver lige saa stort eller større Udbytte til andre Afgrøder. At vi nu til Dags har Korn og Rodfrugtstammer, der er tidligere Tiders Sorter langt overlegen i Udbytte, skyldes Planteforædlernes Forsøg.

Det er ikke Stedet her at nedskrive Tal, der giver Oplysning om Resultaterne, men for dem, der er interesseret deri skal jeg her henvise til Landbo- og Husmandsforeningernes aarlige righoldige Forsøgsberetning, og til Tidsskrift for Planteavl, hvor Forsøgsstationernes Beretning findes.

Til Slut vil jeg rette en Appel til Hadsten Bogens Læsere, der interesserer sig for Landbruget: „Forsøm ikke Lejligheden til at følge med i Udviklingen. Baade i Tale og Skrift kan der skaffes Raad og Vink, som letter det daglige Arbejde og beriger med Kundskaber. Vi bliver aldrig færdig med at anstille Forsøg, der er stadig Nyt, og Landbruget er stadig i Udvikling, derfor følg med Tiden".

Kloge Mænd spaar en Krise som i Firserne og maner til Aarvaagenhed. Priserne er smaa og Produktionsomkostningerne store, og derfor er der Grund til at indrette Bedriften paa en stor og billig Produktion, og dertil kan Landbrugsundervisningen paa Skolerne være de unge Landmænd til stor Nytte. Vi søger her ved Foredrag og Samtaletimer at drage alt frem, som kan lette Arbejdet og Forstaaelsen af det nye og ukendte. God Indsigt og Forstaaelse af sit Arbejde vækker tillige Interessen og giver Arbejdsglæde.

HILSEN

TIL MINE ELEVER OG VENNER!

Vi har lige haft Mortensaften. — Efteraarsstormene farer hen over Himmerlands lyngklædte Bakker og rusker ordentlig i de mange Vindmotorer, der er et Særkende netop paa disse Egne, nu og da faar Vinden ogsaa vagabonderende Nykker og kaster sig ned mellem Bakkerne, hvor de hvidkalkede Gaarde og Huse ligger gemt. Røgen, der sindig har banet sig Vej gennem Skorstenen, bliver forfjamsket, snart falder den ned paa Taget, snart pustes den ud i Stuen, selv paa de luneste Steder kan det mærkes, naar Stormen suser og vender op og ned paa mangt og meget.

De tre Sommermaaneder i Hadsten er min roligste Tid. Naar Efteraaret kommer, maa jeg som Trækfuglene af Sted. Paa min Vandring med „Saks og Lineal" faar jeg Lejlighed til at se ind i mange danske Bønderhjem. Mange Steder møder jeg en Nøjsomhed og Arbejdsomhed, der ikke kan andet end fylde mit Sind med Glæde, ja, jeg kan egentlig ikke lade være at tænke paa, at Ordene, der lød til Adam: „I dit Ansigts Sved skal du æde dit Brød!" vist egentlig er en Velsignelse i Stedet for en Forbandelse. Jeg møder saa mange Arbejdets Apostle, der giver mig en god Lære, naar de tager mig ind i deres Hjem som en kær Gæst og lader mig se, hvad der fylder deres daglige Liv.

Skulde jeg nu i min Hilsen til fordums Elever udtale et særligt Ønske, da maa det være, at I maa kende Arbejdets Velsignelse og Berigelse. Jeg har lige siddet og læst Selma Lagerløfs „Jerusalem". Bogen er en Skildring af svenske

Bønders Leven og Færden; den faar sit særlige Præg ved, at flere Familier i religiøs Betagelse udvandrer til Jerusalem, fordi de mener, at de dér særligt vil være i Stand til at leve et rent og retfærdigt Liv. Til disse Menneskers religiøse Opfattelse hører ogsaa, at de ikke maa tage lønnet Arbejde, men kun udøve Barmhjertighedsgerninger. Som Tiden gaar, overfaldes Kolonien af Sygdom og Død, Fattigdom og Fortvivlelse; da kommer der til Kolonien en Mand, der lærer dem, at der er Velsignelse i Arbejdet, og at et ærligt Arbejde ogsaa er sin Løn værd. De fremmede Sværmere bliver til arbejdende og sunde Mennesker. De erkender, at Arbejde er sundt baade for Legeme og Sjæl, og de forstaar, at dér hvor et Menneske har lagt sit Arbejde, formaar det ogsaa at føle sig hjemme.

De bedste Hilsener!

Maren Krog.

Indkørslen til Skolen.

AF SKOLENS DAGBOG

Naar et Aar er gaaet, kommer man uvilkaarlig til at spørge sig selv: Hvad kom der nu ud af det Aar, som svandt? Det er jo ikke saa sært, at det Spørgsmaal melder sig. For Aaret er jo ikke blot en Række Dage, der er svunden, det er jo ogsaa en Række Muligheder for at faa noget ud af Livet, der nu er forbi. — Og hvad skal man saa svare? Er disse Muligheder gledet uænset forbi, eller er det saadan, at de er blevet brugt, saa det er kommen til at gro, som er noget værd? Hvem véd det. Og dog kan man ikke lade være med at tumle med det. Bestandig vender det tilbage. Og nu da jeg skal se tilbage paa det Aar, der er svunden, og igen fortælle om Livet her paa Højskolen, saa maa jeg ogsaa spørge: Hvad kom der saa ud af det?

Ja, jeg véd saa udmærket, at noget enkelt og bestemt kan jeg ikke svare paa det Spørgsmaal. Vi har det jo ikke i vort Arbejde som Landmanden, der dyrker sin Jord. Han kan jo se, hvad der kommer ud af hans Arbejde. Han pløjer, harver og saar, og en Dag høster han, og hans Høst vil jo ogsaa komme til at staa i et vist Forhold til hans Arbejde. Jeg véd nok, det er ikke alene hans Arbejde, der er det afgørende; der er noget, han ikke raader over, men alligevel — han ser, naar Høsten bjerges i Lade, noget, der fortæller ham, at hans Arbejde har haft noget at betyde. Anderledes for den, der staar i et Arbejde, som det, vi har med at gøre. Dér kan vi ikke vise noget frem og sige: Se, det blev Resultatet — godt eller daarligt, men et Resultat. — Det lader sig ikke gøre.

Og dog kan man ikke lade være med at spørge, om der dog ikke kom noget ud af Aaret, noget, der har Betydning og vil holde ind i det ukendte. Selvfølgelig vil der altid kunne nævnes en hel Del, som har mødt os i Aarets Løb, Oplevelser, vi har haft, Glæder, der kom paa vor Vej —, festlige Stunder, vi levede sammen, venlige Ord, der kom til os med Mennesker, i Breve og paa anden Maade, og der vilde jo ogsaa kunne fortælles om Skuffelser og Nederlag, om Tider, hvor det saa mørkt og trist ud, om bitre, vaandefulde Stunder og alt det, der sved ind til Hjerteroden. Men selv om der kunde fortælles meget om disse mangeartede Oplevelser, saa vilde det alligevel ikke være et Svar paa Spørgsmaalet om, hvad der kom ud af Aaret.

Naar jeg tænker paa og læser om de gamle Slægter, saa griber det altid mit Sind at møde et stærkt Vidnesbyrd om, hvorledes de sagde Gud Tak for Høsten, som de bjergede i Lade fra deres Marker, men saa vidt jeg kan forstaa det, saa knyttede de altid dertil et Spørgsmaal, som vedrørte dem selv og betød saa meget, nemlig det Spørgsmaal: Mens der nu er groet noget ude paa Markerne, som er værd at bjerge i Lade, er der saa ogsaa groet noget i vort Liv, som er værd at bjerge i Lade, naar Høstens Dag kommer for os? Og jeg kan forstaa, at et saadant Spørgsmaal kan komme. Det er jo i Virkeligheden Spørgsmaalet om, hvorvidt der er kommet noget ud af Livet — hvorvidt de Muligheder til Vækst, som Aaret gav, har bragt noget med sig, er blevet brugt, saa der kom et Resultat ud deraf. — Netop fordi Spørgsmaalet faar den Form, som jeg synes, jeg kender det i, faar det noget paatrængende i sig. Mennesker har jo altid elsket Høsten og brugt den som Billede dér, hvor deres Tanker kom til at dreje ind paa Livets indre Omraader. I Digtning og Kunst har denne Høstens Billedtale sat dybe Spor, og det hænger vel sammen med, at Jesus Christus Gang efter Gang brugte Høsten som Billede paa noget, han vilde sige til Mennesker. — Naar han vilde advare os mod Utaalmodighed, Dømmesyge og Selvret-

færdighed, saa sagde han paa sin Maade dette simple: Hav Taalmodighed! Lad det altsammen gro indtil Høstens Dag, saa skal det sankes i Lade, og saa først kom Tiden til Sortering, til at tage det bort, som ikke var værd at bjerge i Lade. I den Grad har Høstens Billede haft Magt over Menneskenes Sind, at de endogsaa har udstyret Døden med en Le, ladet ham blive en Høstmand. Saa jeg kan saa godt forstaa, at Mennesker, naar de mindes Høstens Virkelighed rundt omkring, som vi gør det om Efteraaret, kan stille det Spørgsmaal til sig selv: Hvad nu, naar jeg skal høstes —, er der saa noget i mit Liv, som er værd at bjerge i Lade?

Vi véd jo, at det ikke er alt det, der høstes, der har nogen Værdi. Der er ikke blot Ugræs, der er ogsaa en Del svangre Korn, som ingen Verdens Nytte er til — ja, der er saa ofte en Del Aks, som der slet ingen Kærner er i. — Al den Slags er jo ikke meget værd i Laden og bliver som Regel ogsaa smidt ud igen. Men i et Menneskeliv er det paa samme Vis. Ogsaa dér er der en Del, som ikke er værd at bjerge i Lade. — Er der noget, der er værd at bjerge i Lade, saa maa det jo være noget af den Art, der ligner det gode Korn deri, at om det lægges i Muld, da ejer det Grokraften, Livskraften, saa det kan spire, vokse, folde sig ud og bære en ny Høst frem. — Er der kommet noget ud af mit Liv, er der kommet noget ud af mit Arbejde, af de Muligheder, jeg har haft for at leve, ja det vil jo egentligt sige: Har det i mig, som er af evig Art, faaet Lov til at folde sig ud, er det blevet rigere, stærkere, har det faaet mere Magt i mig, saa alt det andet, der hører det forgængelige til, er trængt tilbage, har mistet sin Betydning for mig? Ja, jeg kan jo ikke svare saa bestemt derpaa, men jeg kan maaske mærke det i mit Liv. Og hver Gang jeg kan mærke det, da er det som en Bekræftelse paa, at det ikke er omsonst, jeg lever. Jeg kan maaske ogsaa mærke det sammen med andre, og hver Gang, det sker, føler jeg, at der dog kommer noget ud af mit Arbejde.

Jeg véd saa godt, at der er Mennesker, der slet ikke kender til disse Høsttanker, men det beviser ikke noget med Hensyn til Spørgsmaalet, om de er rigtige eller ikke. Det er jo kun et Udtryk for, hvor lidt saadanne Mennesker har anet af Livet selv. I Fjor, da Forfatteren Martin Andersen Nexø holdt 60 Aars Fødselsdag, sagde han i sin Takketale følgende: „Det forsoner mig med at blive gammel, at jeg er en Celle i Menneskehedens store Bygning. Jeg forsvinder, men den store Helhed bestaar. Jeg synes ikke, det moderne Menneske behøver en Religion om det evige Liv, for der er intet evigt Liv."

Den Mand kender aabenbart ikke noget til Høstens Tanker og maa paa sin Vis være en nøjsom Natur. — For den Art Naturer vil det, jeg har skrevet her, være uforstaaeligt, men forstaaeligt for hver, der kender noget til Angsten for den evige Død, for dette at leve forgæves. Og der er jo en Del, der kender til denne Angst. Da Tyge Brahe i 1601 laa paa sit Dødsleje i Prag, sad ved hans Seng den unge tyske Astronom Johannes Kepler, og Kepler fortæller, hvorledes den syge blev ved at gentage disse Ord: „Gid mit Liv ej synes forgæves". Nu kan det jo være et Udtryk for, at den døende gerne vilde have, at det Arbejde, han havde viet sine Kræfter til, maatte faa nogen Betydning for dem, der kom efter; men det kan jo ogsaa være et Udtryk for Høstens Tanker, at der maatte være noget, der var værd at bjerge i Lade. — Hos Grundtvig møder vi det samme, men stærkere betonet, Grundtvig ønsker, at Kirkeklokken skal bringe Bud til hans Kære — om hvad? Om dette: „Han sov hen, som Sol i Høst gaar ned". Men Høstens Sol gaar ned over Marker, hvor Sommerens Grøde er ved at blive bjerget i Lade. Høstens Sol lyser udover det, som groede af Sommerens Fylde. Nu kan vi se, hvad der kom ud af Bondens Møje og Besvær, af Regn og Solskin, af den stridende Blæst og den dugvaade Nat, alt det, der bragte Kornet til at gro. Lad da Klokken forkynde det vidt og bredt: „Jeg har ikke levet

forgæves, der er kommet noget ud af mit Liv, der er noget, der er værd at bjerge i Lade". Grundtvig elskede Livet for højt til at kunne slaa sig til Taals i en saa ringe Forestilling om Livet som den, Martin Andersen Nexø giver Udtryk for.

Et smukt og gribende Udtryk for disse Høsttanker, Mennesker kan gribes af, findes hos den franske Digter Victor Hugo:

„Jeg føler, at jeg i mig bærer et evigt Liv. Jeg ligner en Skov, der mere end een Gang er blevet hugget ned. De nye Skud er stærkere og mere livskraftige end de gamle. Man siger, at Sjælen er et Produkt af Materien. Men hvordan kan min Sjæl da være saa ung, naar mine Livskræfter tager af? Der er Vinter paa min Isse, men evig Sommer i mit Hjerte."

„Jo mere jeg nærmer mig mit Livs Grænse, desto tydeligere hører jeg de udødelige Melodier fra Evighedens Verden, som hilser mig Velkommen. I et halvt Aarhundrede har jeg strøet mine Tanker omkring mig i Vers, Prosa, Historie, Filosofi, Drømme og Sang; men jeg føler, at jeg ikke har givet Udtryk for en Tusindedel af, hvad der bor i mig. Naar jeg skal lægges i min Grav, kan jeg med saa mange andre sige: „Jeg har sluttet mit Dagværk", men jeg kan ikke sige: „Jeg har sluttet mit Liv".

„Min Dag skal atter begynde næste Morgen. Graven er ikke en uigennemtrængelig Kløft, men en Alfarvej. Dens Port er lukket om Aftenen for atter at aabnes, naar Evighedens Morgen gryr."

Ja, Efteraaret er Eftertankens Tid, hvor det melder sig stærkere og stærkere: „Kommer der noget ud af det hele?" Og selv om ikke der er noget ydre at kunne vise hen til og sige: „Se dette der blev Resultatet," saa er det nok ikke ved Siden af, naar disse Spørgsmaal om Resultaterne om Høsten melder sig. Det kan jo være, at man beskæmmet og bøjet sidder med disse Spørgsmaal, det kan jo ogsaa hænde, at der kan være noget i dem, som trøster

og opmuntrer, som siger sit: „Hold ud — tab ikke Modet, hæft dig ikke ved Smaatterierne og Fortrædelighederne — bliv paa din Post og øv i Trofasthed dit Arbejde". Er der i dit Arbejde blot lidt af dette: Trangen til at tjene, saa skal det ikke blive forgæves — og kan du i dit Liv holde det fast og leve efter det at være en Tjener, saa gror der ogsaa lidt af det, som er værd at bjerge i Lade, naar Høstens Dag kommer.

Har under Modgangens mørke Sky
dit Hoved bedrøvet du dukket,
da husk: selv om Solen har skjult sit Skær,
saa er den dog ikke slukket.

Gemmer Guds Naade sit lyse Skær
bag Sorg og Modgang og Vaade,
vær glad endda, saa vær glad endda,
bag Sorgen gemmes hans Naade.

(Chr. Ludwigs.)

I denne lille Indledning har jeg givet Udtryk for noget af det, som har præget os i det Aar, der er gaaet. Som gamle Elever husker fra Hadsten Bogen i Fjor, stod vi paa det Tidspunkt, da den derværende Dagbog blev skrevet overfor mange Vanskeligheder, og det saa paa mange Maader truende og mørkt ud. I Aarets Løb er nogle af disse Vanskeligheder overvundne. — Det har jo ikke altid været lige let; men der er et Ord af D. G. Monrad, som jeg har prøvet at indrette mig efter, og jeg skal anføre det her: „Saml Erindringer om den Velvilje, du har mødt, som din Sjæls bedste Skat og lad Foragten kaste Mindet om lidte Krænkelser paa Møddingen".

Der kan være nok at strides med endda, og vi har ikke Raad at gaa og spilde vore Kræfter med Fortidens triste Erindringer. Det er min Tro, at enhver Ting afklares, som Tiden gaar, og det, som er det rigtige og det rette tilsidst, viser sine rene og enkle Linier, og igennem det faar enhver Handling og ethvert Menneske den Dom, som er den rigtige.

Naar jeg ellers skal fortælle om Aaret, saa er det jo ikke store og mærkelige Begivenheder, jeg skal fortælle om, men smaa daglige Oplevelser og Hændelser mellem Mennesker, der kom i vort Hjem og paa en eller anden Maade blev knyttet til os.

Da vi 3. November begyndte Vinterskolen, var her 52 Elever — det var jo en lille Flok imod de tidligere Aar; men det hængte jo sammen med den Tilstand, der havde udviklet sig for Haandværkerafdelingens Vedkommende. Vi havde været nødt til, for at komme til Bunds i hele Sagen, at skrive til de Haandværkere, som havde indmeldt sig hertil, at de maatte søge til andre Skoler. — Vi havde jo hverken Lokaler eller Lærerkræfter, saa vi kunde tage imod dem. Ved Aabningsmødet talte jeg om, hvad det vil sige, at Mennesker kom til at leve, og fremhævede, at det var Maalet for Højskolens Arbejde at hjælpe Mennesker til at leve Livet. J. L. Christensen talte ud fra det gamle Ord; „En saar — en anden høster" og „Hvad Mand saar, maa han selv høste". Modsætningen imellem Udtrykkene er kun tilsyneladende; begge udtrykker en blivende Sandhed: Vi lever og nyder godt af vore Fædres Arbejde, af, hvad de har saaet — vi er knyttet stærkere til Fortidens Slægter, end vi mangen Gang tænker paa — men hvad vi selv saar maa vi ogsaa være beredt til at høste: baade vi selv og de kommende Slægter skal høste vor Sæd! — Gid det da maa blive god Saatid og Høsttid her paa Skolen i Vinter: Gid vi maa høste af alt det Gode, Slægterne før os har naaet, og gid vi saa maa saa en Sæd, der maa blive god og gylden Høst for os og dem, der kommer efter os!

Da vi var kommet godt i Gang med Skolearbejdet, begyndte de offentlige Møder, hvoraf vi havde to Rækker. Den ene Række var Eftermiddagsmøder, hvor der blev talt af Præster fra andre Egne af Landet. Den anden Række hvor Pastor Bjørnbak, Laurbjerg, talte, var Aftenmøder, og de blev afholdt en Gang om Maaneden. Der kom en Del Fremmede til disse Møder, og Eleverne havde ogsaa megen

Vinterskolen 1929—30.

Glæde af dem; men da det er forbundet med ret betydelige Udgifter at lade disse Møder afholde, maa vi i denne Vinter fare mere varsomt. Paa den anden Side kan jeg godt se, at det har sin Betydning for Eleverne og os, som arbejder her, at vi faar Lejlighed til at høre fremmede Røster. Vi var da ogsaa meget glade ved det, vi hørte.

Da jeg tænker, gamle Elever vil glæde sig ved at opfriske Erindringer om disse Møder, skal jeg paa Grundlag af de Meddelelser, der kom i Dagbladene, ganske kort lade Møderne tale om sig selv.

Ved det første Møde talte Pastor Bjørnbak om Minder og Haab:

Man taler om, at Mennesker lever i Nuet, men Nuet er saa kort, og i Virkeligheden søger ogsaa alle Mennesker mere eller mindre til Minderne fra Fortiden og Haabet, der tilhører Fremtiden.

Der kan være Berigelse i at leve i Minder, særlig naar man har gode Minder — saare ofte er det Minderne fra Hjemmet, om en Moder og en Fader, og de fælles Oplevelser, der har holdt Mennesker oppe i Manddomsaarene, naar alt gik imod. Man ser det af Memoire-Litteraturen, hvorledes mange af dem, vi kalder de Store, næsten altid ofrer Barndommen Broderparten af deres Værk — det har været den Rigdomskilde, de stadig har øst af op igennem Aarene. — Ogsaa Ungdomsaarene kan have sit Fond af rige Minder, og der er Grund til at sige til de Unge: Vær agtsom med jeres Fritid, lad den ikke glide bort i ufrugtbar Ørkesløshed. Ørkesløsheden kan være saa lumsk at stjæle vor Tid — pas paa! Men I skal skabe jer Minder, I kan se tilbage paa, leve paa senere, naar I faar Brug for det.

Men kan man ikke leve uden Minder, kan man endnu mindre leve uden Haab. Den, der har mistet Haabet, han sætter Kuglen for Panden, han har ikke mere med Livet at skaffe. Haabet kan holde et helt Folk oppe i en aldrig saa haard Trængselstid; det har holdt Jøderne oppe, og det var det, der holdt Sønderjyder og Polakker oppe ogsaa.

„Haabet beskæmmer ingen", har Paulus sagt. Det var det kristne Haab, han mente; de jordiske Haab bliver ofte beskæmmede. Naar en moden Mand ser tilbage paa sit Liv her paa Jorden, ja saa er det ofte en Række skuffede Forhaabninger, der ligger bag ham. Men det kristne Haab — udtalte Pastoren — har det til Forskel fra det jordiske, at det bliver fastere og fastere, jo længer man lever. Den Kristne føler sig forvisset om, at der ligger et Salighedsliv efter dette, hvor vi skal mødes med vore Kære.

Ved det næste Møde talte Pastor Holm, Fruering. Udgangspunktet i hans Tale var Thorvaldsens Kristusfigur — et Foredrag, der gjorde et dybt Indtryk paa os alle.

I 1829 havde Bertel Thorvaldsen sin første Model til sin berømte Kristusfigur færdig. Kristus stod da med Hænderne bedende hævet mod Himlen. Kunst-teknisk set var der ingen Fejl at opdage i dette første Mesterværk, men Thorvaldsen følte selv, at der fattedes det noget — hans kunstneriske Fantasi havde dannet sig et andet og skønnere Billede end det, han havde udført — den kunde ikke anerkende Værket som hans eget, født ud af h a n s Kunstnersjæl. Da kom pludselig Løsenet til Mesteren som en Aabenbaring: han drejede Armene, saa de ikke var hævede, men favnende ud mod Verden, og pludselig fik Skikkelsen Sjæl; der kom et indbydende, bedende, bekymret Udtryk over den, som da Jesus udtalte Ordene: „Kommer hid til mig, alle I, som arbejde, og er besværede, og jeg skal give jer Hvile". D e n n e Skikkelse var Kunstnerfantasiens Legemliggørelse! Det var den midtpunktsamlende Kristus — Gudssønnen uden Kamp, men fuld af Bekymring for Menneskeslægten.

Det er det mærkelige ved denne Figur, at set fra Alterskamlen synes den at faa nyt Liv, og først for den ydmygt knælende aabenbarer Kunstværket sig i al sin Skønhed. — Var det tilfældigt eller laa der en Tanke bag? Taleren mente det sidste: knælende, bedende maatte Kunstneren have modtaget sin Aabenbaring og saaledes maatte den blive skabt for de knælende og bedende.

Man har sagt, at Thorvaldsen ikke selv troede paa Kristus. En finsk Kunsthistoriker fortæller saaledes, at han en Gang sagde til ham: „Hvorledes kan dog De, der ikke tror paa de Kristnes Gud, fremstille Kristus?“ Og Thorvaldsen svarede: „Jeg har jo dog før kunnet fremstille de hedenske Guder, som jeg ikke troede paa, hvorfor skulde jeg saa ikke kunne fremstille Kristus“. Ogsaa i Grundtvigs Sang om Thorvaldsen dvæles der ved, at Thorvaldsen ikke var troende Kristen.

Taleren lagde ikke nogen Vægt paa disse Vidnesbyrd. I første Tilfælde kunde Samtalen være opdigtet, og selv om den var sand, har Thorvaldsen jo ikke hermed sagt, at han ikke var troende. Samme Svar kunde han ogsaa give, naar kan ikke ønskede at disputere Sagen med den fremmede Billedhugger. Endelig hvad angaar Grundtvig, saa stod han ikke i noget nært Forhold til Thorvaldsen — kendte ham kun som offentlig Person — ikke som Menneske.

Støttet til Vidnesbyrd fra mange forskellige Kilder søgte Taleren nu under en Gennemgang af Thorvaldsens mærkelige Livsløb at paavise, at han tilsidst havde naaet at finde Fred i Kristendommen.

Thorvaldsens Liv var i ydre Henseende en straalende Sejrskarriere, men bag ved den feterede Kunstner stod der et ulykkeligt Menneske. Hans Hjem havde været en Parodi paa et Hjem; Faderen var en forhutlet, fordrukken Islænder, Moderen var en indtil Sindssyge tungsindig, ubetydelig Kvinde, der tilsidst blev bragt i Graven af Sorg over Faderens vilde Liv og over at hendes eneste Søn ikke vilde komme hjem og bringe hende Trøst. Ogsaa hans Liv var fuldt af mørke Skygger; maaske bedre end paa nogen anden passede paa Thorvaldsen Paulus Ord: „Det onde, som jeg ikke vilde gøre, gjorde jeg — det gode, som jeg vilde gøre, gjorde jeg ikke“.

21. November var her en Dickens Aften, hvor Skuespiller Svend Aggerholm læste op.

I December havde vi to kirkelige Møder, hvor Pastor Bjørnbak og Valgmenighedspræst Thygesen, Tønning talte — og Søndagen før Jul det sædvanlige Julemøde, hvor det faldt i min Lod at prøve paa at finde et Udtryk for Tiden ind under Jul.

Ellers gik Skolearbejdet sin sædvanlige Gang. Aarstiden er ikke egnet til Afvigelser, og da dertil kom, at „Faaresygen" hjemsøgte Eleverne, blev Udflugter og lignende henlagt til Tiden efter Jul. Vi havde ved Vinterskolens Begyndelse indført den Skik at give Eleverne en Kop Kaffe hver Aften. Og det har vist sig at være en praktisk Foranstaltning, der giver Samling paa Elevflokken, saa vi har bestemt os til at blive ved dermed. Det gaar ud over Pigerne; men de tager ogsaa dette ekstra Arbejde med et godt Humør.

Da Eleverne vendte tilbage efter Juleferien, havde vi, som vi plejer, en festlig Aften i Gymnastiksalen. Salen var pyntet til Fest med Gran og Lys. 500 store og smaa Julelys brændte langs Væggene og paa smaa Grantræer, der var stillet op paa Bordene. Jeg havde indbudt de Mennesker, der fulgte Pastor Bjørnbaks Møder, til at deltage i denne Fest, saa vi var mange, da vi sad samlet for at drikke Chokoladen.

Derefter talte Pastor Bjørnbak, Laurbjerg, som knyttede sin Tale til Bjergprædikenens Ord: Værer ikke bekymrede for noget. — Disse Ord kunde passende være Nytaarsdagens Tekst. Bekymringer var altid ufrugtbare og uden Nytte. Men i Tillid til den Magt og Myndighed, der laa i Kristi Ord, kunde kristne Mennesker faa Kraft til at lade Bekymringerne fare. Hans Ord var paa een Gang en Befaling og et Evangelium. Derfor kunde han hjælpe Mennesker til at rejse Hovedet, begynde det nye Aar uden Ængstelse og Bekymring.

Forst. Jensen læste senere et Par smaa Fortællinger og takkede til Slut for den gode Aften, der var en god og festlig Begyndelse til Aarets Arbejde.

Gymnaster 1930.

Vi var saaledes straks i Gang med Arbejdet igen i det nye Aar og kunde fortsætte dermed uden nogen Afbrydelse, til Skolen skulde slutte 31. Marts.

Det blev en rolig Arbejdstid, flinke Elever og gode Medhjælpere, saa der hver Dag var en ny Glæde at opleve. Vi havde vor Udflugt til Aarhus og besøgte Museet, Domkirken, for saa at afslutte i Teatret, hvor Overskovs Skuespil „Pak" blev spillet. Det var en hel Oplevelse at se Eleverne saa optaget af det gode, sande og fornøjelige Skuespil, saa jeg kan ikke lade være i denne Forbindelse at gøre den Bemærkning: Naar dansk Teater er saa daarlig stillet, som det paastaas, er Grunden maaske den, at der tages fuldstændig fejl overfor det teatersøgende Publikum. Hvad Mennesker vil møde paa Scenen er ikke Rabalder — Gemenhed og flade Vittigheder, men Poesi, Skønhed, varmt og levende Menneskeliv. Det viser sig, naar et Skuespil, der har de sidste Egenskaber, opføres, er der ogsaa Mennesker til at fylde Teatrets Pladser.

2. Februar havde vi Vinterballet, der i et og alt blev en stor Glædesfest, og det samme maa siges om Forældre-

»To gode Venner«.

festen der blev afholdt 16. Marts. Men mærkelig nok begge Festdagene endte med Sne og Storm, snart det eneste Vintervejr, vi havde. — Sidst i Marts kørte vi Turen over Tjele-Viborg, Daugbjerg Daas og tilbage til Hadsten over Ans Kongensbro. Det var dejligt Foraarsvejr, og Deltagerne fik et godt Indtryk af det smukke Land, vi kørte igennem.

Møderækkerne, der var paabegyndt før Jul, blev fortsat og foruden Pastor Bjørnbak, der holdt tre Møder, talte Magister Jens Rosenkjær, Provst Andersen, Højbjerg og Stiftsprovst Brun-Rasmussen, Aarhus. Ogsaa om disse Møder kan det med Rette siges, at vi var glade ved dem og tænker paa dem som rige og festlige Stunder, vi oplevede.

Da vi sluttede Vinterskolen, kunde vi i Sandhed sige Eleverne Tak for en god Vinter, der havde givet os rige og lyse Timer. Det er den Slags Ting, der hjælper til at komme igennem, hvad tungt og svært Livet ellers møder med. Vi kunde med en god Vinter se med en vis Fortrøstning mod den kommende Sommerskole.

Da Eleverne mødte den 3. Maj, var der 6 flere end i Sommeren 1929, ikke saa ringe en Fremgang efter vore Forhold, og med disse unge Piger levede vi en lys og herlig Sommer. Vi havde faaet en ny Lærerinde, Thyra Jensen, ude fra Hesselho i Vestjylland, og for mig at skønne fandt hun sig snart hjemme her og levede sig ind i vore Forhold. Samtidig med Skiftet fra Vinterskolen til Sommerskolen maatte vi desværre se vor Medhjælper Stig B. Skole forlade os. Han købte Eksamensskolen „Kornmod" i Silkeborg og flyttede saa dertil. Vi tænker ofte paa ham med Taknemlighed og Glæde. Han havde noget i sig af det, der lever i Unge, selv om det kunde være uklart og famlende, saa var det dog alligevel noget, der havde med Livet at gøre. Vore Ønsker er da ogsaa, at det maa lykkes for ham i det Arbejde han nu har med at gøre, at bevare sin Friskhed og finde den Tillid til Livet, som skaber den rette Ungdomslærer.

Sommeren blev efter danske Forhold en lys og varm Sommer, og det mærkes paa en Højskole, om der ellers er nogen Steder, man kan mærke det. Eleverne kunde være i Haven lige fra Maj Maaneds Begyndelse og til Sommerskolens Slutning. Det giver en egen Fest over det daglige Liv, naar de unge Piger saa frit kan færdes ude, og Forskellen mellem de Somre, hvor Livet væsentligst skal leves inden Døre, og saa dem, hvor Solen varmer og lokker ud, er stor, saa jeg fristes til at sige: Det er først en rigtig Højskolesommer, naar Friluftslivet kommer med.

I Stedet for den sædvanlige Tur til Mols rejste vi i Aar til Himmelbjerget, og jeg tror nok, det blev en vellykket Tur. Vi var alle Gæster hos Stig Skole i Silkeborg og saa hans nye Hjem ude og inde. — Senere paa Sommeren var vi paa Turen til Viborg, Daugbjerg og over Finderup tilbage til Hadsten. Vi er ved vore Udflugter kommen til at bruge de store Biler, der kører paa Ruten Randers—Spørring—Aarhus, og det har altid været flinke og gode Chauffører,

Sommerskolen 1930.

Fra Himmelbjerget.

der har kørt med os, saa vi er i høj Grad tilfreds med den Ordning, vi der er blevet indrettet paa. Endelig maa jeg ogsaa nævne, at vi en Eftermiddag alle var Gæster hos Gaardejer Jens Schiøler, Haahr Nedergaard, og tilbragte nogle gode Timer i det gæstfrie Hjem. Vi skønner i høj Grad paa de Mennesker, der paa deres Maade vil hjælpe os i vort Arbejde.

Ved Siden af det daglige Skolearbejde og Udflugterne havde vi ogsaa i Sommerens Løb nogle Møder. Pastor Bjørnbak holdt foruden sine Timer to Møder, og Valdemarsdagen havde vi sammen med Grænseforeningen fra Aarhus et stort nationalt Møde. — Jeg lader en Deltager fortælle om dette Møde:

I det straalende Sommervejr havde Mødet faaet en meget stor Tilslutning. Foredragene om Eftermiddagen overværedes saaledes af mindst 300 Mennesker, og den flagsmykkede Have dannede den smukkeste Baggrund for Festen. Bag ved Talerstolen vajede Dannebrog Side om Side med det finske, islandske, norske og svenske Flag.

Regimentsmusikken fra Randers under Ledelse af Musikdirektør Sønderby indledede med nogle Numre, og derefter

bød Forstander Aage Jensen velkommen, og efter Sangen „Vort Land, stig frem af Sagas Bog", talte Forstanderen om Flaget.

Naar vi en skøn Sommerdag som denne, begyndte Forstanderen, løfter vort Blik op mod Flaget, saa tænker vi vel oftest tilbage paa dets Historie, naar det vajede over vort Folk i baade onde og gode Dage som et Samlingsmærke for hele Nationen; vort Flag er det ældste i Verden, og vi ser i det et Symbol paa gammel Kultur. Men vi bør ogsaa huske paa, at Flaget peger fremad.

Midt under Verdenskrigen 1917 kom det islandske Folk til den danske Regering og bad om at blive selvstændigt — og her i Danmark føjede man det islandske Folk i dets Ønske. Det gik ret ubemærket hen herhjemme, men i Virkeligheden var det en stor Ting, der her blev gennemført. Danmark kunde have sagt Nej og pukket paa sin historiske Ret; her viste vi, at Stridigheder mellem to Folk kunde ordnes paa fredelig Vis, og dette vakte meget stor Opmærksomhed i Udlandet, og vi har kun hørt rosende Ord derfor.

Denne Afgørelse, som skete under Dannebrogs Mærke, bør vi paa denne Dag mindes som noget stort og godt, der peger fremad.

Det var under det danske Flag, at Neutralitetspolitiken blev sat ind i Verden; ganske vist maatte vi bøde derfor, da Englænderne i 1801 skød paa København. Det var under det danske Flag, at Negerslaveriet først blev ophævet og de store Landboreformer skete; disse Reformer var de første i sin Art i hele Verden, og de kom til at pege fremad, vise Vej for andre Folk paa dette Omraade.

For ti Aar siden vajede Dannebrog over et Folk, der atter havde truffet en Afgørelse, som pegede fremad. Der har altid for os Mennesker været en stor Fare for i et gunstigt Øjeblik at kræve mere end man havde Ret til,

Men denne Fristelse faldt det danske Folk ikke for ved Genforeningen. Den Ordning, der blev truffet m. H. t. det danske Nordslesvig, var et Udtryk for, at vi ikke vilde

gøre Uret mod nogen. Det danske Flag har altid kaldt paa det bedste i Folkets Sind, vi handlede overfor andre, som vi selv ønsker, at andre skal handle overfor os.

Ved Genforeningen blev der afgivet et Løfte til dem, der ikke kom tilbage: I skal ikke blive glemt, og paa denne Dag bør vort Flag da ogsaa minde os om vore Landsmænd syd for Grænsen; de maa ikke blive glemt, de skal være i Stand til at sende deres Børn i danske Skoler og kunne samles til Møder, hvor dansk Tale og Sang frit kan lyde.

Vi skal ikke se paa vort Flag som paa et historisk Dokument, men som et Symbol, der peger fremad — mod Daad i Fremtiden.

Det er min Bøn, at vi, der lever under dette Flag, fremdeles maa være i Stand til at gøre det med Ære, saa vi uplettet kan overgive det til vore Efterkommere.

Man sang „Vaj frit, vort Flag, ved Slot og Hytte.

Derefter talte Lærer B. Hansen, Duborgskolen, om Forholdene Syd for Grænsen.

Alle, der kommer til Sønderjylland, vil blive grebet af Mindernes Magt, og det er jo kun saare naturligt. Der er imidlertid Folk, der har advaret os imod at tænke for meget paa Minderne, det er Livet, som det rører sig i vor Tid, vi maa se paa, hævder de, og helt Uret kan man jo ikke sige, de har. Men alligevel, den Stemning, der ligger gemt i Minderne, bør vi ikke være bange for at kalde frem; der bor jo dog andet i Mennesker end Forstanden.

For mig er Stemningen som Regnen, sagde en Missionær engang, og paa en Festdag som denne vil Stemningen give nyt Liv og stærkere Farver, og ligesom Regnen faa Sæden til at spire frem.

Paa Genforeningens ellers saa straalende Himmel var der en mørk Sky; den drog Blikket mod Syd, og Tanken søgte dem, der ikke kom hjem til Danmark.

I alle sønderjyske Sange finder vi Udtryk for, at hernede er Kamp, her bryder og gærer det. Modsætningen

mellem Dansk og Tysk er stadig til Stede; vel har de to Folk meget tilfælles, men den nationale Kultur og Folkesindet er vidt forskellige. Vi gaar i Dag ind i det andet Tiaar for Genforeningen, og der er endnu et godt Stykke Vej frem imod Folkeforsoningen. Paa den tyske Skole i Flensborg hænger der lige inden for Indgangen et stort Kort over Slesvig, og paa den dansk-tyske Grænse staar der „Voldsgrænsen".

Det er glædeligt at konstatere, at Danskheden syd for Grænsen stadig har Kraft til at gøre sig gældende og virke som et Værn for den danske Kultur.

Helt nede ved det gamle Dannevirke, i Slesvig By, er der ved at blive dannet et dansk Samfund, og der er Kræfter i Gang for at faa oprettet en dansk Skole her, hvor der før ved Afstemninger ikke blev afgivet en dansk Stemme. Kultursproget er her ved at blive dansk, medens det daglige Sprog som hidtil er Tysk.

Heri er dog ikke medregnet Flensborg, Sønderjyllands gamle Hovedstad; her har man nok at gøre, hvis man paa een Dag skal se alle de Steder, hvor Dankheden holder til.

Der findes her foruden en dansk Kirke, et dansk Bibliotek med ialt 40,000 Bind. Udlaanet er steget stærkt, og udgør nu aarlig 50,000.

Paa Duborg Bakke knejser den danske Realskole, vel den skønneste Bygning i Flensborg. Skolen har nu 35 Elever.

Endelig har vi den danske Presse, „Flensborg Avis", der knytter alle Danske sammen, og samtidig bringer Bud til Folk nord for Grænsen om Arbejdet dernede. „Flensborg Avis" har iøvrigt i Anledning af Genforeningsdagen udsendt et stort 65-sidet Nummer; heri finder man bl. a. en Artikel af en tysk Redaktør. Dette var utænkeligt for 10 Aar siden, men det er et Vidnesbyrd om, at Tyskerne er begyndt at respektere os.

Naar der er Tale om Arbejde for Danskheden syd for Grænsen, maa man ikke glemme den danske Folkehøjskole. Henved 1300 unge dernede har besøgt den danske Folkehøjskole, og har levet sig ind i dansk Kultur og Folkeliv.

Endelig maa omtales den Indsats, som de tre store Foreninger, Skole-, Sprog- og Grænseforeningen, har ydet ved at støtte Arbejdet økonomisk.

Som man ser, er der et stort Arbejde i Gang for Danskheden syd for Grænsen, og Dybbølløftet: „I skal ikke blive glemt" har derved faaet en kraftig Understregning, og der skal paa denne Dag lyde en Tak fra Slesvig mod Danmark.

Man er saa tilbøjelig til at arbejde sig op til Patos, naar der er Tale om Sønderjylland, men vi vil saa nødig tale om Patos i den Forbindelse. Danskheden har sin stille, naturlige Vækst, og der er jo Følelser, man helst ikke vil tale højt om. Naar man f. Eks. spørger en Mand dernede, hvorfor han er dansk, kan det hænde, at han stille svarer: Jeg kan ikke andet.

Man sang „Du kære, gamle Rede", og derefter samledes man om Kaffebordene i Skolens Gymnastiksal.

Om Aftenen fortsattes Festen med Musik af Komponisten Madsen, Odder, der spillede et Par Fantasier over sønderjyske og aakjærske Sange.

Hr. Madsen blev hilst med stort Bifald.

Forstander Aage Jensen læste et Par sønderjyske Fortællinger, og til Slut opførte Skolens Elever i den smukt illuminerede Forhave en Række Tableauer, „Askepot" og „de tre nordiske Flag".

Til Tonerne af „Der er ingenting, der maner", blev Flaget derpaa strøget, og den vellykkede Fest sluttede med „Dejlig er Jorden".

14 Dage efter Genforeningsmødet havde vi Sommerens store Begivenhed, Elevmødet. Ikke saa faa gamle Elever

»Askepot« og Prinsen.

kom allerede hertil Lørdag, saa vi kunde fylde Foredragssalen, da J. L. Christensen efter Sædvane begyndte at tale Kl. 8. Noget egentligt Referat af Elevmødet kan jeg ikke give, da mange Ting forhindrede mig i at gøre de Optegnelser, som jeg plejer at gøre. Christensen byggede sin Tale op over H. C. Andersens Eventyr Snedronningen og viste os, hvad det var for en Ulykke for Menneskelivet, naar Splinten af Troldspejlet blev siddende i Øjet.

Efter Kaffen opførte Eleverne nogle Tableauer ude i Forhaven.

Søndagen begyndte med Morgenandagten. — Jeg talte lidt ud fra Dagens Tekst, Lignelsen om den store Nadver. Det Billede er saa velkendt for gamle Elever herfra. De fleste, der har været paa denne Skole, har været i Viborg Domkirke og set Joachim Skovgaards Gengivelse af Lignelsens forskellige Træk. Kan man ikke paa anden Maade forstaa denne Lignelse, saa kan man det sikkert, naar Skovgaards Billede har faaet Lov at tale og forkynde. Det er Fortællingen om Gud, der indbyder os, men vi har ikke

Tid. Det er ikke, fordi vi ikke synes om Indbydelsen, men det er fordi vi lever i den Forestilling, at alt det, vi gaar og tumler med, er saa betydningsfuldt, saa vi nødvendigvis maa have det ordnet først — og saa ender det med, at vi under al Stræb og Jag bliver hærgede, mærkede og ilde tilredt. Da hænder det, at vi bliver samlet op og ført derhen, hvortil Gud indbød os. Men nu er vi ikke de samme, som da Indbydelsen først lød, nu kommer vi, fordi vi trænger, nu er vi at ligne ved hine, der blev samlet op ude omkring ved Gaardene og ved Vejene. Gud havde glædet sig til, at vi skulde komme, da han indbød os. Nu gaar det ham ligesom den Mand, der har glædet sig til at have sine Venner hos sig; men de kom ikke, og han maa for at faa Maden spist hente de sultne og forkomne. Han kan mætte dem; men det er ikke den samme Glæde som den, han havde indrettet sig paa, da han indbød sine Venner. Da var det ikke Maden, der var det afgørende, men Samværet, Fællesskabet, og saa bliver det vraget, og tilbage er kun det at bespise nogle hungrende. Gud glæder sig, naar et Menneske følger hans Indbydelse og kommer, før det gennem Synd og Elendighed er blevet en Krøbling, der blot venter paa at blive mættet.

Efter Morgenandagten var der Gymnastikopvisning oppe i Lauridsens Sal, og det virker altid smukt at se en stor Flok unge Piger, der vil og kan gøre et Arbejde med Gymnastikken.

Eftermiddagen bragte en Forandring fra tidligere Aar, idet Generalforsamlingen i Elevforeningen var blevet henlagt til Kaffesammenkomsten. Tanken dermed var denne praktiske at faa kaldt paa gamle Elevers Interesser overfor Elevforeningen. Om det saa lykkes, ved jeg ikke, men det kan i høj Grad tiltrænges. I Forhold til det Antal Elever, der har været her paa Skolen, er Elevforeningens Medlemstal ikke stort. Skolen trænger til den Støtte, en god Elevforening kan være; men gamle Elever trænger ogsaa til det Baand, som en Elevforening kan knytte Aar efter Aar,

saa her er nok for en arbejdsvillig Bestyrelse at tage fat paa.

Det offentlige Møde maatte paa Grund af ustadigt Vejr holdes inden Døre. Da jeg bød velkommen til Mødet, benyttede jeg Lejligheden til at byde Bygmester Broder Nissen og Hustru et hjerteligt velkommen til Hadsten Højskole. Broder Nissen er kommen tilbage for at gaa ind i sin gamle Plads som Leder af Højskolens Haandværkerafdeling. Det er jo ikke nødvendigt at fortælle hvem han er, da han har været knyttet til Skolen her siden 1898 —, og selv om han var borte herfra i Tiden fra 1916 til 1926, saa er han dog ikke blevet fremmed hverken for Befolkningen her eller for Hadsten Højskole. Jeg udtalte et Ønske om, at han maatte blive glad ved at være her, og at han maatte finde sig til Rette med Forholdene, som de nu ligger her. Derefter holdt Broder Nissen en Art Programtale om Forholdet mellem Højskolen og den faglige Undervisning. Og det Synspunkt, han gjorde gældende, kunde jeg helt ud tiltræde. Havde et saadant Synspunkt været hævdet her paa et tidligere Tidspunkt, vilde mangt og meget have set anderledes ud her paa Pladsen. Jeg talte ogsaa ved det offentlige Møde og gav i min Tale en Oversigt over de 30 Aar, der er gaaet af det tyvende Aarhundrede.

Ved Aftensbordet blev der holdt forskellige Taler og oplæst Hilsener og Telegrammer fra gamle Elever. Som Afslutning paa det rige og gode Samvær opførte Eleverne et lille Skuespil af Hostrup: „Den gamle Elsker".

Dagen var til Ende, og medens Lysene tændtes i Haven, samledes vi omkring Flaget. Det er blevet en Skik her, naar vi er samlet udover det sædvanlige at samles, naar vi hejser Flaget, og naar vi stryger det. For mig er der altid en stor Glæde derved. Saa sang vi vor Aftensang og drog hver til sit. Vi havde haft vort Vennemøde og gennem det faaet Glæde til Dagene, der skulde komme.

13. Juli havde vi Forældrefesten. Den maatte holdes inde, da Regnen ustandselig strømmede ned hele Eftmd.

En Sommerdag.

Pigerne viste deres Gymnastik, og om Aftenen spillede de Komedien: „Den gamle Elsker". For Forældre og Elever talte jeg om Brydningerne mellem det ældre og yngre Slægtled. Jeg kan jo ikke sige andet, end at disse Sammenkomster med Elevernes Forældre bringer os megen Glæde, og vi fortryder ikke, at vi har ladet dette Forældremøde gaa ind som et fast Led i Skolens Arbejde.

Mod Slutningen af Skoletiden fik vi en ret stor Skare fremmede Gæster. Danmarks Afholdsforeninger havde forespurgt, om vi vilde og kunde give Plads til et Ungdomskursus eller „8 Dage paa Højskole". Efter en Del Overvejelser sagde vi ja til at tage mod de 70 Deltagere, der meldte sig til Kursuset. Vi kunde ikke give Husly til dem alle, men maatte have en Del indkvarteret hos Naboerne her i Kvarteret. Vi var meget spændt paa, hvorledes det vilde forløbe med at faa disse fremmede ind til os paa et Tidspunkt, da vi havde Skole; men jeg tror nok, jeg tør sige, det gik godt. Eleverne saa nok lidt skævt til de fremmede de første Par Dage, men da enhver passede sit, gled det hele hurtigt i Lave og de „8 Dage paa Højskole" forsvandt, inden vi vidste af det. Det er ikke min Hensigt at

give nogen Skildring af de mange Indtryk og Oplevelser, de 8 Dage bragte. Jeg vil indskrænke mig til at lade en Deltager fortælle om Begyndelsen og Afslutningen. Vi fik i de otte Dage Lejlighed til at lære en Del Mennesker at kende, som vi siden efter har været glade ved at møde, og jeg haaber, der har været noget gensidigt i dette. Dette Kursus har tidligere været holdt paa Kerteminde Højskole; men da denne Skole sidste Foraar skiftede Ejer, kom det saa her til Hadsten.

Kursuset begynder:

Med Solstrejf fra en regntung Himmel tog de unge Afholdsfolks 5. Kursus sin Begyndelse. Til Kursus'et var anmeldt over 70 Deltagere — saa mange, som Højskolen har Plads til. Kursus'et blev aabnet med et offentligt Møde, der havde samlet en stor Skare Tilhørere. Randers, Hadsten og Harridslev Afholdskredse holdt Kredsmøde i Hadsten og fra Viborg Afholdsforening kom et lille Hundrede Mennesker med Ekstratog.

Dagen indlededes med Procession gennem Byen med klingende Spil i Spidsen, efterfulgt af en Snes Bannere vajende over 6—700 ældre og unge Afholdsfolk. I Hadsten Højskoles smukke Have afsluttedes Processionen, og den store Forsamling flokkedes om Talerstolen, og Fanerne blev plantet paa Festpladsen.

Gaardejer Anton Jensen, Afholdsvært L. Andersen og Redaktør Ejnar Petersen bød Velkommen henholdsvis paa Hadstenkredsens, Randers Amtskreds og Agitationsudvalgets Vegne.

Overlæge Ottosen besteg nu Talerstolen og holdt et ypperligt Foredrag om Forbudet i Amerika. Overlægen var fornylig vendt tilbage fra en Rejse i Amerika. Under stor Opmærksomhed skildrede Overlægen sine Indtryk fra denne rige, tørlagte Verdensdel.

Den verdensberømte Forfatter Upton Sinclair gav de amerikanske Bryggere følgende Svar, da de henvendte sig

til ham for at faa ham til at skrive mod Forbudet: „Alkoholen er den største Faldgrube, der er lagt for Foden af Genierne, og Forbudet er det største Fremskridt, det amerikanske Folk har gennemført siden Negerslaveriets Ophævelse."

De motorsagkyndige i Amerika siger, at den berusede Chauffør ikke er den farligste, for han bliver snart uskadeliggjort. Nej, den farligste er den, der har faaet en eller to Genstande — thi uden at være „fuld" er hans Dømmekraft i høj Grad svækket. — Mon ikke Myndighederne i Danmark tager noget for lempeligt paa Drankere af den Kategori? Den Chauffør, der indtager de smaa Alkoholdosis'er er en Fare for Samfundet. Om den Slags Folk siger jeg: „Væk med Fingrene fra Rattet"! (Stærke Hør!) Forbudet i Amerika staar fast! Thi Arbejderne og deres Førere, Industrien, Amerikas 14 Millioner Negere, de protestantiske Kirkesamfund, Videnskaben, Afholdsfolkene o. m. fl. vil aldrig slippe det, fordi det har været til umaadelig Gavn og Velsignelse for Nationen.

Dette er Sandheden om Forbudet.

Og vær forvisset om, at Vejen er den rette, ogsaa for os herhjemme. Den Vej fører nemlig til Lykken for Danmark.

Efter Sangen: „Man siger, Verden den er ond", talte Forstander Aage Jensen personligt og gribende om Enkeltmenneskets Værdi og om den enkeltes Indsats i Tiden: I vor travle, mekaniske Tid forstaar vi at fabrikere og organisere - - men ikke at bede, og dog maa vi forstaa, at Livet er ikke blot Stof og Kraft, men noget evigt og noget uendeligt. Vi maa hjælpe Mennesker til noget at tro paa, derved hjælper vi dem til at leve. Idealisme er Menneskets indre Lys, der skinner og belyser Fremtidens Veje i Nattens Mørke.... for Idealisme er udsprunget fra Gud. Sagen, vi er samlet om i Dag, fører ikke til Sejr ved Klynken og Klagen, med ved den enkeltes Initiativ, Troskab og Udholdenhed. I unge, kæmp under det gamle Motto: Med Gud for Hjem og Fædreland, saa sejrer I! (Stærke Hør!) Begge

Talere hilstes med spontant Bifald. Afholdsvært L. Andersen takkede Talerne og Forsamlingen.

Aftenen tilbragte Kursister og Gæster i den illuminerede Have. Det var en egen betagende Stemning, der betog alle, da Forstanderen sænkede Dannebrog, medens Forsamlingen sang „Vift stolt paa Kodans Bølge", og de kulørte Lampers røde, grønne, gule og blaa Farveskær blafrede og sendte sit Genskin over de feststemte, glade Ansigter i den lune Sommeraften under Træernes majestætiske Kroner, der svajede og duvede for en sagte Brise....

Ved et fælles Kaffebord bød Forstanderen et hjerteligt Velkommen til Kursisterne. Betragt de kommende 8 Dage Skolen for jeres Hjem, saa faar vi det skønt med hinanden.

Lederen af Kursus'et, Redaktør Ejnar Pedersen, takkede for Velkomsten, og paa hans Forslag sendtes Hilsner til Claus Johannsen og Vognmand Jensen, Viborg.

Med Jeppe Aakjærs skønne „Stille Hjerte, Sol gaar ned", sluttede den første gode og indholdsrige Dag af „8 Dage".

Bliver hver af Dagene som Optakten, bliver dette Kursus som dets fire Forgængere, til Ære og Gavn for den danske Afholdsbevægelse.

I Løbet af de 8 Dage kom her en Række fremmede Talere til Kursus'et. Vore Elever hørte et Par af dem, men passede ellers deres Skolearbejde. Det var jo om at gøre, at de fremmede ikke kom til at forstyrre det daglige Arbejde, og jeg tror, at det i nogen Grad lykkedes at undgaa Forstyrrelsen.

De fremmede var kommen hertil en Søndag, og Lørdagen derefter begyndte de at drage bort.

Der blev Lørdag Formiddag holdt et Foredrag af Lærer Kr. Larsen, Baaring, og da jeg synes, der er saa meget rigtigt og kønt i dette Foredrag, vil jeg aftrykke et lille Referat deraf. Jeg tror, at vi indenfor vore Omraader kan være vel tjent med at møde det Livssyn og den Samfundsopfattelse, der møder os her.

Sejrende Ungdom.

Naar vi arbejder med dette Kursus, er det unødvendigt at uddybe nærmere, at det er Ungdommen, vi skal have med.

I unge skal vide, at det er paa jer, det beror, om det skal blive Skumring eller Gry for vort Fædreland, og her tænker jeg specielt paa Afholdssagen. Med Udgangspunkt fra Selma Lagerlöfs Legende „Templet" fortsatte Taleren: En sund Ungdom er glad; den tror paa, at hist ude i det skjulte ligger Lykkens Land. Drøm kun store Drømme, men — naar Vanskelighederne kommer, opgiv saa ikke Haabet. Vi ønsker en haabende Ungdom. Ungdommen drømmer om at vinde Prinsessen og det halve Kongerige, men det gælder om ikke at opgive Haabet, naar Vanskelighederne kommer. Vi ønsker en stærk Ungdom, der i Tide maa lære at søge Plads i Kongens Gaard. Vi ønsker en frejdig og en modig Ungdom.

Vi ønsker en trofast Ungdom, en Ungdom, der er trofast imod det bedste i sig selv, en Ungdom, der gør det, som Samvittigheden byder. — Lyt til Samvittighedens manende Røst! Øv den og følg den! Gaar du altid ad de Veje, Gud tør kende, kan du altid og under alle Forhold gaa trøstig frem, er Vejen end aldrig saa tornefuld!

Vi ønsker en ren Ungdom. „Salige er de rene af Hjertet". At holde sin Sti ren og uplettet er vanskeligt. — Men gør en Indsats her. Lønnen udebliver saavist ikke — den er intet mindre end Tilfredshed, Lykke og Glæde og Fred med sin Gud!

En glad, trofast og frejdig Ungdom, der vil følge Jesus, den sejrer i Kampen mod alt det, som er slet og ondt i Verden. Derfor gælder det om i de unge Aar at vælge sin Plads i Livets Strid — for i Mindet gror Haabet og Troen paa Fremtiden.

Vær varsom, naar du vælger dine Venner. Ikke enhver er værdig til at blive din Ven!

Glem aldrig, at Ungdom og Alkohol er og bør være Fjender!

Vi ønsker en Ungdom med store Maal og som vil frem i Verden og vil sætte noget ind paa at naa sit Maal, en sejrende Ungdom, der vil gaa igennem Paradisets Port! En saadan Ungdom — og kun en saadan — kan føre Afholdssagen frem til Sejr! (Stærkt Bifald hilste Hr. Larsen, da han sluttede sin smukke og manende Tale).

Efter Middagspausen fortsatte Ejnar Petersen sit Foredrag om „Alkoholspørgsmaalet i Skølitteraturen".

Lørdag Aften var vi alle, Elever og Kursusdeltagerne, samlede til Afslutningsfest i Gymnastiksalen.

Der indledtes med en smuk Sang om Højskolen, skrevet at Forst. Aage Jensen, „Hvor Lilleaadalen har dækket sit Bord". Efter endnu en Sang holdt Lærer Larsen, Baaring, Afskedstalen:

Jeg og Kursisterne bringer Forstander Jensen og Hustru og hele Skolens Personale en Tak for alt, hvad der er gjort for os. Det var mig særlig en Berigelse at høre Forstanderens Foredrag. Ligeledes en Tak til Lederen af Kursus'et i flere Aar, Ejnar Petersen, fordi De gør os den Tjeneste at paatage Dem Ledelsen, og Tak for Deres øvrige Arbejde. Jeg ser netop i et Dagblad, at De har talt for Lærere i Vestjylland, og at man var glad for Dem. Ligeledes Tak til Red. Breumby for Oplæsningen. Sidst, men ikke mindst, en Tak til Kursisterne. Jeg véd, det for mange har været vanskeligt at faa fri de 8 Dage, og at det har været et Offer af Tid og Penge. Jeg vil ønske, at dette Kursus maa have bragt megen Glæde og Berigelse, saa De vender gladere tilbage til Arbejdet, end De har været før.

Forst. Aage Jensen tog straks Ordet og beskrev i en baade munter og alvorlig Tale nogle af sine Indtryk af Kursisterne.

Vi ligger her ved Alfarvej, Togene passerer os forbi Døgnet rundt. Der gaar en Strøm af Mennesker ind og ud ad vore Døre; men alligevel glemmer vi ikke vore Gæster;

et og andet Træk bliver tilbage i Mindernes Billedbog. — Vær forvisset om, at I ogsaa har faaet en Plads dér.

De otte Dage var kun en kort Tid, og kort er den Tid, vi lever sammen. Pas derfor paa at være gode mod hverandre og ikke skade hverandre. Jeg har lagt Mærke til jeres Færden, og især har det frydet mig at se jer, naar I samledes i Haven; I gjorde Haven smukkere. Den stærkeste Glæde følte jeg dog, da vi forleden Aften samledes omkring Lejrbaalet hos de Randers Teltliggere (6 Deltagere fra Randers har ligget i Telt). Saa rig og fri var vor Ungdomstid ikke. I har saa meget, som vi ikke har kendt, men med al den Frihed følger et uhyre Ansvar. Jeg var glad ved at lære den afholdende Ungdom at kende og siger jer Tak, fordi I saa godt indrettede jer efter Skolens Aand og Tone. Jeg var nysgerrig efter at se, hvorledes unge Piger fra Købstaden vilde møde op her, men jeg blev behageligt overrasket, det var naturlige Piger — uden Malerkrukke (Munterhed). Tak for den svundne Uge, Tak til Ejnar Petersen og Tak til Lærer Larsen og derigennem til D. A. F.

Derefter fulgte en Række Taler.

Ejnar Petersen talte for Lærer Larsen, Baaring, og takkede ham for Støtte og Vejledning i alt sit Arbejde.

Red. Breumby talte for Nielsen-Svinning og Hustru. — Nielsen-Svinning talte for Forstanderen og udbragte et Leve for Højskolen.

Snedker Mønster, Holbæk, takkede Kursisterne for den gode Aand og Tone, der havde raadet i de 8 Dage, og udtalte en særlig Tak til Ejnar Petersen for hans udmærkede Ledelse.

Tre Kursister opførte under stormende Munterhed og Bifald et Tableau „Den stumme Fange".

Lærer Nielsen, Aarhus, hyldede i varmtfølte Ord Forstander Jensen for hans Indsats i den skønne Uge, der nu var Slut.

Ketty Rasmussen, Viborg, holdt en kvik, lille Tale for Fru Jensen, hvem hun skildrede som en god Mor for en

Flok livsglade, store Børn af begge Køn fra Danmarks forskellige Egne. (Hun overrakte Fruen en smuk Blomst fra Kursisterne.)

Fru Jensen takkede rørt for Opmærksomheden.

Bibliotekar Faurholt, Slagelse, holdt en humoristisk Tale for Damerne, der modtoges under stormende Munterhed.

En Sang paa otte vekslende Melodier om de otte Dages Oplevelser gjorde stor Lykke.

Stemningen var saa lys og glad som altid, hvor Ungdom fester.

Inden Bordet hævedes, udbragte Redaktør Ejnar Petersen et med tordnende Hurra besvaret Leve for den danske Afholdsungdom.

I den smukt illuminerede Have opførte Skolens Elever to ualmindelig smukke, symbolske Tableauer, som lønnedes med stort og fortjent Bifald.

Den skønne, uforglemmelige Aften sluttede med en kort Andagt af Forstanderen i den herlige lune Sommeraften, hvor Vinden strøg saa moderlig ømt med en sagte Hvislen gennem Træernes Blade ....

Saa lyder Sangen: „Dejlig er Jorden" som en lovprisende Hymne fra vemodsfyldte Struber, som en Tak til Altets Skaber for Dagene, vi her under saa skønne Omgivelser havde faaet Lov til at leve med hverandre. — Saa var Kursusdagene forbi.

„Saa glade, saa mildt de er levet", som der stod i Forstanderens Afskedssang.

For mig var Kursuset et Arbejdsfelt af en ny Art. Mennesker, som jeg ellers ikke faar Lejlighed til at mødes med, kom her og sad paa Skolebænk, og det er der Grund til at være taknemlig for. Vi har ingen af os noget at kræve, og maa være saa inderlig glade, hver Gang der er nogen, der har Brug for os og kan bruge os. Vi skal netop være de ydmyge Tjenere for alt godt og takke for, at vi kan faa Lov at tjene. Lad det være sagt i Almindelighed, netop fordi man ogsaa inden for Højskolens Omraade træffer en Art Vigtighed, der rynker paa Næsen overfor en

Del Ting, der ikke har været saa heldige at faa blaat Stempel hos dem, der mener sig kaldede til at afgøre, hvad der skal være god Latin paa Højskolebjerget. Jeg har for min Del forlængst gjort mig færdig med den Selvgodhed, som jeg ofte fra disse Kanter er stødt paa. Jeg siger Tak for hver en, der har kunnet bruge mig, og som jeg paa en eller anden Maade har kunnet tjene. Tænk, hvilken Ulykke for mig, om ingen havde Brug for mig. — Jeg, som intet har at kræve, men kun er til dette ene: at tjene.

»Længe var Nordens herlige Stamme«.

Den sidste Søndag i Skoletiden var vi i Stilhed herhjemme og følte med hverandre, at det vilde blive svært at skilles, og dog er det jo det, vi skal. En Dag skal vi skilles fra alt. Vi maatte ogsaa skilles fra vore Sommerelever, som vi havde været saa glade ved at leve sammen med. Det har været et mærkeligt Aar her paa Skolen, dette Aar. Paa mange Maader har det været fuldt af Strid og Ufred, af Bekymring og Spænding, af alt det, der gør ondt og nager, men det har ogsaa været mærkeligt derved, at de to Elevhold, her har været, har levet her uden den mindste Gnidning indbyrdes, uden den mindste Gnidning i deres Forhold til Skolen. Derfor kan vi i Sandhed sige:

Saa Tak da, I Unge, for Dage, der svandt,
saa glade, saa mildt, de er levet;
hvert Smil og hvert Ord, der fra Hjerterne randt,
i Mindet skal gyldent staa skrevet
og gemmes saa glad med en Tak til vor Gud
for det, vi fik leve alt efter hans Bud
med Sommer og Ungdom i Danmark.

Da Eleverne var rejst, rykkede Haandværkere i stort Tal herind paa Skolen. To meget vigtige Arbejder skulde udføres. — Det ene var et Centralvarmeanlæg i hele den gamle Bygning, Lejligheden, Skolestuerne og alle Elevværelser. Dette Arbejde skulde være i Orden til Efteraarsmødet, og det blev det. Vi kunde med Sindsro se alle de gamle Kakkelovne forsvinde og føle Behageligheden ved den nemme og bekvemme Maade at faa Huset opvarmet paa. Arbejdet blev udført af Randers Centralvarmekompagni, og for mig at skønne, er det udført godt, saa jeg haaber, det vil blive en daglig Lettelse for vort Arbejde, ligesom det ogsaa gør det daglige Ophold bekvemmere for Eleverne. Det andet store Arbejde, vi skulde have udført, var Opførelsen af en Nybygning, der kunde give Plads til et Par Tegnestuer og nogle Elevværelser. Ved Licitationen blev Arbejdet overdraget til Murermester J. Skødt og Tømrermester M. Therkildsen, begge her i Hadsten. Det egentlige Murerarbejde blev udført af Murermester P. Skødt i Galten. Haandværkerne hang godt i, og i det væsentlige overholdt de Tidsfristerne, som var fastsatte. Vi kunde den 3. Novbr. lade Elever flytte ind i Værelserne og tage Tegnestuen i Brug. Der er ogsaa i denne Bygning et Centralvarmeanlæg og til dette er der knyttet en Badeanstalt, saa Eleverne mod en mindre Betaling kan faa varme Bade. I dette Øjeblik, da jeg skriver til Hadsten-Bogen, er Haandværkerne paa det nærmeste ved at være færdige, saa vi nu kan sige, at Haandværkerafdelingen her, eller, som den blev kaldt, Hadsten Haandværkerhøjskole er genoprettet. Jeg foretrækker at kalde den Hadsten Folke- og Haand-

Haandværkernes Hus »Jomsborg«.

værkerhøjskole. — Broder Nissen er dens faglige Leder, og han har som Medhjælper Konstruktør Hans Jacobsen Rosenkvist, der var Elev her paa Skolen i Vinteren 1925—26 og siden efter har taget Konstruktøreksamen ved Aarhus tekn. Skole. Det første Elevhold i den ny Bygning er paa 11, og det er jo ikke saa galt, efter alt det, her er sket. Vi haaber, der kommer flere, og gamle Elever kan godt hjælpe os, saa vi kan vinde det tabte tilbage. Her har, som det fremgaar af, hvad jeg har skrevet, været Travlhed hele Efteraaret, og saa havde vi endda midt i det altsammen vort Efteraarsmøde 21., 22. og 23. September.

Første Mødedag var en Søndag; men den Tiltrækning, som et straalende Efteraarsvejr uvilkaarligt har ved et Møde, savnedes ganske i Aar, idet Regnen stadig truede. Alligevel fyldte Forsamlingen godt op i Salen, da Forstander Aage Jensen, efter at man havde sunget „Nu falmer Skoven", aabnede Mødet med at byde Velkommen og ud-

tale Haabet om, at den Vekselvirkning mellem Ordførere og Tilhørere, som her er en Forudsætning for et godt Udbytte, maatte være til Stede.

Efter at Sangen „Mellem disse grønne Høje", var sunget, talte Skolens tidligere Forstander, Nielsen-Svinning, der ud fra Ordet „Mester, lær os at bede", talte om Bønnens Væsen og Liv, om hvordan et virkeligt inderligt Bønsliv medfører en Sindets Forandring. Dette faar vi et levende Indtryk af ved at fordybe os i Evangeliernes Beretning om Bønnens Betydning i Jesu Liv, og den Bøn, han lærte sine Disciple. Af Fadervor omtalte Taleren særlig Bønnerne: Forlad os vor Skyld, som vi og forlader vore Skyldnere og Led os ikke i Fristelse. Bøn er ikke blot fromme Ønsker, men Redebonhed til Kamp mod alt, der stiller sig hindrende for vort Gudsliv, og Bønnen i Jesu Navn maa, hvis den er sand og ægte, føre til, at vi naar henimod som han at kunne sige til vor Fader: Ske ikke min, men din Vilje.

Efter en lille Pavse sang man „Flyv ud mit Korn i Mulde", og derefter holdt Stiftsprovst Bruun-Rasmussen et Foredrag om den Forventning, der er Menneskets dybeste Særpræg fremfor alle andre Skabninger. I en af sine Salmer taler David om Mennesket i Forhold til hele den øvrige Verden. Mange mener jo, at Mennesket i Forhold til hele Universet er et ubetydeligt Fnug, men Salmedigteren har den Opfattelse, at Mennesket er den ypperste Skabning, er det netop i Kraft af, at det nærer Forventning. Ved slaaende Eksempler, hentede fra Historien og fra egne Oplevelser, paaviste Stiftsprovsten, hvordan det er Forventningen, der holder Livet oppe, og hvordan Forventningen og Livsgaaderne ikke kan løses ad Tankens Vej, men er en Hjertets Sag i Troen paa Kristus. Har Døden skilt et Ægtepar, prøver man ikke at trøste den Efterladte med at henvise til tekniske Fremskridt og Opfindelser, men Forventningen om Gensyn i Landet, hvor der ikke er Skrig, Sorg eller Pine, kan bringe virkelig Trøst.

Aage Jensen takkede de to Talere og udtalte, at begge Foredragene havde mindet os om, hvilken Livsværdi vi har i den fra Fædrene modtagne kristne Arv, og med Sangen „Man siger Livet har bange Kaar" sluttede Eftermiddagsmødet.

Om Aftenen læste Aage Jensen et Par Smaafortællinger, og saa var der Musik af fhv. Friskolelærer Th. Madsen, Odder, der mange Gange har glædet og beriget en Forsamling paa Hadsten med sit Violinspil. Dette blev ogsaa Tilfældet denne Gang. Th. Madsen mindede først om Komponisten Heise, der fødtes for 100 Aar siden, og spillede derefter forskelligt af Heises Musik, særlig af „Tornerose". Koncerten sluttede med et betagende tyrolsk Stykke „Klokken i Dalen", og det var, som rykkedes Tilhørerne bort til fjerne Egne, hvor Klokkeklangen tonede sin Fred ind i Sindet.

Aage Jensen takkede for Musiken, og med Aftensangen „Lad Lykkens Ganger springe", sluttedes 1. Dags Møde.

Mødets anden Dag bragte os stor Forstyrrelse, da Magister J. Rosenkjær sendte Sygemelding, og jeg maatte saa træde til som Taler.

Under stigende Tilslutning forløb Mandagsmødet, der begyndte Kl. 3, med, at Forstander Aage Jensen bød Velkommen, og efter Sangen „Jord, i hvis Favn, der hades og der myrdes", talte han om et af Øjeblikkets mest brændende Spørgsmaal: Nationalsocialismen i Tyskland.

Det var Stresemann, der i Tyskland stod som Udtryk for den tyske Forsonings- og Fredspolitik, som fredelskende Folk Verden over satte deres Haab til; men ved hans Død fik den Strømning Luft, som er personliggjort i Navnet Adolf Hitler. Vi har været altfor tilbøjelige til at tro, at det, som nu er traadt saa overvældende frem under Navnet Nationalsocialismen, er noget nyt, men det er ikke Tilfældet. Det er kun Formen, der er ny. Indholdet er væsentlig gammelt, netop det, vi kender fra Kejsertiden med Drømmene om Tysklands Magt og Storhed og Evne til at herske

og lede — Stresemann vilde holde Fredstraktaten og tjene Fredens Gerning, men Nationalsocialismen vil omstyrte Freden, og derfor er Tyskland nu Centret for et Verdensuvejr, hvis Virkninger allerede har vist sig i en opskræmt Presse, Svingninger paa Verdensmarkedet og en Ængstelse, hvis dybe Alvor vi ikke maa overse.

Taleren karakteriserede nu nærmere Hitlers Person og hans Program, der sikkert vil virke dragende paa store Dele af det tyske Folk i mange af Partierne. Den bebudede Kamp mod Jøderne vil vinde Genklang; thi det er en ret udbredt Mening, at Jøderne har draget Ulykkerne over Tyskland. Omstyrtningen af Versaillesfreden tiltaler Konservatismen, og Socialdemokratiet er med paa at bekæmpe Truster og Penge, og saadan er der Tilknytning mange Steder. Ja, selv Afskaffelsen af Parlamentarismen, saaledes at Rigsdagen kun bliver et raadgivende Organ, har stor Tilslutning; thi det er en udbredt Opfattelse, at Rigsdagen fortaber sig i smaalig Strid og viger udenom Ansvaret.

Mærkeligt er det at se, at Hitler som sit Hovedmiddel vil benytte det mundtlige Ord, men det hænger sammen med, at han og hans Meningsfæller særlig har vundet Fremgang ved det, og de tror paa deres Sag, og derfor er Stillingen saa alvorlig. Vi maa se paa Virkeligheden som den er, og naar Forsvarsministeren siger, at vi nu skal skynde os at afruste, saa maa det siges, at den nu skabte Situation i Verden taler et andet Sprog, og vi kan ikke se bort fra vore Forpligtelser overfor Folkeforbundet, som ogsaa paa det stærkeste berøres af det, der nu sker i Tyskland.

Aage Jensen sluttede med at udtale, at der er et stort Spørgsmaal, der hedder den kristne Menigheds Stilling til Verdenssituationen. Dette Spørgsmaal skulde han iøvrigt ikke komme nærmere ind paa ved denne Lejlighed; han citerede Peter Rørdams Ord: Det gælder om for et Menneske at finde sig til Rette i Forhold til Himlen og til det Sted paa Jorden, hvor det befinder sig — Valget staar mellem den Herskervej, som Nationalsocialismen vil ind

paa, og den Tjenervej, som Stresemann, der var en bekendende Kristen, vilde følge i sit Arbejde for Tyskland.

Efter en Pause fortsattes Mødet. Man sang: „Hvad synger du om", og derefter talte Pastor Gamborg, Ø. Tørslev, om C. Hostrup. Det skulde ikke være noget Forsøg paa en Levnedsskildring, men kun nogle Træk til Belysning af ham som Menneske, Præst og Digter. Med dyb Forstaaelse af Hostrup omtalte Pastor Gamborg ham som den udprægede danske Mand og kristne Mand, og paaviste den Ridderlighed og Alvor, der var hos Hostrup ved Siden af det lyse Humør og milde Væsen. Det var et stort Ord, der var brugt om Hostrup, naar man havde kaldt ham en udødelig Digter; men han var en folkelig Digter som faa, og hans Digtning vil leve saa længe som Danskhed i Sprog og Opfattelse findes, og næppe mange Præster har stærkere end Hostrup følt Dybden og Storheden i at være Guds Ords Forkynder.

Slutningen af Foredraget var en med Anskuelighed og Lune given Skildring af Livet paa Regensen i Hostrups Tid. Pastor Gamborg — der selv er gammel Regensianer — fortalte mange Træk fra Regenslivet.

Denne Del af Foredraget var givet som Baggrund for Hostrups Komedie „Genboerne", der af Pastor Gamborg blev gengivet om Aftenen. Det uopslidelige Stykke kom til sin Ret i den ypperlige Gengivelse, og man syntes at se et københavnsk Interiør fra Fyrrerne lyslevende for sig. Ved Slutningen gav Forsamlingen sit levende Bifald til Kende og dertil føjede Aage Jensen sin Tak, og med Sangen: „Dagen gaar med raske Fjed" sluttede Andendagsmødet.

3. Dag:

I Gaar sluttedes Efteraarsmødet paa Hadsten Højskole. Tilslutningen var omtrent som de foregaaende Dage.

Første Taler om Eftermiddagen var Pastor Bjørnbak, der holdt et kristeligt Foredrag om Menneskenes Opfattelse af Jesus Kristus, baade da han vandrede her paa Jorden og i vor Tid.

Pastor Bjørnbak ønskede imidlertid ikke sit Foredrag refereret.

Næste Taler var Valgmenighedspræst Kæstel, Kellerup, som, efter at man havde sunget Salmen „O Kristelighed", talte om Grundtvigs Salmedigtning, særlig om den førnævnte Salme. Der er Grund til, udtalte Pastor Kæstel i sin Indledning, ved en Lejlighed som denne at mindes Grundtvigs Gerning: thi vel har Redaktør Skovmand udtalt, at Grundtvigianismen døde for 30 Aar siden, men den lever endnu i mange Kredse, selv om den ikke debatteres i „Højskolebladet". Hvad Grundtvig har skænket den danske Kirke i sin Salmeskat vil ikke forsvinde, saa længe der er Menighedsliv til i Danmark. Taleren skildrede nu, hvordan Grundtvig i 1823 følte sig knuget af den Iskulde og Dødhed, der herskede indenfor Kirken, men alligevel som ved en levende Forvisning om, at Livet vilde bryde frem, og i denne Sindsstemning Aaret efter skrev han det store Digt: „De Levendes Land", hvoraf Salmen „O Kristelighed" blev til, men den fik først sin nuværende Skikkelse mange Aar efter (1853). Denne Salme er, baade hvad Indhold og Form angaar, en af Grundtvigs allerypperste. En Sammenligning mellem „O Kristelighed" og Kingos mægtige Salme „Far, Verden, far vel" viser den Forskellighed i Synet paa Menneskelivet, som har præget de to Digtere. De første Vers i Kingos Salme aander Verdensforagt og dyb Mistro til Verdens Magt og Storhed (den er skrevet kort efter Griffenfelds Fald), men i Salmens sidste skildrer Kingo det straalende Liv, han venter bag Graven. For Grundtvig er Modsætningen mellem her og hisset ikke saa stor. („Mit Land, siger Herren, er Himmel og Jord".) Grundtvig kendte saavel som Kingo Verdens Falskhed og Kulde, men nu havde han oplevet, at her i Jordelivet kunde vi føle os i „de Levendes Land". fordi vi havde faaet Bud derfra ved Kristendommens Tro, Haab og Kærlighed, saadan som det findes udtrykt i Salmen, Taleren sluttede med at udtale Haabet om, at det Kristenliv, som der saa herligt er vidnet om i „O Kristelighed", maa

vedblive at vokse i vort Land, og saa længe dette sker, er Grundtvigianismen levende blandt os.

Aftenmødet begyndte med, at man sang „Skal atter vi til Foraar naa", og derefter talte Broder Nissen, der gav en Skildring af, hvordan Livet i vort Folkelivs Foraar i Fyrrerne var brudt frem i en Landsby, da en ung Præst kom til Sognet og fik Indflydelse paa Byens mærkeligste Mand, Bysmeden, og derefter paa mange andre. — Der findes i den jævne Befolknings Liv mange Træk, der kan føjes ind i de store Tidsbilleder, og som, hvis vi ret fatter deres Værdi, kan bidrage til at fremme den Livsfornyelse, vi saa haardt trænger til.

Aage Jensen sluttede derefter Mødet: Trods Udeblivelse af Talere og vanskeligt Vejr har vi nu gennemført vort Møde, og der er blevet en Helhed ud af det, hvori det Landsbybillede, vi nu har faaet fremstillet, ogsaa føjer sig ind. Hensigten med saadanne Møder er at fremme det kristne Livsfællesskab. Uden dette staar vi fattige og ensomme, men i dette vokser Kræfterne til Livet og Arbejdet.

Tilsidst sang man: „Kirkeklokke, ej til Hovedstæder".

Vort Efteraarsmøde havde i Aar ikke samlet saa mange Tilhørere som de foregaaende Aar, og vi havde kun faa, der var her hele Tiden og deltog i Møderne. Jeg véd saa ikke, om det er, fordi der ingen Trang er til disse Møder; men jeg véd, at det eneste vi kan, det er at kalde, at være Budbringere —, saa længe der er nogle, der har Brug for os. Det kan være, vi skal virke ved smaa Midler i de kommende Aar — det gør jo ikke noget — vi har ikke noget at kræve,og det maa vi til enhver Tid indrette os efter.

Jeg har nu fortalt stort og smaat om Aarets Gang. — Der er kun at tilføje, at vi, inden Eleverne mødte, holdt en lille Festlighed for Haandværkerne, der havde bygget det nye Hus, og vi havde tillige indbudt Lærerpersonalet og enkelte andre til at være med. Der blev holdt Taler af Pastor Bjørnbak og Broder Nissen, og jeg bragte Haand-

værkerne min Tak for deres gode Arbejde. Nogen Beskrivelse af Huset skal jeg ikke give. Det bliver jo liggende her, saa der er Lejlighed til at komme og se det. Paa en Maade er det jo kun en Halvdel af en Bygning; hvornaar saa den anden Halvdel kommer, véd jeg ikke. Vi synes, det er et godt Hus, — forneden lyse Tegnelokaler, foroven Elevværelser, og i Kælderen er der Plads til Badeanlæg og Modelværelse. Vi kan altsaa sige, at Hadsten Højskoles Haandværkerafdeling er genrejst. Men jeg kan ikke andet end bringe de Mennesker min hjerteligste Tak, som paa en eller anden Maade har gjort det muligt for mig at rejse denne Bygning. —

Nu er et nyt Elevhold kommen paa Skolen, og dem skal vi saa lære at kende og leve sammen med. Vi synes, det er helt godt, at vi har faaet begyndt med 60 Elever.

Vi har ogsaa to nye, unge Lærere, Alfred Madsen, der før har været ved Kerteminde Højskole, og Hans V. Elmer, der sidste Sommer tog Lærereksamen fra Gedved Seminarium. Vi haaber, de maa finde sig tilrette med Forholdene her og leve sig ind i Arbejdet. — Brandt-Hansen fik et Tilbud om en Plads i en Friskole ved Ryslinge, og skønt han havde lovet mig at blive her, saa turde jeg dog ikke nægte ham Adgang til at rejse herfra, selv om det ikke var behageligt for os at skulle have to helt nye Medhjælpere. Vi haaber, han maa faa Glæde i sit Arbejde mellem de fynske Børn.

Det er nærmest et langt Brev, jeg har skrevet, og saadan ønsker jeg det opfattet og læst. Det er henvendt til gamle Elever, der bryder sig om Skolen her; men det er ogsaa henvendt til Venner, der følger med i vort Arbejde og tager Del i vore Sorger saavel som vore Glæder. — Vi sender dem alle vor Hilsen og Tak for alt, hvad vi har haft sammen i Aarets Løb, og vi siger Gud Tak for, at vi ogsaa dette Aar fik Lov at leve og virke sammen med dansk Ungdom.

En kærlig Hilsen til gamle Elever og Venner og Tak for alt godt.

Ingeborg og Aage Jensen.

Lærerkræfterne

ved Skolen er følgende: J. L. Christensen, Broder Nissen, Konsulent Holm, Pastor Bjørnbak, Bendix Møller, Alfred Madsen, Hans V. Elmer og Konstruktør Hans J. Rosenkvist. Ved Sommerskolen havde vi Frk. M. Krog og Thyra Jensen.

Næste Elevmøde

afholdes Lørdag den 27. og Søndag den 28. Juni 1931. — Liggende Gæster maa helst anmelde deres Ankomst. Send et Brevkort! Velkommen!

Amtsunderstøttelse

til Højskoleophold skal søges: For Piger til Sommerskolen inden 1. Januar. For Landmænd og andre til Vinterskolen inden 1. Juli. Haandværkere kan ogsaa søge Amtsunderstøttelse inden 1. Juli. Skemaer og Oplysninger kan faas.

Haandværkerafdelingens Adresse

er: Hadsten Folke- og Haandværkerhøjskole, Hadsten St. Der udsendes særlig Skoleplan for Haandværkerafdelingen.

Hadsten-Bogen.

Klager over Forsendelsen maa sendes til Højskolelærer J. L. Christensen, „Solhøj", Hadsten. Mangelfulde Adresser er som Regel Aarsagen til, at Bogen udebliver eller gaar tilbage.

ELEVFORENINGENS GENERALFORSAMLING

I Forbindelse med Elevmødet d. 29. Juni 1929 afholdt Elevforeningen Generalforsamling.

Da Formanden, Tage Johansen, var forhindret i at være til Stede, aflagde Sekretæren Beretning og fremlagde Regnskabet. Sekretæren meddelte, at der fra Elevforeningens Bestyrelse var rettet Henvendelse til gamle Elever og Venner om eventuelt at indtræde i et Aktieselskab, der kunde danne et Hjælpefond for den Udvidelse af Højskolens Bygninger, der nu var i høj Grad paakrævet. Det foresloges at tegne Aktier à 25 Kr., og Tegning kunde fremdeles ske ved Henvendelse til Sekretæren. — Beretning og Regnskab godkendtes. —

Til Formand, i Stedet for Tage Johansen, der ikke ønskede Genvalg, valgtes Gaardejer *Fr. Petersen*, Højskolegaarden, Hadsten (Elev 1911—12).

Til Bestyrelsesmedlemmer genvalgtes Gaardejer Frode Aagaard, Knudstrup, Laurbjerg (1920—21) og nyvalgtes Arne Andersen, Herskind, Skovby (1929—30).

Til Revisorer genvalgtes Forstander *P. Lauridsen* og Frk. Margrethe Dyhr, Hadsten.

MOD JUL

Du fattige Spurv flyv ned fra Tag
med Duen til Julegilde.

Lad mig atter i År som Afslutning på Årskriftet minde om den Højtid, der er under Forberedelse i alle Hjem, når Bogen kommer.

Da Ingemann for snart 100 År siden i den Julesalme, der nu er kendt af hvert Barn i Danmark, skrev ovennævnte Verslinjer, var det, saa vidt jeg ved, under Indtryk af en Barndomsoplevelse. Han havde i den kolde Vinterdag lagt Mærke til, hvorledes de små Spurve derude i Gården fløj ned fra Taget, når Duerne blev fodret, og uhindret fik Lov at deltage i Måltidet. Der var intet usædvanligt deri, men på den følsomme Dreng gjorde det et stærkt Indtryk — han, som havde så stor Kærlighed til små Fugle og Medfølelse med dem under deres strenge Kår ved Vintertid. Og da han mange År efter skrev: „Julen har bragt velsignet Bud", så har han ved at tænke på dette, fundet et Udtryk, netop for det, Julen har at bringe — et sandt og dejligt Udtryk, synes jeg. —

Det er jo et af Julens aller skønneste menneskelige Træk, at den skaber i Menneskers Sind en Følelse af, at *alle* skal være med og have Del i Festens Glæde.

Ingen Fest favner så vidt som Julen. Næsten alle påvirkes af dens Nærhed. Og de Tanker, den fremkalder, går som oftest i Retning af *mildne* og *lune,* hvor det trænges til.

Vi ønsker gerne Sne til Jul. — Og som Sneen mildner og luner for den kolde Jord, bliver den et Billede på noget af det, Julen fremkalder i Menneskers Sind.

Bløde, hvide Julesne
skær som Svanedun at se
Foerværksbræm for Skove brune
lær os mildne, lær os lune,
bløde, hvide Julesne.

Der skal mildnes og lunes, selv for Dyrene. Derfor Juleneget til de vilde Fugle, og derfor ekstra Forplejning til Husets egne Dyr. Der skal mildnes og lunes for de Mennesker, der lever under Livets hårde Tryk, og hvis Kår minder om de fattige Spurves ved Vintertid — de hjemløse, de ensomme, de gamle. Og fremfor alt skal der mildnes og lunes for Børnene — de har nu en Gang fået første Plads i danske Hjerter ved Juletid. —

Når det gælder at hjælpe en fattig Spurv til at få lidt Del i Duernes Julegilde, så vil danske Mennesker sjælden nægte deres Medhjælp, hvordan de så iøvrigt er stillet overfor Kristendommen og den kristne Jul. — Men, når vi tænker på den kristne Jul, så gælder det også her, at de nævnte Verslinjer er et godt Udtryk for Julens Budskab. „Se, jeg bringer Jer et Glædesbud, som skal være for *hele* Folket!" Sådan lød det jo, da Julens Konge blev født. — Og da han levede sit Menneskeliv her på Jorden, havde han jo nok omkring sig en Kreds af Mennesker, der i hans Nærhed oplevede Duernes rige Kår — åndelig talt.

Men han vilde have dem alle med — også de mange Spurve, der savnede Ly og Skjul. Alle dem med de forpjuskede Fjer, de fattige, de syge, de lidende, de store Syndere — han tog dem alle ved Hånden, helbredte deres Lidelser og gav dem nyt Mod til at leve. Ingen som bad om hans Hjælp blev kastet bort — heller ikke dem med den lille, svage Tro. Og de små Børn, som slet intet kunde yde selv, — om dem sagde han, at de var allerbedst skikket til hans Rige. Hans Budskab var til dem alle, og hans hjælpende Hånd var udstrakt til dem alle. Og da han stod ved Afslutningen af sit Liv, sagde han til sine Venner: „Når jeg bliver ophøjet fra Jorden, skal jeg drage *alle* til mig. — I 1900 År gik hans Julebud ud over Jorden, og det lyder stadigt, at det er for *hele* Folket. Men Tonen, hvori det forkyndes, er forskellig, ligesom det også modtages med forskelligt Sind. I den danske Menighed er der f. Eks. ikke så lidt Forskel på Ingemanns, Brorsons og Grundtvigs Jule-

salmer, og den Forkyndelse af Julebudet, som lyder der igennem. — For en Del År siden skrev Morten Pontoppidan en lille Bog, som han kaldte „Folkekristendom“ — egentlig et Stridsskrift, hvori han vilde hævde det Kristendøbte danske Folks Ret til at bære Kristennavn, så længe det ikke selv havde frasagt sig Navnet.

Han fremhæver i Bogen, at der er en stor Del af vort Folk, hvis Stilling til Kirke og Kristendom egentlig kunde udtrykkes ved, at de forstår Ingemanns Salmer, men endnu ikke har forstået Brorsons og Grundtvigs. Og Pontoppidan forsvarer deres Ret til at regnes med blandt Kristenfolket, selv om Ingemann undertiden blev regnet for noget af en Kætter, der ikke rigtig havde nemmet den dybe Alvorstone. — Denne Betragtning er vist rigtig nok med Hensyn til vort Folk. Der er sikkert mange Mennesker, der nok forstår noget af Julen, men først senere lærer at forstå Påsken og Pinsen. — Og Ingemanns barnlige Julesang er vel nok den, der i en vis Forstand favner videst, fordi han så nødig vil lukke nogen ude eller stille Betingelser. — De fattige Spurve skal også have Lov til at være med — også de, der kristeligt set står ved Ydersiden, – de, der måske ikke er nået så langt i den rette Erkendelse, men som dog forstår, at „Julen har bragt velsignet Bud“.

Ingemanns Julesang har for mange danske holdt Forbindelsen med Barndommens Jul vedlige. — Og ingen kommer så „langt frem“, at de helt vokser fra disse Toner, som både bringer Bud fra Barndommens Land og forkynder det kristne Julebud sådan, som de små bedst kan fatte det. —

Vi ønsker Årsskriftets Læsere en glædelig Jul og håber for os alle, at vi må mærke Glædestonen i Budskabet, når vi synger de gamle kendte Verslinjer:

Du fattige Spurv flyv ned fra Tag
med Duen til Julegilde.

J. L. C.

BYGNINGSHAANDVÆRKERE

Ligesom det tidligere har været Tilfældet her paa Skolen, vil der ogsaa fremtidig blive afholdt Kursus for Bygningshaandværkere fra Januar til April.

Deltagerne i dette Kursus bliver jævnstillet med de øvrige Elever paa Haandværkerhøjskolen og faar den samme Tid som disse til den rent faglige Undervisning (hele Eftermiddagen og Aftenen). Der vil i Undervisningen blive taget det videst mulige Hensyn til det Udviklingstrin, den enkelte staar paa. Om han er Begynder, Fortsætter eller der er et Speciale indenfor Byggefagene, han særlig vil arbejde med.

Alle Oplysninger, Kursuset vedrørende, faas til enhver Tid ved Henvendelse til Skolen. (For at undgaa Forveksling bedes man skrive til Aage Jensen eller Broder Nissen under nøjagtig Adr.: Hadsten Folke- og Haandværkerhøjskole eller ringe paa en af Telefonerne 184 eller 186, Hadsten Central).

Kursuset er lagt paa en Tid, da der er lidet eller intet Byggearbejde, og det har vist sig, at mange Bygningshaandværkere med godt Udbytte har benyttet denne Tid til et Skoleophold. Der er Adgang til Aflæggelse af Svendeprøve.

KORTE LANDBRUGSKURSUS

Hadsten Højskole har i Aar faaet Landbrugsministeriets Anerkendelse til Afholdelse af korte Kursus i Landbruget og dets Bierhverv, og vi paatænker derfor at afholde et 6 Dages Kursus første Uge i December og et 11 Dages Kursus første Halvdel af Februar. Undervisningen bliver særlig lagt an paa Foredrag og Samtaletimer om Husdyrbrug, Fodring efter de nye Fodringsforsøg baade for Kvæg og Svin, og om Planteavlen: Rodfrugtdyrkning, Kornavl og Græsmarkerne, desuden Gødningslære, Mergling, Dræning, Ukrudtet og Plantesygdomme, samt en letfattelig og praktisk Undervisning i Regnskabsføring, ogsaa med Henblik paa Skatteansættelse. Leder af Kursuset er Skolens Landbrugslærer Konsulent *Hans Holm*, bistaaet af Skolens øvrige Lærere og fremmede Foredragsholdere. Ubemidlede kan faa fuld Understøttelse. Ansøgningsskemaer rekvireres hos Landbo- eller Husmandsforeningen eller paa Skolen og maa være indsendt til os senest 12. Oktober, senere indkomne kommer ikke i Betragtning.

Da det er et nyt Arbejde her paa Skolen, sender vi herved en Meddelelse til gamle Elever, og saafremt det har Interesse beder vi eder virke for Tilgang til Kursusene, dels ved selv at melde eder, dels ved at underrette andre Landmænd derom, saavel gamle som unge.

Et 6 Dages Kursus koster 25 Kr., Egnens Folk uden Ophold paa Skolen 15 Kr. Et 11 Dages Kursus koster 50 Kr., Egnens Folk uden Ophold paa Skolen 30 Kr.

Aage Jensen. *Hans Holm,*
Konsulent.

ELEVFORENINGENS REGNSKAB
1929—30

INDTÆGT:

Overført fra forrige Aar	Kr.	710,94
Indbetalt Kontingent	-	1442,50
Gave fra Randers Ungdomsforening	-	23,00
	Kr.	2176,44

UDGIFT:

Annoncer	Kr.	27,90
Understøttelser	-	150,00
Regning Boghandler Drohse	-	24,55
Aarsskriftets Trykning	-	623,80
Aarsskriftets Udsendelse	-	445,00
Sekretærens Løn	-	100,00
Julegave til Postbudet	-	10,00
Udsendelse af Tryksager ang. Udvidelse af Højskolen	-	60,00
	Kr.	1441,25
Saldo at overføre	-	735,19
	Kr.	2176,44

Regnskabet gennemset og fundet rigtigt.

Hadsten, den 26. Juni 1930.

Margrethe Dyhr. *P. Lauridsen.*

INDHOLD

	Side
Aage Jensen: Ind under Jul. (Med Billede)	3
E. Bjørnbak: Blicher og Randers	16
Broder Nissen: Et gammelt Højskolespørgsmaal	24
Hans Holm: Landøkonomisk Forsøgsvirksomhed	32
Maren Krog: Hilsen til mine Elever og Venner	36
Aage Jensen: Af Skolens Dagbog. (Med 10 Billeder)	39
Elevforeningens Generalforsamling	82
J. L. C.: Mod Jul	83
Bygningshaandværkere	86
Hans Holm: Korte Landbrugskursus	87
Elevforeningens Regnskab	88